

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

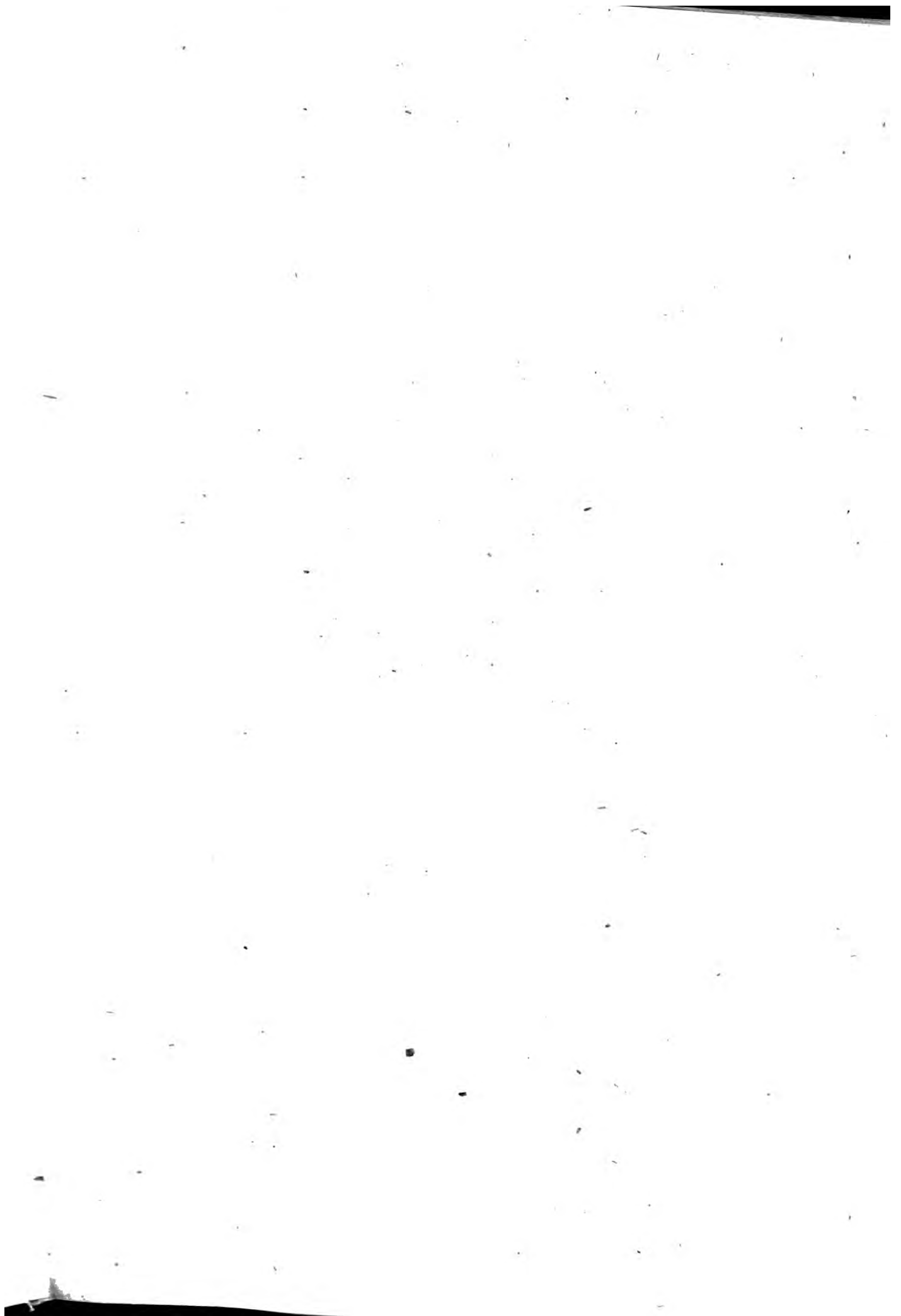
<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

اشته فقیه ابن خلدونک کتاب اولی بورادہ ختسامہ ایردی مزجم فقیر جودت

پرتقصیر دخی طی مراحل فنون و فصول و بیک ایکبوز بتمش بش

سنه سی شعبان المعظمینک اوآخرینده اخرکتابه ر بط

پیوند وصول الیه اراحه رهوارخامه به

قرار و پردی

م

سایه معارفوایه حضرت ملوکانه ده وقعه نویس فضیلتلو جودت افندیکن ترجمه سنه

وضغ خامه همت ایلدکلری اشبوکتاب بلاغت نصاب دخی

محمد لیبیک نظارت عاجزانه سبله تقویمتخانه عامره ده

طبع و تمثیل اولنمشدر فی ۱۱ جا سنه ۱۲۷۷

بودخی بر بشقه سنکدر

هینی التي كنت انظر بها بابت
 واسهم الين صا بنى ولا فانت
 ترضى النجوم و بالذس هيد افنانت
 وسلوتى عظم الله اجر كم مانت
 بابت ترضى النجوم يلد بزرى كودر اولدى ديمك اولوب اويقوسر لقدن كياه در تسهيدا و بانقلق
 اقتياد نغدى سلوه عشقندن و غم و غصه دن خالى قالمق و خلاص اولمق معناسنه در * انتهى *

بودخی ديكر برينكدر

هو يت فى فطر بكم باملاح الحكر
 غصن اذا ما اثنى بسى البنات البكر
 غزال يبلى الاسود الضار بالفسكر
 وان تهلل فاللبدر هندو ذكر
 بودخی دویت تسميه ايندكلى موالردندر

اقسم من احبه بالبارى
 يا نار شوقى به اتقدى
 بيعت طيقه مع الاسحار
 ليلا عساه يهتدى بالنار

بنم سوديكم شهر وقتلنده خيالى كوندرمك اوزره بارى تعالايه قسم و عيىن ايتدى
 اى بنم آتش اشياقم كيجه لين مشعل اول شايد كه بوآ تشله يولى طوغر ولدوب كله
 كيجه ابناسى سبيل بول بولمق ايچون آتش ياقق عادات عربدن اولد بغي معلومدر
 * انتهى كلام المترجم *

معلوم اوله كه هر لسانك ذوق بلاغتي انجق اول لغت اليه اختلاط ايدوبده انى كثر استعمالى
 و ملكه سنى حاصل ايدو جك درجه اربايله كثرت مكالمه سى اولان كسه ره حاصل اولور
 ته كم لغت عربيه حقه ياز مشيدق بناه عليه اندلسلى اهل مغربك شعر نده اولان بلاغتي
 طوميز و كذا مغربى دغنى اهل اندلسك و اهل شرقك شعر نده اولان بلاغتي و اهل شرقى دغنى
 اندلس و مغرب اهل السنك شعر نده اولان بلاغتي بيلز زيرا السنه حضر به نك تراكيي مختلف
 اولوب هر برى كندى لغتلك بلاغتنى مدرك اولور و كندى مملكتنك محاسن شعر نده
 ذوق بولور * و فى خلق السموات و الارض و اختلاف السنك و الوانكم آيات

طبيعت عمران اليه عوارضندن بحث ايدن اشبو كتاب اولده ارتق بر مقصد قلوبوب
 بوراده قبض عنان كلامه عزم ايلدك و بونك درجه كفايه ده ظن ايلديكيز مسائلى
 استيفانيدك بلكه جناب حقا فكر صحيح و علم ميبين ايله تأييد ايدو جكي كيمسه رذن
 اوله رقى بزدن صكره كلنر بزم يازد يعمز دن زياده انك مسائله طالارل فنى اصنباط
 ايدن كيمسه اوزرينه اول فنك مسائلى احاطه و احصا لازم كلز انك و جيبه ذمتى
 انجق علمك تعيين موضوعى و تنويع فصول و ابجائى اولوب متأخرين اندن صكره مسائلى
 حد ايكالنه قدر ضم و الحاق ايدرل * والله يعلم وانتم لا تعلمون *

مؤلف كتاب هنى عنه الوهاب ديركه اشبو جزه اولى تنقيح و تهذيبدن مقدم بش آى ظرفنده
 وضع و تأليف ايله بدى يوز يتمش طقوز سنه سى اواسطنده اتمام ايلدم صكره انى تنقيح
 و تهذيب و اولنده ذكر و شرط ايلديكم وجهله آكا توار يخ امى الحاق ايتدم
 و ما العلم الامن عند الله العزيز الحكيم

یعنی اشته بنم باره لم تازه وقانرا آقبور وقانم دخی ای قرنداشجنم چنزارده سپرور
وانبساط ایله کزبور بکا دیدیلر که اندن سنک انتقامکی اله لم بن دید مکه بودها فسادر
بنی باره لیان دوا ایلرایسه اصلح وانفع اولور * انتهى کلام المترجم *

بودخی دیگر برینکدر

فقلت مقنون لانا هب ولا سارق
رجعت حیران فی بحر ادعی غارق

طرفت باب الحیا قالت من الطارق
تبسمت لاح لی من تعزها بارق
بودخی دیگر برینکدر

وان شکوت الهوی قالت فدک العین
ذکرتمها العهد قالت لك علی دین

عهدی بها وهی لا تأمن علی البین
لما تعین لها غیری غلام زین
بودخی وصف حبش حقه بر دیگر برینکدر

تغنی عن الخمر والخمار والساقی
خبیثها فی الحشاطت من احدافی

دی خمر صرف الی عهدی بها باقی
خبیا ومن خبها عمل هلی احراقی
بودخی دیگر برینکدر

کم توجع القلب بالهجران اوه اخ
کل الوری کخ فی عینی وشخصک دخ

یا من وصالو لاطفال المحبة یخ
اودعت قلبی حوحو والتصیر یخ
بودخی بر دیگر برینکدر

جودی علی بقلا فی الهوی بامی
ماظن ذا القطن یفشی فم من هوسی

نادیتها ومشبی قد طوانی طی
قالت وقد ترک داخل فوادى کی

می میسه نک مرخیدر میه لیلی کی امثالدن اولش بر مشهور محبوبه در محصل نظم
اختیارلق بلی بوکش اولدیغی حالده ای میه بکا بر پوسه احسان ایت دیو اول محبوبه به
ندا ایتدم ظن ایتم که بو پنبوق یعنی بواق صفال دیری اولان بر کیمسه نک افزینی سزاید دیوب
بوجو ایله در ونمی داغدار ایلدی دیمک اولور * انتهى *

بودخی دیگر برینکدر

ماط اللثام تبسدی بدر فی شرفو
رجع هدا نا بحیط الصبح من فرفو

رانی ایتسم سبقت سحبت ادعی برفو
اسبل دجی الشعراته القلب فی طرفو

رانی رانی دن محر قدر فرق تبه معنا سنه در جانا نک تبسمی برقه وکنسداشکنی بارانه
وجا نانی بدره وصا چلرینی ظلمت لیله وصا چلرایکی طرفه بولند کده باشک اورته سنه بول کی
حاصل اولان خط بیاضی خیط صبه تشبیه ایتمکله لطیف وخیل برموالدر * انتهى *

بودخی بشقه برینکدر

وقف علی منزل احبابی قبیل الفجر
ینهض یصلی علی میت قتیل الهجر

یا حادی العیس از جر المطایا زجر
وصیح فی جیهم یا من برید الا جر

حادی العیس دوه لری سوق ایدن کیمسه زجر حیوانی سورمک قبیل اولجه صبح صبحه
ایت نهوض قالمقی قبیل مقتول معنا سنه در * انتهى *

طرق اورمق و دوکک دق کبی
باب الحبا چادر قیوسی ناهب
نیماچی معنا سنه در *
بین افتراق غلام زین نوجوان
زیانذ کبر اخطار دیمکدر *
دی اسم اشارت شو دیمکدر
خار میخانه جی جنی اخفا حشا
قلب دیمکدر *

تظهر عند المهين الفصاح
 الا قوم هارين فلا ستر
 ما يدريوا كيف يصوروا كسرى
 امولاي ابو الحسن خطينا الباب
 فقتسا كما على الجريد وازاب
 ما بلغك عن عمر فني الخطاب
 ملك الشام والحجاز وتاج كسرى
 رد ولدت لو كره ذكرى
 هذا الفاروق مردى الاخوان
 ويقت حبي الى زمن عثمان
 لمن دخلت غنائمها الديوان
 وافترق الناس على ثلاثة امرا
 اذا كان ذا في مدة البرا
 واصحاب الحضرة في مكناسه
 تذكرني صحتها ايسانا
 ان مرين اذا انكف برايانا
 قد ذكرنا ما قال سيد الوزرا
 قال لي رأيت وأنا اذا ادري
 ويقول لك ماد هي المرينيا
 اراد المولى بموت ابن يحيى

وهلامات تنشر على الصمصا
 مجهولين لا مكان ولا امكان
 وكيف دخلوا مدينة القيروان
 قضية سيرنا الى تونس
 واش لك في اعراب افريقيا القوبس
 الفاروق فاتح القرى المولس
 وقبح من افريقيا وكان
 ونقل فيها تفرق الاخوان
 صرح في افريقيا بهذا التصريح
 وقصها ابن الزبير عن تصحيح
 مات عثمان وانقلب علينا الريح
 وبقي ما هو للسكوت عنوان
 اش نعمل في اواخر الازمان
 وفي تاريخ كاشنا وكبوانا
 شق و مطيح وابن مرانا
 لجدا وتونس قد سقط بنا
 هبسي بن الحسن الرفع الشان
 لكن اذا جالقدر عجت الاعيان
 من حضرة فاس الى عرب دياب
 سلطان تونس وصاحب الابواب

بعده سلطانك وحسا كرينك ترحيلته شروع ايدوب نهايت رحله سنه واعراب افريقيه اليه
 اولان منتهى امرينه قدر نظم ايدرك محاسن غريبه وصنابع عجيبه ابداع واجرا ايلشدر
 كله لم اهل اندلسه انلردخي لغت حضره لري اوزره ملعبه فن ونوعى احداث ايتديلر
 لكن اكثريسى فنا اولديضدن اندن حفظمه برشي قالمدي
 اهل بغدادك دخي برنوع شعر لري اولوب موابيات تسميه ايدرلر وبونوهك تحتده
 اقسام هديده اولوب حوقى وكان وكان ودويت تسميه ايدرلر واكثرى اغصان
 اربعدن مزدوجه اولور
 مصر قاهره اهابسى دخي انلره تبيعت اليه بوولده كوزل شعرلر سويلوب لغت حضره لري
 اقتضاسى اوزره كندى اساليب بلاغتلر نده خبلى ايلرواديلر خاطر مده قالمش اولان
 مواللرينك كوزلر ندن اولمق اوزره شاعرلر ندن برينك اشونظمى بروجه آتى
 ايراد اولنور

هذى جراحى طريا وادمانضج
 قالواخذ بشارك قلت ذا افعج
 وقانلى يا اخيآ فى الفلايمرح
 الى جرحنى يداونى يكون اصلح

حكمتو على وار تضبت بوامير فلو كان برى حالى اذا بصرو
 برجع مثل در حولى بوجه القدير مرديه ويتعطس بحال انحر و
 وتعلمت من ساعا بسبق الضمير ويفهم مراد وقبل ان يذكرو
 ويحتمل فى مطلوبو بولوان كان عصرنى الربيع او فى الليالى بريك
 ويمشى سو قوولو كان باصبهان وايش ما بقل يحتاج بقل لويجبك
 انلردن برى دخى على بن المؤذن سلمان ايدى واشبو اعصار قريه ده مكناسه نواحبسندن
 ذرهونده كفيف نام كپسه دخى اول شعرايك فحولسندن ايدى كه بواصول ومسلكه
 يك ابروله مشيدى حفظمه قلان اشعاريك اهلامى سلطان ابوالحسنك وبخى
 مرينك افر يقبه به رحلتلى حفته اولان قوليدر كه بو طريقت وصلتك فنونندن
 برمعه ده افر يقبه به غزالى اوزرينه انلرى تصيب ايند كدن صكره قير وانه
 وقوع بولان هزيمتلىرى وصف ويسان وبوندن طولابى انلره تعزيت وديكر لرى حفته
 وقوع بولش اولان موادى تعداد الله تسليت ايدر منظومه سنك اولنده براعة استهلال
 تسميه اولنان طريقه مطلع كلامه مقصدى اشعار خصوصنده ابداع مذهب ومسالك
 بلاغندن اوله رقى * نظم * سبحان مالك خواطر الامرا ونواصيا فى كل حين وزمان
 ان طمناه عطفهم لنا قسرا وان هصباها ما قب بكل هوان * نثر * دبوب
 بعد الخايس جوش مغربدن سؤال حفته اولان قول اتيسنه متصل ومنتهى اولور
 كن مرعى قل ولا تكن راى فاراعى عن رعبته مسؤل
 واستفتح بالصلاة على الداعى للاسلام والرضى السننى الكمول
 على الخلفاء الراشدين والاتباع واذا كر بعدهم اذا تحب وقول
 اجماعا نحلوا الصحرا ودوا سرح البلاد مع سكان
 عسكر فاس المنيرة الغرا وين سارت بو هناتم السلطان
 اجماع بالنبي السذى زرتم و قطعتم لو كلاكل البيدا
 عن جيش الغرب حين يسألكم المتلوف فى افر يقبا السودا
 ومن كان بالعطايا يرودم ويدع بربة الحجاز رغدا
 قام قل للصد صادف الجزرا ويهجز شوط بعد ما يخفان
 ويزف كر دوم وتهب فى القبرا اى ما زاد غزالهم سبحان
 لو كان ما بين تونس الغربا وبلاد الغرب سد السكندر
 مبنى من شرقها الى غربا طبقة با مجديدا او ثانيا يصفر
 لا بد الطير ان تجيب بنا اوبأ تى الریح عنهم بفرد خبر
 ما عوصها من امور وماترى لوتقرا كل يوم على الديوان
 لمرت بالدم وانصدع حجرا وهوت الخراب وخافت الغزلان
 ادركى بعقلك الفحاص ونكفر لى بخاطر ك جمعها
 ان كان تعلم حسام ولا رفاص عن السلطان شهر وقبله سبعا

اليوم تقاسى الهجر كم من سنا
وما كسا جسمي النحول والسقام
لوجاني المنايا كان نموت في المقام
قال لي لورقت لاوراق الياض
وتخصبت من دمي وذلك الياض
واما طرف منقاري حديثواستفاض
حتى لا سبيل جله تراني العيون
اخفاني نحولي عن عيون اللواح
ومن مات بعد يا قوم قد استراح
من حزني عليه ردت النفس للعواد
طوق العهد في عنقي ليوم النساد
بجال طرف شعله والجسم صار رماد

بومسلكي فاس اهل البسي بكنوب بوكا رغبت ايتديلر وشانلرندن اولميان اعمرابي ترك ايله
كندی اصول ومسكلى اوزره بويولده شعرلر نظم ايدوب بونوع شعرك سماع واستعمال
پنلرنده كشيرو لافله بك چونغي بو وادیده كسب مهارت اينديلر وبوني صنف صنف
اعتبار ايدوب مزدوج ومكاري وملعبه وغزل قهملرنده تقسيم اينديلر وشعرك ازواج واوزاني
وكندو ملاحظه لرينك اخلافي حسيبله بوا نواعك اسملري دخی مختلف اولدى
مزدوج قسمندن اولمق اوزره اشبو نظم آنى فاس اهلپننده كائى تازا اهلپسندن
ابن شجاعكدر

تبهيه برشبه حسن وبها
ويرمك توليه اعلا واعطيا
انطباق قبائغق وصيقلق
انفصاع يارلمق خطر قدر
وميزلت
٨ حتى بلتجي نسخه
٩ ثوب فراش ضافيا نسخه
٢ بصيح نسخه
الى الذى ريت رأيت دن
مخففدر كبار النفس متكبر
كپسه لضعاف الاسوس
اسا سملري ضعيف اولنلر
ناحيا ناحيه وطرف تيوس
تيسك جى تيس تنكه يعنى
اركل كچى وجوه البلد
خبران اولوب والناس بروهم
جمله معترضه در سله
بيك بك نك ممد ويدر محصل
مزدوجه خوبان زمانه نك
بي وفالغنى نوطئه ايدرك كندی
علاقه كرده سنك بي وفالغندن
شكايتدر سله

المال زينة الدنيا وعز النفوس
فها كل من هو كثير الغلوس
يكبر من كثر ماله ولو كان صغير
من ذانطبق صدرى ومن ذانغير
٨ اذا يلتي من هو في قوم كبير
لذا ينبغي نحزن على ذى العكوس
ارى صارت الاذئاب امام الرؤس
ضعف الناس عمل ذا افساد الزمان
الى صار فلان واليوم صح بوفلان
عشنا والسلام حتى رأينا عيان
كبار النفوس جدا ضعاف الاسوس
بروا انهم والناس بروهم تيوس
ابن شجاعك مزدوج اتندن بوقولى دخی انلرك مسلكرندنر

تعب من تبع قلبو ملاح ذا الزمان
ما منهم عاهد مليح الاوخان
ينهبوا على العشاق ويتنعوا
وان واصلوا من حينهم يقطعوا
مليح كان هويت وتشت قلبى معو
ومهدت لوم من وسط قلبى مكان
وهون عليك ما بعتريك من هوان
اهمل يافلان لايلعب الحسنيك
قليل من عليه تحبس ويحبس عليك
ويستعمدوا تقطيع قلوب الرجال
وان عاهد واخانوا على كل حال
وصيرت من خدى لقد مونعال
وقلت لقلبي اكرم من حمل فيك
فلا بد من هول الهوى يعتريك

٤ فلبس شي يعني من يضربو
للسلطنة اختارو واستخبرو
يقود جيوشو ويزين موكبو
نعم وفي تقبيل يديه برغبوا
يطلعوا في المجد ولا يفر بوا
وفي التواضع والحيا بقر بوا
واشرقت شمسو ولا ح كوكبو
ياشمس خدر مالها مغربو

❖ امصار مغرب وساؤه ده احداث واخترع اولان فنون وانواع شعر ❖
صكره مغربده امصار ومدن اهل السبي ديكر برنوع شعر احداث ايدوب شوبله كه كندو
لغت حضريه لري اوزره موشح كبي اعاريض مزدوجه اوزرينه نظم ايدرك عروض البلد
تسميه ايتديار واك ابتدا بوجغري ايمان اندلس اهل بسندن اولوب فاسده تمكّن ايدن
ابن عمير نامنده برآدم ايدى كه موشح بولنده برقطعه نظم واعراب قواعدينه رعایت
ايدوب قواعد نحو به دن بك از خروج ايتشدر قطعه سى بودر

على الغصن في البستان قرب الصباح
وماء السدى يجرى بشغرا افاح
زى الجواهر فى نخور الجوار
يحاكى ثعابين علفت بالثمار
ودارالجمع بالروض دورالسوار
ويحمل نسيم المسك عنهارياح
وجرانسيم ذيلو عليها وفاح
قد ابنت رياشو يقطر النداء
قدالتف من ثوبوا الجسد في ردا
ينظم سلوك جوهر ويتقلدا
جناساتوسد والتوى في جناح
منها ضم منقار واصدرو وصاح
اراك ما زال تبكى بدمع سفوح
بلاد مع بنى طول حياتى نوح
الفت البكا والحزن من عهد نوح
انظر لجفونى صارت بحال الجراح
يقول قد عيانى ذا البكا والنواح
كنت تبكى وترثى لى بدمع هتون
ما كان يصير تحتك فروع الغصون

اذا جسد سيقوم اباين الردود
وهو سمي المصطفى والاله
تراه خليفة امير المؤمنين
لذى الامارة تخضع الرؤس
بيته ه بانوا بد ورا زمان
وفي المعالي والشرق يبعدا
الله يقيمهم مادار الفلك
وما تغنى ذا القصيد في عروض

ابكا فى بشاطى النهر نوح الحمام
وكف السكر بمحومداد الظلام
باكرت الرياض والطل فيه افترق
ودمع النوا عبر ينهرق انهرق
٦ لو وبالغصن خلخال على كل ساق
وايدى الندى تخرق جيوب الكمام
وعاج الضبا يطلى بمسك انغام
رأيت الحمام بين الورق فى القضب
تنوح مثل المستهام الغريب
ولكن بغاه اجر وساق خضيب
جلس بين الاغضان جلسة المستهام
وصار يشكى فى القواد من غرام
فقلت احام احرمت عينى الهجوع
قال لى بكيت حتى جفت لى الدموع
على فرخ طارلى ٧ مابقالورجوع
كذلك هو الوفا كذلك هو الزمام
وانتم من ابتلى منكم اذا تم عام
فقلت احام لو خضت بحر الضنا
ولو كان بقلبك ما بقلبي انا

٤ فلبس شي يعني من يضربو
نسخه

٥ بقى بدور نغمه
شاطى طرف وكار نوح فغان
حام كوكرجين كف اوج
مسداد مر كبندى بغمور
وباشلق وجه ديد كلرى
رطوبت افاح پايدى لمباكره
ار كندن كلك طل چه زى
مثل نخور نمرك جسي
نخر كردن جواری جمع جاريه
دمع كوزياشى نواعير
صودولا بلرى انهرق صويك
دو كلمسى محاكات مشابهت
خلخال نساك ذيفت ايجون
اياقارينه طاقمدقارى
شيدر هـ

٦ ولو بالغصن نسخه

خرق يرتقى جيب ياقه كام
جيبك طومروغى عاج قبل
ديشى قضيب دال ابتلال
ايصلائق رياش قنادر
خضيب بويه لو تقلد طاقنقى
توسد طباغقى وياصلائقى
هجوع او يقو سفوح قانلو
هـ

٧ لم يكن لو نسخه

خوض طالمق ضنادر هتون
سائل وجارى كم من سنايجه
سندل نحول ضعف وز بونلو
ديمكدر هـ

ما بعشق ملج الأرقبى الطباع
لبس بریح الحس الأشاعر اديب
• اما الكأس حرام نعم هو حرام
ويد الذى يحسن حسا بو ولم
واهل العقل والمنكر والمجون
ظبي هي سمان تطفى الجمر
غزال بهى ينظر قلوب الاسود
ثم يحيم اذا البسم بضحكوا
فويم كالخاتم وثر نقي
جوهر في مرجان اى عقديا فلان
وشاربا حضر يرى لاشى يرى
بسبل دلال مثل جناح القراب
على بدن ايض بلون الحليب
وزوج نهيدات ما علمت قلبها
نحت العكاك منها خصر رقيق
ارق هو من دني فيما نقول
اى دين بقالى معك واى عقل
تحمل ارداد ثقا كارقب
ان لم ينفس غدرا وينقش
يصير لك المكان حين نبي
محا سنك مثل خصال الامير
عماد الامصار وفصيح العرب
بحمل العلم انفراد والعمل
ففى الصدور بالرخ ما اطعنو
من السما خصص باربع صفات
الشمس نور و القمر همتو
يركب جواد الجود و يطلق عنان
من خلصو يابس كل يوم بطيب
ونعمتو تظهر على كل من يحبه
قد اظهر الحق وكان فى حجاب
وقد بنسا بالسر ركن التنقي
نحافو حين تلقاه كما ترجميه
يلقى الحروب ضاحك وهى وابسه

حلاش نكفرو بالله ونكذبو
يفتن بكر و ويدع نيبو
على الذى ما يدري كيف يشربو
يقدر بحسن الفاظ ان يجلبو
تغفر ذنوبهم هذا ان اذنبوا
وقلبي فى جبر الفضا تذهبو
وما لهم قبل النظر يذهبو
و يفرحوا من بعد ما يندبوا
خطيب الامه للقبيل يخطبو
قد صغفوا لناظم ولم يتقبو
من شهبو بالمسك قد عيبو
لبالى هجرى منه يستغربو
ما قط راعى للغم يجلبو
ديك الصلا ياريت ما اصلبو
من رقتو يخفى اذا تطلبو
۳ خذ ترا عبدك سنى ما اكذبو
من يتبعك من ذا وذا تسلبو
حين ينظر العاشق وحين يرقبو
فى طرف ديسا والبشر تطلب
و حين تغيب ترجع فى هينى تبو
او ازل من هو السذى بحسب
فن فصاحة لفظه يتربو
ومع بديع الشعر ما اكتبو
وفى الرقاب بالسيف ما اضربو
من السذى يعدو او يحسبو
والغيث جود و والنجم منصبو
الاغنيا والجند حين يركبو
منه بنات المعالى تطيبو
فا صدو وار د قط ما ينجبو
لاش يقدر الباطل بعد ما يحجبو
من بعد ما كان الزمان خربو
فمع سماحة وجهه ما اهبو
غلاب هو لاش فى الدنيا من يقلبو

رقيق الطباع نازك طبعان
واهل دلالن علاش على اى شى
ديمك اولور اقتضا ض ازاله
بكر معانسه در س
• اما الكأس فحرام نهسه

فويم فك اسم تصغيرى
ذفرديش صغفو صغفه يعنى
انى ديزدى تقب دلمك دلال
ذلف ديمك اولور س

۳ جديد عتبك حق ما اكذبو
نهسه

لاش لاشى جيد سسل سيف
ردود صغوف ديمكدر س

لم يلتق للغبار امارا   ولا بمقدار ما يكتهل
 وكيف ولا فيه موضع رقاعا   الا ويصرح فيه النحل

محصول زجل ای زمره رندان کونش حل برجنه حله ل ایده لی یعنی نور وزدن
 برو عیش و عشرت و ذوق و صفا هنکامی حلول ایتدی هر کون کیف و نشئه بی تجدید ایدوب
 ارسنده مخجور لقی براقیکنز شنیل نام محله بویشلاک اوزرده کل ذوق و صفا ایده لم
 بغدادک اوصافندن و نیل مصرک اخبارندن وز کج بنم عندسه بو طرفاردها کوزلدر
 بوراده قی میلدن عبارت بر دوز اوه واردر که اگر اوزرینه روز کار اوغرا بوب کلورسه
 اصلا برتوز اماره سنه راست کلزه کوزه سرمه ایده جک قدرتوز بولمز و فصل بویه اولسون
 حالبوکه اول صحرائک هر پارچه سنده ار یلر اوتلار یعنی سراپا چیز اردر * انتهى *

واشبو طریقت زجلیه بو عصرده عامه اهالی اندلسن سلوک و اعتبار ایتد کلری
 مسلك اولوب بوندن جمیع بحور خسه عشرده نظم اشعار ایدرلر لکن کنسیدی لغت
 عامیه لریله نظم ایدوب شعر زجلی دیرلر   نه کم انلرک شعر اسندن برینک شوقوی کچی
 لی دهر بعشق جفوک و سنین   وانت لاشففة ولا قلب یلین
 حتی تری قلبی من اجلاک کیف رجوع   صفة السکه ما بین الحدادین
 الدموع ترشش والنار تلمب   والمطارق من شمال ومن یمین
 خلق الله النصاری للفز و   وانت تغزوقی قلوب العاسقین

محصول زجل وافر زمانلر و سنه زدر که سنک کوزلرینه عاشق سنده ایسه سفت یوق
 و بنم حقمده قبلک یوموشامبور تا که بنم قلبم سندن اوزری تیمور جیلراره سنده دوکولان
 تیمور کچی اولمشدر که کوزیاشاری سر ییلوب صاچیلور و آتش درون علونور و صولدر
 و صاعدن طوفققلر اور یلور   الله تعالی حضرتلری نصاری غزا ایچون خلق ایتشدر
 سن ایسه عاشقکلر قلنده غزاید یورسین * انتهى *

و یوما نه او اولده بو یولده کوزل شعر سو ییلردن بریسی ادیب ابو عبدالله الاکوسی
 ایدی که سلطان بن احمرک مدحی حقمده بو قصیده بی انشاد ایتشدر

ظل الصباح قم باندیمی نشر بو   ونضحکومن بعد ما نظر بو
 سبیکة الفجر احکت شففا   فی مبلق اللیل فقم قلبو
 تری عبار اخالص ایض نقی   فضة لکن الشفق ذهبو
 فتفق سکتو عند البشر   نور الجفون من نورها تکسبو
 فهو التمار یا صاحی للمعاش   عیش الفتی فیه بالله ما اطیبو
 واللیل یفضی للقلب والمعانی   هلی سریر الوصل تنقلبو
 جاد الزمان بعد ما کار بنجیل   والی کتفتو من یدیہ عرفبو
 کما جرع مر و فبما قدمضی   بشرب بنینو و یوکل طیبو
 قال الرقب یا ادا بالاش ذا   فی الشرب والعشق نری نجنبو
 ونعجبوا عذالی من ذا الخبر   قلت یا قوم مما تنعجبو

ذهبوا کالتون بالدیزی اوردی
 دیمکدر نفاق ققم نون ایله
 رواج الاغضا انماض و تعافل
 و کیمه تک مظلم اولسی
 معنایه در سجد

الی الندی کتف اللربی
 ارقه سنه با غلامق عرقه
 حیوانک سکیرینی کسمک دیمک
 اولوب مضمون جمله دلخواهه
 کالیله موافقت و مساعدن
 کتایه در بنین بن کله سنک
 تصغیر یدر بن ضمه طعام
 یدرمک ایچون اتخا ذ اولنان
 برنوع ترشیدر قهوه یدخی
 بن دینور و بنین بعض لغات
 مستحبه ده لذیذ معنایه
 مستعمل ایدوکی مر و یدر
 و العهده علی الراوی محصل
 معنی وقتیه اجسی یودلدینی
 کچی شمعی دخی لذیذی ایچیلوب
 طیبی تناول اولملدر سجد
 ۷ نحو نمحه

ثم تستحي وتهرب

وتريد تبى الينا

بودخى انك محاسن از جانند در

فقم بنا نزع الكسل

لاح الصباح والجموم حيارى

احلى هي هندی من العسل

نشرب مزوجا من قراعا

قلدك الله بما تقول

يا من يلبنى لما تقلد

وانه يفسد العقول

يقول بان الذنوب يولد

ايش ساقك معى فى ذالفضول

لارض الحجاز يكن لك ارشد

ودعنى فى الشرب منهل

مرانت للعج والزايا را

النبه ابليغ من العمل

من ايس لوقدره ولا استطاعا

وبولردن صكره اشبليه ده ابن جدر ظهور ايتدى كه منورقه نك قهنده مشهور ز جلى ابله

جميع ز جالبه تفوق المشرر زجل مذكورك اولى بودر

انا برى من يعاند الحق

من عاند التوحيد بالسيف يحق

ابن سعيد ديدى كه بن اكا ينشدم وانك تليدى اولان بقيعه دخى ينشدم كه انك مشهور

ز جلك اولى بودر

اقل اذنوبار سبلا

يا ليتنى رأيت حبيبي

وسرق فم التجبلا

لبس اخذ هنى الغزاه

صكره اديسانده امام اولان ابو الحسن سهيل بن مالك كلىدى وصكره بو عصر لده

ملت اسلاميه ده نظم ونترك بلا مانع اما مى اولان صاحب و رفيع مزوزير عبد الله

ابن الخطيب كلشدر بو بولده محاسن آثارندن برى بودر

ما خلق المسال الا ان يبدد

امزج الاكواس واملالى نجدد

وبودخى طريقت صوفيه اوزره انك كلاميدر كه صوفيه دن ششترى مسلكنه سالك اولشدر

اختلطت الغزول

بين طلوع وتزول

وبقى من لم يزول

ومضى من لم يكن

وينه انك بو بولده اولان محاسن آثارندن در

❖ البعد عنك يا بنى اعظم مصائبى ❖

❖ وحين حصل لي قربك نسبت اقاربى ❖

ووزير بن الخطيب عصرنده وادى اش اها لبسندن محمد بن عبد العظيم دخى

وارايدى كه بو بولده امام ايدى مدخلبك لاح الصباح والجموم حيارى آه قوله

نظيره اوله رقى بوز جلى سو بلشدر

مذ حلت اشمس فى الجمال

حل المجون يا اهل الشطارا

لا تجعلوا بينها ثمل

جدد واكل يوم خلاعا

على حضرة ذاك النبات

البها تخلموا فى شنبيل

احسن عندى ديك الجهات

وخل بغداد واخبار نيل

ان مرت الريح عليه وجات

وطا فيها اصليح من اربعين ميل

لاح ظهر ممزوج صوابله
مخلوط باده قراعا شبهه لرحمد

- ❖ وقع فیه بحال انسان ❖
- ❖ فیہ الفواقی ❖
- ❖ وانطلق یجری علی الصفاح ❖
- ❖ والقی الصباح ❖

و بوابن قرمان فرطبه لی اولوب انجیق چوق گره اشبلیبه به کلوب کیدردی اتفاقا برکون برطاقم زجالین ایله برابر تنزه ایچون اشبلیبه نهرینه ینوب بانلرند . بلده تک کبار زاده لرندن برکوزل محبوب وارایدی . جسته سی بالق اولامق اوزره برقایغه ینوب توصیف حال ضمنده هریری بررزجل نظم ابتدیلر . ایچلرندن عبسی البلید ابتدا ایدوب بونظمی سویلدی

- ❖ یطعم بالخلاص قلبی وقد فانی ❖
- ❖ وقد ضموا عشقوا لسمواتو ❖
- ❖ تراه قد حصل مسکین جلاتو ❖
- ❖ یقلق ولذلك امر عظیم صابانو ❖
- ❖ لوحش الجفون الکحل ان غابو ❖
- ❖ و ذیک الجفون الکحل ابلاتو ❖

صکره ابو عمر بن الزاهد الاشبیلی دخی بونظمی سویلدی

- ❖ نشب والهوی من لاج فیہ ینشب ❖
  - ❖ تراش کان دعاه یشق ویتعب ❖
  - ❖ مع العشق قام فی بالوا نه یلعب ❖
  - ❖ وخلق کثیر من ذا اللعب ماتوا ❖
- صکره ابوالحسن المقری الدانی بوزجلی سویلدی

- ❖ نهار ملیح نجینی اوصافو ❖
- ❖ شراب وملاح من حولی قد طافوا ❖
- ❖ والمقبلین یقبلون تحت صفصافو ❖
- ❖ والعودی احدى بمقتاتو ❖

صکره ابوبکر بن مرین بونی نظم ابتدی

- ❖ الحق نرید حدیث بقالی عاد ❖
- ❖ فی الواد التزیه والبوری والصيد ❖
- ❖ تديه حیثان ذاك الذی یصطاد ❖
- ❖ قلوب الوری همی فی شبکاتو ❖

صکره ابوبکر بن قرمان بونی سویلدی

- ❖ اذا شمر اکما مولیر میها ❖
- ❖ نری البوری یرشق لذلك الجیها ❖
- ❖ ولبس مراد وان یقع فیها ❖
- ❖ الا ان یقبل یدیدانو ❖

وانلک عصرنده اندلسک شرق جاننده خلف اسود وارایدی انک دخی کوزل زجلاری واردر ازجله بریمی بودر

- ❖ قد کنت مشبوب واخشب الشیب ❖
- ❖ وردنی ذا العشق لامر صعب ❖

بودخی انکدر

- ❖ حین نظر الحد الشریق الیهی ❖
- ❖ ینتهی فی الجمرة الی ما ینتهی ❖
- ❖ باطالاب الکیمیا فی صنی هی ❖
- ❖ تنظر بها الفضة ترجع ذهب ❖

بونلردن صکره دخی برجاعت کلوب ایچلرندک زیاده ایلرولیان مذغلبدرکه بو بولده بک کوزل آناری واردر ازجله بوزجل مشهور انک اشعارندندر

- ورذاذدق ینزل
- وشعاع الشمس یضرب
- فتری الواحد یغضض
- وتر الاخر ینذهب
- والنبات یشرب ویسکر
- والفصون ترقص وتطرب

فاتوفاته ضموضه صابانو اصابه دیمک اولوب واولرهاء ضمیردن مبدلدر سائری دخی بو کاقیاس اولنه ذیک شونلردیمکدر

نشب ونشوب باتمق وکبرمک وتعلق ایتک اش ای شی دیمکدر

اوصافوده واهاء ضمیردن مبدلدر ملاح کوزلدر صفصاف سکود اغاجی

۲ والبوری احرى بمقتاتو نسخه

بوری برنوع بالغسک اسمیدر حیسان حوتک جعی حوت بالق معنا سنه شبکات بالق اغلری دیمکدر

محصول زجل اول جاتان اغی اتمق ایچون بکری صیفا دقه بوری دیدکری

بالغی کورر سین که همان اول طرفه صابانو و انک اغه دوشمکدن مرادی انجیق

انک الجکر لرینی اویمکدر رذاذ مطر ضعف دق ایجه معناسنه در

فهل لا شجان في جهد جهيد	جلب الهم له والوصبا
فهي نار في هشيم اليبس	لا عجم في اضلعي قد اضرما
كفاه الصبح بعد الغلس	لم تدح من مهيجني الا الذما
واعمرى الوقت برجعي ومناب	سلي يا نفس في حكم القضا
بين هني قد تقضت وعتاب	واتركي ذكرى زمان قد مضى
ملهم التوفيق في ام الكتاب	وامر في القول الى المولى الرضى
اسد السرح وبدر المجلس	الكرم المنهي والمنتهى
ينزل الوحي روح القدس	ينزل النصر عليه مثل ما

اهل شرك اشعارينه كلجته انارك موشهاتده تكلف ظاهر در الازاهلاسى
 ابن سنا الملك المصرينك موشحه سبدر كه شرق وغربده مشهور اولشدر اولى بودر
 خليلي ارفع حجاب النورى عن العذار تنظر المسك على كافور في جلتار كللى
 يا سحر نيجان الربا بالخلى واجعلى سوارها منعطف الجدول * محصول نظم
 حانا عذار كدن رفع نقاب ابت كه نار چيچي كنده كا وراوزره مسك كوره لم اى بولونلر
 حلى فاخه ايله بوكسد تبه لك تاجلر ني كيدر ك ومنعطف جدول دخی انارك يله زبكي
 ديك ديمك اولور جانا نك رنك هذار ني جلتاره ويغوردن حاصل اولان دره لك محل بمحل
 انصافنى يله زبكي تشبيهه بتمكله مخيل بر موشحه در * انتهى كلام المترجم *
 وقتا كه اندلسه فن توحيش شايع اولدى وسلاستندن واجزاسنك ترصيع وزينندن ناشى
 جمهور ناس دخی بو طورى اخذ ايلدى ايسه عامه اهل امصار بومنوال اوزره
 نسج نار و بودا نار ايتديلر واصلا اعرابى التزام ايتبه رك كندى لغت حضره يله بويوله
 اشعار سو بديلر و بو بابه رفن مخصوص احداث ايدوب زجل تميمه ايتديلر والى بومنا
 هذا بو بابه كندواصول و مسلكرى اوزره نظمى التزام ايدوب كوزل وغريب
 شعرل ابراز ايلديلر واقت مستجمه لى حسييله كندورينه بو بولده بحال بلاغت
 مدح اولدى

و بو ط يفت زجله ده اك ابتدا ايلروله يان ابو بكر بن قزماندر واكر چه اندلسه
 نذن اول دخی سو يلفلس ايسه ده هنوز يك اوقدر دها ايلروله ميوب انك وقتده حد كاله
 كل سدر و كندوسى دولت ملتيم وقتنده اولوب على العموم زجالينت امامى ايدى
 ابن سعيد ديدى كه انك ازجالتى مغرب شهرلندن ز ياده بغدادده نقل وروايت اولنور كوردم
 و بو عصرده امام زجالين اولان ابو الحسن حيدر الاشبلى فى ايشتمدم دير ايدى كه بو صناعتك
 انه سندن ابن قز ن كپي هيج برى زجل سويله ممشدر بر دفعه بعض اصحابيله بر مسيره يه
 چيقوب بر عرش الشنده اوتور مشلر اوكلرنده دخی مر مردن بر ارسال صورقى اولوب
 اغزلس قات قات مر سرل اوزرينه صود و كولور ايمش اول وقت بوزجلى سويلشدر
 * وعرش قد قام على دكان * بحال رواى *
 * واسد قد ايتلم نعبان * فى غلظ ساق *

عرش احمد دكان مصطبه
 رواق اوكى اچيق چارداق
 اسد ارسال ابتلاع بوتوق
 نعبان اژدر ساق بالدر فواق
 يچفرق صفاح صفحه لر
 صباح صدا وصيحه لر

في الكرى او خلسة المختلس
تنقل الخطو على ما ترسم
مثل ما يدعو الوفود الموسم
فيسنا الازهار فيه نيسم
كيف يروى مالك عن انس
يزدهى منه بأبهى ملبس
بالدجى لوه شمس القدر
مستقيم السير سعد الاثر
انه مرة كلعج البصر
هجم الصبح نجوم الحرس
اثر فيسا هبون الزجس
فيكون الروض قدكن فيه
أمنت من مكره ما تنقبه
وخلا كل خليل بأحبه
يكئسى من غيظه ما يكئسى
يسرق الدع بأدنى فرس
وبقلى مسكن انتم به
لا أبالي شرقه من غربه
تفقدوا عائدكم من كربه
بشلاشى غسا في نفس
أفترضون خراب الحبس
يا حاديث المنى وهو بعيد
شقة لمعرو به وهو سعيد
في هواه بين وعدو وعيب
جال في النفس بحال النفس
بفؤادى نهبة المفترس
وفؤاد الصب بالسوق يدوب
لبس في الحب لمحوب ذنوب
في ضاوع قد براها وقلوب
لم يراقب في ضفاف الانفس
ويجازى البرمها والمسي
عاده عيب من السوق جديد
قوله ان عذابي لنسديد

لم يكن وصلك الاحلما
اذ بقود الدهر اسباب المنى
زمرا بين فرادى ومثنى
والحيا قد جلل الروض سنا
وروى النعمان عن ماء السما
فكساه الحسن ثوبا معلما
في ليل كتمت سر الهوى
مال نجم الكاس فيها وهوى
وطر ما فيه من عيب سوى
حين لذل انوم منا او كما
فارت الشهب بنا اور بما
اي شئ لامرئ قد خلصا
نهب الازهار فيه الفرصا
فاذا الماء تناسجى والحصا
تبصر الورد غبورا يد ما
وترى الآس لينا فهما
يا هيل الحى من وادى الفضى
ضاق عن وجدكم بكر رحب الفضا
فأعيدوا عهد انس قدمضى
واقوا الله وأحبوا مفرما
حبس القلب عليكم كرما
وبقلى فيكمو مقترب
قر اطلع منه المغرب
قد تساوه محسن ومدنب
ساحر المغلة معسول اللهى
سد السهم وصمى ورمى
ان يكن جار وحاب الامل
فهو للنفس حبيب اول
أمره معتمل ممثمل
حكم اللحظ بها فاحتكما
ينصف المظلوم من ظلما
ما لعلى كسا هبت صبا
كان في اللوح له مكتوبا

نعمان امام اعظم
حضر تل ينك اسميدر
لاله يدخى شقايق النعمان ديرلر
نعمان بن المنذر بن ماء السما
نام ملكه دخى تلمع اولغله
براطيف بيتدر سلا

اهل عدوه دن دخی اشبو موشحه مشهوره صاحبی اولان ابن خلف الجرازی شهرت بولدی
 ید الاصبح قدحت زناد الانوار فی مجامر الزهر
 وکذا ابن الزهر البعانی شهرت بولدی که بوموشحه دخی اسکدر

زناد هم چاقغه وهم چاقق
 طاشنه اطلاق اولتور قدح دخی
 انی چاققدر مجامر بجره نک
 جعی زهر شکوفه معناسنه در

تفسرا زمان موافق حیاک منه بابتسام
 و متاخرینک محاسن موشحا تندن بریده اشبلیه و بعده سینه شاعری اولان سهلک موشحه
 سیدر که بوقولی اول موشحه دندر

هل دری ظبی الجمان قدحی قلب صب حله عن مکدس
 فهوفی حروخ فسق مثل ما لعبت ریح الصبا بالقبس

محصول نظم عجبا اول اهوی چستان حسن و آن اولان جانان منزل و ما و امسی اولان
 قلب عاشقی سوزان ایلمش اولدیغنی بیلدیمی که بو حالده ریح صباک آتش ایله او بنامسی کبی
 اودخی موقع حرارت واضطرا بده در دیمک اولور

بوموشحه مشهور و بین الشعرا مقبول برضومه طویله اولوب اندن مؤلف بالکز
 اشبو مطلعی ایراد ایلمشدر بیت اولک تکمله سی بودر * نظم * یابدورا اشرفت بوم التوی
 * غررا یسلکن فی نهج الفرر * مالعینی فی الهوی ذنب سوی * منکم الحسنین
 ومن عینی النظر * ایجتی اللذات مکلوم الجوی * والتسذانی من حبیبی بالفکر *
 واذا اشکو بوجدی بأحسا * کاریا والعارض المنجس * اذ یقیم القطرفیه ما تما *
 وهی من بهجتها کالعرس * نثر * الی اخر الموشحه

موشحه مذکوره تک ناظمی اولان مرقوم ابن سهل اسرائیلی یعنی یهود طائفه سندن
 اولوب اسمی ابراهیم ابدی و فصاحت و بلاغته یکتا اولوب و جله شعراء اندلسه
 تغوی ایلوب بیوک بردیوانی وارد و اخر عمرنده اسلام ایله مشرف اولدیغنی مرویدر
 و اسلامنه دلالت ایدن اشعارندن بری

قلا بعض و عداوت
 معناسنه در

ترکت هواموسی بحب محمد هدیت ولولالله ما کنت اهتدی
 وما عن قلا قد کان ذاک و آتما شریعة موسی عطلت ب محمد

قطعه سیدر انجیق موسی نام محبوبندن صکره محمد نام بر محبوبه دلبسته اولدیغنی دخی
 جمله روایات دندر * تم کلام المترجم *

و ابن سهلک موشحه سنه نظیره اوله رقی صاحب و رفیقمن و بو عصرده اندلس شاعری
 اولان وزیر ابو عبدالله بن الخطیب دخی بوموشحه بی سو یلمشدر

* للمترجم * اشوابن الخطیب ملوک بنو الاحمر وزرا سندن مورخ ابن خلدونه
 معاصر اولوب لسان الدین دیمکله مشهوردر و فصاحت و بلاغته شهرت شعرا اولوب
 کوزل کابلر تالیف ایتمشدر از جمله کاب التعریف بالحب الشریف که بی نظیر بر کابدر
 و اشبو موشحه دخی انک اثر قلم بلاغت رفیدر * تم کلام المترجم *

* موشحه *

جادک النیث اذا لیت هما یازمان الوصل بالاندلس

موشحه ابن الفضل

وا حسرتا زمان مضي
عشيه بان الهوى وانقضا
وافردت بالرغم لا بارضا
وبت على جرات الغضا
اعانق بالفكر تلك الطلول
والتم بالوهم تلك الرسوم

جره آتش قوری غضا باده اغا جلدن بزوع اغا جدر که آتشی مدت مدیده سونموب
طبانور نار الغضا وجرة الغضابین العرب مشهور در بومثلو پرده شدت اضطر ابدن
کنا به در طول طلبک جعیدر ورسوم وسمک جعیدر بونلک تفسیر لری بالاده هر ور
ایتمشدر که ایکسبله دخی شعرای عرب دارو دیار جانانک بقیه آثارخی هر ایدر لر
محصول موشح آه اول کچن زمانه حسرتم براخشام که هوی بعید و منقضى اولوب یعنی
جاناندن آیری دوشوب رضام اولیه رق رغما وجبرا افراد اولندم یعنی بالکر براغلام
ونار الغضا اوزرینه یاندم یعنی کال اضطراب ایله یاندم فکرمله اول طولوله صار مشور
ووهمله اول رسومی او پریدم یعنی حسرت ایله خلیسامده اول طولول ورسومی او یوب
انلره صار یلوردم * انتهى *

ابن سعید دیدیکه ابو بکر صابونی بی ایشتم استاذ ابو الحسن الزجاجة دفعات ایله
موشحاتی او قوردی بر صکره لله درک دیدیکنی ایشتم الابوقولنده انی اولوجهله
تحسین ایلدی

قسما بالهوى لذی حبر
مالمیل المشوق من فجر
حد الصبح لبس يطرد
مالمیلی فیمیا اظن غد
اوقطعت قوادم النسر
بو دخی ابن صابونیک موشحاتنددر
ما حال صب نى ضنا وا کتاب
امر ضه یاوبلتناه الطیب
عامله محبوبه با جتساب
ثم اقتدى فيه الكرى بالحبیب
جفاجفونى النوم لکننی
لم ابکة الالفقه الخیال
وذا الوصال اليوم قد غزنی
منه کما شاء وساء الوصال
فلست بالسلام من صدنی
بصورة الحق ولا بالمحال

ضناعشق خسته لکی اکتاب حزن واسف کری اویقو محصول موشحه وجد و حزن
صاحبی اولان عاشقک حالی ندر آه باقی بلا به که انی طیبی حسته و مریض ایتمشدر
محبوبی ا کا اجتاب و افتراق ایله معامله ایندی صکره اویقوسی دخی محبوبه تبعیت ایدوب
کیتدی اویقونیم کوزلیمه جفا و یردی لکن بن اغلام الا انک خیالی غائب ایتدیکم
ایچون اغلام یعنی دوشده محبوبک خیالی کوردم اویقو سزلق سبیله اندن محروم
قالدیغمدن اوزی اغلام واشته بو وصلت خیالیله بیله بو کون استدیکی کبی بکا استغنا ایتدی
نه فسا حال وصالدر که خیالندن بیله محروم قالبورم امیدنی بن بکا جفا ایدنه لوم ایدم
کک حق صورتیله اولسون و کک باطل صورتیله اولسون * انتهى *

در دالك فتحي وراك تشديدي
ايه عمل نيكو و اثر خير معناسنه
اولوب لله دره تحسین مقامنده
مستعمل برجهله دعائه در شهاده
قوادم قوشك يلكرى يعني
قنادل نيك اوک طرفنده کی
اوزون تو یلر پدیر که انلر قطع
اولندیغی صورتده قوش
اویچاماز نسر دخی کر کتیز
دیدکری قوشدر و قطب
شمالی سمته ایکی کوکب
اسمیدر که ایکی صورت
کوکبیه دن هبارت اوله رق
پری بر یوزینه نازل و دیگر
طائرکی کورندیکندن برینه
نسر واقع و دیگر یسه نسر
طائر دینلور

نفض مسك الختام عن عصبه المدام و رداء الاصيل بطويه كف الظلام
 * نثر * قولني ايشندي ايسه تحسين ايدرك آه اول ردادن بز زده ايدك يعني اول اخشام
 ذو قنده بز زده ايدك دیدي

خخص اندلسده بر بلده در
 مسك الختام بوراده شراب
 قابك قباغندن كاپه در
 وعصبه التون ديمكدر سده

محمول نظم الله ايچون طوغرى سويله اول كون كه خخص نهرنده اول چيز اراوزرنده
 بوانوب مسكره التون كبي اولان باده ك تقابني يعني صراحيه سنك قباغني آچق اوزره
 خليج آغزينه منعطف اولوب كچدك ظلمت الی دخی ايكنسدي ردا سني دوشير بوردي
 اول كونه كوزل روز ابتهاج افروزيدي ديمك اولور * انتهى *

ومهر بن فرس اليه انك بلده سنده مطرف نام برشاعر دخی وار ایدی ابن سعید کندو
 پدردن روایت ایدوب دیدی که اشبو مطرف ابن فرسك يانسه داخل اولوب اول دخی
 قيسام ايدرك احترام ايندكده امان زجت ايتك ديمش و ابن فرس دخی بو * نظم *
 قلوب نصاب بالحاظ نصاب فقل كيف نتيق بلا وجد * نثر * كلامني سويلمش
 اولان ذاته نصل قيام ايتيم ديورد جواب ايلشدر

و بونلردن مسكره مشهور اولنلردن بری مر سبهده ابن جرموندر ابن رائس ذكر ايتديكه
 بر مجلسده يحيى الخزرجي انك يانسه كيروب كندو موشها تندن بر موشهه انشاد ايلدكده
 ابن جرمون دیدی که موشم تكلفدن عاری اولدجه موشم اولمز يحيى نه ك كبي دیدكده
 ابن جرمون دیدی که اشته بنم شوقولم كبي * نظم *

ياها جري هل الى الوصال
 اوهل تری عن هواك سالی
 منك سبيل
 قلب عليل

محمول نظم ای بی گوشه هجر و فراقده براقان جانان سنك طرفكدن وصلته بر بول
 وار میدر یا خود سنك هسه كدن قلب عليلك آزاده اولسي احتمالي كورر ميسين * انتهى *
 و بری دخی غرناطه ده ابو الحسن سهل بن مالكدر ابن سعید دیدی که پدرم انك بو قولني
 تحسين ايدردی * نظم *

ان سبيل الصباح في الشرق
 فتسدا عت نوادب الورق
 ماديجرا في اجع الافق
 اترها خافت من الفرق

فبكت شجوة على الورق

يعني على الصفيق شرق جانبنده صباح سبلي مجر اولوب جله آفاق محبط اولدی
 و بيراقلرا سنده فریاد و بکا ایدن قوشلر چاغر شمهه باشلدی مججا غرق اولقدنمی خوف
 ایدورلر که حزن واسف ايله بيراقلراوزرنده بکایه باشلدیلر * انتهى *

و بو عصرده اشبیلیه ده ابو الحسن بن فضل شهرت بولشدر ابن سعید پدردن نقل
 ایدردیمش که بن سهل بن مالکی ایشتم اکادیر ایدی که یا ابن فضل سنك كافة وشاحین
 اوزرینه شوقولکله فضل و رفعتك وار در

دیرایدی که ابواسحاق بردفعه ابن ذهیرک بانسه کیردی حالیکه پیر اولوب اوزرنده بادیه
 ائوایی واریدی که اولوقت اشبه ده ساکن اولوردی اول خالد ابن زهیرانی طانیه میوب
 مجلسک ختانه دک اتوردی واره ده بعض مرتبه مشاعره ومحاضره واقع اولغه ابواسحاق
 کندوسنک برموشعه سنی اوقودی که بوقولی اول موشعه دندر

کحل الدجی یجری من مقله الفجر علی الصبح
 ومعصم النهر فی حلال خضر من البطاح

ابن زهیر بونی ایشیدیک بونی سنی سوبلیورین دیدی ابواسحاق دخی اکاجو اباجریه
 ایت دیدی ابن زهیر سن کیم اوله یورسین دیمکله اول دخی کندوی تعریف ایتدکه
 درحال ابن زهیر قالی بوقارویه کچ والله سنی یله مدم دیو اعتذار ایلدی

ابن سعید دیدیکه بونلرک عصرینه بییشان طائفه وشاحینک ال ایلروده اولانی ابوبکر بن
 زهیردرکه انک موشحاتی شرق وغربده مشهوردر و ابن سعیدینه دیدیکه ابوالحسن
 سهل بن مالکی ایشتم دیرایدی که ابن زهیر سولش اولدیغک موشحات ال اعلاسی
 قنهبسیدر دیوسکا سوال اولنسه نه دیرسین دینلدی اول دخی شونی دیر ایدم دیوب
 بونظمی انشاد ایلدی

ماللهوله من سکره لایبق یاله سکران من غیر خیر ماللکشب المشوق یندب الاوطان
 هل تستعاد ایضا بالخلیج وایالینا
 اوتستفاد من النسم الاریح مسک وادینا
 وادیکاد حسن المکان البهیج ان یحیینا

نهر اظه دوح علیه اتیق موزق الافنان والماء یجری وعأم وغریق من جنی ال یحان
 محصول نظم نولدی اول عاشق حیرت زده یه که سرخوشلغندن افاقت بولبور یعنی
 آبلبور باقکر که باده سز سرخوشدر عاشق غمنا که نولدی که وطنی یاد ابله کر یان اولور
 عجب ایزم خلیجه اولان کوندوزو کجه ل یز اعاده اولنه یلور می باخود نسیم خوشبودن
 یزم وادیزک مسک ورایحه سی اخذواستفاده اولنور می پروادی که اول بهجتلو ورو نقلو
 اولان مکانک حسن ولطافتی بزه زنده کانی بخش سلام اولور بنهر که اتی دالری پیراقلمش
 اولان برکوزل انا جلق کولکه لندر مشدر و صودخی جریان ایتدیکی خالد ریجانندن
 قویان ازهار واورا فک بعضیسی باشمش وبعضیسی صواوزرنده یوزرایدی * انتهى *
 و ابن زهیردن سکره ابن خون شهرت بولدی اشبو * نظم * یفوق سهمه کل حین
 بماسئت من یدوعین قولی انک زجل مشهورندن اولوب خلقت ملجماعلت رای
 فلبس فخلو ساعه من قتال و یعمل بذی العین منامی مایعمل یدی النبال
 * نثر * نظمی دخی انکدر

بوایکبسنندن سکره اول وقت غرناطه ده مهربن فرس شهرت بولمشدر ابن سعید دیدی که
 وقتا که ابن زهیر انک اشبو * نظم * لله ماکان من یوم بیج
 بنهر خصص علی تلك المروج ثم انعطفا علی فم الخلیج

کمال سرمه دجی ظلت مقله
 و زبکی معصم یلک حلال
 خضر پیش حله ل بطاح
 واسع دره ل که اوفاق
 طاشلری اولور سید

و بو الخطاب بن زهير ذكابد له ابو بكر بن زهيرك مجسده سالف الذكر ابو بكر
لايض نام وشاح ذكابد كده به ضيلاندن كوزيوموب يوزچورد بلر يونك
وزريته ابو بكر بن زهير بوموشحه نى سويليان كده دن فصل كوزيومه يورسكرد يوب
ونظى اوفودى

موشه ابو بكر الايض

مالدلى شرب راح	على رياض الافاح
لولاه ضميم الوشاح	اذ انشى فى لصباح
اوصى بقول	ماللشمول
لطفت خدى	لطفت خدى
وللشمال	هت قال
مما آباد القلوبا	غصن اعتدال
بالخطه زد ذوبيا	بمشى لاستر يسا
برد غليل	ولا الماء الشنبيا
ولا يزال	لايستجبل
فى كل حال	برجوالوصال
	وموفى صد

عضيم الوشاح اينجه بللو محبوبدر كآبه در انشى تمايل و بيجتر ابتداى ديمكدر شمول خالص
وصافى شراب شمال پوزر روز كارى آباد افنى صد جفا معناسنه در محصول نظم
مومبان اولان محبوب اولسه پايديه بغيجه لنده شراب ايچمك بكالذت و برمزدى اما
نكاه برابر اولديغمه شرابك لذتى طوبيا به رم اولدمكه صباحين تمايل و خرام ايلر باخود
ايكندى اوسنى سرمست مى ناز او او بده دير كه نولدى كه شراب نم ينساعمه چارپده
ويوزيمه اوردى و پوزر اسوبده جامه مك حارى اولديغى غصن اعتدال يعنى نازك
بلم و بوم بر طرفه ميل ابتداى قلبلى افنا بدين شيلردن در كه بزم ايچون متردانه و متعافلانه
مشى و خرام ايلر اى نكاه سن ارتق ككاهى زياده ايله وآه انك لندلودوداغى عاشقى
دلخسته تك سينه سوزانى سريلندى اول عاشقى كه بوبابده اصلاعه بدندن دونمز و دنا
هر حالده وصلت اومار حالبو كه كندرسى جور و جفا ده در * انهمى *

بوزلردن صكره دولت موحدينك او ائنده شهرت بوللردن بى محمد بن ابى الفضل بن
شرفدر حسن بن وریده ديديكه حاتم بن سعیدى انك بومطلعنى اومو را يكن كوردم
* نصم * شمس فارنت بدرا راح و سيم * نر * يعنى شمس بدره مقارن اولدى كه مى ايله
* بوبدر * انهمى *

ورى دخی ابن مرد و سدر كه بو نظم نكدر
بالله عودى
باليلة الوصل والسعودى
ورى دخی ابن موصلدر كه نظم آتى دخی انكدر
و شم طيب
ما العيد فى حله و طاق
مع الحبيب
واتما العيد فى التلاق

ورى دخی ابواصحاى دو بنيدر ابن سعید ديديكه ابوالحسن سهل بن مالك دن ايشتم

محصول نظم صبر نصل طریق وجمال بوله یلورم حالبوکه عالمده آلام واحزان واردر
 وقاده دخی صحرائک اورنه سنده نازنین قیزلری الو بنباعر ایشندر * انتهى *
 ومانیخدن نیجه لری ذکر ایشندر که وشاحیندن برجاعت اشبلیه ده بر مجلسده اجتماع
 ایدوب هریری بر موشحه نظم ابله ابراز مهارت ابتدکلرنده اعی الطلیطلی کندوسنک اشبو
 ضاحک هن جان سافر عن بدر ضاق عنه الزمان وحوه صدری
 موشحه سنی انشاده ایتدار وافتتاح ایدیچک ابن بقا کنندی موشحه سنی برتمش باقبیری
 دخی اکا بهیت ایشندر

محصول موشحه انجوقی دیشلردن خندان و بدر تام کبی بهجت وجمال ابله ظاهر
 ونبایندر انک حسن وجمالنه محملدن زمان تک وطار اولدی یعنی حالده بنم سبتم انی شامل
 وحاوی اولدی دیمک اولور * انتهى *

واعلم بن بطلیوس ذکر وروایت ایدوب دیدی که ابن زهیردن ایشندم دبر ایدی که
 برسوزده هیچ بر وشاحه حسد ایشندم الا شو قولنده ابن بقا به حسد ایشندم
 * ابن بقا تک قوی *

امازی احمد فی بحره العالی لایطیق اطاعه الغرب فارنامله باشرق
 محصول موشحه کورمز مسین احمدی که محده البسنده یعنی رفعت وشانده اکا پیتیشلر
 انی غرب طلوع ایتدردی ای شرو بزه انک مثالی کوستر * انتهى *
 وطلیطلی ابله ابن بقا تک عصرنده ماهر وشاحردن ری دخی ابو بکر الایض ایدی وتلاحین
 معروفه صاحبی حکیم ابو بکر بن باجه دخی انلرک عصرنده ایدی حکایات مشهوره دندر که
 ابن باجه اندله ه سرفسطه نام بلده تک صاحبی اولان افندیسی ابن تیغلوب تک مجلنه
 حاضر اولوب اوشاقلرندن برینک اوزرینه بر موشحه سوبیشندر که اولی بودر
 جررالزبل ایماجر وصل السكر منه بالسكر

یعنی ناز استغنا ابله دامنی چکه بیلد بیک قدرچک وبرکیف ونشسه بی دیکر نشسه به
 ایصال ایدرک مست مدام اول دیمکدر * انتهى *

بوکلایمی ایشندکده ممدوح نشسه یاب اولوب ابن باجه در حال انی نظم آتی ابله تعقب ایلدی
 عفا لله رایة النصر لامیر العلابی بکر

قول اوله مر بوط اولوب استدی بیک قدر ناز واستغنا ایت ودائما پرسنه اول زیرا جناب
 حق معالی ومفاخرک امیری اولان ابو بکره نصرت علنی عفا ایشندر یعنی انی مصور
 ایشندر دیمک اولور * انتهى *

ابن تیغلوبت بونی ایشندکده واطرباه دیه رک صبحه ایدوب کمال حفظ وانبساطندن ائوانی
 برتمش ویا ابن باجه نه کوزل باشلرک ونه کوزل ختم ایتدک دیمش وبن باجه اوینه قدر التون
 اوزرندن بورو به رک کیتسون دیو ایمان غلبظه ابله عهد ایش ایسده حکیم بن باجه
 لسانه کلمکنن خوف ابله بویله التون اوزرندن بورو مکنن اجتناب ایدوب ونجی نعلده
 بر التون قویوب انک اوزرنده بورو به رک بویله حبله شرعبه ابله امیرک بمینی برینه کتور مشدر

بدرتم	شمس ضحی	فصن تقی	مسک شم
ماتم	ما اوضحا	ما اورقا	ما اثم
لاجرم	من لحما	قد عشقا	قد حرم

محمول موشه اول جانانك چهره سی بدر تام و جمال و طلعتی قو شلق وقتنده کی شمس تابان و بوی بر کوزل نازه فدان و بدنی مشک خوشبودر نه عجب تمام اولمش نصل واضهدر نه کوزل بشللمش یعنی خط رخساری دمیده اولمش قوقوسی نصل منشردر مطلقا هر کیم کورسه عاشق اولور وصالدن محروم قالور دیمک اولور

بالاده اشعار ایلدی بکمز و جهله بدویلرک خیال و خلباری حال طبعیده اولدیغندن شعرلی ساده و مطبوع اولوب اما حاضر یلر صنایه سه توغل ایله حد طبعیدن تباعد ایلد کبری جهنله شعر لند دخی اکثر با صنایع بدیعه به مهالك و وادی مجازده چیزار طبیعی بی خط سبز رخسار دن کما به اتمک کبی چنستان حقیقت و طبیعتدن بعید مسلکله سالك اولور لر و بدویلرک اشعارنده کی حلاوت و بلا غت ایله حاضر یلرک اشعارنده کی لطافت و صنعتک موازه سی سالف الذکر سلطان ابن المظفرک قصیده سیله بوموشه تک سطلعه سندن پک کوزل ظاهر و وضع اولور * انتهى کلام المترجم *

شعراى اندلس اشبو عباده به ملوک طوائف وقتنده کی معاصر لر نندن بر شاعر مسابقت ایدمه شمسدر دیوزعم ایدر لر و طلبطله صاحبی مأمون بن ذوالنونک شاعری اولان ابن ارفع رأسه دخی اکا پیر و اولشدر بوموشه سنی پک کوزل سوبلشدر دبر لر العود قدرتم بادیع تلحین وسفت المذانب ریاض البساتین عود لاغوته نوعندن بر سازدر که اون التی کریشی اولور محصول بیت هود پک کوزل و بدیع نهمه لر ایله ترنم ایتدی جدولردخی ریاض بساتینی سنی ایتدی * انتهى *

شاعر مرقوم بوموشه تک مقطعنی دخی پک کوزل سوبلشدر مقطع مذکور بودر تخطر ولبس تسلیم عساک المأمون مروع الکاتب یحیی بن ذی النور تخطر تمر معناسنه مأمون اندلس ملوکندن اولوب اسمی یحیادر محصول نظم بکر سین سلام و برمز سین سانکه عساکره خوف و دهشت و یرن ملک مأمون یحیی بن ذوالنونسین یعنی ملک مأمون کبی کال وقار و غرور ایله بکجوب عشاقه دهشت و پرور سین * انتهى * بیده دولت ملثمین وقتنده برجاعت کلوب بویولده اشعار بدیعه انشاد ایتدی لر ایچلرنده حازر قصب السبق تفوق اولان اعمی الطلیطلی ایله یحیی بن بقادر اعمی الطلیطلینک کوزل موشها تندن بری بودر

کیف السبیل الی	صبری و فی العالم	اشجان
والرکب فی وسط الفلا	بخر دنواعم	قد بانو

اشجان احزان معناسنه فلا صحرا خزد خاک ضمی و راتک تشدید ایله خریده تک جمعی اولوب خریده دلنمک اینجو دیمکدر که باکره قیرلردن کما به در

ابن ارفع رأسه مشاهیر علیا
و شعرا دن بر ذاتک اسمی
اولوب فن کییادن دخی بعض
تالیقاتی واردر سینه

﴿ شعر ﴾

تقول فتاة الحى ام سلامه   بعين اراع الله من لارتالها
 نبات بطول الليل ما تألف الكرى   موجعة كان الشفافي مجلها
 على ماجرى فى دارها و بوعبالها   بلحظة عين البين غير حالها
 فقد توا شهاب الدين باقبس كلكم   وتتنوعن اخذ الثار ما ذو فالها
 انا قلت اذا وردا لكاب يسرنى   ويبرد من نيران قلبى ذبالها
 اتى حين تسريح الذوائب واللىحى   وييض العذارى ماجتوا جالها

محصل مرثيه   قبيله نك ام سلامه نام قادي بوشعري بر كوز ايله كريان اوله رق سويلر كه
 اكا اجييان كيمه بي الله خافه ايلسون خانمى وز و جى حنقده واقم اولان مصيبتيه منى كه
 طرفه العينده افتراق ايله حالى ديكر كون اولدى كويا كه كوزنده چوب وار كبي بتون كيمه
 بيخواب و يتابدر بن ديدمكه مكتوب كلد كده بكاسر و روره جك و آتش درونك علويى
 سونديره جك بر حركت طويارم مكتوبك كلسى صاج و صفال طرانديغى وقتنه تصادف
 ايلدى وحسن و آن صاحبه سى اولان كنج قير نرك جبالى حيت وغير تني كوتديكر *
 بومقامده اهل بدوك اشعارى نهايت بولوب بوندن صكره مؤلف ابن خلدون حضر بيلرك
 اشعار نى ايراد ايديه جكدر * نم كلام المترجم *

﴿ اندلسك موشحات واز جالى ﴾

وقتا كه اندلسده شعر خيلى رواج و ترقى بولديسه اندلس شعرا سنك متاخرنى برفن
 مخصوص يعنى بزوع شعر احداث ايدوب موشح تسميه ايلديلر شوبله كه ايساقى مسحط
 وغصن بغصن و بولك بولك اوله رق نظم ايدوب اغصان و اماريض مختلفه سندن اكنار
 و انلردن متعدد بر طاقى بر يت تسميه و بونى على التوالى و اغصان و اوزانك قوافيسنده
 اخر قطعده يه ذلك التزام ايدرلر و اكنزيا الك زياده سى يدي بيت اولوب هر بيت بر طاقم
 اغصانى حاوى اولور بو اغصانك هدى دى شاهر ك اغراض و مقاصدينه كوره در
 و قصادده اولديغى كبي عينيله بوموشحاتده دى تغزل ايلرلر و مدحيه سويلرلر اندلس
 شعراسى بو بولدهك زياده ترقى ايتديلر خلق دى بومسلكى بكنوب اخذ و تناولنده سهولت
 و طريق عملنده قر يت دى اولديغندن خواص و عوام بو كاهوس ايلديلر و ابتدا بونى
 اندلسده اختراع ايدن امير عبدالله بن محمد المر و انى شعرا سندن مقدم بن معافر القيريرى
 ايدى كتاب عقد صاحبي عبدالله بن عبدربه دى اندن اخذ ايتدى لكن متأخر بن بونى
 ك زياده ايلر و لتدكلرند مؤخر ايكسنك دى موشحاتى رواج و اعتبار دن دوشدى و الك
 ابتدا بو بولده ايلر و لوبوب كسب ملكه و مهارت تامه ايدن هر به صاحبي معتصم بن صماد حك
 شاعرى عبادة القزاز ايدى اعلم بطلبوسى ابو بكر بن زهير دن نقل و روايت ايتشدن ابن
 زهير دير ايمش كه وشا حينك يعنى موشح سويليان شعرا ك كافه سى عبادة بن قزازه
 بوموشحه سنده عبال و ذريت مقامنده دريغى بوموشحه سيله جمله وشا حينك رئيسى
 اولشدر مذ كور موشحه بودر

ونعم بسوف الناظرين التهامها
 وعرو دباسها ليد هولسربها
 واليوم ما فيها سوى اليوم حولها
 وقفنا بها طورا طويلا نسا لها
 ولاصحلى منها سوى وحش خاطرى
 ومن بعد ذاندى لنصور بو على
 وقواوا له باب الوفا كلم أيكم
 زواخر ماتقاس بالعود اتما
 ولا قسم فيها قبا سايديكم
 وعانوا على هل كانكم في ورودها
 يا عروة ركوا الضلالة ولا لهم
 الاعضاء لو زى كيف رأيتهم
 خلوا القنا ويقوا في سرقب العلى
 وحق النبي والبيت واركانه الذى
 لبد اللبالي فيه ان طالت الحيا
 ولا بد هاتى البوادى هو اكف
 وكل مسافه كالسد اياه عابر
 وكل كيت يكنه صعض نابه
 ومحمل بنا الارض العقيمة مدة
 بالابطال والقود الهجان وابقنا
 نحمدنى وانا عقيد نقودها
 ونحن كما اضراس الموفى بنجمكم
 متى كان يوم القسط بامير بو على
 كذلك بوجوالى البسرا بعت
 وخلي رجالا لارى الضيم جارهم
 الا يقيموها وعقد بؤسهم
 كم نار طعننا على البدو سابق
 فتي نار قسطا الصوى يومنا على
 وكم ذايجبوا اثرها من غنيمه
 وان جاء فاجفوه الملوك ووسعوا
 عليكم سلام الله من ابس فاهم

بو نظم آتى دخى حوران نواخبسند باديه نشين اولان عرب اشعارند ندر كه قيس قبيله سندن
 شهاب الدين مقول اولغله اخلا فى اخذ ثاره رغب و تحريص ضميره زوجته سى سى بلندر

هر جمعینه اتحاد و اجتماع در کمال اندی تا اول و تنه دك که ایچلرند نهجه همج اولی انلر
 کسب رفاه و ثروت ایتدیلر و بهال آتیه نوب انواع حریردن جامه کیدیلر و هر دراه
 بسار و قنداره نائل اولوب بود و ایکی بیکلر باخود بنی هلال کی صاحب تروت
 و سامان اولدیلر و کافه امور مهمه بزه ظهیر و معین ایدیلرنا که شهاب و شراره آتس
 دشمن ظاهر اولیجی کیمه قرانلو غنده دار و دیاری بوش براغوب کیتدیلر و لومدن اجتناب
 بنجه کسه پوش ستره ظلمت اولوب یلسه لکه نه فاجعه کیدیلر کدلك انلر دن حایس
 ام کیمه دخی عقلت و بی شعور لعی حسبله وقوع حالی درک بده میوب حقیر زده اهلی
 اولدیغیز ظنیساته ذاه اولور دوز او لرده بقعه و یوقش اولسنی تنی الم کرک او کرک
 سو طده کامواقت ایدیلر خط ایتدیلر ایددی جای تا سفدر که برطاق فر و مایه ل
 بن تا فر اکتی سخاوت مط مروت ظن ایدوب انک احسانی امیدینه دوشرلر انلر بولوت
 لنده جا لرا ایوب کزدیلر هر اومد قلم بنی سراب بولدیلر و بزاندن بر حیر او مجاز و بلا شبهه
 اونشانه سهام تنف اولور و اگر ترشینه ابلق باصارسه مملکت انک باشه طار کلو
 و اولدن یقین و قند منمصل و وزای پرده و حجاب به ورده اولان نازنین وزه و ملیح
 و شکاهلری فتان اولار قیر بودن دخی مهموردرد که انلر ناز ایتدیکه اول دخی ناز ایدر
 و انلر اصول قانون و صوت رباب ایله اظهار عشق و شوق ایتدیکه اول دخی میل و عرض
 شوق ایلر خفت عقلمدن ناشی انلر کندوسنی اضلال ایدوب بعضا دخی نوجو نلر کی
 انلرله اویشار برمدت انلرله امرار وقت ایدوب امری مضاع و بیدکی نفیس و ایچدیکی
 ایدیلدی بن نافر اکیه کچن دوستلر حرام اولسون انک عقلی باشنده اولسه بوبه
 یوزه میه جکی دریای ایله طالمار دی انکن قبائله کوره بر مقتضای قاعده صداقت
 هر حالده بذل جهد و طاق ایتک لازمدر ای انکی بیوبده قاتیغی ارایانلر یا کلدیگر
 قاتیق صاندیکر زه لو انک ایچیدر * انتهى کلام المترجم *

بوقصیده آتیه دخی بطور زعبه دن بری اولان بنی عامرک بوعصرده رؤساستدن بولنان
 علی بن عمر بن اراهیم اشعار نندرد که راسته دست درازاتی ایدن عمزاده لرینه عتاب ایدر

شعر

محبرة کالد رفی بد صانع	اذا کان فی سلاک الحر بر نظام
اباحی صانع اسباب ما مسی	وشاء سارک والظهور تسام
ضمانه لام الحی حین و فسطت	عصاها ولاصنایه حکام
لکن ضمیری یوم بان بهم الینا	تیرک علی شوک القناد برام
والاکابر اص التهامی فوادح	بین عوج الکاتفات ضرام
والالکان اغلب فی ید قابض	اناهم بمنشار القطیع غنام
لما قلت سما من شقا البین زارن	اذا کان ینادی بالفراق وخام
الایار یوع کان بالامس عامر	یحی وحله والقطین لماس
وغیدید فی الخطای فی بلاعب	دجی اللیل فیهم ساهر ونیام

فوا عز وئی ان الفتی بو محمد
 ورحمت الاوغاد منه ویحسبوا
 جروا یطلبوا تحت السحاب شرانح
 وهو لوعطی ما کان للرأی عارف
 وان نحن مانسأ ملوا عنه راحة
 وان وطار شیش یضابق وسمها
 وانه منها عن قریب مفاصل
 وعن فانتات الطرف بیض ۳ موایح
 یتبه اذا تاهوا ویصوبوا اذا صوا
 یضلوه من عدم الیقین وربما
 بهم جازلوز منسا وطوع او امر
 حرام علی ابن تافرا کین ماضی
 وان کان له عقل رجیح و فطنه
 واما البدال بدها من فیاعل
 ویحمی بهما سوق علینا سلاعه
 ویمسی غلام طالب ریح ملکنا
 یاوا کین الخبز یعون ادامہ

وهوب لا لاف بغير حساب
 بروحه ما یحیی بروح سحاب
 لقوا کل ما یستأ ملوه سراب
 ولا کن فی قلعة عطاه صواب
 وانویا سهام التلاف مصاب
 علیه ویمشی بالفزوع کراب
 ۲ محوج غنا زهوالها وقباب
 ربوا خلف استار وخلف حجاب
 بحسن قوانین وصوت رباب
 یطسارح حتی ما کانہ شاب
 ولذة ما کول وطیب شراب
 من الود الا ما بدل بخراب
 یلیح فی الیم الفریق غراب
 کبار الن تبقی الرجال کباب
 ویمحمار موصوف القنا وجماب
 ند وما ولا یمسی صحیح نیاب
 غلطنوا اذ متوا فی السموم لیاب

۲ خنوج نسخه
 ۳ غواج نسخه

دم فان معنائه اولوب اشوعرب مستبحه لغتته اکثر یا بدکی تشدید الیه او قونور ترشیش
 یربلده اسمیدر قروم اشرف و سادات الن الی ان دن مخفدر بر مکبلر خلفای عباسیه
 ایامنده کسب نفوذ واستقلال ایدن مشهور خانداندر ولا یا خود مقامنده مستملدر
 سماح دوزیرل و اتاه واقفه ادام قاتق معنائه در

محصل قصیده جود و سخا اری اولان خالد بر متکلم راستکو و عالم صاحب رویت سوزی
 سوبلر و سوزنده بزدهای یوقدر یعنی بر کونه کر یوه انحرافه کیمبوب سوزی صاغلاندر
 بو باید تصور ایلدیکم معنی عناده مبنی و هذبان نوعسندن دکلدر و بو کیفیت دروغده
 مضمر بر معنی و خزینه فکر مدنه کوزل اله کچن بر کوهر کر انبهارد بو مقاله ده قبیله جه
 قرابتز اولان رجالک ماجرا سندن بدأ ایلدم نی کعب بزم اقرب افار بجز اولوب پسر
 وجوانلری عزاده لر مزددر و طنزک حین فتحده بعضیلرینه طرفمزدن خلوص موالات
 ووداد و بعضیلر به عدولی علیهنه اتحاد واقع و بعضیلر به میاله مزده انواع حقوق
 یکجهتی شایع اولدی و بعضیلری مکافاة مظهر احسان اولوب بعضیلری دخی بزله
 بحر و دلیش کله رک عطایا بخش اولان خوا طرمزک سماحتیه سعادت بولدی و بزمدت
 مدیده بو منوال اوزره انلرک عز و رفعتنی استیوب حقارنده بر فنانق ایتدک و جان و باش
 فدا ایتدکن صکره و طنز اولان ترشیشک محافظه سنه موفق اولدق والی امرک حکمتدن
 چیقیش اولان بر لری بکیدن ضبط و تحکیم ایلدک سادات نی کعب ایلدشمن علیهنه

وطرفدار لقصده قوم واخوانه عتاب ضمنده نظم المشرکه بر عمصر بمنه قریب
وقلرد در

﴿ شعر ﴾

يقول بلا جهل فني الجود خالد
مقالة خبر ذات ذهن ولم يكن
تهجست معني قالها الا لاجبة
وكنت مها كدي وهي نعم صاحبه
تفوهت بادي شرحها عن مأرب
بني كعب ادني الا قريبن لدنا
جری عند فتح الوطن منالعضهم
وبعضهم ملاله عن خصيه
وبعضهم موهوب من به من ملكنا
وبعضهم جانا جريج نسجت
وبعضهم بطار فينا بسوة
رجع ينهي مما سفهنا قبده
وبعضهم شاكي من او غاد قادر
قهنه عنه اقتصني منه مورد
ونحن على ذاني المدى نطلب العلا
وحزننا حيا وطن ترشيش بعدما
مهد نامن الاملاك ما كان خارجا
برد قروم من قروم قبيلنا
حزينا بهم عن كل تأليف في العدا
الن عاد من لا كان فيهم بهمة
وركبو الثنايا الثنات من اهلها
وساقوا المطايا بالشر الانسوله
وكسبو امن اصناف السعايا ذخار
وعادوا نظر البرمكين قبل ذا
وكانوا لسادر ما بكل مهمة
خلوا الدار في جحيم الظلام ولا تقوا
كسوا الحى جلباب البهيم لستره
كذلك منهم حابس مادرا النبا
يظن ظنونا لبس نحن من اهلها
خطا هو ومن واتاه في سوء ظنه

٧ مصاب
نسخه

٨ جو الضمير
نسخه

سکره شبه خطاب ابله فخر وتمد حده قصور اجمدك فقط جهور انام حقهده . عیب
سوز سوبلدك دیوعتاب وكنه شهاب ابله اصطلا قیدنده اولیوب شهاب غضب اولی
الامر دن اتقا لازمه دن اولدیغنی تعریض مفاضده ایراد ابله تنور سندن ایدرك ایفای وظیفه
جواب ابلشدر * انتهى کلام المترجم *

وینه بودخی عتاب حقهده اولهرق انلرك اشعارندندر

ولیدا نعا ینتوا انا اغنی لانی	غیبت بعلاق التنا واغتصا بها
علی دناندفع بها کل مبضع	بالا سیاف تشاش العدا من رقابها
فان كانت الاملاک بفت عرائس	علینا باطراف القنا اختصا بها
ولا تقرها الارهاف ودیل	ورزق السبا باوالمطایا رکابها
بنی عننا ما ترزقی الذل علمه	تسیر کالسنة الخناش انسلابها
وهی عالمابان المنا یا ثقیلها	بلا شک والد نیا سریع انقلابها

وینه کوجلرک وصنی حقهده انلرك اشعارندندر

بطعن قطوع البید لاتحشی العدا	فتوق بجوبات مخوف جنا بها
تری العین فیها قل لشبل عرائف	وکل مهاة مخظیها ربا بها
تری اهلها غض الصباح ان یقلها	بکل حلوب الجوف ماسد با بها
لها کل یوم فی الارامی قنائل	ورا القا جرم المزوج غنوا صبا بها

وینه انلرك امثال حکیمیه به دائر اولان شعرندندر

* شعر *

وطلبک فی المنوع منک سفاهة
اذا ریت ناسا یغلغوا هنک با بهم

و صدک عن صد هنک صواب
ظهور المطایا یا یفتح الله باب

طلب بوراده سکون لام ابله او قونور ریت رأیت دن مخففدر
محصول قطعه سندن منع اولتان شیئی طلبک سفاهتدر وسندن یوز چورین کیمسه دن
سنک دخی یوز چوریمک عین صوابدر کوردک که خلق سنک یوز بکه قیوستی قیابور
الله تعالی حضرت نلری حیوانلرک صرتنده قیو اچار یعنی یوز بکه قیولر قیاندقده عار سزاق
ایدوبده اچدرمغه چالشمیوب بویله راستنقال کوردیکک انده همان سواراسب توکل اولوب
اورادن حرکت ایت وارض الله واسعة دیوب کیت انتهى * بودخی شبلک اشعارندندر که
قیائل کعوبک ترجمه اتسابخی ذکر ایدر

* بیت *

فثائب وشباب من اولاد ترجم
جیع البرایا تشکی من ضهادها
بو نظم دخی انلرك متأخرینندن سالف الذکر خالد بن جزه بن عمر نام شاعر کدر که عهدده
کفالتده اولان تونس سلطانی ابو اسحاق بن السلطان ابی یحیی اوزرینه تونسه
حاجبلک ابله کسب استقلال واستبداد ایدن شیخ الموحدين ابو محمد تافرا کینک موالات

اولان افكار وانفعالات نفسانيه باد خزان كې انسانك صاچني صفاتي اغاردوب عمري
 كوتاه ابلديكندن مدنلر بدويلري خصيصه انسانيت اولان وليمة حضرتنه دعوت
 اينديكجه انلردخي بوني كوش استهرا اليه استماع ايدرك مزدجگاه غوائل وعوائق اولان
 جمعيت حضريه ده كي كوكل بور غونلغندن اشوري مرتبه اجتناب واحترازدن خالي
 دكللردر بناء علي ذلك شاعر بوقصيده سنده محبوبه سني حب بدويته وصف ايلندر
 ويدويلرك كندوري تكلفات و تعجبات حضريه دن آزاده اولد قلري كې شعرلي
 دخي ساده اولوب فقط ذاتا مؤثر ومطبوع ولطيف و بليغ اولور لكن هر قومك شعري
 كندو عادات واصطلاحلري اوزره كشيده سلك انتظام اولديغندن بر قومك
 اصطلاحاتي كرى كې ييلنديكجه طبيعت انلرك اشعارنده كي حلاوت ولطافتي طويه ماز
 ازجمله بين القبائل نسانك بورونلرنده كي حلقه قولاقدنه كي كوپه كي اسباب زينندن اولغله
 بر منوال سابق چتراري عروسه تشبيه ايدوب پايديلري دخي اكا خزام نجيل الملك
 بر مضمون لطيفدر لكن بزم نظر مرزده بورونه حلقه طابق چركين كورنديكندن بوكا بنا
 اولنان خيال ومضمونك دخي بزجه لطافتي اوله ماز و لكن قوم ان بصطلم وكل اناه بترشح
 بمافيه * انتهى كلام المترجم *

وينه اولاد ابي اللبلدن شيخ الكموب خالد بن حزه بن عمرك بوقولي دخي متاخرين
 عريك اشعاريندر كه انلرك اشراق اولان اولاد مهلهله عتاب ايدر وشبل
 ابن مكياتنه بن مهلهل نام شاعرلر ينك قوميله اقتضار سباقنده نظم الممش اولديغني
 ايسانه جواب ويرر

* نظم *

يقول وذا قول المصاب الذي نشا	قوارع قيعان يعاني صاعباها
يريح بها حادي المصاب اذا اتقى	فنوننا من انشاد القوافي عرابها
مخبرة مختارة من نشادنا	يحمدي بها تام الوشاملتهاها
مضربة عن ناقدي غضونها	محكمة القيعان دابي ودابها
وهبض تذكارى لها ياذوي الندى	قوارع من شبل وهذي جوابها
اشبل جنبنا من حياك طرائف	فراح يريح الموجهين الغناها
فخرت ولم تقصروا لانت بعادم	سوي قلت في جمهورها ما اطابها
لقولك في ام اليمين بن حزة	حامي جاها عاد بافي حزابها
اما تعلم انوقامها بعد ما لني	رصاص بني بجبي وعلاق دابها
شهابا من اهل الامر يا شبل خارق	وهل ربتنم جالخلق واصطلي بها
شواهد طفاها واضمرت بعد طفية	واشاطفاها حاسرا لا اهابها
وضمرت بعد الطفيتين التي صحت	تعالى الى بيت المنايقدي بها
كما كان هو يطلب على دا تجنبت	رجال بني كعب الذي يتقي بها

خالد بن حزه بوقصيده سنده ابتدا كندو شعرينك رصانندن بمثله فخرية شاعرانه دن

ایساب فاخره سیله مزین با کره کلین کی اولوب بورون خلقه سی دخی پایدیه زدر غایت
 واسع صحرار اولوب شویله که انسان واله وسرکردان اولور و بونلر سراپا مرعی اولوب
 انجق اول محبوبه ک حیواناتنه مخصوص اولان مرعالدن بشقه در واول محبوبه ک
 بجدیکی خالص غیبت دوه سی سوتق اولوب طعای دخی کیک آتند در
 قسوت زحامبله بکتلرک پیر اولدیغی موقوف و ابوابدن یعنی جایگاه غوائل حضریه اولار
 واز دحاکماه مدینه اولسبله نوجوانلری پیرایدن شهر وقریه لردن استغنا واجتناب
 ایدب بو بادیه لده اختیار سکنی ایلشدر
 الله تعالی اول انا جلی وادی بی بغورله صولایوب انا قور بمش مرعالی اصلاتسون
 نم طرفدن انک مکافات و دوخلوص ایله در یعنی کواکل یاردمیدر آه نوله که بن انک
 قوملقنده کچمش اولان کونلریمه ظفر باب اولسم
 اول کجه ل واول دملر که کجلاک کانی یلسکریمده یعنی المده اوله رق قالفوبده ایدغده
 اصلا خطا ایتز و بوشه کیمتر و آتم زین صبا و نوجوانی ایله مزین و مهیا اولوب
 کی دخی المده ایدی
 ونیمه خوش اندام ولذید الوصال محبوبه لرینی او بقوسمز براقتشدر که عالمده انلرک تبسم
 وخنده لرینک نظامندن دهامقبول و حلاوتلی برشی کورمدم و بوندن بشقه تازه و دلپسند
 و کورلری بی بدل و نشانه زیب زینتی کوزل نیمه قرز ایله کور ششم و وجد و شوقدن
 ال چر پشم
 دهریم وجد و عشق ایله قلبده آتش مشتعل اولور و بوبله اشتعالنده علوی صوایله
 سوغمز ای بکا بو وعدی ایدن کیمسه نه وفته دک عمر بردار ایچنده فنا بوله که ظلمتی پرده
 چشم جهسا بنیم اولده در ولیکن کوردمکه کونش براز وقت طوتلد قدن صکه بنه
 اچیلوب منور اوله بور بزه دخی عون باری ایله سعادت بند و سبها ملری اقبال ایدوب کشار
 وحرکتلرینی کوره جگم زمان مسرت نشان کلشدر
 آه نوله برکره عودتم کوجلرینی کوزمسه کورسم و شامسک اوست طرفنده غیاب الفرق نام
 محل که بنم عندمده انک مبشه زاری اللهمک بنده لرینک ک سوکلبوسیدر اشته اول محلاک
 قوملقنده رخ بردوش اولدیغم حالده سیر ایدرک و طم اولان لوا نام محلاک جعفریه
 طرفنده کی منزله واروب اقامت ایلسم که بنم عندمده انک مقامی نه لذیددر وهلال بن عامر
 قبیله سنک ساداتیله کور ششم که انلرک سلامی بدن کواکل یاسنی ویند و حبس مشقتی
 ازاله ایلر شرقا و غربا اول ساداک نام نامیلری ضروب امثالدن اولمشدر انلر بر قوم ایله
 جنگ ایتدکلرند اول قومک انهنزای سرعیدر خیمه لنده کی کوکر چینلر خوش نغمات ایله
 اوتدکجه یعنی دائم الاوقات انلره وانلرک حومه حاسنده بولسا انلره دهر دن سلام اولسور
 بوماجرایی ترک یله و کچمشه تأسف ایتمه کور یورسین بودنیس انک بر کیمسه به دوام و بقاسی
 یوقدر دیمک اولور
 بو عالم شهودک شملکی حضرت ایله اولدیغنده اشنه با اولدیغی کی حضرتنده درکار

وفرسی هدی انحت سرجی مسافه
و کم من رداح اسهرتی ولم اره
و کم غیرها من کاعبات مرجحه
وصفت بن وجدی علیها طریحه
ونار بخطب الوجد توهم فی الحشا
ابامن وعدنی الوعد هذا الی منی
ولکن رأیت اشمس تکشف ساعة
بنود ورايات من السعد اقبلت
الواش اری بالعمین اطعم عودتی
بجر ماغیث الفرق من فوق شامس
الی منزل بالجهم فیریة للوی
ونلقی سراة من هلال بن عامر
بهم یضرب الامثال غربا وشرقا
علیهم ومن هو فی حسامه تحبیه
دع ذاولا تأسف علی سالف مضی

ما ما نیجه مدت محبونه مقتونه غرام شوق و محبت مر باع چار جیبا یغمور خور یومشوق
چغور ریرل نور قتم نون ایله چیچک افاحی الخوامک جچی اولوب اخوان پایدیه دیدکری
چیچک خزام قیرلک زینت یچون بور ونلرینه طاقد فلری خلقه وکوزل رایحه لوبر نوع
اوت فلاة صحرا رام قوری اوت ر کام ترا کم ایدن قوم رداح صاغر بسی سمیز و طولغون
اولان عورت کاعب هوز مم لری بلور مش اولان قیر تصفیق باطن کفینی بر برینه اورمق
ضرام آتش علوی سراة سادات صدا پاس غل بند و بوقاغی دنا دنیان مخفندر
محول قصبه کیچد قرا کلوغنده کی نوحه و فقا نلر اثناسنده شاعر دیر که بنم کوز یمک
قبا فلرینه اویقو حرامدر

ای قوم و بارانم وجد و عشق ایله عهد و پیمان ایدن قلبه و نیجه مدت بنده الم و مشقی
اوز ایوب قالمش اولان روحه برپاره بوله جق کیمدر
بنی بویله وجد و حالله دوچار ایدن جانان حجازی و بادیه نشین و خالص بنات عربدن
میله بنی عدیدن مقصد و مرای بعید بر محبوبه در
بد و بنه مائله و حر یصه اوله رق فریه ره مألوف اولیوب چادر لر بنی یومشاق
قوملی رده قورار

هر قسین مستاسی عمان اولوب بورایه مقتونه اوله رق رابطه شوق و محبت صحیحدر
وانک چابری نرم و خالی و ادیلره نازل اولان یغموردن پشلمش چیز ار لر در و اول یغمور لر
کیجه بر یکن قالین بولر تر دن حاصل اولور که اورایه طو پلانوب کلور و نیجه دفعه
صوالله بکا ایدر و نیجه کره ط تلوقوی صولر بله قار یثوب کیمدر اول چار لر کویا که

۸ وقوا واشداد
نسخه
۹ احدا ب
نسخه

وامرت فومي بالرحيل وبكر وا
فعدنا لسبع ايام محبوس نجعنا
۸ وقوا واشداد الحوايا حيلها
والبدو ما ترفع عمودا يقيلها
۹ احدا ب الحرفوق التضواي نصيلها

محصل ايات شريف بن هاشم حقه ايلديكم نيجه ايلسكرم ضايع اولوب يسانه اتمش اولدم ويندن اول نيجه كيمسلك ايلسكري ضايع اولمشدر طوغر يسي بيتمزده بك چوق حقوق والفت وفرح وانشر احي موجب حالت سقت اتمشدر انجق دليلي بكا خفي اوليان پروجهله بكا قصد ايتدي بن دخي انك بو ايتديكي مرؤ تسمز لسكدن ناشي بيتاب اوله جق در جهلده نوش خرايدن سرخوش كمي بيهوش اولدم باخود صاچي اغار مغه باشلامش برقاري كمي يم كه چسكر پاره سي يعني اولادي فوت اولوب قبيله سندن دور وغريب دوشمش وشروشور زمانى ايريشوب باشي دونمش وسرسم اولمش وحالبو كه مسافرندن قافل عرب اره سنده قالمش اشته بن دخي بو وجهله بكا اصابت ايدن غم وغصه دن ناشي جكر سوزان وخاطر ويران ايله شكايه ايتكده يم وقومه كوج ورحلت ايله امر ايتدم انردخي اركندن يوكلرني باغديلر يدي كون قيلوله واستراحت ايجون هر بان چادر قورميوب حرارت شمه ده صرته قالدق اتمهي * بو قصيده دخي بطون رياحدن بري اولان زواوه دن اولوب قبيله مذكوره ده اهل رياست اولان سلطان بن مظفر ابن بچبانك اشعار نندركه اتى مهديه ده موحد بندين اول ملوك افر يقبه اولان امير ابو زكريا بن ابي حفصك حبسنده يابند ايكن سويلمشدر

﴿ شعر ﴾

يقول وفي نوح الدجا بعد وهنه
ايا من لقلبنا حالف الوجد والاسي
جهازية بدوية عربية
مولعه بالبدولان الف القرى
عمان مشناه ايهما كل شتوة
ومر ياعها عشب الاراضى من الحيا
تسوق بسوق العين مما تداركت
وما ذا بكت بالما وماذا تخطت
كان العروس البكر لاحت ثيابها
فلاة ودهنا واتساع وتيه
ومشرو بهما من محض البان شولها
تفانت عن الابواب والموقف الذي
سقا الله الوادى الشجر بالحيا
۴ مكافاتها بالسود منى وليتى
لياى اقواس الصبا فى سواعدى

۲ تعاتب على الابواب
نسخه
۳ وابلا ويحي
نسخه
۴ فكافاتها
نسخه

و بالامس رحلتناك ثنين حره
 و عشرًا و سنا في النهار قليل
 طعون باكر بن صباحين ار كندن کوچ ايدنلر عويل بكا ونوحه هيل دلی وشاشقین
 عيساوی قدیم وقوی بنالده استعمال اولور شارع طریق تقا قاشلق سلیل ذریت
 مزاد طغارجق ديمکدر

محصل ایات قبيله نك سعدی نام امرائه سی صباحین ار كندن کوچ ایدن قوم وقبيله
 اره سنده بكا و فریاد ایدرك مغمومه و مكدره اولدیغی حالده دیرکه ای زنانه قبيله سندن
 اولان خلیفه نك قبرنی سؤال ایدن کبسه انك وصفی بدن اخذ واستماع ایدوبده شاشقین
 اوله بن اتی وادران نام محلك اوست طرفنده کور یورم واوزرنده جسم وقوی بنا وارد
 اتی قاشلق یولنده باتمش کبی کور یورم وقاشلرا کادلیلدر آه زناتی خلیفه ایچون
 جکرم سوزاندرکه ای زاتلرك ذریندن ایدی یعنی کندوسی آدم دکل ایسه ده کشی زاده
 ایدی حرب و معرکه اری اولان زیاب بن غانمک مقتول ایدرکه اچدیغی یاره ل طغارجق اغزلی
 کبی اچیلوب قان روان اولور دیوتهمک واستهزادن عبارتدر * انتهى کلام المترجم *
 بو نظم آتی دخی بو عصرده کی جبل هر بک اوله رق شریف بن هاشمک لسانی اوزره
 سويلتمشدر انکله ماضی بن مقرب پینده جریان ایدن منازعه و معاتبه به دأردر

❖ شعر ❖

تبدی لی ماضی الخیار وقال لی	ایاشکر ما نخشای علیک رضاش
باعدت عنا مابق و دیننا	وقربت عربا لا بسین قش
نحن عدینا نصا دفوا ما قضا لنا	کما صادفت طعم الزناد طشاش
وهدینا بسکر لبر سلامه	لنجد و من عمر بلاد هاش
ان کانت بنت سیدهم بارضهم	هی العرب ماردا نا لهن طباش

محصل ایات ماضی بن مقربک شریف بن هاشمه کورینوبده بزه تشکر ایده جک یرده
 سن بزدن تباعد و قش کین عربله تقریب یعنی شهر بیلکه و حضریته میل ایله خصیصه
 هر بیت اولان بدو بیتدن انحراف ایلمدک بزاترق قضا یه راضی اوله رق بسکر دیارینی
 ترک ایله برسلامه اولان نجد طرفنه عزیمت ایلرز بلاد و وطنی اعمار ایدن خوش
 باشاردیو سیاق امتانده عتاب و تقاضا سندن عبارت اولوق کر کدر انتهى
 بو نظم دخی انلرك اشعارندن اولوب مغربه رحلتلرینه دأردر

❖ شعر ❖

وای جبل ضاع لی فی بن هاشم	وای رجال ضاع قبلی جبلها
لقد كنت انا وایاه فی زهو بیننا	عنانی بحجه ماغبانی دلیلها
وعدت کانی شارب من مدامه	من الخمر قهرا ما قدر من عملها
او مثل شحطامات مضمون کبدها	غریبا وهی مدوحا عن قبیلها
اتاها زمان السوء حتی تدوحت	وهی بین عربا غافلا عن تزیلها
کذلک انا مما لجانی من الوجا	شاکی بکبد ۷ باد یا من علیلها

۷ آباد بیها زعلها
 نسخه

وباتت دموی ذرافات کانهما
تدارک منه الجم حدرا وزادها
تصب من القبعان من جانب الصفا
۲ وهذا الغمامی نسايب غزوة
ونادی المنادی بالرحیل وشوروا
وسدالها لان یازباد ۳ بن عامر
وقال لهم حسن بن سرحان غربوا
ویرکض ویسده بینها یالثایح
عذرنی ربان بن السمیع بن عابس
عذرنی وهوز عماصدینی وصاحبی
ورجع بقول لهم بلاد ابن هاشم
حرام علیا باب بغداد وارضها
فصدق درمی من بلاد ابن هاشم
وباتت نبران العذاری قوادح

یدین دوار السوانی یدیرها
مزون بی مزا گیا من صیرها
عبون ولحان البرق فی غدیرها
نأضت من الغداد حتی فقیرها
ویفخرح عاری علی مستعیرها
علی ایدین ماضی بن مقرب ینیرها
وسوقوا النجوع ان کان انا هو غفیرها
وبالدهین ۴ لا تحجزوا فی مفرها
وما کان رضی زین جبر ومبرها
وانالیه ما ان درقتی ندرها
تجیر البلا والمعطشا مانجیرها
واخل ولا عاندله من یعیرها
علی الشمس او حول لفظان هجیرها
۵ فجزوا بجزان فیروا سیرها

۲ وها ابغنی منی سابلت غدوة
بغداد ناحت منی حتی فقیرها
نسخه
۳ بن غانم نسخه
۴ لا تحجزوا
نسخه

۵ یلودوا بجزان یشدوا سیرها
نسخه

مشروطه بجاق دکر جلیک ذرافات ذرفدن مأخوذ اولوب ذرف کوزدن باش افق سوانی
صوطلولابری قبعان قاعک جمعی اولوب صحراز معناسنه در نجع برقاچ قبیله دن مرکب
بر یوک هرب فرقه سی دیمکدر * محصل مضمون قصیده ده ابن هاشم جازیه نک فراقیه
جکری پر بان اولد بغنی حکایت وبوحاله مجبور ایدنه بد دعا ایدرک روز وداعده کویا که
برکسکین بجاق یله قلبه طوقونیلور مرتبه ده عارض اولان الم در وندن شکایت وکوزلندن
صوطلولابری کبی یاشار جاری اولد بغنی بیانه مبادرت وریان بن سهیم بن عابس حیر
بکرنی بکنیوب علوجناب داعیه سنده ایکن وکنندوسی اتی یار غار یلوب ا کا قالفان
چورمز ایکن کسویه غدر ایدوکنی ودووب جازیه نک قومه ابن هاشمک بلادی صوسر
یرلدر بزاتک جوارنده اقامت ایده میزدیدیکنی روایت ایلر والله اعلم * انتهى کلام المترجم *
یومرئیه دخی سالف الذکر جیل عربک اشعارندن اولوب افریقیه وزاب طرفنده رقیب
وعدولی اولان امیرزانه ابی سعدی البقری حقهده تهکم یولوسو یلنشددر

شعر

تقول فذاة الحی سعدی وهاضها
یا سائلی عن قبر الزناتی خلیفه
اراه بعالی وادران وفوقه
اراه بمثل الغور من شارع التقا
بالهف کیدی لزناتی خلیفه
قتیل فتی الهیجا زیاب بن غانم
۶ با جار نامت الزناتی خلیفه

۶ با جازیه
نسخه

اولمبیدر دبو اعتقاد ایدرل حالبوکه انلرک بواشعارای مستهجن کورمسی مجرد کندولرنده بوخیل عربک ملکه لغتاری مفقود اولدیغندن نشئت ایدر واکر کندولرنده بوملکه موجود اولسه ذوق وطبعنلری سلیم ومستقیم اولدیغی تقدیرجه بواشعارک بلاغته شهادت ایلدی بوخسه اعرابک بلاغته مدخلی بوقدر بلاغت انجق کلامک مقتضای حاله مطابقدر کرک رفع فاعله ونصب مفعوله دلالت ایلسون وکرک امر بویله اولوبوده جبل هر بک شمیدیکی لغتارنده اولدیغی کبی بوخصوصه قرائن معتبره دلالت ایلش اولسون بونک بلاغته طوقونورری بوقدر الحاصل دلالت معتبره اهل ملکه تک عرف واصطلاحنه کوره اولغین برملکه لسانیه تک اصطلاحی معروف اولدقده دلالت صحیح اولور و بودلالت مقتضای حاله مطابق اولدقده دخی بلاغت صحیح اولور و بونده نحاسک قوانینه اعتبار بوقدر واسالیب وفنون شعر کاملاً اشبو قبائل عربک شعرلنده موجود اولوب بالکر اواخر کلماته حرکات اعرابه مفقوددر زیر انلرک لغتارنده اکثر کلماتک اواخری موقوف وساکن اولوب عندلرنده فاعلی مفعولدن ومبتدای خبردن تمیز ایدن انجق قرائندر بوخسه حرکات اعراب دکلد

* للمترجم * مؤلف ابن خلدون بوراده ابتدا ذکر اولسان قبائل عرب مستحجه تک وبعده حضر بلرک برچوق شعرلینی تحریر ایلشدر بولغتلرده قواعد نحوه مخالفت اولدقندن بشقه هاء ضمیری واوه قلب ایله مثلاًقبله وبعده یرنده قبلوو بعدو دینک والذی بی الی به تبدیل ایتک کبی نحر یفات اولدیغندن بونلر علوم عربیه تعلیمه اوکرشمش اولدیغین لسان مضره بالوجه مغایر اولهرق صکره دن محدث لغت مستحجه اولوب بولغتلر اوزره سو یلشمش اولان اشعارک بزلره کوره ذوقنه وارمق شوایله طورسون سطحیه معناری الی کلامق بیله مشکلدرد قالدیکه در دست ایده ییلدیکنر ذمهتلر یکدیگره میان اولدیغندن اشعار هر قومه دن برازینک عباراتی دخی پکنه لایقوله تصحیح اولنه مدی مع مافیله بولغتلره بعض مرتبه وقوفی اولنلردن اخذ واستحصال اولسان معلومات اوزرینه اشعار هر قومه تک بعض مرتبه حل وشرحنه دخی ایتدار اولنور * تم کلام المترجم *

اشته شریف بن هاشمک لسانی اوزره منظوم اولان اشبو قصیده بعصمرده کی عربک یعنی اهل بدوک اشعار ندرکه شریف بن هاشم جازی به بنت سرخان ایچون اغلار واتک قومیه بیله مفر به سفر ورحلتی ذکر ایلر

✽ شعر ✽

یقول ابوالهیجا الشریف بن هاشم	هلی الی طرا کیدی شکت من ز فیرها
نمن للاسلام این مازان خاطر	یرد غلام البدو بلوی عصیرها
وماذا شکاة الروح مما طرالها	غداة ودایع تلف الله جیرها
نحس ان قطاع ۲ ماذی ضمیرها	بمشرطوهنداوی صافی دگیرها
وعادت کما خواره فی ید غاسل	علی مثل شوك الطلیح عنفوا یسیرها
تجا بد وها اثین والفرع بینهم	هلی شوکولفدو بقایا جریرها

۲ عامری
نسخه

فصل

بوعصرده کی بدوی و حضر بلك اشعاری بیانده در

معلوم اوله که شعر لسان عربی به مخصوص اولوب هر لسانده موجود در و فرسده و یونانده
 نیجه شاعر لر و ارایدی و شعرای یونانندن او میروس نام شاعر نامدار اولوب ارسطو اتی کلبنده
 ذکر و ثنا ایله شاعر حیرده دخی نیجه شعرای متقدمین و ارایدی و برهنوال سابق قوانین
 اعرابی ضبط و تدوین اولنش اولان لسان مضرری انجم ایله اختلاطدن ناشی فاسد اولغین
 بدوی عرب بلك اعرابده و موضوعات لغوی به نك پك چوغنده و کلمه نك بنا سنده سلفلری اولان
 مضر لسانده مغایر اوله رق ایروجه بر لسانی اولوب حضرری و شهر بیلر ایچینده دخی هم
 اعرابده و اکثر اوضاع و تقصیر یغده لسان مضرک خلاقی و همده اشبو بدوی عرب بلك
 لغته منافی بشقه بر لسان پیدا اولدی و بولسان حضرری مدائن و امصارک اختلاف
 اصطلاحات یله یکدی بکده دخی مخالف اوله رق اهل مشرقک لغتی اهل مغرب لغته و ایکسی
 دخی اندلس لغته مغایر و مخالفدر و چونکه اوزان شعریه که متحرکات و سوا کنک
 اهداد و تقابنده کلامک نسبت واحده اوزره اولسندن عبار تدر بو کیفیت طبایع بشرده
 موجود اولغله شعر بالطبع هر لسانده موجود اولتی لازم کلدیکندن بر لسانک یعنی
 اصحابی یکه تازان فصاحت و سابق الخلیل میدان بلاغت اولان مضر لغتک فقدا نیله
 شعرک مفقود اولسی لازم کلیوب قبائل عرب مستجمه دن و شهرری و حضر بیلردن هر بری
 کندی لغتلی اوزره نظم شعره ابتدار ایله کلمه لر در و شمیدیکی جیل مستجم اولان قبائل
 عرب بوعصرده سلفلری اولان عرب مستعربه نك اوزانندن خارج و زلزله شعر لر انشاد
 و تغزل و مدح و مرثیه و هجو انواعی مشتمل اوله رق پك اوزون شعر لر احداث و ایراد و کلامده
 برفندن فن دیکره و برصد دن صدده آخره خر و ج و انتقالده استطراد ایدر لر و چوق کره
 ابتدای کلامده همان مقصده کیرد کلری دخی وارد و اکثر یا قصیده لر نده شعر لر کندی
 اسماریله باشلیوب بعده تغزل ایدر لر و مغربده کی جیل عرب بو مقوله قصیده لره اصمعی به
 نسبتله اصمعیات تسمیه ایدر لر و جانب شرقده بولسان قبائل عرب بو نوع شعره بدایوی
 و حورانی و قبسی دیر لر و بو شعر لر نده اصول فن موسیقی اوزره اولیه رق الحان بسطه ایله
 تغنی و ترنم دخی ایدر لر و بوتغنی به عراق و شام اطرافدن حورانده نسبتله حورانی دیر لر که
 حوالی مر قومه الحاله هذبه بادیه نشین اولان عربک اقامتکا هیدر و شعرده برفن و مسلاک
 دیکر لر دخی وارد که بیلر نده پك چوق متداول و مستعملدر شویله که شعرری در در جزء
 اوزره بنا ایدوب جزء اخیرری حرف رویده اولکی اجزاء ثلثه به مغایر اولور و متأخرین
 مولدینک احداث ایله اولدقلری مربع و منجسه شیهه اوله رق اخر قصیده به دلک
 هر بیستک در دخی جزئنده قافیه التزام ایدر لر و اشبو جیل عربک بو شعر لر نده بلاغت
 فاعقلری اولوب ایچلر نده فحولدن کیمسدر وارد

و بوعصرده سالک مسلک علوم اولنلردن و خصوصیه علم لسان اصحابندن پك چوغنی
 انلرک بوفنون و اصول شعریه لر بی ایشدکده اسنکار و تقبیح ایدوب ذوق و طبیعتلرینک
 اول اشعاردن ابا و اسنکاف ایتمی اشعار مر قومه نك فقدان اعراب ایله مستجمین

دینیلور واک اوست طرفده امری القبسک قصیده سی ایدی که او توز سنه مقداری بیت مکرمدہ معلق بولدیغی حالده انک اوست طرفنه کسنه تعلیق شعر ایدہ ممشیدی کلام معجز الهی نازل اولغنه باشلا دقده نهایت مرتبه اعجازده اولان بلاغتی بلغای عربی تنظیردن عاجز قیلوب حتی بر سوره قصیره دیوار بیت مکرمدہ تعلیق یورلدقده معلقات سبعه تک قدری شکست و جله سنک بالاسنده بولنان امری القبسک شعری بلاغت قرآنیه یه نسبت قبول ایتمیه جک صورتنده دون و پست اولغنه امری القبسک قز قزداشی همان برادرینک شعرینی اخذ و رفع ایدیجک سائرینک بقا سنه محل قالمیوب جله سی کیجه لین قالدیرلشدیر * تم کلام المترجم *

بعده بدایت اسلامده طائفة عربی امر دین و نبوت و وحی الهی مشغول ایتمک و قرآن کریمک اسلوب و بلاغتی کندولزه دهشت و یرمک حسبیلہ بر زمان ابکم و لال و نظما و نثر بلاغت داعیه سندن ساکت و فارغ البال اولدیلر صکره بو حاله الشملریله و شعریک تحریرینه دائر وحی نازل اولمیوب رسول اکرم صلی الله علیه و سلم افندیمز حضرتلری دخی شعر ایچون جائزه احسان یورملریله طائفة عرب ینه عادت قدیمه لرینه عودت ایتدیلر و اول وقت کبرای قریشدن عمر بن ابی ربهه تک بلاغتنده مقام و مرتبه سی عالی و مرتفع اولوب اکثر باشعری بنی ابن عباس حضرتلرینه عرض ایدر اودخی طوروب دکلو و تحسین ایلر ایدی صکره ملت اسلامیه ده دولت و سلطنت ظهورنده طائفة عرب مدحیلر نظم ایدرک دولته تقرب ایدرلر دی خلفادخی شعرائک جیادت اشعارینه و قوم و قبیله لر یه بینه کی حیثیت و اعتبارینه کوره عظیم جائزه لر و یرر و چونکه اشعاردن آثار و اخبار و لغت و شرف لسانه مطلع اولدقلرندن کندولرینه شعر تقدیم اولتمسنی آرزو ایدرک شعرا یه زیاده اکرام و احترام ایدرلر ایدی و طائفة عرب دخی بو اشعاری اولاد لرینه حفظ ایتدیلر دی بنی امیه ایلمنده و عباسیه تک اوا ئلنده حال اشته بو منوال اوزره ایدی هر ون رشیدک اصمعی ایله بو بابه اولان مسامره و محاوره لرینه دائر صاحب عقدک نقل ایتدیکی حکایانه باقی هر ون رشیدک بو بابه کی معرفت و رسوخنه و بو خصوصه نه درجه اعتناسی اولدیغنه و کلامک جیدینی ردیسندن فرق و تمیزده مرتبه اقتدارینه و کلام بلغادن حفظنده نقدر چوق شایر اولدیغنه مطلع اولورسین اما انلردن صکره کلان اخلاق شعرائک لسانی بولسان دکل ایدی زبر انلرک لساننده بحمه سابق و مستول اولوب لسان مضری انجیق فن اوله رق نعلم ایتمشله و بعده اهل لسان اولبان امرای مجعی مجرد جائزه الموق ایچون مدح ایلمشله در نته کم حیب و بختری و متنبی و ابن هانی و سائرینک یاپدیغی کبی بنیاء علی ذلک اسلاف شعرا حفته رایکان اولان منافع و اغراض عزیزه زائل اوله رق شعر اکثر یا برنوع مداهنه ایله جائزه مطالبه سیچون سوبلنور و متأخریندن اهل هم و مراتب اولنر بو صناهندن چکینور اولدی و بو وجهله شعر حفته حال متغیر و متحول اوله رق نهایت شعر سوبلک امر ریاستده برنوع هجنت و مناصب جسمه اصحابی حفته مذمت و قباحت حد اولتمه راده سنه کلدی والله مقلب اللیل و النهار

وصنایع مذکورہ تک شروط استعمالندن بری دخی افلال اولوب برقصیده تک ایکی اوچ
 یئنده اولقدرکه بومقداری شعره زینت و رونق و یرمک ایچون کافیدر و بوصنایعک
 ا کثاری عیدر ننه کم ابن رشیق و سائری بو وجهله ذکر ایتمشلدردر و اندلسده لسان
 عربی خواجه سی اولان استاذ مز ابوالقاسم الشریف السبئی دیرایدیکه صنایع بدبعیه
 برشاعرك یاخود کاتبک کلامنده واقع اولدقده استکثاری قبیح و مقصدوح اولور زیرا
 بونلر کلامک محسنات و مزیناتی اولغله یوزده کی بنلر مثابه سنده اولوب بر ایکی اولور سه
 کلامه حسن کلور و زیاده سی قبیح اولور و زمان جاهلینده و اسلامده کلام مشور دخی
 کلام منظومک نسبتی اوزره اوله رقی ابتدا کلام مرسل اولوب سجع و صنایع سائر التزام
 واکثار اولنمقسنزین فقره لر یئنده موازنه معتبر و بوموازنه دخی فقره لرک فواصل
 و مقاططیه معین و معلوم ایدی تا که آل بویه تک کاتبی اولان ابراهیم بن هلال الصابی
 ظهور یله صنایع و تقفیه داعیه سننه دوشوب خلق اتی مخاطبات سلطانیه ده بویله
 تکلفاته طالمسندن طولانی تعیب ایلدی و انک بومسلکه سلوک ایتمسینه بادی افندیلری
 اولان حکمدار لرک عرب اولوب بازار بلاغته رواج و یرن شان خلافتدن بعید بولمایدردر
 اندن صکره بوصنایع منشآت متاخر یئنده منشور و کلام مشورک ترسیل قسمی منسی
 و اخوانیات ایله سلطانیات و سوقیات ایله عربیات منشابه و عبارات عربیه مهملات ایله
 مختلط اولدی بوموادک کافه سی تکلف ایله مصنوع اولان کلامک اصل لازم اولان
 بلاغتی جهته لایق بیله دقت اولنسه مدیغی حسبیله کلام مطبوعدن قاصر اولدیغنه
 دلالت ایلر و بوبابنده حاکم اولان ذوق بلاغتمدر و الله خلقکم و علمکم مالم
 تکنونوا تعلمون

فصل

اهل مراتبک شعره تنزل ایتمدکلری یساننده در

معلوم اوله که شعر عربک دیوانی اولوب علوم و اخبار و حکمتلری انده ایدی و رؤسای عرب
 ا کاراغ ایدی و سوق عکاظده انشا و شعر ایچون مکث و اقامت ایدوب هر بری شعرینی
 فحول بلغاتک محک تمیز و تحسیننه عرض ایردی نهایت شعر لینی ارکان بیت الحرامه
 تعلیق ایتمک مرتبه سنه وارمشار ایدی ننه کم امری القیس بن حجر و نابغه لذیباتی و زهیر
 ابن ابی سلمی و عنتره بن شداد و طرفه بن العبد و علقمه بن عبده و اعشى نام مشاهیر شعرانک
 یابدقلری کی بو وجهله کعبه مکرمه یه تعلیق شعر ایده یلنسلر ایسه قوم و عصیبتی و قبیله
 مضر ایچنده اعتبار و حیبتی اولنسلر ایدی ننه کم اشعار مر قومه یه معلقات نسیمه سنک
 وجهنده بویله دینلشدردر

للترجم

عکاظ مکة مکرمه شرفها الله تعالی فر بنده بر پنا بر محلیدر که عرب طائفه سی هر ییل انده
 اجتماع ایله برآی قدر طور و بیع و شرا و انشا و شعر ایله یکدیگره عرض کالای فخر ایدرلر
 و صدر نشین محفل بلاغت اولان کبسه تک شعرینی کثوروب کعبه مکرمه یه اصارلر ایدی
 بعثت نبویه ده دیوار کعبه مکرمه ده معلق یدی قصیده وار ایدی که بونلره معلقات سبعة

﴿ كثير قول ﴾

وانی ونهاسی بعزه بعدما
تخلبت عما ینسا وتخلت
لکالمربی ظل الغمامه کما
تبوا منها للمقبل اضمحلت

کثیر رشاعک اسمی اولوب عزه ائک محبوبه سی اسمیدر محصل بیت عزه ایله بینزده کی
ایلبشدکن ایکمزد بکجدکن صکره بن ائک عشقندن نشئت ایدن حیرتمله بلوت
کولکه سنی ارنجا ایدن کیمسه کبی یم که هر نه وقت قیلوله ایچون استغلال ایده جک
اولسه اول بلوت زائل اولور یعنی جانان ایله بینز شکراب ایکن بنده بوندن یکدم اوده یکدی
لکن بن ینه نائل مرام اوله محبوب مستظل سایه غمامه اولوق استین کیمسه کبی یم که
هر نه وقت بلوت کولکه سنه واروب سایه دار اولوق اسنسه زائل اولدیغی کبی بن دخی
عزه تک وصلتی طالب اولدیقه امتناع ایده کلدیکندن واله وحیران اولدم الحاصل
شوبار یسقلغک ثمره سنه نائل اوله مدم انتهى

اشته صنعتدن عاری اولان بوکلام مطبوعه لک متسانت و رصانت تألیف و ترا کینه
امعان نظر ایت که بوفاده تامه و بلاغت واقعدن صکره صنایع بدیعیه دخی اولسه
حسن و رونق زیاده اولوردی اما مصنوع بشار و صکره حیپ وانلرک طبقه لنده اولنر
و صکره خاتم اصحاب فن اولان ابن المعزک کلام لنده یک چوقدر وانلردن صکره کلان
متأخرین انلرک میدان هنزلرنده جریان وانلرک منوال صنعتلری اوزره نسج نار و بود
بیان ایتلردر واصحاب فن عندنده بوسعتک اصناف و انواعی متعدد و القاب بند
اصطلاحلری مختلفدر و یک چوغی بوفی افاده ده داخل اولوب انجیق تحسین و رونق
و یرمسی حسبیه بلاغته درج ایدرلر اما اهل بدیعک متقدمی عندنده فن مذکور
بلاغتدن خارجدر انکچون اتی موضوع معینی اولیان فنون ادبیه صره سنده ذکر ایدرلر
ابن رشیک دخی کتاب عمده سنده رأی و ادبیه اندلسک مسلکی بودر و اشب و صنایع
بدیعیه تک استعمالنده برطاق شرطلر ذکر ایتلردر شروط مذکور دن بری
من غیر تکلف اولوق و عن قصد اکثر اولنمقدر اما بلا تعدد کندی طبیعیه دوشن
صنایع بدیعیه تکلفدن بری اوله رق کلام دخی عیب استیجابندن وارسته اولغله ا کا
بدیه جک یوقدر بو وجهله شرط قلنسک وجهی بودر که صنایعی اجرا ایله اوغراشوب
تکلف ائک کلامک ترا کتب اصلیه سندن غفله بادی اولوب اصل افاده بی اخلال
و بتون بتون بلاغتی ازاله ایدر و بوسورته ایسه اول ترینا تن بشقه کلامده برشی قالمز
اشته ایسوم اهل عصرک اکثر یا حال و مشواری بودر و ذوق بلاغت اصحابی ایسه
انلری بوتکلف لرندن طولانی استهزا و بوحال لری برنوع قصور و قباحه عد ایدرلر
استاد مز ابوالبرکات بلعقی که اهل بلاغت واصحاب قر بجه و بصیرتدن برزات ایدی
ان دن ایشتدم الی زیاده حظ نفسی موجب اولان شی درلوتعب و مشتقلرچکه رک
نظمده یازنده صنایع بدیعیه ایله اوغراشولری کور مکدر دیر ایدی و بونکله تلامیذی صنایع
بدیعیه تکلفانه طالوبده بلاغتی فراموش ایتکدن تحذیر ایدردی

ترا کبک معانی ومدلولاته وقواعد علم معانی من حیث الدلالة نفس ترا کبک احوالته
 راجعدر لفظ ایله معنی ایسه متلازمان ومتضایفان اولمیرله بوصورته علم معانی ایله
 علم بیان بلاغتک بر جزئی اولوب کمال افاده ومقتضای حاله مطابقت بوخلرله اوله رق
 مطابقتدن وکمال افاده دن قاصر اولان ترکیب بلاغتدن قاصر وعندالبعاصوات
 بهایمه لاحق اولوب بوکا عربی دینماءک لایق اولور زیرا کلام عربی انجیق افاده سنده
 اصول لسان عربیه موافق اوله رق مقتضای حاله مطابق اولان سوزدر بوخالده بلاغت
 کلام عربینک اصل وسببیتی وروح وطبیعی اولمش اولور بوندن صکره معلوم اوله که
 کلام مطبوع دیدکلرنده مدلول ومقصودی افاده ده سببیت وطبیعی کمال اوزره اولان
 کلام مراد ایدرلر زیرا کلام عباره وخطاب دیمک اوله رق اندن غرض بالکنز نطق
 اولیوب بلکه متکلم انکله مافی الضمیرخی افاده تامه ودلالت وثبفه ایله بیان وافهم
 ایتک استر بویله کمال افاده دن صکره سجع وفقره ییننده موازنه وکلامی اقسام
 مختلفه الاحکامه تقسیم ولفظ مشترک معنای خفینسه ایهام وتوریه والفاظ ومعانی
 ییننده جناس دوشمک اوزره اضداد ییننده مطابقت کبی فصاحتی رونق ویرن برطاقم
 محسبات وتزیینات دخی تراکب کلامه تابع اولور که محسنات مذکوره اصل افاده اوزره
 زائد وفضله شیر اولدقلری حالده کلامه رونق ولذت وحلاوت وجمال ویرر وبوصنعت
 واللیل اذا یفشی وانهار اذا تجلی ﴿ و ﴿ فاما من اعطی واتقی وصدق
 بالحسنی ﴿ الایة وکذا ﴿ فاما من طنی وآثر الحیوة الدنیا ﴿ الایة وکذا
 ﴿ وهم یحسبون انهم یحسون صنعا ﴿ کبی قرآن کریمک مواضع متعدده سنده
 واردر فقط اصل تراکبده کمال افاده حصولدن صکره واقعدر وکذا صنعت مذکوره
 کلام جاهلینده دخی واقع اولمشدر انجیق من غیر قصد راست کله اولوب قصد ایله
 واقع نکلدن بالکنز زهیرک شعرنده قصدا واقع اولمشدر دیرلر اما اسلامیه ده قصدا
 وبغیر قصد واقع اولوب بو باده صنایع عجیبه وغریبه اجرا ایتلشدنر وابتدا بوصنعتی
 احکام وتوثیق ایدن حبیب بن اوس و بختری ومسلم بن الولیددر که اشبو صنایعه حریر
 ومنهالک ایدیلر وبعضیلر دیرلر که ابتدا بو نکلر اوغراشان بشار بن بردو ابن هر مه در که
 بو نلر لسان عربیه شعر یله اسنشهد اولنالرک الک صوکیدر بمده کثوم بن عمرو عتایی
 ومنصور الفیمیری ومسلم بن الولید وابونواس دخی بومسلکده انلره اتباع واقنفا ایلدیلر ومتعاقبا
 حبیب ایله بختری کلدی صکره ابن المعتر ظهور ایله فن بدیعی ختم واکمال ایلدی
 کلام مطبوع نه دیمک اولدیغنی فهم ایده سین دیو بومقامده مثال اوله رق صنعتدن
 خالی اولان برایکی کلام مطبوع ایراد ایده لم

﴿ قیس بن وریحک قوی ﴿

واخرج من بین البیوت لعنی احدث عنک انفس فی المرخالیسا
 یعنی تنهاده کیر لوجه نفسه سندن خبر ویرمک یعنی روجه کیر لوجه سنک لاقردیک
 ایتک ایچون خانه لاره سندن چیقوب صحرا یه دوشه بورم

اینکه ذوقک بوکا شهادت ایلر عصر مزده غرناطه قاضی بولغان شیخ واستاد من
 شریف ابوالقاسم که اخذ و تحصیل سینه علماسندن اولوب علم اسانده یک زیاده ماهر
 و متبحر بذات ایدی برکون اندن طبقه اسلامیة تک طبقه جاهلیه دن اعلی اولسنگ سببی
 سوال ایتدم ذوقا بوقضیه بی انکار ایده مدیکندن برخیلی سکوت ایتدکن صکره والله
 بیله میورم دیملکه بو بایده بکاسنوح ایدن شئی عرض ایدیم خصوص مذکورک سببی
 بوالوق کرکدر ظن ایدرم دیوب تقریر سابقیمی ذکر ایتدیگیمده متعجبانه براز سکوت
 ایتدکن صکره بو کلام التون ایله یازلمغه شایاندر دیدی واندن صکره بکا حرمت و بحالسی
 درس و تعلیمنده بنم قوله وعلومده انبیا همه شهادت ایلر ایدی والله خلق الانسان
 وعلمه البیان

فصل

کلامک مطبوع و مصنوعی و مصنوعک جودت و قصوری بیانده در

معلوم اوله که کلامک سر و روحی افاده معناده اولوب مهمل اولدیعی تقدیرجه اعتبار دن
 ساقط اولان اموات کبیر واهل بیاتک بلاغتی تعریفلرندن معلومک اولدیعی اوزره
 بلاغت دیدکلی کمال افاده دن عبارتدر زیرا انتر بلاغتی کلامک مقتضای حاله مطابقتدر
 دیو تعریف ایدر و ترا کب لفظیه تک مقتضای حاله مطابقتده معتبر اولان شروط
 احکامی یلدر فن بلاغتدر و ترا کبک بومطابقتده کی شروط و احکامی لغت عربدن
 تابع واستقرا ایله ضبط اولنوب قوانین کبی اولسندر شویله که ترا کبک بالوضع مسند ایله
 مسند ایله بیننده اسنادی مفید اولسند معتبر اولان شروط و احکامک مجموعی قوانین
 عربیه یعنی نحویه اولدیعی کبی بو ترا کبک تقدیم و تأخیر و تعریف و تشکیک و اظهار و اضممار
 و تقیید و اطلاق کبی احوالک اسنادده و احوال متخاطبینه اقتضای حاله کوره
 بیانی لازم ککان معانی ثوائی بی افاده سننده معتبر اولان شروط و احکام
 دخی بر فنک قوانیندر که بلاغت فنلرندن علم معانی دیدکلی قدر بوضو رده
 قوانین عربیه قوانین علم معانیده مندرج و معتبر اولن لازم کلور زیرا ترا کبک
 اسنادی افاده سی اسنادده دأر اولان جمله احوالی افاده سنندن بر جردر و قوانین
 اعرابجه یا خود قوانین معانیجه واقع اولان برکونه خللدن ناشی مقتضای حالی افاده دن
 قاصر اولان ترکیب مقتضای حاله مطابقتدن قاصر و امواتدن معدود اولان مهمله
 ملحق اولور بعده بومقتضای حالی افاده به ذهنک انواع دلالات حسبیه معانی بیننده
 انتقال کیفیتی تابع اولور زیرا ترکیب بالوضع معنایه دلالات ایتدکن صکره ذهن اول
 معنایک لازمده یا ملزومه و یا خود شبهه انتقال ایدر که مخلنده مبین اولدیعی اوزره
 استعاره یا تکلیه اولور واصل افاده ده اولدیعی کبی بوانتقال ایله دخی فکره بر لذت حاصل
 اولور زیرا جمله سنده دایلدن مدلوله ظفر اولوب ظفر ایسه اسباب لذتدر اشته
 شو انتقالک دخی قواعد کلیه اوله رق شروط و احکامی اولوب انتری بر فن و صناعت
 قبله رق علم بیان تمسبه ایلدیله که علم معانینک شقیق و نظیر ایدر زیرا قواعد بیانیه

ابوالحسنك كاتبي ابوالعباس بن شبيب ايله بركون مصاحبت ايدركن كندوسنه ابن نحوينك
 قصيده سنك مطلعني اوقودم و ابن نحوينك اولديغني سويلدم مطلع مذكور بودر
 * لم ادرحين وقت بالاطلال * ما الفرق بين جديدها والبالى * يعنى جانانك يوردنده
 طور ديغيم وقت بقبه آثار منزلتك يكبسيه اسكبسي ييننده فرق ندريله مدم ديمك اولور
 بومطلي كندوسنه اوقوديم انده بالدهاهه بور فقيه شعر يدر ديدى ندى اكلادك ديديكده
 ماالفرق قولندن اكلادم زيرا بوعباره عبارات فقهاءدن اولوب اساليب كلام عربدن
 دكلدر ديدى بعد بن دخي صحيح ابن نحوينكدر ديدم * اما كتاب وشعرانك حالى بويله
 دكلدر زيرا انلك حفظنده كلام جيد عربدن يك چوق شيلر اولوب نظما ونثرا اساليب
 عرب ايله الفت ومارسلى واردر اندلسده بنى اجر دولنده و زيرا اولان واجامزدن بولنان
 ابو عبد الله بن الخطيبدن بركون بوكيفتى سئوال ايدوب ديدم كه هر نه وقت شعر سويليه جك
 اولسم نظم شعر بكا كوج كلبور مع هذا كه بو خصوصدن حظم اولوب هر تقدیر محفوظم
 از ايسه ده قرآن وحديث وفنون وانواع كلام هر بدن اوله رق كلامك جيدنى حفظ
 ايلشمدن والله اعلم بكا شعرده بويله طور غونلق عارض اولسي انجق حفظنده برچوق
 اشعار عليه وقوانين تأليفه موجود اولسندن ناشيدر زيرا بن شاطينك قصيده كبرى
 وصغراسنى حفظ و ابن حاجبك فقه واصولدن اولان معروف ايكي كتابنى وعلم منطقدن
 خونجيك چلنى و كتاب تسهيك بر مقدار بنى وقوانين تعليمدن يك چوغنى تدارس ايدوب
 بونلره ذهن طولديغندن بوكيفت قرآن وحديث وكلام هر بدن محفوظم اولان كلام
 جيد سويله مستعد اولديغ ملكه بنى مجروح و قريحه مك اكابالغ و واصل اولسنه مانع وحائل
 اولمش اولق كر كدر زيرا بن الخطيبه بويله ديديكده بر مقدار بكا متعجبه نظر ايتد كند نصكره
 ديديكه هاى الله جزا ورسون بوسوزى انجق سنك كبي بر ذات سويليه ييلور و بوندن
 سنك فضلك ظاهر اولور و بو تقدیر بر بشفقه سر دخي واردر و اول سر بودر كه
 مشور و منظومه عربدن شعراى اسلاميه كلامك بلاغت و ذوقه طبقه سى زمان
 جاهليت شعرا سندن اعلى اولسنى سببى بوندن مستبان اولور زيرا بر حسان بن ثابت
 و عمر بن ابى ربيعه و خطيبه و جرير و فرزدق و نصيب و غيلان و ذى الرمه و احوص و بشارك
 اشعار بنى و بعده دولت امويه ده و دولت عباسيه نك اوائلنده كى اسلاف عربك خطب
 و ترسيل و محاورات ملوكه دائر اولان آثار بنى طبقه بلاغته نابغه و عنتره و ابن كلثوم و زهير
 و علقمه بن عبده و طرفه بن العبدك اشعار ندى و زمان جاهليتده كى بلغاتك مشور اولان
 كلام و محاوراتندن يك چوق اعلى و ارفع بوله يورز و اصحاب بلاغته كوره بو خصوصده
 طبع سليم و ذوق صحيح شاهد در وسببى بودر كه اسلامه يتشمش اولان شعرا مثلنى ايتا ندى
 بشرك عاجز اولديغنى قرآن وحديثه كلامك طبقه عاليه سنى ايشيدوب نفس ناطقه لى
 بو طبقه عاليه نك اساليبيله نشو و نما بولد يغندن بلاغته ملكه لى بلغاى جاهليه دن
 بو طبقه بنى استماع ايتيلرك ملكاتى اوزرينه مرتقى و مرتفع و نظما ونثرا كلاملى انلك
 كلاملردن اعلى واصفى واحكم واقوى اولشدر بر كره نامل ايت اكر اهل ذوق و بلاغت

﴿ فصل ﴾

﴿ بوملکه تک حصولی کثرت حفظ ایله وجودتی جودت محفوظ ایله اولدیغی ﴾

﴿ یا: نده در ﴾

بالاده ذکر ایشیدک که لسان عربی بی تعلم ایتمک استیذان کیمسه به کوره کلام عربدن برجوق
شیر حفظ و از برایتمک لازمدر و اول کیمسه ده حاصل اولان ملکه تک جودتی حفظ ایتدیگی
کلاملرک جنس و کینجه جودت و طبقه لرینه کوره اولور بوصور تده حییب باعتباری
یا ابن معتریا ابن هانی یا شریف رضیک شعری یا خود ابن مقفع یا سهل بن هارون
یا ابن ازنیات یا بدیع باصاینک رسائلی حفظ ایتمک اولان کیمسه تک ملکه سی متأخریندن
ابن سهلک یا ابن منبهک شعری یا خود بیانیسک یا عماد اصفهانیک افناسنی حفظ ایدن
کیمسه تک ملکه سندن مقام و مرتبه بلاغجه دهاجید و اعلی اولور زیرا بونلرک طبقه سی
انلردن اشا غیدر بو کیفیت اهل بصیرت و صراف بلاغت اولان اصحاب ذوقه ظاهر
و معلوم اولور و محفوظ و مسموعک جودتی قدرایسه صکره استعمالک جودتی دخی اولقدر
اولوب بعده حاصل اولان ملکه تک جیادتی دخی اکا کوره اولوق لازم کلبیکندن محفوظک
ارتقاء طبقه سیله ملکه حاصله دخی مرتقی اولور زیرا طبیعت انجیق تک منوالی اوزره
نسج کلام ایدر و ملکه تک قواسی تک تمهیدیه سیله نشو و نما بولور بونلک سببی دخی اولدر که
روح انسانی فطرتجه هر تقدیر واحد بالتووع ایه ده خار جدن متکیف اولدیغی الوان و ملکات
و ادراکات که انجیق بونلرله نفسک و جودی تمام اولور و صورتی قوه دن فعله چیقاراشته
بو احوال و اوصافده قوت و ضعف اعتبار بله اول جوهر روحانی افراد بشرده مختلف
اولور ملکات حصول ایه بر منوال سابق تدریجی اولمغین ملکه شعریه حفظ شهرا بله
و ملکه کتابت حفظ منشآت ایله و ملکه علمیه علوم و ادراکات و ایجادده ماسه ایله و ملکه
فقهیه علم فقهده ممارسه و اصول اوزره فروعی تخریج و مسائلی تنظیم و تفریح ایله و ملکه
تصوفیه و ربانیه عبادات و اذکار ایله و حس باطنه و روحنه رجوع و روحانیه انقلاب
قدرتی کلنجیه دک وسیعی مرتبه خلقدن عزات و خلوت ایدرک حواس ظاهره بی تعطیل ایله
حاصل اولور ساری دخی بو کامقبسدر و بونلرک هر برنده روحک متکیف اولدیغی برر تک
وارد و ملکه جیادت و ردائجه هر نه حال اوزره نشو و نما بولدیسه ذاتنده اول حال اوزره
بولور بوصور تده طبقه سی عالی اولان ملکه بلاغت انجیق طبقه سی عالی اولان کللامی
حفظ ایله حاصل اولور اشته بونلکچون فقها و سا تراهل علم اولنلر بلاغته قاصر اولور لر
چونکه انلرک اذهانی اساللب بلاغندن خارج و طبقه سی نازل اولان عبارات فقهیه
و قوانین علمیه ایله مملو و نفس ناطقه لر ی بونلرله متکیف اولدیغندن بوصور تله نشو و نما
بولان ملکه لر ی غایت قاصر و عباره لر ی اساللب عربدن بعید و منحرف اولور اشته فقها
و نحاح و متکلمین و نظار و کلام بلغایی حفظ ایله مملو اولمیان سا ترا اصحاب علومک اشعارخی
بو وجهله قاصر بوله یورز احبابمزدن دولت مرینه ده توقیعی اولان فاضل ابوالقاسم
ابن رضوان بکا نقل و روایت ایدوب دیدیکه احبابمزدن و بلغای عصر دن سلطان

واذا عتبت علي اخ في زلة
ادبجت شدته له في اینه
فتركنه مستأ نسا بد مائه
مستأ منار عونه و حزنونه
محصول یتین واخوانکدن برینه برزله و قصوردن طولایی عتاب ایندی بک حالده اگا
ایده جک شدتی ملایمت ایچنده ادماج و اخفا ای دوبده انی ملایتمله مستأنس و شدت
و غلظت خصوصنده مستأن حالنده ترک ایلرسین
واذا نبذت الی الذی علقتمها
اذ صار متک بفاتنات جفونه
یتها بلطفه و رقیفه
وشفتها بخیه و کینه
محصول یتین و فنه کار غزه ر یله سنی اورمش اولان علاقه کرده که عرض حال ایندی بکده
کلام نرم و لطیف ایله اگا غرضکی یلدر بر و سوزک رموز و مرزای سنی تا قلبنه تأثیر
ابتدیررسین

واذا اعتذرت لسقطه اسقطتها
واشکت بین مخیله و مینه
فیقول ذنبک عند من یعتده
عتبا علیه مطالبای مینه
محصول یتین و سندن صادر اولان بر قصور و قباحندن طولایی اعتذار ایندی بکده همار
دسبسه کارانه ایکی یوزلی بر روش افاده یه کیریشورسین که سنک فعلکی قباحت عد ایدن
کیسه نک عندنده سنک قباحتک بمینی اگا دشوره رک انی معاتب حکمنه قور

فصل

صنعت نظم و نثر الفاظده اولوب معانیده اولمدیغی بیاننده در

معلوم اوله که نظم و نثر کلام صناعتی انجیق الفاظده اولوب معانیده دکلدر و یوباید
الفاظ اصل اولوب معانی ائله تابعدر بوجهتله نظم و نثرده ملکه کلامی اسنیان کیسه
اول ملکه بی انجیق الفاظده ارار شویله که لسان مضریده ملکه سی مستقر و کندوسی
کویا که عرب ایچنده نشو و نما بولش مرتبه یه واصل اولمق اوزره کلام عرب بدن پک چوق
شیلر حفظ و از بر ایدر بونک سببی دخی بالاده بیان ایندی کمز و جهله هر لسان بر نوع ملکه
نطقیه اولوب تحصیل لسانده تکرر ایله اوله کلسیدر لسانده نطق اولنان ایسه الفاظ
اولوب معانی اذهانده در و برده معانی هر کسک ذهنده موجود و دیلدیگی و جهله
متصور اولغله برفن و صنعته محتاج اولوب صنعته محتاج اولان اول معانی بی افاده ایچون
تالیف کلام خصوصیدر که معانیق قوالی مثابه سنده اولغله فصل که صوقا بلری التوندن
و کومشدن و صد فدن و صرجه دن و ساره دن اولوبده صوحد ذاتنده براولدیغی و صوالله
مملو اولان اوانینک جودت و لطافتی جنسی اعتبارله اولوبده ایچنده کی صو اعتبارله
اولدیغی کی لغتک استعمالده جودت و بلاغتی دخی کلامک مقاصده تطبیقی اعتبارله
تالیفده اختلاف طبقاتی ایله مختلف اولوب معانی حد ذاتنده بر در و مقتضای ملکه
لسان اوزره کلامک تالیف و اسالینه جاهل اولان کیسه مقصودنی افاده ایتک اسئوبده
حسن افاده یه مقدر اولمدیغی حالده برندن قالمق اسئوبده قدرتی اولمد یغندن قالفه مبار
مقعد مثابه سنده اولور والله یعلمکم مالا تعلمون

فاذا قبل اطعم الناس طرا
محصول یئین شعرك احیی اودرکه هر تقدیر واضح و عیان ابدیه نظم لآلی به قریب
ومشابه بر حال حسن انسجامده واقع یعنی سهل ممتنع اوله رقی اوقوندیغی حالده
هر کسی حرص و طبعه دوشورور و تنظیر اولنسه جق اولدقده دخی شعر و بیانی
معجز اولنلری ماجز قیلار

﴿ کیفیت عمل شعره داترناشبنک دخی برقصیده سی اولقله بو محمله درج ﴾
﴿ ایراد اولنور ﴾
﴿ شعر ﴾

الشعر ما قومت زینغ صدوره	و شدت بالتهذیب اسرمتونه
ورایت بالاطناب شعب صدوغه	وفتحت بالایجاز هور عیونه
وجعت بین قریبه وبعیده	ووصلت بین مجمه ومعینه

محصول ایات شعر اول سوزدرکه زینغ صدورنی یعنی اجزاسی اولان ایاتک بنیه
صدورنده اوله یله جک میل وانحرافی تقویم وسراپا متوتی تهذیب وتنقیح ابله ترصین ونحکیم
وعرائس مضامینک پریشان طره لرینی شانۀ اطناب ایله اصلاح ونسویه وکوزلرینی میل
ایجاز ایله فتح وزحم چشمینی ازاله یعنی یرینه کوره اطناب وایجاز ایله کلامک مقتضای حاله
مطابقتی وسائلنی تیم وحدیقه نظمک قریبله بعیدینک یئینی جمع وجمع میاهیله ماء جار یسی
یئینی جداول جهسات جامعه معتبره ایله وصل ایدرک طرحرینی صور مطبوعه اوزره تنظیم
ایتش اوله سین

واذا مدحت به جوادا ما جدا	وقضبتنه بالشکر حق دیونه
اصفبتنه بنغبسه ووصبتنه	وخصصتته بخطیره وثیمنه
فیکون جز لافی مساق صنوفه	ویکون سهلا فی اتفاق فنونه

محصول ایات وشعر ایله بریوک وکرم اولان ذاتی مدح ایدوبده ادای دیون
تشر ایده جک اولدیغک حالده سوزک نفیس ومانتلبسنی اختیار وخطیر وقیمتلبسنه
اعتبار ایتلبسین شوبله که سیاق صنوف معانیسنده جزالت وفنون فقراتک اتفاق
وارتباطنده سهولت اوله

واذا بکبت به الدیار واهلها	اجریت للمعزون ماء شونه
----------------------------	------------------------

محصول بیت وشعر ایله بردیاره واهالبسنه بکا ایده جک اولدیغکده محزون اولان کچمه نک
کوزی یاشنی اقیده جق وجهله مؤرسو یلبسین
واذا اردت کتابة عن ربيته
وجعلت سامعه بشوب شکوکه

باينت بين ظهوره وبطونه
۳ بثبانه ووطنه یقینه

محصول بیتین و برتمندن کتابة طریقله صاحبنه تعریض ایده جک اولدیغک حالده کلامک
ظاهر یله باطنک یئینی اوله مباین قمتلبسین که سامعنک شکوک ورددی ثباتله وطنی
یقینه مخلوط اوله

۳ بثبونه نمخته

٦ ولم يكن نسخة

كل معنى اتاك منه علي ما
تتى ٦ لولم يكن اويكونا
فتاهي من البيان الى ان
كاد حسنايين للناظرينا
فكان الالفاظ منه وجوه
والمعاني ركن فيها عيوننا
فانما في المرام حسب المعاني
يتحلى بحسنه المنشدونا

محصول ابيات هر معني كه اولميدى ياخود اولسيدى ديوتنى ايلديبكك شبنه دائر
افاده اولمنى لازم كله بيان وايضا حده اول مرتبه به بالغ اولميدى - بين كه عروس سخنك
ناظرينه عرض حسن وجمال ايتيه مرتبه سنه كلكه كويا كه انفاظ يوزلى ومعاني كوزلى
كي اوله وامنيه وارزور حسبيله مقام طلبده اويله قائم اولمى كه انك حسبيله منشدون
متحلى بولنه بعنى تمنى مفانده سويلينه جك اياتده ارزونه ايسه نجسم ايد جك صورتده
ايضاح وافهام اولميدى

٧ المشهينا نسخة
٨ مينا نسخة

واذا ما مدحت بالشعر حرا
رمت فيه مذاهب ٧ المسهينا
فجعلت النسب سهلا قريبا
وجعلت المدح صدقا ٨ متينا
وتسكبت ما يحجن في السم
ع وان كان لفظه موزونا

محصول ابيات وشعر ايله برينى مدح ايتديككه مكثير الكلام اولنرك اصول ومسلكنى
ارارسين بوضورته تغزلى سهل وفهمه قريب ومدح واوصافى طوغرى ومتين قيلرسين
وسمعه مستهجن ومنفور اولان سوز موزون ايسه ده اندن اجتناب ايلرسين

٩ الصريح نسخة

واذا ما قرضته بحجاء
عبت فيه مذاهب المرقبينا
فجعلت ٩ التصريح فيه دواء
وجعلت التعريض داء دفينا

محصول بيتين وهججوطر زنده شعر سويليه جك اولديفكده مقصدي تصريح مسلكنى
ترك ايله تصريحى انده دواو تعريضى بر كيرلو مرض مثابه سنده قيتلبسين يعنى هيججوده كلامك
ظاهرى مدحى مشعر وباطنى ذمى مخبر اولميدى يوخسه سب ايدرجه سنه صراحة عينى
يوزينه اورمق كچي هيججوشعرده معتبر دكلدر

واذا ما بكت فيه على الفاء
دين يوما للبين والظاعنينا
حلت دون الامى وذلت ماكا
ن من الدمع فى العيون مصونا

محصول بيتين وسفر ايد جك وسنى براغوب بر طرفه كيد جك اوللرايجون بكا وماتم
ايد جك اولديفكده حزن وتأسف حالده بولنوب مصون كوشه عيون اولان سرشكى
رايكان ومبدول ايتلبسين

ثم ان كنت عاتبا شئت بالوء
دوعيد او بالصعوبة ليننا
فتركت الذى عتبت عليه
حدرا آمننا عز برا مهينا

محصول بيتين صكره عتاب ايد جك اولديفك حالده وعد ايله وعيد وصعوبته ملايمت
فصد ايدرك عتاب ايتديكك كيمه بى هم قوجونور هم امنبت ايدر وهم عزيزهم حقير يعنى
براشته وردد حالده ترك ايتلبسين

١ مافات فى النظم نسخة

واصح القريض ١ ما قارب النظ
م وان كان واضحا مستهينا

بونلرك معانیسی بین الجمہور متداول ومبذول اولدیغندن النار حارة والسماء فوقا کچی مفید اولیان کلامره قریب اولغله بلاغتن بعید اولور زیرا عدم افاده ایله بلاغت ایکی اوج اولدیغندن برکلام عدم افاده یه نقدر قریب اولور ایسه اولقدر بلاغتن بعید اولور بومورک کافه سی موجود ومجتمع اولدقدن صکره ینه شعر متعذر اولور ایسه تکرار معاوده ومراوده ایله اقدام اولمایدیر زیرا قریحه همه کیدر صاعقله سوت ویر و ترک واهمال ایله فورور بوفک طرق تعلی وتفصیلات سائر سی ابن رشیک کاب عمده سنده اونوب بزم بوراده ذکر ایتدیگمز اندن برنبده اولغله بومساحتک تفصیلاتی طلب ایدنر کاب مذکورہ مراجعت ایلسون وصناعت شعرده رعایتی لازم اولان امورک بیاننه دائر اصحاب فن بعض قصائدخی نظم ایتیلدیر بونلرک احسنی بومحلده ایراد ایدہ جگمز قصیده درکه بودخی ابن رشیکدر ظن ایدرم

✽ شعر ✽

لعن الله صنعة الشعر ماذا من صنوف الجهال منه لقينا
يؤثرون الغريب منه علي ما كان سهلا للسامعين مينا
ويرون المحال معني صحيجا وخسب السكلام شبا ثمينا

محصول ایات برطاقم جهله دن کو دیکمز شعر صنعه الله اعنت ایلسون که غریبی یعنی لفظ وحشی بی سامعینه فهیمی سهل وآشکار اولان لفظ اوزرینه زجیح ایدرلر ومحالی معنای صحیح وکلام خسبی دکرلی برسوز کورورلر بیت ثانی زیانزد رما نوس الاستعمال اولیان الفاظک استعمالی رد وجرح ویت ثالثک مصرع اولی مبالغه بی محال مرتبه سنه یعنی عقل قبول ایتسه جک درجه یه واردر مقصدن منع دیکدر بعضیلر علی الاطلاق شعرده مبالغه مقبول وبعضیلر علی الاطلاق مبالغه مردود دیرلر لکن تحقیق اولان بودرکه مبالغه عقلا محال ومسئعد اولان مرتبه یه وارمد یعنی ویاخود برکوزل خیالی متضمن ویاهزله دائر اولدیغی تقدیرجه مقبول ومحال مرتبه سنده اوله قی برطاقم ظانسر مبالغه لر مردود دیر

يجهلون الصواب منه ولا يدرون للجهل انهم يجهلونا
فهم عند من سوانا يلامون وفي الحق عندنا يعذروننا

محصول بیتین شعرده صواب اولان ندر بیلیوب بیلدکرینی دخی بیلزلر بناء علیه انلر سارک عندنده لوم اولتورلر ایسه ده بحق بزم عندم زده جهل ایله معذور دیرلر

انما اشعر ما تناسب في النظر م وان كان في الصفات فتونا
فأني بعضه يشاكل بعضا واقامت له الصدور المتونا

محصول بیتین شعر هر تقدیر صفات حسبیه فنون متنوعه بی حاوی ایسه ده نظمده متناسب اولمایدیر شویله که بعضی بعضینه مناسک اولور وصدوری متوقی اقامه ایتش بونور یعنی اندامی مستقیم واعضای متناسب بر دیرلر باکی اولوب بر طرفدن فنوری چیتیش ویا بر طرفی صیرتیش اولمایدیر

تفصیلاً قریحہ اولور یرده اقامت و بونلرله برابر خاطرده جمعیت دخی شرطدر اصحاب فن
دیمشدردر که شعر سوبلک ایچون الک خیر لو وقت صباحین او یقودن قالدیلدقده و معدنک
قراغی و فکرک نشاطی و قفنده و جام هوا سنده در و بعضا عشق و بیهووشی حالی دخی
بونک اسبابدن هد ایدر لر

ته کم ابن رشیق کتاب عمده سنده بونی ذکر ایتشدر کتاب مذکور بوقفنده بر کتاب
بی نظیر اولوب کورک اندن اول و کرک اندن صکره کیمسه بویله بر کتاب یازماشدر
واصحاب فن دیمشدردر که بوموادک کافه سی بر کیمسه ده مجتمع اولدقدن صکره ینه شعر
نظمی کندوسنه کوچ کلور ایسه ارتقانی وقت آخره تعلیق ایلک و نفسنه جبر و اکره
ایتمک لازم کلور و ینتک قافیه اوزره بناسی ابتدای امرده تصور اولنوب و قرار
و یریلوبده انک اوزرینه نسج کلام اولمیلیدر زیرا قافیه دن غفلت و انماض اولنورق
نظمه ابتدار اولنیدیغی تقدیرجه محسنده قافیه وضعی دشوار اولورق اکثر یارب طسز
و یاقبشفسز بر قافیه دوشور و سوبلدیکی بر ینته مناسیتی اولیسه رق خاطره سنوح ایدن
ییتی موضع لایقنه ترک و تاخیر ایتلیدر زیرا هر ینت باشلوباشنه مستقل و منفرد اولمغله ایانک
یکدیگره مناسبت و ارتباطی قلوب بو خصوصده دخی شاعر استدیکی کبی ترتیب و تنظیم
ایتلیدر و قصیده ختام بولدقدن صکره اولیله جه حالی اوزره بر اقیوب و بلکه تکرار
دونوب تصحیح و تنقیح ایتلیدر زیرا شعر انسانک بنات فکری و اختراع قریحہ سی
اولدیغندن اکامفتون و مغرور اولوب اول امرده کندوسنه کوزل کورینه رک قصور ینه
مطلع اوله ماز و شعرده الک فصیح اولان ترا کبی استعمال و ضرورات لسانیه بی ترک ایتلیدر
زیرا ضرورات لسانیه شعرک قدری تنزیل و تقلیل ایدر و چونکه ضرورتدن بر طریق مستقیم
و مساعده عدول ایتمک قابل اولدیغندن مولد اولان کیمسه بی ائمه لسان ضرورت ارتکابندن
منع ایتشدردر و کذا معقد اولان ترا کبی استعمالدن دخی اجتناب و معانیسی الفاظنه
مسابقت یعنی الفاظندن مقدم ذهنه نبادر ایدن ترا کبی اختیار و انتخاب ایتلیدر کذلک
بر ینته معانیکن کثرت و ازدحامندن دخی اجتناب لازم کلور زیرا بونده دخی بر نوع تعقید
فهم واردر و مختار اولان انجیق الفاظی معانیسنه مطابق و یا خود اوفی و اتم اولان عباراتدر
و معانی کثیر و مزدهم اولدقده حشو اولور و ذهن انلره طالب ذوقک استیغای ادراک
بلاغت ایلسنه مانع اولور اشته بوسبیدن شیوخ و اساتذہ مزمنوال سابق متبی ایله
معریتنک شعرینی اسالیب عرب اوزره منسوح دکلدردیو تعیب ایدوبده طبقه شعر دن
ساقطدر دیدکری کبی شرق اندلس شاعری اولان ابن خفاجه ک بر ینته پک چوق معانی
موجود و مزدهم اولدیغندن انک شعرینی دخی تعیب ایدر لر دی و بوبلده حاکم انجیق
ذوق بلاغقدر و شاعرک مانوس الاستعمال اولیان الفاظدن اجتناب ایتسی لازمده دن
اولدیغی کبی کثرت استعمال ایله مبتذل اولان اهل سوق لافر دیسندن دخی اجتناب
ایلیسی لازمدر زیرا بودخی کلامی طبقه بلاغندن تنزیل ایلر انکچون الهیاتده و نعوت
انبداده شعرک جیادتی نادر و بوکا دخی اقل قلیل اولورق خول شعر اقدر اولور چونکه

حقیقتی بیاندز زیرا شعرك ایساقی بهر حال بووجهله اولدیغندن بوکلام ایله برشی فصل
 وتمیز اولمبوب بوجهته قید احترازی دکلدز واسالیب مخصوصه اوزره جاری قولمز
 شعرای عربك اسالیب معروفه سی اوزره جاری اولیان کلام موزوندن تمیز ایدر که
 بومقوله کلاملر شعر اولبوب انجیق کلام منظومدر زیرا کلام منشورک شعرده
 اولیان اسالیب مخصوصه سی اولدیغی کبی شعرك دخی منشورده اولیان
 اسالیب مخصوصه سی اولدیغندن منظوم اولوبده اول اسالیب اوزره اولیان
 کلام شعر اوله من انکیچون اشبو صناعت ادیه ده اسانده مزاولان علمای اعلامک
 اکثری متبی ایله معربنک نظمیری اسالیب عرب اوزره جاری اولدیغندن شعردن معدود
 دکلدز دیورای وحکم ایدرلردی وعربك اسالیب دیوتقیید ایتکلکمز عربك غیر بسنده
 دخی شعر واردر دینلرک رأینه کوره عربدن غیری اولان ام وطوائفک شعرندن احترازاچوندر
 اما عربك غیر بسنده شعر بولتماز دینلرک عندنده بوکا حاجت اولبوب کلام مذکور برنده
 (الجاری علی الاسالیب المخصوصه) دینلور یعنی بومذهبه کوره اسالیب عرب دیو
 اضافله تقییده حاجت اولبوب اسالیب مخصوصه اوزره جاری دینلک کافی اولور
 بوراده حقیقت شعرك یانندن فارغ اولدیغمز جهته ارتق شعرك کبغیت عمله دائر
 بسط کلام ایدلم

معلوم اوله که شعر بایمک و بو صناعتی احکام ایتمک شروطی اولوب اولکبسی اشعار
 عربدن برنیجه سنی حفظ ایتکدر که حتی نفسده برملکه حاصل اولوبده ائک منوالی اوزره
 نسج کلام اولنه وحفظ ایچون اشعارک کثیر الاسالیب ونقی التزکیب اولان نفس
 وتمیزلی اختیار واتخاب اولمایدر که اقلی ابن ابی ربیعہ وکثیر وذوالرمة وجریر وای نواس
 وحیب و بختری ورضی وابی فراس کبی فحول شعرای اسلامیه دن برشاعرک شعری واکثر
 واعلی درجه سی کتاب انانینک حاوی اولدیغی اشعاردر زیرا کتاب مذکور اهل طبقه
 اسلامیه تک شعری و اشعار جاهلیه دن مختار اولنلری جمع ایلشدز
 و بووجهله محفوظدن خالی اولان کیمسه تک نظمی قاصروردی اولوب شعره رونق
 وحلاوت و برن انجیق کثرت محفوظدر بناء علیه حفظی قلیل یاخود معدوم اولان کیمسه تک
 شعری اولبوب سوبلدیکی انجیق درجه اعتباردن ساقط برنظمدر و محفوظی
 اولیانلره کوره شعردن اجتناب ایتک اولادر

ورمنوال سابق اشعار عربدن پک چوق شیلر حفظ ایله تشخیز قریحه دن صکره نظمه
 اقبال ایتلیدر بوخصوصده اکثارا ایله ملکه شعریه راسخ ومستحکم اولور وبعضلر
 دیمشلردر که بو بایده محفوظ اولان اشعارک رسوم حرفیه ظاهره سی فراموش اولنن دخی
 شرطدر زیرا رسوم مذکور انلرک بعینها استعمالنه مانعدر اما نفس انسانی انلره
 متصف ومتکیف بولندیغی حالده رسوم مذکور منسی اولدغه اسالیب ذهنده منتقش اولوب
 قالمغه اول اسالیب اوزره بالطبع بشقه کلملر نسج اولنور
 و بوندن صکره عمل شعر ایچون خلوت واقارصو وازهار خوشبو وصوت دلجو ایله بادئی

و بنوردن هر برینک قوالی لسان عریده معروفدر و بونلرک ایچندن مستعمل اولان
 مؤلف کلامک تألیفی بنا ایلدیکی قالبدر بونی دخی انجق کلام عربی حافظ اولوبده قوالب
 معینه شخصیه دن تجرید ایله ذمئده قالب معمار و منوال نساج کبی بر قالب کلی پیدا
 ایدنلری اور انکیچون فن تألیف کلام نحو و بیان و عر وضدن بشقه اوله رق بر فن
 مستقل اولمدر بلی اول قون ثلثه تک قوانینسه مراعات بوفنده شرط اولوب
 اتلر سز تمام اولماز

اسلوبک معناسی و وجهله تقرر و تبین ایتکله بوندن صکره شعرک حد یارسم اولق اوزره
 بر تعریفنی ذکر ایدمه لم که سیاق مشروح اوزره حقیقت شعره دیمک اوندیغی
 ا کلاشلسون زیرا کوردیکمز تألیقات متقدمینده بویله بر تعریفه مطلع اولماق

* المترجم * ذاتیاندن مرکب اولان تعریفه حد وء ضیانتدن یا خود ذاتی ایله عرضیدن
 مرکب اولان تعریفه رسم تسمیه اولنور و بر حقیقتک تعریفنده اول حقیقتک جمیع
 ذاتیاتی ایله خاصه سی مندرج اولور ایسه رسم ا کمل نام دینیلور انسانی حیوان ناطق
 ضاحک ایله تعریف کبی فقط بعضیلر بونی حد قسمنده ادخال ایدرلر مؤلفک حد یارسم دیو
 تردیدی بوکامنی اولق کدر بو بحثک تحقیق و تفصیلی علم منطقه در
 * تم کلام المترجم *

وفن عروض احصایک شعری تعریف مقامنده شعر موزون و مقفا اولان کلامدر
 دیملری بیانی صد ندنه اولدیغمز حقیقت شعرک نه حدیدر و نه ده رسمیدر و چونکه انلرک
 فن و صناعتلری شعر دن متحرکات و سوا کنک عدد و کیتی و عروض ایساک ضربته
 مماثلتی اعتبار ایله بحث ایدوب بودخی الفاظدن و الفاظک دلالتدن قطع نظرله مجرد وزن دن
 بحث دیمک اولدیغندن ذکر اولسان قوللری کندی نظر و مقصدلرینه کوره شعرک حدی
 اولق مناسب اولور اما بزم بومقامده شعر دن بخت اعراب و بلاغت و وزن و قوالب
 مخصوصه سی اعتبار ایله اولدیغندن انلرک مذکور تعریفلری شو بزم فطر مه کوره صحیح
 اولدیغنه مبنی شو حیثیتدن شعرک حقیقتنی بیلدیره جک بر تعریف لازم کلمکله شعرک
 تعریفنده (هو الکلام البلیغ المبنی علی الاستعاره و الاوصاف المفصل باجزاء متففة
 فی الوزن و الروی مستقل کل جزء منها فی غرضه و مقصده عما قبله و بعده الجاری
 علی اسالیب العرب المخصوصه به) دیرز یعنی شعری استعاره و اوصاف اوزره مبنی و وزن
 و قافیه ده متفق اولان جزله منحل و متجزی و هر جزئی ما قبلدن و ما بعدندن آیری
 اوله رق غرض و مقصدنده مستقل و عربک بو یابده معروف اولان اسالیب مخصوصه سی
 اوزره جاری بر کلام بلیغدر دیو تعریف ایلرز

بوصورتده کلام بلیغ قولاز جنسدر و استعاره و اوصافه مبنی دیدیکمز بونلردن خالی اولان
 کلاملردن احترازدر زیرا بومقوله استعاره و اوصافدن خالی اولان کلاملرا کتر بیلرک
 عتندنه شعر دکلدر و وزن و قافیه ده متفق اولان اجزایه مفصل و منحل دیدیکمز بالاتفاق
 شعر اولیان کلام مشوردن احترازدر و هر جزء غرض و مقصدنده مستقل قولمز شعرک

استدعا ايله اولور * يارق طالع منزلا بالابرق * واحد السحاب لها حذاء الانيق * يئنده اولديغی کبی

وتنه کم مرثیه ده اظهار حزن و کدر استندای بکا ايله اولور * کذا فليجل الخطب ولبعدح الامر * ولبس لعین لم یفرض ماؤها عذر * بنتی کبی یاخود حادثه بی استعظام ايله اولور * ارایت من حلوا علی الاعواد * ارایت کیف خبا ظباء النادی * قولی کبی و یا متوفانک مفقود اولسندن ناشی ا کوان حقنده مصینک وقوع واحاطه سنی امضا و تسجیل ايله اولور * منابت العشب لاحام ولا راع * مضی الردی بطویل الریح والباع * قولی کبی و یاخود جادا تدن متوفا ایچون کدر ایتینلری رد وانکار ايله اولور امرأة خارجیه تک * ایا شجر الخابور مالک مورقا * کانت لم تجزع علی ابن طریف * قولی کبی و یاخود متوفانک خصمه تهنت و تبشیر راحت ايله اولور * التی الرماح ریعته ابن نزار * اودی الردی بقریعت المغوار * قولی کبی سائر انواع وفنون کلامه دخی بونلرک امثال ونظائر کثیردر وشعرده کلام جله لردن وجله لک غیر یسندن مرکب ومنتظم اولور وجله ل انشائیه یاخبریه واسمیه یا فعلیه و ما قبله تابع یا غیر تابع و مفصول یا موصول اولور وهرکله تک موقعی سکا اشعار عربی کثرت مطالعه ايله حاصل ایتدیکنک قالب کلی تعلیم ایدرکه ترا کتب معینه دن تجرید و انتزاع اولنمش اولوب جیع قوالیه منطبق اولان صورت نهیه در زیرا کلامک مؤلف و ناظمی معمار و نساج کبی و اول صورت ذهنیه کلیه منطبقه معمارک قالبی و نساجک منوالی کبی اولوب بناده قالبدن و تسجیده منوالدن خارج اولان شی فاسد اولور و صقین که بو باده قوانین بلاغتی بئک کافیدر دیمه سین زیرا قوانین مذ کوره قیاس ايله ترا کبیک هیثات مخصوصه سی اوزره استعمالنک جائز اولدیغنی افاده ایدن قواعد علمیه دن عسارت اولوب قوانین اهرایه تک قیاسی کبی بودخی صحیح و مطرد بر قیاس علمیدر بیانی صدنده اولدیغیز اسالیب ایسه بویله قیاس قییلندن اولوب انجق نفسه راسخ اولان برهیندر که اشعار عربک کرارا و مرارا لسانده جریانیله ثبوت و رسوخ بوله رق انکله اشعار عرب به موافق اوله جق و جهله نظم کلامه اهتدا اولنور و قوانین علمیه یعنی قواعد نحو و بیان بروجهله بونک تعلیمی مفید اولماز و قوانین علمیه جه قیاس صحیح اولان هر کلامی عرب استعمال ایلش دیمک اولوب بلکه انلرک عندنده مستعمل اولان انواع و انحاء مصروفه در که انلره کلام عربی حافظ اولنلر مطلع اولور و صورتلری قوانین قیاسیه تحتنده مندرج بولنور بوتقدیرجه شعر عربدن بواسالیب ذهنیه حسیله بحث ایتک ترا کب مستعمله سندن بحث دیمکدر بوخسه مقتضای قیاس اولان ترا کبیدن بحث دیمک دکدر انکچون ذهنده بوقوالی حاصل ایدن اشعار و کلام عربی حفظدر دیک و قوال مذ کوره منظومه اولدیغی کبی مشورده دخی اولور ز بر عرب ایکی فنی دخی کثرت اوزره استعمال ایدوب شعرده وزن و قافیه به اعتبار وهریت بر کلام مستقل اولق صورتی اختیار ایلدیلر کلام مشورده دخی اکثر یا قطعات و فقرات بینده موازنه و تشابه اعتبار ایدرلر و بعضا سمعله تقیید و بعضا رسال و اطلاق ایلرلر

خابور بر محمک اسمیدر
ابن طریف خوار جدن
بر شخص اولوب مرثیه سنده
فرزنداشی بوییتی سولشدر
۴۴

لازم کلدیکندن بوملکهده بزوع تطفه محتاجدر که حتی کلام شعری بی اشعار عربده معروف اولان قوالبه افراغ ایله کلام مستقل اولقی اوزره کشیده رشته یسان و بعده دیگر بیتی دخی بوسباق اوزره آسان ایدرک فسون و اطوار مختلفه بی حاوی اولان برقصیده تک ایساقی متاسب و یکدیگره موافق و مجذب اولدیغنی حالده مقصودینه وافی اولان فنونی استکمال ایلیه مسلک شعرك بو وجهله درکار اولان صعوبت و غرابندن ناشی معروف و مطبوع اولان اسالیبی اوزره جودت نظم تراکیبی قریبجمله محک اولمشدر و بونده بالکرمملکه کلام عربی کفایت ایتوب بلکه عربک استعمال ایده کلدیکی اسالیب مخصوصه یه رعایت خصوصنده بزوع تطف و محاوله یه محتاجدر شمندی اسلوب لفظنک عندالاطلاق اهل فن هندنده مراد اولان معناسنی بوراده بیان ایده لم معلوم اوله که اسلوب انلرک عندنده کندوسنده تراکیبک نسج اولدیغنی منوالدن یاخود افراغ و املا اولدیغنی قالبدن عبارت اولوب کرک و طیفه اعراب اولان اصل معنایی افاده اعتبار یله و کرک و طیفه بلاغت و یسان اولان کمال معنایی یعنی خواص ترکیبی افاده اعتبار یله و کرک و طیفه فن عروض اولان وزن اعتبار یله کلامه عائد اولماغله بوعلوم ثلثه بوضاحت شعریه دن خارجدر و بلکه اسلوب دیدکلری تراکیب منتظمه تک هر بر ترکیب مخصوصه انطباقی اعتبار یله کلی اولان صورت ذهنیه سنه عائد اولور و اول صورتی ذهن اعیان و اشخاص تراکییدن انتزاع و تجرید ایله انی خیالده قالب یاخود منوال کبی قیلوب بعده اعراب و بیان اعتبار یله عند العرب صحیح اولان تراکیبی بولور و بنانک یعنی معمارک بنایی قالب مخصوصنه بطبقه دوکوب صیغشدردیغنی و نساچک یعنی جلاهلک بزوی منوال تعبیر اولتان انماج اوزرینه طوقوبوب صاردیغنی کبی تراکیب مذکور بی اول صورت ذهنیه یه کوره نسج و اعمال ایدر تا که بو قالب کندوسنک مقصودینه وافی اولان تراکیب لازمه یه شامل و واسع و کلام دخی ملکه لسان عربی اعتبار یله صحیح اولان بر صورت اوزره واقع اولور زیرا فنون کلامدن هر فنک اسالیب مخصوصه سی وارددر که اسالیب مذکور اول فنده احوال و انحاء مختلفه اوزره بولنور نته کم شعرده سؤال طول طول خطابه ایله اولور شاعرک (یادارمیه بالعلیاء فالسند) قوی کبی یاخود رفیقلرک توقفتی استدعا ایله اولور (قفانسل الدارالتی خف اهلها) قوی کبی و یاخود طلل اوزرینه بکا ایلرینی رجایله اولور (قفانک من ذکر ی حیب و منزل) قوی کبی و یاخود مخاطب غیر معیندن استفهام جواب ایله اولور (الم تسئل قنبرک الرسوم) قوی کبی

* المترجم * طول طللک جمیدر طلل حرا به ده زمیندن یوقار و قالان تمل بقیه لیدر زمین ایله برابر قالور ایسه رسم دیرل شعرای عرب بونلره دارود یار جانانک بقایاسی انارینی مراد ایدرل * تم کلام المترجم *

وتنه کم تحب طول طلوله سلام و یرمک اوزره مخاطب غیر معینه امر ایله اولور (حی الدیار بجانب العزل) قوی کبی و یا طولک سقینه دعا ایله اولور * اسقی طولوهم اجش هزیم * و غدت علیهم روضة ونعم * ییتنده اولدیغنی کبی و یاخود برقدن طولک سقینی

ناسه خنی اولغله طبیعت تساهل ایدوبده بروزندن اکا قریب اولان وزن دیکره چقمسون دیوشا هر کندی قصیده سنک مجموع ایاتی بروزنده اولسنه دخی دقت واهتمام ایلر و یواوزانک شروط و احکامی اولوب علم عروضنده میندر وطبعاً متفق اولان هر وزنی هر بوفنده استعمال ایتش دیمک دکلدن عربک استعمال ایلدیکی انجق اهل فن عروضنک بحور نسیمه ایلدکری اوزان مخصوصه درکه انلری اوزن بش بحر حصر ایتشلردر یعنی اوزان طبیعه دن بونلردن بشقه سنده عربک نظمینی بوله مامشلردر

* للمترجم * فن عروضنک موجد و مخترعی امام خلیل بن احمد اولوب اوزانی اون بشه حصر ایتلشدن مؤخرأ بعضیلر بر بحر دخی علاوه ایدرک اون الی به ابلاغ ایتلشدن برمنوال سابق السنه سائر ده دخی شعر وارددر انجق هر برینک اوزان مخصوصه سی اولوب یکدیگر بینه مغایردر بناء علی ذلک عربی عروضیه فارسی عروضی یکدیگره مابین بررفن مستقل اولشدر و اگرچه نیجه بحر لایبی اسانده دخی مستعمل ایسه ده هر برنده صورت استعمال بشقه در مثلاً فارسیده بحر رمل اکثریا برینتی سکز جزدن مرکب اوله رق استعمال اولوب عرییده ایسه بو بحر دن برینتک اجزاسی التیدن زیاده اوله ماز و بویه سکز جزدن مرکب اولان بر کلام عرییده ایکی بیت اوله ییلور تنه کم (ادرکاً سا و ناوها) (الایا ایها الساقی) عرییده برینت ایکن حافظ شیرازی بونی قلب ایله (الایا ایها الساقی ادرکاً سا و ناوها) دیو فارسی العباره اولان غزل مشهورنده بر مصرع اولوق اوزره درج ایتلشدن و عرییده هر بیت بر کلام مستقل اولدیغی کی فارسیده دخی اکثریا هر مصرع بر جمله مستقله در اشته برکله نک اورته سنده ایکی مصراعک بولنسی عرییده جاری اولوبده فارسیده جائز اولماسنک سر و حکمتی بودر و هر لسانک شعری کند و اوزان مخصوصه سندن برنده منظوم اولوق لازم کلوب دیکر لسانه مخصوص بروزنده اولورسه حلاوقی اولماز و بلکه کلام موزون صایباز بناء علیه بحر رملدن اوله رق هر بیت سکز جزدن مرکب اولان مشهور قصیده طنطرا نیه نظر شعرای عرییده شعر دن معدود دکلدن بو حالده لسان تر کینک دخی خصوصیت عبارات و ترا کینه کوره اوزان مخصوصه سی اولوق لازم کلور ایسه ده اسلاف اولان شعرای روم بتون بتون شعرای عجمه تقلید ایله تمامی تمامنه اوزان فارسیه بی استعمال ایده کلدکلرندن لساننک خصوصیتنه کوره اوزان طبیعه سی تعیین ایتیب با جمله اشعار من اسالیب ترا کیب فارسیه اوزره معفود و محدود اولوب فالمشدر

* تم کلام المترجم *

معلوم اوله که فن شعر عند العرب شریف و مقبول ایدو کندن انی علوم و اخبار لرینک دیوانی و صواب و خطا لرینک شاهی و اکثر علوم و حکمت لرینک اصل و مرجعی قیشلردی و انلرده شعرک ملکه سی ملکات سائره کی مستحکم ایدی و ملکات لسانیه کلامده ادمان و صناعت ایله اکنساب اولنور و فنون کلامدن اشبوفن شعری منأ خریدن صناعت ایله اکنساب ایتک ایتنلره کوره تحصیل ملکه سی کوجدر زیر برمنوال سابق هر بیت ما قبلدن و ما بعددن قطع نظرله بر کلام تام و مستقل اولوق

تقدیر چه دخی ملکه سابقه اول محلی ملکه لاحقہ تک تمام شدن قاصر قبل از براملکاتک
 فطرت اولی اوزره قبولی وطبایعده انطباع و حصولی اسهل و ایسر در وانلردن مقدم
 ملکات آخری حاصل اولدینی حالده ماده قابلده اناره مزاج و منازع و سرعت قبوله حائل
 و مانع و یو وجهله ینلرنده مناسفات و مبیانت واقع اولوب ملکهده تمامیت متعذرا اولور
 و یو کیفیت باجمله ملکات صنایعده موجود اولوب مخلنده یو کما مائل برهان ایله یو خصوصی
 اثبات اتمشیدک لقتلر حقتده دخی بونی اعتبار و اجرائیت که لقتلر لسانک ملکاتی دیمک اوله رق
 صناعت مزله سنده در لساننده عجمه تقدم و سبقت ایدن یعنی ابتدا لسان عربدن
 بشقه بر لسان او کرشم اولان کیمه به باق که عربیده فصل قاصر و ناقص قالبور بنا علیه
 اقدجمه لغت فارسیه بی تعلم و اعتیاد ایش اولان بر عجم ملکه لسان عربی به مستولی و مالک
 اوله ماز و تعلم و تحصیل ایله دخی دایما انده قاصر اولور کذلک بر پروروم و افرنجیدن دخی
 ملکه لسان عربی بی کماله کتور نلریوق کیدر یونک سبی انجق لسانلرنده بر بشقه لسانک
 ملکه سی سبقت ایش اولسیدر و السن و لغاتک صنایع شیبه اولدینی و صنایع و ملکاتک
 مزاج اولدینی و برنده اقدجمه کسب کمال و مهارت ایش اولان کیمه تک اکثر یا دیگرنده
 دخی جیادت و مهارتی یا خود نهایت مرتبه سنه مواصلتی اوله مدینی خصوصاتی دخی
 تقدم و مرور اتمشیدی بوضورنده نظم و نثر فلرندن هر قفسنه ملکه سی اولجه حاصل
 اولور ایسه دیگر تک تمامیت ملکه سنه مانع مزاج اولق لازم کله جکی ثابت اولور
 ﴿ والله خلقکم وما تعملون ﴾

﴿ فصل ﴾

﴿ فن و صناعت شعر بیاننده و وجوه تعلیمی حقتده در ﴾

فن شعر ساثر لغاتده دخی بوانور انجق بز عربک شعرینه دائر بسط کلام ایده جکر
 و هر لسانک کندویه مخصوص احکام بلاغتی وار در و لسان عربده فن شعر بر مسلك عزیز
 و بطور تلطف آمیز در زیر اشعر عربی و زنده مناسوی و حرف اخیرده متحد قطعله
 مفصل و منحل اولان کلام اولوب بوقطعه زدن هر برینه بیت و متحد اولدقلمی حرف اخیره
 روی و قافیه و اولندن اخیرنه قدر مجموع کلامه قصیده تسمیه اولتور و هر بیت کندی
 افاده ترکیبیه سننده منفرد و مستقل اولوب شویله که ماقبلندن و مابعدندن تقریب و افراد
 اولنسه مدح یا تهنیت و یا مرثیه بابلرندن هر قفسنه دائر ایسه کندی باینده بر کلام تام اولور
 یناه علی ذلک شاعر اول بیت کلام تام و مستقل اوله رق نظم ایشکمه چالشور بعده دیگر
 بیت دخی یو وجهله بشقه کلام اولق اوزره ایراد ایله و برندن فن آخره و بر مقصوددن
 مقصود دیگره خروج و انتقالده اولکی ایکنجی به مناسب و کلام تنافردن بعد اوله جق
 و جهله مناسبت کوزده در تنه کم تغزلدن مدحه و صحرایله طللول یعنی ویرانه لده طلل
 دینلان تمثیل بقیه و اثری و صفندن رکاب و اسب و طیف و صفنه و مدوحک و صفندن
 قومک و عساکرینک و صفنه و مرثیهده اظهار حزن و کدر دن متوفاتک مدحنه استطراد
 و انتقال ایلدیک کی و اوزاندن بعضیسنک بعضیسنه قرب و مشابهنی اولوب تمیز تک جوق

کلام منشور ایسه تأمل اولندیغی حالده باب و فن شعر دن اولوب فرقلری بالکوزنده در
 وکتابک متأخرینی بومسلك اوزره دوام واستقرار و مخاطبات سلطانیه ده دخی بو اصولی
 استعمال و بلیکه بالجمله کلام منشوری اشوبکنندکبری قالبه افراغ واسالجبی یکدیگره
 خلط ایله مر سلی بتون بتون ترك و فراموش ایلدیلمر خصوصیه اهل مشرق بتون بتون
 بویوله حصر نظر اعتبار ایتدیلمر و بوعصرده مخاطبات سلطانیه اهل غفلت اولان کتابک
 هندنده شو اسلوب اوزره جاری اولدی بو ایسه جهت بلاغته نظر ابراهیم صواب دکدر
 زیرا کلامک مقتضای حاله تطبیقده متکلم و مخاطبک احوالنی ملاحظه لازمه دندر
 و چونکه مذکور سجع و قافیه فته متأخرین اسالجب شعری ادخال ایلش اولدقلرندن
 مخاطبات سلطانیه تک بوندن تبرئه و تصفیه سی ایجاب ایلر زیرا اسالجب شعرده
 بلاضرورة طمطراق الفاظ و مزاج و اطباب اوصاف و ضروب امثال و کثرت تشبیهات
 واستعارات مباح و مجاز اولور التزام تعقیبه دخی برنوع زیندر جلال ملک و سلطنت
 و جانب ملوکدن ترغیب و ترهیب ایچون جمهوره خطاب ایسه بوکامنانی و مابندر و مخاطبات
 سلطانیه ده مقبول اولان فن ترسیلدر که کلامی اطلاق اوزره انشا ایدوب سجع ایله تصدیق
 ایتمکدر مکر که نادرا تکلفسز اوله رق کنندی طبیعتیه بر سجع دوشمش اوله و بو وجهله
 مرسل فته رعایت اولندقدن صکره مقتضای حاله مطابقت خصوصنده کلامک حقی
 و یرمک لازم کلور زیرا مقامات مختلف اولوب هر مقامک دخی اطباب و ایجاز و حذف و اثبات
 و تصریح و اشارت و کتایه و استعاره قسملرندن بر اسلوب مخصوصی وارد و مخاطبات
 سلطانیه بی اسالجب شعر اوزره مبنی اولان مسلك مذکور اوزره اجرا ایتک مذمومدر
 و اهل عصرک بویوله کیتلرینه بادی بودر که لسانلرینی عجمه استیلا و احاطه ایدرک کلامک
 مقتضای حاله مطابقتده حقی اعطاس دن قاصر اولمیرله میدان بلاغته منتهاسی ابراغ
 و مسافه سی اوزاق و خطوات مواقف و مقاطعنک اره سی کنش و آچق اولان کلام مرسل
 و ادیسنه آن سور مکدن عاجز اولوب اشوب سجع طرزینه حریم و متهاک اولدیلمر
 بونکله کلامی مقتضای حاله تطبیقده کی قصور لرینی ستر و اخفا و بومقوله زینات
 و محسنات بدیعه ایله جبر نقصان و سائر خصوصیات مهمه دن انماض ایلرلر و اکثر بویوله
 سلوک ایله بو خصوصده مبالغه ایلرلر بوعصرک شرق طرفنده بولنان کتاب و شعراسی اولوب
 حتی بو یولده اعرابی و قاعده تصریفی بیله اخلال ایلرلر شویله که برکونه جناس دوشورمک
 ایچون اعرابی ترک و بنیه کلمه بی افساد ایلرلر بونی عرض و تقدیم ایلدیلمر بحک بلاغت ایله
 امتحان ایت بزم دیدیکمک صحتنه واقف اولور سین والله الموفق للصواب

فصل

هم منظوم وهم منشور فلرنده اجاده یعنی بر شخصک ایکبسنده دخی کال وجودت
 ملکه سی نادرا تصادف ایلدیکی بیاننده در

بوتک سبی اولدر که منظومه یا خود منشورده کال و جیادت بالانه بیان ایتدیلمر و وجهله
 لسانده حاصل اولان ملکه دن عبارت اولوب محنده ده اول بر بشقه ملکه حاصل اولدیغی

فصل

کلامک نظم و نثر فلرینه انقاسی حقنه در

معلوم اوله که کلام عرب ایکی فن اوزره مینی اولوب بری شعر و دیگر نثر در شعر موزون و مقفا اولان کلامدر مقفامک معناسی اوزانی روی واحد اوزره اولمقدر روی دخی قافیه دیمکدر نثر موزون اولمیان کلامدر شعر و نثر فلرندن هر بری نیجه فنون و طرقی مشتمل اولوب مدح و هجو و شجاعت و مرثیه شعرك فنون و انواعیدر و نثرک بر قسمی مسجعدر که قطعه قطعه ایراد و هر ایکی کلمه ده برفاقیه التزام اولنان کلام اولوب اول قافیه به دخی سجع تسمیه اولنور نثرک بر قسمی دخی مرسلدر که علی الاطلاق ایراد اولنان کلام اولوب قطعه قطعه بولنمز و قافیه و سائر ایله تقیید اولتماز و خطبه و دعا رده و جمهورری ترغیب و ترهیب مقامنده استعمال اولنور و قرآن کریم اگر چه منشور قبیلندن ایسه ده ایکی قسمدن دخی خارج اوله رق نه مطلقا مرسل تسمیه اولنور و نه ده مسجع دینلور بلکه آیت آیت بر تفصیل اولوب آیتلر اول مقطعلر ده منتهی اولور که کلامک اورالده نهایت بولدیفنسه ذوق شهادت ایلر صکره سجع و قافیه اوله جق بر حرف التزام اولنقسزین آیت اخرا ده کلام اعاده و تکرار اولنور ﴿الله نزل احسن الحدیث کابا امثالبها مثنائی تقشمرنه جلود الذین یخشون ربهم﴾ و ولقد فصلناه آیات ﴿آیت کریمه لیک معناسی دخی بودر و آیتلرک و اواخری فواصل تسمیه اولنوب سجع دکدر و سجعده ملترزم اولان خصوصلر انلرده التزام اولتماز و کذا و اواخر آیات قرآنیه قوافی دخی دکدر برمنوال سابق بر آیت کریمه ذوق بلاغجه منتهای کلام اولان مقطعه نه نهایت بولدقد نصکره آیت اخرا یه میل و انتقال اولنه رق اعاده کلام اولنه کلدیکنندن علی العموم آیات قرآنیه به مثنائی اسمی اطلاق اولمشدر فقط النجم لفظی ثریایه علم اولدیغی کی مثنائی دخی غلبه استعمال ایله سوره فاتحه یه مختص اولوب انکیچون بوسوره شریفه یه السع المثنائی تسمیه اولمشدر سوره فاتحه به مثنائی تسمیه سی حقنه مفسرینک دیدکلرینی اشوبویان ایتدیگمز و جهله مقایسه ایت بزم دیدیکمزک رجحانی ظاهر اولور

﴿الترجم﴾ سوره فاتحه به مثنائی تسمیه سی هم مکده و همده مدینه ده مکررا نازل اولدیغنه و یا خود نمازده تکرار اولدیغنه منبدر دیومفسرین عظام بیان ایتملردر انجیق مؤلف ابن خلدونک تحقیقنه کوره نجم علی العموم یلدر معناسنه ایکن معرف باللام اوله رق النجم لفظی اعلام غالبه دن اولوب کوب ثریایه اسم مخصوص اولدیغی کی مثنائی دخی علی العموم آیات قرآنیه دیمک اولدیغی حالده غلبه استعمال ایله سوره فاتحه به علم اولمشدر بو حالده مفسرینک تکلفلرینه حاجت قالماز ﴿تم کلام المترجم﴾

بودخی معلوم اوله که فنون مذ کوره دن هر برینک اسالب مخصوصه سی وارد که دیگرینه صالح اولماز و انده استعمال اولتماز شعره مخصوص اولان تغزل و خطب و مخاطباته مخصوص اولان حمد و دعا کی انجیق متأخرین کثرت اسجاع و التزام تقفیه و مقصوده شروعدن مقدم تغزل ایله کلام منشورده اسالب و موازین شعری استعمال ایلدیلر بومقوله

واشبیلیه طبقه سنک سبتنه ده کی تلامبندن اولان صالح بن شریف ومالك بن المرسل ايله
 بنی احر دولتک اوائلنده کی کابی اندلس شعراسنک اواخر وبقایاسندن ایدی واندلس اقلیمی
 مهد بلاغتمده ینشدرمش اولدیغی چکر پاره لر بنی اشبیلیه قطعنه سندن سبتنه به وشرق
 اندلسدن افریقیه به القا ایتشیدی انجق کرک سبتنه وکرک افریقیه خلقنک اعوجاج
 لسانلرندن وبعجمه بربریه نك غلبه سندن ناشی بوملکه نك قبولی کندولرینه صعب وعبیر
 اولدیغندن ایکی طرفده دخی اشوبلغای مهاجرین چوق یکمکسزین منقرض وسند
 تعلیمی منقطع اولدی بعده بوملکه لسانیه کا کان ینه اندلسه عودت ورجوع ايله
 اول دیارده ابن بشرین و ابن جابر وانلرک طبقه سنده بولنان سائر مشاهیر و صکره ابراهیم
 الساحلی وانک طبقه سنده بولنانلر ظهور وطلوع ایتدیله بعده بو عصرده غمز وسعایت
 اعدا ايله شهید اعازم عقبی اولان ابن الخطیب دخی انلری تعقیب ایلدیکه انک لسانده کی
 ملکه سی ینشلمز درجه ده ایدی اندن صکره تلامبندی دخی انک اثرینه اقتفا ایتدی الحاصل
 اندلسده بوملکه نك شانی اکثر و تعلیمی اسهل وایسردر زیرا بالاده بیان ایتدی بکمز وجهله
 اندلس اهللسنک علوم لسانیه به اعتناری زیاده در و برده انلرک ملکه سنی افساد ایدن
 اهل لسان عجمی خارجدن انلره داخل وطاری اولان اقوام اولوب بعجمه لر لغت اندلسک
 اصل و اساسی دکلدرا اما بو طرفده کی بربریلر بودیارک برلوسی ولسانلری بورانک لسانیدر
 الا شهرلرک لغتی بربرلسانی دکلدرا انجق انلر دخی بعجمه بربریه به مستغرق اولدیغندن تعلیم ايله
 اهللسنه ملکه لسانیه تحصیل صعب و دشوار اولور اهل مشرقک دولت امویه وهباسبه
 عصرنده کی حالی دخی بو بابده بزه جای دقت و عبرتدر که اولوقت اهل مشرقک اعاجم ايله
 اختلاطی قلیل اولدیغندن بوملکه لسانیه نك تمامیت وجباً دتنده انلرک حال وشانی دخی
 اهالی اندلسک حالی کبی وملکه لسانیه لر قویم وقوی ایدی واول عصرده مشرقده
 ابنای عرب متوافر اولدیغندن فحول شعرا وکتاب دخی متکثر ایدی هله کاب انانینک مشتمل
 اولدیغی اشعار ومنشأته امعان نظرایت که کاب مذکور عربک لغت واخبار وایام منقضیه
 وملیت وسیرت عربیه واثار خلفا وملوک ماضیه واشعار وترنمات وسائر حالات اصلیلر بنی
 حاوی بر دیوان جلیل الفحای اولوب احوال عربی اندن ده از زیاده احاطه واستیعاب ایلش
 برکاب یوقدر ودولتین مذکور تین عصر لرنده بوملکه مشرقده مستحکم اولوب زیرده بیان
 ایده جکمز وجهله اول وقت جانب مشرقده زمان جاهلیتده کی بلغادن دهابلغ ادبا
 بولنوردی تا که دولت دیلم وسلجوقیه ظهور یله عربک کلام ولقنلری فاسد ومندرس
 وامر دولتری منقرض ومضمحل وملك تغلب ایدی اعاجمه منقل اولنجیه دک جانب
 مشرقده بوملکه نك شانی باقی اولوب اندن صکره اعاجمک تغلب وتکثر ندن ناشی اقطار
 مشرق انلرک لغت لر یله ملو واهل امصار وحضره بعجمه مستولی اولمغله لسان عربیدن
 بعید وملکه سنی تحصیلدن قاصر اولدیله والحاله هذه نظما ونترانک چوق اثرلر ابراز
 ایدورلر ايسه ده بو عصرده انلرک لسانلر بنی دخی بو وجهله قاصر بولوبورز
 ﴿ والله یخلق ما یشاء ویقدر ﴾

بوملکه بی تحصیل کینسه اول کیمسه به بوملکه حاصل اوله ییلور لکن بودخی نادرا تندر
وقوانین یانبه بی تعلیم ایدنردن بعضی بکندورنده بونوقک حصولنی ادعا ایدرلر بوايسه
غلط یا مغالطه در وکندورنده حاصل اولان انجیق اول قوانین یانبه ملکه سی اولوب
بوخسه ملکه عباره دکلدن ﴿ والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم ﴾

﴿ فصل ﴾

﴿ علی الاطلاق اهل امصار ومدائن اشبو تعلیم ایله مستفاد اولان ملکه لسانیه تک ﴾
﴿ تحصیلنده قاصر اولدقلری ولسان عربیدن ابعدا اولنلره بوملکه تک حصولی ﴾
﴿ اصعب اولدیغی بیاننده در ﴾

بونک سبب و حکمتی شمیدیکی لغت حضرت که انی عجمه تک اختلاطی تشکیل ایتش و بوجهته
ملکه اولادن ملکه اخرایه نازل اولشدر اشته بولسان حضرت تک مسابقتدن ناشی متعلیده
ملکه مطلوبه به منافاتی برملکه تک حصولیدر انکیچون بو عصرده معلینی کور بورز که
صبیانه لسان تعلیمی خصوصنده مسابقت و مسارعت ایدورلر نجات دخی بومسابقت
واعتقاد کنندی فن و صناعتلرینه در ظن و اعتقاد ایدرلر حقیقت حال ایسه بو وجهه
اولمیوب بلکه مصلحت کلام عرب به ممارسه و کسب الفت ایله بوملکه تک تعلیمنده در بلی فن
و صناعت نحو بوممارسه و الفته سائرندن افریدر. ولغات اهل امصار و مدائن عجمه سی
ازید ولسان مضردن ابعدا اولنلر ایله لغت مضربیننده منافات ممکن و مستقر اولدیغندن
بولغتلر اصحابی لغت مضری تعلدن و ملکه سنی تحصیلدن قاصر قیلر اهل اقطار و امصار دن
بو بایده حصه مند امتحان و اعتبار اول که اهل افریقیه و مغرب عجمه به دهاز یاده طالمش
ولسان اولدن ابعدا قالمش اولدقلرندن تعلیم ایله بوملکه بی تحصیلده انلرک قصور نامی وار در
حتی کتاب قیرواندن بری بردوسننه (یا اخی ومن لاعدمت ففده اعلمنی ابو سعید کلاما الیک
كنت ذکرت الیک نکت مع الذین تانی و عاقبا الیوم فلم یتبها لنا الخروج و اما اهل المنزل
الکلاب من امر الیمن فقد کذبوا هذا باطلا لیس من هذا حرفا واحدا و کتابی الیک و انا
مشتاق الیک انشاء الله) دیویازمش اولدیغنی ابن الرقی نقل وروایت ایلشدر اشته انلرک
لسان مضریده ملکه لری بویله فنا در وسببی بالاده ذکر ایتدیگمز کیفیتدر و کذا شعر لری
دخی طبیعتدن بعید در انکیچون افریقیه ده ابن رشیق ایله ابن شرفدن بشقه مشاهیر شعرا
چیقمیوب اوراده ظهور ایدن شعرائک اکثری خارجدن کله در و بوانه تک بلاغنده
طبقه لری قصوره مائل بولمشدر اما اهل اندلسک نظرما و نثرنا محفوظات لغویه لری کثیر
و بو خصوصه اعتنالی زیاده اولدیغندن بوملکه بی تحصیله انلر دها قریب و مستعد در
واندلسده علم لسان و ادب رائج و نیجه یوز سنه لرتدا اولدیغندن اهالی اندلسدن بوملکه ده
امام فن و صناعت و رایت افراز بلاغت اولان مورخ مشهور ابن حسیان ایله ابن عبدربه
و قسطلی کبی شعرای ملوک طوائفدن نیجه مشاهیر ظهور ایتشیدی تا که نصارائک ایام
تعلیمنده وقوع بولان اختلال حسبیه تعلیم علومه و قتلری مساعدا اولمیوب تناقص عمران ایله
صنایع سائره متناقص اولدیغنی کبی بوملکه دخی قاصر اوله رق خضض نزله بالغ اولدی

انلره تمامی تمامه تقلید ایله درجه غایتیه واصل اولور و حالبوکه علم قانونیدن هیچ برشی
 بیلوب کیندوسنده بو کیفیت انجیق لسان و نطقنده ملکه نك حصولیه اولمش اولور کذلک
 انلرک عصر ندن صکره انلرک کلام و اشعار و انشا لری جفظ و ایچلرنده نشو و نما بولمش
 برکسته مرتبه سنه کلنجیه دک بونک اوزرینه مداومت ایدن کیمسه ده دخی بوملکه حاصل
 اولور اما قوانینی بئلك ایله بو کیفیت حاصل ایدیه مناشته شوملکه به راسخ و مستقر
 اولدیغی حالده اصحاب فن بیانک مصطلحی اولان ذوق اسمی استعاره اولمشدر چونکه
 ذوق فی الاصل برنوع طعم و لذتی ادراک دیمک اولوب طعم نصل که لسان ایله ادراک
 اولنور ایسه بوملکه دخی لسانده وجدانی بر کیفیت اولدیغندن ا کا ذوق دینلشدر مقدمات
 سابقه معلومک اولدقدده بودخی مجزومک اولور که مشرقده فرس و روم و ترک و مغربده
 بر برکی عرب لسانته دخیل و طاری و اهل لسان ایله اختلاطلرندن ناشی اول لسان اوزره
 نطقه مضطرا اولان اما جک بوملکه دن حظ و نصیب لری قاصر اولدیغندن انلرده بودوق
 حاصل اولماز زیرا انلرک محصل صنع و عمل لری عمر لری نك بمقداری مرور و لسانلرنده
 برملکه دیگر یعنی کندی لغت لری ملکه سی سبقت ایتدکن صکره اهل امصار و مدائنک
 محاورا تنده متداول اولان الفاظ و عباراته محتاج اولد قاری جهته انلری تحصیل دیمک
 اولوب بوملکه ایسه اهل امصار و مدائن زائل و انلر بوملکه دن بعید اولهرق بشقه
 برملکه حاصل ایتلشدر که بوملکه لری مطلوب اولان ملکه لسان دکلدن بوملکه نك
 احکامنی کابلرده مسطور اولان قوانین عربیه دن بئلك دخی برمنوال سابق تحصیل ملکه
 دیمک اولوب ملکه مذکوره انجیق کرارا و مرارا کلام عربیه ممارسه و اعتیاد ایله حاصل اولور
 و اگر سبویه و فارسی و زحشری و یونلره مماثل بکه سواران کلام و فحول عثمانی لسانده
 بوملکه حاصل اولمشکن جمله سی عجم ایدی خاطره سی وارد اولور ایسه بوکا جوابا دیرز که
 بومثل و فحول علما انجیق نسبا عجم اولوب نشئت و تربیه لری ملت عرب ایچنده ایدوکندن
 بو وجهه کلامک اول مرتبه سنه واصل اولدیلر که ارتق انک اوتیه سی یوقدر و چونکه
 انلر مبدأ نشئت لری نه نظرا کچوک عرب چوقق لری مثابه سنده اولوب لغتک کهنه واصل
 اولهرق اهل لغتدن معدود اولد قلدن انلر هر نقدر نسبه عجم ایسه لده لغت و کلامده عجم
 دکل ایدیلر زیرا انلر ملتی مبادیسنده و لغتی شباهنده ادراک ایتدیلر که آثار ملکه هنوز زائل
 اولماشیدی بعده کلام عربی مدارس و ممارسه به ملازمت و مواظبت ایدوب حتی غایتیه
 واصل اولدیلر و الحالده هذه ایچامدن بری شهر و قصبه لده اهل لسان عربی ایله اختلاط
 ایتدیکنده لسان عربیدن مقصود اولان ملکه نك اناری زائل و ملکه لسان عربی به
 مخالف بر بشقه ملکه حادث و حاصل اولمش بولور بعده فرض ایدیه لم که ملکه مقصوده بی
 تحصیل ایچون مدارس ایله کلام و اشعار عربیه ممارسه به اشتغال و اقدام ایله سنه اول ملکه نك
 حصولی پک نادر اولور زیرا بالاده بیان ایتدیکنز وجهه برملکه که مخلنده دیگر ملکه
 سبقت ایله حاصل اولسه ییله ناقص و مجروح قالور و فرض ایلسک که نسبا عجمی اولان
 برکیمسه لسان عجمی ایله لغت و اختلاطدن بتون بتون سالم اولدیغی حالده مدارس ایله

خیالنده عربك ترا کبی نسج ایتدکاری منوال مر تسم اولغله اودخی اومنوال اوزره نسج کلام ایدوب انلرک ایچیدن نشئت ایتمش وافاده مر آمده ملکه مستقره حاصل اولنجیه دک عبارات عرب ایله الفت واعتیاد ایلش مثابه سنده اولور والله مقدر الامور کلها وهو اعلم بالغیب

فصل

اهل بیان اصطلاحجه ذوقک تفسیری ومبنا سنک تحقیقی واکثر باعجمدن مستعرب اولنلرده حاصل اولدیغنی بیاننده در

معلوم اوله که ذوق لغضی علمای بیان یسنلرنده متداول اولوب معناسی لسانده بلاغت ملکه سنک حصولدر بلاغت دخی بالاده مرور ایلدیکی وجهله کلام عربده مرعی اولان خواص ترا کیه رعایت اولنلر ق کلامک مقتضای حاله مطابق اولسندن عبارت اولوب لسان عرب اوزره تکلم ایدن برمتکلم بلیغ کنندی مرانی هر یک اسالیب واصول مخاطباتی اوزره مفید اولان هیتی نحوی وکلامی اول وجه اوزره نظم ایدر وکلام عربده کثرت اشتغال ایله بودرجه به واردقده اولوجهله نظم کلامده کندویه ملکه کلور وامر ترکیب کندویه سهیل اولوب عربک مسلک بلاغتندن بشقه طرفه صامبق احتمال قالماز وبومسلک اوزره جاری اولیان برترکیب ایشنسه ادنی فکر ایله وبلکه بلا فکر مجرد ملکه سی اقتضاسیله انی استقباح واندن تبری ایلر زیراملکات محللرنده مستقر وراسخ اولدقده محللرینه طبیعت وجبلت کبی اولور انکچون ملکاتک حال وشاتی بیتلیان قافلر عربه اعراب وبلاغجه لغتلرنده صواب برامر طبیعیدر دیوظن ایدر لر وعرب بالطبع نطق ایدر دی دیرلر حقیقت حال ایسه بومنوال اوزره اولیوب انجق عربک لغتی نظم کلامده کسب رسوخ وتمکن ایتمش ملکه لسانیه اولدیغندن بادنی رأیده جبلت وطبیعت کبی کور بنور وبوملکه بومنوال سابق انجق کلام عربک ممارسه سی وسعده تکرر ایلمسی وخواص ترا کینه تظن اولنسی ایله اولوب فن لسان اصحابک استنباط ایتمش اولدقلری قوانین علیه تک معرفتیه حاصل اولماز زیرا بوقوانین انجق اول لسانه علمی افاده ایدوب ملکه تک بالفعل محلنده حصولنی مفید اولماز تنه کم بالاده مرور وتقرر ایلشدر الحاصل لسانده حاصل اولان ملکه بلاغت متکلم بلیغی عربک لغتده ونظم کلاملرنده واقع ترا کیه موافق حسن ترکیبه ووجوه نظمه اهدا وارشاد ایلوب شویله که اگر شوملکه صاحبی بویولدن و بو ترا کیب مخصوصه دن عدول ایتک اسنسه ایده مز وبویله مألوف ومعتادک خلاقی اولان طریقه ذهابده لسانی کندوسنه موافقت وملکه راسخه سی کندویه هدایت ودلالت ایلز وکندویه عربک اسلوب بلاغتندن خارج برکلام عرض اولنسه اندن اعراض ایلر ومألوف اولدیغنی کلام عربدن اولدیغنی ییلور وا کثربا بویابده قوانین نحویه وبیانیه اصحابک اصولی اوزره دلیل اقامه سندن عاجز اولور زیرا انلرک مسلکی بالاستقرا حاصل اولان قوانین ایله استدلالدر وبونک وجه مشروح اوزره علمی کلام عربک کثرت ممارسه سیله حاصل اولان برامر وجدانیدر مثلا صبیان عربدن کندو ایچلرنده نشئت ایله تربیه اولنمش برصبی فرض ایتسه ک اولصی انلرک لغتی اخذ وتعلم ایلر واعراب وبلاغتده

اولان بر کیمسه دن بو صنعتك کیفیت اجرایی صور لسه دستره بی الوب و افاجك اوزرینه قویوب شویله چکمهک و بویله کسمکدر دیوتعرف ایدر لکن اجرایی مطالبه اولنسه دیدکلر بیک برینی بویله یاپه ماز اشته قوانین اعرابی بیتك دخی نفس ملکه به نسبتله بعینه بویله جه در زیر قوانین اعرابی بیتك کیفیت عملی بیتك دیمکدر انکچون صناعت عربیه ده ماهر و منجر جهایده نچاندن نیمه کیمسه لری کور بورز که برادرینه یا خود بردوستنه ابکی سطر بر مکتوب و یابث شکوایه یا خود دیگر داعیه و دعوایه دائر بر عریضه و وثیقه یازه جن اولسه اسالیب لسان عرب اوزره ابکی لاقردی بی برره کتوره منزل کذلک نظماً و نثراً صاحب ملکه و قریحه اولان نیمه کیمسه لری دخی کور بورز که فاعلی مفعولدن و مرفوعی بحر و ردن تمیز ایده میورز و قوانین عربیه دن برشی بیلیورل

اشته بو ندن مسلمان اولور که ملکه مذکوره صناعت عربیه دن بشقه و اندن مستغنی بر کیفیتدر و صناعت اعرابه ماهر اولنلردن بو ملکه به دخی متبصر و مظفر بعض کیمسه لری بولنور انجیق بو مثل اولر نادر و تصادق قیلندندر و بونلردخی اکثر با کتاب سببویه ایله مشغول اولنلر ایچنده ظهور ایدر زیرا سببویه بالکنز قوانین اعرابه قصر اتیوب بلکه کتابی شواهد و ادله مقامنده اشعار و عبارات و امثال عرب ایله مملو ایلدیکندن آند بو ملکه تک تعلیمه صالح بر ازشی اولغله اکا اشتغال ایدن کیمسه کلام عربدن حصه یاب اولورق بو ملکه به متنبه اولور و کتاب مذکوره مداومت ایدنلردن بعضیلری دخی بو ملکه به تقطن و تبهدن غفلت ایدوب بالکنز قواعد لسانی اوگر نور اما بالکنز قوانین نحویه دن عبارت و اشعار و عبارات عربدن مجرد اولان کتب متأخرینه اشتغال و دوام ایدنلر ایچنده بو ملکه به مظفر یا خود حال و شأنه متنبه و آگاه اولان یوق کبیدر و بونلر کتشدولر بی لسان عربک مرتبه علیاسنه وارمش ظن ایدرلر حالبو که هر کسندن زیاده بولساندن بعید قالمشدر و اندلسده بولتان صناعت عربیه اصحابی درسارنده پک چوق ترا کبیده تصرفه اهتمام و شواهد و امثال عربیه اشتغال و قیام ایده کلدکلرندن انلر بو ملکه بی تحصیل و تعلمه سائرندن اقرب اولملریله انشای تعلیمده مبتدی بو ملکه به تقرب ایله نفسی انکله منطیم و تحصیل و قبولنسه مستعد اولور اما اهل مغرب و افریقیه و سائر ی صناعت عربیه بی سائر علوم نظریه صره سنه قویوب ترا کب کلام عربده تصرفدن قطع نظر ایلدکلرندن صناعت عربیه قوانین منطق و عقلیات و جدل طاقندن معدود و علم لسان و تحصیل ملکه لسانیه مسلکندن بعید اولدی و بونک سببی انجیق لسانک شواهد و ترا کبیدن و تمیز اسالیندن بجئی ترک و طالبی بو یولده ایجاب ایدن تریه دن غفلت ایتدکلر یچوندر که ملکه لسانیه بی افاده و ایراث ایدن بو تریه در و قوانین عربیه و سائل تعلیم اولوب انلر بو قوانینی مقصد اصلی و صدق و ضعیفستک خلافتده اجرا و اعتبار و بحث یولنده بر علم اولق اوزره اخذ و اختیار ایدوب ثمره سندن بعید اولدیلر

تحقیقات سابقه مرله معلوم و مسلمان اولور که لسان عربینک حصول ملکه سی انجیق کلام عربی کثرت حفظ ایله در شویله که کلام عربدن پک چوق شیرلی حفظ ایدن کیمسه تک

واسرا ایچله رنده تداول ایدرک ملکه نك فساديله افساد اولشدر اهل اندلسك انجی آمدن
جلالقمه و افرنج ایله حالری دخی بو وجهله در اشته بو جهته بو اقلیلرده کی شهر لر خلقی
لغت مضره و یکدیگره مخالف لغت مخصوصه اصحابی اولشدر در

فصل

تعلیم لسان مضری یاننده در

معلوم اوله که ملکه لسان مضری زائل و فاسد و بالجمله قبائل موجوده نك لغتی قرآن کریمک
نازل اولدیغی لغت مضره معیار اوله رقی برمنوال سابق عجمه ایله امتزاجدن حاصل بر لغت
دیگر اولشدر لکن بالجمله لغات بروجه سابق ملکات قبیلندن اولمین ملکات ساره کی
انلرک دخی تعلیمی ممکن اولور و بوملکه بی تحصیل ایتمک مراد ایدن کیمسه به کوره وجه تعلیمی
عربک اسالیبی اوزره جاری اولان کلام قدیم لرینی یعنی قرآن کریم و احادیث نبویه بی
منظوم و منشور مخاطبات فحول عرب و کلام سلفی و کذا کلمات مولدینی حفظه نصب نفس
اهتمام ایدرک منظوم و منشور کلام عربی کثرت حفظ ایله عربدن نشئت ایلمش و انلرک روش
فاده و عباره لرینی اخذ و تلقین ایتمش مثابه سنده اولمق و بعده انلرک اسالیب لغت لری اوزره
فاده مرآمده تصرف ایتمکدر که بو حفظ و استعمال ایله کند و به بوملکه حاصل
و بونلرک کثرتیله اول ملکه نك رسوخ و قوتی مرداد اولور انجی بونکله بیله سلامت طبعه
و اسالیب ترا کبب عربیه نك مزایاسنی حس تفهمه و شوملکه ایله طبع سلیمدن نشئت ایدن
ذوق وجدانی به محتاج اولور و نظما و نثرا کلام مصنوعک جودتی محفوظک مقدار ینه
و استعمالک کثرتنه کوره اولور هر کیمده که شو مواد مبسوطه حاصل و موجود اولور ایسه
لغت مضری حاصل ایتمش اولوب اشته اول کیمسه بولغت شریفه ده تقاد بلاغت و صاحب
ملکه و مهارت اولور و بولسان عذب الیایک تحصیل بو یله جه اولمیدر والله یهدی
من یشاء بکرمه

فصل

بولسانک ملکه سی صناعت عربیه دن بشقه و تعلیمده آندن مستغنی اولدیغی
یاننده در

بو نك سببی بودر که شو ملکه نك قوانین و قیاساتی بیلمکدن عبارت اولان صناعت عربیه
کیفیتی بیلمک دیمک اوله رقی نفس کیفیت اولدیغندن نفس ملکه دکدر بو جهته فنون
عربیه بی بیلان کیمسه صنایعدن بر صنعتی علما اوکر نویده عملا اجراسنه مقدر اولیان کسنه
مثابه سنده در نته کم درزیلکی کور و بده ملکه سنی تحکیم ایتمان کیمسه بو صنعتی تعریف
ایده جک اولدیغی حالده درزیلک صنعتی ایلمکی اکنه به کچوردکن نصرکه ثوبک ایکی
پارچه سنی بریره کتوروب اکنه بی طالدرمق و دیگر طرفدن چبقار دقد نصرکه تکرار
صوقوب ینه اولطر فدن چبقارمق و شو به ایتمک و بویله یا مقدر دیو بو صنعتک بعض
عملیاتی تقریر ایلمک بونی عملا اجرا ایت دینسه برینی یاه ماز و کذا دولکر لکی عالم

اولغازدی واشبوکافه قریب اولان قاف که برمنوال سابق بو عصرده کی بدوی عربلرک قاف ایله کاف مخرجلری بینده نطق ایتدکلری قاقدر بوقافی علمای عربیه بشقه جه برحرف مستقل اولوق اوزره ذکر ایتشلردر انجیق ظاهر اولان بزم دیدیکمز کی قافک مخرجی منسع اولدیغندن مذکور قاف دخی آخر مخرجندن اولسیدر واهل غریبه بروجه مشروح بوقافی ذکر ایتدکدنصکره کویا که عندلرنده جبل اولک لغتی اولدیغی صحیح و ثابت اولامش کی قافک بو وجهله تلفظنی استهجان واستقباح ایتدیلر حالبوکه بالاده ذکر و تقریر ایتدیکمز و جهله بوقاف قبائل عربیه جیلا بعد جبل سلفلرندن موروث و کندولرینه برشعار مخصوص اولدیغیچون قافک بو وجهله تلفظی بیلرنده متصل و مسلسل اولوب کلسی جبل اولک ونبی علیه السلامک لغتی اولدیغنه دلیلدر و بلکه اهل امصارک قافی بزمینوال سابق تلفظ ایتلری عجم ایله اختلاطلرندن ظهوره گلش برشی اوله رقی انلرک نطق ایتدکلری قاف لغت عربدن دکلدردیو برزاعم زعم و توهم ایده بیلور لکن عقل و قیاسه موافق اولان بزم دیدیکمز کی قافک برحرف منسع المخرج اولسیدر

فصل

لغت حضر و امصارک لغت مضره مخالف بر لغت مستقله اولدیغی بیاننده در

معلوم اوله که شهرلرده و حضر یلر بینده کی عرف تحاطبته مضر قدیم لغتیدر و نه ده شمیدیکی قبائل عرب لغتیدر بلکه لغت مضردن و عصر مزده کی اشبو قبائل عرب لغتندن بعید بر لغت مستقله در و بولسان بدوی به نسبتله لغت مضردن دها بعید در و لغت مستقله اولمشی اخر آشکارا اوله رقی بوکا کند و سنده موجود اولوب نحو یون غننده لحن حد اولسان تغایر شهادت ایدر و بونسکله برابر شهر و قصبه لک اختلاف اصطلاحاتیه دخی مختلف اولغین اهل مشرقک لغتیه اهل مغربک لغتی بعض مرتبه متغایر و اهل اندلس دخی انلره معایر اولوب هر بری کندی لغتیه بیان و تأدییه مرانسه توصل ایدر اشته لسان و لغتک معناسی بودر و شمیدیکی عرب لغتی حقننده دیدیکمز کی اعرابک فقدانی انلره مضر دکلدرد لغت حضریه نک قبائل لغتیه نسبتله لغت مضردن دها بعید اولمشی بحتک اثباتنه کلنجه چونکه لسان اصلیدن تباعد مخالطت عجمه به کوره اولدیغندن کچمکه عجم ایله زیاده اختلاط ایلر سه انک لغتی لسان اصلیدن ابعدا اولور زیراملکه انجیق برمنوال سابق تعلیم ایله حاصل اولور و بوملکه ایسه عربک ملکه اولاسی ایله عجمدن کلان ملکه ثابته دن مرکب و ممتزج برملکه اولدیغندن قدر عجمه استماع ایدوبده انسکله اعتیاد ایدر لسه اولقدر ملکه اولادن بعید اولورل افریقیه و مغرب و اندلس و مشرق بلاد نده بوخاله احاله نظر دقت ایت که افریقیه و مغرب حوالبسنگ عجمامدن اوله رقی باشلوجه اهابسی قبائل بربر اولغله بورازده طائفه عرب بربریلره اختلاط ایدوب قوللانقلری لسان عربی به عجمه بربریه غالب اوله رقی عربی و بربریدن مرکب و ممتزج و عجمه سی اغلب بر بشقه لغت اولغین لسان اولدن ابعددر کذلک مشرق اهابسی ائم فارس و ترک غلبه وانلرله اختلاط ایدوب لغتلمنی اکراد و فلاحین و فرس و ترکدن قوللانقلری خدیمه

اوله رقی تلفظ ایدرلر و بو کیفیت شرقا و غربا بالجمله جبل عربده موجود برحالت و امم واقوام
 بینده کندولر ینه مخصوص برعلامت اولوب حتی بونلره تقرب و انتساب و دخول مراد
 ایدرلر انلره بو وجهله قافی تلفظده تقلید ایدرلر و عندلر نده صریح و خالص عربینک
 عربینه دخیل اولان ایله حضریدن فرق و تمیزی انجق قافک بو تلفظیله در و بوندن ظاهر
 و مستبان اولور که اشته بوقافی بعینها مضر لغتیدر زیرا اسلاف عربک بقیه سی اولان
 شو جیل و صنفک شرقا و غربا کثرت و ریاستی منصور بن عکرمه بن خصفته بن قیس
 بن عیلان اولاننده در که سلیم بن منصور ایله بنی عامر بن صعصعه بن معاویه بن بکر بن
 هوازن بن منصور دن منشعب و متکثر اولوب بو عصرده ممالک معموره ده کی امم واقوامک
 اکثر و اغلبی اولدقلری خالد بونلر مضر اعقابنددر قبائل سائر دخی مذکور قافی تلفظده
 انلره مشارکدر و بولغتی بو قبائل خلقی احداث ایتموب بلکه خلفا عن سلف کندولر ینه
 موروثدر و بوندن ظاهر اولور که لغت مذکور متقدمین مضرک لغتی و مأمول و محتمل که
 عینله نبی علیه الصلوٰة والسلام حضرت نرینک لغتیدر و فقهای اهل بیت یعنی شیعه دن
 زیدیه فقهای بونی ادعا برله سوره فاتحه ده * اهدنا الصراط المستقیم * آیت
 کریمه سنی مذکور جیل و قبیله عربک تلفظ ابلدیکی قافدن بشقه بر قافی ایله قرائت ایدن
 لحن و نماز بنی افساد ایتمش اولور دیو زعم ایتمش لدر و بو اختلاف زده دن کلدی بیلم زیرا اهل
 امصار و مدائن دخی استعمال ایده کلدکری لغتی کندولری احداث ایتموب بلکه کندولر ینه
 سلفلرندن متقل و موروث اولدی انلرک اکثریسی ایسه زمان فتحده شهر و مسیندرده
 اختیار اقامت ایتمش اولان مضرنددر کذلک شو جیل بدوی دخی لغت مذکور بی
 کندولری احداث ایتمش لدر لکن شهری و مدنیله نسبتله انلر اختلاط مجمدن
 دها بعد اولدقلرندن انلرک ایچلر نده اولان لغتک لغت سلف اولسی ترجیح اولنور مع هذا که
 اشو قبائل عرب شرقا و غربا قافی بو وجهله نطق ایتمکده و بوقافک خالص عربی بی
 ملز اولنلر ایله حضری و شهر بیلرندن تمیز ایدن بر خاصیت اولسندده متفقلدر و ظاهر اولان
 وجه بودر که بر منوال سابق بدو یلرک نطق ایتدکری قافی سلفلرینک عندنده کی قافک
 مخرجنددر و قافک مخرجی منسج اولوب ایتداسی حنکک اعلاسی و انتهای کافی ولی ایدن بری
 اولغله حنکک اهلا سندن تلفظ ایتک حضرت یلرک لغتی و کافی ولی ایدن بردن تلفظ ایتک
 بدو یلرک لغتیدر اشته بونکله فقهای اهل بیتک بوجه سابق فاتحه ده قافی بدو یلرکی
 او قوم اغله نماز فاسد اولور دیدکری دخی مندفع اولور زیرا بالجمله فقهای امصار و مدائن
 بونک خلافتده اولوب انلرک بو باده اهمال و ترک تحقیق و نحری ایتمش اولملری ایسه
 امر بعیددر بوجهتله وجه و جبه بزم دیدیکم زدر اوت ارجح و اولی اولان بدو یلرک
 قرائتیدر دیرز زیرا قافک منوال مشروح اوزره انلرک بینده تو اتری جیل اولک و بلکه
 رسول اکرم صلی الله علیه وسلم افسدمز حضرت نرینک لغتی اولدیغنی ترجیح ایدر و بونی
 تقارب مخرجینه بناء قافی کافه ادغام ایتلری دخی ترجیح و تأیید ایلر که اگر اهل امصار
 و مدائنک تلفظ ایتدکری کی اعلاسی حنککن اولسه مخرجی کافه قریب اولوب اکا ادغام

اولان حاله نظرا بوعصرده لسان عربی فاسد و بلاغت زائل اولدی دیوزعم ایدرر
 بواپسه کند و طبیعتارنده کی فسالقدن و قلبارنده کی قصوردن نشئت اتمه برمهاله در
 بوخسه بزالبوم الفضاظک چوغنی موضوعات اولا سنده باقی بولو بورز و بیان و افاده تک
 تفاوتیله بوعصرده دخی کلاملرنده تمیر مر اجمه تفاوت و مخاطبه و محاوره زنده نظما
 ونزا اسالیب و اصول لسان موجود در و ایچلرنده کندی اسالیب لغتری اوزره شعرا
 خوش نوا و سوق کلامه فادر نیجه بلغای مجلس آرا و نطق پیرا واردر و ذوق صحیح ایله
 طبع سلیم بوکاشا هدر و لسان مدونک احوالندن مقفود اولان بالکنز لسان
 مضریده طریقه اتیقه معروفه اوزره جاری اولان اواخر کلماته کی اعراب اولوب
 بودخی احوال لساندن بریسیدر و مضر لسانه اعتنا اولنسی انجق بونک ایچوندر که ممالک
 شام و مصر و مغربی اسنیلا ایتدکلرنده اعاج ایله اختلاطلرندن ناشی لسان مذکور فاسد
 و ملکه سی متغیر اوله رق بشقه برلغته منقلب اولوب قرآن کریم ایسه اول لسان اوزره منزل
 و احادیث نبویه اول لغت ایله منقول ایدوکنسه و بونلردخی اصل و اساس دین و ملت
 اولدقلرینه مبنی لسان مذکورک فقدانیله قرآن و احادیثک فهمی مغلق و مشکل اولوردبو
 خوف اولندیغدن بولسانک وضع قوانین ایله احکامنی تدوین لازم کلوب بوجهته ابواب
 و فصول و مقدمات و مسائلی حاوی برعلم میدانه کلهرک اصحابی اکاعلم نحو و صناعت
 عربیه تسمیه ایلدیلر و اگر بوعصرده کی لسان عربی به اعتنا و احکامنی استقرایلسک
 بونده دخی حرکات اعرایسه به بدل بولنور که انلرک دخی قوانین مخصوصه سی اولور
 و احتمالکه امور مذکورینه اوخرده بولنور فقط لغت مضر مسلکندن بشقه براصولده
 اولور و الحاصل بالجمله السنه و لغات ایله بونلرک ملکاتی هب بویله قوانین مرتبه مخصوصه
 اوزره در و لسان مضر کی دخی لسان جبری به نسبتله بومثابه ده ایدی که مضر عندنده
 لسان جبرینک موضوعات و تصاریف کلماتدن چوغنی تغیر ایتشدن ته کم عندمزنده
 موجود اولان نقول بوکاشهادت ایلر و بعض عقول قاصره اصحابنک رأیی بوتقر برمه
 مخالفدر که مضر و جبر لسانلری لغت واحده ظنیله لغت جبری ته ک قیاسات و قوانین
 لغت مضریه اوزره اجر اسنه چالیشورلر ته کم بعضیلرینک لسان جبریده قیلک قولدن
 اشتقاقی و بوکامثال برطاق شیلری زعم و اعتقاد ایلدکلری کی انجق بوذهابلری صحیح
 اولوب بوعصرده کی عرب لغتی لغت مضر ایله متغیر اولدیغنی کی لغت جبر دخی پک چوق
 اوضاع و تصاریف و حرکات اعرابده لغت مضره مغایر بشقه جه برلغندر انجق برمنوال
 سابق جهت شرعدن ناشی لغت مضره اعتنا اولنسی فن نحوک استنباطنه بادی اولمشدر
 بوعصرده ایسه شمذیکی لغت عرب ایچون بویله بر فن استنباطنه بادی برشی یوقدر
 و بوعصرده کی جیل عربک یعنی بدوی قبائلک لغتنده شایان مطالعه اولان مواد دن بری
 هر قننی قطر و اقلیمده بوانسه قانی نطق و تلفظلری کبیلیدر که انلر قانی کتب عربیه ده
 اقصای لسان ایله فوقنده کی حنک اعلادن چیقاردبو مذکور اولدیغنی وجهله اهل امصار
 ومدائن عندنده کی مخرجدن نطق ایچوب بلکه بو مخرج ایله کاف مخرجی یئنده متوسط

صحت و قسادده انلك لغتريه احتجاج واستدلال دخی قر نشدن بعدلری نسبتنه كوزه در
والله اعلم و به التوفیق

فصل

بوعصرده کی عرب لغتی لغت مضر و حیره مغایر بر لغت مستقله اولدیغی بیاتنده در

بوقضیه نك اثباتی دخی بو وجهله در که شمیدی قبائل عرب لغتی افاده مرام و ایفائی
دلالت کلامده اصول و اسالیب لسان مضرى اوزره بولنوب بالکزن فاعل و مفعولک
تعین و تمیزینه حرکات اعرایه نك دلالتی شمیدی مفعول اولغله انلك برینه تقدیم و تأخیر
و قرآن خالیه اقامه اولمشدر شوقدر وار که لسان مضریده کی بلاغت دهاکثیر
و اصلدر زیر الفاظ بذاتهما معانی په دال اولوب انجق احوالک مقتضیاتى دلالتنه
محتاج قالور و هر معنائک احوال مخصوصه سنی متضمن اولسی لازمه دن اولسبله مقصودک
اوصافی قبیلندن اولان احوال مذکوره نك تأدییه مقصود ده معتبر اولسی لازم کلور
و جمع اسانلرنده بو احواله اکثر یا الفاظ مخصوصه موضوعه سبله دلالت اولنور اما لسان
عریده احوال مذکوره په انجق تقدیم یا تأخیر و یا خود خذف و حرکه اعراب کبی الفاظک
تراکیب و تألیفنده کی احوال و کیفیات ایله و بعضا دخی حروف غیر مستقله ایله دلالت
قلنور و کذا لسان عریده اول کیفیات اوزرینه دلالتک تفاوتیه کلامک طبقاتى دخی
متفاوت اولوب انچون کلام عربى الفاظ و عباره جه جمع لسانلردن او جز و اقل اولور
(و اوتیت جوامع الکلم و اختصر لى الکلام اختصارا) حدیث شریفک دخی بر وجه
مشروح معناسی بودر و بو بایده عبسی بن عمرو دن نقل اولئان حکایه سکامدار تیغظ
و تظن اولور که کندوسنه بعض نجات بن عربک کلامنده تکرار بولور یورم زبرازید قائم
وان زیدا قائم وان زیدا قائم قوللردن هر برینک معناسی بر در دیمکه عبسی بن عمرو دخی
اکا جوابا بولنورک معناری مختلف اوله رق اولکبسی قیام زید دن ذهنی خالی اولان کبسه په
افاده ایچون وایکبجسی زیدک قیامنی ایشیدوبده انکار ایدن کبسه ایچون و اوچبجسی
انکارنده اصراری معروف اولان کبسه ایچوندر بو جهته احوالک اختلافی ایله دلالت
دخی مختلف اولمشدر

للمترجم *

علم بیان مجشده مؤلفک ان زیدا قائم مترد اولان کبسه ایچوندر دیمسی ظاهر حالده بورایه
مناقض کبی کورینور انجق کتب بیانیه ده مصر حد که مخاطب مترد اولدیغی صورتده
تأکید مستحسندر یوخسه واجب دکلدر و اگر مخاطب منکر اولور ایسه کلامک تأکیدى
واجب اولور و انکارک ضعف و قوتنه کوره بریا خود ایکی یا خود اوچ درجه تأکید
اولنور بو جهته ایکی کلام بینده مناسفات یوقدر * تم کلام المترجم *

و شو بلاغت و بیان بوعصرده دخی عربک اصول و مسلکیدر و بو بایده عقولى تحقیقندن
قاصر اولان نجاتک یعنی اصحاب فن اعرابک حرفاتنه صقین التفات ایتیه سین که
انلقوانین و قواعدى تدارس ایده کلدکری اعرابک فسادندن ناشی اوخر کلما تده واقع

محاسن ششای سالفدر نی جامع ردیوان صحیح البیانی اولوب بویاده بیلدیگن کابلراچینده
اکا معادل برکاب یوقدر و بلکه کتاب مذکور ادب دینلان فنک غایت ونهاسی اولوب
اول مرتبه ده ارتق توفیق اولنور انجیق اول رتبه یه نصل توصل اولنه ییلور * به نوال سابق
علوم لسانه دائرا اجتالا ستو یلدیگن موادک شمعدنی تحقیقته رجوع و شتر و ع ایده لم
والله الهادی للصواب

فصل

لغتک ملکه صنایعیه اولدیغی بیاننده در

معلوم اوله که لغت تغییر و افاده معاینک لسانه کی ملکاتندن عبارت اولمیرله کافه سی
صنایعیه شبنه ملکات اولوب بونلرک جودت وقصوری ملکه تک تمام ونقصانه کوره در
بودخی مفرداته نظر ایله اولیوب مجرد تراکیبه نظر ایله اولدیغندن معانی مقصوده دن
تعبیر ایچون الفاظ مفرده تک ترکیبنده و کلامک مقتضای حاله مطابقی اوله جتی تألیفه
مراعاته ملکه نامه حاصل اولدقده متکلم اول وقت سامعه مرانی افاده ده مرتبه
غایته بالغ اولور اشته بلاغتک معناسی بودر و ملکات انجیق افعالک تکرار یله حاصل اولور
زیرا بر فعلک ابتداء وقوعیه اندن ذاته بر صفت عائد اولور صکره تکرار یله تکده حال یعنی
صفت غیرا سخنه اولور بعده تزیاید تکرار ایله ملکه یعنی صفت راسخه اولور اشته لغت
عریسه تک تحصیلی دخی بویله کرارا و مرارا عربدن استماع ایله اولور تنه کم بر صبی
مفرداتک استعمالی ایشیدوب بللر صکره تراکیبی دخی ایشیدوب بللر و بعده بو سماع
هر لحظه ده و هر متکلمدن تجدد و استعمالی تکرار ایله نهایت ملکه و صفت راسخه
اوله رقی عینله انلرکی اولور اشته لسانلر و لغتله خلفا عن سلف و قرنا بعد قرن بویله
اولمش و اعجاز و اطفال بو وجهله اخذ و تعلم ایده کلمشدر و غربک لغتی بالطبع دیو
عامه تک سویلدیکی سوزک معناسی دخی بودر که غرب کندولرندن مأخوذ اولوب ده
انلر سائرندن اخذ ایتمک لری ملکه اولی ایله تکلم ایدر لر دیمکدن صکره اعاجم ایله اختلاطدن
ناشی مضرک بو ملکه سی فاسد اولدی شویله که قبائل عربدن نشئت ایتمه بر طاقم کیمسه لر
دیگر اقوام ایله کثرت اختلاطدن ناشی عربک کیفیات تعبیراته مغایر کیفیتری ایشیدر
اولمغله اولو جهله تعبیر مرام ایتمکله باشلا یوب بونکله بیله عربیه مخصوص اولان کیفیاتی
دخی ایشتمدن خالی اولما مغله امر کندولره مختلط اولوب اندن راز و بوندن رازاله رقی
کندولرنده بر بشقه ملکه حادث اولدی انجیق اولکی ملکه دن ناقص ایدی اشته لسان
عریته فسادی بودیمکدر و بونک ایچون قریش لغتی هر جهته بلاد مجمدن بعید اولسبله
لغات عربیه تک افصح و اصرحی اولوب بعده انلرک جوار و اطرافنده بولسان ثقیف و هذیل
و خزاعه و بنی کانه و غطفان و بنی اسامه و بنی تمیم لغت لری معتبردر اما انلردن بعید
اولوبده امم فرس و روم و حبشه مجاور اولان ربیع و ختم و جزام و غسان و ایاد و قضا عه
و عرب البین لغت لری اعاجم ایله اختلاطدن ناشی تام الملکه اولیوب عیلمای عربیه عندنده

فقط عقاید اهل سنتی محکم یلوب و اهل بدعتك كلامی جنسندن ادله ابراديله انلری
ردایده بيله جك قدر بوفنه دخی انتساب ایدوبده عقایدینه ضرر و برمیہ جکنه اعتماد
ایدن کیمسه یه کوره بدع وضلا لادن سلامتله بيله اعجاز قرآندن بعضی شیشه ظفر باب اولوق
ایچون بوکتابی مطالعه ایتک ایجاب ایدر ❀ والله یهدی من یشاء الی سواء السبیل ❀

❀ علم الادب ❀

بو علمك اثبات ونفی ایله عوار ضندن بحث اولنور بر موضوعی اولیوب بوندن مقصود انجیق
كرك فی نظمده و كرك فن نثرده اسالیب و اصول عرب اوزره اجاده و حسن افاده دن
عبارت اولان غایت و ثمره سی اولدیغنه منی کلام عربده طبقه سی عالی اولان شعر
و سجعندن مدار حصول ملکه اوله بيله جك سوزلری جمع وآره لرنده قوانین عربیه نك
اکثر یسنه موجب اطلاع اوله جق و جهله علم لغت ایله علم نحو دن دخی برطاقم مسا ئلی
متفرقی اوله رق بسط و ایراد ایدرز بونکله بيله ایام عربدن شعر لرنده واقع اولان تلمیحات
و حکایاتی اکلامغه مدار اولان وقایع تاریخیه بی و کذا انساب مشهوره و اخبار عامه دن
مهم اولنلری دخی ذکر ایلرل بونلرک جمله سندن مقصود طالب علم اولان کیمسه عربك
کلامنی و اسالیب و اصول بلاغتلرینی مطالعه و تفحص ایتدکده کندوسنه هیچ برشی
خفی قالماسقدر زیرا ملکه فهمدن صکره حاصل اوله جفتندن فهمك موقوف علیهی
اولان جمیع موادی تقدیم ایلکه محتاج اولور بوندن صکره معلوم اوله که علمای ادبیه
بوعلی تعریف ایده جك اولدقلرنده ادب اشعار و اخبار عربی حفظ و هر علمدن برنبذه
اخذ ایتکدر دیرلر انجیق هر علم دیمکدن مراد لری علوم لسانیه ایله من حیث المتون
علوم شرعیه یعنی قرآن و حدیثدر زیرا علوم سائر نك کلام عربده مدخلی بو قدر الامسلك
متأخرینه کوره سائر علملرک دخی مدخلی اوله بیلور که شعر و انشالرنده اصطلاحات
علومه توریه و ایهام طریقله صنایع بدیعیه به رعایت ایلدکلرندن بو حوالده اشبوفن ادب
اصحابی بو صنایع و رموزاتی اکلامق ایچون اصطلاحات علومی دخی بیلکه محتاج
اولور اثنای درسه اساتذده مزدن ایشتمشز دیرلر دیکه بوفنك ارکانی کتب اربعه درکه
ابن قتیبه نك ادب السکاتجی و مبردك کتاب الکاملی و جاحظك کتاب الیسان و التیبنی
و ابو العلی القالی البغدادینك کتاب النوادر یدر و بودرتدن ماعداسی انلره تابع و متفرعدر
و بوفنده متأخرینك کتابلری چوقدر و غنا یعنی ترنم تلحین شعر دیمك اولمغه شعره تابع
اولدیغندن صدر اولده اودخنی بوفنك اجزاسندن ابدی و دولت عباسیه ده فضلا و خواص
کتاب اسالیب و انواع شغری تحصیله حرص و تهاکلکری حسیبله اشبوفن غنا و ترنمی
تحصیله صرف مساعی ایدر لردی و بوجهتله فن ترنمه سلوک عدالت و مروثه مانع
اولماسدر و قاضی ابو الفرج الاصفهانی تألیف ایلدیکی کتاب افانیده عربك اخبار
و اشعار و انساب و دولتلرینی جمع ایله انی مغنیلرک هارون الرشید ایچون انتخاب و اختیار
ایلدکلری اصوات اوزره بنسا و اتم و اکل و جوه ایله استیعاب و احصا ایلشدر و طوغریسی
کتاب مذکور عربك فنون و اصول شعردن هر فن و نوعنده و تاریخ و ترنم و احوال سائر ده

ملاحق اولشدر و بوفنده جعفر بن یحیی و جاحظ و قدامه و سائر لری بر مقدار مسائل
 یازوب انجق وافی و کافی اولدیغندن مسائل فن آرزو آرزو کمال بولمده ایدی تا که سکاکی
 کلدکه بالاده یسان ایتدی کمزوجهله فنک مسائلنی تهذیب و ابوابنی ترتیب ایدرک نحو
 و صرف و بیان حقیقه مفتاح نام کابنی تألیف ایتکله بوفنی کابنک بر جزئی قیلدی و متأخرین
 انک کابنندن بوفنی اخذ و الحاله هذه متداول اولان امهات مسائلنی تلخیص ایلدیلرته کم
 سماکی کاب تیبانده و ابن مالک کاب مصباحه و جلال الدین قزوینی کاب ایضاح ابله
 کاب تلخیصده یابدقاری کی و تلخیصک جمعی ایضاحدن اصغر اولوب اهل مشرقک
 شمدی شرح و تعلیم ابله آکا اعتبار و اعتنالی سائرندن زیاده در و الحاله هذه اهل
 مشرق بوفنده اهل مغربدن اقدم واقوادرلر سببی دخی الله اعلم بودر که فن مذکور علوم
 لسانیه بر کالدر صنایع کالبه ایسه تمدن و معموریتک و فرته کوره اوله کلوب مشرق دخی
 بر منوال سابق معموریتجه مغربه فا تقدر و یاخود اکثر اهالی شرق اولان عجم خلق
 زحشرینک تفسیرینه زیاده اعتنا و اشتغال ایدوب تفسیرمذکور ایسه بتون بتون بوفنه
 منی و بلکه ابوبنک اصلیدر و اهل مغربک اعتنالی انجق علم بدیعه اولوب انک القابنی
 تفریع و ابواب و انواعنی ترتیب و تنویع ابله بونلری لسان عربدن احصا و احاطه ایلدک
 دیوزعم ایلدیلر و انلری بومراقه دوشورن تزین کلامه حرص و تمالکری و علم بدیعه
 سهولت اخذ و تحصیلدر اما بلاغت و بیانده انظار دقیقه و معانی غامضه اولدیغندن
 بوفلرک تحصیلی کندولرینه کوچ کلمکله انلردن تباعد و تجنب ایتدیلر افریقیه اهل یسندن
 علم بدیعه تحریک خامه تألیف ایلنلردن بری ابن رشیدر که کاب عمده سی مشهور در
 افریقیه و اندلس اهل یسندن پک چوق کیسه ردخی انک اثرینه اقتفا ایتلر در معلوم اوله که
 علم بیان و بلاغتک ثمره سی انجق قرآن کریمک اعجازنی فهمده ظاهر اولور زیرا قرآنک
 اعجازی مقتضیات احوال منطوقه و مفهومه نک کافه سنه دلانی ایفاده اولوب خلوص
 وجودت وصف و ترکیجه الفاظه مخصوص اولان کمال ابله یله مراتب کلامک درجه
 علیاسیدر اشته اعجاز دیدکری بودر که افهام و عقول انام انک ادرا کنند عاجز و قاصر
 اولوب انجق لسان عربده مهارت و ملکه سی حسبیه ذوق اولان کیسه ذوق مقداری
 انک اعجازندن بعضی شی ادراک ایلر اشته بونک ایچون قرآن کریمی مبلغی اولان فم
 سعادتندن استماع ایدن عربلرک بوبابده مقاملری سائرندن اعلادر زیرا انلریکه تازان
 میدان کلام و جهابذه افاده و افهام اولوب انلرک ذوق جمله دن او فر و اصحدر و بوعلمه
 انک زیاده محتاج اولان مفسرلر اولوب انجق جارالله زحشرینک ظهورینه قدر اکثر
 تفاسیر متقدمین بوعلمدن عاری ایدی بعده زحشری مشهور تفسیرنی تألیف ایدوب
 اعجاز قرآنک بعضیسنی میدانه چبقاره جق وجه اوزره بونک احکامیه آیات قرآنیه بی
 تتبع و تحقیق ایلدیکندن بوفضل ابله جمیع تفاسیره فائق و متفرد اولدی امانه چاره که عقاید
 اهل بدعی قرآن کریمدن وجوه بلاغت ابله بالافتباس افاده ایلر انکچون اهل سندن
 پک چوق ذوات کرام بلاغندن و فور بضا هه سبله یله تفسیر زحشریدن اجتناب ایدرلر

خالی اولدیغنی حالدده اولور مثلا بو کون مسلح برارسلان کور دم دینلده کده مراد بر مرد
 شجیع کوردم دیمک اوله رق ارسالان لفظی مرد شجیعده استعاره اولور اما زید
 اسد کلامنده طرفین مذکور اولدیغندن اسد لفظی کندی معنای موضوع لهنده مستعمل
 اولغله استعاره اوله ماز فقط ادا تشبیه طی اولندیغندن زید عین اسدر دیمک اوله رق
 تشبیهده مبالغه بی مفید اولغله بوکا تشبیه بلیغ دیرلر ومؤلف بومقامده استعاره بی حقیقت
 وکایه یه مقابل وعلی العموم انواع مجازه شامل اوله رق استعمال ایشدر بوابسه علم
 اصول اصطلاحی اولوب اصطلاح اهل بیانه مخالفدر زیرا اصولیون هر مجازه استعاره
 اطلاق ایدرلر اما اهل بیان عنندنه معنای حقیقی ایله معنای مجازی بیئنده کی علاقه
 ومناسبت اگر تشبیه ایسه استعاره واکر تشبیهدن بشقه ایسه مجاز مرسل دینیلور
 تنه کم قنبدیلی باقی دیندیگی حالدده محلیت علاقه سنبله مراد ایچنده کی مومی باقی
 دیمک اولور و مجاز ایله کایه بیئنده اصل فرق بودر که مجازده معنای حقیقینک اراده سنه
 مانع قرینه بولمق لازمدر مثلا مذکور مثالرده حقیقی اوزره مسلح ارسالان و قنبدیلی
 باقی مراد اولنسی محتمل دکلدلر اما کایه ده هر تقدیر معنای کنوی مراد ایسه ده
 معنای حقیقینک اراده سنه مانع برقرینه دخی یوقدر مثلاً فلان کپسه خانه سی اچق
 برذا ندر کلامی یدیر ایچورر صاحب جود و سخا بر آدمدر دیمکدن کایه اولوب انجق
 حقیقت حالدده خانه سی اچق اولدیغنی مراد ایتکه مانع برقرینه دخی یوقدر و باجمله
 تعریضات و تلمیحات کایه قییلندن اولوب متکلم بر صورتله مخاطبه تعریض ایتدکدن
 صکره مرادم کلامک ظاهر و حقیقتیدر سزه تعریض ایله طوقونق دکلدردیه ییلور
 اشته مجاز ایله کایه تک اصل فرقی بووجهله اولوب انجق مؤلف بوخصوصده دخی سکاکی
 مسلککنه کیدرک مذهب تحقیقه مخالفت ایله مجازده لازم وکایه ده ملزوم مراد اولتور
 دیدی بواجکاتک تحقیقی کتب بیانده مبسوط اولوب بومقامک بوندن زیاده تفصیله
 تحمیلی یوقدر * تم کلام المترجم *

اشته بواورمد کوره تک کلوسی القاط مفرده و مرکبه تک دلالاتی اوزرینه زائد اولان
 دلالاتدر و بونلر واقعانک هیئات واحوالندن عبارت اوله رق بونلره دلالت ایتک
 ایچون القاطده برطاقم حال وهیئتلر تعیین اولمشدر که کلوسی اقتضای مقام حسبیه
 هیئات واحوال مذکوره یه دلالت ایلر بناء علی ذلک اشبو علم بیان هیئات واحوال ومقاماتک
 دلالاتندن باحث اولوب اوج صنفه تقسیم اولمشدر صنف اول کلامی جبع مقتضیات
 حاله تطبیق ایچون ذکر اولنان هیئات واحوالندن بحث ایدوب علم بلاغت تسمیه اولتور
 صنف ثانی لفظک لازم و ملزومنه دلالتندن یعنی برمنوال سابق استعاره وکایه دن بحث
 ایدوب علم بیان تسمیه قنور بونلره برصنف ثالث دخی الحاق ایلدیله که شجیع یا تجنیس
 یا ترصیع یا توریه کی بروجهله کلامک ترین و تحسینی بیان ایدوب بوکا دخی علم بدیع
 دینلور ومتأخرین عنندنه اوچنه بردن علم بیان اطلاق اولمشدر حال بوکه بیان انجق
 صنف ثانی تک اسمیدر زیرا قدامتدا بوصنفده بسط کلام ایدوب بعده مسائل فن برررر

اسانیه دندر زیرا فن مذکور الفاظه والقاظ ایله افاده اولسان والفاظك دلالتیه
 مقصود اولان معانی به متعلقدر چونکه متکلم کند ی کلامیله سامعه افاده سنی قصد
 ایلدیکی امور یا مسند و مسند الیه و رابطه افضا وتعلق اولان مفرداتک تصویر اولوب
 بوکادالت ایدنلر اسما و افعال و حر و فدن عبارت اولان مفرداتدر و یا خود مستندی مسند
 الیهدن تمیز و ازمنه بی تعیین دیمک اولوب بونلره دلالت ایدنلر دخی اعرابدن عبارت اولان
 تغیر حرکات ایله اینیه کلماتدر و بونلرک کافه سی فن نحوده مندرج اولغله افاده به محتاج
 اولان امور دن محتاطینسک یا خود فاعلینک احوالی و حال فعلک مقتضاسی قلوب
 بونلردخی افاده نک متممی و مکملی اولدقلری چون کثرت زیاده دلالت اولغله محتاج اولان
 معناردر و بونلرک افاده سی بر متکلمده موجود اولدقده کلامنده افاده نک نهایت
 مرتبه سنه بالغ اولمش اولور و کلامی بوزما یا بی حاوی اولدیغی حالده کلام عرب
 جنسندن دکلددر زیرا عربک کلامی و اسعدر وانلرک عندند کمال اعراب و افهامدن صکره
 هر مقامک بر مقال مخصوصی واردر کورمبور مبسین انلرک زید جائنی قوللری جائنی
 زید قوللرینه مغایردر که متکلمک عندند اقدم اولان اهم اولدیغندن جائنی زید دین
 کیمسه کندوسنک کلمک فعلنه اهمی کلان شخصک ذاتندن اقدم و زیاده اولدیغنی
 و زید جائنی دین کیمسه کندوسنک کلان شخصه اهمی انک کلسنیدن اقدم و زید
 ایدوکنی افاده ایتمش اولور اجزای جمله دن موصول یا خود مبهم و یا معرفه کی مقامه
 مناسب اولان شی ایله تعبیر ایتمک دخی بوقیاس اوزره در و کذا جمله نک اسنادی تا کیددیخی
 بو وجهله در تنه کم زید قائم وان زید قائم وان زید قائم جمله لری اعراب طریقنده
 منساوی ایسه رده جهت دلالتده یکدیگره مخالف و مغایردر زیرا تا کیددن عاری
 اولان جمله اولی ذهنی خالی اولان کیمسه یه و بالکزان ایله مؤکد اولان جمله تائیه متردد
 اولان کیمسه یه و جمله ثالثه قیام زیدی منکر اولان کیمسه یه افاده و افهام ایچون استعمال
 اولغله اوجی دخی مختلف و مغایردر و کذا جائنی الرجل دیرسین صکره تنکیر ایله رجلك
 نعطینی واکا کسنه معادل اولدیغنی قصد ایتدیکنکده هینله جمله مذکور ه برنده
 جائنی رجل دیرسین و برده جمله اسنادیه یا خبریه اولور که مطابق اولوب اولیه جعی
 بر خارجی اولان جمله در و یا خود انشائی اولور که خارجی اولیان جمله در طلب فعللری کی
 و اینکی جمله بیننده عطفتک ترک و ایرادی دخی بر بحث مستقل اولور و محل اطناب و ایجازک
 اقتضاسنه کوره کلام اطناب یا خود ایجاز اولنق لازم کلور بعده بعضا لفظ مفردک
 منطوقی مراد اولنمیوب لازمی مراد اولنور تنه کم زید اسدیغنی زید ارسلاندر دیوب اسدک
 حقیقت منطوقه سنی مراد ایتیمه رک شجاعت لازمه سنی اراده وانی زیده اسناد ایلر سین
 اشته بوکا استعاره نسیمه اولنور و بعضا دخی لفظ مرکبک ملزومه دلالت قصد اولنور
 زید کثیر الرماد دینیلوبده جود و سخاوت و مسافرینه کثرت ضیافت مراد اولدیغنی کی
 زیرا رمادک یعنی کولک کثرتی سماحت و ضیافتدن ناشی اولغله انلره دال اولور
 * للترجم * مؤلفک استعاره بی زید اسد کلامیله تمثیل ایتسی مذهب تحقیقه محذ القدر
 زیرا محققینک رأینه کوره استعاره انجمنی مشبهک ذکر ی مطوی و کلام اندن بتون بتون

بوزی اق و پارلاق و نورلی اولان کیمسه یه قیونک املنه تخصیص اولنوب حتی ایض
لفظنک بومعنا نینک کلپسنده استعمالی لحن واصل لسان عربدن خروج دیمک اولمشدر
بوخصوصده تألیف ایله تعالی ممتاز اولوب فن مذکوریه فقه لغت تسمیه ایلدیکی
کاتبنده افراد بالذکر ایشدر و ایشو فقه لغت استعمالات عربک مواضعنی تعریف
ایتامک ایچون لغویونک الثزباده دقتنی جلب ایدن شیدر بوجهته استعمال عرب شهادت
ایتمکجه وضع اولی بیتک ترکیبده کافی دکلدر وادبانک بوفنه اکثری محتاج اولدقلری
موضوعات لغویه تک مفردات و مرکباتده لحن وغلطدن حذر ایچوندرکه بولحن اعرابه
لندن اشد واخشددر کذلک بعض متأخرین دخی الفصاظ مشترکه تک ابروجه تدوین
وتألیفنه ابتدار ایله الفصاظ مشترکه تک حصر و احاطه سنسه تکفل ایدوب اگر چه غایبته
بالغ اوانه مامش ایسه ده اکثرینی مستوعب اولمشدر و بوفنده ابن سکیتک الفصاظی و ثعلبک
فصیحی و سائر لری کپی طالعیه تسهیل حفظ و ضبط ایچون تألیف اولمش اولوب لغتدن
متداول و کثیر الاستعمال اولنره مخصوص اولان مختصرات موجوده چوقدر و مؤلفلرینک
طالعیه حفظ ایچون اهم اولان لغتله ده نظر لری مختلف اولدیغندن کابلرینک بعضیهسی
بعضیهسنه نسبتله لغتجه اقل واقصر در

فصل

معلوم اوله که لغتی مثبت اولان نقل انجق عربک شو الفصاظی شومعنا نیده استعمال ایتدکلرینی
نقل دیمکدر بوخسه شوالفصاظی شومعنا نی یه وضع ایتش اولدقلرینک نقلی دیمک دکلدر
زیرا بونقل متعذر وبعیددر و برندن منقول و معروف اولماشدر و کذا قیاسات فقهیه کپی
برعلت مشترکه یه مبنی بر شئی بر شئی قیاس ایله دخی لغت ثابت اولماز مثلاً ماء عنیده معروف
الاستعمال اولان خیرک نپیزده استعمالی معروف اولدیغنی حالده مجرد اسکارده اشتراکلری
حسیله اکا اطلاق اولنسه ماززیرا علت مشترکه یه مبنی اصله قیاس ایله فرعه ده دخی
حکم شرعینک ثبوتنه دلیل انجق بو یابده قیاسک صحته دال اولان شرعدر امانتده
عقلدن بشقه بویله بردایلمز اولدیغندن قیاس ایله لغت اثباتی تحکم یعنی دلیلسن بر حکم
وادها اولمش اولور جهه و رائه تک رأی بودر و اگر چه بعضیلر قیاس ایله لغتک ثبوتنه
مائل و قائل اولمشرایسه ده خلاقی ار جح واقوادر و تعریفات لفظیه ده صقین لغت
اثباتی زعم و توهم اولمشون زیراتعریف لفظی بر لفظک مجهول و مبهم اولان مدلولی
شو واضح و معروف اولان مدلولدر دیمک اولسبیه معنایه عائددر لغت دخی فلان لفظک
فلان معنایه موضوع اولدیغنی اثبات دیمکدر بو ایکیسینک یکدیگردن فرقی ایسه غایت ظاهر در

المترجم

قیاس ایله لغتک ثابت اولوب اولماسی علم اصول فقهه مبساحشندن اولغله تفصیلی
مراد ایدن کتب اصوله مراجعت ایلسون

علم البیان

بو علم ملت اسلامیه ده علم عربیه و علم لغتک حدوتندن صکره حادث اولوب بودخی علوم

اولغله لسان عربده استعماللری قلیل اولدیغندن انلرک مهمملری زیاده اولدی ثنا ینک
 دخی دورانی قلیل اولدیغندن اودخی انلره ملحق اولدی اماثلا ینک کثرت دورانه مینی
 انده استعمال اغلب اولدیغندن اوضاعی جمله سندن زیاده اولمشدر امام خلیل بونلرک
 کلپسنی کتاب عینده درج وتفصیل و پک کوزل احاطه واستیعاب ایلشدر بعده اندلسده
 مائمه رابعه ده ابو بکر الزییدی کلوب اشبو حصر واحاطه قاعده سنه رعایت ایدرک کتاب
 عینی اختصار ومهملاک کلپسنی ومستملک شواهد وادله سندن پک چوغنی خذف وطی ایله
 تسهیل حفظ ایچون کتاب مذکور ی پک کوزل تلخیص ایلدی و علمای مشرقدن
 جوهری دخی کتاب صحاحی تالیف ایلوب اودخی حروف معجمک ترتیب معارفده رعایت
 ایتمکله همزه ایله ابتدا و اس اکثر یا اواخر کلمه به مضطر ومحتاج اولدیغندن ترجمه بی
 یعنی عنوان ابواب وفصولی کلمه نک حرف اخیری اوزرینه بنا و امام خلیله اقتداء لغف
 حصر واحصا ایلدی صکره علی بن مجاهدک آوان حکومتده علمای اندلسدن دانیه
 اهل بسندن ابن سیده علم لغتدن کتاب محکمبی تالیف ایدوب اشبو حصر واحاطه قاعده سنه
 و کتاب عینک ترتیبه رعایت و فضله اوله رق کلماتک تصریف واشتقاقی کیفیتده دخی
 تعرض ایتمکله کتب لغتک الک کوزل لرندن اولدی وانی دخی تونسنده دولت حفصیه
 ملوکندن مسنصرک حاجبی محمد بن ابی الحسین تلخیص وترتیبده اواخر کلمه به اعتبار
 و تراجمی یعنی عنوانلری اواخر کلمه اوزرینه بنا ایتمک خصوصننده کتاب صحاحک
 ترتیبه قلب ایتمکین بوکابی کتاب صحاح ایله توأم اولدی وائمه لغتدن کراکک کتاب منجدی
 و ابن دریدک کتاب جهره سی و ابن انبار ینک کتاب زاهری واردر اشته یلدی بکمز کتب
 لغتک اصولی بونلردر

✽ للمترجم ✽

مؤخر اجمدالمدین ظهور ایدرک کتاب قاموسی تالیف ایتدکده جانب شرقده بالجمله کتب
 انسانیه ترجیح ایله هر برده متداول اولمشدر وجمدالمدین ایله مؤلف برعصرتک رجالتندن
 اولدقلری حالده بعد مسافه حسبیه مؤلف انک کتابنه مطلع اولماش ظن ایدرم

✽ تم کلام المترجم ✽

یوفنده مختصر اوله رق دیگر تصنیفات دخی واردر که کلماتک برصنغه مخصوص ابواب
 فنک بعضیسنی یا خود کلپسنی مستوعبدر لر انجق بونلرده وجه حصرخنی و کتب
 سابقه ده بیان ایتدی بکمز وجهله تراکیب جهندن جلیدر علم لغتده کتب موضوعه
 و مبسوطه دن بری دخی زمخشر ینک مجاز حقنده اساس البلاغه نام کلیدر که انده عربک
 معنای مجازیده استعمال ایتش اولدقلری کافه الفاظی بیان ایلش اولغله برکتاب جلیل
 القدردر و چونکه عرب برشیمی عموم اوزره بر معنایه وضع ایتدکن صکره برطاقم لغظلر
 بعض امور مخصوصده استعمال اولدیغندن وضع ایله استعمال ییننی فرق و تمیز ایتمکله
 فقه لغته محتساج اولمشدر که برفن عزیزالمأخذدر نته کم ایض علی العموم کندوسنده
 پیاضلق اولان شیئه موضوع اولدقدن صکره آت قسمندن اشهب اولانه و نوع انساندن

اعراب دینلان حرکانده کی ملکه سی فاسدا اولوبده انی محافظه ایچون برهنوال سابق قوانین
 نحویه استنباط اولندقدن صکره عجمک اختلاطی ملابسسه سیله بوفساد مستمر وحتی
 موضوعات الفاظه دخی ساری اوله رق متعربینک صریح عربیه به مخالف برطاقم
 اصطلاحات عربیه لری پیدا اولغله ییله کلام عربدن چوغنی موضوع لهنگ غیریده
 استعمال اولندیغندن اوضاع لغویه مندرس اولوبده قرآن وحديثک مجهولتی مورث
 اولور خوفیله موضوعات لغویه تک دخی تدوین کتب ایله حفظ وضبطنه محتاج اولمغین
 ائمه لساندن چوغنی بوخصوصه تسمیرساق اقدام ایلیوب بوفندن نیجه کابلراملا ایلدیلر
 وایچلرنده یکه تازمیدان تفوق وامتیاز وجمله سندن سرافراز اولان امام خلیل بن احمد
 الفراهیدی اولوب علم لغندن کاب العینی تألیف ایله آنده حروف معجمک یعنی حروف هجائک
 بالجمله مرکباتی حصر ایلدی که ثنائی وثلاثی ورباعی ایله لسان عربده منتهای ترکیب
 اولان خماسیدر وکندوسنه بونلرک حصری وجوه عددیة حاصره ایله مبدسر اولمشدر
 شویله که مجموع کلمات ثنائیه بردن حروف معجمک باقبسی اولان یکریمی یدی به قدر
 علی التوالی اعدادک جمعندن حاصل اولور زیرا حروف معجمدن بری یکریمی بدیدن
 هر بریله بررکه اخذ اولمغله یکریمی یدی کلمه ثنائیه اولور صکره حروف مذکوره دن
 ایکنجیبسی دخی یکریمی التیدن هر بریله وبعده اوچنجیبسی ودرنجیبسی وسائر لری دخی
 بومنوال اوزره اخذ اولنور وناهینده یکریمی بدنجیبسی یکریمی سکرنجیبسی ایله اخذ واعتبار
 اولور که برکلمه ثنائیه در اشته بوضوئله اخذ واستحصال اولنان کلمات ثنائیه تک کلبسی
 بردن یکریمی یدی به قدر علی التوالی اعداد اولمغله اهل حساب عندنده معروف اولان
 عمل ایله جمع وبعده حروف تقدیم وتأخیری ترکیبده معتبر اولدیغندن ثنائی بی قلب ایچون
 حاصل جمع مذکور تضعیف اولنوب حاصلی مجموع ثنائیات اولور ثلاثیات دخی عدد
 ثنائیات بردن یکریمی التی به قدر اولان حاصل جمعه ضربله چیقار زیرا اوزرینه برحرف
 زیاده سیله کلمه ثلاثیه اولان هر ثنائیه حروف معجمک بعدالثنائیه باقبسی اولان یکریمی
 التیدن هر بریسیله برحرف منزله سنده اولمغله بردن یکریمی التی به قدر علی التوالی العدد جمع
 وحاصلنه ثنائیاتک عدد مجموعی ضرب اولنور وبعده بوضربک حاصلی دخی کلمه ثلاثیه تک
 مجموع صور مقلوباتی اولان التی به ضرب اولمغله ثلاثیاتک مجموع صور ترکیبیه سی میدانه
 چیقار رباعی وخیاسی دخی بوقیاس اوزره در اشته بووجهله امام خلیل حروف معجمک
 بالجمله مرکباتی حصر واستیعاب وایوانی حروف معجم اوزره ترتیب وبوخصوصه ترتیب
 بخارجیه اعتبار ایتمکین حروف حلق ایله ابتدا وبعده حروف حنکی وبعده حروف اضراسی
 وبعده حروف شفیه بی وضع والک صکره حروف هوایه اولان حروف علیت ایراد ایلدی
 وحروف حلق ایچنسدن دخی اقصای حروف حلق اولان عین ایله ابتدا ایتمکله قدنا
 کابلرینه اسم وضع ایده جک اولدقلرنده کابلرینک ال ابتدا سنده واقع اولان کلمات
 والفاظ ایله تسمیه ایده کلدکلری کبی امام خلیل دخی مذکور کابنی عین تسمیه ایلدی
 واند مرکباتک مهمل ومستعملنی دخی تمیز ویسان ایتدی ورباعی ایله خماسی تقبل

و کیفیت وضعده اختلافات کثیره اولوب تفصیلی ابن خلکان تاریخنده در
 * تم کلام المترجم *

بعده اندن امام خلیل بن احمد الفراهیدی به کلنججه بوفنده دائردها بعض شیربازانلر
 اولدی هارون الرشید عصرنده عربدن بوملکه بالکلیه زائل اولغله مشار الیه امام
 خلیل بوفنی تهذیب و ابوابی ترتیب ایدوب اندن دخی امام سبویه اخذ ایله فروغ فنی
 تکمیل و شواهد و ادله سنن تکثیر ایدرک مشهور کاتبی وضع و تحریر ایلمشدر که اندن صکره
 کلنره کتاب مذکور مأخذ و سند اولمشدر صکره ابوعلی الفارسی ایله ابوالقاسم الزجاج
 دخی بوفندن مختصر کتابلر تألیف ایدوب امام سبویه پیر و اولدیله بعده بوفنده سوز
 وزادی و عربک شهر قدیمی ایلان کوفه و بصره ده کی اصحاب فن بیننده اختلافلر
 پیدا اولوب یئترنده ادله تکثیر ایلدی و امر تعلیمه اصول و مسلک متباین اولدی
 و قواعد فتنده اختلافلری سببیه نیجه آیات قرآنیه تک اعرابنده اختلافلر چو خالدی
 و طلبه علمه براوزون بول آجلدی بعده متأخرین کلوب بعضیلری ابن مالک کتاب
 تسهیلنده یابدیغی کبی مباحث فنی احاطه ایله یسه اوزون اوزادی به یازلمش اولان
 ابجاثی اختصار و بعضیلری دخی زحمشرینک مفصلده و ابن حاجبک مقدمه سنده
 یعنی کافی ده یابدیغی کبی طلبه به تسهیل تحصیل ایچون مبادی فن اوزره اقتصار
 ایتدیله و بعضافنی نظم ایلدیله رتبه کم ابن مالک ارجوزه کبری و ارجوزه صغری بینده
 و ابن معطی ارجوزه القیه سنده فن نحوی درج ایشلردر و الحاصل بوفنده تألیف
 اولسان کتابلر حد احصا و احاطه دن خارج اولوب بونلرده طرق تعلیم دخی متخالفدر که
 مسلک متقدمین مسلک متأخرینه مخالف و کوفیون و بصریون و بغدادیون و اندلسیونک
 دخی اصول و طریققلری كذلك مختلفدر و الحاله هذه عمران و تمدنک تنافصیه
 سائر علوم و صنایعه کوریلان نقص و تدنی به بناء بوفن دخی زوال و انقراض بوله
 مرتبه سنه کلمشدر فقط بوعصر رده مصر علیا سندن جمال الدین ابن هشامه منسوب
 برکتاب جلیل القدر مصر دن مغربه کلمشدر که فاضل مشار الیه اول کابده احکام اعرابی
 مجمل و مفصل اوله رق استیفا و حروف و مفردات و جمل بجزیلرینی درج و فن نحوک اکثر
 ابوابینده واقع اولان مکرراتی حذف ایله کتاب مذکور ی مغنی تسمیه ایش و اعراب
 قرآنک کافه نکت و مزایا سنه اشارت و بونلرک ابواب و فصول و قواعد منتظمه ایله ضبطنه
 مبادرت ایلمش اولسبیه بوکابدن اول ذاتک بوفنده علوقدرینه و وفور بضاعه سنه
 شهادت ایدرک چوق شیره واقف اولدق و ظنیه کوره فاضل مشار الیه بونده ابن جنینک
 اثرینه اقتضا و لک اصطلاح و اصول تعلیمیه اتباع ایش اولان اهل موصلاک مسلک
 و طریققلرینه کیش و بویولده کند و سنک قوه ملکه سنه و اطلاع تامنه دلالت ایدر
 بریولک اثر ارازا ایش در * والله یزید فی الخلق ما یشاء *

* علم لغت *

علم لغت موضوعات لغویه بی بیان ایدن برفندر چونکه لسان عربشک اهل نحو سنده

* اعراب *

بردن علوم ادبیه دیرلر بو علومک کیفیت تقسیم و تعریفی بیان العنوان نام رساله مرده
مفصلا مسطور اولغله اکامرا جعت اولسون * تم کلام المترجم *

علم نحو

معلوم اوله که عرف ناسده لغت متکلمک کنندی مقصودنی تعبیر و تقریری دیمکدر و بو تعبیر
لسانک برایشی اولغله بونک فاعلی اولان لسانده برملکه مقرره اولوق لازم کلوب
بو دخی هرامت و منتهه اصطلاحات مخصوصه لری حسبیه درو بو بایده عربیه حاصل اولان
ملکه سائر ملکهک احسنی و بیان و افاده مرام جهشدن جمله سنک اوضعی ایدی
زیرالسان عربیه فاعلی مفعولدن تمیز و اضافتی تعیین ابدن حرکله و مستقل الفاظک
دلالت مخصوصه سی تکلفنه محتاج اولمق سز بن افعالی ذواته افضسا وربط ایدن
حرف جر لکی جواهر کلماتدن بشقه شیرک دخی نیجه معانی به دلالتی واردر انکچون
السنة سائر اوزره افاده مرام عرب لساندن دها اوزون اوله پور اشته رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم حضرت لریک * اوتیت جوامع الکلم و اختصر لی الکلام اختصارا *
قول شریفک معناسی بودر بناء علی ذلک لغت عربیه حر و فک و حرکات و هیئاتک
یعنی اوضاعک دخی مقصود اوزرینه دلالتده دخل و اعتباری واردر و بونی تحصیلده
برفن و صناعتنه محتاج اولوب انجق شو عسرده بزم صیغایمزا تمزی فصل اوکر نور لری ایه
بو کیفیت عربک دخی لسانلرنده اویله برملکه اوله رق خلف سلفدن اخذ ایلردی صکره
وقتا که اسلام ظهور و سائر امم و دولک اللرنده کی ملکی طلب داعیه سیله حجازدن
مفارقت و ملل سائر ایه اختلاطه مبادرت ایتدی لری ایه طوائف سائر دن تعرب
ایدنلرک مخالقات لسانیه سندن ابو الملکات اللسانیه اولان صامعه نک اخذ و الفسا ایلدیکی
اساس لسان عربی به مغایر صور ادا و تعبیرات ایه بو ملکه لسانیه متغیر و فاسد اولوب
اهل علوم عرب دخی طول عهد ایه بو ملکه بتون بتون فاسد اولوبده قرآن و حدیث
اکلا شلمدن قالدو دیو خوف ایلدکلرندن کنسیدی بحاری کلاملرندن بو ملکه به دائر
سائر کلیات و قواعد کی قوانین مطرده استنباط ایلدی لرنه کیم فاعل مرفوعدر
و مفعول منصوبدر و مبتدا مرفوعدر قاعده لری کی صکره کوردیلر که بو کلماتک
تغیر یله دلالت تغیر ایدور بونک ایچون اکا اعراب و اول تغیری موجب اولنلره عاب
تسمیه ایتک اوزره اصطلاح ایلدی لرو بونلر امشالی برطاقم اصطلاحات وضع ایتدی لری
و بونلرک کافه سی کنسور لینه مخصوص برچوق اصطلاحات اولغله بونلری صحائف
کنیه درج ایه برفن مخصوص قیلوب علم نحو تسمیه ایلدی لری و بوقنده ابتدا نحرک خامه
کتب و تالیف ایلان بنی کانه دن ابو الاسود الدولیدر که علی المرتضی رضی الله عنه
و کرم الله وجهه حضرت لری ملکه مذکورده نک تغیری کور یجک محافظه سنی ابو الاسود
امر و اشارت ایتکلده اودخی تبعم و استقر ایه بولدیغی قوانین ایه اول ملکه نک ضبطنه
شمبر ساق اهتمام ایلدی

* المترجم * ابو الاسود کبار تابعدن اولوب ابتدا علم نحوی وضع ایدن اودر انجق سبب

فصل

علوم لسان عربی بیانده در

علوم عربیه نك ارکانی درت اولوب لغت ونحو وپسان وابددر وبوعلمك معرفتی اهل شر یعنیته كوره امر ضروریدر زیرا كافة احكام شرعیته نك مأخذی كتاب الله ایله حدیث نبوی اولوب انلردخی لغت عرب اوزره دروناقل وراویلی اولان صحابه وتابعین عربیدر ومشكلرینك حل وشرحی عرب لغتنددر بوجهته علم شریعی بتلك مراد ایدنلره كوره بولسانه متعلق اولان علومك معرفتی لازمه دن اولوب زیرده فنون مذکور به دأر بشقه بشقه ایراد اولسه جق افاداندن تبین ایده جکی وجهله فنون مذکور مقصود كلامی ادا وایفاده مرتبه لرینك تفاوتیله تا كد زومده متفاوت اولور لر و خلاصه سی بودر كه اهم واقدم اولان نحو در زیرا دلالتله مقصود اصلی اولان موادك اصولی انكله تبین ایدرك فاعل مفعولدن ومندا خبردن متمیز ومعرف اولور وا كرفن مذکور ایله شومیز ومعرفت حاصل اولسه اصل افاده مجهول قالمق لازم كلور وا كراوضاعك اكثری موضوعاتنده باقی اولیبوده متغیر اولمش اولیدی علم لغتك حق تقدیمی اولوردی لکن كلك اكثر اوضاعی باقی اولوب اسناد ومسنده دلالت ایدن اعراب ایسه بتون بتون متغیر واثری نابود اولدیغندن بوجهته علم نحو علم لغتدن اهم اولمشدر زیرا علم نحوك جهلی بتون بتون یكدیكره تفهیم مرادی اخلال ایدوب علم لغت بویه دكلدر والله تعالی اعلم وبه التوفیق

• للمترجم • مصنفك زیرده اشعار ایده جکی وجهله علم پسان دیدیگی ایگی قسمه تقسیم اولنوب بری كلامك مقتضای حاله مطابقتدن بحث ایدوب علم معانی تسمیه اولمشدر دیکری مجاز وكلیه دن بحث ایدن فن مخصوص اولوب اكادخی علم پسان دینلور علم بدیع دخی بونلره ذیل قلمشدر فقط بعضیلرجه سنه بردن علم پسان دیوب مصنف دخی انلك اصطلاحی اوزره كتمیشدر اما علمای مشرق پینشده مشهور ومعرف اولان اولکی تقسیم ایلدقدن بشقه مؤخر علم صرف دخی علم نحو دن افزایله فن مستقل اولق اوزره ایزوجه تدین وا كرچه فن اشتقاق مسئله لرینك قلمندن ویاخود مسائل فن صرف ایله كمال اتصال لرندن ناشی بو فنی مستقلاندوبینه اقدام ایتمیشلر ایسه ده انی دخی فن مستقل اعتبار ایتملیله وعلم عروض ایله علم قافیه دخی بررفن مستقل اولغله انلره كوره علوم عربیه نك اصولی سكر اولور كه لغت واشتقاق و صرف ونحو ومعانی ویساز وعروض وقافیه فنلریدر وعلم ادب دخی اوچ فقه تحلیل وتفصیل اولنوب شویله كه كلام موزونه مخصوص اولق اوزره مستقل كتابلر تدوین اولسه رق فن قرض شعر وكلام منشوره مخصوص اولرق تدوین اولنوب بوكا دخی فن انشا وایكسینه دخی شامل اولانه محاضرات تسمیه وفن خطی دخی فن مستقل اولرق تدوین ایتملیله علوم عربیه مشارقه اصطلاحجه اون ایگی اولرق بونلرك مجموعه

علم صرف فی الاصل محموده
مدرج ایکن ابتدا امام مازنی
انی نحو دن افزایله مستقلا
تدوین ایدوب بعده ابن جنی
وساری بو وجهله تصنیفانه
ابتدار ایتمشدر
علم محاضرات ایله بر بشقه سنك
كلامنی مناسب مقامده ایراد
ایده بتلك ملكه سی تحصیل
اولور

داخل اولان کوچوک چوجملرکی که بو حالده لغت عربیه انلرک انالسانی کبی اوله رق لغت عربیه دن فهم معانیده قاصر اولمازلر خط عربی تعلیمدن اقدم خط عجمی یعنی مللی سائره دن برینک خطنی مشق وتعلم ایش اولنلرک حالی دخی عینیه بویه جه در اشته بونکچون عرب اولمیان علمادن پک چوغنی کور یوز که درسارنده و بحاللس تعلیمارنده تفاسیر و تفسیر وحی کابدن نقل و تقریر ایتجوده ظاهرا عباره قرآنه ایتدار برله تیساول معانی به تقرب ایچون اولوجهله بحالبرک بعضی مرتبه زحمتی تخفیف ایدرلر و عباره و خطهده تمام بلکه به مالک اولان کیمسه بوندن مستغنی اولوب خطدن اقوالی واقوالدر معانی بی فهم ایتک ا کا طبیعت راسخه کبی اولمش وانکله معانی پینده اولان پرده لر فالقمشدر لغت عربیه و خط عربیده مجرد کثرت ممارسه وادمان ایله ملکه تامه حاصل اولدیغی دخی واردر ننه کم عرب اولمیان نیجه علماده کورلشدر انجق بومثلولر نادردر و علمای عربدن کند و طبقه لنده بولنان اقران و نظیرلرینه قرین و مقابل اولدقلرنده عجمه سابقه تک بالضروره ایرات ایش اولدیغی قصور دین طولای مستحجه در کار اولان فتور حسبیه عربی الاصل اولان عالمک ینه ملکه سی اقوی اولور و فصل سابقده علماء اسلامک اکثری عجمدر دیو ذکر ایتدی کمر قاعده ایله بو کا اعتراض اولنه ماز زیر اووراده عجمدن مراد نسبا عجم اولنلر دیمکدر که علوم و صنایع حصولنه سبب اولان حضرت انلرده متداول و قدیم اولدیغندن ملکات علیه و سائره تحصیلنه انلر سلوک ایشلر ایدی اما العجمه عجمه بو قبیلدن اولوب بلکه انا و بابا لسانی عربی اولماق دیمک اوله رق اشته بو راده دخی مراد بودر و کذا یونانلورک علوم حکیمه ده رسوخ قدملر یله دخی اعتراض واردر اولماز زیرا انلر علوم مذکوره بی لسان مادر زاد و خط متعارف و معتاد لری اوزره تعلیم و تعلم ایدرلر دی اما ملت اسلامیه ده عرب اولمیان متعلم علومی کند و سنک انالسا نندن بشقه برلسان اوزره و ملکه سنی تحصیل ایش اولدیغی باز و دن غیر بی بر خط ایله اخذ و تعلم ایتکله بونلر کند و سنه حجاب اولور و بو کیفیت فرس و روم و ترک و بربر و افرنج و سائر عرب اولمیان بالجمله اصناف اهل لسانه عام و شامل بر حالتدر و فی ذلک آیات اللیومنین

✽ للمترجم ✽ بر منوال مشروح لسان عربی هم لسان دین و ملت و همده لسان حکمت اولدیغندن کرک ملت اسلامیه و کرک ملل سائره عندلرنده برلسان مقدس و معزز اولوب انجق یوقار و ورده اشعار اولدیغی وجهله صکره لری مالک اسلامیه تک حضرت و معموریتی زواله یوز طوتدیغی کبی علوم و صنایعه دخی انقراض کلدرک قافله حکمت دیار آوروپاده محمل کشای رواج و شهرت و دول آوروپادن هر بری بو علومک تحصیلنی تسهیل و کنددی لسانلرینک وسائل قدر و اهتسارینی تکمیل ایچون علوم حکیمه بی کنیدی لسانلرینه ترجمه به میان بند سعی و غیرت اولشلردر فقط بو یابده فرانسز لسانی السنه سائره به غلبه ایدرک بو عصرده حکمت و دولت لسانی اولغله هر ملت لسان مذکور ی تحصیله صرف مساعی ایتکده در ✽ ان فی ذلک لعیبره

لاولی الالباب ✽

مقام مناظره و تعلیم و مذاکره ده یکدیگره ذهنه کی معانی بی تأدیبه ایچون ترجاندر
 والفاظ و لغات ایسه برتوع حجب و وسائیلندز و طالب علمک اول معانی بی القاطندن
 استنباطی لازم کلوب بودخی الفاظک دلالت لغویه سنی بیلک و بوخصوصده جودت ملکه
 کسب اتمک ایله اولور و الامعاینک القاطندن اقتناض واستفاده سنده مباحث
 ذهنیه ده کی صعوبتدن زیاده صعوبت چکر والفاظک دلالت مذکوره سنده ملکه سی
 راسخ و مستقر اولوب شویله که الفاظک استعمالده معانیسی امر بدیهی و جملی کی ذهنه
 متبادر اولور سه بوجاب بتون بتون مرتفع اولور یاخود کسب خفت ایله و انجیق
 مباحث ذهنیه زحمتی فالور بودخی امر تعلیم انجیق تلقین طریقله و خطاب و عباره ایله
 اولدینی تقدیرده در یوخسه معلم کابدن تدرسه محتاج اولدینی صورتده برحجاب دها
 ارتار که نقوشک الفاظه دلالتی کیفیندر زیرار سوم کاتبک الفاظه دلالت خاصه سی اولوب
 اول دلالت بیلندکجه عباره به معرفت متعذر و اگر دلالت مذکوره ملکه فاصره ایله
 بیلنور ایسه عباره نک معرفتی دخی فاصر و شوالده طالب علم ایله مطلوبی بیننده کی حجابدن
 دها صعب و مترب برحجاب دیکر پیدا و ظاهر اولور و دلالت لفظیه و خطیه ده ملکه سی
 مستحکم اولدینی صورتده بوجاب مرتفع اولورق طالب علمه انجیق مباحث فنی تفهم
 مقصدی فالور و هرلسانده معاینک الفاظ و خطوطه نسبتی بووجهله اولوب بوکادتر
 صفرسنده تحصیل اولنان ملکات دها متین و مستحکم اولور بوند نصکره معلوم اوله که ملت
 استلامیه مبدأ ظهورنده بدوی الطور اولدینی حالده ملکی پک زیاده واسع و نیجه مثل
 تمدنه کندوسنک زیر حکم ضبط و تسخیرنده واقع اولغله کندینک علوم شرعییه سی
 فی الاصل نقل و روایتدن عبارت اینکن زیر حکمنه یکمیش اولان امم حضریه و تمدنه
 بوعلوخی فن و صناعت قیلوب تألیفات چوفا لیدی و سائر ملکه علومنه دخی حرص
 و خواهش کلوب انلری دخی لسان عربی به ترجمه ایله کندی قالب نظر لویه افرایغ
 و بو یابده جهد و سیلرینی پک ایله و در جهزه ایصال و ابلاغ ایدرک السنه عجمیه ده یعنی
 السنه ساره اوزره محرر اولان کابلر پسمانده طاق نسیان و انداخته مضموره فقدان
 اولدی و کافه علوم و معارف لسان عربی اوزره مسطور صحائف و علوم و فنونه ابتداء
 و اشتغال انجیق لسان عربینک دلالت لفظیه و خطیه سنی معرفت و استحصال اتمکه
 محتاج و متوقف اولوب قالدی و لغت ایسه بالاده بیان ایندیگمز و جهله لسانده برملکه دن
 و کذا خط دخی ال ملکه سندن عبارت برصناعت اولسبله برکپسه ده ملکه عجمیه یعنی
 عرب لسانندن بشقه برلسانک ملکه سی تقدم و سبقت ایندکده لغت عربیه ده فاصر
 اولور زیرا بالاده بیان ایندیگمز و جهله برصنعتده برملکه حاصل اولدقدده صاحبک
 دیکر برصنعتده دخی جودت ملکه تحصیل پک نادر در و اول کیمسه بوجه مشروح
 لغت عربیه ده فاصر اولدقدده معانی بی فهم اتمک اکا و ره دشوار اولور مکرکه عجمه
 سابقه ملکه سی هنوز مستحکم اولدن عربیه به اشتغال اتمش اوله نتمک عربدن غیری اولان
 ملتزدن اولورق کندی لسانلرینک ملکه سی استحکام بومازدن اقدم عرب ترسه سنه

جریان ایلدی صکره وقتنا که اول شهر لر خراب و علم و صنایع حصولده جناب حقک سر و حکمتی اولان حضارت و مدنیت انردن زائل اولدیسه عجمی بدایت احاطه ایتمکله علم دخی بالکلبه کندولردن زائل و حضارت و معموریتی موفور اولان شهر لره مختصر و منتقل اولدی و الیوم مصر قاهره حضار نجه هریره فائق اولغله ام عالم و ایوان اسلام و منبع علوم و صنایع صدر و ماوراء النهر دولتی حضارت و تمدن حصه دار اولغله اول دیارده دخی بعض مرتبه حضارت و معموریت باقی و پایدار اولغین اول دیار خلقنک دخی حصه دار علوم و صنایع اولدقلری انکار اولنه ماز و انلرک علماسندن سعد الدین تفتازانی نام ذاتک بوبلد لره و اصل اولان تألیفاتنده کی کلامی بوبلده بزه دلیل کافی اولمدر فقط امام فخر رازی ایله نصیر الدین طوسیدن صکره عجمده دخی سعد الدیندن بشقه بویله مرتبه نهایته وارمش کیمسه لر کورمدک اشته شو تقلبات روزگار نظر انبیا و اعتبار ایله باقی مالده نصل باعث تعجب اولور حالر کور و رسین

﴿ و الله یخلق ما یشاء ﴾

﴿ للمترجم ﴾ جانب شرقده سعد الدیندن بشقه دهانجه فحول علما کلمشدر انجق بعد مسافه حسبله انلرک احواله مؤلف ابن خلدون لایقلمه واقف اولامشدر از جمله قطب الدین شیرازی که علوم نقلیه و عقلیه ده اقرانته فائق برنجر فاضل و محقق اولوب کندوسنه اجاع علما ایله علامه دینلمش و اکا نسبتله سعد الدین تفتازانی به دخی علامه ثانی تعبیر اولمشدر و بعض محققین دیمشدر که علامه هر فنده منجر و فائق الاقران دیمک اولوب بومعناجه علامه انجق قطب شیرازی به دینلور صدر الشریعه وهضد و قطب الدین رازی دخی اول عصرک علماسندن و بوطبقه نک رجائتدندر لر و علوم عقلیه فصلنده بیان ابتدیکمز و جهله سلاطین عثمانیه لازالت دولتم فی الحمايه الصمدانیه سلطنت و خلافتی جعله شعار دین اسلامی احبا و تجهید و صدور علمای اصحاب ریاست و ارکان دولتدن عدایدرک قوانین طریق علمیه بی طرز مستحسن اوزره تأسیس و تمهید ایلش اولدقلردن قوانین مذکوره مرعی اولدیغی زمانلرده دیار ر و مده دخی علوم و معارف پک زیاده و رواج و اشتهار بولهرق فناری و منلا خسرو و خیالی و خواجه زاده و ابن کمال پاشا و ابوالسعود کی موجب مباحات ملت اولان نیجه فحول علما ظهور ایتمیدی بوجهته مصر قاهره کی نیجه بلاد اسلامیه بودولتعلیه نک زیر حکمنده واقع و علوم و صنایعه استانبوله تابع بولمشدر

﴿ فصل ﴾

﴿ لسانده عجمه سبقت ایتدیکی حالده صاحبنک اهل لسان عربیدن اخذ و تحصیل ﴾
﴿ علومده قاصر اولدیغی بیاندده در ﴾

بونک سر و سببی دخی اودر که کافه علومک مباحثی معانی ذهنیه و خیالیسه در زیر علوم شرعیه نک اکثر مباحثی الفاظه دار و کتاب و سنتک احکام شرعییه بی تأدیبه سننه متدار اولوب بونلرک کافه سی ایسه خیالده در و علوم عقلیه دخی ذهنده اولهرق لغات انجوه

حضرت بدر صنوف ناس ایچنده طائفه عرب دخی اندن الك زباده بعید در بناء علی ذلك علوم وفنون احوال حضر به دن اولوب عرب اندن بعید قالمشدر واول وقت اهل حضر وتمدن بولنانلر عن اصل عجم باخود رابطه رقیته انلره ملحق وطوائف حضر به دن اولوبده اولوقت حضر بتده ولأزمة حضر بت اولان صنایع و حرفه انلره تابع اوله رق معنا وما لا عجم اولنلرایدی چونکه فرس دولتندن برو عجم خلقنده حضارت ریشه کبر رسوخ و ثبات اولدیغندن انلر بو خصوصده اقدم واقوی ایلدیلر بو جهته له صناعت نحو صا حی سبویه و بعده فارسی وانلردن مسکه زجاج اولمشیدی و بونلرک هر بری نسبا عجم اولوب انجق لسان عرب ایچنده پرورده اولملریله تربیه و تعلیم واختلاط عرب ایله لسان عربی بی تحصیل وائی فن مستقل قله رق خلقلرینه تودیع ایلدیلر و کدا اهل اسلام ایچون احادیث نبویه بی ضبط و حفظ ایدن محدثینک اکثری عجم یاخود لغت و تربیه حسبیه مستجم ایدی و کذا اکثر مفسرین دخی بویله در والحاصل علومک ضبط و تدویننه انجق عجملر ابتدار ایدوب نبی محترم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینک (لوتعلق العلم باعتان السماء لانه قوم من اهل فارس) کلام حکمت اناسنک مصداقی ظاهر و آشکار اولدی و اولوقت بد او تدن چیقوبده شو حضارت ومدینه یتشمش اولان عربلرک حالنه کلنجه دولت عباسیده انلر ارکان دولت واصحاب سیاست اولد قلدن ریاست و حکومت اموری انلری مشغول ایدوب علم ایله اشتغاله میدان بوله مدیلمع هذا که اولوقت علم ملکی صنایع قیلندن اولوب رؤسا ایسه صنایعه و صنایع حکمنده اولان علوم و معارفه قیام و اشتغالدن استکاف ایده کله کلرندن تحصیل علمه تنزل دخی ایتمزدی بو جهته انلر علم ایله اشتغال داعیه سنی عجم ومولدیندن بو بوله سالک اولنلره ترک ایدوب وبوسلوک و اشتغاللرندن طولانی حقلمنده حرمت و مراعاتدن دخی خالی اولمبوب چونکه کنندی دین و علملری اولدیغندن علمایه چندان نظر احتقار ایله باقزلر ایدی حتی امر حکومت بتون بتون عرب النیدن چیقوبده عجمه منتقل اولیجق اهل ملک و حکومت زنده علوم شرعبه غریب و بیگانه واصحابی دخی انلرک نظر نده حقیر و بیمایه اولدی زیر امراتب دینه بحثنده بیان ایندیگموز وجهله علوم شرعبه اصحابی انلرک نظر اعتقاد و اعتبارلر نده ککندولرینه ملک و سیاست امورنده مغید ومهم اولیان شیهله مشغول اولدقلر بالطبع نلری حرف و صنایع سائر اصحابی کبی حور و حقیر کوردیلر اشته جمله شریعتک کافه سنک یاخود اکثریسنک عجم اولملرینه سبب شو تقریر ایندیگموز مواددر کله لم علوم عقلیه یه ملت اسلامیه ده بو علملردخی جمله علوم آریلوبده میدانه چیقدیغی و علملر صناعت و فن اوله رق مستقر اولدیغی هنکامده ظاهر اولغین عجمه تخص اولوب عرب آنلری ترک و نلره سلوکدن انصراف و استنکاف ایتمکله علوم مذکوریه دخی برمنوال سابق صنایع سائر کبی انجق عجمدن معرب یعنی تقرب ایله ملحق عرب اولنلر حامل اوله رق عجمده وانلرک بلادندن اولان عراق و خراسان وماوراء النهرده حضارت ومعموریت دائم ولدیغی متجه امصار و بلاد اسلامیه ده حال و شان بومنوال اوزره

اشعار ایلدیکی یوله کیده رزق و معقولات نانه دن اولان نظر یاتده چندان تعمق و ساحل
محتوساتدن تباعد ایتیب نجه به یولنده معقولات اولایه اشتغال ایدرک علوم ریاضیه
و طبیعیه بی فوق مای تصور اکمال و صنایعی نظر حیرت و استعجاب ایله منظور مزاولان
زاده لره ایصال ایلدیله

❀ فضل ❀

❀ ملت اسلامیه ده جمله علمک اکثری عجم اولدیغی بیاننده در ❀

لسان عربیده عجم هر یک غیر
ذیمک اولوب عرف عامده
اهل فارسه مخصوص براسم
ولوق اوزره دخی استعمال
اولمشدر

غرائب و افعاند ندرکه بوملتک اصلی عرب و صاحب شریعتی عربی ایکن کزک علوم
شرعیه ده و کزک علوم عقلیه ده بوملتدن ظهور ایدن جمله علمک اکثری عجم اولوب
عرب نادر در و اگر چه ایچلرندن نسا عرب و ارایسه ده انلر دخی لسان و زبیه و سندت تعلیم
حسیله عجمیدر بونک سر و سببی بودرکه بوملت مدوحه نک بدایت حالده بدایت و ساده لکی
حسیله صاحب علم و صنعت اولوب انجیق او امر و نواهی الهیه دن عبارت اولان
احکام شرعیه بی ملتک رجالی صدر لر نده حفظ و نقل ایدر لدی و بوا حکامک ما خدی
اولان کتاب و سنتی دخی صاحب شرعدن و اصحابندن اخذ ایلدک لری و جهله ییلور لدی
اول وقت قوم عرب امر تعلیم و تدوینی بتلوب بوکا احتیاج لری دخی بو عبیدی عضو
صحابه و تابعینده حال بوموال اوزره جاری اولوب بو وجهله کتاب و سنتی حامل و ناقل
اولنلره قراءت سیمیه ایدر لدی که کتاب اوقوییده امی اولیانلر دیمک اولور چونکه اصحاب
کرام عامه عرب اولدقلرندن امیک اولوقت کندولر نده بر صفت عمومی اولغله بوکا اشاره
جمله قرآن اولنلرینه قراءت دینلشدی که کتاب الهی و احادیث نبویه بی اوقویوب ییلنر
دیمک ایدی ز بر انلر احکام شرعیه بی انجیق قرآن ایله اکثر موازنده اگا شرح و تفسیر
اولان احادیثدن ییلور لدی ننه کم صاحب شریعت علیه الصلوٰه والسلام افسدیمز
حضرت لری ❀ ترک فیکم امر بن لن تضلوا اما تمسکتم بهما کتاب الله و سنتی ❀ بیورمشدر که
سزه ایکی شی بر اقدم انلره تمسک ایتدیکه ضلالنده قالما ز سکر بری کتاب الله و دیگر لری
بیم سنمدر دیمک اولور

هارون رشید ایمنده وقتا که زمان سعادت بعید و سلسله نقل و روایت مزید اولدیه
تفاسیر قرآنیه وضعنه و ضایع اولوق خوفیه احادیث نبویه نک ضبط و تقییدینه و صکره
حدیث صحیح ایله مادونی اولان مراتب احادیثک یثنی تمیز ایچون ناقلین و روانک تعدیلنه
محتاج اولندی بعده کتاب و سنتدن احکام و افعالک استخراجی کثیر و بونکله ییله
لسان دخی فاسد اولغله قواعد نحویه وضعنه محتاج اولندی و کافه علوم شرعیه استنباط
و استخراج و تنظیم و قیاس خصوص لر نده ملکات قییلندن اولوب کندولرینه و مسائل
و مقدمات اولان دیگر علومه محتاج اولدی که قوانین عربیه و اول استنباط و قیاسک و کثرت
بدع و الحاده مبنی اذله ایله عقاید ایمانیه اوزرینه استدلالک قوانیندر بو صورتله علوم
مد کوره نک کافه سی تعلیمه محتاج اولان ملکات قییلندن اولملریله جمله صنایع تحتنده
مندرج اولدی و بالاده بیان ایتشیدک که بالجمله صنایع لازمه مدنیت و مسلك اصحاب

کوره ترقی بولور فقط محسوساتدن تباعدا اتمسبلة صوابی خطادن تمیز ایچون قانون
 منطقه محتاج اولور اما مرتبه تانیسه تجربه ایله حاصل اوله رق محسوساتدن بعبد
 اولدیغندن بونده تعمیق انظار و تدقیق افکاره حاجت اولوب فقط تجاریب کثیره به
 و یا خود اسلافه تقلید و اتباع ایله که محتاج اولور واز کجا اکثر یادور بین نظر لر بی فضای
 معانی بعیده ده اعمال و استعمال ایله بومر تبه تانیسه دن تباعدا ایدرک و خصوص ماده
 فیلندن اولان شیرلی کندنی قاعده ذهنیه لرینه تطبیق داعیه سیله اصحاب شجر به به تقلید
 و اسلافه اتباع و ادیسنه تنزل ایتمه یو کسکلرده پرواز ایله (من جرب المجر ب حلت
 به الندامه) طریقه سنه کیدرک دوچار و رطبه غلظت و خطا اولورر علما و فقها ایسه دائمی
 مرتبه تالیثدن اولان انظار فکریه و قواعد کلیه ایله مشغول و مواد خارجییه می مضبوط
 جریده حافظه لر ی اولان کلیات تطبیق ایله ما لوف اولدقلرندن مرتبه تانیسه ده بولسان
 و ذهنک خارجه تطبیقی استلزام ایلیان امور سیاسی یعنی حسن اداره جمعیت بشریه
 راده سندن بعبد بولنورر و اگر چه مرتبه تالیثه تک تحصیل مرتبه تانیسه تک حصوله
 مانع و معارض و بعبارة اخری حکمت نظریه حکمت عملیه به ممانع و مناقض اولوب
 شرفده ابن سبنا و غریبه وزیر ابن باجه ایله قاضی ابن رشد کبی شیخ و رئیس حکما و مؤلف
 ابن خلدون ایله معا صری بولسان وزیر ابن الخطیب و دولت علیه ده کمال پاشا زاده
 و ادریس بتلیسی و ابوالسعود کبی نیجه فحول علما و فضلا مشیر و مستشار دولت اوله رق
 رأی لرندن سلاطین سالنه اداره حکومتده استعانه و استفادده ایتمش لر ایدی و حکمت نظریه
 و عملیه ده کسب مهارت ایله بیله روز کازه تجربه سنی سبقت ایدن لک رأی و فکری
 هر حالده موثوق و معتد اوله جتی امر آشکارا و اجتهادک برشرطی دخی معاملات ناسه
 و قوف اولدیغنی درکاردر انجیق بویله هر طرفده تفنن و هر طورده ممارسه و تمرن ایدن لک
 نوادر و شواذ فیلندن اوله رق اکثریت اوزره مؤلفک بیان ایلدیگی قاعده تک جریانی
 مشهود و مجرب اولوب بومثلوقواعدده دخی مطلوب اولان اکثریتدز * تم کلام المترجم *
 اشته بوندن تبیین ایدرک فن منطق دخی انتراعات ایله مشخون و محسوساتدن بعبد
 اولدیغندن غلظدن امین اوله ماز زیرا فن مذکور معقولات ثوابسندن بحث ایدوب
 انلرده دخی تطبیق یقینی به مراعات تقدیرده اجرا اولنه جق احکامه ممانع و منافی ماده لر
 بولنه بیلور اما تجریدی قریب اولان معقولات اولادن بحث بویله دکندر زیرا انلر
 امور خیالیسه دن اولوب صور محسوسات انلر خارجه انطباقی حافظه و معتن اولور
 والله اعلم و به التوفیق

* للمترجم * برمنوال سابق حکمت نظریه دن عرض اعیان موجوداتی نفس الامرده
 اولدیغنی وجهله بیلکدن عبارت و انسانک سعادتق فلاسفه تک زعملرینه کوره شوعلندن
 کلیت اولسبلة قدمای حکما بو یولده اتعاب وجود و بونیجه انظار ذقیقه و نظریات
 عمیقسه ایله علم یقینی تحصیلچون بذل مجهود ایدوب حالبوکه نتیجه سنده استحضال
 ایده بیلدکری وهم وشکه یقین برنوع ظن و تخمین اولدیغندن حکمائی اورو بامؤلفک

انتراع وانتری امور کلیه عامه اوله رقی ذهنده تجرید و تصور ایله مشغول اوله کلورل
 و بعده کلی بی مواد خارجییه به تطبیق ایدرلر و قیاس فقهدن معتاد اولدقلری وجهله
 اموری اشباه و امثاله قیاس ایلرلر بوجهته کافه حکم و نظرلری دائمی ذهنده اولوب
 خارجه مطابقت حالته تنزل ایتمز الابحث و نظر دن بعد الفراع اشبو مطابقت حالته کلور
 و بتون بتون دخی بوراده به کلوب انله کوره مواد خارجییه ذهنده کی کلیاتدن تفرع ایلر
 نه کم احکام شرعییه کی که محفوظ و مضبوط اولان ادله کتاب و سنتک فروعی اولوب
 سختنده خارجه مطابقت مطلوب اولان علوم عقلیه ده کی انظاریک عکسنه اوله رقی
 احکام خارجییه تک اول ادله به مطابقتی طلب اولنور الحاصل فقها کافه حکم
 و نظر زنده انظاری فکریه و امور ذهنیه ایله مألوف اولوب بشقه شی بتلزل امر سیاست
 و اداره امور مملکت مصلحتی ایسه صاحبک مواد خارجییه و جزئییه به اول موادک
 احوال لاحقه و تابعه سنه مراعات ایلمنه محتاجدر زیرا امور مذکوره ده تشبیه و تظییر ایله
 الحاقه مانع و کندورلر یننه تطبیقی مطلوب اولان امر کلی به مخالف و مانع بعض
 خصوصیت اولقی احتمالی وارد و حالبو که احوال عمراندن هیچ برشی دیگر یننه قیاس
 اولنه ماز زیرا امر واحدده منشابه اولدقلری کی امور عدیده ده احتمالا که مختلف اولورلر
 علما و فقها دخی برمنوال سابق احکامی تعمیم و امورک بعضیسنی بعضیسنه قیاس ایتمکه
 مألوف اولدقلردن سیاسته نظر ایتمدکلرنده اتی دخی اکثر انظاری قیلمدن و کندی
 استدلاللری نوعدن بر قالیله افراع ایتملریله اکثر یا غلط و خطا ده واقع اولوب بو بایده
 رأیله یننه امنیت و اعتماد اولنماز طوائف متمنه دن اصحاب یکاست وز کات اولنلردخی
 بو بایده علمایه ملقدر زیرا انلردخی اذهان ناقه لر یله علما کی لجه معانی و قیاس
 و تمثیلاته طالملریله کرداب غلط و خطا به دوشرلر اما عوامدن طبعی سلیم وز کاونی
 متوسط اولان کیمسه بو یله کلیات و قیاساتده تعمق ایله معنالی انتراعندن فکری قاصر
 اولوب بونکله اعتیادی دخی اولمدیغندن هر ماده تک حکم مخصوصنه و احوال و اشخاصدن
 هر صنفک خصوصیتنه حصر نظر ایدوب * بیت * ولاتوغلن اذا ما سجدت *
 فان السلامة فی الساحل * مؤداسنجه عند الموج چندان قره دن آیرلیان یوز کج کی مواد
 محسوسه دن آیریلوبده ذهنه تجما وز و تعدی و قیاس ایله حکمه تصدی ایتمدیکلندن
 امر سیاسته غلطدن امین و ابنای جنسیله معامله و معاشرته نظری مستقیم اولور
 و استقامت نظری حسبیه امر معاشرته حسن صورت و سعادت و آفاتدن

خلاص و سلامت بولور

* للمترجم * اشبو فصل سادسک مبادیسنده مؤلفک بیان ابتدیی وجهله خاصه
 انسانیه اولان فکرک اوچ مرتبه سی اولوب برنجیسی پایه جنی شبتک اسباب مرتبه سنی
 تصور ایتمک و ایکنجیسی ابنای جنسیله معاشرته اصول و رسوم لازمه سنی بلله مک
 و اوچنجیسی معلومات ذهنیه دن مجهولاتی استحصالی ایلکدر و اشبو مرتبه ناله حکمت
 نظریه تک مناسبی اوله رقی بر فکر دقیق اولسیله بو مرتبه ده هر کس درجه زکاتنه

جگر پاره سی و ثمره قوادی اولان اوغلنی تسلیم ایتمکله سنده انک اوزرینه بسط پدایله
 وسکا اطاعتنی واجبه دن قبل و امیرالمؤمنینک سنی وضع و تقرر برایتدیکی حال و موقعه ده بولن
 اکا قرآن اوقوت و تعریف تواریخ و اخبار و تعلیم اشعارایت و سنی اوکرت و سوزک مواقع
 و مبادیسی کوستر و وقتسز و مناسبتسز کولمکدن منع ایله و یانته مشایخ نبی هاشم کلدکده
 نلره تعظیم و احترام و مجلسنه امر اکیردکده مجلسی اداره ایتمکله الشدر و بر ساعت
 بیهوده کچور میوب هر آن و دقیقه بی اکا بر فائده افاده سی ایچون فرصت اتخاذا ایتملسین
 فقط نه اتی محزون ای دیوده ذهننی امانه ایلملی ونه ده مسامحه ای دیوده اودخی تعطیل و تنبلاکله
 آلتشملی ممکن مرتبه اکا قرب و ملائمتله معامله ایت اکر بوندن ابا ایدر ایه اول وقت شدت
 ایتملسین

❖ فصل ❖

❖ طلب علم طریقله رحلت و سیاحت و کار علمایله ملاقات مزید کمال اولدیغنی ❖
 ❖ بیاننده در ❖

بونک سر و حکمتی اولدر که نوع بشر معارف و اخلاق و اطوار و فضائلنی بعضا علم و تعلیم
 و القا و افاده ایله اوکرنور و بعضا تقلید و بالذات تلقین و تلقی ایله اخذ ایلر لکن بویله فعلا
 مباشرت وار باندن کوره رک تقلید طریقله حاصل اولان ملکات رسوخ و استقرار جه
 دها محکم و اقوی اولغین ملکاتک حصول و رسوخی شیوخ و اساتذک تعدد و کثرته کوره
 اولقی لازم کلور و پرده تعلیم علومده اصطلاحات طالب علمیه بادی تشویش اولوب
 حتی اکثریسی بو اصطلاحاتی علمدن بر جزء ظن ایدر لر بو وطن و اشنبا هاری انجیق
 معلمینک اصطلاحاتده کی اختلاف طرفنی معاینه ایله مندفع و زائل اولور بناء علی نلک
 متعلم اولان کیمسه بویله ار باب علوم ایله ملاقات و بالذات اساتذک متعدده نک اصول
 تعلیمییه سنی کوره رک کرار اخذ و تحصیل معلومات ایتدکده بلکه سنه قوت و متانت
 کلکله برابر متعدد مشایخ و اساتذک امر تعلیمده اصول و مسلکرتنک اختلافنی
 معاینه ایله اصل علمی اصطلاحاتدن تجرید ایدر و انلرک طرق تعلیم و افاده اولدیغنی
 ییلور و کندو معارفنی تصحیح و سائرندن تمیز ایلر و صورتله طریق تحصیلده اکنسب
 فوائد و کالات ایچون سفر و سیاحت و نیمه علمای اعلام و اساتذک کرام ایله بالملاقاة (خذوا
 العلم من افواه الرجال) قاعده سنه رعایت لابد اولدیغنی ثابت اولور ❖ والله بهدی من یشاء
 الی صراط مستقیم ❖

❖ فصل ❖

❖ صنوف بشر ایچنده علمانک امر سیاستدن ابعدا اولدقلری بیاننده در ❖

بونک سر و سببی اولدر که علما و فقها نظر فکری و بحر معاینده سبج و شناوری ایله مالور
 و معتاد اولوب بر ماده و بر شخص و بر عصر و امتک و ناسدن بر صنفک خصوصیتله اولیه رق
 بلکه عموم و کلیت وجهله معاینک احوالندن بحث ایتک اوزره اول معانی بی محسوساتدن

ایتدیکي طریق بواولوب الله حقیقون بورکوزل اوصولدر لکن هرخاله مالک ومستولی
اولان عادات بواک مساهد اولماز و بویله ندرین قرآنک عادت مستره اولمسنک و جهتی
دخی تبرک و ثواب قصدی و ایام جنون ضاوتده چوجقلره مؤانغ و عوائقی عارض اولوبده
تعلم قرآن زمانی فوت اوله بیلک خوفیدر زیرا چوجق پذیرینک و یادیکرینک حجر تریبه سنده
بولندقی حکمه منقاد اولور اما حد بلوغی تجا و زایدوبده کندی باشنه قالیحی کججک
روزکاری اسوبده ائی ساخل بطلانه اتمق احتمالی اولد یقتدن قرآن کریم تحصیلدن
محرورم قالماق ایچون حجر تریبه و حکم التده بولندیقی و قتی بونک ایچون فرست و غیبت
انخادا ایدر و اکر طلب علمده و قبول تعلیمده استمراریننه یقین حاصل اولننه قاضی
ابوبکرک بیان ایتدیکي اصول مغرب و مشرق اهل بسنک طویدیغی اصولدن اولی اولوردی
لکن الله بحکم مایشاء لامعقب حکمه سبحانه

فصل

متعلیمه شدت ایتک کندورینه مضرت اولدیغی بیاننده در

تعلم و تادیبه افراط و تضییق متعلمه و خصوصیه کوچک چوجقلره مضرتد زیرا سوء
ملکه ایراث ایدر و شاکردان و مالک و خدمه دن تریبه سی جور و قهریایله اولنلری قهر
استیلا و نشاط و انبساط طبیعتلری ازاله ایدوب تکاسلرینه بادی و کذب و غیبه یعنی
تظاول اناهی قهردن خوف ایدوب قتلزنده اولیان شیبی اظهاره معناد اولمزینه مؤدی
اوله رق کندورینه مکر و دستبسه اوکره در و بویکیقت کندورینه عادت و خلقت اولوب
اجتماع و تمدن حسبیه حاصل اوله جق معانی انسانیه که ذاتی و خا نه سی ایچون مدافعه
و حیدر بواحوال لازمه فاسد اوله زق سائرینه محکومیت و تبعیت حالنده بولنور و بیلکه
فضائل و خلقی جیل اکنسابندن کندویه تکاسل کلکله نهایت کالات انسانیه تحصیلدن
منقبض اوله رق برمسکنت حالنه دوشر اشته قبضه قهرده بولنوبده جور و جفا کوره
کلمش اولان قوملرده بویله جه بوخالک و قوعی تجر به اولمشدر یهودیلره و انلرده کی سوء
خلقه باقی که هر عسره خرج ایله موصوفدر لر خرج عرف و اصطلاحده نجاست
و کید دیمکدر و یهودیلرده بوخالک سببی بوجه بالا صورت تریبه ایدر بنشاء علی ذلك
مع اولان کیمسه متعلم و پدر اولادینک تادیبنده شدت ایتمایدر محمد بن ابی زید متعلمین
و متعلمین حقد و تالیف ایلدیکی کابنده دیمشدر که مؤدب و مربی صبیان اولان کیمسه
صیبانی تادیب ایچون دوکک لازم کلد که اوج قامپیدن زیاده اوزمامق کر کدر و عمر
رضی الله عنه حضرتلرینک کلام حکمت انسا ملرنندر که شرعک تادیب ایتدیکنی الله تعالی
تادیب ایتمز بیورمشدر و بویله بیورملری دخی نفوس انسانیه بی مذلت تادیبدن جایه
مقصودینه و بو باده حد زوم انجق شرعک تعیین ایلدیکی در جه ایدوکی بیلدکرینه
میندر زبر اشرع مصالح عبادی اعلدر و طرق تعلیمک ال کوز لرندن بزی هارون
رشیدک خلف الاحره ایزاد ایلدیکی صورتد ز خلف الاحره دیمشدر که هارون رشید اوعلی
محمد امینی تریبه ایچون بی حضورینه جلب ایتد کده دیدیکه با احر امیر المؤمنین سکا

خلف احراءه علوم ادینه دن
اولوب محمد امینه دخی استاذ
اولشدر

اندلسك شرق طرفنى استيلا ايتدكده اورادېن چو پده تونسده استقرار ايدن مشايخه
متصل اولوب چوققلري اول مشايخدن اخذ وتعلم ايتلر در اهل مشرقك اصوليه
كلجه ايتديكمز كوره انلردخي قرآن ايله برابر بشقه شيلردخي تحصيل ايتد رلر مش
لكن اعتنالي نه به در بيلم فقط روايت اولنديغنه نظرا اعتنالي قرآن ايله برابر كتب
علومه اولوب تعليم خطي بوكا قارشدر مزلر ايمش بلكه انلر ائندنده باز و تعليمك مستقلا
قانوني و ايروجه استادري اولوب بزم ساز صنايعي تحصيل ايتديكمز كي باز و بي تحصيل
ايدرر و بوني مكاتب صببانه تداول ايتزلر ايمش و مكننده باز دقلري لوحارفنا باز و ايله
اولوب تعلم خط استنلر همت وغيرته كوره چالشبور اربانندن او كر نورلر مش افرقيه
ومغرب اهابلسنك قرآن كريمه اقتصارلري بتون بتون ملكه لسانده قصورلري موجب
اوليندر بوك سر و حكمتي بودر كه قرآن كر يمدن ا كز يا ملكه حاصل ايديله مزلر ائلك
مثلي ايتاندى نوع بشر عاجز اولغله ائلك اقصاي مراتب بلاغت اوزره اولان اسالبي
اوزره استعمال لسان و ائلك نظم بليغنه تقليد بيان ايديه ميوب ديكر اساليب اوزره سوق
كلامده دخي ملكه لري اولديغني حالده كندوز له لسان عريده ملكه حاصل اوليوب
عباره لري ريك و كلامده تصرفلري قبل اولور و ا كز يا افرقيه له ايسى بو باده
اهل مغربدن دها خفيف و اهون اولورلر زيرا انلر ائشاي تعليم قرآنده حديث و عيسارات
علوم ايله مالوف اولدقلر دن كلامده برنوع تصرفه مقتدر اولورلر لكن ا كز محفوظ
و مضبوطلري فصلنده ذكرايده جكمز وجهله درجه بلاغتن ساقط اولان عبارات علوم
اولديغندن بو باده ملكه لري بلاغتن قاصدر و اهل اندلسك اول امرده كرت اوزره
روايت شعر و انشا و تدريس علوم عرييه ده تفنلري كندوز له ملكه كتوروب بوسيدن
لسان عرييه دها قوتلو بولورلر و علومك اصل و اساسي اولان قرآن و حديث تدريسندن
بعيد اولدقلري جهته ساز علومده دخي قاصر و اكسك قالورلر بناه عليه اهل خط
و ادب اولوب ادييه ده كال و نقصانلري دخي عهد حسابوت تعليمندن صكره كي تعليم
ثابترينه كوره اولور قاضي ابو بكر بن العربي دخي رحله سننده امر تعليمده برمسلك
غريب اختيار و تعين ايلوب بونده مسلك اهل اندلس كي علوم عرييه و شعر تعليمي ساز
علوم اوزرينه تقديم ايتشدر و بوني اثبات ايچون دير كه زيرا شعر ديوان عرب اولوب
لغتك فسادي حسيله شعر و علوم عرييه تحصيلي تقديم ائلك ايجاب ايدر صكره حساب
نقل ايله قوانين كورمك ايچون انده كسب مهارت ايتد كد نصكره قرآن درسنه انتقال
اولمليدر كه بو مقدمه ايله ائلك تحصيلي ميسر اولور ديد كد نصكره قاضي ابو بكر دير كه
شوزم بلده من اهابلسنك غفلته باق كه اول امرده اطفالي كتاب اللهه باشلا دو بده
ا كلامديغني شئي او قودرر و اهم اولان شئك وقت تحصيلنده بشقه شئه نصب نفس
اهتمام ايدرر قاضي ابو بكر بوند نصكره دير كه بعده اصول دين و صكره اصول فقه و صكره
فن جدل و بعده علوم حديث تحصيلنه سعي اولمليدر و تعليمده ايكي علم قارشدر لامليدر
مكر كه طالب جودت ذهني و هوسى حسيله بوكا قابليتلا و له اشته قاضي ابو بكر ك اشارت

فصل

چو جقرك طرق تعليمی و بلاد اسلاميه ك بو خصوصه ده اختلاف اصولی
پسانده در

معلوم اوله كه چو جقركه قرآن تعليمی شعائر ديندن اولشدر چونكه قرآن تعليمی قلوب
صيانده ايمان وعفايدك رسوخ واستقرار ني موجب اولديغندن ملت اسلاميه كافه
بلاد ده بوني التزام ايلش و بوجهتله قرآن كريم بعده حاصل اوله جق ملكاتك مبنی
عليه اولان اصل و اساس تعليم اولشدر بونك سر و سبي بودر كه كوچكلمكده كي تعليمك
رسوخى اقوى اوله رقى مابعدينه اصل اولور زيرا قلوبه لك ابتدا مر كوز و منقوش اولان
شي ملكات سازه به اساس كيدير و اساسك اوزرينه بيا اولان شبنك حالى اساسك
اسلوب و منوالى اوزره اولور و اهل امصار و بلادك بو تعليمدن نشئت ايدن ملكاتك
اعتبارنده اختلاف ايتلميله چو جقركه قرآن تعليمك طرفنده دخى اختلاف ايلديلر
شويله كه اهل مگردن بعضيلرى چو جقركه تعليم قرآن اوزرينه اقتصار ايدوب فقط
اثنای درسه فن رسم مسائلنى و حفاظ و قرآنك بونده واقع اولان اختلافاتى تعليم ايدرك
كرك حديث و كرك فقه و كرك شعر و كلام عربدن بردرس علاوه ايتزر تا كه چو جقرك
كسب خذاقت ايدنجبه دك و يا خود خذاقت اكنساندن اقدم درسدن منقطع
اولنجبه دك كه بو انقطاع اكثر يا بتون بتون تحصیل علمدن انقطاع اولور اشته مغربده
شهر و قصبات اها ايسى ايله بر بر قريه لرى اها ايسندن انله تابع اولنرك حد بلوغى تجاوز
ايدنجبه يه دك كوچك چو جقركينى و كذا عمر ينك برخيليسى مر ورايتد كدنصكره تعلم قرآنه
مر اجعت ايدن بيوكلر ني تعليمده اصوللرى بودر بناء عليه قرآن كريمك رسم و حفظنده
انلر اقدم واقوى اولورلر اندلس اها ايسنك اصولى دخى بودر كه كتابى اولديغنى
حيثيته تعليم ايدرلر اشته تعليمده مراعات ايتدكلرى جهت بودر لكن قرآن كريم
بونك اصل و اساسى و دين و علومك منبعى اولديغندن انى تعليمده اساس ايدرلر و بالكن
اكا اقتصار ايتيوب بلكه ولدانى تعليم اثناسنده اكثر يا انشا و قرائت شعرايله علوم
عربيه و حسن خط و كتابت تحصيلنى علاوه ايدرلر و حسن خط تحصيلنه اعتنائى
جمله سندن زياده در تا كه حد بلوغدن كچوبده سنى شبايه واصل اولدقده علوم عربيه
و شعر دن برازشى او كرمش و خط و كتابتده ايلروه مش و از يال علمه يا پشمش بولنورلر كه
اكر ملكشترنده سند تعليم علوم اولسه تحصيله مستعد اولورلر لكن چه فائده كه
اول آفاقده سند تعليم منقطع اولديغندن انلر دخى اول درجه درده منقطع اولورلر و اللرنده
انجق اول تعليم اولدن حاصل اولان سرمايه فالور و بودخى مظهر ارشاد الهى اولنلر
حقلرنده كفايت ايدوب معلم بولدقده دخى تحصيله براستعداد قريب ديكلدر اهل افريقيه
دخى چو جقركه قرآن تعليميله يله اكثر يا حديث و بعض قوانين و مسائل علومى دخى
تدر يس ايدرلر لكن حفظ و قرائت قرآنه اعتنائى سائرندن زياده در الحاصل
طريقلرى اهل اندلس اصولنه اقبدر زيرا انلرك بونا بده سند طريقلرى نصارا

ر بانیه به متوجه اولان فکر طبعی بیدر و منطق انجیق بو فکرک فعل و حر کتی مبین اولغله اکثریا اکا مطابق اولور بویا نمزله متنبه و متبیط اولو بدنه وقتکه سکا مسائک فہمی مشکل اولورسه بو وجہله عون و عنایت باریدن استمداد ایت انوار الہام سکا لامع اولور واللہ الہادی برحۃ وما الہ الا من عند اللہ

فصل

علوم آلیہ ده توسیع انظار و تفریع مسائل اولغامسی بیانندہ در

معلوم اوله که اهل عمران و تمدن بینندہ متعارف اولان علوم ایکی صنفدر اولکبسی مقصود بالذات اولان علومدر علوم شرعیہ دن تفسیر و فقہ و علم کلام کی و علوم فلسفیہ دن طبیعات و الہیات کی ایکنجیبسی وسیله اولان علمدر شرعیات و وسیله اولان علوم عربیہ و حساب کی و فلسفہ یه وسیله اولان منطق کی و اشبو فن منطق مساک متأخرین اوزره علم کلام ایله اصول فقہه دخی آلت اولمشدر مقصود بالذات اولان علمدره توسیع ابخات و تفریع مسائل و استکشاف ادله و انظار انجکده باس یوقدر زیرا بو صورت طالبک مکانت ملکه سنی تزید و معانی مقصوده فی ایضاح ایدر اما علوم عربیہ ایله منطق کی دیگر علومه وسیله اولان علومده لایق اولان بو علومه مجرد غیره آلت اولدیغی حیثیتله نظر اولنوبده انلرده چندان توسیع کلام و تفریع مسائل اولغامقدر زیرا انلردن مقصود دیگر علومه آلت اولمیری حیثیتی اولغله بویله زیاده توسیع و تفریع اولندیغی حالده صدد مقصودن چیقلمش اولوب بو صورتده دخی انلره اشتغال لغو اولور مع هذا که بویله اوزون اوزادی یه انلرده ملکه تحصیل صعب و دشوار اولوب بو صورتله وسائک اوزامسی ایسه اکثریام مقصود بالذات اولان علومک تحصیلنه مانع اولور حالبوکه بو علوم مقصوده تک تحصیل اہم و عمر ایسه جملہ سنی بو صورتده تحصیلدن قاصر اولدیغندن بو صورتده علوم آلیہ یه اشتغال تہضیب عمر و مالایعنی ایله شغل دیمک اولوب اشته متأخرینک بالکرت فن نحو ایله فن منطقده دکل بلکه فن اصول فقہده بیله باید قلمری بودر که بوفنون آلیہ فی آلت اولق حالندن اخراج ایله مقاصددر محدود قبیلہ جق و جہله فنون مذکورہ ده دائرہ کلامی توسیع و تفریعات و استدلالاتی تکثیر ایتدیلر و انلرک بوسلسلکریشہ کورہ فنون مذکورہ ده نیجہ انظار و ابخات واقع اولور که علوم مقصوده ده اول بختلره حاجت اولدیغنه مبنی ابخات مذکورہ برنوع لغو اولدیغندن بشقہ علی الاطلاق طابلا به مضرتلری دخی واردر زیرا طابلاک علوم مقصوده یه اولان اہتماملری وسائله اہتماملردن اکثر اولمسیلہ عمر لینی تحصیل وسائله افنا ایتدکری حالده مقاصده نه وقت ظفریاب اولورر بناء علی ذلک بو علملری تعلیم ایدہ جک اولنلره واجب اولان علوم آلیہ به پک زیاده طالبوب متعلیمی دخی بوندن نہی و منع ایتلریدر اما بوندنصکرہ ایچلردن بعضیلری کندولکنندن اولہ رق توغله مراق ایدر و درایت فطریہ سی دخی بوکا کفایت ایلر ایسه ارتق سهل و صعب هر نہ ایسه دیلدیکی در جہزه قدر چیقسون هر کسہ ما خلق لہنی تحصیلہ یسر و سہولت واردر

انکچون فحول نظاردن پک چوغنی کور بورز که فن منطقسن مطالب علمیه به نائل
 اوله یورلر باخصوص که صدق نیت و خلوص طوبیت الیویک معین اولوب بویله صدق
 و خلوص اوزره طوغریدن طوغری به طبیعت فکر به ایله سلوک اولنورسه جناب حقیق
 خلق ایتدیکی صکی بالطبع حدوسطک ومطلوبه علمک حصولنه مؤدی اولور
 وبوامر صناعی که فن منطقدر اندن بشقه امر تعلیمده بر دیگر مقدمه دخی واردر که
 کرک نقوش کآبله و کرک تکلم و خطا بله الفاظک معانی ذهنیه به دلالتی بیلکدر
 بوصورته ای طالب علم واصل سرمیزل مقصد اولقی ایچون شوخابلری کچو بده
 عالم فکره وصولک لازمه خالدندر حجب مذکور اوله نقوش کآبتک الفاظ مقوله به
 والفاظ مقوله تک معانی مطلوبه به دلالتی وبعده استدلال ایچون معانی بی فن منطقده
 معروف اولان قوالبنه افراغ و ترتیب قاعده لری و صکره الطاف ومواهب الهیه دن
 استمداد ایدرک طبیعت فکر به ایله مطلوبی استحصال ایچون اول معانی تک ذهنیه مجرد
 اوله رق استقراری خصوصلری اوله رق هرکس طریق تحصیلده بومراتب و حجابلری
 سهولت وسرعت ایله تجر او زو قطع ایده میوب بلکه کثیرا ماذهن مناقشات ایله حجاب
 الفاظده طوروب یاخود ادله تک شعب جدال وشبهات ایله اشتراک واختلاطی
 برزخنده قالب ترک تحصیل ایدر وبورزخاردن قورتلوبده ارشاد وتوفیق الهی ایله
 نائل مطلب اولان پک اذدر بویله برچابده توقفه مبتلا اولوبده فهمکه برطور غونلق یاخود
 ذهنکه شبهات ایله برقاریشعلق عارض اولورسه ذهنکدن حجب الفاظی وعوائق شبهاتی
 طرح وامر صناعی بی ترک ومفطور اولدیغک فعل طبیعیک حکمنه خالصانه مراجعت
 وفکر و درونکی تخلیص وتصفیه ایدرک اسلاف اکابر نظارکی فتوحات الهیه دن استمداد
 ایله جناب حقیق توجه ایت بو حالده جناب فیاض مطلقدن قلبکه انوار قیچ وانکشاف
 لامع اولوب بو فکرک مقتضیا تندن اولان وسط سکا الهام اولنور اولوقت قوالب وصور
 ادله به رجوع برله انی بو قوالبه افراغ وقانون صناعتک حقیق ایفا ایتدکدن صکره صور
 الفاظی اکسا ایله انی وثیق البیان وصحیح البیان اولان لسان عربی اوزره عالم خطاب
 ومشافهه به ابراز ایله اما اگر ادله صناعیه ده کی مناقشات وشبهات ایچنده وانلرک صواب
 وخطاستی تمیز قیدنده قالورسه ک چونکه جهت حق انجق بالطبع اولدیغی تقدیرجه
 متمیز اوله ییلوب بونلرایسه وضع واصطلاح حسبیله جهات متعددده سی منساوی
 ومنشابه اولان امور صناعیه وضعیه اولدیغندن بونلرک ایچندن جهت حق متمیز اولماز
 وبوصورته شک وارتیایدن حاصل اولان حال مستمر اولوب ومطلوب بوجابلرک وراسنده
 قالب طالبی طریق تحصیلدن بقور اشتها کثر نظار متأخرینک حالی بودر باخصوص که
 لسانی عربی اولیوبده ذهنی قید الفاظ ایله باغلنوب قاله ویاخود قانون منقطه زیاده
 مراق وبویله تعصب ایتکله انی ادراک حقیق وسیله طبیعییه اعتقاد ایدرک شبهات
 وشکوک ادله ایچنده واله ومنتخیر وبو حال اوزره مستمر اوله وحالبوکه بالطبع ادراک حقیق
 وسیله انجق بالاده تقریر ایتدیگمز وجه اوزره جمیع اوهامدن مجرد وصاحبی کشفوات

فارشدر ماملیدر تا که طالب اول کتابی اولندن آخرینه دک ضبط ایدو بدو مقصدینه
 واصل و دیگر کتابه کچمکه وسیله اوله جق ملکه یه نائل اوله زیرا طالب علومدن برصده
 ملکه حاصل ایلدکده سائر علومی قبوله دخی مستعد اولور و غایات علومه منتهی اولمجه دک
 زیاده بی طلب و مافوقنه ترقی خصوصنده کندویه هوس کلور اما امر تعلیم تخلیط
 وتشویش اولندقدده فهمدن عاجز وفکرینه فتور و کلال عارض و بتون بتون تحصیلدن
 مایوس اولوب تحصیل ترک ایدر و کذلک درس لک ااره سنی کسه رک طالبه رفتی تطویل
 ایتملیدر زیرا بودخی نسیانه و مسائل فنک بعضیسنک بعضیسنک انقطاعنه وسیله اولغین
 بوصولته ملکه حصولی متعسر اولور و عینک اوائل و اواخری نسیان عارض اولمقسنرین
 ذهنده حاضر اولدقدده ملکه نک حصولی اسهل و ارتباط واستقراری دهاتمکم اولور
 زیرا ملکات انجق فمکک تتابع و تکرر یله حاصل اولور و فعل منسی اولورسه اندن نشأت
 ایدن ملکه دخی منسی اولور امر تعلیمده رعایتی واجب اولان امور دن بری دخی طالبه ایکی علم
 بردن تخلیط اولنما مقدر زیرا بوصولته اکثر یا هیچ برینه نظر ایتمز چونکه اول حالده ذهنی
 ایکی یه منقسم و برندن دیگر تک تفهمنه منصرف و منعطف اولغله ایکیسی یله کندویه
 مغلق و مستصعب کور نمکله ایکیسنندن دخی خائب و خاسر قالور اما یا نکرز بر شبنه
 حصر نظر ایدر سه اکثر یا تحصیل مبر اولور والله الموفق للصواب

❖ فصل ❖

ای طالب علم بیملیسین که اگر طریق تحصیلده مطلوب اولان برآئده به نیل و وصول
 و آتی دست ملکه و صناعت ایه اخذ و قبول ایتدک ایسه برکنز عظیمه و غنیمت شریفه یه
 نائل اولدک بنده سکا انک فهم و استفاده سنده امانه ایده جک بر مقدمه بسط و تقدیم ایده
 شویله که فکر انسانی جناب حقیق مخلوقات سائره سی کبی خلق ایلدیکی بر طبیعت
 مخصوصه در که دماغک بطن اوسطنده نفسک بر فعل و حرکتی اولوب بعضا انسانک
 نظام و ترتیب اوزره افعالنه مبدأ اولدیغی کبی بعضا دخی معلوم اولیان شبنی بیلکه
 مبدأ اولور شویله که مطلوب مجهوله توجه ایدوب ایکی طرفنی تصور و نیی و اثبات
 شغلرندن برنی طلب ایدیجک لمح بصردن دهاسرعتلی اوله رق اول ایکی طرف بینی جمع ایدن
 وسطا کبر ایسه همان کندویه لایح اولور و اگر وسط متعده ایسه برندن در حال
 دیگر نی تحصیله انتقال ایلر و مطلوب بنه مظفر اولور اشته انسانی حیوانات سائره دن
 تمیز ایدن طبیعت فکر یه نک حال و شانی بو اولوب فن منطق دخی شو طبیعت فکر یه
 نظریه نک فعل و حرکتنده صوابی خطا سنندن فرق و تمیز ایتمک ایچون اول فعل و حرکتک
 کیفیتی بیان ایدن بر علمدر زیرا صواب اول طبیعت فکر یه به ذاتی ایسه ده بعضا طرفینک
 تصورنده و یا خود قضا یا نک نظم و ترتیبنده نادرا اول طبیعت فکر یه به خطا عارض
 اولدیغندن کندویه بویله برفساد عارض اولدقدده انی اول ورطه دن تخلیص ایچون
 منطق تعین ایلش اولغله فن مذکور طبیعت فکر یه به مطابق وانک صورت فعل و حرکتنه
 منطبق بر امر صناعتدر و امر صناعتی اولدیغنه مبنی اکثر یا ایدن استفنا اولمشدر

❖ انکیچون ❖

عارض اولیوبده بو مختصرا ندن نادرا ملکه حاصل اولسه بيله مطولاتدن حاصل اولان
ملکه دن قاصر اولور زيرامطولاتده ملکه تامه تک حصولنی موجب اولان تکرار
واحاطه اولوب بوتکرار دن تقدر قصر اولنورسه ملکه دخی اولقدر قاصر اولور الحاصل
طلبسه یه تسهیل حفظ ایچون بر بول آچق داعبه سیله انلری ملکات نافعسه تحصیلنه
سد راه اوله جق مشکلات وصعوبته دوچار ایتشلردر

فصل

تعلیم علوم وطریق افاده ده وجه صواب بیاننده در

معلوم اوله که شاگردانه علومک تلقینی علی طریق التدریج اولورسه مفید اولور شو بيله که
معلم اولابرنفک هر بایندن اول بابک اصولی اولان مسائلی طالع القا وعلی سبیل الاجمال
شرح وایضاحنه تصدی ایدر و بونده طالبک قوت عقلمنه وکنندو یه افاده اولنان موادی
قبوله درکار اولان استعدادینه مراعات ایلر بو وجهله آخر فنه منتهی اولدقده کندو یه
اول حلدده ملکه حاصل اولور انجق اول ملکه ضعیف اولوب غایتی ملکه مذکوره فنی
فهمه و مسائلی تحصیله برتهئیدر بعده دفعه ثانیه اولق اوزره فنه رجوع ایدوب طالبی
امر تلقین و تعلیمده اول مرتبه تک فوقنده کی مرتبه یه رفع و شرح و بیان خصوصنی استیفا
واجالندن خروج ایله طالبه اول فنده کی اختلافاتی بو اختلافاتک وجوه واسبابی
ذکر ایدرک آخر فنه منتهی اولور بو حالدده طالبک ملکه سنه جودت و قوت کلور صکره یه
ابتداسندن باشلا یوب اول فنک کافه دقیق و مشکلاتی آکا ایضاح ایلر بو صورتده
طالب دخی اول فنده ملکه و مهارت حاصل ایتمش اولدیغی حالده فندن خلاص اولور
اشته تعلیم مفیدک طریق بودر که برمنوال مشروح اوج تکرار ایله حاصل اولور
و بعضیلرنده بحسب الفطره ده اول حاصل اولدیغی دخی واردر و شو عصرده پک چوق
معلم مشاهده ایتشزدر که تعلیم و افاده تک بو طریق صوابی بیلوب طالبه بدایت تعلیمده
علمک برطاق مسائیل مغلقه سنی القسا و بونلرک فهم و تحصیلنی تکلیف و بویله فنونک
نهایتده تلقین اولنده جق موادی القا ایله طالبک ذهننی تشویش ایدر لر بو حالدده پک از
طالب اول موادک فهمنه مستعد اولور زيراعلمی قبول و فهمنه استعداد بطریق التدریج
حصوله کلور و طالب اول امرده فهمدن عاجز اولوب انجق تدریجاً تقریب واجمال
و تمثیلات ایله استعداد کلکه باشلار و دائماً استعدادی مسائیلک تکرار ایله و تقریب مرتبه سندن
فوقنده اولان استیجاب واحاطه مرتبه سنه ترقی ایله از رازر زباده لشهرک نهایت استعدادده
و صکره تحصیلده ملکه سی تمام اولور و کندوسی دخی مسائیل فنی احاطه ایتمش بولنور
و طالب هنوز علی فهمدن عاجز و آکا استعداددن بعید ایکن بدایت حالده علمک غایاتی
کندو یه القا اولدقده ذهنه کلال کلور علمک ذائنده صعوبتی دخی بو کا علاوه اولجه
اول علمک تحصیلنده تکاسل برله ترک بولنی اظوتار بوفساق ایسه انجق سوء تعلیمدن
کلشدر و معلم لازم اولان طالعیه کرک مبتدی اولسون و کرک منتهی اولسون طاقت
واقترار ندن زباده درس تمهیل ایتما ملیدر و اوقوتدیغی کتابک مسائلی دیگر مواد ایله

عمر ایسه بونلرک برنده منقضی اولور واکر معلمین شاگردانه بالکمز مسائل مذهبییه بی تعلیم ایله
 اقتصار واکتفا اینسه لر بوندن چوق اعلی و تعلیم سهل و قریب الحصول اولور دی لیکن
 بو کیفیت علاج وازاله سی ناقابل بردردر زیرا عادت بو حال اوزره مستمر اولدیغندن
 نقل و تحویلی ممکن اولمیان بر امر طبیعی کبی اولمشدر علوم عربیه بی دخی کتاب سبویه
 وانک اوزرینه یازیلان مؤلفات وبعده طرق بصریون وکوفیون وبعدادیون واندلسیون
 و متقدمین ایله ابن حاجب و ابن مالک کبی متأخرینک طرقی و بونلره دائر یازلمش اولان مؤلفاتک
 کافه سی ایله تمثیل ایده لم متعلمین بونلرک کافه سی فصل طلب اولنور که بو کاعمری وفا یتر
 و غایتیه بر کیمسه واصل اوله ماز الا پک از کیمسه لر واصل اوله ییلور نته کم بو عصرده
 علوم عربیه اصحابندن واهل مصر دن ابن هشام دیوم معروف اولان ذاتک تألیغاتی
 مغربه واصل اولدی انک بو تألیفاتنده کی کلامندن ظاهر اولدیغنه نظرا بو علومده بر مرتبه
 بلکه په مستولی و مظفر اولمشدر که اول مرتبه انجق سبویه و ابن جنی وانلرک طبقه سند
 اولان اسلافه مبرس اوله بیلشدر زیرا بو علومده کسب ایش اولدیغی بلکه سی زیاده
 و فنک اصول و فروعنی احاطه ایله بوفنده کی حسن تصرفی فوق العاده در و شونانک حال
 دلالت ایدر که فضل متقدمینه منحصر دکلدن با خصوص که بیان ابتدیکمز وجه اوزره
 مذاهب و طرقی و تألیفاتک تعددیه مواضع کثرتی در کار ایکن بو مرتبه لر و ارمق مشکل اولوب
 انجق جناب حق فضلی دیلدیکنه احسان ایدر لیکن بوده اندر نوادر اولوب بوخسه
 ظاهر حاله نظرا بر متعلم عمرینی بو یولده صرف ایسه بالکمز علوم عربیه تک تحصیلنه
 وافی اولماز بو ایسه الات و وسایلدن بریدر بو حالده اصل ثمره اولان مقاصدک تحصیل
 نوجهله مبرس اولور فقط جناب منان دیلدیکنه لطف و احسان ایدر بوراسی
 موضوع بحث و مقبس علیه اوله ماز

فصل

علومده کثرت اختصارات مؤلفه تک تعلیمه محل اولدیغی بیاننده در

متأخرینک پک چوغی علومده اختصار بولنه کیدوب هر علمده فهرست کبی مختصر
 رساله لر بادیلر که الفاظک اختصاری و ازلفظک اول فندن پک چوق معنایی متضمن اولسی
 حسبیه بر کوچک رساله برفنک جمیع مسائل و ادله سنی حاوی اولور بو صورت ایسه
 بلاغته محل و عسرت تفهیمی موجبدر و امهات علوم اولان نیجه مطولاتی تسهیلا
 للحفظ بویله اختصار ایتدیله نته کم ابن حاجبک فقه ایله اصول فقهده و ابن مالکک
 عربیه و خونجینک منطقه اولان اختصاراتی کبی بو ایسه امر تعلیمده بر نوع فساد اولوب
 اخلاص تحصیله بادیله زیرا بو مسلاک هنوز علمک قبولنه مستعد اولمیان متعلم مبتدی په
 نهایتنده تفهیم اولنه بیله جک دقایقی عرض و القا ایله شاشرمق دیمک اولوب بودخی زبده
 بیان ایده جکمز وجهله سوء تعلیم قییلندندر بوجهله ایله معانیکنک تراخندن ناشی
 فهمی عسیر اولان مختصراتی تتبع وانلردن مسائلی استخراج دخی طالبه بر شغل عظیم
 اولدیغندن بو یولده بر خبلی وقت ضایع اولور بونلرک جمله سندن صکره بر کونه مانع

عارض

النجیبی بر علمک مسائل دیگر علومک ابوابنده متفرق اولهرق بولمسیدر که بعض فضلا
 بوکا آگاه اولهرق اول فنک موضوعنی تعیین ومساثلنی جمع ابدوب برفن مستقل میدانه
 چیقار تنه کم علم پیانده وقوع بولمشدر که عبدالقاهر جرجانی ایله ابو یوسف سکاکی
 مسائل علم یانی کتب نحو ده متفرق ومنشیر بولدیلهر حالبوکه جا حظ دخی کتاب بیان
 وتبیینده بوکادائر بر از مسائل جمع ایتشیدی بوجهتله بونک برفن مستقل اولسنه
 تنیه اولنغله عبدالقاهر ایله سکاکی بوفنه دائر اولان تألیفات مشهوره لرینی یازدیلهر
 وانلرک تألیف لری بوفنده اصول ومأخذ اولوب متأخرین دخی انلری تحصیل برله فنده
 کسب مهارت ایدرک متقدمینه تفوق ایلدیلهر

بدنجیبی امهات فنون اولان توالیفدن بری مطول ومورث کلال اولمسیدر که مؤلف اولک
 مقصدینه خلل ویرمامک اوزره لازم اولنلرک حد فندن احتراز ایله بیله مکرر راتی وارایسه
 حذف واختصار وایجاز ایله اول تألیفک تلخیصی قصدیله دیگر برکتاب تألیف اولنور
 اشته تألیفده اعتماد ومراعاتی لازم کلان مقاصدک کافه سی بونلردر و بونلردن ماعداسی
 محتاج ایله اولیان برایش ونظر عقلا ده سلوکی متعین اولان جاده دن خر و جدر
 مثلا اسلاف مؤلفیندن برینک تألیف ایلش اولدیغنی کلبک بعض الفاضلی تبدیل وتغییر
 وبعضینی تقدیم وتأخیر بوللو بر نوع تلبیس ایله کندوبه نسبت ایتک یا خود فنده محتاج ایله
 اولان موادی حذف یا محتاج ایله اولیان شیء ایتان ایتک کبی که بونلر جهل و یوز سزلک
 شعاریدر بناء علیه مقاصد مذکور ه بی ارسطو تعداد ایدرک آخرینه منتهی اولدقده
 بوندن ماعداسی جهل و وفا حتر دیمش بویله عقلایه کوره سلوک اولنمیه جق ایشدن
 جناب حقه صیغورز * والله بهدی للی هی اقوم *

فصل

علومده تألیفاتک کثرتی مانع تحصیل اولدیغنی بیاننده در *

معلوم اوله که علومک تحصیلنده یا خود غاینه وقوفده ناسه ضرر و یرن شیردن بری دخی
 تألیفاتک کثرتی وتعلیمده اصول واصطلاحاتک اختلافی وطرقک تعددی و صکره متعلم
 وشا کرددن جمله سنک استحضاری استک خصوصیدر که اولوقت کندوبه منصب
 تحصیل مسلم اولور بناء علیه متعلم دخی بونلرک کلبنی یا خود اکثریسی حفظ ایله طرفنه
 مراعات ایتککه محتاج اولور حالبوکه بالکز برفنده یازلمش اولان مؤلفاته تشمیر ساق
 اقدام اینسه عمری وفا ایتوب قصور قالور مثلا مذهب مالکی اوزره علم فقهدن
 کتاب مدونه وانک اوزرینه یازیلان شر و حدن کتاب ابن یونس وابن بشیر وتنبیهات
 ومقدمات وامثالی مؤلفات وکتاب ابن حاجب وانک اوزرینه یازیلان شروح وخواشی که
 بونلری کوردکن صکره متعلم اولان کیمسه طریقت قیروانیه بی قرطیبه وبغدادیه
 ومصریه دن وبونلرک ایچندن دخی طرق متأخرینی تمیزه محتاج اولوب بوجله بی احاطه
 ایتدکده کندوسنه منصب فتوی مسلم اولور بونلرک هر بری متکرر ومعنی مقصد
 اولدیغنی حالد متعلمدن کافه سنک استحضاری وماینلرینک تمیزی مطالبه اولنور

لطیفی به کلنجه بولسانك اهلی اولان روم طوائفه سی وقتسا که دین نصرانیقی قبول
ایتدیار ایسه اول کابده سبقت ایتدیکی کی بودینک مأخذی نورات اولغین طوائفه
مرقومه سهولتله استنباط احکام ایچون نوراتی وسائر انبیا بنی اسرائیلک کتابلری
کندی لغتله ینه ترجمه ایتدیله و بوجهتله انلرک دخی کندی لغتله ینه اعتزالی سائریندن
زیاده اولدی خطوط سائر یه اعتنا واقع اولوب انجق هر قومک تعارف واصطلاحی
حسیله کندولرینه مخصوص اولمشدر

بوندنصرکه معلوم اوله که تألیفدن مقصود اولان مواد که انلره اعتماد ایله سائر بنی الغا
ایتمک ایجاب ایدر بومواد یدی به حصر ایتمشدر

اولکبسی بر علمی موضوعله استنباط و ابواب و فصول اوزره ترتیب یاخود برطاقم مسائل
ومباحثی استنباط خصوصاً ایدر که بوکا بر عالم محقق مظفر اولوبده نفی عام اولق ایچون
بونی سائر ایصال ارز و سنده بولمغین متأخرین اول فائده یه ظفر یاب اولمیری املیه اول علمی
ودیعہ صحائف ایله نته کم اصول فقهده واقع اولمشدر که اولامام شافعی ادله شرعیه
لغظیه ده تکلم وانلری تلخیص ایلدی صکره فقهای حنفیه کلوب مسائل قیاسی استنباط
واستنباط ایلدیله وانلردن صکره کلنلر بو آنه دک منتفع اولده درلر

ایکنجبسی بودر که بر عالم محقق تألیفات قدما یه واقف اولوبده انلری مغلق و عسر الفهم
بولغله وفهمنه جناب حق انی موفق ایتمکه اودخی تألیفات مرقومده عسرت چکه چک
سائر کیمسه لره موفق اولدیغی مفهومات و معلوماتی اظهار و ایصال ارز و سنده دوشر
تا که مستحقه فائده متصل اوله اشته بو نوع تألیف دخی کتب معقول و منقولک
شرح و بیاننده برمسلك شریفدر

اوچنجبسی متأخریندن بری متقدمیندن فضلی مشتهر وصیتی آفاقه منشور و معتد
ومستند برذاتک کلامنده برغلط و خطایه کسب و قوف و شک و شبهه دن عاری برهان
واضح ایله بونی اثبات ایتمکه کندودن صکره کله جکره دخی بونی ایصاله حریص اولسیدر
چونکه اولکی تألیفک انتشاری و مؤلفنک شهرتی و ناسک کندویه وثوق و اعتمادی
حسیله اول غلط و خطایک محو و تصحیحی قابل اوله ماز بوجهتله اول عالم متأخر
بونی تحریر ایله سائرینه ییلدرمک لازم کلور

دردنجبسی بر فنک موضوعنه نظرا برطاقم مسائلی یاخود بعض فصول ناقص اولسیدر که
بوکا مطلع اولان کیمسه فنک اکیانی قصد ایله

بشنجبسی بر صلك مسائلی ابوابنده مرتب و منظم اولما مسیدر که بوکا مطلع اولان کیمسه
اومسائلی ترتیب و تهذیب ایله هر مسئله یی کندی بابنه وضع ایتک استر نته کم مدونه ده سخنونک
ابن قاسمدن روایتنده و عتیبه ده عتیبنک اصحاب مالکدن روایتنده واقع اولمشدر که نیجه
مسائل فقهبه کندی بابنک غیر یی بلبرده واقع اولغله ابن ابی زید مدونه یی تهذیب ایدوب
عتیبه غیره هذب اوله رقی قالدیغندن هر بابنده دیگر ابوابک مسائلی بولنور و ناس این ابی
زیدک و بعده براد عینک ترتیبیه اکتفا ایتمشدر

حرف بحرف و کلمه بکلمه الفاظ نطقیه به دلالت ایدر بوجهته مافی الضمیر افاده سی
 کلام نطقی واسطه سبیل اولدیغندن رتبه ثانیه ده اعتبار اولمشدر و بویان مافی الضمائرک
 اشرفی اولان علوم و معارفه دلالت ایدر اهل فنون ایسه ضمیر لرنده کی علومی غائب
 و متأخر اولنره دخی فائده سی عام اولق ایچون شو کاتبه بطون اوراقه تودیع خصوصنه
 اعتنا ایدرلر اشته بونلر مؤلفلردر و طوائف بشریه ایچنده تألیفات کثیر و قرنا بعد قرن
 و عصره بعد عصر منتقل و شرایع و ملل و بیان احوال امم و دول حسبیه مختلفدر
 اما علوم عقلیه فلسفیه ده اختلاف یوقدر زیرا علوم مذکوره جسمانی و روحانی و عنصری
 و فلکی و مادی و مجرد بالجمله موجوداتک تصورنده طبیعت فکریه نک اقتضاسی وجهله
 هیچ واحد اوزره اولغله مختلف اولماز و اختلاف انجق اختلاف ملل حسبیه
 علوم شرعییه ده و خارج خبرک اختلافیه علوم تاریخیه ده واقع اولور بوندن صکره
 معلوم اوله که کاتب دخی رسوم و اشکالنده اختلاف اصول و اصطلاحات بشر ایله
 مختلف اوله رق قلم و خط تسمیه اولنور

انواع خطوطدن بری خط حیری اولوب مسند تسمیه اولنور که قدمای اهل بمن و حیرک
 کاتبی اوله رق عرب متأخرینک یعنی مضرک کاتبه مخالفدر نته کم لغتاری دخی
 مخالفدر و اگر چه ایکبسی دخی عربی ایسه ده بونلرک لسان و عباره ده کی ملکه لری
 انلرک ملکه لرندن بشقه در و هر برینک عباره لری استقرایله مستنبط و مضبوط قواری
 کایه سی دیگرینک قوانینسه مخالف اولور ملکات عباره بی بیلیلر کثیرا ما بونده
 غلط ایدرلر

انواع خطوطدن بری دخی خط سریانیدر که نبط و کلدانینک کاتبیدر و بونلر اقدام
 ام اولدقلرندن بوخط دخی قدمنه بنساخت طبیعیدر دیوبعض اهل جهل زعم ایدرلر
 بویسه وهم و ذهاب عوامدر زیرا افعال اختیاریه نک هیچ بری طبیعی اولوبوب
 انجق قدم و تمرن ایله مستمر اوله رق ملکه راسخه اولغله انی مشاهده ایدنلر طبیعی ظن
 ایدرلر نته کم لغت عربیه حقیقه دخی نیجه حقائق رأی بودر که عرب بالطبع اعراب ایدر
 و بالطبع نطق ایدر دیرلر اشته بو صرف و همدر

انواع خطوطدن بری دخی خط عبرانی اولوب بنی عابرن شاخک کاتبیدر که بنی اسرائیل
 و سائریدر

انواع خطوطدن بری دخی خط لطینیدر که رومدن لطینلرک کاتبی اولوب انلرک دخی
 کندولرینه مخصوص لسانی وارد و ترک و فرنج و هند و سائر ملتلردن هر برینک کاتبه
 کندویه منسوب و مخصوص بر اصطلاح و اصولی وارد و انجق اولکی اقلام ثلثه یه
 زیاده اعتنا اولمشدر سریانی به اعتنا اولنسی برمنوال سابق قدیمی ایچوندر عربی
 و عبری به اعتنا اولنسی دخی قرآن و تورات اول لسانلر اوزرینه نازل اولوب بویکی خط
 انلرک متلونی مبین اولدیغنه مبنیدر که ایکبسنک دخی نظملرینه اعتنا و کلام ربانیدن
 شرایع تکلیفیه بی تفهم ایچون ایکبسنک دخی قوانینی بسط و تمهید اولمشدر

* فنوارها من دامع المزن ضاحك * و مخضرها من باسم البرق عابس *

* كان بقايا القطر في جنباتها * لائى الا انهم نفاؤس *

محصول ایسات اول ایکی حالده یعنی برقلرک ایتسامی و عبون غمامک بکاسی حاللرنده اول دیارکویا که انواع جواهر ایله مزین سجاده لرکی بغمچلردن عبارت اولوب شویله که ازهارى بیاض بلودلرک کوزیا شلردن کوزی یعنی بالسهوله آچیلور ویشلرکری تبسم ایدن برقلردن متعبس اولورکویا که اطرافنده ی قطررک بقیاسی برطاقم انجیلردر لکن انلر نفاؤسندر

* فن نرجیس غض ووردکانه * حدود تراعیها عبون نواجس *

* ومن الحوان باسم و بنفسج * علی نغره منه شفاه لوا جس *

محصول بیتین شویله که ترونازه نرکس وکلرینه نظرا کویا که کلی رخسار خوبان اولوب نرکسلرک کوزلری اکانیم ننگاه ایدر و تبسم ایدن پایدیله ایله بنفشه بیاض دیشلر اوزرنده لب ازرق کون کبی کورینور کثرت حیرت ایله زرقه مائل اولان دوداقلر بین العرب مقبول اولدیغی معلومدر

اشته ایسات مذکوره تغزل طرزنده غایت مصنع و بلیغ اولوب باطنی مسائل فن کیمیا بیان ایدر لکن بوندن فی اوکرنگک حل الغاز و معادن اصعب اولدیغی یاندن مستغنیدر (بیت) عالمده اول که ایلیه دعوائی کیمیا دیوانه اول دکلمده بودنیساده کیمیا کیمیا مر اقلولردن بعضیلری دخی مقامات حریری ایله کلبله و دمنه رموز علم کیمیا در دیوزعم ایتشلردر فالویل لهم کل الویل * تم کلام المترجم *

* فصل *

* تألیقاتده رعایت و اعتبار اولنه حق مقاصد بیاننده در *

معلوم اوله که علوم بشریه تک خزینه سی نفس انسانیه در که اول حقایق تصور ایله وثانیا حد وسط سنز یا حد وسط ایله مطالبینی استنتاج ایچون عوارض ذاتیه بی اول حقایقه اثبات و یا خود اول حقایقندن نفی ایله علومی محصل اولان فکری جناب حق اول نفس انسانیه به وضع و ودیعه ایلشدر بوضورتله ضمیر انسانیه صورت علمیه مستقر اولدقده اتی تعلیم و جهله و یا خود تصحیحکننده تشخیصد افکار ایچون مذاکره طریقله آخره بیان ایتک ایجاب ایدر بویان انجق هباره ایله اولور عباره دخی حقیق عضولسانده خلق ایلدیکی الفاظ نطقیه دن وانلردخی حروفدن مرکبدر حروف دخی کیفیات اصوات مقطعه دن عبارتدر که انلرله متکلمین کندی مخاطبسه و مکالمه زنده یکدیگره مافی الضمیر زنی افاده ایدرلر اشته بیان مافی الضمیرک برنجی مرتبه سی بودر و مافی الضمیرک اشرفی علوم ایسه ده کرک خبر و کرک انشا علی العموم ضمیره مندرج اولان هر شئیه شامل اولور بوندن بیانک بررتیه ثانیه سی دخی واردر که مافی الضمیرک غائب یا بعید بولنن و یا خود معاصر اولمبوده بعمده دنیا به کله جک اولان شخصه افاده سیدر اشته بویان کاتبه منحصر اولوب ال ایله یازیلان برطاقم نقوشدن عبارتدر که صور و اشکالی

اکثر یا فقرا کرویدر حتی استحالہ و امکانندن بحث ایدن حکمانک حالندن دخی بو کیفیت
ظاهر اولور زیرا استحالہ سنه ذاهب اولان ابن سبنا و زرادن اولسبله اهل غنا و ثروندن
ایدی امکاننه ذاهب اولان فارابی دخی فقر و فاقه اصحابندن ایدی اشته بودخی کیمیا به
حرص اولان نفوسک افکار و انظارنده برنقیصه و تهمت ظاهره در * ان الله هو الرزاق
ذوالقوة المتین *

* المترجم * حکمای متقدمین کافه معادنی مرکب اعتبار ایتلریله برهنوال سابق
یکدیگره انقلابلرینک ممکن اولوب اولما مسندن بحث ایله فن کیمیا نک امکان وجودنده
اختلاف ایتشلسلردر اما حکمای متأخرینک تحقیقلرینه کوره اجسامک بسبب یا مرکب
اولسنده بالفعل اجزای متفاوته به تحلیل اولنوب اولنماسی اساس اتخاذا اولنغله قدما نک
بسا تطندن اعتبار ایتدکلری هوانک اوج فازندن یعنی مولد الخموضه و هوای سماتی
و بزه قدردار خامض خمیدن مخلوط اولدیغی اثبات اولنمشدر کذلک صودخی ایکی فازندن
یعنی مولد الخموضه ایله مولد المادن مرکبدر و کذا تراب دخی اجزاء عدیده دن مرکبدر
وقدما نک مرکب اعتقاد ایلش اولدکلری التون و کومش و تیمور و باقر کی نیجه معاد نک
عناصر اصلیه دن اولان غازلر کی بسبب اولدیغی اثبات اولنمشدر زرا بو معدنلر
اجزای متفاوته به مخل اولوب کافه اجزای فرد یه لری متجانس و منشا به بولنمشدر
بو حالده کیمیا نک ابطالی ایچون ادله سابقه به دخی احتیاج قالماشدر مع هذا اليوم
بو نیجه منافع عظیمه سی مشهود من اولان فن کیمیا که عناصرک یکدیگره امتزاجسندن
بحث ایدن برفن مفید اولمشدر بوفن مقبولک ظهور ینه دخی کیمیا کرلک کیمیا قدیمه
اشتغاللری باعث و بادی اولدیغی دخی انکار اولنماز فقط مؤلفک بیان ایلدیکی وجهله
قدمای کیمیا کرانک مسائل فی الغاز صورتله انشاد ایلدکلری قصائد دن معلومات
اولق اوزره بعضیلرینک ایرادی فائده دن خالی اولیه جنی جهته شذور الذهب نام کلبدن
بعض اییا نک بو محمله ایراد و ترجمه سی مناسب کورلمشدر

* قصیده *

* دیارنجبت الانعمین دوارس * امانت الحیا احیائها والروامس *
محصول بیت بو بحث ایده حکمز دیار کثرت ازهار ایله معروف اولان انعمین نام ایکی جبلک
دوزلکننده مندرس اولمش دیاردر که مطر شدید انک کرلک سی یعنی ترونازه اولان ازهار
و نباتاتی و کرک قوریمش و مندرس اولمش نباتاتی بشون امانته وافنا ایلمشدر
* اذا ابتسمت فیها البروق ضوا حکا * بکتها عیون للغمام بواجس *
* بكل مشف مزنه للثری به * من النور حلی والریاض ملابس *
محصول بیتین اول دیارده برفلر کوله رک آچیلوب چاقدیجه اکا بولودلرک عیون مقفده سی
شفاف ریاضیله اغلاری یعنی شفاف و رقیق بولودلرک حاصل اولان یغمورلری یاغدیور
بوسبله طپراق چیچکلر ایله زینتلنوب بائجه لر دخی حله لر کبر
* فاضحت علی الحالین روضا کانه * زرا بی فیها جوهر متجانس *

اما طغرایینک عقرب و حیه و آری تخلق کبی ایراد ایلدیکه مثالر کندوسنک زعم ایتدیکی کبی
 بونلره اطلاع ووقوف حاصل اولان امر صحیحدر اما کیمیا به اهل علمدن برینک مطلع اولدیغی
 و طریقی بولدیغی منقول اولوب اوته دنبرو دوچار منلقه خبط و خبیت اوله گلشدردر
 و برطاق حکایات کاذبه دن بشقه بر شته ظفر یاب اوله میورلر واکر بونی بری بولمش اولسه
 البته اندن اولادی یا شاگردان و اصحابی اخذ و حفظ ایدوب بین الاصدقا منقول
 و متداول اوله رق نهایت بزله و یا خود سائرلر ینه منتشر و بالغ اولوردی اما اکسیر خیر
 مایه مثابه سنده در کلام لرینی رد ایچون دیرز که مایه نک خجوری قلب و تحویل ایه نضج
 و هضمه اعداد ایلسی ماده ده فساد قیلندن اوله رق پک قولایلقه حاصل اولور اکسیر ایه
 مقصود ایسه بر معدنی کندودن اشرف و اعلی اولان معدنه قلب ایتکدر بودخی تگورین
 و صلاحدر تگورین ایسه فساددن اصعب اولمغله اکسیر مایه به قیاس اولنه ماز تحقیق ماده
 بو وجهله دیر که جابر بن حیان و مسلمة بن احمد الجریطی و امثالی حکمانک زعم ایتدکله کبی
 کیمیا اگر صحیح ایسه صنایع طبیعیه با ندن دکلددر و امر صنایع ایه وجوده کلز وانلرک
 بوفنده کلامری طبیعات قیلندن اولوب انجق امور سحریه و سائر خوارق ماده و حلاجدن
 و سائر ندن منقول اولان حالانده کی کلامری قیلندندر مسئله دخی کتب غایه سنده
 بوکاشیده بعض شیلر یازمشدر رتبه الحکیم نام کتبنده کی کلامی دخی بوقیلندندر
 جابرک رساله لرنده کی کلامی دخی بودر و بومقوله کلامری معروف اولوب شرحه محتاج
 دکلز و الحاصل انلرک عنسدنده کیمیا حکم صنایعدن خارج اولمغله نصل که عادت
 طبیعیه سندن خارج اوله رق برکونده یا برآیده اغاج و حیوان بشدرمک قابل دکل ایسه
 کذلک ذهب ماده سندن دخی برکونده و برآیده ذهب یا بلق قابل اولماز و طریقی معنادی
 بوزلماز مکر که عالم طبیع و عمل صنایعک ماوراسنده اوله رق خارق العاده امور ایه اوله
 بونک ایچون کیمیایی صنایع اوله رق طلب ایدن کیمسه نک مال و عملی ضایع اولور
 و بوکاشیده عقیم دینلور زیرا اکابیل ووصول اگر صحیح ایسه طبیع و صنایعک ماوراسنده
 واقع اولمغله اولیا نک خارق عاده کراماتندن صواوزرنده بورمک و هوا به باصوب کرمک
 و اجسام کشفه ایچندن کیمک و معجزات انبیا دن * واذ تخلق من الطین کهیئة الطیر
 فتنفخ فیہ فتکون طیرا باذن الله * مؤداسنجه تخلق طیر کبی اولدیغندن بونک تحصیل
 تا ثیرات روحانیه ایه اوله رق صاحبک حالنه کوره مجرزه یا کرامت و یا خود سحردر
 بونک ایچون بوفنده کافه حکمانک کلامی الغاز قیلندن اوله رق حقیقته بالکرم علم سحرده
 متبحر و عالم طبیعته نفسک تصرفاتنه و خارق العاده اولوب تحصیلنه کیمسه نک
 سعی ایتدیکی امور لا تحصایه مطلع اولنلرمظفر وواصل اولورلر واکثر یا بوفن و صنعته
 سلوک ایتککه بادی بالاده اشعار ایتدیگمز وجهله امر معاشک وجوه طبیعیه سندن
 عجز ایه خلاف معناد طریقلردن معاش ارامق داعیه سیدر که امر تعبدنه عاجز اولان
 کیمسه لره فلاح و تجارت و صناعت کبی طرق صحیحه معاش کوچ کلوب بویله کیمیا کبی
 برکسدرمه یول ایه دفعه کلی ماله دسترس اولق استرل و اهل عمران دن بوکاشی و اعتنا ایلندر

نیجه احوال لائحصاصی اولقی لازم کلور انسانک حالته قیاسا تصور اولنوب بوحالده
 کیمیا کر اولان کیمسه مقصدی تمام اولنجیه دک کندی عمل وتدبیر نی طبیعتک معدنه کی
 فطسه تطبیق وتوفیق ایتمکه محتاج اولور و حالبو که برفن وصنعت ایله حصول
 مقصود اولان شبنک بهر حال اول امر ده تصور اولنسی شرط درنته کم بین الحکما
 ضروب امثالدن اولمشدرکه اول العمل اخر الفکر و اخر الفکر اول العمل درلر بوضور تده
 التونک اطوار متعددده سنده اولان حالاتی و هر طور ده کی نسب متفاوته سی و بوجهرات
 غریزه نک اختلافی و هر طور ده کی زمانک مقداری ایله بو عمل طبیعتک مقامنه قائم اوله جتی
 قوای مضاعفه نک مقداری دخی تصور ایتمک لازم کلور تا که اهل کیمیا فعل صناعه سی
 طبیعتک معدنه کی فعلنه محاذی و مطابق ایله یا خود بعض مواد ایچون صورت خیر
 مایه کی بر صورت مزاجیه اعداد ایله بونلرک کلپنی حصر و احصا ایسه علم محبط
 الهی به مخصوص اولوب علوم بشریه بوندن عاجز و قاصر در و بوضعتله التون بایمق
 ادعا سنده بوانسانلرک حال انجیق منیدن انسان تخلیقی ادما ایدن کیمسه نک حالی
 مشابه سنده اولوب اجزا و نسبتنی و اطوار نی و رجمده کیفیت تخلیقی احاطه ایله بیدیکنی
 و برشی خارج قابله رق جمیع تفصیلا تبه بیلدیکنی تسلیم ایلسک انسان تخلیق ایله بیلسنی
 دخی تسلیم ایله لم لکن بو علم و احاطه اول کیمسه به نصل ممکن اولور بو برهانی اختصار اوزره
 دخی بیان ایله لم تا که ضبطنده سهولت اوله شویله که فن کیمیا اصحابنک خلاصه ادعاری
 جسم معدنی به مستعد اولدینی کالی بولدر مق اوزره فعل صناعی بی طبیعت معدنی به
 تمامیه تطبیق یا خود جسم معدنی برفعل طبیعی احداث وانی کندی صورته قلب
 ایله جک قوی و صورت مزاجیه صناعی بر ماده تخلیق ایتمکدن عبارت اولوب فعل صناعی ایسه
 محازات و مطابقتی یا خود کند و سنده صاحب قوی اولان ماده نک فعل و تأثیری قصد
 و طلب اولان طبیعت معدنی نک احوالک برر برر بر وجه تفصیل تصور ایله مسبو قدر
 احوال مذکور به دخی نهایت اولوب علم بشری بونلری احاطه دن عاجز در و بوادعاده
 بولنسان کیمسه انسان یا خود حیوان یا نبات تخلیقی قصد ایدن کیمسه مشابه سنده در
 شو برهانی محصلی بودر و ایشتدیکک ادله نک الگ موثوق و اقواسی بودر و بونده بوفنک
 محال اولسی جهت فصولدن و طبیعتدن ناشی اولوب انجیق احاطه نک متعذر و بشرک
 عاجز و قاصر اید و کنسه مبنیدر و ابن سینانک ذکر ایلدی بی برهانده بواساس بوقدر
 بوفنک غایبی حسیه محال اولدیفنک بر دیگر وجهی دخی واردر شویله که تقدیمک
 ندرتنده حکمت الهیه ناسک مکاسب و اموالنک قیمتلری اوللرینه مبنی اولانله اگر صنعتله
 حاصل ایلسه لرتکثر ایدرلر و حکمت الهیه باطل اولقی لازم کلور بونک بر دیگر دلیلی دخی
 واردر شویله که طبیعت کندی افعالده اقرب اولان طریق ترکی اید و بده بعیدنی ارتکاب ایتمز
 بوضور تده انلرک صحیح و طبیعتک معدنه کی طریقفسدن اقرب و زمانی اقل و اقصر در
 دیوزعم ایتد کلری بو طریق صناعی اگر صحیح اولسه طبیعت اول طریق ترکی اید و بده
 کند و سنک تکوین ذهب و فضه ده سلوک ایتمش اولدینی طریقفسه کیمزدی

مخلیقه مطلع اولشزد در نته کم طبراق و صماندن عقرب و قیلدن بیلان تکونی کی
 و نته کم اصحاب فن فلاحک یسانلرینه کوره آری بولندیغی وقت بوزا غیلردن آری
 تکونی و اینک وقویون و کچی و آهوامشالی حیوانانک بوینوز لریخی اکوبده قامش یشدرمک
 و اثنای فلاحت و ترییده ایچلرینه بال دوکدرک بالخاصه شکر قامشنه قلب ایتک کی بوسورتده
 معادنده دخی بویله برحال انقلابک و قوعضه نه مانع وار بوئک جله سی تدبیر و عمل ایله
 فصولی قبوله بر ماده بی اعداد صنعیه اولوب بشقه شی دکلدن اشته بزالتون ایله کومشده
 بونی ارابوب صورت ذهب و فضه بی قبوله پک زیاده مستعد اولان ماده بی موضوع
 موقع تدبیر ایدرک اول استعدادینک فعله چیقمسبله فصلانی قبولسه دک چاره سنی ارارز
 ابن سبانی رد ایچون طفر اینک سرد ایلدیکی کلانک خلاصه سی بوراده ختام بولدی
 لکن اهل فنی رد ایچون بر بشقه ما خدمت واردر که انکله یا لکن فارابی و طغرانی دکل بلکه
 بالجه فن اصحابنک بطلان زعمری و فنک وجودینک محال اولدیغی تبین ایدر شویله که
 اهل فنک حاصل عمل و تدبیر لری بودر که استعداد قریب ایله مستعد اولان ماده یه واقف
 اولدقدن صکره انی موضوع عمل ایدوب طبیعت معدنده کی جسمده نصل که تدبیر و عمل
 ایدوبده انی التون یا خود کومشه قلب ایتش ایسه انلردخی اول ماده تک تدبیر و علاجنده
 تدبیر طبیعتنه نظیره و تقلید اوله رق بر عمل ایدرلر و قوای فاعله و منفعله بی تضعیف ایدرلر
 تا که ده از وقتده تمام اوله ز پر محنده تبین ایتشدر که قوای فاعلک تضعیفی زمان فعلی
 تنقیص و تقصیر ایلر و بوده محنده تبین ایتشدر که التونک معدنده التون اولمی
 بیک سکسان سنه مرورندن صکره در بوسورتده علاج و عملده کی قوی و کیفیات
 تضاعف ایدنجه بالضروره بوندن ده از وقتده تکون ایدر یا خود اصحاب فن
 کیمیا شو عمل و تدبیر لریله اول ماده یه بر صورت مزاجیه حصولنی تهری ایدرلر شویله که
 صورت مذکوره اول ماده بی خیر مایه کی ایدوبده علاج و عمل اولنه جتی جسمده افعال
 مطلوبه بی ایشلر که بالاده بیان ایشدیگمز اکسیردر معلوم اوله که مولدات عنصریه دن
 هر متکونده عناصر اربعه تک نسبت متفاوته اوزره اجتماعی لازمدر زیرا اگر نسبتده
 متکافی و منساوی اولسه امتزاج لری تمام اولمازدی بوسورتده سارینه غالب بر جزه اولق
 اقتضا ایدر و مولداتدن هر بر ممتاز جده حرارت غریزه اولق امر ضرور ایدر که اول حرارت
 انک صورتی حافظ اولقین قوه فاعله در بوندن صکره معلوم اوله که هر نه که بر زمان
 معین طرفنده متکون اوله بهر حال اطواری مختلف و ناغایتنه منتهی اولنجیسه دک
 بر طور دن طور آخره منتقل اولق ایجاب ایدر از جله انسانک حالنه باقی که نطفه صکره
 علقه صکره مضغه صکره تصویر صکره جنین طور لرنده منتقل اولدقدن صکره
 تولد ایدر بعده سوت امر و بعده غایتنه واصل اولور و هر طورده اجزای تک میت و کیفیته
 نسبت لری مختلفدر والا اولکی حالی نهایت حالنک هینی اولق لازم کلور و کذا هر بر
 طورده کی حرارت غریزه دیگر طورده کی حرارت غریزه یه مخالفدر بوسورتده التونک
 بیک سکسان سنه طرفنده معدنده تقدر اطوار هدیده سی و بومدت ایچنده منتقل اولدیغی

تعریف ایدر بناء عليه فرانسسه مؤلفانیدن مشهور ساسی نام مؤلف مذکور قزوینی قولنی
 رد ایلمشدر لکن قزوینی قولیه ابن بیطارک قولنی توفیق قابل اولور زیرا مقصد ما
 خارصینی دیدکلی حکمای متأخرینک البوم توتیا دیدکلی معدن معروف اولنی کرکدر
 واصل توتیا بیاض اولوب زاج روحیه یا خود راستقله و یا خود دیگر کوزه نافع
 شیرله مرکب و مزوج اولدقده روح توتیا دینیلور و زاج روحیه مزوج اولدیغنی
 صورته بیاض کوزطاشی و راستقله مزوج اولدقده کوزه چکیلان معروف سرمه
 اولور وار باینک عند نده معلومدر که معدنلرک کولچلری اکثریا خالص اولهرق بولمیبوب
 دیگر معدنلریله مزوج اولهرق چبقار بوسورته ابن بیطارک دیدیکی خالص توتیا و فرنی وینیک
 دیدیکی روح توتیا دیمک اولور انجیق اولوقتلر ترکیب و تحلیل معادن فن و صنعتی هنوز
 شمعدیکی کبی ایلروله ممس اولدیغندن اصل توتیا ایله روح توتیا بیننی فرق ایده ممسدردر
 و کرک توتیا و کرک راستق کوزعلتلیرینه نافع اولدیغندن چینلور یوزچار بلیق کبی
 علتله دخنی نافع اولور اعتقادیه بونلردن آینه یا بلری محتملدر و البوم بعض ایادی
 ناسده بومقوله آینه چینی بولنوب بعض خواص اعتقادیه خسته لرایچون قوللا نیلور
 فی الواقع رنگی سیاهه مانلدز لکن دهرنی بومعدندن یا بیلان اوقلرک مهلك اولسی کبی
 اصل و اساسی اولیان زعم و اعتقادلرک مناسی ندر بیلنمز * تم کلام المترجم *

معادن مذکوره نك هر بری برنوع مستقل اولوبده فصول ایله می مختلفدر لر یوخسه
 خواص ایله مختلف اولوبده برنوعک صنفلر عیبدر لر بورا سنده حکما اختلاف ایدرک
 ابو نصر فارابی ایله اسکاتایع اولان حکمای اندلس جمله سی برنوع اولوبده رطوبت
 و بیوست ولین و صلابت کیفیتلری و صغرت و بیاض و سواد لونلری ایله مختلف اولهرق
 هر بری برنوعک صنفلری اوللرینه ذاهب اولدی لر اما ابن سینا ایله اکاتایع اولان حکمای
 مشرقک رأیلرینه کوره معادن مذکوره فصول ایله مختلف اولهرق هر بری بکدیگره
 مابین برنوع مستقلدر و ابو نصر فارابی کندی مذهبیه بنا ایدرک معادن مذکوره نك
 بکدیگره انقلابی ممکن اولسنه ذاهب اولدی زیرا بوسورته اعراض تبدل ایتمس اولور
 و بودخی فن و صنعت ایله ممکندر بناء علیه انک مذهبیه کوره فن کیمیا ممکن اولور
 ابن سینا دخنی کندی مذهبیه نظرا بوسنعتک امکان وجودی انکار ایلمدی زیرا قلب
 حقایق محال اولدیغندن فن و صنعت ایله فصولک تبدیل و تغیرینه یول اولیوب
 بونی انجیق خالق و مقدر اشیا اولان واجب تعالی حضرتلری خلق ایدر و فصولک
 حقایق بتون بتون مجهولن اولدیغندن صنعتله فصولک انقلابی فصل تصور و طلب
 اولنور دیدی اصحاب فن کیمیا نك اکا برندن طغرابی بوقولنده ابن سینایی بو وجهله تخطئه
 ورد ایدوب دیدیکه تدبیر و عمل کیمیا تخلیق و ابداع فصل ایچون اولیوب مجرد خاصه بی
 قبول ایتمک اوزره ماده بی نهیته و اعداددر فصل دخنی بعد اعداد طرف خالق
 و باریدن کلور نته کم باری تعالی حضرتلری جلا سببیه اجسامه افاضه نور ایلدیکی کبی
 و یوبابده انی تصور و معرفته احتیاجن یوقدر قالدیکه فصولنه جهل ایله یله بعض حیواناتک

ایلدکلرندن حقلرند ه جانب حکومتدن شدت اولنه رق نره لده بولینور ایسه طویللوب اللری کسلیکدن بشقه چاره یوقدر زیر بلواسی عام ومدار اقتدار ومنال عامه انام اولان سکه بی تغییر ایدور لر سلطان المسلمین ایسه سکه بی اصلاح وبوبایده احتیاط وافساد ایدنلر حفته شدت ایله مکلف ومأمورد ر اماصل فن کیمیاه سالک اولنلر بوساخته کارلغه راضی اولوب بلکه بوندن اجتناب وسکه مسلمینی افساد دن تبرئه ذمت ایدرک مجرد اکسیر ایله کومشی التونه وقلای ایله باقری کومشه تحویل ایتک استرلر اشته بونلر ایله بزم سوزمز ودلیلارنده بچمژ وارد ر مع هذا جهانه برکیمسه نک بومقصده واصل ویا کندویه بر علم یقینی حاصل اولدیغنی بتلیورز فقط عمر لری سنک و دسته سنک ایله سحق اجزا و خلط عقاقیر وتصعید و تکلبس مثل لود ابیره مصروف اولوب کیدر وفلان کیمسه بوفنده نائل مر ام اولش یا فلان بوسره واقف ایش کبی کندی یینلرند ه مروی ومنقول اولان حکایاتی استماع ایدوب بر طاقم مصالره الدانان کیمسه ل کبی انلردخی بالکز بوحکایاتی استماع ایله قناعت ایدرلر و بویک بالمعاینه تحقیق واثباتی خصوصی کندولر دن سؤال اولند قده انکار ایدوب بزده ایشندک اما کورمدک دیرلر اشته هر عصرده بونلرک حالی بویله در وبوصنعتنه سلوک ایتک عالمده براسکی داعیه اوله رق متقدمین ومتأخرین بوفنده صدره شفا ویرمیه جک خیلی شیلر سوبلش اولدقلرندن انلرک ذهابلرینی نقل ایتدکن صکره حقیقت حالی بیان ایتک اوزره دیرز که عند الحکما بوفنده اساس بحث معادن منطررقه نک حالیدر معادن منطررقه التون کومش قلا ی قورشون باقریمور

خارصیندر

❁ المترجم ❁ قدمانک رأینه کوره معادن اصلیه اشبو معادن سبعة اولوب التبی جله تک معلومی اولان معدنلدر اما یدنجیسی اولان خارصینی قنغی معدن اولدیغنده علمانک کلاملری اختلاف اوزره در بعضیلر خارصینی خام التوندر که هنوز بزنده نضی کمال بولدن کندویه بردعا قد اصابت ایدوب خام قالمشدر دیدیلر سید شریف جرجانی دخی تجرید خاشیه سنده بوککا ذهاب اولمشدر بعضیلر دخی خارصینی نحاسه شبهه بر جوهردر که اندن یاپیلان آینه لک بعض خواصی وارد دیدیلر انجق خازینی بوقولی رد ایدوب دیرکه خارصینی بزم زمانمزده بولنماز و آینه یا پد قلی معدن که حدید صینی دینیلور بر جوهر مرکب اولوب خارصینی دکدر محمد بن محمد القزونی دیرکه خارصینی معادن سبعة نک یدنجیسی اولوب چین طرفلرندن کلور زکی سیاه وقرمزی به مائلدر اوقلرک اوچلری بومقوله معدنن اولور ایسه ضربلری اشد اولور و بعضیلرک قولنه کوره هر کیمه اصابت ایلرایسه اولدورر وبوندن چینده برکونه معدنی آینه یسارلر که اغزی یابورنی ویا خود یوزینک برطرقی چاریلش اولان کیمسه آکا نظر ایدرک کسب شفا وصحت ایدر وبوندن معمول اولان جنییزله نره دن قبل یولنور ایسه اولمخلده قبل بزم لغت نعمت الله هده دیرکه خارصینی اولدر که اندن آینه چینی اعمال ایدرلر و اوق دمرنی یسارلر که کیمه طوقنور ایسه اولدورر ابن بیطار خارصینی بی ییاض اولمق اوزره

بواکسیر عناصر را بر سه دن مرکب بر ماده اولوب بو عمل و تدبیر مخصوص ایله کندوده
 بر مزاج و طبیعت حاصل اولور که واقع اولدینی شیده تصرف وائی دخی کندی صورت
 و مزاجنه قلب و تحویل ایدر و کندوسنده حاصل اولان قوت و کیفیتیه انده دخی حاصل ایلر
 انک ما یه سی کبی که خیری کندویه قلب و کندوده حاصل اولان انفشاش و انتشار
 حالی انده دخی حاصل ایدر که معده ده سهولتله هضم اولوبده سر یعا غدا یه منقلب
 اوله جق بر حاله قور اشته التون و کومش اکسیری دخی عینله بونک کبی معادنده تصرف
 ایدر که انلری التون و کومش صورتلرینه قلب ایلر محققین اهل کیمیا نک خلاصه زعملری
 بودر بنساء علی ذلک بوفن اصحابی بو عمل و تدبیر موافقت و مداومت ایدوب بونکله
 رزق و معاش تحصیلی داعیه سنده بولورلر و احکام و قواعدینی کندولردن اول بکن
 ائمه فنه اسناد و انها ایله یکدیگره نقل و روایت وینلرنده تداول و لغزلیخی فهم و اسرارینی
 کشف خصوصنده مباحثه ایدرلر زیرا اکثریسی جابر بن حیانک رسائل سبعینده کی
 تحریراتی و مسئله المجریطینک رتبه الحکیم نام کتابنده و طغرانی ایله ابن مغیرینسک رنگین
 و رزین اولان قصائد عدیده لرنده کی تعبیقاتی کبی الفسازه بکزر اصحاب فن بونلرک حل
 و فهمبله اوغرا شوب نهایتنده بر فائده کوره مزلر بر کون اعظم علمای اندلسدن استادمن
 ابو البرکات بلقی ایله بونی سولشوب بوفندن بعض تألیفات دخی کندوسنه عرض
 ایتدم اوزون اوزادی به مطالعه ایتدکن صکرهینه رد ایله بوندن بر فائده حاصل
 اولیه جفته بن ضامن و متعهدم دیدی بوندن صکره معلوم اوله که کیمیا کرلردن
 بعضیلری دخی ساخته کارلک ایله اکتفا ایدرلر شویله که کومشی التون ایله و باقری
 کومش ایله بالدزله مق و ایکیده یا اوچده بر اوله رق یکدیگره قارشدر مق کبی حقیقت حال
 قولایقسه اکلاشیه جق صورتده بر ساخته کارلری بیارلر و یا خود باقری تبیض و تلین
 ایدرک ماهر قبوجیلردن بشقه سی کومشدن فرق و تمیز ایده میه جک صورتده بر جسم
 معدنی باقمق کبی فن و صنعتله معادن یلنده نسبت و امتزاج پیدا ایدرک بویله فسادی خفی
 بر ساخته کارلری احداث ایدرلر بو مقوله ساخته کارلر قلبلر نلک ایله خلقی الداده یلورلر
 اشته ناسک صنعتجه الک اخیسی و عاقبتجه الک فناسی بونلردن زیرا کندی کبسه طعملرین
 املا ایچون خلقه کومش برینه باقر و التون برینه کومش و پردکلردن سارق یا خود
 سارقدن اشردرلر مغربده بزم طرفده بو ساخته کارلرک اکثری بر بر طلبه سیدر که اطرافده
 طولاشه رق بادیه مسجد لرینه صیغینوب بولدقلری زکیجه کیمسه لری التون و کومش
 یا بمق صنعتنه و قوف ادعاسله الدادرلر نفوس بشریه دخی زروسیمه محب و حر یص
 و بونلرک طلبنده مهالك اولغین طلبه هر قومه بو بهانه ایله انلردن بر ازشی طوتوب
 و بو صورتله باز انلرک یانلرنده کلنوب نهایت عجز لری ظاهر اولوبده قرلری میدانه حقیقه جنی
 وقتده اورادن بر بشقه طرفه فرار وینه بشقه بر طاقم طمعکار لری اغفال ایله انلردن
 دخی بر ازشی طوتارلر و مدار تعیشلرینی بولق ایچون دائماً بو حالد طولا شورلر بو صنف
 کیمیا کرلر بزم بر دیه جگمز بوقدر زیرا بونلر فرط جهالت و دنا نته ارتکاب سرقت

وتكر ر صيف وشتا ايله حاصل ايتديكم عبرت وانتيباه ايله بيلدم كه مطلقا اكر بن
شرايشلرسم مقابلنده شرايله مجازات اولنورم وخيرك دخی جزاسی خيردر وبهر حال
بن اكر مطيع اولورسم فوز ونجات بولورم وعاصی اولديغمنده رجح باريدن اميد وارم
وهر حالده عرش وارضك مطيع اولديغی باری تعالی حضرت نلرينك حكمی نمننده يم
سزك فلسفیات نامنده اوهام ايله مملو اولان كابلر كزده بويوقدر لکن حكم وقضای الهی
نی مقرر ومقدر قیلشدر

❖ لوحدت الاشعری عن ❖ له الی رأیه انشاء ❖

❖ لقال اخبرهم بانی ❖ ممايقولونه براء ❖

موصول بیتین اكر امام اشعری كندی رأینه منتهی اولان كیمسه لر دن تحذیث واخبار
ایسه دیردیكه انلره خبر ویرك كه بن انلرك دیدكری شیدن یعنی موضوع بحث ایتدكری
احول فلسفیه دن بری يم حاصلی عقاید دینی بی اثبات ایچون فلسفه دن استمداد واستعانه ایدن
اهل کلامی بیله رد ایتدكله فلسفیاتنی طعن وجر حده مبالغه مراد ایلشدر

❖ فصل ❖

❖ کیمی انك ثمره سی اولدیغی ووجودی محال ایدوکی واکا سلوکك مفاسدی ❖
❖ بیاننده در ❖

معلوم اوله كه كچنمدن عاجز اولان نیجه كیمسه لر کیمیا کرلك صنعتنه سلوک ایدرلر وبودخی
رجوه معاشدندر ومالی کسب وسعی ايله قزانمقدن ایسه بوسنت ايله اله کچورمك
دها قولایدر اعتقاد فاسدنده بولندقلرندن خلقدن چکینه رك و حکومتدن صاقینه رق
نیجه زجت ومشفقی ارتکاب والرننده کی مال ومنال لرینی بویولده اتلاف وافنا ایدوب
بیاننده خائب وخاسر قالورلر وکندولر نی برکوزل ودقیق صنع وحرکنده قیاس ایدرلر
حالبوکه انلری بو طبعه دوشورن معادن بیئنده بر ماده مشترکه اوله رق بعضی بعضی
نقلب ومتحول اولوب بو جهته کومشك التون و باقر و قلايك کوش اولسی چاره سی
ارارلر و بونی عالم طبیعتك احوال ممکنه سندن ظن ایدرلر و بونده مخالف طریق لری
واردر زیرا تدبیر وعملده مذ هب لری مختلف اولدیغی کی حجر مکرم دیونسمیه ایتدکری
ماده موضوعه ده دخی اول ماده نجس انسا نمیدر یوخسه قائمدر باقبل ویا بمورطه
ویا خود دیگر برشمیدر دیو اختلاف لری واردر وماده بی تعیین ایتدکد نصکره جمله
تدبیر وعمل لرندن بری اول ماده بی برقانی ودوز طاش اوزرنده دسته سنك ايله از مک و بو ائنده
ایجاب ایدن عقاقیر وادویه بی هلاوه ایتدکد نصکره صو ايله صولایوب بعده صوخی
یا طبر اغنی استخراج ایچون کونشده تجفیف ویا خود آتشد طبع یا تصعید ویا تکلبس
ایتمك صورتی اولوب فنك اقتضاسی اوزره بو عمل وتدبیرك نتیجه سنده پرتاب
یا خود مایع برشی حاصل اولور که اکا اکسیر نسیمه ایدوب اول اکسیر آتشد قیردیرلش
کومش اوزرینه القا اولندقدن التون اولور وکذا آتشد قیردیرلش باقر اوزرینه القا
اولندقدن دخی کومش اولور دیوزعم ایدرلر ومحققین اهل کیمی انك زعم لرینه کوره

❖ بواکسیر ❖

محصول ایات اول عقول اصحابی ضلالتده قالدیکه انفصام وانفعال وفنا شانندن اولان شیلری قدیم اعتقاد ایدر لر و صولیه هواک احداث ایلدیکی طبیعی وجودده حاکم و فاعل اعتقاد ایتدیلر آجینک مقابله طاعتی بی کورمدیلر که یکدیگره ضد ایکن ایکنسنیده طبراق ایله صورتیه ایدور حاصلی عالمک قدمی وطبیعتک عالمده تأثیر بی اعتقاد ایدن فلاسفه بی رددر

- * الله ربی ولست ادری *
- * ما الجوهر الفرد ولا الخلاء *
- * ولا الهیولی التي تنادی *
- * مالی عن صورة عراء *
- * ولا وجود ولا انعدام *
- * ولا ثبوت ولا انتفاء *

محصول ایات الله تعالی حضرتلری ربمد رنه جوهر فرد و خلائدر یلورم ونه ده بنم ایچون صورتدن تجرد قابل دکلدن و وجود وانعدام وثبوت وانتغایوقدر دیوندا ایدن هیولای طانیم یعنی طوغریدن طوغری به جناب حقه ایمان ایدوب نه متکلمین کی حکمایه قارشو حشر جسمانی بی اثبات ایچون جوهر فرد و خلائد بختلرینه صرف افکار ایتکه مجبور اولورم ونه ده حکمای کی عالمک قدمنه زاهب اولوبده صورتدن مجرد اوله رق بولنمیان هیولی اثباته محتاج اولورم

* ولست ادری ما الکسب الا * ما جلب الیسع والشراء *
محصول بیت و یع و شرا ایله جلب منفعتدن بشقه کسب بیلم یعنی رمال و منجملر کی خلقی الدا دیوده جلب منافع قیدینه دوشمیوب انجق * الکاسب حبیب الله * مفادینجه تجارته کیچورم

- * وانما مذهبی و دینی *
- * ما کان والناس اولیاء *
- * اذ لا فصول ولا اصول *
- * ولا جدال ولا اتیاء *
- * ماتبع الصدر واقتفینا *
- * یا حبذا ذاك الاقتفاء *
- * كانوا كما تعلمون منهم *
- * ولم یکن ذلك الهذاء *

محصول ایات بنم مذهب و دینم ناس اولیا ایکن مسلوک اولان طریق مستقیمدر که نه اصول و فصول و ارایدی ونه مجادله و مناظره اولنوردی اول طریق مستقیم صدر اولک تابع اولوبده بزنده اقتفا و اتباع ایتدیکمز مسلک قدیم اولوب بوده نه کوزل اقتفادر انلر کند و زندن روایت ایله یلدیکنر مسلک معروف اوزره ایدیلر و بوهرزه و هذیانلر یوق ایدی

- * یا اشعری الزمان انی *
- * اشعری الصیف والشتاء *
- * انی اجزی بالشسر شرا *
- * والخیر عن مثله جزاء *
- * واتی ان اکن مطیعا *
- * فزت واعصی ولی رجاء *
- * واتی تحت حکم بار *
- * اطاعه العرش والبراء *
- * لبس باسطارکم ولا کن *
- * اتاحه الحکم والقضاء *

محصول ایات ای زمانک امام اشعریسی بکاصیف و شتایلدردی یعنی مرور

بوهلك مضرت وفساد نبي يلن كيمسه به دخی واجب اولان بودر
 * للمترجم * اطباق الذهبه محرر اولديغى اوزره امام ابو يوسف رحمة الله عليه
 حضرتلری بيورمشدرکه اوج علمدن ما عدا هر علمى تعلم ايت اول اوج علمدن بريسي
 علم نجومدرکه موجب شامتدر ايکنجيسى علم كيميدرکه افلاس ايراث ايدر اوچنجيسى
 دينده بحث وجدالدرکه بودخى زندقه به بادی اولور * تم کلام المترجم *
 بوندن صکره معلوم اوله که فن نجوم حد ذاتنده صحيح اولسه ده اهل ملتدن کيمسه انده
 تحصيل ملکه ومهارت ایده محبوب احاطه ايتدم ظن ايدن کيمسه فى نفس الامر پک زياده
 فاصردر زيرا شريعت فن مذکورک قراءتى حرام قيلش اولد يغندن تعليم وتعلمنه
 اهل عمرانده اجاع واتفاق اولوب اكا حريص اولنر اقل قليل اوله رقى انلردخى خانه زنده
 مخنى ومستور اولدقلری حالد کتب نجومى مطالعه ايدرلر فن مذکور ايسه منسحب
 وفروعى کثير وفهمى عسير اولغله نصل تحصيل واستفاده ایده ييلورلر علم فقهيک
 دين ودنياجه نفعى عام وتعليم وتعلمى اخص امال عامه انام اولديغى حالد کثرت مداومت
 وبونجه مجالس ومحافلده مذاکره وقرائتله تحصيلنه سعى وغيرت اولنه کلورکن
 پک نادر ذاتلر کسب ملکه ومهارت ایده ييلورلر بوصورنده شرعا ممنوعيت حسيله خلقدن
 مخنى اوله رقى بويله صعب المأخذ واصول وفروعى نحصيل وممارسه دن صکره پک زياده
 حدس وتحمينه محتاج اولان برفنده تحصيل مهارت نوجهله قابل اولور وبونى ادعا ايدن
 مردود ومقدو حدر وبين الله فنک غرابى واربابنک قلتي حسيله شاهدى بو قدر
 * والله اعلم بالغيب فلا يظهر على غيبه احدا * عصر مزده وقوع بولان مواد دندرکه
 عربانک سلطان على ابوالحسنه غلبه ايله انى قيروانده محاصره ايتد کلرنده منجمنک
 اکاذيبى کثير وناس ايچنده اراجيف وفيرا اولغله ابوالقاسم الدحوى منجمنى رد سياقنده
 بوقصيده فى انشا ابلدى

* قصيده *

* استغفر الله كل حين * قد ذهب العيش والهناء *
 * اصبح في تونس وامسى * والصبح لله والمساء *
 محصول بيتين هر آن وزمانده جناب حقدن عفو ومغفرت نیاز واستدعا ايدرمد طوع غريسي
 صفا واسايش زائل اولدى تونسه صبا حليب اخشام ايد يورم حالبوکه صبح
 ومسادخى جناب حقدنر
 * الخوف والجوع والمنايا * يحثها الهرج والوباء *
 * والناس في مربة وحرب * وما عسى ينفع المرء *
 محصول بيتين قورقو وآجلق واولوم مصائبى علو کير ظهور اولان فتنه وشورش ووبا
 سوق واطهار ايتنده وناس دخی شبهه وانديشه وجنک ومخاصمده اولوب حالبوکه شويله
 اوله جق ايدى بوق بويله اوله جق ايدى مجادله لری فائده ويرمه کر کدر
 * فاجدى برى هليا * حمل به الهلك والتواء *

بادی نظردہ ظاہر اولان تاثر ایله حکم ایتمسندہ منہم اولمغله احتمالکہ اسبابک اسنادی
 تاثر متعارف صورتندن بشقہ بروجہ اوزرہ اولویده قدرت الہیہ کافہ کاشات علویہ
 وسغلیہ بی ربط ایندیکی کی اسباب ومسببات ییننده دخی رابطه اوله علی الخصوص کہ
 شرع شریف حوادمک کلپسنی قدرت الہیہ یہ رد ایله سائرندن بری اولور وانیسای
 عظام علیہم السلام حضراتی نجومک شان وتأثراتی منکرلدر وشرعیاتک تبع
 واستقراسی بوکا شاہددر نتہ کم ﴿ ان الشمس والقمر لا ینحسفان لموت احد ولا لہیانہ ﴾
 حدیث شریفندہ ﴿ واصبح من عبادی مؤمن بی وکافر بالکواکب واما من قال مطرنا
 بنوء کذا فذلک کافر بی مؤمن بالکواکب ﴾ حدیث صحیح قدسبندہ اولدیغی کی
 ﴿ للترجم ﴾ اولکی حدیث شریفک سبب ورودی بووجهلہ مرویدر کہ ولد مکرم
 مصطفوی حضرت ابراہیمک وفاتندہ اتفاقا خسوف واقع اولمغله بومصیبت سماویہ
 انک وفاتندن ناشیدر دینلکین بونی ردایچون افندیز علیہ الصلوٰۃ والسلام حضرتلری
 شمس وقر برکیمہ نک موت وحیاتی ایچون طوبلزلردیویورمشدر حدیث ثانیہ
 دخی مؤمن بالله اولنر کواکبک تاثراتی منکر اولدیغی کی یغوری کواکبک تاثراتہ
 اسناد ایندر حقل غیریدہ تاثر وقوعنی اعتضادری حسبیلہ کافر بالله اولدقلمی اشعار
 یورلشد ر (نوء) منازل قردن برکوبک وقت طلوع فجرده افق غربہ میل وسقوطیدر کہ
 اول حیندہ مقابل اولان کوبک دخی مشرقدن طلوع ایدر و بین العرب بونک اون اوچ کون
 حکمی اولوب بعدہ منازلدن بریکر کوبکک نوئی اعتبار ایدرلر بووجهلہ اون اوچر کون
 آخرسنہ یہ قدر تعداد فقط منزل جہہ دہ اون درت کون اعتبار ایدوب یغوری
 وروز کاری وسائر حوادث جو سماوی عربلر بوکا عزو واسناد ایدرلر ایدی
 * تم کلام المترجم *

بوتحقیقا تمزله بوفنک شرعا بطلانی وادله سنک عقلا ضعیفی ظاہر اولدی مع هذا بوفنک
 عمران وعمدن انسانی حقدہ مضرتی دخی واردر کہ تصادفی اوله رق احکام نجومیہ دن
 بری طوفری چیغورر ایسه یطیانلر بوکا الدانوب سائر احکامی دخی بویله مطرد اولور
 ظنیلہ اشیاہی خالقنک غیر یہ اسناد ایدہ جکندن باعث فساد اعتقاد عوام اولور
 وبعض دولتر وقت مختارہ انتظاراتیلہ وقتی امرار ایلدیکی ائشاده درکین فرصت اولان
 اعداسی اطالہ دست هجوم ایتدکلمی دخی واردر و بونک امثال کثیرہ سنی کورمشدر
 ﴿ للترجم ﴾ افغانستانک ییک یوز اوتوز بوقدر تاریخلرنده اصفهانہ هجوملرنده دولت
 صفویہ نک مقدمہ آثار اضعمالی اولان محاربه دہ نابجا وناہنکام جنکہ شروع اولمنسک
 برسبی دخی وقت مختار نمر بسی اولدیغی بعض تواریخده محرردر * تم کلام المترجم *
 بنساء علی ذلک فن مذکور دین ودوانہ مضراولدیغی جہتلہ کافہ بلاد دہ منع وپساع
 قلملیدر وملل متمدنہ ایچندہ علوم ساڑہ کی بوفنک دخی امر طبیعی اولمی وارد
 دکلدر زیرا خیر وشر عالمده طبیعی اولوب انجیق اسباب حصولر بنہ تکلیف تعلق
 ایتمکله خیرک اکتسابندہ اسبابہ تثبث واسباب شر ومضرتی دفع لازم کلور ائشہ

شویله که نظر ایلرز اول کوکب وقت قرانده قونده زاندا ايسه طبیعتده نیراعظمه موافقتنی
 ییلورز واکر ناقص اولورسه ضدینتی ییلورز کواکبک بووجهله مفرد اوله رق قوتلرینی
 بیلنجه مرکب اوله رق قوتلرینی دخی بوندن ییلورز بودخی کواکبک تثلیث وتریع کبی
 مناظر اولدقلری حالده اولوب بونک معرفتی دخی کذلک نیراعظمه قیاس ایله طبایع بروج
 جهتنددر وقوای کواکبک کلپسینی ییلدی بکمزده مقصوده انتقال ایلرز زیراقوای
 کواکبک هواده تأثیری ظاهر در وانلردن هواده حاصل اولان مزاج تحتده کی مولداتده
 دخی حاصل اولوب نطفه وتخم انکله متعلق اولغله بوندن متکون اولان بدنه واکماتعلق
 اولان نفسه دخی ساری اولور زیرا تخم ونطفه نک کیفیاتی انلردن متولد اولنره دخی
 عارض اولور بونکله برابر بو طریق دخی ظنی اولوب یقینیاتدن دکلدر وکذلک قضاء الهی
 یعنی قدر قیلندن اولوب انجیق اوله جق شئک جله اسباب طبیعه سندندر قضاء
 الهی ايسه هر شئیه مقدمدر بطلمیوسک محصل کلامی بودر وبوقفصیل کاب اربعنده
 وسائر کابلرنده مصر حدر اشته بونک ضعف ادله سی بوندن تبین ایلدی تفصیلی
 دخی بودر که اوله جق شئیه علم یا خودظن حصول محلنده مبین اولدیغی اوزره جله اسبابی
 یعنی فاعل وقابل وصورت وغایتی بیلکله اولوب برمنوال سابق تقریرلرینسه نظرا قوای
 نجومیه فاعل وجزء عنصری قابل اولوب انجیق قوای نجومیه بالاستقلال فاعل دکلدر
 بلکه بوراده بابانک قوه تولیدی ونطفه ده کی نوع ایله نوهک صنفلرینی تمیز ایدن
 خاصه نک قوتلری کبی قوای نجومیه ایله یله جزء مادیده فاعل اولان دیگر قوتلردخی وارد
 یساعلی ذلک قوای نجومیه کاملاً معلوم اولدیغی صورته انلر اوله جق شئک جله
 اسباب فاعله سندن بری اولمش اولور بوندن صکره نجومیه قوی وتأثیراتی معلوم
 اولدیغی تقدیرجه دخی زیاده حدس وتخمین شرطدر تا که بوسورتله کائنک وقوعنه
 ظن حصولی ممکن اوله وحدس وتخمین ايسه منجمک فکرنده کی قوتدن عبارت اوله رق
 علل کائیدن اولدیغی کبی اصول فندن دخی دکلدر وبوحدهس وتخمین مفقود
 اولدقده فندن شک مرتبه سنه هودت وتزل ایدر بودخی قوای نجومیه یه تمامیه علم
 حاصل اولوبده بوکابرکونه خلل وخطا عارض اولدیغی تقدیرجه اولوب بوايسه امر
 مشکلدر زیرا کواکبک اوضاعنه معرفت حاصل ایتک ایچون سیرنده اعمال دقیقه
 حسابیه محتاجدر فالدیکه هرکوکبک برقوتله تخصص وتمیزینه دلیل بو قدر وشمس
 قیاس ایله کواکبک خسه نک قوتلرینی اثباتده بطلمیوسک دلیل دخی ضعیفدر زیرا شمسک
 قوتی جمیع قوای کواکبه غالب ومستولی اولغله بطلمیوسک دیدیکی کبی عندالمقارنه
 زیاده ونقصانلرینی بیلک مشکل اولور بوسبیلرک هربری عالم عناصرده کی کائنات
 واقعه بی بوفن ایله بیلکله مانع وحائلدر بوندن صکره معلوم اوله که کواکبک ماتحتنه
 تأثیری باطلدر زیرا جناب اللهدن بشقه فاعل اولدیغی توحید یابنده برمنوال سابق
 تبین ایلدی وهلم کلام اصحابی بونک اوزرینه مستغنی بیان اولدیغی وجهله احتیاج
 واستدلال ایلدیله شویله که اسبابک مسبباته اسنادینک کیفیتی مجهولدر وعقل انسانی

نظری اولان عرضلرینه وافی دکدر مع هذا که بو عیله ظواهر شرایعه مخالفت دخی
 وارد و بونده بشقه برغمه اولیوب بالکرت تشخیص ذهن اتمکله ترتیب ادله و براهینه جودت
 فکر و صواب ملکه سی کتور مک فائده سی وارد چونکه ادله و اقبسه نک احکام
 و اتقان وجهی اوزره تنظیم و ترکیبی فن منطقه ده شرط ایتدکری منوال اوزره اولوب
 طبیعیات و ریاضیات و الهیات دخی براهینی بو وجهله استعمال ایتدکریدن بویه شروطنی
 جامع بوجه براهین ایله علوم مذکوره فی مطالعه ایدنلرا حجاج و استدلالانده ملکه اتقان
 و صوابه مالک اولورلر زیر اصناعت منطقیه هر قدر حکیمانک حصول مقصدلرینه وافی دکل
 ایسه ده قوانین انظاردن ییلدیکن شیلرک الک صحیحی بوفندر بونکله بار علوم حکمیہ بی
 اوقویه جق کیمسه ل تفسیر و فقهه مطلع و علوم شرعیه ایله مملو اولدقدن صکره اوقوبوب
 علوم دینیہ دن خالی ایکن بر کیمسه بو علومه مک اولاملیدر زیرا بو حالده ضلالتدن رهیات
 سلامت اولان پک نادر در جناب حق جمله بی حق و صوابه هدایت و ارشاد ایله

فصل

فن نجومک ابطالی و ادله سنک ضعفی و فایتنک فسادی بیاننده در

فن نجوم اصحابی بوفن ایله کواکبک قوی و تأثیراتندن استدلال ایله عالم عناصرده کی
 کائناتی حدوتندن مقدم ییلور زد یوزعم ایدرلر که کواکبک موالید عنصریه ده کرب
 مفردا و کربک مجتمعا تأثیری اولغله افلاک و کواکبک اوضاعی حادث اوله جق کائنات کلیه
 و شخصیه نک انواعه دلالت ایدر درلر متقدمین منجمینک رأیلرنجه کواکبک قوی
 و تأثیرتی بیلک دخی تجربه ایله اولوب بوا یسه تحصیلنه عمرلک متحمل اولدیغی برشیدر
 زیرا تجربه علم باخود ظن حاصل اولق ایچون مراتب متعدده تکرار ایله حاصل اولور
 حالبوکه ادوار کواکبکدن بعضیسنک زمانی پک اوزون اولغله تکراری اول قدر سنین
 و فیره و اعصار متطا اوله به محتاج اولور که اکا اعمار عالم بتشتر بعضیلری دخی کواکبک
 قوی و تأثیراتنه معرفت وحی ایله اولمشدر دیوب بوقولک بطلاتی دخی تحقیقات
 سابقه مزدن ظاهر اولور که انبیای عظام علیهم الصلوٰة والسلام حضراتی هر کسدن
 زیاده فن و صنعتدن بعد اولوب غیبدن اخباره دخی اصلا تعرض ایتمز مکرکه
 من طرف الله اوله زده قالدیکه فن ایله غیبی استنباط اداسن ایدوده بونی املرینه
 مشروع ایدر و بطلبوس ایله متأخریندن اکا تابع اولنر کواکبک بوکا دلالتی کندولرینه
 کائنات عنصریه ده حاصل اولان مزاج جهتندن دلالت طبیعیه ایدوکنسه ذاهب
 اولوب بونی اثبات ضمننده بطلبوس دیمشدر که زیرا نیرینک عنصریانه کی فعل
 و اثری ظاهر اولوب کیمسه بونی انکار ایده من ته کم فصولک تبدل و امرجه سنده
 و آثار و زرعک پشمه سنده شمسک و رطوبانده و صوده و خیار نوعندن اولان نباتاتی
 یتشدرمه قمرک فعلی کی و نیریند نصکره کواکبک ساثره ده ایکی طریق بقرن وارد
 اولکبسی بویله ائمه فقهه تقلید در لکن بو طریق نفسه قساعت و یرمز ابکبسی
 هررکوکبی طبیعت و اثری ظاهر و معلومز اولان نیر اعظمه قیاس ایله حدس و تجربه در

شویله که

سکا ظاهر اولدی وارسطو ایله اصحابی شواتصال و ادراک ایله انجیق نفسک بلا واسطه
 کندورندن اولان ادراکنی قصدایدر لر بودخی انجیق حجاب حسی کشف ایله حاصل
 اولور و شوادرا کدن نشئت ایدن ابتهساج سعادت موعوده نك عیندر دیدک لری دخی
 کذلک باطلدر زیرا تقریر یله بزه متین اولان انجیق و رای حسده نفسک بلا واسطه
 بر دیگر ادراکی اولوب نفس بو ادراکله بک زیاده بهتجیح و محظوظ اولسیدر بودخی
 سعادت اخرویه نك اول ادراکدن عبارت اولسنی تعیین و اثبات ایتمز بلکه اول ادراک
 بوسعادتک جمله لذائذ نندر سعادت انجیق موجوداتی علی ما هی علیه ادراکده در
 قوللری دخی باطل اوله رق اصل توحیدده ذکر ایتدیکنز او هام و مغالطه لرینه
 منبیدر که هر مدرکک عنسدنده وجود کندی مدار کند. منحصر در دیرر حالوکه
 بو کلام لرینک فسادخی و وجودی احاطه و کرک روحانی و کرک جسمانی کافه اقسام
 و افرادینک ادراکنی اسبقا قابل اولدیغنی بیان ایتمشیدک بالاده مبسوط اولان مذاهب
 حکیمانک کافه سنک حاصلی بودر که جزء روحانی قوای جسمانی دن مفارقت ایتدکده
 ادراک ذاتیسی ایله علمزک احاطه ایلدیکی موجوداتی ادراک ایلر بوخسه کافه موجوداتی
 ادراک ایدم مزیرا موجودات داخل دائره حصر و احصا دکدر و اول جزء روحانی
 بونوع ادراک ایله صبینک اول نشو و نما سنده مدارک حسیه سیله سوندیکی کی بک زیاده
 سو بنور اشته حکیمانک نتیجه نظر لری بودر بونک ایلر و سنده کی بونجه موجوداتی
 ادراک و شارعک و عد ایلدیکی سعاده بزیم ایصال ایدم بیلور شارعک امر ایتدیکی کی
 عمل ایتمکجه بوسعادت موعوده بک بعید قالور و انسان نیک و بدی تمیز ایتمی
 حسیله نفسک تهذیب و اصلاح سنده مستقدر قوللری دخی سعادت موعوده نفسک
 ادراک ذاتی سندن عبارت اولق قضیه سنه مبنی بر امر در که رذائلک ایراث ایلدیکی
 ملکات و الوان جسمانیه سببیه نفسک بو ادراکنه طائق و مانع اولسندن نامی رزائلدن
 تصفیه اولند قده بوسعاده واصل اولور دیمک اولوب بزیاسه بیان ایتدک که سعادت
 و شقاوت ادراکات جسمانیه و روحانیه نك وراسنده برشیدر و انلرک معرفته توصل
 ایتدک لری حال تهذیب و تصفیه نك نفعی انجیق قیاس و قانون اوزرینه مبنی بر ادراک
 روحانیدن نشئت ایدن ابتهساجدن عبارتدر اما بونک وراسنده شارعک امر ایلدیکی
 اعمال و اخلاق اوزرینه بزه وعد ایتدیکی سعادت مدارک مدرکین و عقول عاقلینک
 احاطه ایتدیکی برشیدر اشته رئیس حکما ابو علی بن سینا شوکا منبه و آگاه اولغیله
 کتاب مبداء و معادنده دیمشدر که حشر روحانی و احوالی نسبت معینه معلومه
 و تیره واحد اوزره اولدیغندن براهین عقلیه و اقبسه صحیحه ایله درک و توصل اولنور
 شیلردن اولغیله بونک اوزرینه برهان اقامه سنه و ستمز وارددر اما حشر جسمانی و احوالی
 نسبت واحد اوزره اولدیغندن برهان ایله ادراک اولنده ماز شریعت حقیقه مجدییه ایسه
 بزهانی بسط و بیان ایتمکله حشر جسمانینک احوالده شرع شریفه مراجعت اولنسون
 ابن سینانک خلاصه مقالی بودر بو تحقیقا تمزله سکا معلوم اولدیکه بو علم حکیمانک مطمح

مقدماتی ذاتی اولی شرطی در دیشلردر ویک بیوکری اولان افلاطون دخی
 الهیاتده یقینه توصل اولنه میوب انجق احق واولی دینیلور یعنی ظن تحصیل اولنه ییلور
 دیشلدر یا بونجه تعب و مشقند نصکره بزبالکن برظن تحصیل ایده جک اولدیغیز حالده
 بزم اولکی ظمیزه کفایت ایدر و بوضورتده بزم مقصد مزورای حسده کی موجوداته
 علم یقین تحصیل اولدیغی حالده بو علوم ایله اوغراشقدن نه فائده وار اشته حکما هندنده
 فایت افکار انسانیه بودر انسانک سعادتق انجق شو براهین ایله وجودی نفس الامرده
 اولدیغی کی ادراکدن عبارتدر دیملری دخی برقول مزیف و مردوددر بونک تفسیری
 دخی بو وجهله درکه انسان اینکی جز دن مرکب اولوب بری جسمانی و دیگری انکله مجزج
 اولان روحانیدر و هر جز نک کندوسنه مخصوص مدارکی واردر و ایکبسنده دخی مدرك
 اولان جزء روحانی اولوب بعضا امور روحانیه بی و بعضا امور جسمانیه بی ادراک ایدر لکن
 روحانیاتی ادراکی بالذات و بلا واسطه اولوب جسمانیاتی ادراکی دخی آلات جسمانیه اولان
 دماغ و حواس واسطه سیله در و هر مدرك کندی ادراکیله مشبه و محظوظ اولور صینک
 بالواسطه اولان ادراکات جسمانیه سنک اوائلنده کی حالته باقی که ضیایی کورسیله
 واصواتی ایشتمیله نصل سوینور نفسک بالذات و بلا واسطه اولان ادراکندن
 ابتهاجی ایسه دها اشد و الذ اولی لازم کلدیکی بی اشدباه اولغله نفس روحانیسه کندی
 ادراک ذاتیسی تصور ایدیکسک تعریف و تعبیر اولنماز در جمله کنده بیه ابتهاج ولذت
 حاصل اولور و بو ادراک نظر و فکر ایله حاصل اولوب انجق حجاب حمی کشف
 و مدارک جسمانیه بی کافه فراموش ایله حصوله کلور و کثیرا اما صوفیه بو ادراک
 حصوله اول ابتهاج ولذتی حصوله کتورمک ایچون ریاضت ایله قوای جسمانیه نک
 وحتی دماغدن فکرک ییله امانه و الغاسنه سعی ایدرلر که شوغل و موانع جسمیه نک
 زوالیه کندولرینه تعبیر اولنماز صورتده ابتهاج ولذت حاصل اولور اشته بوز علمینک
 صحتی تسلیم اولنسه دخی مقصود لرینه وافی اولماز براهین و ادله عقلیه شونوع ادراک
 و ابتهاجی حصوله کتورر دیملری دخی باطلدر زیرا براهین و ادله قوای دماغیه دن
 معدود اولان خیال و فکر ایله اولدیغندن جمله مدارک جسمانیه دن اولوب بو ادراکی
 تحصیلده ایسه ابتدا اعتنا ایده چکمز خصوص بوکا مانع اولان قوای دماغیه بی امانه در
 و اهل حکمتک ماهر و ممتاز لرینی کور بورر که ابن سینانک کتاب شفا و اشارات و نجایه
 ابن رشدک کتاب ارسطودن مأخوذ و ملخص اولان تألیفاتنه مکب و منهک اوله رفق
 کتب مذکوریه بی تفحص و براهینه تمسک برله انلردن بونوع سعادتق امید و التماس
 ایدرلر بتلزلر که بو صورتله تکثیر موانع ایش اوله بورلر و بو بایده مستندلری ارسطو
 و فارابی و ابن سینادن منقول اولان شیدر که هر کیمده ادراک عقل فعال حاصل اولوب
 حال حیاتده اکامصل اولورسه اول کیمسه سعادتدن حظ و نصیبینه نائل اولمش اولور
 دیشلردر انلرک هندنده عقل فعال مراتب روحانیاتدن حسک منکشف اولدیغی
 اولکی مرتبه اولوب عقل فعاله اتصال ایله دخی توصل علی مراد ایدرلر بونک فسادی

جسمك ورا سنده برشی یوقدر دیو اعتقاد ایدن طبیعون مثابه سنده در لر موجوداتده
مدعاری اوزره ایراد و معیار وقانون منطق اوزره عرض ایتدکلمی براین دخی قاصر
وغرضارینه غیرواقیدر موجودات جسمانیده اولان برهانلری که علم طبیعی تسبیح ایدر لر
انک وجه قصوری بودر که زعملری اوزره حدودواقبسه ایله استخراج اولنان نتایج ذهنیه ایله
خارج بیننده کی مطابقت یقینی دکلدردن زیرا نتایج مذکوره نک کافه سی احکام ذهنیه
عمومیه اولوب موجودات خارجییه ایسه مواد ایله مشخصدر مواد ده دخی ذهنیه کلینک
خارج شخصی به مطابقتنه مانع برشی اولوق محتملدر مکرر که برحکم حس شهادت ایله
اولوقت دخی انک دلیلی شهود اولوب برهین مذکوره دکلدردن بوجه رنده انلرک ایراد
واعتقاد ایتدکلمی یقین زده بولنور واکر چه ذهنک تصرفی بعضا تجربیدی
رتبه ثابته اولان صور خیالییه ایله شخصیاته مطابقت اولان معقولات اولاده اولوب
معقولات اولی دخی کمال انطباق ایله خارجه مطابقت اولدیغندن بوضوئله استحصال
اولنان حکم محسوسات مثابه سنده یقینی اولغله بوخصوصده دعواری تسلیم اولنسه ایله
بسه اکاصرف افکار ایتدن اعراض ایتلی بز که مؤمنک مالایعنی بی ترک ایتسی دیمک
اولور زیرا طبیعیات بزم کرک دیتمز وکرک امر معاشر خصوصنده مهم و مفید
اولدیغندن ترکی اوزریمزه واجدر

● للمترجم ● حکمت طبیعیده وخصوصیه فن عنصریانه که موالیید ثلثه دن
و عناصرک یکدیگره اقلانیدن وجو سمدده اولان کیفیاتدن بحث ایدر بوفنده حکمانک
اکثراده سی ظنیات قیلنندن اولدیغنی مسلماندر انجیق حکمای متأخرین شمعی بولنور
ترک ایله معاینه و تجربه بی اساس اتخاذ ایتلریله فن طبیعیات بتون بتون بشقه حاله کرمش
و سنایعه مدارکلی و امر تمدنجه ترقیاتک برباشلوجه سببی اولشدر بوجهته شمعی حکمت
طبیعیته امور دنیامزه کللی فائده سی اولغله تحصیل لازمه دندر و بوفنک فروهاتندن
اولان کیمیا فنی که عناصرک یکدیگره امتزاجندن بحث ایدر برفن مفید اولوب معموریت
ومدنیته حصونه عظیم نفعی اولدیغنی الیوم مشهوردمزدر ● تم کلام المترجم ●

ورای حسده یعنی روحانیته اولان برهانلری که علم الهی و علم مابعدالطبیعه تسبیح ایدر لر
بو دلیلرک وجه قصوری دخی بودر که روحانیته ذواتی رؤای مجبور اولوب انلره
توصل اولننده ماز و انلرده برهان دخی جاری اولماز زیرا موجودات خارجییه دن معقولاتک
تجربیدی انجیق ادراک ایلدیگمزشیلرده اوله ییلوب ذوات روحانییه ایله بیتمزده حجاب
اولدیغندن انلری ادراک ایده میر که حتی انلردن ماهیات آخری تجرید ایده لم بوجهته
انلرده برهان تحصیل واقمه ایده میر واجالا وجود لر بی اثباته دخی بر دایمز اولوب
الادیسل وجدانی قیلنندن اولان احوال نفسیه مزایله وخصوصا هر کسجه امور
وجدانییه دن اولان رؤیا ایله اثبات ایلر و تفصیل صفات و حقیقتلری مواد غامضه
و مشکله دن اولغله بوراره واقف و مطلع اولغله یول یوقدر حکمانک محققلری دخی
بونی تصریح ایتلردر که مادی اولیان شی اوزرینه برهان اقامه اولننده ماز زیرا برهانک

و تصدیق اکامو قو قدر دیدکاری شعور معناسنه تصور دیکدر بوخسه علم تام معناسنه
 دکدر پک یوکاری اولان ارسطونک مذهبی دخی بودر بوندنصرکه معلوم اوله که حکما
 انسانک سعادتق کرک حسده و کرک ماورای حسده اولان کافه موجوداتی شونظر
 و پراهین ایله ادراک ائتمده در دیوزعم ایدرلر حکمانک وجودده خلاصه افکار و نتیجه
 انظار بی بودر که انلرا اولاحکم شهود و حس ایله جسم سفلی به واقف اولوب اندن براز ترقی
 ایدرک حیوانانده کی حرکت و حسدن نفسک وجودینه انتقال ایتدیلر صکره قوای نفسدن
 سلطان عقلی درک و احساس ایدوب بومر تبه ده ادراکاری توقف ایلدی بعده جسم عالی
 سماوی بی ذات انسانه قیاس ایتلر یله انسان کی فلکک دخی نفس و عقلی اولوق اوزره
 حکم و اعتقاد ایلدیلر و بونی نهایت عدد آحاد اولان اونه ابلاغ ایله عقول عشره دیدیلر
 و سعادت انجیق نفسک تهذیبی و فضائل ایله تخلقی ایله برابر وجودی بواعتقاد اوزره
 ادراکدن عبارتدر انسان مقتضای عقل و نظریه فضائل و رزائل بینی تمیز ایتدیکندر
 و فطرتی حسبیه افعال ممدوحه به مائل و افعال مذمومه دن مجتنب اولدیفندن شرع
 وارد و نازل اولسه یله انسان ایچون بو حالک تحصیل ممکندر و بوسعادت حاصل اولدقده
 نفسده بهجت و لذت حاصل اولور و بوکا جهل شقاوت سرمدیه در دیوزعم ایدرلر اشنه
 حکما عذبنده آخرتده نعیم و عذاب بوندن عبارتدر بومذاهبک امامی اولوب مسائلی
 جمع و ترتیب ایله بوعلی تدوین ایدن بلاد رومدن مکدونیه بلده سی اها لیسندن و افلاطونک
 شاگردانندن ارسطودرکه اسکندرک خواجه سیدروانی علی الاطلاق معلم اول دیوتسمبه
 ایدوب علم منطقک معینی اولوق معناسنی اراده ایدرلر زیرا فن مذکورانندن اول مذهب
 ذکل ایدی ابتدا بونفسک مسائلی ترتیب و تهذیب ایلان اودر و بو فائزنده طوغریسی پک
 کوزل اظهار هنر و مهارت ایلدی اگر فن مذکور الهیاتده کی مقصدلرینه متکفل و کافی
 اولسه هیچ برده جک اولمازدی اندنصرکه ملت اسلامیة ده دخی بومسلکه سلوک ایدرلر
 اولدیکه تمامیه ارسطونک رأینه اتباع ایدوب پک از برزده اکا مخالفت ایلدیلر تفصیل
 حال بومنونال اوزره درکه بو حکماء متقدمینک کابلیخی خلفای عباسیه لسان بونانیدن
 لسان عربی به ترجمه ایتدر دکلرنده ملت اسلامیة دن پک چوق کیمسه لر انلری تفحص
 و مطالعه ایدوب ایچلرندن نیجه گرفتار و رطه ضلالت اولنلر حکما مذهبه ذاهب
 اوله رق بحث و جدال و بعضی تقرعات مسائله اختلاف ایلدیلر بونلرک انک مشهوری
 مائنه رابعه ده سیف الدوله عصرنده ابونصر فارابی ایله مائنه خامسه ده اصفهانده آل بویه
 عهدنده ابوعلی بن سینا و سائر لریدر معلوم اوله که شو ذاهب اولدقلمی رأیبری
 وجوه ایله باطلدر زیرا موجوداتک کافه سنی عقل اوله اسناد ایدوبده واجبیه ترقیده
 انکله اکتفا ایتلری و راسنده مراتب خلق الهیدن غفلت و قصورلرینه مبیدر وجودک
 دائره سی ایسه بوندن پک چوق واسع اولوب جناب حق نیجه بیلمد یگمزشیبری خلق ایدر
 بوسورنده حکمای هر قومون عقلی اثبات اوزره اقتصار ایدوبده ماوراسندن غفلت
 ایتلریله بالکن اجسامی اثبات اوزره اقتصار و نفس و عقلدن اعراض و حکمت وجودده

شأنه اعتنا ايله انلرده اعتقاد حق نه اولديغنی كشف وایضاح ایتك واجب اولمشدر
تفصیلی بو وجهله درکه عقلای نوع انسا نیدن برطائفه زعم ایتدیلرکه كرك حسی و كرك
ورای حسده کی هر موجودك ذاتی واحوالی انظار فکریه واقبسه عقلیه ايله ادراك اولنور
وهقايد ایمانیه نك تصحیحی نظر و فکر ايله اولوب جهت سمعدن دکلددرکه سمع دخی عقلك
مدار کندن بریدر اشته بو طائفه یه فلاسفه تسمیه اولنور فلاسفه فیلسوفك جعی اولوب
فیلسوف لسان یونا نیجه محب حکمت دیمکدر

* للمترجم * یونان کاهنلری طرفندن یدی کشی یه یعنی تالس سولون خیلون پتیا قوس
یاس قیله او بولس پریاندریس نام کچیسره سوفوس نامی ویرلمشیدی که عالم وحکیم
وصاحب کمال دیمکدر تالس مشاهیر حکمدان اولوب ترجمه حالی علوم عقلیه بحثنده کذار
شذیر خامه فقیر اولمشیدی سولون دخی آتیه اولرک واضع قوانینی اولان بریوک ذاتدر
سارلری یونلرک درجه سنده اولدقلری حالده انلر دخی مشاهیردن بولنه رق سوفوس نامنده
بالنشریک جله سنه بردن حکمای سبعة اطلاق اولمشیدی که هفت دانایان یونان دیمک
اولور مؤخراسوفوس اسمی جناب حقه مخصوص اولق مطالعه سبله حکمایه بواسم
چوق کوریلرک فیلسوف تعبیر اولمشدرکه محب حکمت و کمال دیمکدر واك ابتدا فیلسوف
نامنی الان فیثاغورث ایدی * تم کلام المترجم *

طائفه مرقومه بو یابده تشمیر ساقی اهتمام ومقصد صحیحه اصابت ایچون اشوری جهد
واقدام ایتدیلر وعقلك حق ايله باطل بیننی تمیز ایتسنه مدار ومیزان اولق اوزره برقانون
وضع ایدوب اول قانونه منطق تسمیه ایلدیلر انك خلاصه سی دخی بودرکه حتی باطلدن
تمیز ایدن نظرانجق موجودات شخیصیه دن منتزع اولان معاینده ذهنك برحال وحرکتی
اولوب شویله که ذهن انسانی اولا خاتمک موم اوزرنده رسم ایلدیکی کافه نقوشه منطق
اولدیغنی کبی جعب اشخاصه منطق اولان صورتلری تجرید ایدر اشته شو محسوسا تندن
بمجرد اولان صورتلره معقولات اوائل دینلور بعده بومعانی کلیه ینه بویله دیگر برطاقم
معانی کلیه ايله ایکی طاقدن اعم اولان برمعاده مشترک و یکدیگر دن ذهنده متمیز اولدقده
انلر دخی نایا وثالثا بویله صورت کلیه تجرید ایدرک تجرید عملی تاجعب معانی واشخاصه
منطبق اولوبده اندنصکره تجریده مجال اولیان معانی بسیطه کلیه یه منتهی اولور که
اول معانی بسیطه اجناس عالیبه در اشته شو مجرداته دخی کندولرندن تحصیل علوم ضمننده
بعضبسنک بعضبسیله ترکیب وتالیفی جهندن معقولات توانی دینلور ایددی فکر شو معقولات
بمجرده یه نظر ایدوبده وجودك کا هو حقه تصورنی طلب ایتدکده برهان عقلی یقینی ايله
بعضبسنی بعضبسنه اضافت واثبات و بعضبسنی بعضبسندن نی ایتك لازم کلور و ذهنك
بو عملی قانون صحیح ايله اولدیغنی وقت وجودی صحیح ونفس الامر مطابقی اوله رق تصور
ایده ییلور وعند الحکما شواضافت وحکمدن عبارت اولان تصدیق نهایت اعتبار یله
تصور دن مقدمدر بدایت وتعلیمده دخی تصور آندن مقدمدر زیرا انلرک عندنده تصور
تام طلب ادراکینک فاتی اولوب تصدیق اکا وسیله در اما کتب منطقده تصور مقدم

منشا کل و متجانس لر در و برنجیسی روحانیه نیره صافیه اولوب قوه فاعله در و ایکیجهسی
نفسانیه در که متمرکه حساسه در لیکن اولکیدن اغلظ و مرکزى اولکنک مرکزینک
دوئنده در و اوچنجیسی ثقلندن ناشی مرکز ارضه منعکس بر قوه ارضیه جاسیه قابضه در
ور و حانیت و نفسانی امساک و احاطه ایدن بوقوتدر اما سائر بقیه سی جاهلندن تستر ایچون
ابداع و اختراع اولمش الفاظندن هبارتدر مقدماتی ییلان کچمه ایسه سائر ندن مستغنی
اولور اشته سؤال ابتدیک شیلرک جله سنی سکا مفسر و مشروح اوله رق کوندرم
بتوفیق الله تعالی املکه نائل اولمکی امید ایلم والسلام

ابن بشر و نک کلامی بوراده ختام بولدیکه مومی الیه قرن نالنده وما بعدنده علوم کیمیا
وسیمیا و سهرده شیخ اندلس اولان مسلمة المجریطینک کبار تلامیذ ننددر سند
کور یور سین که کافه الفاظ و اصطلاحلری فصل الاکلاشله مبه جق صورته قونشدر
اشته بودخی بوفنک برصناعت طبیعیه اولدیغنه دلیلدر و کیمیا حفته واقفک تأیید ایندیکی
حق و اعتقادى واجب اولان صورت بودر که کیمیا نفوس روحانیه نک آثاری جنسندر
و بونلرک عالم طبیعده تصرفلری اگر نفوس خیره ایسه بزوع کرامت و اگر شریره
و فاجره ایسه سهر قیلنددر اما کرامت ظاهر در اما سحر شته کم مبحث تحقیقنده ثابت
اولدیغی کبی ساحر قوه سهریه سیله هیان ماده بی قلب ایدر فقط بونکلر بر اهرندلرند
فعل سهری به محل اوله جق بر ماده لازمدر بعض حیواناتی ماده تراب و سهر و نباتدن
والحاصل کندی ماده مخصوصه سندن بشقه ماده دن تخلیق کبی شته کم حبال و عصاره
سهره فرهونه واقع اولشدر و نته کم اقصای جنوبه سودان سهره سندن و اهل هنددن
و منتهای شمالده کی ترکلردن نقل اولنور که امطار و سائر آثار ایچون جو سما یه سهر ایدر لر مش
و چونکه کیمیا دخی ماده مخصوصه سندن بشقه ماده ایله تخلیق ذهب دیمک اولدیغندن
اودخی سهر قیلندن اولوق لازم کلور و جابر و مسلمه و انلردن اول کچن حکمای امم سالفه کبی
بوفنده منکلم اولان اعلام حکما انجق بومسلکه سلوک ایشلر در و انکچون بوفنده
کلاملری شرایعک سهر و انواعی حفته اولان انکارندن احترازالغاز کبی اولشدر بوخسه
بو باده رتبه تحقیقه و اصل اولیانلرک رأی کبی کیمیا صناعته راجع دکلددر مسئله به باق که
نصل کیمیا به دار تألیف ایندیکی کابجی رتبه الحکیم و سهر و طلسماتده تألیف ایندیکی کابجی
غایه الحکیم نسیمه ایدرک غایه نک عموم موضوعنه و بونک خصوص موضوعنه اشارت
ایلدی که غایه رتبه دن اعلی و رتبه نک مسائلی غایه نک بعض مسائلی اولوب موضوعنه
مشارکلردر و ایکی فنده کی کلامندن دخی بزم دیدیکمز تین ایدر و کیمیا بوجه سابق صناعت
طبیعیه قیلنددر دیوزعم ایدنلرک خطاسنی آتیده دخی بیان و اثبات ایلمز و الله العظیم الخیر

فصل

فلسفه نک ابطالی و سالکنک فسادی حفته در

کوک بوفصل و کرک مابعدنده کی فصللر غایت مهمدر زیرا بو علملر هر ان بشری به عارض
اولوب بلاد معموره ده شایع و منشور و دیبجه ضرر لری و افر اولدیغندن علوم مذکور ه نک

تسمیه ایتلری بلامعنی اولوب بلکه انی بیضه به تشبیه ایتلردر و برکون بونی مسله دن
 سؤال ایتدم یاننده دخی کیمسه یونغیدی وای حکیم فاضل بکا خبر ویرکه مرکب حیوانی حکما
 نیچون بیضه تسمیه ایتدیلر همان بو اسمی اختیار ایله شویله جه تسمیه ایدو یردیلری
 بوخسه بو تسمیه رینه سبب اولان بر معنی وارمیدر دیدیکده بر معنای دقیق ایچوندر دیگله
 ای حکیم بونده نه فائده و فحیه نه مناسبت قصد ایتدیلرکه انی بیضه به تشبیه و بو وجهله
 تسمیه ایتدیلر دیم اودخی بیضه نك مرکب شبه و قرانی ایچوندر تفکر ایت معنای سکا ظاهر
 اولور دیگن حضورنده فکره طالدم لکن معناسنه واصل اوله میوب اودخی نیم بو وجهله
 تفکر بو بو خصوصه توقفی کوردکده قولی طوتوب خفیجه صارصدی و دیدیکه یا ایا بکر
 بو تسمیه طبایعک امتزاج و تألیفی عندنده بو ایکسی پلنده کیت الوانده اولان نسبت ایچوندر
 بونی دیجیک بدن ظلمت منجلی و قلب منور و عقلم بونی فهمه مقتدر اولغله جنساب حقه
 شکر ایدرک قالقوب خانه مه کلام و بونک اوزرینه قول مسله نك صحتی مثبت بر شکل
 هندسی اقامه ایلدم اول شکلی بوراده سکا دخی ایراد ایدیم مثالی بودرکه مرکب نام
 و کامل اولدقده انده کی طبیعت هوانک بیضه ده کی طبیعت هوا به نسبتی اول مرکبده کی
 طبیعت تارک بیضه ده کی طبیعت تاره نسبتی کیدر تراب و آب طبیعتلری دخی بویله در
 بو حالده دیرمهک هر ایکی شی که بو صفتده مناسب اوله منسلباندر مثلا سطح بیضه
 (هوزح) اولوبده بونک اثباتی مراد ایتدیکم زده اقل طبایع مرکب اولان طبیعت
 یوستی الوب اکا طبیعت رطوبتدن بر مثلنی علاوه و طبیعت یوست طبیعت رطوبتی تشبیه ایله
 نك قوتی قبول ایدنجیمه دک ایکسنی تدبیر ایدرسین بوسوزده بر رمز وار کیدر انجق سکا
 خنی اولماز بعده بو ایکی مجموعنک اوزرینه روحدن یعنی مادن ایکی مثلارنی تحمیل ایدرسین
 مجموعی الی مثل اولور صکره مجموعنک اوزرینه بعد التدبیر نفسدن عبارت اولان هوادن
 بر مثل تحمیل ایدرسین که بودخی اوج جز اولغله مجموعی یوست بالقوه نك طغوز مثل اولور
 و طبیعتی سطح مرکب محیط اولان شومر کبک هر ایکی ضلعی نحتنده ایکی طبیعت اعتبار
 ایدرسین بو صورتده اولانک سطحی محیط اولان طبیعت ما ایله طبیعت هوایی وضع
 ایلرسین انلردخی (ایجد) سطحنک اب جه د ضلعیندر اشته سطح بیضه بی محیط
 اولوب ما و هوادن عبارت اولان ایکی ضلعلرکه (هوزح) ضلعلریدر انلردخی
 بویله جه در بو صورتده دیرمهک (ایجد) سطحی (هوزح) سطحنه مشابهدر سطح
 مرکب دن (یجه) دخی بونست اوزره در حکما بر شئی بر شئیک اسمیه تسمیه ایتلری
 بهر حال اول شبه تشبیه قصدیله در اما شرحنی سؤال ایتدیکک کلماتدن ارض مقدسه
 طبایع علویه و سفلیه دن منعقد اولان شیدر و نحاسی هبا اولنجیه دک سوادنی اخراج
 و قطع و بعده نحاسی اولنجیه دک زاج ایله تحمیر اولنان شیدر و مغنسیا اهل صناهنک
 اول حجریدر که انده ارواح علویه نجمید قلنور و محبس ارواح اولان طبیعت علویه انده
 تخریج اولنور تا که انک اوزرینه مقابله و مدافعه ایله و فرقه کبانک احداث ایتدیککی
 لون اجر در و رصاص بر حجر در که قوای ثلثه سی اولوب شخصلری مختلف و لکن

مشابه بینده در والحاصل حیوانده اندن بشقه طبایع اربعه به منفصل اولور برشی یوقدر
 سن ارتق بوکلامی فهم ایت که بوسوزجهالتی آشکاراولان وعقلی اولیان جاهلندن
 بشقه سنه خنی ومستور قالماسز اشته شو جبرک ماهیتی سکا اخبار وجنسی اعلام ایلدم
 بوندن صکره وجوه تدابیری بیان ایده ایم تا که نفسی شرط ایتدی بکمز انصاف تمام اوله
 (التدی بر علی برکة الله تعالی) حجر کریمی البوب قرعه وانبدقه وضع وطبایع اربعه سنی
 تفصیل ایت که ما وهوا وارض وناردن عسارت اولوب بونلردخی جسد وروح ونفس
 وصبغدر بوضورتده مایی ترابدن وهوایی ناردن عزل وتفریق ایتدی بککده هر برشی
 علی حده اناسنده رفع ایت واسفل انایه هبوط ایدنی ال که ثقل اولغین سواد کی ویده
 غلظ وجفاسی زائل اولنجیه دک انی غسل وکرکی کبی تبیض وفضول رطوبات مسخنه سنی
 نظیر وازاله ایت که بو حالده اصلاظلت ووسخ وتضادی بوق برماء ایض اولور صکره
 اولکی صعود ایدن طبایعده عمل ایدوب انلری دخی سواد وتضاد دن تطهیر وناطیف
 ورقیق وصافی اولنجیه دک غسل وتصعید عمللری تکرر ایت بو وجهله عمل ایتدی بککده
 جناب حق سکا باب مرادی قبح ایدر بو حالده مدار عمل اولان ترکیب ایله بدأ ایت زیرا
 ترکیب انجیق تزویج وتعین ایله اولور اما تزویج لطیفک غلیظ ایله اختلاطدر و تعین
 تا که بعضی بعضیله مختلط وصو ایله امتزاج منزله سنده اختلافسن وتقصانسن
 برشی اولنجیه دک سحق ایتدی بکدر که بو حالده غلیظ لطیفی امسا که مقتدر وروح مقابله
 ناره مقتدر ومحمل ونفس اجساده غوص وسریانه قادر اولور بونک بعدالترکیب موجود
 اولسنک سببی دخی انجیق بودر که جسد محلول روح ایله مزوج اولدقده جمیع اجزا سیله
 ا کا مجاز ومثلا کل اولغله بعضی بعضیله متداخل اوله رق شی واحد اولور بو حالده
 امتزاج حصولندن ناشی جسده عارض اولان صلاح وفساد وبقا وثبوت روحه دخی
 عارض اولوق اقتضا ایدر کذلک خدمت تدبیر ایله نفس دخی انلرله امتزاج وانلره داخل
 اولدقده جمیع اجزاسی انلرک اجزاسیله مختلط واوچی بردن شی واحد اولوب شویله که
 اختلافدن بری اوله رق طبایعی سالم واجزاسی متفق اولان جزء کلی مشابه سنده اولور اشته
 بو مرکب جسد محلوله القا اولنوبده اوزرینه نار الحاح اولندقده انده کی رطوبتی یوزبته
 اظهار ایتکله جسد محلولده مذاپ اولوب اشتعال ایتک وکندویه نار تعلق ایتک ایله
 رطوبتک شانندن اولسسیله نار کا تعلق ایتک استدکده صویک کندویه مجاز جتی انی نفس ایله
 اتحاددن منع ایدر زیرا نار دهن ایله خالص اولنجیه دک مهملد اولماز کذلک صویک دخی
 ناردن نفور وفرار ایتک شانندن اولدیغنه مبنی اوزرینه نار الحاح اولنوبده انک تطبیری
 استدکده ا کا مجاز اولان جسده انی جو فنده حبس وطیراندن منع ایتکله جسد امساک
 مایه علت ومادخی بقای دهنه ودهن ثبات صبغه علت اولور صبغ ایله نور و حیاتی اولیان
 اشیای مظلومه اظهار دهنه و ظهور لونه علتدر اشته جسد مستقیم بودر عملی دخی
 بویله اولور واندن سیلان ایدن ماده به حکما بیضه تسمیه ایدوب بیضه ایله انی مراد
 ایدرز بوخسه طاقق بمورطه سنی مراد ایتزلر ومعلوم اوله که حکما انی بو اسم ایله

اولدینگی کی بودخی انجق حی اولان روح وتولید اجرام وقلب اعیان ایدن طبیعت
 فاعله ایله اولور امر بومنوال اوزره اولیحق دیرمکه عمل بهرحال حیوانده یاخود نیسانده
 اولور بونک برهانی دخی بودرکه بویکبسی غدا اوزره مطبوع اولوب قوام وتمامیری
 غدا ایله در امانبات حیوانده کی لطافت وقوت انده اولدینندن انک بحثنه حکما چوقلق
 ابتداریتدیلر اما حیوان استمالات ثلثه نك اخر ونهایتدیر زیرا معدن نباته ونبات حیوانه
 مستخیل اولور وحیوان برشته مستخیل اولیوب سائرندن الطفدر مکرکه امر بالعکس
 اوله رق غلظه رجوع ایلیه و برده عالمده اندن بشقه روح حیاتیته نك تعلق ایلدیکی
 برشی یوقدر روح ایسه عالمده کی کافه اشیا نك الطفیدر وروحک حیوانه تعلق انجق
 اکامشا کلنچوندر اما نباتده کی روح غلیظ وکشیف اوله رق برامریسیر اولسبله برابر
 هم کندوسی وهمده جسد نباتی غلیظ وکشیف اولدینندن نباتده مستغرق وکامندر ونبات
 کرک کنسیدی وکرک روحی بویله غلیظ اولدینندن حرکت ایده مز وروح متحرکه
 روح کانه دن یک چوق الطفدر زیرا متحرکه ده قبول غدا وتنقل وتنفس وارد
 اما کانه ده یالکز قبول غدا اولوب روح حیاتیته قیاس اولدقدده صویاننده طبراق کیدر
 حیوانه قیاس ایله نبات دخی بویله در بناء هلی ذلک حیوانده عمل ارفع واعلی واهون
 وایسر اولغله بونی یلددکه عاقله لایق اولان سهل اولانی تجربه ایدوبده عسرتی ملحوظ
 اولانی ترک ایتدکدر ومعلوم اوله که حیوان عند الحکما امهات طبایع وموالید حدیثه
 حسیله اقسام حیه ومینه به منقسم ومتجزی اولور بوخصوص معروف ومتبسر الفهمدر
 وبناء هلی ذلک حکما عناصر وموالیدی اقسام حیه ومینه به تقسیم ایدرک هر متحرک فاعلی
 حی وهر ساکنی مفعول میت اعتبار ایتدیلر وجمع اشیا واجساد ذائبه وعقافر معدنیه ده
 بو تقسیمی اجرا ایدرک آتشد اریوبده طریان واشتعال ایدن شیری حی وسائرینی میت
 نسیمه ایتدیلر اما حیوان ایله نبات بونلردن دخی طبایع اربعه سی منفصل ومنهل اولنلری
 حی ومنفصل اولنلری میت نسیمه ایتدیلر صکره حی اولان قسملری بالجمله تحری ایتدکلرنده
 عیاناً فصول اربعه به منفصل اولنلردن بو صغته موافق اولور حیوانده کی حجر دن
 بشقه سنی بولمدرندن انک جنسندن بحث وانی اخذ وتدبیر ایتلریله مراد لری میدانه
 چیقیدی وعقافریمی جمع وخلط ویمده تفصیل ایتدکلدن صکره معادن ونباتده دخی
 بو کیفیت حاصل اولدینگی واردر اما نباتدن بو فصولک بعضیسنه منفصل ومتجزی اولنلر
 بولنور اشنان کی امامعدن انلرده اجساد وارواح وانفاس اولغله مزج وتدبیر اولدقدده
 انلردن دخی تأثیری اولان شی حاصل ایدیلور بزهر برشی تدبیر ایتدک حیوان جله سندن
 ارفع واعلی وتدبیری اسهل وایسر اولدی بنساء علی ذلک حیوانده کی حجر موجودی
 وطریق وجودینی بیلک لازم کلور بز حیوانک ارفع موالید اولدینگی بیان ایتدک اشته
 اندن ترکب ایدن شی دخی کذلک اندن الطفدر نبات ترا بدن الطف اولدینگی کی ونباتک
 ترا بدن الطف اولسی ایسه انجق انک جوهر صافی وجسد لطیفندن حاصل اولسندن
 ناشی اولغین بویله لطافت ورفتی ایجاب ایتددر اشته بو حجر حیوانی دخی ترابده کی نبات

مشاكل اولیجق طبیعت اول جسده منبسط وانكسه برابر جاری اولور زیرا اجساد غلیظ
 و جافی اولدقچه منبسط و متر اوج اولماز وحل اجساد انجق ارواح ایله اولور الله تعالی
 سنی ارشاد ایتسون بوسوزی فهم ایت و بونیدخی پیل که جسد حیوانده کی شو حل انجق
 حقدر که مضحل و منتقض اولماز و طبایعی قلب و امساک والوان و ازهار عجیبه سنی
 اظهار ایدن دخی اودر و حلولی بوکا مخالف اولان هر جسمک حلی حل تام دکدر زیرا
 بو وجهله اولان حل حیاته مخالفدر و اکا حلی انجق غلظدن سالم و طبایع کنندی حالتدن
 انقلابه مستعد اولدیغی لطافت و غلظت حالته منقلب اولمق اوزره اکا موافق و کندودن حرق
 ناری دافع اولسبله در اشته اجساد بو وجهله تحلیل و تلطیفدن درجه غایبه بالغ اولدقده
 کندوزنده بر قوه مسکه و معوصه و مقبله و نافذه ظاهر اولور و هر عمل که اولنده اماره
 صدق کورلیه انده خیر یوقدر و معلوم اوله که طبایعدن بارد اولان اشیا بی قوریدوب
 رطوبتی عقد ایدر و حار اولان رطوبتی اظهار و بیوستنی عقد ایدر حر و بردک تخصیص
 بالذکر اولقمی انجق انلرک فاعل و رطوبت ایله بیوستک منفعل و هر برینک صاحبنه انفعالی
 اوزرینه اجسام حادث و متکون اولدیغیچوندر مع مافیه حرارتک فعلی بردن زیاده در
 زیرا برودت اشیا بی نقل و تحریک ایده مز حرارت ایسه علت حرکتدر و علت کون و حصول
 اولان حرارت برشی اوزرینه افراط اولدقده انی احراق و اهلاک ایتدیکی کبی ضعیف
 اولدقده دخی هیچ برشی تمام اولماز اشته بوکابناء هر ضد کنندی ضدینه مقاوم و اندن
 حر ناری دافع اوله بیلک ایچون شو اعمالده بارده محتاج اولندی و فلاسفه نیک زیاده
 حذر ایتدکلری شی نیران محرقه اوله رقی طبایع و انفا سک تطهیرینی و دنس و رطوبت لرینک
 اخراجنی و آفات و اوساخنسک نفی و ازاله سنی تنبیه ایتدیلر که انلرک رأی و تدبیر لری دخی
 بونک اوزرینه مستقیم اولمشدر زیرا عمل لرینک مبدأ و منتهاسی نارد و انکچون نیران
 محرقه دن احتراز ایدک دیو توصیه ایتلردر و بونکله انجق برابر بولان آفاتک نفی مراد
 ایتلردر که جسد اوزرنده ایکی افت جمع اولدقده هلاکی سریع اولور اشته هر شبثک
 متلاشی و فاسد اولسی بویله طبایعسک تضاد و اختلافدن ناشی اولغین شینین متضادین
 بیننده توسط حیننده مقوی و معین بوله ماز الا آفت انی قهر و هلاک ایلر بر شمندی ارتق
 فلاسفه نیک ذکر ایتدیکی و جهله ممکن العمل اولان حجره نقل کلام ایله لم انده فلاسفه
 اختلاف ایدوب بعضیلر حیوانده در و بعضیلر نباتده در و بعضیلر جمله سنده وارد در دیو زعم
 ایتدیله بودعوارک استقصا و اثباتنه حاجت کورمیز زیرا سوزیک زیاده اوزار و حالبوکه
 طبایع هر شیده موجود اولدیغندن هر شیده بالقوه عمل اولدیغنی بالاده بیان ایتشیدم حقیقت
 حال دخی اول منوال اوزره اولغین بالقوه و بالفعل عمل قنغی شیدن اولدیغنی بیلک مراد
 ایتدیکنر جهته حرانینسک دیدیکنه اعتبار ایلر شویله که صبیغ ایکیدر بری صبیغ
 جسد در ثوب ایضده کی زعفران کبی که اکا حلول ایدر صبیغ بو قسمی مضحل و ترکیبی
 متقضدر صبیغک قسم نانیسی بر جوهر بشقه جوهری کندویه تقلب ایتکدر شجر
 کندویه ترابی و حیوان کندویه نباتی قلب ایدوبده تراب عین نبات و نبات عین حیوان

عدمیدن وجوده خروج معنسانی قصد ایشدر که مادامکه ترکیب اول اوزره باقی اوله
 مطلقا فانی اولوب ترکیب ثانی ایله ترکیب اولندقده فنا مفقود اولور و ترکیب ثانی خاصه
 شو عملده انجق تفصیل و تقطیعدن صکره اولور و جسد محلوله القسا اولندقده زبرده
 مطلع اوله جغک وجهله وزنی اولماق حسبيله جسدده صورتی اولمیان نفس منزله سنده
 اولمقدن ناشی صورتی اولمدیفنیدن اول جسد محلولده منبسط اولور و بونیده بیللبسین که
 لطیفک لطیف ایله اختلاطی غلیظک غلیظ ایله اختلاطندن اهوردر و بوندن غرض
 ارواح واجسادده تشا کلدن زیرا اشبایک اتصالی اشکالیله در و بومقدمه بی سکا ذکر
 و ایراد دن غرض طبایع لطایف روحانیله ده عمل طبایع غلیظه جسمانیله ده عملدن اوفقی
 و ایسر اولدیفنی افاده در و اگر چه بودخی خاطره کلور که احجار ارواحدن زیاده ناره
 قهملدر ته کم ذهب و حیدر و نحاسک کبریت و ژیه امثالندن دهاز زیاده ناره طیاندفری
 مشهور در انجق بونک شرح و تحقیقنده دیرمکه اجساد دخی ابتدای فطر نازنده ارواح
 ایکن حرکت یعنی حرارت طبیعت اصابت ایدرک انلری اجساد لزجه غلیظه قیلغله
 افراط غلظت و تلز جلرندن ناشی نار انلری اکل ایده مز اما نار افراط اولندقده انلری اول
 خلقتلر نده اولدیفنی کی ارواح قیلر اول ارواح لطیفه یه نار اصابت ایدر کده اوچوب
 قاچار و اوزرنده طوره مز بناء علیه شو حالده اجساد ایدن و بو حالده ارواح قیلان
 شبئی بیلک دخی سه کالازم کلوب اشته بیله جکک شیلرک اجل واعظمی بودر بو یابده
 دیرمکه بو ارواح اول حالده ابلق و احتراقی انجق اشتعال و لطافتندن ناشیدر و اشتعالی
 دخی مجرد کثرت رطوبتنددر زیرا آتش رطوبتی احساس ایدیک ناره مشا کل بر کیفیت
 هوا یه اولدیفندن ا کاتعلق ایدوب افنا ایدنجه دک اندن تقدی ایدر اشته اجسادک دخی
 قلت تلزج و تغلظندن ناشی نازک کندوله وصولنده احوالی بویه جدر اما اجسادک مشتعل
 اولماسی اشبابی مزج ایدن طبع لینک طول و امتدادی حسبيله لطیفی کشفيله متحد و ناره
 متحمل اب و تر ایدن مرکب اولدیفنچو ندر بونک سر و حکمتی دخی بودر که متلاشی اولان
 شیلرک نار ایله تلاشبسی انجق لطیفنک کشفندن مفارقتنه و بعضبسنک بعض اخرده دخول
 تحلیل و موافقت وجهله اولدیفنه منبدر که شوانضام و تداخل مجاورت قیلندن اولوبده
 نماز جت اولدیفندن بکدیگردن افتراقی سهیل اولور صوو یاغ کی بونکله طبایعک
 ترکیب و تقابلنه استدلال ایده سین دیوبونی سکا وصف و تعریف ایلسدم اشته بوجئی
 لایقيله فهم و اتقان ایتدیگک حالده حظ و نصیبکه نائل اولمش اولوز سین فقط شونیده
 بیللبسین که بو صناعتک طبایعی اولان اخلاطک بعضبسی بعضبسنه موافق و جوهر
 واحد دن مفصلدر که انلری تدبیر واحد ایله نظام و اخذ جمع ایدوب کرک جزئنده و کرک
 کلنده اوزرینه غریب داخل اولماز نده کم فیلسوف دیدیکه طبایعک تألیف و ترکیبی
 احکام ایله اوزرینه غریبی ادخال ایشرایسه ک احکامی مراد ایتدیگک شبئی محکم ایش
 اولور سین اما ایشلرینه غریبی ادخال ایدن کپسه خطاده واقع اولور و معلوم اوله که
 شو طبیعتنه مناسب و قریبی اولان بر جسد لایق وجهله حلول ایدوب حتی اکارقت و لطافتده

هر شبنك مبداء ترکیبی و مال و مرجعی اولان طبایع اربعه دن اولسبیه هر شبنه بالقوه عمل
 موجود ایسه ده کند و سنده عمل بالکنز بالقوه اولو بده بالفعل اولیان بعض اشیا دخی وار در
 زیرا اشیا دن بعضبسنك تفصیلی یعنی تحلیل اجزاسی ممکن اولور و بعضبسنك تفصیلی
 ممکن اولماز ایمدی تفصیلی ممکن اولنر عمل و تدبیر اولنوب اشته قوه دن فعله چیقانلر انلر در
 و تفصیلی ممکن اولنلر ده بو کیفیت بالکنز بالقوه اولدیغندن عمل و تدبیر اولنه ماز و بونلرک
 تفصیلی ممکن اولماسی دخی ایچق بعض طبا یضك دیکرنده استغراقندن و کبیر یئک صغیری
 اوزرینه فضل قوتندن ناشیدر حال بونوال اوزره اولیچق الله تعالی حضر تبری سنی موفق
 ایلسون کند و سنده عمل ممکن اولان اجسام تفصیله نك اوفقنی و جلیسنی و قوتنی و عملنی و عمل
 و عقد و تشبیه و تکلیف و تشبیه و تقییب کی تدبیری بطلبسنك که بونسنك همادی
 مفا بده سنده اولان اصول مذکوریه بی بتلیان اصلا نائل خیر اوله ماز وانك اوزرینه
 غیر یله استعانه اولنه یلور می یوخسه یالکنز انکله اکتفا اولنور می و اول ابتدای حاله
 واحد میدر یوخسه دیکری ا کما مشارک ایکن تدبیر ده می واحد اولوبده حجر نسیمه
 اولندی بورالینی دخی بیلک ایجاب اتمکله کیفیت عملنی و کبیت ازمان و اوزاتنی و روحک
 ترکیبیه اوزرینه نفسک ادخالی کیفیتنی و ترکیبندن صکره تفصیله اتش مقتدر اولوب
 اولدیغنی و مقتدر اولدیغنی صورتده اولماسی قننی هلندن ناشی ایدوکنی و بونی موجب
 سبب نه اولدیغنی بطلبسنك که اشته مطلوب اولان بودر و معلوم اوله که کافه فلاسفه نفسی
 مدح ایدوب جسده قوه مدبره و حمله و دافعه و فاعله او در دیدیلر بونک سر
 و حکمتی اولدر که جسده دن نفس چیقجه میت و باردا اولغله کند و سنده حیات و نور
 اولدیغندن حرکتیه و دیکرندن امتناعه قادر اولماز نفس و جسده می ذکر ایتدیگمزدخی
 شونک ایچوندر که صنعت مذکوریه ترکیبی خدا و عشا اوزرینه مینی و قوام و تمامی دیکر بونک
 قوه حیاتیه سیله یامدیغنی عظام و اشیا ی متقابلیه بی بائمه آلت ایتدیکی نفس حیاتیه
 نورانیله حاصل اولان انسانک جسده بینه شهیدر و انسانک انفعالی دخی ایچق ترکیب
 طبا یضك اختلافندن ناشیدر و اگر طبا یعی متفق اولسه اعراض و تضاد دن سالم و نفس
 جسده دن چیقه میوب مخلد و باقی اولور دی فسبحان مدبر الاشیا تعالی و معلوم اوله که
 شو عملک ملشاً حدوثی اولان طبایع ابتدای حاله بر کیفیت دافعه فیضیه اوله رقی انتباه
 محتاج اولوب بو جسده حلول ایتدکده شمدهی انسانده بیان ایتدیگمزدخی وجهله بر دخی اجزاء
 اصلیه سنه مستحیل و منقلب اوله ماز زیرا بو جوهرک طبا یعی بشقه بشقه طبا یعی مفرده
 ایکن بعضبسی بعضبسنه لازم و جله سی قوت و فعانده نفسه و ترکیبده جسده شبنه
 شی واحد اولمشدر افا هیل طبا یعی نه عجیب و غریب کیفیتدر که قوت اشیا نك تفصیل
 و ترکیب و تمامنه قادر اولان ضیفده یعنی روحده در اشته روح قوی و بدن ضعیفدر
 دیدیگمزدخی حکمتی بودر و ترکیب اولده تغیر و فنا و قوعی ایچق اختلافندن ناشی اولوب
 نایدیه اولماسی اتفاق ایچوندر و بعض اسلاف دیدیلر که شو عملده تفصیل و تقطیع حیات
 و بقا و ترکیب موت و فنادر بو کلامک معناسی دقیقدر زیرا حیات و بقا قولیه اول حکیم

جميع اصول و اسرار بنی احاطه ابدنر فهم و تفطن ابدہ یلور دیوز عم ایدرر و متأخر بن حکمای مشرق دن طغراینک دخی بوفندہ دیوانتری و اهل واریایله مناظراتی وارد

● للمترجم ● طغرای لامبہ العجم صاحبی مشهور شاعر بنی نظیر اولوب عربی الاصل دکل ایکن اشعاری بلغای عرب پیندہ مقبول و مسلدر انجق علم کیمیادہ مهارت ادعا سنده اولغه بوفندہ نیجه نحریراتی وارد

● انتمی کلام المترجم ●

حکماء اندلسن مسله المجریطی دخی علم کیمیادن رتبه الحکیم نسمجه ابتدکی کتابی بازوب انی سحر و طلسمان دن قابه الحکیم نام کتابه قرین و توأم قبلیدی و بویکی صناعت حکمتک نتیجه سی و علومک نمره سی اولوب بونلره واقف اولینلر علم و حکمتک نمره سندن محر و ملردر دیوز عم ایتدی کرک انک بوکابده کی کلامی و کرک سارینک تألیفات نلرنده اولان کلامری کافه الغاز قبیلندن اولغه اصطلاحلرنی بیلیلر کوره فهمی متعذر در بویله رموز و الغاز طریقه عدوللرینک سببی دخی زیدہ ذکر ایلرر انمه فندن ابن مغیرینک دخی بوفندہ دائر غریب و لطیف اشعاری وارد انجق کافه سی لغز و معما کی اولدینندن اکلاشیله مز خزاله به دخی بوفندہ بعض تألیفات عز و ایدرر لکن صحیح دکلدر ز پراغزالی علوم عالیه و معارف جلیه اصحابندن اولوب اهل کیمیاک ذاهب اولدقلمری خطاده توقف و ترددایدر برذات دکل ایدی که حتی انلرک مسلکنه سلوک ایله مروان بن حکمک اوکی اوغلی اولان خالد بن یزید بن معاویه به دخی بوفندہ کثیرا ما بعض مذاهب و اقوال اسناد ایدرر خالدیسه صنف عربیدن اوله رق کندویه بداوت اقرب اولسبله کافه علوم و صنایعدن بعد ایکن بویله مرکباتک طبایع و امزجه سنی معرفنه مبتنی اولان برصناعت غریبه به نصل و واقف اوله یلور که اولوقنده بو خصوصدن بحث ایدن طبیعیات و طب کتابلری هنوز ترجمه و تألیف اولمامشیدی مگر که انک اسمنه شبیه بوفن اصحابندن دیگر خالد بن یزید اوله بن شمسی سکا ابو بکر بن بشر و نک بوفندہ دائر ابن سمحه یازدیغی مکتوبخی نقل ایدم که ایکبسی دخی مسله نک شاگردانندن اولوب حقیله مطالعه و تأمل ایتدینک حالده انک بو مکتوبنده کی کلانندن بوفندہ ذهاب و مسلکنه استدلال و انتقال ایدرر ابن بشر و بن اول مکتوبنده هر ضدن خارج اوله رق یازدیغی عنواندن صکره دیدیکه بو صناعت کریمه نک تسکون معادن و تخلیق اجبار و جواهر و طبایع بقاع و اما کندن عبارت اولان مقدماتی اسلاف علما ذکر ویان و جله سنی فلاسفه نقل و ایراد ایتلریله اشتهار بنه مبنی مقدمات مذکورہ نک ذکرندن صرف نظر ایتدک انجق بوفندہ کسب و قوف و معرفت ایچون محتاج الیه اولان مقداری سکایان ایدم لم اصحاب فن دیدیلر که بو علمک طلائی اوج ماده بی بتلیدر اولا اولور می ثابیا اولدیغی صورتده قتی شیدن اولور ثالثا فصل اولور بو اوج قضیه بی اذعان و اتقان ایتدکده مطلوبه ظفر بولور و بو علمک غایتنه بالغ اولور ● وجودندن بحث و تسکونی اوزره استدلال خصوصنده سکا کوندر دیگرز اکسیرایله اکتفا ایلدک اما نندن اولدیغی مجتنبه کلنجه بونکله انجق عملی ممکن اولان حجر بحثی مراد ایدرر که ماده مذکورہ

ضرب ایدرسین افق اهل جبقارنک اوزرینه اول رتب سربانی حل و بعده رابعدن اول
 عناصر امداد اصلی بی طرح ایدرسین رتبه سربانک ثالثی باقی قالمغه مجموع اجزاء عناصری
 رتبه سربانک رابعه ضرب ایدرسین عالم تفصیل جبقار و ثانی بی ثانی به ضرب ایدرسین عالم
 تفصیلک ثانیهی جبقار ثالث و رابعه دخی بویه جه عمل ایدرسین بوجهله عوالم تفصیل
 مجتمع اولوب عالم کلدن حط و تنزیل ایدرسین هوالم مجرده قالدقده افق اعلی اوزرینه تقسیم
 ایدرسین جزء اول جبقار اشته بوراده تمام عمل مطرد اولوب ابن وحشیه و بونی و سائر بنک
 کابلرنده بونک نیجه مقدماتی وارد و بوند بیر و عمل بوقنده و سائر فنون حکیمیه ده قانون
 طبیعی حکمی اوزره جاری اولوب وضع زیارج حرفیه و فنون الهیه و نیرنجات فلسفیه نک
 مدار و مناسبتی دخی بودر والله الملهم المستعان و علیه التکلان و حسبنا الله و نعم الوکیل

﴿ فذلک ﴾

اعمال سابقه حرفیه ایله بالکرمعاده سئواله مطابق جواب استخراج اولتور بوحسه
 ضییه کسب اطلاع اولته ماز بناء علی ذلک اعمال مذکوره عنوان کآبده سبقت ایلدیکی
 اوزره بیلیمه قیلندن اولهرق برطاق لطائف معارفدن عبارتند

﴿ علم کیمیا ﴾

علم کیمیا شول علمدرکه صنعت ایله التون و کومش حصولنه علت اولان ماده دن بحث
 و بوکاموصل اولان علمی شرح ایدر بناء علی ذلک اهل کیمیا بوکامستعد اولان ماده بی بولوق
 ادرزوسبله کافه مکوناتی امزجه و قواملرینی بیلدکدن صکره معاندندن فضلنه تا تک و توی
 و قبل و بمورطه و نجس کی فضلات حیوانیه به وارنجه تفتیش و تحری ایدرلر و بینه علم مذکور
 تصحید و تقطیر ایله اجسامی اجزای طبیعی سسته حل ایتک و تکلیس ایله ارکین اولنلرینی
 طوندرقی و سنک و دسنه سنک ایله قاتی اولنلرینی ترقیق ایتک و بونلر امثالی عملیاتی دخی
 شرح ایدرکه زعملرنجه بوصناعت ایله اکسیر نسیمه ایتدکلری جسم طبیعی چیقوب قلاهی
 و یافر کی التون و کومش صورتی قبوله استعداد قریب ایله مستعد اولان جسم معدنی آتشله
 قیردیرلدقد نصکره اوزرینه اول اکسیر القا اولنجه ذهب خالص اولور

● المترجم ● رفع الاستار فی کشف الاسرار نام رساله ده بویه محرردرکه اصحاب فن کیمیا
 کابلرنده تصحید و تقطیر و حل و عقد کی برطاق تعبیرات یازارلر بوصنعتده ایسه بواعمالک
 هیچ برسی اولوب بونلر رمز و مجاز قیلندندر * تم کلام المترجم *

و اصطلاحلرینی الفاظ ایله بیان قصد ایتدکلرنده بو اکسیردن روح ایله و اوزرینه اکسیر
 القا اولتان جسمدن جسد ایله تعبیر ایدرلر اشته شو اصطلاحاتی و ذهب و فضه صورتنه
 مستعد اولان اجسادی قلب ایدن شو عمل صناعتی صورتی شرح ایتک علم کیمیا در مقدم
 و مؤخر نامی بوقنده کابلر تألیف و کثیر اما بوقنک اهلی اولینلره دخی قوللرهن و اسناد
 و سندلرنده مؤلفلرینک امامی جابر بن حیان اولوب حتی بوقنی اکانخصیص ایله علم
 جابر تمیم و جابرک بوقنده بتمش رساله سی اولوب کافه سی الفاظه شیه اولغه بالکرمعاده

اسم مذکورده عنصر مانک عدد جروفی بکرمی اولغله عناصر سائرہ دن اقوی اولغین
 اول اسمک عناصر سائرہ می اوزره غالب کلوراشته بو وجهله جمیع اسماده عمل ایلدیکک
 حالده انیری و ترلینه یاخود زارجه ده طالعده منسوب اولان و تره و یاخود مالک بن وهیه
 منسوب اولان و ترینه اضافه ایدرسین که فاضل موی الیه اول یعنی مزج اسٹله به قاعده
 قتلشدر بیت مذکور * سوال عظیم اطلق حزت فصن اذن * غرایب شک منبسطه الجذ
 مثلا * یعنی اولوب استخراج مجهولات خصوصتده بر مشهور و تردر که ابن الرقام ایله
 اجمالی اکا اعتماد ایدر لیدی و بو و ترمثالات وضعده باشلو باشنه بر عمل نامدر و تر مذکور ایله
 عمل ایتک کفیتی بو وجهله در که انی مقطیع وقانون تکسیر اوزره جروف سوال ایله
 مزوج اوله برق رسم ایدرسین و بو و ترک یعنی بیت مذکورک جروفی قرق اوچدر ز برا
 حرف مشددلر ایلکبشر حرفدر بعده جروف سوالدن مکرراتی و اصلدن سوالک
 فضله سنه مماثل اولان جروفاتی حذف و ایکی فضله بی یکدیگر له ممزوج بر سطر اولوق
 اوزره اثبات ایدرسین شویله که اولکبسی فضله قطیدن و ایکنجیسی فضله سوالدن
 اولوق اوزره ایکی فضله تمام اولنجیه قدر بر برر اخذ و مزج اولنوب قرق اوچ حرف
 اولور موازین موسیقیه بی تعدیل ایچون قرق سکر حرف اولوق اوزره جروف مذکور به
 بش نون ضم ایدرسین بعده فضله بی ترتیبی اوزره وضع ایدرسین اگر بعد المزج خارج
 اولان حرفلرک عددی قبل الحذف اولان عدد اصلی به موافق کلور سه عمل صحیحدر
 صکره مزج ایلدیکک جروف ایله بر جدول هر بیع شویله که سطر اولده کی حرفک
 آخری سطر نائیده کی حرفک اولی اوله و بونسق اوزره تا که سطر اول بعینه عودت
 و حرفلر قطرده نسبت حرکت اوزره بر برینی ولی ایله بعده هر حرفک بر منوال سابق و ترینی
 اخراج و حرفه مقابل وضع ایتدکن صکره قوت طبیعه و موازین روحانیه و غیرا تر نفسانیه
 واسوس اصلیه لرینی بیلک اوزره بونلر ایچون موضوع اولان جدولدن جروف

جدولیه تک نسب عنصریه سنی استخراج ایدر سین

نسب عنصریه تک استخراجی دخی بو وجهله در که جدولدن حرف اوله نظر ایدرسین که
 کرک انک و کرک محلی اولان بیتک طبیعی ندرا اگر اتفاق ایدر لایسه نه کوزل و الا ایکی حرف
 یئنده کی نسبتی استخراج ایتک لازم کلور و بو قانون جمیع جروف جدولیه ده جاری اولور
 بونک تحقیقی اصولنی بیلنره کوره امر سهلدر نته کم ذواتر موسیقیه سننده مقرردر
 بوندن صکره یانی سبقت ایلدیکی وجهله هر حرفک و ترینی فلکک اسوس اوتار
 اربعه سنه ضرب ایتدکن صکره اخذ ایدرسین خارج و حاصلی اول رتب سربان اولوب
 بعده مجموع عناصری اخذ و انلردن اسوس مولداتی تنزیل ایدر سین مدد کوئیه به
 عرضندن صکره عالم خلقک اسمی باقی قالغله انک اوزرینه مواددن مجرد اولنلر که عناصر
 امداددن عبارتدر بونلرک بعضیسنی تحمیل ایدرسین افق نفس اوسط چیقار و اول رتب
 سربانی مجموع عناصردن طرح ایدرسین عالم توسط باقی قالور انجیق بودخی عالم اکوان
 بسیطه به مخصوص اولوب هر کاتده جاری اولماز صکره عالم توسطی افق نفس اوسطه

اتخاذ ایدہ سین صکرہ اول اسمی تدقیق مسئلہ مراد ایدر ایدہ ک اسم طالع و عناصر و یوم
 و ساعات ایلہ یلہ اسنطاسق و الاماثلک تسمیہ ایلدینی اسم اوزرینہ اقتصصار و اندہ ذکر
 ایدہ جگمزی علی اجرا ایت مثلاً سائل اول علت مجهولہ بی فرس تسمیہ ایلدینی تقدیرجہ
 حروف ثلثہ بی اعداد منطقہ سیلہ اثبات ایت شویلہ کہ فانک عددی سکسان اولوب
 کسوری (م ک ی ح د) و رانک عددی ایکوز و کسوری (ق ن م ک ی)
 و سینک عددی الشمس و کسوری (م ل ک ی و) حرف لیدر و او عدد نام اولوق
 کندوسنک (د ج ب) اجزاسی اولدینی کبی کندک سینک دخی (م ل ک) جزیری
 واردر بوضورتلہ حروف اسماسبط اولندقدہ یکدیگرہ مساوی ایکی عنصر بولمغفہ
 حرفجہ قنغیسی اکثر ایسہ آخرک اوزرینہ غلبہ سیلہ حکم ایت صکرہ اسم مطلوبک
 حروفنی و عدد حروف عناصرینی و کندک اسم طالی اجمال و اکثر و اقوانک غلبہ سیلہ
 حکم ایت

قوای عناصرک استخراجی بووجهلہ در

نار	تراب	هوا	ما
۵ ۵ ۵	و	ج	ح
م م	ی ی ی	ک ک ک	ل
	ن	ق	

بو صورتده غلبہ تراب ایچون اولوب انک طبعی دخی برودت و بیوست اولدینغدن
 طبع سودا دیمک اولہ رق مرض سودا اولوق اوزرہ حکم ایدر سین و نسبت تقریبہ اوزرہ
 حروف اسنطاسقندن برکلام ترکیب اولندقدہ موضع و جمع مریضک بوغازی اولدینی
 معلوم اولور و بوکا ادویہ دن حفته و اشربه دن لیچون شربی موافق اولور اشته اسم
 فرسک قوای اعداد حروفندن چیقان بودر اول دخی برمثال مختصر تقریبیدر
 اما اسماء علیہ دن قوای عناصرک استخراجی شو صورتلہ در کہ مثلاً محمد دینلده
 حروف مقطعه اوله رق کتب و بعده اسماء عناصر اربعہ بی ترتیب فلک اوزرہ وضع
 ایلر سین هر عنصرده کی حروف و عدد میدانه چیقار مثال بودر

نار	تراب	هوا	ما
۱۱۱	ب ب ب	ج ج	د د د
۵۵۵	و و و	ز ز	ح ح ح
۳۳۳	ن ن ن	ک ک ک	ل ل ل
		س س	ع ع ع ع
		ق ق	ر ر ر
		ث ث	خ خ خ

❁ للمترجم ❁ بومقامه ایجاد حروفی شرق اصول اوزره ترتیب ابدلش و عناصرك
زیننده تراك هوا و آب اوزرینه تقدیمی مسلكنه كیدلش اید و كسندن هفت اولجه
❁ تم كلام المترجم ❁

كله لم استخراج مجهول بحثه هر نه وقت كه بر مسئله ده مجهول استخراج جنی مراد ایدر
ایسه ك طالب سائلی یا خود طالب مسئله بی تحقیق و اوتار اربعه سنك یعنی اول و رابع و سابع
و عاشریك حروفی مستوی و مرتب اوله رق استنطاق و اعداد قوی و اوتاری استخراج
واجال و نسبت و استفناح جواب ایت یا لفظا یا خود معنی صریح اوله رق مطلوب چبقار
اشنه هر مسئله ده بو وجهله اسم سائل و حاجت ایله حروف طالعك قوتلرینی استخراج ایتك
مراد ایتدیككده جل كیر ایله اهدادینی جمع ایت مثلا طالع حلك رابعی سرطان و سابعی
میراندر و عاشری جدیدر كه بو اوتارك اقواسی اودر هر بر جدن حرف تعریفی اسقاط
و دأره سنده موضوع اولان اعداد منطقه سندن هر بجه مخصوص اولان عدده نظر
و نسب استنطاقیه ده اجزاء كسری حذف ایله هر حرفك كسری اول حرفك نخبنده اثبات
ایت بعده اعداد حروف عناصر اربعه و انلره مخصوص اولنلر اولکی كی اولوب بونارك
كلیسی حرف اوله رق رسم و اوتار قوی و غرازی سطر مترج اوله رق ترتیب و تكسیر
و موازینی استخراج ایچون ضرب اولنه جنی ضرب و جمع و استفناح جواب ایت سكا ضمیر
و جوابی ظاهر اولور مثلا طالع حمل اولوب بوجه سابق (ح م ل) رسم اولنلر قدده حان
عددی سكر اولوب نصف و ربع و ثمنی (د ب ا) و مپك عددی قرق اولوب نصف
و ربع و ثمن و عشری و تدقیق مراد ایتدیكك و قنده نصف عشری دخی اوله رق
(ك ی ه د ب) و لامك عددی اوتوز اولوب ثلثان و ثلث و خمس و سدس و عشری
(ك ی و ه ج) حرفلر ایشنه مسئله و اسمك سائر حروفنده دخی بو وجهله
عمل ایدرسین اما اوتارك استخراجی بو وجهله در كه هر حرفك مر یعنی اعظم اجزای
موجوده سی اوزرینه تقسیم ایدرسین مثلا حرف دالك عددی درت اولوب مر بی
اون الی درانی اعظم اجزای موجوده سی اولان ایکی اوزرینه تقسیم ایت خارج قسمت
اولان سكر دالك و تری اولور صكره هر تری حرفه مقابل وضع و بعده برینوال سابق
نسب عنصریه بی استخراج ایدرسین و بونارك طبع هر وفدن وجدولده محلری اولان
یتك طبعندن استخراجلریده بر قاعده مطرده دخی وارد نشه كم شیخ بونی اصطلاحی
یلنلر ایچون ذكر و بیان ایلشدر

❁ فصل ❁

❁ قوانین حرفیه ایله ضمائر خفیه ده مکتون اولان سرار اوزرینه استدلال ❁
❁ یسانده در ❁

اگر سائل مرضی نامعلوم اولان برخسته نك مرضی ندر و برنه موا فسق دوا ندر دیو
سؤال ایسه سائل اول علت مجهوله بی استدلیکی اسم ایله نسجه ایتلدر كه اول اسمی قاعده

قوتجه اذا قلیدر کاتبدن صکره ظاهر اولان قوتلر بذرکه اول حرف
 مرسومک عالم روحانیسی ایچون اولان کاتبی دیمک اوله رق قوت
 نفسانیه ایله چیقوبدک همت قلبیه بی جامع اولدق قوای حروف
 عالم اجسامدک مؤثر اولور ایکنجه بیسی هیئت فکریه ده کی قوتلر بذرکه
 تصریف روحانیاتدن صادر اولان قوتلر اولغله حروفک
 روحانیات علویاتنه کی قوتی وعالم جسمانیاتنه دخی قوت شکلیه سی
 اولور اوچنجیسی باطنی یعنی تکوینی اوزرینه قوه نفسانیه بی
 جامع اولان قوت اولغله قبل النطق نفسده صورت وبعد النطق
 حروفده صورت ونطقده قوت اولور اما حروفک طبایعی متولداتنه
 منسوب اولان طبیعیا ندرکه حرارت ایله یبوست وحرارت ایله
 رطوبت وبرودت ایله یبوست وبرودت ایله رطوبتدن عبارتندر
 اشته عدد شماینگ سری بودر

حرارت هوا ایله ناری جامع اولوب انلردخی
 اه ط م ف ش ذ جم زک س ق ث ظ
 وبرودت تراب ایله ابی جامع اولوب انلردخی
 دح ل ع ر خ غ ب وی ن ص ت ض
 ورطوبت هوا ایله آبی جامع اولوب انلردخی
 جم زک س ق ث ظ دح ل ع ر خ غ
 ویبوست ناریله ترابی جامع اولوب انلردخی
 اه ط م ف ش ذ ب وی ن ص ت ض
 حرفلر بذر

اشته حروفک طبایعیه نسبتی بودر

کونک رتبه اخيره سنه دك حال بومنوال اوزره در والله المرشد المعين

طريق ديكر

اصحاب فنك جواب استخراجه بر طريقي قلمي دخی نلردن بعض محققينك
 دید یکدیگر شویله که جناب حق بزی و سنی روح صمدانیسی ایله تأیید
 ایلسون معلومك اوله که علم حروف بر علم جلیل اولوب سائر علوم
 متداوله ایله توصل اولغیان شیلره انکله توصل اولنور و بونکله عملاک
 شرائط ملترمه سی وارد در و بوفنه عالم اولان اسرار خایه قدی و سرائر
 طبیعتی استخراج ایدرک بونکله فلسفه نك ایکی نتیجه سنه یعنی سیمیا
 ایله نظیری اولان کیمیا فلزینه واقف اوله بیلور و بصیرت بصریتندن پرده
 مجهولات مرتفع و ضمائر قلوبه مطلع اولور و اهل مغربدن بودرجه به
 واصل اولوبن اظهار غرائب و خرق عادات ایدر و وجود ده هر
 تصرف ایلر نتیجه کیمسه لر مشهور مزا اولدی بوده معلوم اوله که عجله رأس
 حرمان اولدیغی کبی هر فضیله مدار تحصیل اجتهاد در و جبر ایله حسن ملکه
 هر خیره مفتاح در ایمی دیروز که حروف الغابیطوس یعنی حروف
 ابجد در هر حرف قوتی بیلک اسند یککن که اشته علم حروفك اولکی
 مدخلی بودر بونقدرجه اول حروفك اعدادینه نظریت حرفك
 بودرجه سی جسمانیاتک کی قوتیدر صکره عددی کندی مثلنه ضربایت
 روحانیاتک کی قوتی چیقار که اول حرفك و تریدر و بوده حروف
 منقوطة ده تمام اولیوب انحق غیر منقوطة ده تمام اولور زیر منقوطة
 دیگر معانیسی وارد و معلوم اوله که اشکال حروفدن هر شکلک
 عالم علویده یعنی کرسید بر شکلی وارد و زایرجه لرده موضوع
 جد و لرده محرر اولدیغی اوزره حرفلر متحرک و ساکن و علوی و سفلی
 قسملرینه منقسمدر و معلوم اوله که حروفك قوتلری اوج قسمدر اولکسی

بعد فلک او تار اربعه سنک اسوسنه ضرب ایتد که نصکه
 هر حرفک و تریخی اخذ ایدر سین و او تادی ولی ایدن لردن و کذا
 سواقطدن حذر ایت زیرا انک نسبتی مضطر ایدر اشته
 بوصولتک خارج و حاصل اولان رتب سریانک اولیدر
 صکه مجموع عناصری الوب اندن اسوس مولداتی تنزیل ایدر سین
 مدد کونیه به عرضندن صکه اس عالم خلق باقی قالور انک اوزرینه
 مواد دن مجرداتک بعضیسی اولان عناصر امدادی حمل ایدر سین افق
 نفس اوسط چیقار و مجموع عناصر دن یعنی عالم توسطدن اول رتب
 سریانی طرح ایدر سین فقط بودخی عوالم اکوان بسیطه به مخصوص
 اولوب مرکباتک جاری اولماز و عالم توسطی افق نفس اوسطه ضرب
 ایلر سین افق اعلی چیقار انک اوزرینه اول رتب سریانی حمل
 و بعدن رابعدن عناصر امداد اصلینک اولنی طرح ایلر سین رتبته
 سریانک ثالثی باقی قالمغله عناصر اربعه نک مجموع اجزاسنی مرتبه
 سریانک رابعنه ضرب ایدر سین عالم تفصیلک اولی چیقار و ثانی
 بی ثانی به ضرب ایله عالم تفصیلک ثانسی و ثالثی ثالثه ضرب ایله
 ثالثی و رابعی رابعه ضرب ایله رابعی چیقوب بو وجهه عوالم تفصیلی
 جمع و عالم کلدن حظ و تنزیل ایدر سین عوالم مجرده قالدیفنده افق
 اعلی اوزرینه تقسیم ایدر سین جزء اول چیقار سنک اولان دخی افق
 اوسط اوزرینه تقسیم ایله جزء ثانی چیقوب سنک اولان ثالثدر بو
 صورتک رابع دخی تعین ایدر بودخی رابعیده در اگر رابعیدن
 زیاده سنک استراییسه ک عوالم تفصیلی و رتب سریانی و اوقافی عدد
 حروجه نکثیر ایلر سین کذلک عالم تجرید مراتب سریانک اولی
 اوزرینه تقسیم اولندقدن عالم ترکیبک جزء اول چیقار و هکذا عانو

روحند روح القدس را ز سرها
 لادریسترقاها بقا العلاء
 ۷۴

سؤاله جواب اوله رف شو حرفلر چبقار
 ت روح ن روح ال ق د س ا ب ر ز س ر ه ا
 ل ادری س ف اس ت ر ق ا ب ه ا م ر ت ق ا ال ع ل ا
 اشته زایرجه دن منظوم اوله رف جواب استخراجنه دائر اولان کلام
 بوراده ختام بولدی

ائمه فنك زایرچه سز اوله رف بشقه طریقلری دخی وارد رکه اول
 طریقلر ایله غیر منظوم اوله رف اجوبه سائلی استخراج ایدر لر
 ظنمه کوره زایرجه دن منظوم اوله رف جواب استخراجی دخی مالک
 بن وهیبک (سؤال عظیم الخلق آه) بیتنی مزج ایتد کلمه چوندر بناء
 علیه جواب آنک قافیه سی اوزره چیقیور اما طر ق سائره ایله جواب
 غیر منظوم اوله رف چبقار اول طریقلردن بری دخی اصحاب فنك
 بعض محققیندن نقل ایده جکمز فصل آیدر

فصل

ارتباطات حرفه جهتندن اسرار خفیه به اطلاع بیانند در

جناب رب عباد جمله مزی حق و صوابه هدایت وار شادا ایلسون معلوم اوله که هر
 قضیه ده مسئله نك اصلی شو حرف آتیه در که تخریبه سیله اجوبه استنتاج اولون
 حروف مذکوره اشبو ق ق ا و ج ح ر ف د ر اول اع ظ س ال م خ ی د ل ر
 ق ت ا ر ذ ص ف ن غ ش ا ک ک ی ب م ر ض ب ح ط
 ل ج ه ن ث ل ث ا

حروف مذکوره بی بعض فضلا مشددی ایکی حرف اعتبار ایدر که نظم
 ایدوب قطب تسمیه ایلدی (بیت) سؤال عظیم الخلق خرت فصن
 اذن: غراب شک ضبطه الجدمثلا: بوضورتک مسئله نك استنتاجی
 مراد ایتد یکک وقت مکرر اولان حرفلری حذف و فضله سنی اثبات و بعد

۲۵	ش
۲۶	ک
۳۰	گ
۳۱	ض
۳۲	ب
۳۳	ط
۳۴	ه
۳۵	آ
۳۶	ل
۳۷	ج
۳۸	د
۳۹	م
۴۰	ث
۴۱	ث
۴۲	ل
۴۳	ا

ت ن و ا ق س ب ز ر ا ا ر س ا
 ب ق ب ا ر ق ا ا ع ر ح ر ح ل
 د ا ر س ه ل د ی ف س ر ا ه م
 ت ا ل ل

بونلرک دوری بکرمی بش اوزرینه اولوب بعد ایکی دفعه بکرمی
 اوج وایکی دفعه بکرمی براوزرینه تا اخر بیتدن بره منتهی
 و حروفک کافه سی منتقل اولنجیه دک دور اولنور واللہ اعلم

حروف اوتار

ص ط ک ظ ه ن ث ک ه م ض ص و ن
 ۲۹ ث ه ش ا ب ل م ن ص ع ف ض ق ر س
 ۱۶ ی ک ل م ن ص ع ق ر س ت ث خ ذ ظ غ ش
 ۲۶ ط ک ن ع ح ص ز و ح ل ص ک ل م
 ۳۵ ن ص ا ب ج ده و ز ح ط ی

سؤال

۲۱ ال ز ای ر ج ه ت ع ل م م ح د ث ا م ق د ی م
 ۹۳

دور اول و دور ثانی ۱۷ باقی ۶ دور ثالث ۱۳ باقی
 دور رابع و دور خامس ۱۷ باقی ۶ دور سادس ۱۳ باقی
 دور سابع و دور ثامن ۱۷ باقی ۶ دور ناسع ۱۳ باقی
 دور عاشر و دور حاد عشر ۱۷ باقی ۶ دور ثانی عشر ۱۳ باقی
 نتیجه اولی و نتیجه ثانیه ۱۷ باقی ۶ نتیجه ثالثه ۱۳ باقی

368
561266896

س ۱
 و ۲
 ا ۳
 ل ۴

ابت که اوچدر و بوکا اوتار حرفه نك عددی اولان یدی بی ضم و دوراتی عشردن
 باقی اولان بری طرح ابت اوتوز اوج اولوب انکله یته کیرشه واصل اولور سین
 اتی اثبات ابت و طقوزی تضعیف ایدوب اون سکرزه صدر جدوله کیر و سطحده کی
 حرفی ال که القدر انکله حروف اوتاره داخل اول میجه واصل اولور سین اتی اثبات
 واوزرینه وضع علامت و اوتاردن ایکی حرف اوزرینه ضرب ایله و نتیجه ثانیه بی
 وضع ابت که عددی اون یدی اولوب باقی بشدر بشله ضلع ثمانیه به صعود ایت و بشی
 طقسان اوزرینه زائد اولان اوچه ضرب ابت اون بش اولور اکا دورتانی عشردن
 باقی اولان بری ضم ایدوب اون اتی ایله بیت قصیده داخل اول تایی بولور سین اتی اثبات
 واوزرینه التمش درت عددی وضع ابت و بشه طقسان اوزرینه زائد اولان اوچی
 و دورتانی عشردن باقی اولان بری ضم ایله طقوز اولور انکله صدر جدوله
 دخول ابت زما می اولهرقی اوتوزی بولور سین و سطحده کی حرفه نظر ایت بری
 کورر سین اتی اثبات و بیت القصددن اوزرینه وضع علامت ایله که بیتک طقوز نجیسی
 دخی اودر و طقوزله صدر جدوله داخل اول اوچه تصادف ایدر سین اودخی عشران
 مرتبه سنده اولغله لای اثبات ایدوب اوزرینه علامته و نتیجه ثالثه بی وضع ایله بونک
 عددی اون اوج اولوب باقی بر اولغله واحده ضلع ثمانیه به نقل ایت و اون اوچه طقسان
 اوزرینه زائد اولان اوچی و دورتانی عشردن باقی بری ضم ایله اون یدی اولور و نتیجه نك
 بری دخی ضم ایله اون سکر اولوب انکله حروف اوتاره داخل اول لایمی بولور سین اتی
 اثبات ایت اشته عملک اخری بودر

نتیجه ثانیه

ت

ا

نتیجه ثالثه

ل

﴿ فذلکله ﴾

مثال سابقده طالع قوسک اولکی درجه سی اولدینی حالدله زارچه علم محمد نمیدر
 بوخسه قدیمیدر بیتک استندک ابتدا حروف اوتاری بده حروف شوالی و سکره
 اصولی وضع ایلسدک مجموع عدد حروف (۹۳) ادواری (۷) باقیسی (۹)
 طالع (۱) سلطان قوس (۴) دور اکبر (۱) دور ایله درجه طالع (۲)
 دور ایله طالع سلطان ضربه نك حاصلی (۸) سلطانک طالع ضمه نك
 حاصلی (۵)

﴿ بیت القصد ﴾

• سؤال عظیم الخلق حزت فصن انذن • • غرائب شک ضبطه الجدمثلا •

ویکرمی التی ایله صدر جدولہ دخول ونہ چبقارسہ اثبات ایت کہ ایکوزدن عبارت اولان
 و راحرفیدر اوزرینہ بیت القصدین طقسان التی نشان و اوتارہن ایکی حرف اوزرینہ
 ضرب ایت و دور حادی عشری وضع ایله الک دخی عددی اون بدی اولوب باقبسی بشدر
 بش ایله و دور اولده مشی و حرکتک تکرر ایلدیکی مقدار ایله ضلع ثمانیه به صعود و درت ایله
 صدر جدولہ دخول ایت بیت خالیسده طور مغله سطحین مقابلی اولان بری الوب انکله
 بیت القصدیه داخل اول سین اولور اتی اثبات و اوزرینہ دردی نشان ایله و اگر جدولہ
 بیت عامر اوزرینہ طور مشی اولیدی بری اوچ اولهرق اثبات ایدر دک و اون بدی بی تضعیف
 و برینجی اسقاط و دردی ضم ایت اوتوزیدی به بالغ اولوب انکله حروف اوتارہ کیرها اوزرینہ
 طور اتی اثبات و اوزرینہ بش نشان ایت و بشی تضعیف و بیتہ دخول ایت لامده قرار
 قیلارسین اتی دخی اثبات و اوزرینہ بکرمی نشان ایت و اوتار دن ایکی حرف اوزرینہ
 ضرب ایله و دور ثانی عشری وضع ایت بونکدخی عددی اون اوچ اولوب باقی بردر ضلع
 ثمانیه به واحدله داخل اول بودور چونکه ادوارک و آخرت عینک و مر بعات ثلاثیه نک
 و مثلثات رباعیه نک صوتی اولدیغندن صدر جدولہ بر عددی زمای اولهرق عکسان
 اوزرینہ واقع اولوب انجق احواد اولهرق سکز اعتبار اولور و ادوارده بالمکز بر عدد من
 اولغله اکرمی بعات اتی عشر دن اولان درت اوزرینہ یا خود مثلثات اتی عشر دن
 اوچ اوزرینہ زائد اولسه حا اولور انجق اودخی دالدر اتی اثبات و اوزرینہ بیت القصدین
 یتش درت نشان ایتدکدن صکره سطحین مناسبنه باقی بش اولور اتی اس ایچون
 تضعیف ایت اون اولور یا حرفی اثبات و اوزرینہ وضع علامت و قحی مرتبه ده اولدیغنه
 نظر ایت بو عملزده بدینی مرتبه ده بولدیغمن دن بدیلہ حروف اوتارہ داخل اولدق اشته
 بومدخله تولید حرفی دیرلر بوحالده فا اولغله اتی اثبات ایت ویدی به دورک برینجی ضم ایله
 سکز اولور انکله اوتارہ داخل اول سپنه واصل اولور سین اتی اثبات و اوزرینہ سکز نشان ایت
 و مثلثات ایله ادوارک آخر مر بعاتی اولدیغندن سکزی دورک اون اوزرینہ زائد اولان
 اوچه ضرب ایت بکرمی درده بالغ اولور انکله بیت القصدیه داخل اول و چیقان حرف
 اوزرینہ علامت قوی که ایکوز اولوب علامتی دخی طقسان التیدر اشته بو عمل ادوار
 حرفیه ده دور ثانییک آخریدر و اوتار دن ایکی حرف اوزرینہ ضرب ایله و نتیجه اولابی
 وضع ایت بونک دخی طقسوزدر و بو عدد دائما اوناری در دردر در طرح
 ایتدکده نصکره باقبسنه موافق اولور که بوراده باقی دخی طقسوزدر طقسوزی حروف اوتار دن
 طقسان اوزرینہ زائد اولان اوچه ضرب و دور ثانی عشرک باقبسنی ضم ایله بکرمی سکزه
 بالغ اولور انکله حروف اوتارہ داخل اول الفه واصل اولور سین اتی اثبات و اوزرینہ
 طقسان التی اشارتی وضع ایت و اگر حروف تسعینہ نک ادواری اولان بدی بی
 طقسان اوزرینہ زائد اولان اوچ ایله دور ثانی عشر دن باقی بردن عبارت اولان درده
 ضرب ایدرسه کینه بویله جه اولور ویدی ایله ضلع ثمانیه به صعود و طقسوز ایله جدولہ
 دخول ایت زمای اولهرق ایکی به واصل اولور سین و طقسوزی سطحین مناسبنه ضرب

و دور حادی عشر

س

هـ

ل

دور ثانی عشر

د

ی

ف

س

ر

نتیجه اولی

ا

الف اول اوزرینه واقع اوله وایکنجبسی بکرمی درت اولوب اوتاردن ایکی حرف اوزرینه
ضرب ایله و دورنامنی وضع ایت انک عددی اون بدی اولوب باقبسی بشدر الی ایکی
ضلعنه و بیت القصیده بشله داخل اول عین اوزرینه واقع اولور اقی اثبات ویتدن اوزرینه
قرق سکر نشان ایت واس ثانی ایچون بری قرق سکرذن بعد الاسقاط دورک بشنی ضم
ایت جله سی الی ایکی اولور انکله صدر جدول کیر غباری اوله رقی ایکی په تصادفی
ایدرسین و اودخی تزیاید عدده مینی مرتبه مانده واقع اولدیغندن ایکیوز دیمک اولور که
را حرفیدرانی اثبات ویت القصیددن اوزرینه بکرمی درت نشان ایت بوضورتده کیفیت
طقسان التیدن ابتذایه انتقال ایتش اولوب اودخی بکرمی درت اولمغله بکرمی درده درک
بشنی ضم و بری اسقاط ایله بکرمی سکر اولوب نصفیله بیت القصیده دخول ایت سکره
واقف اولورسین حا حرفنی اثبات و اوزرینه نشان ایت و دورتاسی وضع ایله انک عددی
دخی اون اوچ اولوب باقبسی بردر برله ضلع ثمانیه په صعود ایت فقط عدد تضاعف
ایلدیکنه و بودور نشئت ثمانیه دن و مر بعات بروجک ثلث ثالثک اولی و مثلثا تک نسبت
رابعه سنک اخری اولدیغنه مینی بوراده اجرا اولنه جن عملک نسبتی دور سادسه کی نسبت کی
اولمغله دورک اون اوچنی مثلثات بروج سابقه تک در دینه ضرب ایت جله سی الی ایکی اولوب
انکله صدر جدول دخول ایت غباری اوله رقی ایکی بولورسین انجق مرتبه احاد و عشراتی
تجسناوز ایتش اولدیغندن مات مرتبه سنه کلکله ایکیوز اولمق اوزره رای اثبات و اوزرینه
بیت القصیددن قرق سکر نشان ایت و دورک اون اوچنه واحداسی ضم ایدوب اون دورته
بیت القصیده داخل اول سکره و اصل اولورسین اوزرینه بکرمی سکر نشان ایت و اون درندن
بدی بی طرح ایله بدی قالور اوتاردن ایکی حرف اوزرینه ضرب ایت و بدی ایله داخل
اول لام حرفنی بولور سین اقی اثبات ویت القصیددن اوزرینه نشان ایله و دور عاشری
وضع ایت انک عددی دخی طقوزدر و بودور مثلثه رابعه تک ابتدا سیدر طقوزله ضلع
ثمانیه په صعود ایت خلا اولمغله تسعه ثمانیه ایله صعود ایتک لازم کلوب انجق اولدخی ایکی په
مضروب ایدوکنندن طقوزی درده ضرب ایدوب اوتوز الی ایله جدول کیر زما می اوله رقی
دردی بولورسین عدد مذکور عشر اتدن اولمق لازم کلور ایسه ده قلت ادواره بناء احاددن
اوله رقی اخذ ایلدیکمزدن دال حرفنی اثبات ایت و اگر اوتوز الی په واحد اسی ضم
ایر سهک انک حدی بیت القصیددن اولمغله اوزرینه نشان ایت و اگر ضرب ایت تمام سکرین
بالکن طقوزله صدر جدول کیر سهک ثمانیه اوزرنده قرا قیلر سکر دن دردی طرح ایت
باقی درت قالور مطلوب دخی بودر و اگر ایکی په مضروب طقوزدن عبارت اولان اون سکرله
صدر جدول داخل اول سهک واحد زما می اوزرنده طوروب اودخی عشری اولمغله اندن
طقوزک تکراری اولان ایکی بی طرح ایت باقی سکر اولوب نصی عین مطلوب اولور طقوزک
اوچ ایله حاصل ضربی اولان بکرمی بدی ایله صدر جدول کیر سهک زما می اوله رقی
اون اوزرنده طورر عمل ینه بردر طقوزله بیت قصیده کیروب نه چیقارسه اثبات ایت که
القدر بعده طقوزی نسبت سابقه سنک مرکزی اولان اوچه ضرب و بری اسقاط

دور نامن
ع
ر
دور ناسع ح
د
ح
ل
دور عاشر
د
ا

دور خامس

ب

ق

ب

دور سادس

ا

ر

دور سابع

ق

ا

ا

اثبات ایدوب اوزرینه التي هلامتی قوی و دور خامسی وضع ایت بودورک عددی اون یدی اولوب باقبسی بشدر بشله ضلع ثمانیه به صعود و اوتاردن ایکی حرف اوزرینه ضرب ایت و بشی تضعیف ایدوب دورینک عددی اولان اون یدی به ضم ایت جمله سی بکرمی یدی اولوب انکله حروف اوتاره دخول ایت حرف با اوزرینه واقع اولوب اتی اثبات و اوزرینه اوتوز ایکی اشارت ایت و اون یدیدن اوتوز ایکنک باشنده کی ایکی بی اسقاط ایله باقی اون بش اولوب انکله اوتاره کبر قانی بولورسین انک اوزرینه بکرمی التي نشان ایدوب بکرمی التي ایله جدولده داخل اول رسم غبار ایله ایکی چیقار که باحرفی اولوب اتی اثبات و اوزرینه الی درت اشارت ایت و حروف اوتاردن ایکی حرف اوزرینه ضرب ایله و دور سادسی وضع ایت انک عددی دخی اون اویج اولوب باقبسی بدر اشته دور نظم بکرمی بشدن اولدیغی بوراده تبین ایلمدی زیرا ادوار بکرمی بش و اون یدی و بش و اویج و بر اولمغین بشی بشه ضرب ایت بکرمی بش اولور که نظم بیتده دور اودر بوصولده دوری واحد ایله ضلع ثمانیه به نقل ایت لکن نشئت ترکیبه ثابته ک دور ثانی اولدیغندن اون اویجده بیت قصیده کیرمیوب بلکه بیت القصیددن حرف با اوزرینه چیقان الی درنده کی دردی واحده ضم ایتد بکرمی بش اولور بشی دخی اون اویجه ضم ایدرسین اون سکره بالغ اولور انکله صدر جدولده دخول و سطحدن مقابلی اولان حرفی اخذ ایت که القدر اتی اثبات و بیت القصیددن اوزرینه اون ایکی اشارت و اوتاردن ایکی حرف اوزرینه ضرب ایت اشته بوراده حروف سئواله نظر ایدرسین ائلردن نه که چیقار سه بیت القصیده اخر طرفندن هلاوه ایدرسین و حروف سئوالدن اوزرینه نشان ایدرسین تا که بیت القصیده داخل عدد اوله و كذلك بوند نصکره حروف سئواله مناسب چیقان هر حرف حقده بو وجهله عمل ایدرک نه که چیقار ایسه بیت القصیدک اخرینه هلاوه و اوزرینه نشان ایدرسین سکره آحاددن حرف الف اوزرینه نشان ایتد بکرمی ایکی بی اون سکره ضم ایت بکرمی اولور انکله حروف اوتاره داخل اول رابی بولورسین اتی اثبات و اوزرینه بیت القصیددن طفسان التي اشارتی وضع ایت بو عمل حرف و تریده دورک نهایی اولمغین اوتاردن ایکی حرف اوزرینه ضرب ایله و دور سابعی وضع ایت بودور ایکی اختراعدن نشأت ایدن اختراع ثابته ک ابتدا سیدر و عددی طقوزدر نشئت ثابته به اس اولمی اوزره اکا بری هلاوه ایت که بو بری بوند نصکره دخی بونسبتدن اولد قجه اون ایکی دوره هلاوه یا خود اصلدن تنقیص ایدرسین صورت مذکورده ده جمله سی اون اولمغله طفسان سکره ضلعنه صعود و کذا اون ایله صدر جدولده دخول ایت بش یوزی بولورسین ایچق عدد هر قوم نون مضاعفه اوله رق قاف دیمک اولدیغندن اتی اثبات و بیت القصیددن اوزرینه الی ایکی نشان ایت والی ایکندن ایکی بی و دورک طقوزی اسقاط ایله باقی قرق بر اولوب انکله حروف اوتاره داخل اول واحده راست کلورسین كذلك هدم مذکور ایله بیت قصیده داخل اولدیغده ینه بری بولورسین اشته نشئت ثابته ک میزانی بودر حرف مذکور اوزرینه بیت القصیددن ایکی نشان قورسین که بری الف اخیر میراتی اوزرینه و دیگر

واحدی بولورسین عکسنه حرکت ایله بش واقع اولوب ائک اوزرینه سطحک واحدینی
 ضم ایله الی اولور و اوی اثبات و بیت القصیددن اوزرینه دردی نشان ایت و اول دردی
 دور ایله طالعک سلطانه ضربتک حاصلی اولان سکره ضم ایت اون ایکی اولور اکادور
 نائینک باقبسی اولان بشی ضم ایت اون یدی یه بالغ اولور که دور نائینک عدد دیدر بوحالده
 اون یدی ایله حروف اوتاره داخل اولدیغیزده عدد واحد اوزرنده واقع اولغله الی اثبات
 ایدوب بیت القصیددن اوزرینه علامت قوی و دور نائیدن چبقان حرفک عددنجه
 حروف اوتاردن اوج حرفی اسقاط ایت و دور نائینی وضع ایله و بشی سکره ضم ایت
 اون اوج اولوب باقی واحد اولغین واحدله دوری ضلع ثمانیه یه نقل ایت و بیت القصیددن
 دخی اون اوج ایله داخل اولوب عدد قنغی حرف اوزرنده واقع اولور ایسه آنی ال که
 قافدر ائک اوزرینه نشان ایت و اون اوج ایله دخی حروف اوتاره دخول و چبقان حرفی
 اثبات ایله که سبندر ائک اوزرینه دخی بیت القصیددن نشان ایت صکره اول سبنی
 ولی ایدن یردن اون اوج دور ینک باقبسی اولان برله داخل اولوب اوتاردن سبنی ولی ایدن
 حرفی ال که با اولوب ائی اثبات و بیت القصیددن اوزرینه وضع علامت ایت اشته بوکا
 دور معطوف دینلوب میر ائک وجه صحتی بودر که اون اوجی تضعیف و دوردن باقی اولان
 بری علاوه ایدرسین بکر می یدی اولور که بیت قصیدک اوتاردن مستخرج اولان باحرفیدر
 و اون اوج ایله صدر جدولده داخل اول و سطحدن مقابلنی بول و بعدا تضعیف اوزرینه
 اون اوجدن باقی اولان بری زیاده ایت که بوضورتده بولمان حرف جم اولدیغیندن
 جمله سی یدی اولور بودخی حرف زادبک اولدیغیندن ائی اثبات و اوزرینه بیت القصیددن
 وضع علامت ایلدک بونک میر ائی دخی بووجهله در که یدی بی بعدا تضعیف حاصلتک
 اوزرینه اون اوجندن باقی اولان بری زیاده ایتدیکیزده اون بش اولوب زادخی بیت
 القصیددن اون بشی حرفدر اشته ادوار ثلاثیاتک اخی بودر بوندن صکره دور رابی
 وضع ایت بونک عددی طقوزدر که دور سابقک باقبسی دور ایله طالعک سلطانه ضربتک
 حاصلنه ضم ایله بوقدر اولور و بودور رابع رباعیاتدن بیت اولده کی عملاک اخی اولغله
 اوتاردن ایکی حرف اوزرینه ضرب ایت و طقوزله ضلع ثمانیه یه صعود و بیت القصیددن
 ائک صکره الدیغک حرفک دورندن دخول ایتدیککده طقوزنجیسی حرف را اولغله ائی
 اثبات و اوزرینه وضع علامت ایت و طقوزله صدر جدولدن کیروب سطحدن مقابلنی اولان
 حرفه باقی که حرف جیم اولوب عکسنه حرکت ایله انف اولور که بیت القصیددن حرف
 رانک ایکنجیسی اولغله ائی اثبات و اوزرینه وضع علامت ایدوب ائدن ایکنجی بی ولی ایدن
 یردن طقوزی تعداد ایت بنه الف اولغله ائی اثبات ایله و علامته و اوتاردن بر حرف اوزرینه
 ضرب ایت و طقوزی تضعیف ایله اون سکره رار ائکله حروف اوتاره داخل اول رابی
 بولورسین ائی اثبات و اوزرینه بیت القصیددن سکره قدرت علامتی قوی و اون سکره
 حروف اوتاره داخل اول سکره بولورسین ائک اوزرینه نیکی علامتی قوی و ایکی بی طقوزه
 ضم ایت اون بر اولوب ائکله صدر جدولده داخل اول سطحدن انف مقابل کلور ائی

و
ا
دورتالک
ق
س
ب
ز
ر
ا
ا
ر
س
ا

اثبات ایت واکراون ایکی به بالغ اولور سه نه عدتی اولورونه ده دوری قالور صکره
 طالع که بردر و سلطان طالع که در تدر و دور که او دخی برذر بو تیری اثبات ایلر سین و طالع ایله
 دوری جمع ایت که مثلزده ایکی اولوب بو حاصل جعی سلطان بوجه ضرب ایت حاصلی
 سکر اولور و سلطان طالع ضم ایتدیکنده بش اولور اشته بو نرا اصول سبعة اولوب طالع ایله
 دورا کبرک سلطان قومه ضربتک حاصلی مادامکه اون ایکی به بالغ اولمیه جدولک
 استغلتدن یوقارویه طوغری ضلع ثمانیه به دخول واکراون ایکیدن زیاده اولور ایسه
 ادواری طرح اولنسه رقی باقبسی ایله کذلک ضلع ثمانیه به دخول ایدوب منتهای عدد ده
 علامت وضع ایدر سین و سلطان ایله طالع مدن مستخرج اولان بش جدولک ضلع
 سطح مبسوط اهلاسنده طالع اولوب عدد تاج جدولک بیوت عامره سی مقابلنده الف باجم
 زا حرفلرندن بری اوزرنده طور نجیسه دک هلی التوالی بشر بشر ادواری تعداد ایله
 حفظ ایدر سین بزم عملزده الف اوزرنده واقع اولوب اوج دورده حاصل اولغله اوچی
 اوجه ضرب ایتدک طغوز اولدی که دور اولک عدد دیر اتی اثبات ایت وقائم و مبسوط
 اولان ضلع لک ما بینتی جمع ایله جدولک بیوت عامره سی مقابلنده بیت ثمانیه ده واقع اولور
 واکر جدولک بوش خانه سی مقابلنده اول حرفلردن بری اوزرنده واقع اولور ایسه
 ا کا اعتبار اولنوب سن ادوارک اوزرنده مستمر اولور سین و دور اولده کی عدد که طغوزدر
 انکله جهت بساره هر ورایده رک صدر جدولک دخول ایت ایکنسک مجتمع اولد قلمی
 بردن که او دخی سکر در بوحالده لام الف اوزرنده واقع اولور ائدن ایسه ابتدا حرف
 حر کب چیغوب بوضور تده رسم زمام ایله درت یوزه دلالت ایدن تا حرفی دیمک اوله رقی
 اتی بیت القصبه دن نقل ایتدکن صکره اوزرنده علامت وضع ایت و دور ایله سلطان
 جمع ایله اون اوجه بالغ اولور انکله حروف اوتاره دخول و عدد قنغی حرف اوزرنده واقع
 اولور ایسه اتی اثبات و بیت القصبه دن انک اوزرنده کذلک علامت قوی اشته بو قانون ایله
 حرفلرک نظم طبعیده تقدردور ایتدیکنی اکلار سین شویله که دور اول اولان طغوزی
 سلطان البروج اولان درت ایله جمع ایتدیکنده اون اوجه بالغ اولور اتی تضعیف ایدر سین
 یکر می اتی اولور ائدن درجه طالع اولان بری اسقاط ایت باقبسی یکر می بش قالور
 اشته حرف اولک نظمی بوموال اوزره اولور صکره یکر می اوچی ایکی کره و بعده یکر می
 ایکی بی بو طرح حسبیه تایت منظومک آخرندن واحده منتهی اولنجیسه دک اداره
 و اعمال ایدر سین اول واحدهی طرح ایچون اولایکر می درت اوزرنده توقف ایتز سین
 صکره دور ثانی بی وضع ایت و حروف دور اولی طالع ایله دورک سلطانیه ضربتک
 حاصلی اولان سکره علاوه ایله اون بدی اولوب باقبسی بشدر بو بشله دور اولده براقدیغک
 بردن ضلع ثمانیه به صعود ایله و اوزرنده علامتله و صدر جدولک اون بدی ایله و صکره
 بش ایله داخل اول بوضور تله عملزده حرف نابولندی که بشیوزدر لکن دور مزهر تبه
 عشر اتده اولدیغندن ثانون اولغله بشیوز الی به مقبول اولور زیرا دوری اون ییدر
 بوضور تده نونی اثبات ایت صکره یته بشله اولندن دخول برله سطحده سی حداسنه باقی که

ت

دور ثانی

ن

زایر چه ده کی ابجد حروفك حسابی ترتیب مغاربه اوزره اید و کندن غفلت اولفیه

﴿ انتهى كلام المترجم ﴾

سؤاله عمل یدی اصوله محتاج اولور که حروف او تارک صابیدی
 واون ایکیشراون ایکیشراون ایسکد نکده نصکره ادرارینک حفظ و ضبطی
 ودرجه طالع و سلطان البروج و دورا کبراصلینک معرفتی و طالعک دور
 اصلی به ضمنک حاصلی و طالعله دورک سلطان البروج ضربه و سلطان
 البروجک طالعده ضمنک حاصلری اولوب ادرارنما کاملده سکز
 وناقصده یدی و دورا کبراصلی دایم ابردر و جمیع عملک انتاجی
 اوچ دورایله درکه درده مضروب اوله رق اون ایکی دور اولور
 و بو اوچک درده نسبتی نشأت ثلاثیه در و هر نشئتک ابتداسی
 وارد رابعیات دخی ثلاثیه به ضرب اولنور و کذا التینک ایکی به
 ضربندن دخی آنلرک دیگر نشئت اولور بو خصوصاً عند العمل ظاهر اولور
 و ابتداسی بودرکه مثلاً قوسک اولکی درجه سنک
 سائلک الزایرجه علم محدث او قدیم سوالی فرض اولند قد
 رأس قوسک و نظیری اولان رأس جوزانک حروف و تریبی
 و ثالثی اولان رأس دلوک حروف و تریبی حد مرکز قدر
 وضع و حروف سوالی دخی آنلره علاوه ایدوب قاچ حرفه بالغ
 اولدیفنه نظر ایدر سین اقلی سکسان درت و اکثری طقسان
 التی اولور که بر جمله دور صحیحدر و مثالزده طقسان اوچ حرفدر
 و طقسان التیدن زیاده اولور ایسه سؤال اخصار اولنور
 بعد اون ایکیشراون ایکیشراون ادرینی طرح ایله باقیسنی حفظ
 ایلر سین که سؤالزده ادر ایدی و باقیسی طقوز اولوب
 طالع اون ایکی درجه به بالغ اولدیفندن آنی حروف

رسوم غباریه

۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹

كذلك اجد حروفك ترتيبند دخی اهل شرق ایله اهل غرب بینند
 اختلاف اولوب شوپله که شرق ترتیبند المشد سین وطقسانده صاد
 و اوجیوزده شین و سکر یوزده ضاد و طقوز یوزده ظا و بیکه غین و غرب
 ترتیبند ایسه سین برنک صاد و آنک برنک ضاد و آنک برنک ظا و آنک برنک
 غین و آنک برنک شین استعمال بدر لر و اشبو ایکی ترتیب دخی بو مقامده
 بشقه بشقه برجد ولده ایراد اولنور

مشارقه نك ترتیبی

ا	ب	ج	د	ه	و	ز	ح	ط
ی	ک	ل	م	ن	س	ع	ف	ص
ق	ر	ش	ت	ث	خ	ذ	ض	ظ

مقاربه نك ترتیبی

ا	ب	ج	د	ه	و	ز	ح	ط
ی	ک	ل	م	ن	ص	ع	ف	ض
ق	ر	س	ت	ث	خ	ذ	ظ	ش

اما حروف زمام بودخی اهل غرب بینند مستعمل برنوع اشکال رقیبه
 اولغله رسمری جدول آئیده درج و ایراد اولنور

رسوم زمام

۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳
۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱	۳۲

مضاف اولان مسئله نك اختلافی و بیت الفصید دن حروفك استخراجی
علمك تناسبی حسبیل طالع مخصوصه سوال واحدك جوابلری
دخی مختلف اولور

﴿ تَنْبِيْهُ ﴾

حروف او تار و جدولك ترکیبی اوج اصول اوزره در بری
حروف عربیه در که هیئتله نقل اولنور دیکری رسم غبار ایله اولان
حرفلر اولوب اد وارد رتدن زیاده اولماز ایسه انلر دخی هیئتله
اوزره نقل اولنور لر و اگر اد وارد رتدن زیاده اولور ایسه مرتبه
ثانیه یه مثلا مرتبه عشراته و ایجا بنه کوره مرتبه مائه نقل اولنور لر
و بری دخی رسم زمام اوزره اولان حرفلر در که انلر حکمی دخی
بو یله جه اولوب انجق رسم زمام نسبت ثانیه اعطا ایتمکله احد مرتبه سنه
الفدر و عشره منزله سنه در و عربی بشدن نسبتی وارد
بناء علی ذلک جدولك خانه سی کند و سنه شور سمد اوج حرف
واول رسمه ایکی حرف وضعنه مستحق اولمغین نه وقت که اصول
اد وارد رتدن زیاده اولور ایسه جدولك طولندن حساب اولفق
و درتدن زیاده اولمد یغنی وقت انجق بیوت عامر محسوب اولفق اوزره
جدولدن برطایم بیوت خالیه اختصار ایتمشلر در
للمترجم بهجت الافاقه بسط و بیان اولند یغنی اوزره ارقام هندیه
شرقیه ایله ارقام غربیه غباریه بیننده کثیرا ما اشتباه واقع اولوب
هله اهل غربك بشی ایله اهل شرقك التیسبی بیاغی بکد بکردن
فرق اولنه ماز

﴿ ارقام هندیه ﴾

۹ ۸ ۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

<p>وجعلك للقبول شمسها اصلا ووقت لساعة ودعوته الا وعن طيسان دعوة لها حلا بجوهواء او مطالب اهلا وذلك وفق للمربع حصلا فذاك ليد واواوزن بمعظلا هواك وباقيهم قليلة جملا ومازدت نسبة لفعلك عدلا فبورى وبسطا مي بسورتها تالا ادلة وحشني لنصه مثالا بباطنها سرو في سرها انجلا</p>	<p>توصي به زيادة النور للقمر ويومه والبحور عود لهندهم ودعوته لغاية فهي اعلمت وقيل بدعوة حروف لوضعها فتنقش احرفا ببدال ولا مها اذا لم يكن يهوى هواك دلالها فحسن لبائه وبائهم اذا ونقش مشاكل بشرط لبعضهم ومفتاح مرير ففعلهما سوى وجعلك بالقصد وكن متفقد فاعكس بيوتها بالف ونيق</p>
---	--

نوخ

ولها جلا
بحر

فدقيد وواوزن

المخ
لوضعهم

لقبضة ميلا

نهايتك مقاما في فصليدر *

<p>وتوجد هادارا وملبسها الحلا بنثرو تزيل حقيقة انزلا فيحكي الى عود يجاوب بلبلا وعند تجليها لبسطا ام اخذلا جنيد وبهري وللجسم اهملا باسمائه الحسني بلا نسبة خلا ويسمهم بالزلف لذي جيرة العلا تريك عجايبا بما كان موثلا وفيه زيادات لتفسيرها مثلا</p>	<p>لك الغيب صوره من العالم العلا ويوسف في الحسن وهذا شبيهه وفي يد طول وفي الغيب ناطق وقد جن بهلول بعشق جلالها ومات اجليه واشرب جبهها فطلب في التهليل غاية ومن ومن صاحب الحسني له الفوز بالمنا وتخبر بالغيب اذا جدت خدمة فهذا هو الفوز وحسن تناله</p>
--	--

بمن

وصيت ونحتم وايمان واسلام وحرير واهليت *

<p>وما زاد خطبة وخمنا وجد ولا</p>	<p>فهذا قصيدنا وتسعون عدة</p>
-----------------------------------	-------------------------------

<p>وما حكم صنع مثل جبريل انزلا ويوم الخميس البدء والاحد انجلا وفي اثنين للحسنى تكون مكمللا اراك بها مع نسبة الكل عطلا وعود ومصطكى بنجور مخصلا والاخلاص والسبع المثنى مرتلا</p>	<p>طريق رسول الله بالحق ساطع فبطشك تهليل وقوسك مطلع وفي جمعة ايضا بالاسماء مثله وفي طائفة سر وفي هائه اذا وساعة سعد شرطهم في نقوشها وتتلوا عليها اخر الحشر دعوة اتصال انوار الكواكب بلعاني</p>
<p>ط ع ش لا ه ح لا س ن صح به ف ل ح ق ر ن</p>	
<p>وكل برأسك وفي دعوة فلا واتل اذا نام الانام ورتلا هي الاية العظمى فحقق وحصلا وتدرك اسرار من العالم العلا وباح بها الحلاج جهرا فقتلا الى ان رف فوق المرديدن واعتلا ولا زمل اذكار ووصم وتنفلا عليهم باسرار العلوم محصلا</p>	<p>وفي يدك اليمنى حديد وخانتر واية حشر فاجعل القلب وجهها هي السر في الاكون لا شئ غيرها تكون بها قطبا اذا جدت خدمة سرى بها ناجا ومعرف قبله وكان بها الشبلى يدأب دائما فصفت من الادناس قلبك جاهلا فما نال سر القوم الا محقق</p>
<p>ص ح ه ك ل م ن ب مع ا ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠ ١١ ١٢ ١٣ ١٤ ١٥ ١٦ ١٧ ١٨ ١٩ ٢٠</p>	
<p>مقام محبت وميل نفس ومجاهدة وطاعت وعبادت وحب وتعشق وفنا وتوجه ومراقبه وختك وائمه بيانته در</p>	
<p>٧ بقصد برا ونحاس الخلط اكلا فجعلك طالعا خطوطه ماعلا</p>	<p>لبرجيس في المحبة الوفق صرفوا وقبل بفضة صحيحا رأيتهم</p>

وكل برأسك وفي دعوة فلا
نسخه

بقصد برا ونحاس الخلط اكلا
نسخه

اخضه صح ١ مع ولله هذا العمل للملوك والقانون مطرد عمله ولم ارجع منه
 مقامات الملوك المقام الاول ه المقام الثاني ٢ مع ٦
 المقام الثالث ع ح ر ه المقام الرابع ٣ المقام الخامس ٤
 المقام السادس ٦ مع المقام السابع ٦ سا
 خط الاتصال والانفصال ٦ ر لا ٦ ط ٦ ل ح
 خط الاتصال اح د ا ح ل ح
 خط الانفصال صح د ا ح ر و ع
 الوتر للجمع وتابع الجزر التام ٣ ٤ ٥ ٦ ل ح ٦ ك ل ح ٦
 الاتصال والانفصال ٦ ل ح
 الواجب التام في الاتصالات ه صح ٦ ل ح ٦ ه
 اقامة الانوار ٣ ع ه ك ا ن ح
 الجزر المجيب في العمل صح ا ٦ ع ٦
 اقامة السؤال عن الملوك ٦ ا ه ٦ ل ح ٦
 مقام الاولاد نور ع ه مقام بها ٥ ح ٥

❖ انفعال روحاني وانقياد رباني ❖

<p> لدى اسمائه المحسني تصادف منها كذاك رئيسهم وفي الشمس اعلا وما قلته حقا وفي الفيرا هملا اقوله غيركم ونصركم اجتلا ودينامينا او تكون موصلا وفي سر بسطام اراك مسربلا كذا قالت الهند وصوفية الملا </p>	<p> ايا طالب السر لتهيل ربه تطيعك اخيار الا نام بقلبيهم ترى عامة الناس اليك تقيدوا طريقك هذا السبل والسبل الذي اذاشت بختا في الوجود مع التقى كذي النون والجنيد مع ستر صنعة وفي العالم العلوى تكون محذنا </p>
--	--

طريق

ملوك و فرسان و اهل الحكمة
 و مهدى توحيد بتونس حكمهم
 واقسم على القطر وكن متفقدا
 ففنش ٢ و برشلون و الراء حرفهم
 ملوك كنياوة دلو لقا فهم
 فهند جياشى وسند فهرمس
 فيصمرهم حاء ويزد جردهم
 وعباس كلهم شريف معظم
 فان شئت تدقيق الملوك ٣ وحلهم
 على حكم قانون الحروف وعلما
 فمن علم العلوم يعلم علما
 فيرسخ علمه ويعرف ربه
 وحبث اتي اسم والعروض يشقه
 ونا تيك احرف فسولضربها
 فكن بتكبير وقابل وعضن
 وفي العقد والمجز ورتعرف غالبا
 واختر لمطلع ٥ وسويوته
 ويدركها المره فيبلغ قصده
 فان ٧ كان سعدوا الكواكب اسعدت
 واقناع دالهم برموز ٩ ثمة
 واوتار زيرهم فلحاء بمهم
 وادخل بافلاك وهدل يجداول
 وجوزشذ وذا النجوم تجرى ومثله
 فاصل لدينا واصل لفقها
 فادخل لفسطاط على الوفق جذره
 فقصرج ايانا وفي كل مطلب
 وتفتي بحصرها كذا حكم هدم
 فقصرج ايانا وعشرون ضعف
 تريك صنابعا من الضرب اكلت
 وسجج زيرهم واتي بفترة

فان شئت نصهم فقطرهم خلا
 ملوك لمشرق بالا وفاق نزا
 فان شئت للروم ا فالحاء شكلا
 وفرنسهم دال وبالطاء ككلا
 واعراب قومننا بترقيق عملا
 وفرنس تنارى وما بعدهم طلا
 لكاف وقبطهم بلامه طولا
 ولا ككن تركي بذ الفاعل عطلا
 فتمم يوننا ثم نسب وجد ولا
 وعلم طباعها وكله مثلا
 ويعلم اسرار الوجود واكلا
 وعلم ملاحيم بحاميم فصلا
 فتحكم الحكيم فيه قطعاً ليقنلا
 واحرف سبويه تانيك فيصلا
 بترنيك الغالى للاجزاء خلخلا
 وزد لمج وصفيه ٤ في العقل قد فلا
 واعكس بجذريه وبالذور عدلا
 وتعطى حروفها وفي نظمها ٦ الجلا
 فحسبك في الملك ونيل ٨ سها العلا
 فتسب دنا ديننا نجد فيه منيلا
 ومشاهم الثلث بحجيمه قد جلا
 وارسم ايا جاذ وياقيه جلا
 اتي في عروض الشعر عن جلة الملا
 وهم لنصونا فاحفظ وحصلا
 وسجج باسمه وكبر وهلهلا
 بنظم طبيعي وسر من العلا
 لعلم الفواتيح ترى فيه سهيلا
 من الالف طبعا ثم ياصح جدوللا
 فصم لك المنى وصح لك العلا
 افها دوائر الزير وحصلا

١ وبالحر شكلا
نسخه

٢ و برشلون
نسخه

٣ و حدم
نسخه

٤ العقل فعلا
نسخه

٥ وسويه رتبة
نسخه

٦ انجلا
نسخه

٧ اذا كان
نسخه

٨ اسمها
نسخه

٩ بزموم
نسخه

فصل العوائج زافيه
منها نسخه

تفه دن برزوايت صحیحه به ظفر ياب اوله مدق فقط ممکن مرتبه نسخه لك صحیحی تحری
ایلدك بونك نقلندن فارغ اولدقدنصكره بوكا وقوفی اولان بعض ذاتلردن تحقیق
ایده یلديكمن وجه اوزره بونكله عملك كیفیتی ذكر و بعده حقیقت حالی یعنی بوكیفیت
غیبی بيلك ديمك اولوب بلكه سؤال ایله جواب یينده برنوع مطابقدن عبارت اوله رق
تكسير ديدك كرمی صنعت ایله سؤالدن جواب استخراج ایتكده برغریب فن ومعرفت
ایدوكنی كشف ایده لم و بوندن اقدام اوائل كتابه دخی بو تحقیقانه اشارت ایتكیدك
* للمترجم * خاتم غزالی دیومعرف اولان وفق فی الاصل آصف بن برخیا دن موروث
اولوب قرنا بعد قرن اصحاب فن یينده مخفی ومستور اوله رق تداول اولنه كلوركن غزالی
انی افشا ایتكده اكانسبت اولندیغی كبی زایچه دخی اوته دنبرواصحاب فن یينده مخفی
وامرار دن معدود اولق اوزره متداول ایكن ابوالعباس سبئی انی مبدانه چیقارمش
اولدیغدن كویا كه وايجاد واختراع ایلمش كبی بین الناس شهرت بولمش اولدیغی فن اسرار
حروف رساله لرینك بعضیلرنده منظور فقیر اولشدر خاتم غزالی به دار تفصیلات كافیه
ارانور ایسه علم حروف دن بهجة الافاق وایضاح اللبس والاعلاق فی علم الحروف
والاوافق نام كتابه مراجعت اولنسون واشبوقن حروف اصحابی خارجدن كیمسه كندی
سر لرینه مطلع اولماق ایچون هر خصوصی الغاز ورموز ایله تحریرایده كلدك كرمی كتاب
مذكوره مبسوط و مبندر انتهى

زایچه نك اطرافنده کی قصیده

يقول سبیتی و محمد ربه	مصل علی هاد الی الناس ارسلنا
محمد المبعوث خاتم الانبیا	ویرضی عن الصحب ومن لهم تلا
الاهذه زایچه العالم الذی	تراه بحیكم وبالعقل قد حلا
ومن احکم الربط فیدرك قوة	ویدرك للتعوی وللکل حصلا
وفی عالم الامر تراه محققا	وهذا مقام من بالاذکار ککلا
فهذی سرار علیک بکنمها	اقها دواترا وللحاء عدلا
وطاء لها عرش وفیه نقوشنا	بنظم ونثر قد تراه مجدولا
ونسب دواتر کنسبة فلکها	وارسم کواکبا لادراجها العلا
واخرج لاوتار وارسم حروفها	وکرر بمنلیها علی حد من خلا
اقم شکل زیرهم و سويوته	وحقق معانیهم ونورهم جلا
وحصل علوما للطباع مهندسا	وعلما بهیئات والارباع مشلا
وسوئلوسبیتی وعلم حروفهم	وعلم بالآت فحقق وحصلا
وسو دواترا وانسب حروفها	وعالمها اطلق والاقليم جدولا
امیرلنا بهوی بجایه دولة	زنایه ات و حکم لها جلا
وقطر لاندلس فاین لهدنم	وجاء بنو نصر وظفرهم تلا

امیرلنا فیهونهایه دولة
زنایه ات و حکم لها خلا

امر و اقدار به در کرامات اولیادخی اذن الهی ایله در که طرف الهیدن الهاما علم ضروری
خلقیه حاصل اولور و اذنیسز قصد ایتمز بو صورتده اشبواصحاب سیمیاک کلمات
موهبه لینه اعتماد ایله زیراسکا تقریرایتدیگمز و جهله فن مذکورک انواع مهوردن
ولدیفنده اشباه یوقدر

﴿ زایرجه سینی ﴾

و عصرده سیمیاک فروعاتندن بری دخی کلمات پیننده کی ارتباطات حرفیه ایله استله دن
جوبه استخراجیدر که بوفنی کویا که کائنات استقبالیه دن مراد ایتدکلری خصوصه
علم و معرفت تحصیلنده اصل و اساس اولوق اوزره ابراز و ایراد ایدرلر بو ایسه بیلیمجه کی
رطاقم مسائل سیاه دن عبارتدر بو کادائر اصحاب فنک بیلیمجه قیلندن پک چوق کللامری
اولوب الکعربی زایرجه عالم سینی به اشتغال و انهماک و انده اولان علوم و احکامی
استخراج ایله فایده واقف اولوق و عالمده تصرف ایلمک داعیه سیدر بو زایرجه مائه
سادسه خلاینده مغریده شیخ المتصوفه اولان ابو العباس سینی به منسوبدر شیخ مومی ایله
فی الاصل سینه ده متولد و مرآ کاشده مقیم اولوب عالم اکوانده تصرف ایله معروف
و مشهوردر و اصحاب حاجاته حاجاتی بمن قلیل ایله بیع ایدوب الدینی فقرا به تصدق
ایلر مش دیو حکایه اولنور حتی یغوری دخی طابالرینه فروخت ایلردی دیوزم
ایتمشدر و قبری مراکشه الان بو وجهله معروف اولوب اصحاب حاجات اکاصدقات
و نذر ایصال ایدرک حاجتگیری قضا اولمقده در دیو مشهور و بالتجربه صحنی مغرب
اهالیسنک لسانلرنده مذکوردر بو آدمی کاب الشوف فی رجال التصوف صاحبی دخی
ذکر و ثنا ایتمشدر اشته بو زایرجه اکامنسوب اولوب بردائرة عظیمه داخلنده برطاقم دوائر
متوازیه بی حاویدر که هر بری بروج اثی عشر عددنجه مرکردن محیطه مرورایدن
اوتار ایله اون ایکی قسمه منقسم اولوب هر و ترک اوزرنده اولندن آخرینه قدر حروف
واهداد وارد و داخلنده و دوائراره سننده اسماء علوم و مواضع اکوان بازلمشدر
و زایرجه تک ارقه سننده طولاً و عرضاً متقاطع خطوط ایله برج جدول وارد که عرضاً
الی بش و طولاً یوزاوتوز برخانه بی شاملدر و بوخانه لک بعضیسنده همدوبعضیسنده
حرف اولوب بعضیسی دخی حالیدر زایرجه تک اطرافنده دخی بحر طویلدن برقصیده لامبه
اولوب زایرجه ایله عمل ایتمک و انده اولان علوم و معارفی استخراج ایلمک کیفیتنی ییلدیر
علومنی استخراج ایدن کیمسه به تصادف ایتمک اما انسکله مسائل و غیوب استخراج ایدن
پک چوق کیمسه ره ملاقی اولدق که بعضیسی جوابده قصیده تک قافییه سی اوزره بریت
و بعضیسی دهاز یاده استخراج ایدرلر و مشرقده هر بحر ده و هر قافییه اوزره منظوم
اولدق زایرجه دن جواب استخراج ایدنلر و ایش دیوزنه نقل و روایت اولندی
و بوکتاب اوائلنده زایرجه یه دائر خلی بمشدر ایراد ایتمشیدک شمیدی دخی زایرجه تک اطرافنده
مکتوب اولان قصیده بی نقل و ایراد ایلر اما صحتنی بروجهله تعهد ایتمز زبیرا یوبابده

تحقیق و نکته

اشبو سیمیا پر وجه مشروح ریاضیات شرعیہ الیہ حاصل اولور بزوع سحر در
 چونکہ بالادہ بیان ابتد بکمز و جہلہ بو عالم اکواندہ تصرف ایکی صنف انسان ایچوندر
 برصنقی انبیا درکہ تصرفلری مفظور اولدقلری قوه الهیہ الیہ در دیگر صنفی سحرہ درکہ
 تصرفلری مجبول اولدقلری قوه نفسانیہ الیہ در بعضا اولیادہ دخی تصرف حاصل
 اولور کہ بونی کلمہ ایمانیہ الیہ کسب ایدرلر بو تصرفلری تجرید و صفوت نشا ایچندندر
 وانلر بو حالک تحصیلنی قصد ایچوب من طرف الله تعالی کندولر ینہ اکرام اولنور
 و احباب تمکن اولان کبار اولیا پہ بو تصرف حالی عارض اولدقده اندن اعراض و جناب حقہ
 استعاذہ واتی بزوع ابتلا و امتحان الہی عد ایدرلر نہ کم بایزید بسطامیدن حکایہ
 اولنور کہ دجلہ نہرینک کنار ینہ کلیچک کرامتہ وادینک ایکی طرفی بربر ینہ قاوشدقده
 جناب حقہ استعاذہ ایدوب و بن الطاف و عنایت الہیہ دن اولان حظ و نصیبی
 برنول اچہ سنہ صائم دیوب ساثرلری کی اجرت الیہ سفینہ پہ بندرک قارشو پہ یکمشدر
 سحرک فطر یسندہ دخی قوه دن فعلہ چیققی ایچون ریاضت لازمدر و بعضا فطری
 اولمہ رق کسب الیہ دخی حاصل اولوب انجق فطریدن دوندر و فطری کی بوندہ دخی
 ریاضت لازم کلور و بور ریاضت سحر پہ معروضدر کہ کیفیت و انواعنی مسأله المجریطی
 غایہ نام کتابندہ و جابر بن حیان رسالندہ و سائرلی دخی تألیفاتندہ ذکر ایتمشدر و سحرلی
 قواعد و شروططی اوزرہ کسب و تعلم قصد ایدنلردن یک چوق کیمسہلر بور ریاضت سحر پہ
 استعمال ایدرلر لکن قد مانک ریاضت سحر پہ سی کوا کہ توجہ ایتک و کوا کیک
 روحانیتی جلب ایچون ترتیب و قیامات تسبیہ ایتدکلری دعاری اوقومق و فعلی طوالع
 بحویہ پہ ر بطلہ جناب حقک غیریدہ تأثیر اعتقاد ایتک کی کفریات الیہ و اثر مطلوبی
 تحصیل ایچون بروجده کوا کیک مناظر ایتلہ مشکون اولغین ملابسہ کفردن بعید اوله حق
 و جہلہ سحرلی تحصیل ایتک اسبابلر بور ریاضتی اذکار و تسبیحات و قرآن کریمدن
 و احادیث نبویہ دن ماخوذ دعوات الیہ ریاضت سحر پہ بہ قلب ایتدیلر و بونلرک حاجت
 و عطیہ مناسبتی معرفت و تمیز زینہ مدار اولان دخی برمنوال مشروح آثار کوا کب
 سببہ الیہ بو عالمده کی ذوات و صفیات و افعالک اتقاسمی مادہ سیدر بونکلہ برای ایام
 و ساعات مناسبہ بی دخی تجری ایدرلر وعین کفر یا خود بادی کفر اولان سحر معهوددن
 تخلص ایچون بور ریاضت شرعیہ الیہ تستر و توجہ شرعی بہ تمسک ایدرلر نہ کم بونی
 ایتملندہ و کتب سائرہ سندہ بویله بادی ساثرلری دخی بو طریقہ سلوک الیہ سحر اسمندن
 فرارده مبالغہ ایدرک بو طریقنی سیمیا الیہ تسبیہ ایتدیلر حالبو کہ سحرک معنا سندہ
 واقع اولوب ینہ قاچدقلری ورطہ پہ دوشدیلر و اگر چه کندولرندہ توجہ شرعی
 حاصل ابدہ جناب حقن غیریدہ تأثیر اعتقادندن یکده بعید اوله مدیلر قالدیکہ
 عالم کاشانده تأثیر قصد ایدورلر بوایسہ شرعا ممنوعدر اما معجزات انبیا جناب حقک

اوله رقی حاصل اولور بوسورنده اکر صاحب اسماء مجاهده و کشف نتیجه سی اولان
 اسرار الهیه و حقایق ملکوتیه معرفتدن خالی اولوبده اسماء ایله طبایع حروف و کلماتک
 مناسبتی اوزرینه اقتصار ایلو بوحیثیدن انزلله تصرف ایدر ایسه که اصحاب سیمایه
 معروف اولنراشته بونلدر بوسورنده صاحب اسماء ایله اصحاب طلسمات یئلرنده
 فرق قالمز بلکه اصحاب طلسمات دهامو ثوق و قوتلدر زیرا طبیعت و قوانین مرتبه
 مراجعت ایله اما اسرار اسماء صاحبی علوم اصطلاحیه ده اعتماد اولنه چی قانون
 برهانیسی اولدیغی حالده خلوص توجهی قوت اتسمایه حقایق کلمات ایله آثار مناسبتیه
 موجب اطلاع اولان کشفی دخی قوت ایلدکه انک حال رتبه جه دهامو ضعیف اولور
 و بعضا صاحب اسماء قوای کلمات و اسمایی قوای کواکب ایله مزج ایدوب اسماء حسنی ایچون
 و بلکه سائر اسماء ایچون مناسبت اولان کواکبک حظوظندن و فقیر تعیین ایله رتبه کیم
 یونی انماط نام کابنده بویله بامشدر و بومناسبت انزلله عندنده تا کمال اسمائیک برزخی اولان
 حضرت عمایه دن بروکش برکیغیت اولوب انحق حقایقه نزیل ایله و فقیر ترتیب اولور
 وانزلله عندنده بومناسبتک ابقا انحق حکم مشاهده ایله در بوسورنده صاحب اسماء
 بومشاهده دن خالی اولوبده بومناسبتی تقلیدا اخذ و تلیق ایتدکه انک عملی صاحب
 طلسماتک عملی مشابه سنده اولور و بلکه بالاده بیان ایتدیگمز و جهله بوسورنده
 صاحب طلسماتک عملی ایدن دهامو ثوق قدر و کذلک صاحب طلسمات دخی بعضا عملی
 و قوای کواکب کلمات و کواکب پینده اولان مناسبت ایچون کلمات مخصوصه دن مرکب
 اولان دعارک قوتلریله مزج ایدر لکن انزلله عندنده کلماتک مناسبتی اصحاب اسماء عندنده
 اولدیغی کی مشاهده حالنده اطلاع ایله اولیوب بلکه انزلله طریقته سهریه ریتک مقتضای
 اصولنه مراجعت ایدرلر شویله که کواکب بوطالم مکونانده اولان جواهر و اعراض
 و ذوات و معادن ایله تقسیم ایدوب حروف و اسماء دخی بوجه دن معدود اولمغه کواکبک
 هر رینه بونلرک بر قسمی مخصوص اولور و بونک اوزرینه برطاق مباحی غریبه منکره
 بنا ایدرلر که سور و آیات قرآنییه بی بومنوال اوزره تقسیم ایدرلر نته کم مسئله الحجر یطی
 غایه نام کابنده بویله بامشدر بونینک انماط نام کابنده جانندن ظاهر اولان بودر که اول دخی
 اصحاب طلسماتک مسلکته سلوک ایتشدر زیرا بوانماطی و انده اولان دعاری و اول دعارک
 ساعات کواکب سبعة اوزرینه تقسیمی تفحص و تتبع ایلسک و صکره غایه به واقف اولوبده
 انده اولان قیامات کواکب یعنی هر کواکبه مخصوص اولان قیامات کواکب
 تسمیه اولسان دعوائی یعنی کندوری ایچون قیام اولسان دعاری مطالعه ایلسک
 یا او بوندن النوب بایلیش اولدیغنه و یا خود اساس و منسالی برینی اولمغه بویله تصادف
 ایلدک رینه شهادت و دلالت ایله قالدیکه ییلدیگمز ییلدیگمز نسبتله ک ازدر و شرع
 شریفک هر حرام قیلدیغی علملرک ثبوتی منکر دکلدر زیرا سحر حرام ایکن ثابت
 و واقعدر لکن ییلدیگمز بزه کافیدر

بیننده دخی تناسب بولدیدیگی کبی واعدادک اوفاقی اولدیغی کبی اسمانک دخی و فقلری
 چیقوب حروفک هرصننی اصناف اوفاقدن عدد شکل یاخود عدد حروف حسابیه
 کندو یہ مناسب اولان صنفه مختص اولور و سر حرفی ایله سر عددینک امتزاج تصرفلری
 بینلرنده کی تناسبدن ناشیدر اما حروف ایله امرجه طبایع یاخود اعداد بیننده اولان
 سرتناسبک فهمی برامر هسیردر زبرا علوم و قیاسات قییلندن اولیوب بویا بده
 بوفن اصحابنک سندلری انجیق ذوق و کشفدر بونی دبیکه ظن اتمیه سین که سر حرف
 قیاس عقلی ایله توصل اولنه یله جک مواد دندر بلکه بوفن انجیق طریق مشاهده
 و توفیق الهی ایله حصول بولور اما شو حرف ایله وانلردن مرکب اولان اسم ایله
 عالم طبیعتده تصرفک وقوعی بویندن اکوانک متأثر اولسی انکار اولمز بر ماده در
 زبرا اصحاب فنک اکثرندن تواتر ثابت و واقع اولمشدر بعضیلر دخی ظن ایدر که انلرک
 بو تصرفیه اصحاب طلسماتک تصرفی بردر واقع حال ایسه بویله دکلدن زبرا طلسمک
 حقیقی اهلنک تحقیقه کوره جوهر قهردن حاصل اولوب همت و عزیمتله مشدود
 و مر بوط اولان برطاقم قوای روحانیه در که هر نه ایچون ترکیب اولمش ایسه انده اسرار
 فلکیه و نسب عددیه و اول طلسمک روحانیتی جلب ایدن بخورات ایله قهر و غلبه
 فعلنی ایشلر حاصل و فائده سی دخی طبایع علویه بی طبایع سفلیه یہ ربط ایتکدر
 و عدلرنده بو طلسم ارضیه و مایه و هوا یه و نار یه دن مرکب مایه کبیدر که مجاور اولدیغی
 شئی کندو صورتنه قلب و تحویل ایلر اشته اجسام معدنیه ایچون اکسیردخی
 مایه کبیدر که ساری اولدیغی معدنی کندو یہ قلب ایلر انکیچون دیرلر که کیمیانک موضوعی
 جسد فی جسددر زبرا اکسیرک جمیع اجزاسی جسدانی و جسمانیدر و طلسمک موضوعی
 روح فی جسددر زبرا طلسم طبایع علویه بی طبایع سفلیه یہ ربط ایتکدن عبارت اولوب
 طبایع سفلیه ایسه جسمانی و طبایع علویه روحانیدر دیرلر و اهل طلسمات ایله اهل اسمانک
 تصرفلری بیننده اولان فرقک تحقیقی بروجه آتی بیان اولور انجیق اول امرده
 بوراسی یلنوبده تصدیقی اولمیلدر که بو عالم طبیعتده بالجمله تصرفات نفوس انسانیه
 و هم بشریه نکدر زبرا نفس ناطقه انسانیه طبیعتی محیط وانک اوزرینه بالذات حاکمدر
 لکن اهل طلسماتک تصرفی افلاکک روحانیتی استیزال ایله صور یاخود نسب عددیه یہ
 ربط ایدوبده بویندن مایه کبی قلب و تحویل ایشنی ایشلیه جک برنوع مزاج حاصل
 اولغله اولور اما اصحاب اسمانک تصرفی انجیق مشاهده و کشف ایله کندولرنده
 حاصل اولان نور الهی و امداد ربانی ایله در که بو صورتله طبیعت انلره مسخر و نقاد اولوب
 قوای فلکیه و سائر یه محتاج اولمازلر و اصحاب طلسمات روحانیت افلاکی استیزال
 ایتک ایچون نفس ناطقه یہ قوت کتوره جک قدر ریاضته دخی محتاج اولورلر که الک اهون
 درجه سی توجه قلییدر اما اصحاب اسمانک حالی بویله اولیوب انلرک ریاضتلی ریاضت
 کبرادر عالم اکوانده تصرف قصدیه دکلدن زبرا بو تصرف قصدی برنوع حجابدر
 وانلره کوره بو مثل او تصرف بالعرض و کندولر حقیقه کرامات الهیه دن برنوع کرامت

❖ للمترجم ❖ عناصر وحر و فک ترتیبندہ علمای فن پک چوقی اختلاف را بدوب
 بعضی مولفک ترتیبی اوزره نار و هوا و ما و تراب اوزره صره سبیلہ حر و فی تقسیم ایدر لر
 بتون مشارقہ تک اصولی بودر انجق حر و ف ابعجک ترتیبندہ مؤلف مرحوم مغار بہ
 اصولنہ رعایت ایتشد حر و ف ابعجک ترتیبندہ مشارقہ ایله مغار بہ پندہ اولان اختلاف
 بوندن صکرہ بیان اولنور و بعضی حر و فی صره سبیلہ تقسیم ایتوب بشقہ صورتلہ
 ترتیب ایدر لر بعضی دخی عناصرک ترتیبی تغیر ایله کیسی ترابی ما اوزر بنہ تقدیم و کیسی
 نار و ما و تراب و هوا و کیسی نار و تراب و هوا و ما دیو ترتیب ایلر و هر بری عملیاتی کنندی مذهبی
 اوزر بنہ بنا و اجرا ایدر الحاصل اصحاب فن کک حر و فک و کک طبایعک ترتیبندہ اختلاف
 ایدوب بو اختلافی بالطبع موازین حر و فده دخی جاری اولور موازین حر و ف دیدیکمز
 بوندن عبارتدر که حر و فک بینی تعدیل ایله اقواسنی اضعه نندن فرقی و تمیز ایچون اصحاب
 فن حر و فی بکدیگرلہ موازنہ ایتشدرد شویله که هر عنصرک حرف اولنہ مرتبہ و تائیسنه
 درجه و ثالثہ دقیقہ و رابعہ ثانیہ و خامسنہ ثالثہ و سادسنہ رابعہ و سا بعنہ خامسہ نسیمہ
 و مرتبہ بی اونوز درجه و درجه بی التمش دقیقہ و دقیقہ بی التمش ثانیہ و آنی کذلک
 التمش ثالثہ و آنی التمش رابعہ و آنی التمش خامسہ اعتبار ایتدیلر مثلا عنصر نارک
 اولکی حر فی اولان الف ایکنبی حر فی اولان هانک قوتیچہ اوتوز قاتی و هادخی طانک
 التمش قاتی و اندن دخی ذالہ کلنجہ هر بری مادوننک التمش قاتی اولور و جدول سالف الذکرک
 ترتیبی اوزره اب ج د قوتده مساوی اولدق لری کبی ه و زح دخی بر برینہ و سائر ی دخی
 بومثال اوزره ح ذاصندہ بوننا نلرہ مساوی و موازن اولور اشته بوقانون ایله مشاری
 و متفاوت اولان حر فلر ایله متفاوتلرک مقدار تفاوتلری معلوم اولور بو صورتده براسمدہ
 الف و دیگرندہ جیمدن بشقہ سائر حر و ف ستہ مائیه بولتسه چونکه الف مرتبہ و مذکور
 حر و ف ستہ جیم مرتبہ سنک کسوری اولدینندن مجموعنک قوتی الفک قوتنہ بالغ اوله میوب
 بالکنز الفک قوتی جله سنہ غالب کلور بواجائک تفصیلاتی بحجۃ الافاق و ایضاح اللبس
 و الاغلاق فی علم الحروف و الافاق نام کابده در ❖ تم کلام المترجم ❖

حر و ف نار یه امراض بارده بی دفع و قوه حرارتک تضعیفی مطلوب اولان یرده تضعیف
 ایچوندر کرکسه حسا اولسون و کرکسه حکما اولسون قتال و محاربه لده قوای مر یخی
 تضعیف کبی و حر و ف مائیه جاری و سائر امراض حاره بی دفع و قوای بارده تک
 تضعیفی مطلوب اولان یرده تضعیف ایچوندر کرکسه حسا اولسون و کرکسه حکما اولسون
 فرق قوتی تضعیف کبی بعضی دخی حر و فک سرتصرفی نسبت عددیہ دن ناشی
 اولق اوزره اعتقاد ایتدیلر چونکه حر و ف ابعج و ضعا و طبعا اعداد متعارفه اوزر بنہ
 دلالت ایتکلہ اعدادک تناسبندن ایچون ذات حر و فده دخی تناسب واردر نته کم
 بامرتبہ آحادده و کاف مرتبہ عشر اتده و را مرتبہ مائیه ایکی به دلالت ایدوب هر بری
 ایکی به دال اولق حسیله ینلرنده تناسب اولدیغی و دال ویم و نادخی درده دلالت ایدوب
 درت ایله ایکی یننده ایسه ضعف نسبی اولدینندن بونلرله حر و ف ثلثہ مذکورہ

فاعل ومؤثر جناب حق اولوب كرك انسان وكرك افلاك وكواكب اسباب غاديه اولوب
 هيچ برنده تأثير بوقدر اما فقها لك بوفنى حرامدر ديملى قاصر بنى بوفنه توغلبدن
 منع ايجوندر ننه كم علم منطقله علم كلامده توغلى قاصر بن اوزر بنه تحريم ابتدكلرى كپ
 وبوفن غايبه حكم ديمك دكلدر كه ممنوع اوله بلكه فن مذكور حر وفك طبعا يعنى وتوليد
 وكسر و ببط وتعكيبنى بيلك ككي برطابق قواعد و شرائطى حاوى اولوب بونلك
 كافه سى ايسه امور غيبه دن معدود دكلدر وبوفن حقه نصل حرامدر دينله بيلور كه
 بونده اميرالمؤمنين حضرت على رضى الله تعالى عنه ايله اولاد كرامى وبونجه اولياى عظام
 تأليفات ايله مشغول اولشلردر ديوا دعا اولمشدر انجق حضرت على رضى الله تعالى عنهم
 بوفنده تأليف ايله اشتغالى ينه كندولردن منقول اولوب بو بايده برر وايت موثوقه بوقدر
 قالدিকে اول وقت ملت اسلاميه ده هنوز تدوين علوم و تأليف كته مباشرت اولنماشيدى
 وقدمای اهل سيميدن منقول اولان علم حروف ايله متصوفه نك جفر ديومشغول اولدقلىرى
 فنك ما ده ومناسى بردر ننه كم مؤلفك تفصيلات آيه سندن مستنبان اولور
 * تم كلام المترجم *

بوفنده بونينك ومحى الدين بن عربينك وانلرك اثرينه اقتفا واتباع ايدنلرك تصانيف
 عديده سى واردر وانلرك عندنده بو علمك فائده وثمره سى اكوانده سارى اسرارى
 محيط اولان حروفدن نشئت ايدن كلمات الهييه واسماء حسنى ايله نفوس ربانيه نك
 عالم طبيعته تصرفيدر صكره حروفده اولان سرتصرف نه حكيمه مبنى اولديغنده
 اختلاف ايلديلر و بعضيلرى بوسرى حروفك مزاجنه و بروب عناصر كپى حروفى دخى
 درت قسمه تقسيم ايتديلر بوضورنده طبائع اربعه دن هر برى حروفك برصنفته
 مخصوص اولوب فعلا وانفعالا تصرف انلرك طبيعتلرنده واقع اولور ديديلر بنساء عليه
 عناصرك تنوعنه كوره حروف دخى تكسير ديدكلرى قانون صناعى ايله نار په وهوايه
 ومايه و تريبه قسملر بنه منقسم و متنوع اولدى شويله كه الف نار ايجون و باهوا ايجون
 و جيم ما ايجون و دال تراب ايجون اولوب بعده حروف و عناصر بنجه يه دك على التوالى
 عودت و تعداد اولنه رق بوجه آتى عناصر سندن هر ريسى ايجون يدبش حروف
 تعيين ايدر

نار په	هوايه	مايه	تريبه
ا	ب	ج	د
ه	و	ز	ح
ط	ى	ك	ل
م	ن	ص	ع
ف	ض	ق	ر
س	ت	ث	خ
ذ	ظ	غ	ش

کوزینه بر ذات یا خود بر حال کوزل کورند کده نفسندن یعنی روخندن حاصل اولان بر تأثیر در شویله که اول شیئی استخسانده افراط ایدوب بو استخاندن دخی بر حسد نشئت ایدر که اول شئیک صاحبندن سلب و زوالنی استمکله فسادنی تأثیر ایدر بو کیفیت یعنی اصابت بالمین جبلت فطریه در بو نیکله بالاده مذکور اولان سائر تأثیرات نفسانیه پیشده فرق بو وجهله در که بونک صدوری بر امر فطری و جبلتدر که اصلاً تخلف ایلمز و فاعلنک اراده و اختیارینه راجع اولمز و فاعلی انی اکنساب ایتمز اما سائر تأثیرات نفسانیه ایچنده دخی کسب ایله اولمیو بده فطری اولمز و ارایسه ده انلرک صدوری فاعلنک اراده و اختیارینه راجعدر و فطری اولان قوه صدوری اولوب نفس صدوری دکدر انکیچون سحر و کرامت ایله قاتل اولان قتل اولنور اما عین و نظره قاتل اولان قتل اولمز دیدیلر بونک سببی ایسه انجق بو کیفیت صاحب عینک قصد و اراده سیله اولمیو بلکله بو فاعلک کندودن صدورنده مجبول و معطور اولمسیدر والله اعلم بما فی الغیوب و مطلع علی مافی السرائر

علم اسرار الحروف

علم مذکور بو عصرده سیمپا دیلان فندر که طلسماته موضوع اولان سیمپا لفظی متصوفه دن اهل تصرف اصطلاحنده بو معنایه نقل اولمشدر و بو عینک ملت اسلامیه ده ظهوری صدر اسلامدن صکره در که غلات متصوفه ظهور ایدوبده حجاب حسک کشفه والرنده خارق العاده امورک ظهورینه و عالم عناصرده تصرفاته و کابلرتدو بنه و برطاقم اصطلاحات ایله وجودک واحددن تنزل و ترتیبده اولان زعملرینک کتب و جضه میل و مباشرت ایتدکلرنده بو فن دخی حادث اولمشدر چونکه بو طائفه زعم ایتدیلر که کمال اسمائیک مظاهری افلاک و کواکبک ارواحی اولوب حروفک طبایع و اسراری دخی شونظام اوزره اکوانده ساری و ابداع اولدن برواکوان و حوادث انک اطوارنده منتقل وانک اسرارینی مظهر اوله کلمشدر بشاء علی ذلک اسرار حروف حادث اولوب علم سیمپانک نفرما تئسدندر که بو علمک موضوعنه کسب و قوف و اطلاع اولنه مز و مسائلی تعداد واحصا قلنه من

المترجم * الکواکب الدریه فی الاصول الجفریه نام کتابده بو وجهله محرردر که علم جفرک موضوع وفائده سننده اختلاف اولنوب محیی الدین بن العربی بو فنک موضوعی حروف وفائده سی فهم خطاب محمدی به اعتلادر که انجق عزیز و ملکوتی اولان لسان عربی بی بطلکله اولور دیدی شجره شرحنده قنوی دخی علم جفرک موضوعی قدرت الهیه به دلالتدر دیدی لکن حق اولان ابن عربینک قولی اولقله فن مذکور بو وجهله تعریف اولنور که علم جفر بر فندر که انده حر و فدن و حر و فک بنه حر و فدن عبارت اولان اجزاسندن کنوز حر و فده محزون اولان حوادثه دلالتی حیثینه بحث اولنور و بودلانی به علمک اقتزانات کواکبیه و دقایق فلکیه بی و کواکب و افلاکده اصلاً تأثیر اولمیو انجق مظاهر اولق اوزره انلرده مودوع الهی اولان منافع و مضاری معرفته توقف ایدر که

فاعل

آیت مذکورہ بی عقد سحر یہ دن ہر قنخی عقدہ او زربنہ او قوسہ در حال منحل اولور دی
 والحاصل اسم الله و ذکر الله ایلہ سحر ثابت اولہ مز و مورخین دخی نقل ایشلردر کہ
 کسرائک درفش کاویانی دیدکری سبھا غندہ ذهب ایلہ منسوج وفق مثنی وار اینکن
 سر عسکر فارس اولان رستم قادیسیہ محاربه سندنہ قتل اولندیغی کون اهل فارس منہزم
 و پریشان اولدقدن صکرہ علم مذکور یراوزربنہ دوشمش بولندی وفق مذکور ایسہ وفق
 و طلسمات اصحابک ز غمجه حر بلردہ غلبہ یه مخصوص اولوب وفق مذکورک بولندیغی
 علم اصلا مغلوب اولماز لکن اصحاب رسول اللهمک ایما نلریدن و کلمۃ اللہہ تمسکلرندن ا کا
 مدد الہی معارض اولمغله هر عقد سحری منحل و مضحیل و یابد قبری طلسملر زائل
 و باطل اولدی اما شریعت سحر و طلسمات و شعبذہ بی فرق ایتموب جملہ سنی برابدن
 اولمق اوزرہ حرام و منہی قیلدی زیرا شارع اعمالدن بزہ انجق صلاح آخرت مزہ
 سبب اولوب دیجسہ مهم اولانی یا خود صلاح دنیا مزہ سبب اولوب امر معاشمزہ
 مهم اولانی مباح قیلدی اما بوا یکی صورتلہ دخی مهم اولیان عمللر یاعین ضرر اولور
 و یا آندہ بر نوع ضرر بولنور ننه کم وقوعیلہ ضرری واقع اولان سحر کی و طلسمات دخی
 بوکا لاحق اولور زیرا ایکسنک دخی اثری بر در و نجامت یعنی منجمک کی کہ اندہ دخی
 کواکبک تأثیر بی اعتقاد و جناب حقندن غیر یه اموری رد و ارجاع ایلہ عقیدہ ایما نیہ تک
 افسادینہ مؤدی اولدیغندن بر نوع ضرر بولنور بو صورتلردہ فعل و عمل ضررینہ
 کورہ منہی و ممنوع اولور و اکثر بعض عمللر بزہ مهم اولدیغی کی ضرری دخی
 یوق ایسہ بو صورتلہ دخی هیچ اولمزسہ جناب حقہ تقرب ایچون ترک اولمیلدر زیرا
 مالا یعنی بی ترک ایتمک کشینک حسن اسلامنددر بنا علی ذلک سحر و طلسمات و شعبذہ
 ضرر بولنسدیغندن شریعت جملہ سنی باب واحد قیلوب حرام و ممنوع ایلدی اما معجزہ ایلہ
 سحر بیندہ شرعا فرق متکلمینک ذکر ایتدی یکیدر کہ تحدی یه راجعدر تحدی معجزہ تک
 علی وفق المدعی و قوعنی دعوی ایتمک اولوب ساحر بو مثل او تحدیددن مصروف و ممنوعدر
 و معجزہ تک ید کاذبہ بروفق مدعی و قوعنی مقصدور و ممکن دکلدردیدیلر زیرا معجزہ تک
 صفت ذاتیہ سی تصدیق اولدیغندن صدقہ دلالتی عقلی اولغین اکثر کذب ایلہ
 واقع اولسہ صادق دیدیکمز کاذب اولمق لازم کلور بوا یسہ محالدر بو صورتلہ معجزہ
 مطلقا ید کاذبہ ظاهر اولہ مامق لازم کلور اما حکمسا عندندہ بونلرک فرقی یوقارودہ
 ذکر ایتدی کمز وجهلہ نہایت طرفیندہ خیر و شر بیندہ کی فرق اولمغله ساحردن
 خیر صادر اولمز و اسباب خیردہ قوللانمز و صاحب معجزہ دن شر صادر اولمز و اسباب
 شرده بولنمز کویا اصل فطر تلرندہ صاحب سحر ایلہ صاحب معجزہ تقیضینک طرفینی
 کیدر لر والله یهدی من یشاء وهو القوی العزیز ولا رب سواہ

❁ لاحقہ ❁

❁ اصابت عین بیانندہ در ❁

اصابت بالعين دخی ذکر اولنان تأثیرات نفسانیہ قیلندن اولوب عین ونظر صاحبک

روحك جسم ايله آنجا ديدر كه انارك هندنه بونك معناسی طبایع علویه سماویه بی طبایع سفلیه به ربط اتمكدر و طبایع علویه روحانیت كوا كبدن عبارتدر انكچون صاحب طلسمات اكثریا فن نجامندن استعانه ایدر و ساحر انارك هندنه سهری مكشوب اولوب بلكه شونوع تأثیر ايله متمیز اولان بوجبلت او زره مفلوردر وانارك هندنه سحر ايله معجزه یئنده فرق بو وجهله در كه معجزه نفس انسانیه به بوتأ ثیری و یرن بر قوه الهیه اولغله صاحبی بوفعلنده روح الهی ايله مؤیددر اما ساحر فعلنی انجیق كندی هندندن قوه نفسانیه سی و بعضی احوالده شیطینك امداد و امانه سی ايله ییار بوضو رتده سحر ايله معجزه یئنده نفس الامرده ذاتجه و معقولیت و حقیقته فرق بولنور و بوكا بزر انجیق علامات ظاهره ايله استدلال ایدر رز و بوعلامات ظاهره معجزه تك خیر صا حبدن ظاهر و مقاصد خیره دائر و خیره متمحص اولان نفوسدن صادر اولسی وانكله دعوا ی نبوت او زرینه تحدی و طلب معارضه اولنسی و سحرك صاحب شرده و افعال شرده كه اكثر یازوج ايله زوجه یئنی تفریق و ضرر اهدا كبی مضر ایشلرده اولسی و شره متمحص اولان نفوسده بولنسی خصوصاً یدر اشته حكما ی الهین هندنه سحر ايله معجزه تك فرق بو وجهله در

● للمترجم ● دهر یلر بالجه روحانیتدن بشقه نمود بالله تعالی وجود صانعی دخی انكار ایدر ل طبیعون دخی وجود صانعی اقرار ایدوب انجیق روحانی و روحه اولان معنویاتی و عالم آخرتی انكار ايله انسانی حیوانات و نباتاتدن فرق و تمیز ایتزل اما حکمای الهیون وجود صانع و روحانی و عالم آخرتی اقرار ایدر ل انجیق كرك صفات الهیهده و كرك عالم آخرتك کیفیتده اعتقاد لری شریعتیه توافقی ایتز مثلا حشر و روحانی و جنت و روحانیه و جهنم و روحانی اثبات ایدوب بونارك جسمانیترینی انكار ایدر ل ● تم کلام المترجم ● و بعضی متصوفه و اصحاب كراماتك دخی احوال عالمده بعضاتاً ثیری اولور لکن سهر جنسندن معدود اولوب انجیق امداد الهی ايله حاصل اولور بركیفتدر زیرا انارك طریقت و تجلیری نبوتك آثار و توابندن اولوب انارك دخی حال و مرتبه لر نجه و ایمان لر بنه و كلمه اللهه تمسك لر بنه كوره مدد الهیدن حظ و نصیب لری وارد و انلردن بری افعال شره مقتدر اولدیغی حالده آتی ایشله مز زیرا فعل و تركده امر الهی ايله مقید اولدیغدن مأذون اولدیغی شئی برو جهله یا به مز و اكر بیان اولور سه طریق حقدن عدول ایتش اولور و بوضو رتله بعضیسنك حالی سلب اولندیغی دخی وارد و چونكه معجزه امداد الهی و قوت الهیه ايله اولدیغدن اكا هر فصل سحر اولور سه اولسون برو جهله معارض اوله مز كور مز مبین حضرت موسی علیه السلام ايله سحره فرعونك حالی كه معجزه حضرت موسی اولان عصا نصل انارك القا ایتدك لری مراد سهر به بی یونغله سحر لری زائل و كان لم یكن مثابه سنده مضمحل اولدی كذلك سیدالانام علیه السلام افندیزه معوذتینده ● ومن شر النفاثات فی العقد ● آیت کریمه سی نازل اولدوقده حال بویله اولوب بر منوال سابق حضرت عایشه رضی الله تعالی عنها بیور مشدر كه علیه السلام افندیز

و حکام و ولادتن خوف ابتدا کردند دائما تستروا خفا ایدرلر
 * للمترجم * بعج بیرتمق معانسه اولوب بطون اغنامی بعج بدن ساحره بعاج دینلور
 جعی بعاجین کلور و حبش طرفده دنسکل اسانده انلره زیر دینلوب بومقوله سحره نک
 حالادنسکلده موجود اولدیغی و ایچلرنده انسا نک قلبنی اخذ ایدنلر دخی بولنسیغی
 اولطرفه سیاحت ایش اولان بعض عمادن مسوع فقیر اولمشدر والهده علی الراوی
 * تم کلام المترجم *

بولنردن برجتا هله کوریشوب بوقلارینی دخی مشاهده ایتدم و بکا انلرخبرو پردیلرکه
 کندولرینک برطام دعوات کفریه ایله و جن و کوا کبک رو حانیاتی کسندیلرپنه
 شریک ایتلریله توچهلری و کندولرینه مخصوص ریاضتلی اولوب بوکا دائر خنزیریله
 نسیمه اولنوب یینلرنده تداول و ندراس ایتدکلری برصیغه مکتوبه لری و ارایمش و بوافعالی
 اجرا ایله یله جک مرتبه په کلملری انجق ریاضت و توچهله ایش وانلرک اشبو تا نیرلری
 انسان حرد و اولیوب بلکه فتاع و حیوان و عهد امثالنده ایش که اچمه نک یوریدیکی
 شیرایله تعبیر ایدرلر یعنی الیوب صانیلان شیردیمک اولور اشته انلرک زعملری
 بووجهله درکه بعضیبندن سوال ایتدیکنده بکا بویله خبرو پردیلر اما فعل و عملاری موجود
 و ظاهر درکه پک چوغنه واقف اولدی و شک و شبهه دن عاری اوله رق مشاهده ایتدک
 اشته سحر و طلسماتک حال و شان و عالمده آتاری بووجهله اولوب حکما اولای ایکبسی دخی
 نفس انسانیه نک اثری اولدقلرینی اثبات ایتدکدن صکره یینلرینی فرق ایلدیلر
 و نفس انسانیه نک بویله تأیری اولدیغنه بووجهله استدلال ایتدیلرکه نفس انسانیه نک
 بدنده بعض آتاری وارد که بحرای طبیعی و اسباب جسمانیله اوزره اولیوب بلکه بعضیا
 کیفیات ارواحدن عارض اولور نته کم فرحدن و سروردن حادث اولان کریمت کبی
 و بعضیا دخی تصورات نفسانیله دن حاصل اولور نته کم توهمدن و قوه کلان حالر کبی
 زیرادیوارکارنده وایب اوزرنده یور وین کسه نک هند نده دشمنک توهمی غالب اولدقده
 بلا شک بو تصور دن ناشی دوشر انکچون پک چوق کسه لری کوره یورز که مشق
 و ملکه ایله بونی اعتیاد ایدرک بو وهم کسندولرندن زائل اولدقده دیوار وایب اوزرنده
 کزوب دوشمورلر و دشمنکدن دخی خوف ایتبورلر بو صورتده اعتیاد ایتیلرک دوشمسی
 آتار نفس انسانیه دن وجهت توهمدن نشتایدن سقوط تصورندن اولدیغی ثابت اولور
 و نفس انسانیه نک اسباب جسمانیله طبیعیله سز بدنده بویله اثری اولجه کندی بدنک
 غیریده دخی بویله برتری اولوق جائز اولور زیرا نفس انسانیه بدنده حال و منطبع
 اولدیغندن انک بونوع تأییده جج ایدانه نسبتی بردر اشته بونکله سائر جسملرده
 دخی مؤثر اوله بلمسی ثابت اولور اما حکما عنعننده سحر ایله طلسماتک تفریق
 بووجهله درکه سهرده ساحر معینه محتاج اولمز اما صاحب طلسمات روحانیت کواکب
 و اسرار اهداد و خواص موجودات و منجمینک قولجه عالم عناصرده مؤثر اولان
 اوضاع فلکدن استعانه ایلر و حکما دیرلر که سحر روحک روح اله ایتدیلر و طلسم

ومسائلی آنده در

✽ للترجم ✽ حروف متحابه نك خواص غریبه سنی تعداد و بیان صره شننده اصحاب
فندن بعضیلر بزحکایه غریبه نقل و تحریر ایشلردر شویله که بنوجوان صبیح الوجه
برقیحه المنظر وسبته الخلق مجوزه بی تزوج ایشم بولمغله بعض متعلقاتی اول بیچاره بی
بویله دن تخلیص ایچون مجوزه مر قوم بی تطلیق ایندیروب نساء عصرک اکوزلردن
برقی تزویج ایشلر جوان مر قوم ایسه مجوزه مر قوم نك افتراقنه طبانه میوب برقاچ کون
مرور ایدر ایتمز بی اهلنی تطلیق ایله تکرار اول مجوزه بی تزوج ایدوب کندنی اسکی
بلایه اوغرا تدفده بوکا کسه بر معنی ویره میوب انجق اصحاب فندن بری جوان مر قوم ایله
مجوزه نك اسملر بی حساب ایدرک اعداد متحابه دن اولدقارینه مطلع اولدقده
بو واقعه غریبه دخی اعداد مذکور نك خواص عجیبه سندن ایدوکنه ذاهب اولمشدر

✽ تم کلام المترجم ✽

وگویا امام فخر الدین رازی دخی بوفنده برکاب تألیف ایدوب سر مکتوم تسمیه
ایشم وکاب مذکور حالا مشرقده متداول ایش دیوبزه نقل ایتدیله لکن
واقف اولدق و تحقیق مزه کوره امام مشارالیه بوفنک ائمه سندن دکلدربناء علیه
روایت مذکور صحیح اولماق کرکدر

✽ للترجم ✽ فخر رازینک مطالب عالیله ده سحر محشده اولان کلاملردن دخی بوفنک
ائمه سندن اولدیغی استفاد اولور حتی اوراده مشارالیه بوفنده ماهر برکسه یه تصادف
ایتدیکنی و بوباید اصل معتبره بی شامل برکاب کور مدیکنی تصریح ایشدر لکن
بوفندن السر المکتوم فی مخاطبة العموم نام کتاب مشهور امام رازی یه اسناد اولمشدر
اگرچه بعضیلر کتاب مذکور حرانینکدر دیش و امام سبکی دخی طبقه اتنده کتاب
مذکور فخر رازینک اولدیغی صحت وثبوت بولماشدر دیوتحریر ایش ایسده امام رازی
دیگر تألیفاتنده بعض موادی کتاب مذکور حواله ایدوب از جمله هیون الحکمه شرحنده
(ان احوال هذا العالم تختلف باختلاف الشمس والكلام فيه فقد استقصينا في المقالة
الاولی من السر المکتوم) دیوتحریر ایشم و دیگر محشده دخی (ان احوال هذا العالم تختلف
بحسب اختلاف احوال سائر الکواکب فاثبات هذا المطلب يستدعی مزید تدقیق
والاستقصا فيه مذکور فی السر المکتوم) دیش اولدیغنه بناء کتاب مذکور فخر رازینک
اولقی لازم کلور لکن مؤلف ابن خلدون اکا واقف اولماشدر حالبوکه ایشوفن
سحر و طلسماتدن بشقه امام رازی گیمیا فننه دخی هوس ایدرک بویله دک چوق اچملر
تلف ایلدیکنی مرویدر والعلم عند الله ✽ تم کلام المترجم ✽

ومغربده بوعمال سحریه یه سلوک ایدنلرک برصنی وارد که انلره بعاجین دینلور انلر
اول سهارلردر که بوقاروده ذکر ایتدیکنمز وجهله کسوه یه و جلده اشارت ایتدیکنرند
یریلور و بطن غنمه اشارت ایتدیکنرند یاریلور بونلرک مفردینه بعاج دینلورز برانلر
اکثر یا اصحاب غنی تحویف ایدوبده برازشی المعنی ایچون بویله عملرک قانلر بیچارلر

* للمترجم * تفصیلات سابقه مزدن معلوم اولدیغی وجهه اکبر طالبه واصغر
 مطلوبه ویریه کلدیکندن بومقامده کیت اعتبار یله اکثر دیمک اوله رق هدد اصغر دن
 عبارت اولسی مقتضای قدر و بویا بده اتخاذ اولنه حق تمثالر فضه دن و یا خود سائر
 معادنن اوله بیلسی کتب فنده مصر حدر فقط اصحاب فنک زعلری اوزره ابتلا فی
 قصد اولنان کیمه لک مزاجلری بیلتوب آکا کوره معادنن مناسبی اختیار اولنقی لازم کلور
 مثلا مزاجلری اگر آبی ایسه فضه دن و اگر ناری ایسه نحاسدن اعمال اولنقی اقتضا ایدر
 عصر یزده الحمد لله تعالی هر کس کندی کسب و کار یله مشغول و هر خصوصه
 توفیق الهی به معتمد و متوکل اولغله بومقوله علوم منکره و مساعی مقدوحه محظوره
 بالکلیه متروک و منکر در * تم کلام المترجم *

بوسورته مهابین یننده اولقدر تألیف و محبت حصوله کلور که بر بندن منفک اوله مزرا
 صاحب الغایه و سائر ائمه فن بویله دیمش و تبحر به دخی بوکا شهادت ایتشدن و کذا طالع
 اسد که طالع حصی دخی دیرل اول دخی مجربدر صورت عملی بو وجهله در که بر ارسلان
 صورتی رسم اولنور شویله که قوبروغی قبارمش و برچاقل طاشنی ابصیروب ایکی پارچه
 ایتمش اولدیغی حالده اوکنده دخی بریلان اولور که ارسلانک ایاقلرنندن بوزینه طوغری
 سوزیلوب اغزینی اغزینه آچش کورینور وارقه سنده دخی برهقریب یورور و بورسم ایچون
 برج اسدک برنجی یا خود اوچنجی درجه سنه شمسک حلولی وقتی اختیار اولنور و فقط
 نیرینک نخسندن صلاح و سلامتی شرط اولوب اشته بو وقت بولنوبده تعیین اولندقدن
 اولوقنده بر مشغال مقداری یا خود ده از التون اوزره رسم مذکور طبع اولندقدن صکره
 ماء ورد ایله محلول اولان زعفران ایچنه طالدیریلور و صکره بر پارچه صاری ایکی بزایله
 صاریلوب طاشنبور اشته آنی یا ننده طاشیان کسه نک نزد سلاطینده تعریف و تعبیر
 اولنمز درجه اقبال و اعتباری اولدیغی کی اگر سلطان طاشیرسه انک دخی اهالی
 و رعایاسی نظرنده زیاده عز و قوتی اولور دیوا اصحاب فن زعم ایدرلر و بودخی فایده الحکمیده
 و سائر کتب طلسماتده محرر اولوب صحته تبحر به دخی شهادت ایتشدن

* للمترجم * بومثللو آثار مطلمسه بعضا یرالنده بولندیغی وارد واصلنی بتلیان
 عتقه مرافلوری آنله درلومعنا ویرر * تم کلام المترجم *

وکذلک شمس مخصوص اولان وفق مسدس حقتده دخی ذکر ایتشددر که وفق مذکور
 شمسک شرفی و نخسندن سلامتی و کذا قمرک دخی طالع ملوکیده سلامتی وقتنده
 وضع ایدیلور و بونده صاحب عاشرک صاحب طالعه نظر مودت و قبول ایله ناظر اولسی
 اعتبار اولنور و ادله شرفیه دن استدلال ایله اولاد ملوک حقتده صالح بولنور اشته اولوقنده
 وفق مذکور وضع اولنوب طیب و عطریات ایچنه طالدیرلدقدن صکره صاری ایکی بزایله
 طاشنبور ایسه بویک دخی خدمت و صحابت و معاشرت ملوکده تأثیری اولدیغی اصحاب
 فن زعم ایدرلر و بونلرک امثالی نیمه خواص غریبه اصحاب فندین منقول اولوب
 بوفنک مدون صکتانی مسئله بن احمد المجر بطینک کلیدر که فنک تفصیل اصول

درد دخی ناقص اولوب اجزاء مجتمعه سی ایکویز بکرمی اولغله مقدار نقصانی دخی التمش
 درد اولور اما اجزاء مجتمعه ل پنگ بو وجهله اولسی چونکه عدد اول اولان ایکویز
 بکرمینک نصی (۱۱۰) و ربعی (۵۵) و خمسی (۴۴) و عشری (۲۲) و نصف عشری
 (۱۱) و قرق درد جزده برجزئی (۵) واللی بش جزده برجزئی (۴) و اون برجزده برجزئی
 (۲۰) و ایکویز بکرمی جزده برجزئی (۱) و بکرمی ایکی جزده برجزئی (۱۰) و یوزاون جزده
 برجزئی (۲) اولدیغندن بونلرک مجموعی (۲۸۴) اولور و عدد ثانی اولان ایکویز سکسان
 دردک نصی (۱۴۲) و ربعی (۷۱) و یوز قرق ایکیده بری (۲) و تمش برده بری (۴) و ایکویز
 سکسان درنده بری (۱) اولوب مجموعی ایکویز بکرمی اولور و فن ارتقا طبقاچه زائد
 دیدیکمزه اصحاب طلسمات عدد اکبر و ناقص دیدیکمزه عدد اصغر دیرلر و اصحاب
 طلسماتک زنجیحه خواص غریبه دن اولق اوزره عدد اصغر عدد اکبره مطیع اولغله
 عمل طلسماتده اعداد مذکوره بویله رسم غبار ایله و بعضا حروف ایجده یازیلوب
 عدد اصغر اولان (۲۸۴) مطلوبه و عدد اکبر اولان (۲۲۰) طالبه و بریلور و بعض صورتلرده
 دخی قلم طبیعی دیوینلرنده معروف اولان خطی استعمال ایدرلر که زنجیرنجی خط مذکور ایله
 یازلدیغی حالده روحا نباتک سرعت تأثیری اولور بواعداد متعابه نک ارواح انسیه
 و نفوس بشریه بیننده اتحاد حصوله پک چوق مدخلیتی وارد دیر و اصحاب فن ادعا ایدرلر
 حتی حیات رماندن یا خود زینب مثلوسا سائر ما کولات و فواکهدن عدد اصغر مقدار دخی
 بری اکل ابتدیکی وقتده مبعوضی اولان کسه دخی انک بيش اولدیغی حسابدن عدد اکبر
 مقدار دخی اکل اینسه اول حینده بینلرنده محبت و الفت حاصل اولور و حبه لک صغرو کبرینه
 نظر اولنیموب خاصیت انجق عدد نده در دیرلر مجریطی دخی بونی تجربیه و امتحان ایدوب
 صحته واقف اولدم دیو ادعا ایدر و کذا الفت و محبت حصولنده اختین متعابه این نسیمه
 ایتدکلری بر صورت دخی بودر که برلوز دو مغز الوب ابره ایله برینه مذکور ایکی حرف
 و دیگرینه مذکور اوج حرف یازیلوب طرفینه اکل ایتدیریلور انجق ایکبسی بر وقتده
 بیک لازم کلور شویله که ابتدا مطلوب اکل ایدوب بعده اول حینده در حال طالب
 اکل ایتلیدر اعداد مذکوره حفته اصحاب طلسماتدن بونک کبی نیجه خواص غریبه
 منقول اولوب اجرا آتنده رعایتی لازم کلان ساعات سعود و اوقات مهینه دخی کابلرنده
 مسطور و مشروحدر مصنف دخی اعداد مذکوره نک بعض خواصنی بر وجه آتی
 بیان ایدر * تم کلام المترجم *

اشبو اعداد متعابه نک متعابه بیننده الفت و اجتماع حصوله تأثیری اولدیغی اصحاب
 طلسمات نقل ایتدی شویله که ایکی تمثال وضع اولنوب بری زهره کنده بیننده یا خود
 شرفنده ایکن قره نظر مودت و قبول ایله ناظر اولدیغی حالده طالع زهره ده اولور
 و دیگرینک طالعی دخی اوله کینک سابیی قیلنور و بویکی تمثالک برینه عددینک بری
 و دیگرینه دیگر بری وضع اولنوب اکثر ایله ایلتاقی مراد اولان یعنی محبوب قصد اولنور بتم که
 اکثر دن مراد کیت اعتباری می اکثر دیمکدر بوخسه اجزا اعتباریله می اکثر دیمکدر

صکره تکلم ابتدکی اول فنا سوزك مخارج حروفنی تکرار ایله اغزندہ مجتمع اولان ریقندن
 نفث ایدر یعنی اول ربی اوفورر و بومعنی اوزرینه حاضر ایتمش اولدیغنی خیطی عقد ایدر
 یعنی دو کومار و بونفشدہ کندینہ شریک ایتدیکی جنلره ونفث ایلہ ریقنہ متعلق اولہرق
 نفخ ایلہ اغزندن چیقان برطاق اسماء ارواح خبیثہ یه عهد و عین ایدر بنشاء علیہ برطاق
 ارواح خبیثہ استیزال اولمغله ساحرک مراد ایتدیکی شی مسخوره واقع اولور و کذا عمل سحره
 سلوک ایدنلردن بعضیلری برجامه یه یا خود دری یه اشارت ایدوبده سرا اکا تکلم ایتدکده
 در حال کسباوب برتلد یعنی و بعضیلری اولتلاقده کزر کن قویونلرک بطوئنه نفخ ایلہ
 اشارت ایدنجه قویونلرک باهر ساقلری بطوئندن بره دوشدیکنی دخی مشاهده ایتیشزدر
 و ایشندک که حالا جانب هندده بعض سحره و ارایمش که انسانہ اشارت ایدوب قلبی
 اخذ و قبض ایدرمش حتی تشریح اولندقدہ قلبی یرنده بولمزايمش و رمانہ اشارت ایتکلہ
 قطع و قیح اولندقدہ ایچنسدہ کی دانہ لزندن هیچ بریسی بولمزمش و کذلک ایشندک که
 ارض سودان ایلہ ارض ترکده سحابہ سحر ایدوبده یغور یاغدرین بعض سحره و ارایمش
 و کذلک عجایب اعداد متحابہ دن اولہ رق بعض عمل طلسمات دخی کوردک اعداد متحابہ
 (رک) (رفد) عدد لیدر که ایکی هددک بری ایکوز یکرمی و دیگری ایکوز
 سکسان درتدر متحابہ نک معناسی بودر که عددین مذکوریندن هر قنغبسنک نصف و ربع
 و سدسی و سائر اجزاسی جمع اولنسه صاحبی اولان عدد آخره مساوی اولوب آنکچون
 متحابہ نسیمہ اولنور

* المترجم * اعداد متحابہ بختی صکره لری برفن مستقل کی قبلنوب بوکا دائرہ مستقل
 رسالہ لر دخی تألیف اولنمش و اعداد متحابہ ذکر اولنسان ایکی طاقم عددہ مخصر
 اولوب الی غیر النہایہ اعداد متحابہ استخراج ایتنک قاعده سی اصحاب فن طرفندن بیان
 و اثبات قلمشدر فقط اعداد متحابہ نک اقلی عددین مذکورین اولدیغندن اصحابی پیندہ
 تداول ایدن عددین مذکوریندر اعداد متحابہ اول ایکی عدد در که بروجہ مشروح برینک
 اجزاسی جمع اولنسه دیگرہ مساوی چیقار و چونکہ فن ارتقا طبقادہ بیان اولندیغنی و جہلہ
 عدد اوچ قسمہ منقسم اولوب قسم اول عدد نامدر که اجزاسی کندینہ مساوی اولان
 عدددر الی کبی که اجزای موجودہ سی نصف و ثلث و سدس اولوب بونلرک مجموعی
 ینہ الی اولور قسم ثانی عدد زائددر که اجزاسی جمع اولندقدہ کندودن زیادہ اولور
 اون ایکی کبی که اجزاسی اولان نصف و ثلث و ربع و سدس جمع اولندقدہ اون بشہ
 بالغ اولوب کندودن اوچ عدد زیادہ اولور قسم ثالث عدد ناقصدر که اجزاسی کندودن
 ناقص اولان عدددر درت کبی که نصف و ربعی اوچ اولوب کندودن ناقصدر سکز
 و او ثانی دخی بوبلہ دراشته بوقیاس اوزره اعداد متحابہ نک بری زائد و دیگری ناقص اولوب
 زائد اولانک کندی اوزرینہ اولان زیادہ لکی قدر ایسه ناقص اولانک نقصانی دخی
 اول مقدار اولور مثلاً ذکر اولنسان ایکوز یکرمی عدد زائد اولوب اجزاء مجتمعہ سی
 ایکوز سکسان درتدر و مقدار زیادہ التمش درتدر و عدد ثانی اولان ایکوز سکسان

اشاخی آصیلوب قیامته دك معذب اولسه لركر كدر دیو بو حكاكه بو وجهه نقل اولنه كلشدر
 وشعرا دخی جاه بابل دیو نیجه صودن مضمونلر صرف ایشلدر در بو حكاكه نك ايسه اصلی
 فصلی اولیه رق اسرائیلیان دن یا په بر مثلدر انجق شعرا اساس مضامین اتخاذ ایتدکلی
 حکایاتك صحتی التزام ایتوب چونکه شعر قضایای خیالیه دن عبارت اولق حسیله
 صحیح اولیان نیجه حکایاتی مجرد شهرت لرینه بناء مدار مضمون و بلکه نیجه یا په حکا پدزله
 اختراع خیالات کونا کون ایتك اصول و عادت شعرادر ❖ تم کلام المترجم ❖

ورسول اکرم صلی الله علیه وسلم افندیزه دخی سحر یا پلشیدی حتی برشی یا پدیغی حالده
 کندینه اول ایشی یا پور کبی تخییل اولنوردی و سحری دخی طراقه و طراقدن چیقان
 رطاقم قبلاره و حرما چیکنک قانوغنه یا یلوب بئزروانه دفق اولنمشیدی

❖ للمترجم ❖ بئزمد کور مدینه منوره حواله بنده اولوب بریهودی رسول اکرم
 علیه السلام افندیزه بر وجه مشروح یا پدیغی سحر طاقنی بئزمد کوره براقش ایدی
 و علیه السلام افندیزه هیچ برشی یا پمز ایکن کندویه اول ایشی ایشلبور کبی کورینوردی
 بو جهته اضطراب سحره دوچار اولوب بالدفعات جانب معبود بی انبازه عرض نیاز
 ایتدکده دعای رهین اجابت اولوب یا یلان سحرک بئزمد کورده اولدیغی طرف الهیدن
 کندویه یلدر بلکه بر نیجه اصحاب کرام ایله برابر بئزمد کوره واروب سحر مزبوری
 بولمشدر نته کم بخاری و مسلك صحیحینده مفصلا مسطوردر ❖ تم کلام المترجم ❖

بناء علیه حق جل و علی حضرت لری معوذتینده ❖ ومن شر الفئات فی العقد ❖ آیت
 کریمه سنی ازال یوردی حضرت عایشه رضی الله تعالی عنها یورمشدر که علیه السلام
 افندیزه سحر اولنان عقوددن یعنی دوکلردن هر قنفسنک اوزرینه بو آیت کریمه بی اوقوسه
 کندو کندویه چوزیلوردی ❖ اهل بابلده سحرک وجودی چوقدر و قرآن کریم
 انی ناطق و اخبار صحیحده دخی وارد اولمشدر و حضرت موسی علیه السلام ایام بعثتده
 بابل و مصرده سحرک پک زیاده رواج و اعتباری و ارابدی بونکیچون معجزه سی دخی انلرک
 ادعای جنسندن اولدی و صعبد مصرده کآن برابیده بو کاشهادات ایدجهک آ ناریاقی قالمشدر
 و هینا کوردک که بعض سحره شخص مسحورک صورتی قصده و عزیمتیه کوره برطاقم
 خواص اشیا ایله تصویر ایدوب شویله که تألیف و تفریقده اسما و صفا بدن عبارت اولان
 معانی مذکور نك امشالی مسحورده دخی موجود اولور صکره هینا یا خود معنی شخص
 مسحور مقامنه اقامه ایتدیکی اول صورت اوزرینه تسکیم ایلر

❖ للمترجم ❖ شخص مسحورک صورتی تصویر و اعمالده اجزای عطریه و سیمه دن
 بر وجه مشروح مقصد سحرده مناسب اولنلری قوللاندقلردن نیا تاك خواصنی بئلك
 فن سحرک اساسی اولغله فن فلاحنده مرور ایتدیکی وجهله اهل مصر و بابل فلاحنك
 جهت معنویه سنه پک زیاده اعتنا ایدرلردی و مسحور مقامنه صورتك اقامه سی
 یا عینا اولور و یا خود معنی اولور که مسحورک روحانیقی اقامه اولور و بو صورت ثابته
 زعملر نیجه دها شددر ❖ تم کلام المترجم ❖

ایده جک اولسه لر بزلر ابتلائی الهی یز زنهاریونی اوکرنوبده بوکا اعتقاد و فعل و عملنه
 ابتدار ایله کافر اولبیه سین دیونصح و پند ایدرلردی و بووجهله ناس دخی انلردن زوج ایله
 زوجیه بینی نفریق ایده جک سحری اوکرنورلردی فقط و یردگری نصیح ایله متنصح
 اولنر سحری بالکنر تعلم ایدوب عملندن احستراز ایدرلردی اما نصیحتلرینی دکله مینلر
 عمل سحری ارتکاب ایله جاه کفر و ضلالتنه دوشرلردی فن سحر حضرت سلیمان علیه
 السلام و قتلرنده پک زیاده شیوخ بوله رق انواع سحر یاتی و خصوصاً اهل بابلک هاروت
 و ماروتدن اوکرشمس اولسدقاری سحری تعلم ایدرلردی و بعضیلر حضرت سلیمان
 علیه السلامه انس و جن و طپور و رباحک مسخر اولسی فن سحر واسطه سیله در دیرلردی
 اشته انلرک قول باطلار نی رد ایچون جناب حق ❖ و ما کفر سلیمان ولیکن الشیاطین
 کفروا ❖ بیورمشدر که سلیمان علیه السلام عمل سحر ایله کافر اولدی ولیکن
 شیطانلر بووجهله کافر اولوب ناسه انواع سحری و بابلده هاروت و ماروت نام ایکی ملک
 اوزرینه انزال اولنان سحری تعلیم ایدرلردی دیمک اولور اشته هاروت و ماروت
 حکایه سنک واقع و صحیحی بووجهله اولوب بو باده دکر بر روایت غیر واقعه دخی وارد
 شو یله که کویا ریوزنده بنی آدمک ایندکگری قباحت و فساداتک دفاتری ملأ اعلایه چیقدخه
 ملائکه کرام اعتراض ایدوب یارب بونلر سنک بونجه نم والطافک شکر نی بتلیوب انواع
 معصیتی ارتکاب ایدورلر بونلره نیچون بوقدر مساعده و یرور سین دیدکلرنده واجب الوجود
 تعالی حضرتلری یا انلرده اولان مزاج طبیعی وهوا وهوس سزده اولسه سز انلرک حالنده
 بولنر میدکز دینجه حاشا حدود احکام الهیه دن سر مو انحراف نه ممکندر دیملریله طرف
 الهیدن دخی ایچکر دینک زیاده اعتماد ایتدیککر ایکی ملک انتخاب ایدیکر امتحان ایده لم
 دیوب و انلردخی ایچلرندن هاروت ایله ماروتی انتخاب ایدوب مشارالیهما کوندوزین یر یوزینه
 اینه رک اجزای حکومت ایدرلر و اخشام اولنجه اسم اعظمی او قوبوب جانب سمایه کیدرلر
 ایدی برکون زهره نامنده غایت حسنا برقاری کلوب زوچندن اشتکا و طلب ترافعه بونلرک
 حضور بنه کلدکده مر قومه به افتاده و مقنون اولملریله وصالنه طالب اولمشلر مر قومه دخی
 بود هواسی حصول بولمده رضای یرمه جکنی افاده ایتدیکرندن ناچار مر قومه تک
 بوا ملنه مساعده ایتمشلر مر قومه ینه امتناع ایدوب شرب نخری و بعده صغره سجده ایچکی
 برر برر تکلیف ایتدکده بونلری دخی ارتکاب ایتدکلرندن مسکره مر قومه ینه اجتناب
 ایدوب اخشام اوزری او قویوبده سمایه چیقدیکر اسمی بکا تعلیم ایتدکجه سزه کندیمی
 تسلیم ایتم دیمکین نهایت مر قومه به اسم اعظمی دخی تعلیم ایتدیله در حال آنی
 او قویوب سمایه هروج ایتکله جناب حق آنی کوکده برکوکب ایلدی اولوقت ملکک
 نیه اوغراد قلیخی ا کلامشرا ماچه فائده ایش ایشدن یکشمس اولدیفدن و چونکه بووقعه
 ادریس علیه السلامک زماننده ایدوکنندن در حال اکا کیدوب عرضحال ایتشرا اول دخی
 شفاعت ایتکله حق جل و علا حضرتلری هاروت و ماروتی عذاب دنیوی ایله عذاب
 اخروی یننده مخیر ایتدکده عذاب دنیوی بی اختیار ایتلریله بابلده برقوی بی باشلری

فلا کدن یاخود عناصردن ویاخود خواص اعداددن برمعین ایله مؤثر اولنلردر که حکما
 وکاتلمسم تسمیه ایدر لر بونک رتبه سی اولکی یه نسبتله دون وضعیقدر اوچجهبسی قوه
 منخبله ده برتأثیردر که صاحبی سائر قوای منخبله یه قصد وتوجه ایدوب انلرده برنوع
 تصرف ایله قصد ایندیکی خیالات وصور واهامی انلره القایلر صکره بوضور وخیالاتی
 کندنی نفسنک یعنی روحنک قوه مؤثره سیله ناظرینک حس ومشهودی درجه سنه تنزیل
 ایتمکله نظر ایدنلر انلری خارجه موجودکی کورور لر حالبوکه خارجه برشی یوقدر
 نه کم بعضیلری خارجه برشی اولدیغنی حالده بستانلر ونهرلر وقصرلر کوستردیکی
 حکمایه اولنور حکمایه بوقسمه شعونه وشعبده تسمیه ایدر لر

❖ للمترجم ❖ لسان ترکیده بوکاکوز بانجیلیق تعبیر اولنور اما حقه بازالق که خفته البد
 یعنی ال جا بوقلفنندن عبارت اولان صنعتلردر بونلره دخی بعضیا سحر اطلاق اولدیغنی
 واریسه ده حقیقه اولمیوب بجازدر زبرا بونلر سحر اقسامندن اولمیوب بلکه صنایع
 ومعارف قیلندندر ❖ تم کلام المترجم ❖

اشته مراتب سحرک تفصیلی بوجهله اولوب بوندن صکره معلوم اوله که ساحرده
 بوخاصیت سائر قوای بشریه کی بالقوه اولوب فعله جیمسی انجق ریاضت وشباطینه
 انواع خضوع وتذلل وتعظیم وعبادت ایله اولدیغندن جناب حقدن غیر یه توجه
 وسهمود دیمک اولوب حقدن غیر یه توجه ایسه کفر اولغین بوضورنده سحر دخی
 کفره وارر وکفر آنک مواد واسبابندن اولور آنک ایچون ساحرک قتلی کفر سابق ایچونمیدر
 بوخسه عالمده منشأ فساد اولان شیلرده تصرف ایچونمیدر دیوقفتها اختلاف ایتدیلر
 ساحرده ایسه ایکی جهت دخی موجوددر وچونکه سحرک ایکی اولکی مرتبه لرینک
 خارجه حقیقی اولوب اما مرتبه ثالثه نکه خارجه حقیقی اولدیغندن سحر حقیقه
 ثابت برشمیدر بوخسه برامر تخیلیمیدر دیو علما اختلاف ایتدیلر وحقیقی واردردینلر
 ایکی اولکی مرتبه یه وحقیقی یوقدر دینلر مرتبه ثالثه اخیریه یه نظر ایتمشلردر بناء علیه
 نفس الامرده ینلرنده اختلاف اولمیوب بلکه بو اختلافی انجق بومر ائده اشناهدن
 نشئت ایتمش برزاع لفظیدر والله اعلم ❖ بوندن صکره معلوم اوله که ذکر ایتدیگیمز تأثیردن
 طولانی سحرک وجود ووقوعنده بین العقلا شک وشبهه یوقدر حالبوکه قرآن کریم دخی
 انی ناطقدر ته کیم واجب تعالی حضر تلی ❖ وما کفر سلیمان ولكن الشیاطین کفروا
 یعلمون الناس السحر وما انزل علی الملکین یابل هاروت وماروت وما یعلمان من احد حتی
 یقولا انما نحن فتنه فلا تکفروا فیتعلمون منهما ما یفرقون به بین المرء وزوجه وما هم بضارین به
 من احد الا باذن الله ❖ پیور مشدر

❖ للمترجم ❖ اهل بابل حقدنه براتمهان وابتلائی الهی اولق وچونکه اول وقتلده
 سحره نکه تکثری حسبیه عوام ناس سحر ایله معجزه بی فرق ایدهمیه جک درجه لره کلدیکنندن
 سحر ایله معجزه بریزدن فرق وتمیز اولنق اوزره جناب حق بریوزینه هاروت وماروت
 ائنده ایکی ملک ارسال ایتمکله ناسه تعلیم سحر ایدر لری انجق هر کیمه که سحری تعلیم

اولد قبری حسبیه عند الشرایع ممنوع و متروک اولدی لر ایسه کابلری دخی بین الناس
مفقود کی اولدی الانیط و کلدانین کی موسی علیه السلام نبوتندن مقدم اولان
ام سالفه تک کابلرنده بولسان بعض آثارالمشدر زیرا حضرت موسی علیه السلامدن
اول اولان انبای عظام علیهم السلام احکام شرعیه سی اولوب کابلری انجیق
نصایح و توحید و جنت و جهنمی تذکیردن عبارت ایدی و بو علملر اهل بابلده یعنی سربانی
و کلدانلرده و اهل مصرده یعنی قبطده و سائر ده اولوب انلرک بو علملرده آثار و تألیقاتی
وار ایدی لکن کابلری ترجمه اولمبوب علملری بزره منتقل اولدی الانلردن تک از شی بزه
واصل اولمشدر که اهل بابلدن کتاب فلاحت نیطیه ترجمه اولوب ناس اندن اخذ ایله
بو علملرده تفنن ایتدی لر اندن صکره بعض اوضاع و اصطلاحات وضع اولوب مصاحف
کواکب سبعه و صور بروج و کواکب حقیقه کاب طمطم هندی کی بعض آثار
و تألیقات یازلدی صکره جانب مشرقده بولمئده کبر سحره اولان جابرین حیان ظهور
ایدوب بو علملره دار اولان کابلری تبع و تفحص ایدرک بوفنی استخراج ایتدی و بو علملره
زیاده طابوب تک جوق کابلر تألیف ایتدی و چونکه اجسام نوعیه بی بر صورتدن
صورت اخرا په قلب ایتک انجیق قوه نفسیه و تأثیرات معنویه ایله اوله یلوب علوم
صناعیه ایله وجوده کله جک مواددن اولمافین مجلنده بیان ایله جکمز وجهله فن کیمیا دخی
سحر قیلندن اولقله جابرین حیان فن سحر کی فن کیمیا دخی کلامی اکثارا بیلدی

* المترجم * جابرین حیان کوفه لی اولوب علوم حکمیه تک پک چوغنده بد طولاسی
وار ایدی حتی استطرلاب اوزر پنه بیک مسئله بی شامل بر رساله سی واردر که برار
بخطیردر هله علوم طبیعه ده تک زیاده ماهر اولسدیغی مسلم اصاغروا کابردر
* تم کلام المترجم *

و صکره ریاضیات و سحر بانه اهل اندلسک امامی اولان منله بن احمد المجریطی کلوب
او کابلرک کافه سنی تلخیص و تهذیب ایدرک غایه الحکیم نام کانی تألیف ایتدی اندن صکره
بو علمده بوبله برکاب تألیف اولمئدی * سحرک حقیقی معلوم و متین اولتی ایچون بومقامده
بر مقدمه تقدیم ایله لم شویله که نفوس بشریه یعنی ارواح انسانیه اگر چه واحد بالنوع
یعنی کافه سی بزوع ایسه لده خواص ایله مختلف اولوب و صنف صنف ایریلوب هر صنفه
مخصوص بزوع خاصیت واردر که دیگر صنفده اول خاصه بولمبوب کندی صنفه
امر فطری و حیلی اولمشدر ایمدی انبای عظام علیهم السلام حضرت تک ارواح
ز کبلرنده بر خاصیت واردر که انکله معرفت ربانیه په و ملائکه ایله مخاطبه و مکالمه په و سائر
تأثیرات و تصرفات غریبه په مستعد اولور لر و سحره تک نفوس خبیثه لرنده دخی قوای
شیطانیه لر په مغیباته مطلع اولتی خاصیتی واردر و هکذا هر صنف بشرده کندویه
مخصوص بر خاصیت بولوب صنف آخرده بولمز و نفوس ساحره تک اویج مرتبه سی اولوب
ز یرده شرح ویسان اولنور اولکبسی آلتسز و معینسز اوله رقی فقط همت و توجه
قلب ایله مؤثر اولنوردر اشته حکماتک سحر تعجیه ایتدک لری بودر ایکنجه سی مزاج

زیرا دین اسلامک خصائصندن بر یسی دخی بودر که عقاید اسلامیه حکمتک قارشوسنه
 قونیلوب میزان حکمتله موازنه وانظار عقليه ايله مقابله اولنه ییلور چونکه محال ایکی
 قسم اولوب بری محال عقیدر که عقلا محال دیمک اولوب اجتماع ضدین وار تفاع
 تقیضین کی بدیهیات اولیه په مخالف اولان ماده زدر و دیگری محال عایدر که عاده محال
 و خارق عاده دیمک اولوب معجزات نبویه بوقیلدندر و بوقسمی عقاید اسلامیه قبول
 ایدوب قسم اولی قبول ایتمز زیرا قسم اول عقلک خارجه مراجعت ایتمکسزین عدم
 امکانله حکم ایتمدیکی ماده زدر اما قسم ثانی محسوساتدن مختصر و مقبوس اولان ادله په
 مخالف اولوب حالبوکه غلط حس احتمالیله واحتمالات سائرته عقليه حسبیه بومقوله
 ادله نک کلیته پک چوق شهبه ل عارض اوله ییله جکندن ادله یقینیه نقلیه ايله مثبت اولان
 احکامی نقض ایدمه مزلر و رایت معراج مسئله زنده معتزله ايله اهل سنتک اختلافی دخی
 بو مسئله لک قنغی قسمدن ایدوکنده اولوب اهل سنت رایت معراج محال عایدردوب
 قبول ایتمدیگر لکن معتزله محال عقلی قیلندن اولملرینه ذاهب اولدقلردن رد ایتمدیگر
 اما محال عقلی قبول ایتمه مکده ایکی طرف دخی متفقدر الحاصل عقاید اسلامیه
 خارجدن مع قطع النظر بالکنز عقلک تصورنده اوله ییله جک مواددر اساس حکمت دخی
 امکان عقلی اولدیفنندن عقاید اسلامیه حکمت قارشوسنده میدان قونیلور و جانب
 خصمدن ایراد اولنه جتی نقض و معارضه دلیلارینه منع ايله مقابله سهل اولور اما عقاید
 نصاری حکمت میداننه چیقاریلوب عقلا په عرض اولنه من زیر اساس عقایدی
 اقامم ثلثه مسئله سی اولوب بو ایسه عقلا محال اولدیفنندن میران عقله کلز و حکمت بونی
 بروجهله قبول ایتمز و بوکامبدعه متصوفه نک بعض نامعقول ادعای کی بو پرسدر
 دیمکدن بشقه براعتدار بولمیز * تم کلام المترجم *

و کذا متاخرین متصوفه یعنی برطاقم وجد و حاللردن بحث ایدن غلات صوفیه دخی کلوب
 ایکی فنک مسئله لری کنندی فلرینه قارشودره رق جمله سنی برلشد بر دیرلر ته کم نبوت
 واتحاد و حلول و وحدت حقنده اولان کلاملری کی حالبوکه بوفنون ثلثه نک هر بری کرک
 مسائل و کرک ادله چه بر برینه مغایر و مخالفدر و فنون مذکوره نک علوم و فنون جنسندن
 اکثریاده بعید اولانی متصوفه کلاملریدر زیرا انلر وجدان ادا ایدوب دلیلندن فرار
 ایدرلر وجدان ایسه مدارک و بحاث علمیه دن وتوابعندن پک بعیدر ته کم یوقارورده
 بیان ایتدک وان شاه الله تعالی بوندن صکره دخی بیان ایدره رز والله یهدی من یشاه
 الی صراط مستقیم وهو اعلم بالصواب

علم سحر و طلسمات

علم مذکور برطاقم استعدادانک کیفیتنی بیلمکدر که انلرله نفوس بشریه یا بغیر معین
 و یا خود امور سماویه دن بر معین ايله عناصرده تأثیره مقتدر اولور قسم اول یعنی بغیر معین
 اولان سحردر و قسم ثانی یعنی بر معین سماوی ايله اولان طلسماتدر وقتا که بو علم ضروری
 موجب و جناب واجب الوجوددن بشقه برکو که یا خود سائره توجه ايله مشروط

❁ فن فلاحه ❁

بوصناعت دخی فروع طبیعیاتدن اولوب سقی ایله و تدابیر سائره ایله نیساتانک تریسه و تنیه سندن بحث ایدن برفندر متقدمینک بوفنه زیاده اعتنا و اهتماملری وار ایدی و انلرک نیساتدن بحث و نظری غرس و تنیه و تریسه جهتیله خاصیت و روحانیت و باب سحرده مستعمل اولان روحانیت کوا کبه مشا کلتلری جهندن اعم ایدی انکیچون بوفنه اعتبارلری زیاده اولدی و کتب یونانیه دن بوفنده علماء نبطه منسوب اولان فلاحه نبطیه کابی ترجمه اولمشدر که بوفندن پک چوق مسائل و مباحثی مشتمل بر کابدر وقتا که اهل اسلام کتاب مذکورک حاوی اولدیغی مسائله فطر ایندیله و باب سحر دخی مسدود و سحر دن بحث و نظر ممنوع بولندی ایسه اندن نیساتک جهت اولاسنه یعنی غرس و تریسه سنه دائر اولان کلاملری اخذ ایله جهت معنویه سنه دائر اولان کلاملری کلیا حذف ایلدیلر ابن عوام دخی کتاب فلاحه نبطیه بی بومنوال اوزره اختصار ایندی و جهت ثانیسه متروک و مهجور قالدی انجق مسئله کتب سحریه سنده قسم ثانیسک امهات مسائلی درج ایلمدی ننه کم سحر بچنده ان شاء الله تعالی ذکر ایدرز متاخرینک فلاحه دائرک چوق کابلری واردر که حالا موجود و متداولدر انجق جهت اولایه حصر ایدوب جهت ثانییه اصلا تعرض ایتمزل *

❁ للترجم ❁ فن فلاحه شمعی پک زیاده توسع ایدوب تنیه نیسات و اشجار و تریسه ریاض و ازهارکی فنون عدیده یه منقسم اولمشدر لکن بحث و نظر جهت اولایه مقصور اولوب جهت معنویه و روحانیه بتون بتون منسی و مهجور و بلکه منکر در

❁ الهیات ❁

حکمت الهیه وجود مطلقدن بحث ایدن برفن اولوب اولای جسمانیات و روحانیات عام اولان اموردن بحث ایدر که ماهیت و وحدت و کثرت و وجود و امکان کبی برطاقم امور عامه دن عبارتدر صکره مبادی موجوداتدن و مبادینک روحانیات اولسندن و صکره موجوداتک انلردن صدوری و ترتیبی کیفیندن و صکره نفوسک اجسامدن مفارقتله مبدئه عودتندن صکره اولان احوالندن بحث ایدر فن مذکور بر علم شریف اولوب حکما انکله وجوده علی ماهو علیه و قوف و معرفت تحصیل اولنه بیلورد یوز عم ایدر و عین سعادت دخی بودر دبرر قریا بوز علمینک ردی کلور بوفنده ارسطونک کابلری ایدی ناسده متداول اولوب ابن سینا کتاب شفا سنده و نجاشنده انلری تلخیص ایندی و کذا حکمای اندلسدن ابن رشد دخی انلری تلخیص ایتمشدر وقتا که متاخرین علوم فلسفه یه زیاده هوس ایندیله ایسه حکمته دائرک چوق کابرنالیف ایندیله امام غزالی دخی انلر بر چوق اعتراضات و ردیات تخریر ایندی صکره متاخرین متکلمین مسائل علم کلامی مسائل حکمتله قارشدرد فلرندن علم کلامک موضوعله الهیاتک موضوعی و مسائل کلامیه ایله مسائل الهیات بر بر یله منشا به اوله رق کویا ایکسیده برفن کبی اولدی و حکمانک طبیعات و الهیاتده اولان ترتیبلری دخی تغییر ایدوب ایکسینیده برفن حکمته

مواقتدن حاصل اولور برشی دکلدن عربده بو طب چوق اولوب ایچلرند ه حادث بن کده کی نیجه اطبای مشهوره وارایدی رسول اکرم علیه السلام دن منقول اولان طب دخی بو قیلدن اوله رقی وحی اولوب انجق هر بده بر امر عادی اولمشیدی واحوال وسیر نیویه تک ذکری انسا سنده عادت وجبت قیلندن اوله رقی مذکور اولان بعض احوال دخی امور عادی دن اولنق اوزره واقعدر بو خسه اول وجهله عمل مشر وع دیمک دکلدن زیر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری انجق احکام وشراعی تعلیم ایچون مبعوث اولوب طب وسائر امور عادی بی تعریف ایچون مبعوث دکلدن وتلقیح نخل وقعه سنده دخی (اتم اعلم بامور دنیا کم) یعنی سز امور دنیویه کزی دها اعلی یلور سکر دیو بیور مشلردر

✽ للمترجم ✽ تلقیح نخل وقعه سی بو وجهله در که عربدن بر طائفه هر سنه عادتلری اوله یعنی اوزره خرما لک دیشلرینی ارککلریله اشیلار لر ایکن رسول اکرم صلی الله علیه وسلم افندیمن بالتصادف بو مثللو عادتدن فراغته جناب حقه توکل وتفویض امور ایتملرینی فرمان ایتمکله انلر دخی تلقیح خصوصنی ترک ایندکلرند اول سنه انا جالر مشر اولما مغین علیه السلام افندیمن یلدکلری وجهله امور عادی لرینی اجرا ایتمک اوزره ایقا ایتملردر ✽ تم کلام المترجم ✽

بناء علی ذلک طبه دنا را حادث صحیحه ده واقع اولان شلر مشر وع اولنق اوزره حل اولنق لایق دکلدن بو بایده ا کا دلالت ایده جک برشی یوقدر مکر جهت تبرک وطوبیت صمیمه وصدق عقیده ایمانیه ایله استعمال اولنه که اولوقت پک بیوک فائده سی اوله جفنده شبهه یوقدر لکن بودخی طب مزاجی قیلندن اولوب بلکه کله ایمانیه آثارنددر مبطونه غسل ایله مداوات وقعه سی کبی

✽ للمترجم ✽ ابوسعید رضی الله تعالی عنه حضرتلردن مرویدر که بری حضور نبوی به کلوب قرنداشنک بورک اغر یسندن اضطرابی واردیدکده رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری بال ایچور دیو بیور دیلر صکره برکره دها کلوب یار رسول الله بال ایچوردم لکن اسهالی زیاده ایمدن غیر برشی یا پمدی دیدکده علیه السلام افندیمن نه بال ایچور دیو امر ابتدی اوچنچی دفعه کلوب ینه ایچوردم لکن فائده وبرمدی بلکه اسهالی زیاده ابتدی دیدکده علیه السلام افندیمن دخی جناب حق بالی مدح حقنده بیور دینی ✽ فیه شفاء للناس ✽ کلام شریفنده صادقدرسن ا کا بال ایچور دیدی صکره حضور سعادتیه کلوب ینه ایچوردم فائده سی اولمدی دیجه علیه السلام افندیمن (صدق الله وکذب بطن اخیک اسفه عسلا) یعنی جناب حق صادقدر انجق کذب وخطا ایدن سنک قرنداشنک قرنددر ا کا بال ایچور دیور دیلر هر قوم دخی بودفعه اخلاص تام ایله هودت ایدوب قرنداشنه تکرار بال ایچور دکده شفا یاب اولمشدر خلوص عقیده تک بو مثللو تأثیراتی هزار بار تجربه اولمش موادنددر

دیسقورید سک کابنیدن بیلد ککری اسملری بقولاراهیدن تعلم و تصحیحه مکب و منہک اولوب بوجهتله کاب مذ کورده شبهه لی اوله رق یالکزاون قدر ادویه اسملری قالمشدر انلردخی چندان ضروری اللزوم و محتاج الیه دکلدر و بن کرک بوکابک بوجه مشروح حل مشکلاتنه همت ایدن اطبایه و کرک بقولاراهیه مسنصرک عصرنده ینشدم وانک اوائل سلطنتنده بقولافوت اولدی دیو این جلیجل تصریح ایتمشدر واشبو این جلیجل دخی مشاهیر اطبادن اولوب کاب مذ کورده اولان ادویه مفرده بی شرح و تفسیر ایتمشدر

تم کلام المترجم *

ملت اسلامیه دخی نیجه فحول ائمه کلوب علم طبده فوق الفایه کسب مهارت و ملکه ایتشلدر رازی الیه ابن سینا کبی

المترجم * ابن سینا ک ترجمه حالی یو قارورده مرور ایتدی اما رازی دیدیکی محمد بن ذکر یا ابو بکر الازیدرکه اکبر اطبای اسلامیه اولوب هندسه و سائر علوم فلسفه دخی مشهورلردن بریدر انواع علوم حکمییه به داتر تالیف ایتدی کتب و رسائل یوزدن زیاده اولوب اکثری علم طبه دائردر ابتدای امریده عود چالمق الیه مشغول ایکن سازی ترک الیه علوم حکمییه ماهر و کامل اولوب بوجه سابق پک چوق کابله تحریر وری و صکره بغداد خسته خانه لرینی ترتیب و تدبیر ایتمشدر برآن خالی طور میوب یا تسوید و یا تبیض الیه اشتغال ایدردی و فاتی اوچویز یکریمی تاریخنده در

تم کلام المترجم *

اندلس اهل بسندن دخی پک چوق اطبا کلشدر اک مشهورلری ابن زهردر لکن بو عصرده ممالک اسلامیه ده عمران و مدنیت تناقص ایتدی کندن و علم طب ایسه زپرده بیان ایدر جگمز وجهله حضارت و مدنیت مقتضای اولان صنایعدن اولدیغندن صناعت مذ کوره شمدی بلاد اسلامیه ده بیاغی نقصان بولمشدر

المترجم * کرک عصر یونانده و کرک عصر اسلامیه انسان تشریحی ممنوع اولوب طبک اساسی ایسه فن تشریح اولغله قدمای اطباء یونان اکثر یا حیواناتی تشریح الیه انسانی دخی ا کاقیاس ایدرک علم طبی ایجه ایلر و تمشدر و اطبای اسلامیه دخی بو علم خلیجه امک صرف ایتشدر ایسه ده مؤلفک بیان ایتدیکی وجهله بلاد اسلامیه ده تناقص عمران سببیه ده اولوقت بو علم دخی نقصان بولغسه یوز طومش ودها صکره لر بیاغی منقرض اولمشدر فقط اطبای افرنج مدت و افره دنبرو انسان تشریحینه ابتدار ایتدکلرندن و کوندن کونه تجارب و انظار تکثر ایلدی کندن علم طبی پک زیاده توسیع ایتدیله برمد تدبیر و اهل اسلامدن دخی بو یولده نیجه خدای اطبا یتشمشدر

تکمله *

اهل بد وک دخی کندیلرینه مخصوص طبی واردرکه آنی اکثر یا قبیله تک مشایخ و عجاژندن بالتوارث بعض اشخاصه مقصور اولان تجربه لر اوزرینه بنا ایدرلر و بوندن بعضیلرینک کسب صحت ایتدیکی دخی واردر لکن قانون طبیعی اوزره اولوب مزاجه

موافقتدن *

نصارالتی ادعاسنده اولان برقوم کوره بورز که رموزات و معجزات ایله واصل مرتبه ایمان اولوب حالبوکه انلردن جماع خصوصنده پرهیز و عفت ایتمک کپی حکما و فلاسفه افعالی ظاهر اوله یورو برطاقی دخی اکل و شربده پرهیز کارلغی سور و صوم و صلوته دوام ایلر و مظالمدن اجتناب ایلرر حتی خیر ایشلمکده و ناسه ابولک ایلکده و عدل و عفتده فلاسفه به دخی فائق اولمشلر و تصدیق معجزه ایله فوز بولمشلردر جالینوسک کلامی بوراده نهایت بولوب فی الواقع بوکلامی کندینک حضرت عیسی علیه السلامدن صکره اولدیغنی اثبات ایلر ز برادین عیسانک انششاری عیسی علیه السلامک جانب سماوانه رفندن صکره حواریون واسطه سیله اولمشدر * بقراطدن صکره اطباء یونانک اکبر واشهری جالینوس اولوب فن طبده پک چوق تألیفاتی واردر و التمشدن متجاوز کابلری عربی به نقل و ترجمه اولمشدر و اکثریمی طوغر بدن طوغری به عربی به و بعضیسی یونانیدن سریانی به و اندن عربی به نقل اولمشدر و مترجملری دخی حنین و حیش و استفان ابن باسبل و ابراهیم بن الصلت و عیسی بن یحیی و ثابت و شملی و یحیی بن البطر یق و طوما و اسحق بن حنین و ایوب و ابو جعفر محمد بن موسی نام ذاتلردر * دیسقوریدس دخی مشاهیر اطباء یونانیدن اولوب میلاد حضرت عیساندن (۶۴) سنه صکره ایچ ایل طرفنده قدیم (اتا زاربا) نام شهرده تولد ایلمشدر ادویه مفرده به دار اولان کلابی یونان و عرب اطباءسی پیشده مرغوب و معتبردر حتی جالینوسدن مر ویدر که ادویه مفرده به دار اقوام شتانک اون درت کتابنی مطالعه ایندم دیسقوریدسک کتابدن اتم و اکملنی کور مدم دیو کتاب مذ کوری مدح و ثنا ایلمشدر ابن اصیبه نکه عیون الالباقی طبقات الاطباء نام کتابنده ابن جلیلندن نقل و روایتنه کوره کتاب مذ کور بغدادده جعفر متوکل عصرنده لسان یونانیدن لسان عربی به ترجمه اولمشدر و مترجعی استفان بن باسبل اولوب حنین دخی مطالعه و تصحیح و تقریض ایله نشر و اعلا ننه اجازت و یرمشدر انجق استفان اولوقنده لسان هر ییده هر قنغی ادویه نکه اسمنی ییلوب تصحیح ایده بیلمش ایسه اسماء هر ییه ایله تفسیر و ترجمه ایتمش و لسان عربده اسمنی ییلدیکی ادویه بی لسان یونانی اوزره ایضا و بعد کلوپده بوکا ظفر یاب اوله جق کیمسه رک همته ترک ایلمشدر ترجمه مر قومه بو حال اوزره اندلسه دخی وارد اولوب ادویه نکه لسان عربده بعضیسنک اسمی معروف و بعضیسنک اسمی غیر معروف اولغله اندلس صاحبی ناصر عبید الرحمن بن محمد وقتنه قدر خلق اول ادویه دن معروف اوللر ایله انتفاع ایتدیلر اوچبوز او توز بو قدر تاریخلرنده قسطنطنیه ملکی ارمانیوس ملک ناصر بعض هدایا ایله برابر دیسقوریدسک کتابنی دخی مصورا لهرق کوند رمشیدی انجق کتاب مذ کور قدیم یونان لسانی اوزره یازلمش اولوب اولوقت اندلسده دخی اول لسانی ییلور اولدیغندن بعض مترجملریشدر مک اوزره لسان مذ کوری ییلور بر معمل کوند رلمیسی عبید الرحمن ناصر ارمانیوسه نحریر ایتکلله اودخی نیقولانمده بر راهب کوند رمشدر نیقولا اوچبوز فرق سنه هجر به سنه قرطبه به واصل اولوب اول تاریخده قرطبه ده دخی علم طب ایله مشغول خیلی ذاتلر اولغله

معروف اولان نصیرالدین طوسی دخی اشاراتی شرح ابتدی و امام رازی ایله پک چوق
مسئله لده بحث ایدوب انظار و مباحثاتی ایضا ایلدی و فوق کل ذی علم علیم
والله یهدی من یشاء الی طریقی مستقیم

❖ علم الطب ❖

علم طب برصناعتر که صحیح و مریض اولسی حیثینه بدن انساندن بحث ایدر و طبیب
اولان کسه حفظ صحتک و ادویه و اغذیه ایله برؤ مرضک چاره سنی آزار انجیق اولان
اعضای بدن هر عضو مخصوص اولان مرضی و امراضک منشئی اولان اسبابی
و هر مرضه مناسب اولان دوائی بتلمسی لازم کلور شویله که بوکا ادویه تک طبیعت و قوتلریله
و مرضه دخی نبض ایله و سایر آثار و علامات ایله استدلال ایدرلر و بونی قوت طبیعتله دخی
موازنه ایلرلر زیرا کرک صحت حالنده و کرک مرض حالنده مدبر اولان انجیق طبیعت اولوب
طیبیب بالکرا کا طبیعت ماده و مریضک سنی و مزاج مخصوصی مقتضاسی اوزره بعض
مرتبہ اما نه ایلر اشته بونلرک کافه سنی جامع اولان فنه طب تسمیه اولنور بعضا دخی
بعض اعضادن بالاستقلال بحث ایدرک انی باشلوجه بر علم مخصوص قیاسی نه کم عین
و علل عینیه و کمالق بو وجهله فن مستقل قلمشدر و کذا منافع اعضایی یعنی اعضای
بدن هر عضوک نه منفعت ایچون خلق اولنمش اولدیغی مباحثنی دخی بوفنه الحاق ایلدیلر
وا کر چه بونلر موضوع علم طب بدن خارج ایسه ده انلری دخی انک لواحق و توابعدن
قیلدیلر کابلیری ترجمه اولنمش اولان قدما ایچنده بوفنده امام اولان جالینوس سدر
دیرلر که حضرت عیسی علیه السلامه معاصر اولوب صقلیه یعنی سیجلیده غریبا وفات
ایتمشدر تألیفاتی مهمات کتب طبیعه اولوب اندن صکره کلن اطباءک کافه سی انلره
اقتدا ایتمشدر

❖ للمترجم ❖ لسان عربی به ترجمه اولسان کتب طبیعه تک انک اسکبسی بقراطک
کابلیری اولوب یونانده ابتدا اصول طبابتی وضع و تأسیس ایدن دخی اودر و بوفنده
پک چوق تألیفاتی اولوب اندن صکره کلان کرک اطباء یونان و کرک اطباء عرب انک
آثارنی شرح و تفسیر ایله فنه خدمت ایتمشدر اشته بونلرک انک مشهورلری جالینوس ایله
دیسقورید سدر جالینوسک شرح و تفسیر ایتمش اولدیغی کتب بقراطدن لسان عربی به
ترجمه اولسانلر کتب عهد بقراط کتب الفصول کتب الامراض کتب جراحتات الرأس
کتاب الاخلاط کتب المماء والهوا کتب طبیعه الانسان اولوب بونلرک بعضی سنی حنین
و بعضی عیسی بن بحی ترجمه ایتمشدر بقراطک ولادت تاریخ میلاد حضرت عیساندن
(۴۶۰) سنه مقدم اولوب مسقط رأسی استاتانکوی جزیره سیدر اما جالینوسک
عصرنده مورخین اختلاف ایدوب بعضیلر بوجه سابق حضرت عیسی علیه السلام
عصرنده ایدی دیدیلر و بعضیلر دخی حضرت عیساندن یوز او توز برسنه صکره
اناطولیده واقع برغمه طرفنده تولد ایلش ایدوکنی تهریر ایتمشدر جالینوسک سیاست
مدینه حقیقه تألیف ابتدیکی کاتبنده کی کلامی دخی بونی تأیید ایدر کلام مذکور بودر که

متكلمينك مقدماتندن بك چوغنى ابطال ايتيش اولورز بو ايسه بروجہ مشروح عقایدی اثبات ایچون سرد ایتیش اولدقاری ادله مخصوصه لرینی ابطاله مؤدی اولور اشته بوتك ایچون قدمای متكلمین بوفنه سلوك ایتکی منع وانکارده شدت ایدوب انی جرح و ابطال ایدہ جکی دلیلہ کوره بدعت یا خود کفر عد ایلدیبلر اما امام غزالیدن صکره کلن متأخرین وقتنا که ادله تک انعکاسنی انکار ایتدیبلر وانلرک عندندہ دلیلک بطلانندن مدلولک بطلانی لازم کلدی وترکیب عقلی و کلیات و ماهیات طبیعیه تک خارجده وجودی خصوصاً صرندہ اهل منطقک رأیی انلرک عندندہ صحیح اولدی ايسه علم منطق بعض ادله کلامیه به منافی ايسه ده اصل عقاید دینه به منافی دکلدردی بوجکم ایتدیبلر و بلکه جوهر فرد و خلا و بقاء اعراض کچی مقدمات کلامیه تک بك چوغنی ابطال وانلرک برینه نظر و قیاس عقلی ایله تصحیح ایتیش اولدقاری ادله آخری ایراد ایدوب عقایدی انلرایله اثبات ایلدیبلر و بوتك بروجہله عقاید سنیه به مخالف اولدیغنه قرار و بر دیلر رأی مذکور امام فخر رازی ایله امام غزالیسنک وانلره تابع اولنلرک رأیدر بونی تأمل ایدوبده علمائک اختلاف ایتد کلمی برده مدارک و مأخذینی فهم ایله والله الهادی والموفق للصواب

● للمترجم ● امام غزالی به کلجه اکثر متكلمین علم منطقی کفره یقین عد ایلشلا ایتکن اندن صکره رحله پیرای معرفت و یقین اولان محققین فن مذکور فرض کفایه اولوب هر بلده ده عالم منطق اولان بزاتک بولنسی لازمه دندر دیلمی محل عبرت و اوتنه دنبرو افکار و انظار علمائک بر برینه مخالف و معارض و بلکه برینک بروقتده اولان فکری وقت آخرده اولان فکریته منافی و مناقض اوله کلد بکسنه بر جتدر

طبیعیات

حکمت طبیعیه جسمدن متحرک و ساکن اولسی حیثیتله بحث ایدن برفن اولوب اجسام سماویه دن و اجسام عنصریه ایله انلردن تولد ایدن حیوان و انسان و نبات و معدن دن و ارضده نکلون ایدن بنایع و زلازلدن و جو سماده نکلون ایدن سبحاب و بخار و رعد و برق و صواعق دن و سائرہ دن و اجسامده مبدأ حرکت اولان نفوس و قوای انسانیه و حیوانیه و نباتیه دن بحث ایدر بوفندن ارسطویک کتابلری ایدای ناسده موجوددر که مأمون خلیفک عصرنده ترجمه اولنسان سائر علوم فلسفیه ایله یله ترجمه اولمشدر صکره ملت اسلامیه ده دخی اندن اخذ ایله نیجه کتابلر تألیف اولمشدر مؤلفلرک ایچنده الذی یاده فنی احاطه و استیعاب ایدن ابن سینادر که یوقار و ده ذکر ایتدی کیمز وجهله فلاسفدنک علوم سبعه سنی شغاده جمع ایتمشدر صکره انی کتاب نجات ایله کتاب اشاراتده تلخیص ایلمشدر انجیق تک چوق مسئله زده ارسطویه مخالف اولوب کندی رأیی اوزره کیدر اما ابن رشد ارسطویه مخالف اولیه رق کتابی شرح و تلخیص ایتمشدر و بوفنده سائر لری دخی نیجه کتابلر تألیف ایلدیبلر لکن بو عصرده مشهور و معتبر اولنلر بونلردر و اهل مشرقک اعتباری ابن سینانک کتاب اشاراتنه اولوب انک اوزرینه امام فخر رازیسنک برکوزل شرحی واردر و کذا آمدنک دخی اشارات شرحی واردر و اهل عراق دن خواجه دیمکله

فصل

علم منطقی رد و قبولی بیاننده در

معلوم اوله که اسلاف و متکلمینک متقدمینی فن منطقی تعلیم و تعلیمی شدیداً منع ایله
 یوفنی طعنه و اندن حذر ایتمکده مبالغه ایتمشیرایدی مؤخر امام غزالی ایله امام
 فخرالدین رازیدن برومتاً آخرین کلوب بوخصوصده بعض مرتبه مسامحه ایتمیریه
 ناس اول وقتدنبرو یوفنه دوشدیلر الایک ازکسه لر متقدمینک رأینسه منیل ایله اتدن
 نفرت وانسکار خصوصنده مبالغه به ابتدار ایلدیلر بوخصوصده رد و قبول نکتہ سی
 نه اولدیغنی سکا بیان ایده لم تا که علمانک مذاهب و مسالککنده اولان مقاصدینه مطلع
 اوله سین خصوص مذکورک وجهی بودر که وقتسا که متکلمین ادله عقلیه ایله عقاید
 دینیه به اطانه ایچون علم کلامی وضع ایتمیرایسه کندی اصولرنجه عقاید مذکورہ بی
 کابلرندہ مذکور اولان برطاقم ادله مخصوصه ایله اثبات ایلدیلر نتہ کم اعراضی
 و امراضک حدوتی واجسامک انلردن امتناع خلونجی وحوادثن خالی اولیانلرک حادث
 اولدیغنی اثبات ایله عالمک حدوتسه استدلال و دلیل تمناعله توحیدی اثبات ایلد کلری
 و کابلرندہ مذکور اولان ادله سائر لری کبی صکره جوهر فرد وزمان فرد و خلا
 اثباتی و ماہیاتک طبیعت و ترکیب عقلسنک نفی و عرضک ایکی زمانه باقی قالماسی
 ونه موجود ونه معدوم اولوب بلکہ مجرد بر موجودک صفتی اولق معناسنه حال اثباتی
 کبی ادله مذکورہ نک مقدماتی مقامندہ اولق اوزره برطاقم اصول و قواعدی
 بسط و تمهید ایله ادله مذکورہ بی تقریر و اثبات ایتمیریلر و برده شیخ
 ابو الحسن ایله قاضی ابوبکر واستاد ابواسحق ادله عقایدک منعکس اولسنه
 یعنی دلیلک بطلانندن مدلولک بطلانی لازم کلمسنه ذاهب اولدیلر انکچون
 قاضی ابوبکر ادله مذکورہ نک عقاید دینیه مشابہ سنده و عقاید مذکورہ ادله اوزرینہ
 مبتنی اولدیغندن ادله بی جرح ایتمک عقایدی جرح حکمنده اولسنه ذاهب اولمشدر
 منطقی مدار و مناسی ایسه ترکیب عقلی و خارجده کلی طبیعی ثبوتی اولوب بوراسی
 اثبات اولمیر که کلیات خمس یعنی جنس و نوع و فصل و خاصه و عرض عامه منقسم
 اولان کلی ذہنی اول کلی طبیعی به منطبق اوله بودخی متکلمینک عندندہ باطلدر
 وانلرک عندندہ کلی و ذاتی مجرد بر اعتبار ذہنی در که خارجده مطابق اوله جعفری
 برشی یوقدر و یا خود حالی اثبات ایلمیر عندندہ حال قیلمنددر بوجهتله کلیات خمس
 وانلرہ مبتنی اولان تعریفات و مقولات عشره باطل اولق لازم کلور و عرض ذاتی دخی
 باطل اولوب انک بطلانیه منطبقون عندندہ برهاندہ شرط اولان قضایای ضروریہ
 ذاتیه دخی باطل اولور و کذا هلت عقلیه دخی باطل اولوب انک بطلانیه دخی کتاب برهان
 باطل اولور و هکذا کتاب جدلک لب و مغزی اولان موضع لر یعنی قیاسده طرفین بیننده
 اولان وسط جامعک مأخذ لری دخی باطل اولور و بالکثر بقیاس صوری قالب بووجهله
 کافه ارکان منطقی منہدم اولور و اگر علم منطقیه اولدیغنی کبی بونلری اثبات ایدرایسه ک

مستقل اولق اوزره تصنیف و کتاب ایساغوجی تسمیه ایدرک فص ارسطونک ابتداسنه وضع ایشدر ایساغوجی لفظی لسان یونانیده مدخل معناسه در بوسورتده بعض شرح منطقک کتاب مذکوره ایساغوجی تسمیه سنه داتر ایراد ایشدکلی و جوه بعبده تکلفات بارده په اصلا حاجت اولدیغی ظاهر اولور و بعضیلر پور فیروس برنده آویوس دیویاز مشلرایسه ده غلط و برنوع اشتباه اولق کرکدر زیرا پور فیروس تاریخ میلاد حضرت عیساک (۲۳۳) سنه سنه برالشام طرفنده تولد ایشدر و آویوس نام حکیم میلادک (۴۵۰) تاریخلرنده برحبات بولنوب کتاب ایساغوجی بی شرح ایشدر

✽ نم کلام المترجم ✽

وجه سی ملت اسلامیه ده ترجمه اولنوب فلاسفه اسلام انلری گاه شرح و توضیح و گاه تلخیص و تنقیح ایله تداول ایتدیلر تنه کم فارابی و ابن سینا و صکره حکماء اندلسدن ابن رشد بویولده کابلر یازمشلردر و ابن سینا ک کتاب شفاسی وارد که علوم حکمیه کتک اقسام سبعة سنی احاطه و جهله انده درج ایشدر صکره متأخرین کلوب اصطلاح ترتیب منطقی تغییر ایتدیلر و کلیات خمسک نمره سی اولان حدود و رسوم بختی کتاب رهاندن کلیات خمس بختیه نقل ایتدیلر و اهل منطقک مقولاتدن بختی بالذات اولیوب بلکه بالعرض اولدیغندن کتاب مقولاتی طی ایلدیلر و عکس بختی بعض جهته قضایا بختیه تابع اولدیغندن انی دخی کتاب عباره په الحاق ایتدیلر صکره ماده مخصوصه حسبیه اولیه رق علی العموم مطالبی انتاج ایتدی حیثینه قیاسدن بخت ایدوب قیاسدن بحسب الماده بختی حذف ایتدیلر که برهان وجدل و خطابت و شعر و سفسطه دن عبارت ولان کتب خمسة در و بعضیلر دخی انلره داتر جزئی بختلر یازدیلر و الحاصل ایشو مباحث خمسة بی حذف ایله کان لم یکن حکمنه قویه رق انلردن غافل اولدیلر حالبوکه مواد خمسة مذکوره فنده غایت مهم و معتنا بختلردر صکره فن مذکوره مباحثی تکثیر و مباحثاتی توفیر ایتدیلرندن و فن مذکور فی الاصل علوم سائره په آلت اولق اوزره وضع اولمشیکن آلتی حیثیتدن قطع نظر قلنه رق و غرض اصلی صدندن چیقيله رق برآسه فن اولسی حیثیتله نظر ایلدیلرندن فن مذکوره سوز و زایوب مباحثات توسع ایتدی و ابتدا بونی بیان امام فخرالدین رازیدر و اندن صکره افضل الدین الخونجیدر که اهل مشرق شمعی اعتماد و اعتباری انک کابلرینه در و مومی البهک بوقنده کشف الاسرار نام کتابی واردر انجق پک اوزوند و مختصر موجزی وارد که تعلیم خصوصنده برکوزل کابلر صکره درت پیراق قدر مختصر الجملی وارد که انده فنک قواعد و اصولنی اجمال ایشدر شمعی بین الطلبة متداول اولوب انکله انتفاع اولمقده در و صورتله کتب متأخرین متداول و مشهور اولوب متقدمینک کابلری و اصوللری کان لم یکن حکمنه کیره ک متروک و همجور اولدی حالبوکه انلرک کابلری بوجه مشروح منطقک فوائد و ثمراتیه مملودر و الله الهادی للصواب

ایک نجیبی قضایای تصدیقیه و انواعی یاننده اولوب کتاب عباره تسمیه اولنور اوچنجیبی
 قیاس و علی الاطلاق قیاسک صورت انتسابی یاننده اولوب کتاب قیاس تسمیه اولنور
 و بو بحث من حیث الصورة اولان مباحثک آخریدر صکره دردنجیبی کتاب برهان اولوب
 یعنی منج اولان قیاسدن بحث ایدر و نه کیفیتده مقدما تنک یقینی اولسی واجب اولدیغی
 و یقینی افاده ایچون ذاتی و اولی اولمق کبی نصل شرطلره مشروط قیلندیغی بوکابده
 معلوم اولور و معرفات و حدود بجهتی دخی بوکابده در زیر انلردده دخی مطلوب اولان
 بقیندر چونکه حد ایله محدود دیننده غیریه به محتمل اولیه جق صورتله مطابقت
 واجب اولدیغندن متقدمین عندندده بو بحث دخی بوکابه تخصیص قیلندی بشنجیبی
 کتاب جدلد ر اول دخی مشاغبات و مغالطاتی قطع ایله الزام خصمی مفید اولان
 قیاسدر و بونده مشهور اتدن استعمالی واجب اولان ماده لر و بو فرضی افاده ایچون
 بوکامخصوص اولان شرطلر بوکابده مذکوردر و قیاس صاحبی مطلوبک ایکی طرفنده
 وسط تسمیه اولسان جامعی تمیز ایله قیاسنی استنباط ایده جکی موضعلر و کذا عکوس
 قضایا دخی بوکابده ذکر اولنور النجیبی کتاب سفسطه در بودخی خلاف حقی
 افاده ایدوب مناظر انکله صاحبنه مغالطه ایده جکی برقیاس اوله رق غرض موضوعه
 نظرا فاسد اولقله آنی انجق قیاس مغالطی یلینبوب اتدن حذر اولنمق ایچون یازمشلردر
 پدنجیبی کتاب خطابتدر اول دخی جمهوری ترغیب ایله اناری بر مقصود اوزره سوق ایتمکی
 مفید اولان قیاس اولوب بو قیاسده مقبول اتدن استعمالی واجب اولان ماده لر دخی
 بو بحثده در سکرنجیبی کتاب شعردر اول دخی برقیاسدر که بر شبنه اقبال یاخود
 برشیدن نفرت ایچون تمثیل و تشبیهی افاده ایدر و بونده قضایای تخیلیه دن استعمالی
 واجب اولنور معلوم اولور

● للمترجم ● بو مثلومواضعده کتاب لفظی مضای مشهوری اولان بر مجلد مضاسنه
 اولیوب بلکه برفنک جنسده متحد اولان بر طاق مسائلی دیمکدر که اکثر علوم و فنون
 اول امرده کابلره و کابلر بابلره و بابلر فصلاره تقسیم اولنوب کتاب جنس لری متحد اولان
 مسائلدن و باب نو طامتحده اولان مسائلدن و فصل بر نوع مسائلک صنوف متعدده سنک
 بر صنفدن عبارت اولور ● تم کلام المترجم ●

بو وجهله فن مذکور تهذیب و ترتیب اولندقدن صکره حکمای یونانیون نصوری مفید اولان
 کلیات خمس بجهتی دخی لازم اولدیغنی کوروب بحث مذکور ی مستقل بر مقاله ایدرک
 فنک ابتداسنه علاوه ایتملریله ابواب منطق طقوز اولدی

● للمترجم ● بحث مذکور ی ترتیب و علاوه ایدن پور فی ریوس نام فیلسوف ایدی که
 عصرینسک طلبه سی فص ارسطونک بعض محللرینی استصعاب و استشکال ایتملریله
 اول دخی کلام حکیم برمد خسل و مقدمه به محتاجدر که طلبه عصرک اذهانی
 فاسد اولدیغندن اتی آ کلامدن عاجز اولمشلردر دیوب کلیات خمس بجهتی بر کتاب

مستقبل اولیٰ اوزره تصنیف و کتاب ایساغوجی تسمیه ایدرک فص ارسطونک ابتداسنه وضع الیشدر ایساغوجی لفظی لسان یونانیده مدخل معناسنه در بوسورتده بعض شراح منطقک کتاب مذکورہ ایساغوجی تسمیه سنه دائر ایراد ایندکلیری وجوه بعیده و تکلفات بارده به اصلا حاجت اولمدینی ظاہراولور و بعضیلر یور فیریوس برنده آمونوس دیویازمشلرایسه ده غلط و برنوع اشتباه اولقی کرکدر زیرا یور فیریوس تاریخ میلاد حضرت عیساک (۲۳۳) سنه سنه برالشام طرفنده تولدایمشدر و آمونوس نام حکیم میلادک (۴۵۰) تاریخلرنده برحیات بولنوب کتاب ایساغوجی بی شرح الیشدر

✽ نم کلام المترجم ✽

وجله سی ملت اسلامیہ ده ترجمہ اولنوب فلاسفہ اسلام انلری گاہ شرح و توضیح و گاہ تلخیص و تنقیح ایله تداول ایتدیلر نته کم فارابی و ابن سینا و سکرہ حکماء اندلسدن ابن رشد بویولده کابلر یازمشلردر و ابن سینانک کتاب شفاسی واردرکه علوم حکمیہ نک قسام سبعه سنی احاطه و جهله انده درج ایشدر سکرہ منأخرین کلوب اصطلاح ترتیب منطقی تغییر ایتدیلر و کلیات خمسک نمرة می اولان حدود و رسوم بختی کتاب رھاندن کلیات خمس بختہ نقل ایتدیلر و اهل منطقک مقولاتدن بختی بالذات اولیوب بلکه بالعرض اولدیغندن کتاب مقولاتی طی ایلدیلر و عکس بختی بعض جهته قضایا بختہ تابع اولدیغندن انی دخی کتاب عبارہ به الحاق ایتدیلر سکرہ ماده مخصوصه حسبہ اولیبه رق علی العموم مطالی انتاج اتمی حیثیله قیاسدن بخت ایدوب قیاسدن بحسب الماده بختی حذف ایتدیلرکه برهان وجدل و خطابت و شعر و سفسطه دن عبارت ولان کتب خمسہ در و بعضیلردخی انلره دائر جزئی بختلر یازدیلر و الحاصل اشبو مباحث خمسہ بی حذف ایله کان لم یکن حکمنه قویہ رق انلردن غافل اولدیلر حالبوکه مواد خمسہ مذکورہ فتنه غایت مهم و معتنا بختلردر سکرہ فن مذکورده مباحثی تکثیر و مباحثاتی توفیر ایتدکلرندن و فن مذکور فی الاصل علوم سائرہ به آلت اولقی اوزره وضع اولمشیکن آلتی حیثیتدن قطع نظر قلنہ رق و غرض اصلی صدندن چقبیلہ رق برأسه فن اولسی حیثیله نظر ایلدکلرندن فن مذکورده سوز و زایوب مباحثات توسع یتدی و ابتدا بونی بیان امام فخرالدین رازیدر و اندن سکرہ افضل الدین الخونجیدرکه اهل مشرق شمعی اعتماد و اعتباری انک کتابلرینه در و مومی الیهک بوقسنده کشف الاسرار نام کتابی واردر انجیق پک اوزوندر و مختصر موجزی واردرکه تعلیم خصوصننده برکوزل کابلدر سکرہ درت پیراق قدر مختصر الجملی واردرکه انده فنک قواعد و اصولی اجمال ایشدر شمعی بین الطلبة متداول اولوب انکله انتفاع اولنمقده در و صورتله کتب متأخرین متداول و مشهور اولوب متقدمینک کتابلری و اصوللری کان لم یکن حکمنه کیره رک متروک و مهمجور اولدی حالبوکه انلرک کتابلری بروجه مشروح منطقک فوائد و ثمراتیلہ ملودر و والله الهادی للصواب

ایک نجیبی قضایای تصدیقیه و انواعی یاننده اولوب کتاب عباره تسمیه اولنور اوچنجیبی قیاس و علی الاطلاق قیاسک صورت انتاجی یاننده اولوب کتاب قیاس تسمیه اولنور و بو بحث من حیث الصورة اولان مباحثک آخر بدر صکره درنجیبی کتاب برهان اولوب یعنی منج اولان قیاسدن بحث ایدر و نه کیفیتده مقدماتک یعنی اولسی واجب اولدیغی و یعنی افاده ایچون ذاتی و اول اولوق کپی نصل شرطله مشروط قیلندیغی بوکابده معلوم اولور و معرفات و حدود بحثی دخی بوکابده در زیر انلرده دخی مطلوب اولان بقیندر چونکه حد ایله محدود دیننده غیره به محتمل اولیده جق صورتله مطابقت واجب اولدیغدن متقدمین عندنده بو بحث دخی بوکابه تخصیص قیلندی بشنجیبی کتاب جدله ر اول دخی مشاغبات و مفالطاتی قطع ایله الزام خصمی مفید اولان قیاسدر و بونده مشهور اتدن استعمالی واجب اولان ماده لر و بو فرضی افاده ایچون بوکامخصوص اولان شرطلر بوکابده مذکوردر و قیاس صاحبی مطلوبک ایکی طرفنده وسط تسمیه اولنان جامعی تمیز ایله قیاسنی اسنباط ایده جکی موضعلر و کذا عکوس قضایا دخی بوکابده ذکر اولنور النجیبی کتاب سفسطه در بودخی خلاف حق افاده ایدوب مناظر انکله صاحبنه مفالطه ایده جکی برقیاس اوله رق غرض موضوعه نظرا فاسد اولغله آتی انجق قیاس مغالطی یلینوب اتدن حذر اولنق ایچون یازمشلردر بدنجیبی کتاب خطابتدر اول دخی جمهوری ترغیب ایله اناری بر مقصود اوزره سوق ایتمکی مفید اولان قیاس اولوب بو قیاسده مقبول اتدن استعمالی واجب اولان ماده لر دخی بو بحثده در سکرنجیبی کتاب شرعدر اول دخی برقیاسدر که بر شبنه اقبال یا خود برشیدن نفرت ایچون تمثیل و تشبیهی افاده ایدر و بونده قضایای تخیلیه دن استعمالی واجب اولنور معلوم اولور

❁ للمترجم ❁ بو مثله مواضعده کتاب لفظی مضای مشهوری اولان بر مجلد مضاسنه اولیوب بلکه بر فنک جنسده متحد اولان بر طاق مسائلی دمکدر که اکثر هلوم و قنون اول امرده کابله و کابله بابلره و بابلر فصلاره تقسیم اولنوب کتاب جنساری متحد اولان مسائلدن و باب نو ما متحد اولان مسائلدن و فصل بر نوع مسائلک صنوف متعدده سنک بر صنفدن عبارت اولور ❁ ثم کلام المترجم ❁

بو وجهله فن مذکور تهذیب و ترتیب اولندقدن صکره حکمای یونانیون تصویری مفید اولان کلیات خمس یعنی دخی لازم اولدیغنی کوروب بحث مذکور مستقل بر مقاله ایدرک فنک ابتداسنه علاوه ایتملیله ابواب منطق طقوز اولدی

❁ للمترجم ❁ بحث مذکور ترتیب و علاوه ایدن پور فیرووس نام فیلسوف ایدی که عصرینسک طلبه سی فص ارسطونک بعض محللرینی استصعاب و اسنشکال ایتملیله اول دخی کلام حکیم برمد خیل و مقدمه به محتاجدر که طلبه عصرک اذھاتی فاسد اولدیغدن اتی اکلامقندن عاجز اولمشلردر دیوب کلیات خمس یعنی بر کتاب

بر صورت حاصل اولور و بوجهله تجریده ترفی ایدرک نهایت بر کلی به واصل اولور که
 ارتق انک فوقنده دیکر بر کلی بولنه میوب کلی مذکور بسبب اولور مثلا اشخاص
 انسانان انلره منطبق اولان نوع صورتی تجرید اولنور صکره انلرایله حیوانانه
 نظر اولنوب ایکی طاقه منطبق اولان جنس صورتی تجرید اولنور صکره انلرک
 مجموعیله نباته نظر اولنور و هکذا جنس عالی به چیققیجه دک که جوهر در
 بوجهله تجرید اولنور و ارتق انک فوقنده بر کلی بولنه مدبضدن عقل انده
 توقف ایدر و چونکه جناب حق انسانه علوم و صنایعی ادراک که آلت اولان
 فکری احسان ایشدر و علم دخی یا ماهیاتی تصور یعنی حکمسنز ادراک سازج اولور
 و یا خود تصدیق یعنی بر امر آخره ثبوتیله حکم اولور بنه علی ذلك فنکرک
 تحصیل مطلوبیاته سعی یا تألیف طریقله کلبانک بعضی بعضیسته ضم اولنور
 دهند افراد خارجیه اوزرینه منطبق بر صورت کلبه حاصل اولویده صورت مذکور
 اول اشخاصک ماهیته علم و معرفت افاده ایشکله اولور و یا خود بر امر ایله امر آخر
 اوزره حکم اولنغله اولور که امر مذکور اول امر آخره ثابت اولوب بودخی تصدیق
 قیلندن اولور انجق حقیقته بونک فاتی دخی تصور راجعدر زیر حاصل اولدینی حالده
 بونک فائده سی دخی علم حکمتک مقتضاسی اولدینی و جهله حقایق اشیایه کسب و قوف
 و معرفتدر اشته فکریک بوسعی بعضا طریق صحیح ایله و بعضا طریق فاسد ایله
 اولدینندن صحیحک فاسد دن متمیز اولسچون مطالب علیه تحصیلنده فکریک سعی
 ایده جکی طریق تمیز ایشک لازم کلدی و بوکا میر و میران قانون منطق اولدی فن
 مذکورده حکمای متقدمین بحث و تکلم ایدر ایددی انجق ابتدا کلامری پارچه پارچه
 و متفرق اولوب ارسطونک ظهورینه دک هنوز مباحثی تهذیب و مسائلی جمع اولنماشیدی
 ارسطو ظهور ایشکده مباحثی تهذیب و مسائلی فصول اوزره ترتیب ایدوب فن
 مذکورری علوم حکمیته ک افدی و فایحه سی قبلی انکچون حکیم مشارالبهه معلم
 اول تسمیه اولدی و علم منطقه مخصوص اولان کتابسه دخی فص دینیلوب سکر کتابی
 مشتملدر که دردی صورت قیاس و دردی ماده قیاس حقیقه در تفصیلی بوجهله در که
 مطالب تصدیقیته ک انواعی اولوب بعضیسندن مطلوب اولان بطبعه بقیندر
 و بعضیسنندن مطلوب ظن اولوب انک دخی مراتب عیدیه سی اولدینندن قیاسدن
 بعضا افاده ابتدیی مطلوب حیثیته و بواعتبار کوره مقداتی علم و ظن شقرینسک
 قنبنندن اولسی مناسب اوله جفی جهته بحث اولنور و بعضا دخی قیاسدن مطلوب
 مخصوص اعتباریله اولیه رق بلکه خاصه انتاجی جهته بحث اولنور و اولکی بحثه
 من حیث ماده دینیلوب بقین و ظندن مطلوب مخصوصی منتج اولان ماده مراد اولنور
 و ایکنجی بحثه من حیث الصورة و قیاسک علی الاطلاق انتاجی دینیلور بنه علی ذلك
 کتب منطق سکر اولوب اولکبسی اجناس عالیه یا نسنده در که محسوسانک تجریدی
 انلره منتهی اولوب انلرک فوقنده جنس آخر بولنمز بوکا کتاب مقولات تسمیه اولنور

و كرك متأخرينك پك چوق تأليفاتى وارد ر بناقى ايله ابن الكمادك تأليفاتى كچي لكن
شمدى مغريده متأخرين ابن اسحقه منسوب اولان زيجه اعتماد واعتنا اينديلر وابن
اسحق اتى رصد موثوق اوزره ياميش شويله كه صقليه ده بريهودى اولوب بالذات
رصد ايله كواكبك احوال و حرركاته دائر تصحيح اينديكى معلوماتى اكا تحريروارسال
ايدرمش ديو زعم ايدرلر وزعلمرينه كوره كتاب مذكورك بووجهله اساس و مبناسى
موثوقدر صكره ابن بناء اتى تلخيص ايدرك منهج نام كتابى تأليف ايدوب اتدن اخذ
واستفاده ده سهولت اولديغندن ناس اكا هوس ايلدى مواضع كواكبى بيلكه احتياج
انجق اوزرينه احكام نجوميه بنا اولمقى ايجوندركه اوضاع فلكيه ايله ملل و دولدن
ومواليد بشره دن عالم انسانيه حادث اولان آثارى بيلكدن عبارتدر ننه كم اشاغيد
ان شاء الله تعالى خصوص مذكورى بيان و دليلارنى ايضاح ايدهرز

✽ للمترجم ✽ ملت اسلاميه ده ابتدا بوفسه سلوك ايدن محمد بن ابراهيم الفزارى نام
عالم فاضلدر ابن الادبى نظم العقاد ديو معروف اولان زيچ كيرنده ديركه يوزالى اتى
سنه سنده منصور خليفه يه هنددن بر كيمسه كلهرك سندهند ديو معروف اولوب نجومك
تعديلات معموله سيله برابر حرركاتى و خسوف و كسوفى و مطالع بروجى حاوى اولان
زيچ كتابى كتور مكله منصور دى كتاب مذكورك لسان عربى يه ترجمه سيله فيما بعد
حرركات كواكبده دستور العمل طوئلق اوزره بر كتاب تأليف اولمقى امر ايتمكين بوايشه
محمد بن ابراهيم الفزارى مباشرت ايدرك كتاب مذكوردن اخذ ايله بر كتاب ياپدى كه
بين المنجمين السند الهند الكبير ديو معروف اولوب ابو جعفر محمد بن موسى الخوارزمى دى
فزارينك بو كتابى اختصار فقط تعاديل و ميلده سندهند اصولنه مخالفت ايدرك تعاديله
فرس اصولنى و ميل شمسده بطليموس مذهبنى اختيار ايدرك بين المنجمين مشهور اولان
زيچ كتابى تأليف ايلدى كه اول وقت اربابى بيننده دهها زياده بكنمكله معمول به اولدى
بعده مأمون خليفه زماننده كتاب مجسطى ميدانه جيقه رق بطليموس مذهبى شوع
بولدى فن زيجه هندلور بيننده متداول اوچ مذهب اولديغى مروى اولوب انجق
عربه كچن يالكز سالف الذكر سندهند مذهبيدر

✽ علم منطق ✽

علم منطق ماهياتك تعريفارنده و تصديقاتى مفيد اولان ادله ده فكرك صحيفنى فاسدندن
تميز ايدن قوانيندر بونك يياني بووجهله دركه ادراكاتده اصل اولان خواص خمس ايله
ادراك اولوب كرك ناطق و كرك غير ناطق بالجمله حيوانات بوادراكده مشتركدر و انسان
سائر حيواناتدن انجق محسوساتدن مجرد اولان كليياتى ادراك ايله متميز اولور شويله كه
بر طاقم اشخاص متفقه دن زنده اول اشخاص محسوسه نك جيقه منطق و شامل اولان
بر صورت حاصل اولور اشته اول صورت كليدر صكره ذهن مذكور اشخاص متفقه ايله
بعض خصوصاتده اول اشخاصه موافق اولان ديكر بر طاقم اشخاصه دى نظر ايدوب
انده بوايى طلاقك توافق ايندكلى خصوص اعتبار ايله اينكسنده منطق اولان ديكر

اطرافند . دور ایدر فرض اولدینی حالدہ مدار شمسک نصف قطری اولغسلہ طوب
 کله سنک تقریباً شمس ابکی سنده قطع ایله جکی مسافہ بی شمس یگری درت ساعتده
 قطع ایتمک لازم کلور بوايسه دائره امکاندن خارجدر بونسبت اوزره ساؤ ثوابتک حول
 ارضده دور ایتمسنی بتون بتون عقل نجوزایده مز زیرا ثوابتک بزه اک یقین اولنلریله کره ارض
 بینده اولان بعد مسافه شمس ایله ارض بینده کی مسافه نک بوزیک قانی اولدینی مبتدر
 حتی سیارات ایچنده شمسدن اک زیادہ بعد اولان کوکب اک صکره کشف اولنان
 لوور په نام سیاره اولوب بونک حول شمسده اولان مدار ی ساعتده اون ابکی میل آلور
 روپور ایله تقریباً اوچبوز بو قدر سنده قطع اولنیلہ جک بر مسافه اولوب بومدار اوزره
 برکه یا پلسه یعنی شمس بو قدر یوک فرض اولنسه ویک کوچک کورینان ثوابتدن
 رینه واریلوبده اورادن بو جرم عظیبه نظر اولنسه بر کوچک کوکب کبی کورینه جکی
 بعض حکما بالحساب اثبات ایتمشدر بوسورتده بو قدر ثوابتک کندی سیاراتیله برابر
 یگری درت ساعت ظرفنده حول ارضده دور ایتمسنی بر وجهله حد امکانده دکلدر هیئت
 قدیمه نک ابطالی حقدہ سرد اولمش اولان ادله نک اقواسی اشبو بعد ماده سیدر

والعلم عند الملك العليم

بعض اسلاف هیئت قدیمه بی شرع شریفه توفیق ایله تفاسیری دخی اکا تطبیق
 ایندکری کبی شمدی هیئت جدیدہ یه سالک اولنلرک بعضیسی دخی بونی شرع شریفه
 نوبق داعیه سبله ❀ وتری الجبال نحسبها جامده وهی تمر مر السحاب ❀ والشمس
 تجری لمستقر لها ❀ کبی بعض آیتلر ایراد ایدرلر شرع شریف ایسه ایکبسندن دخی
 ریدر زیرا شرع شریف مجرد احکام الهیه بی عباده تعلیم ایچون اولدیفسندن هیئت
 عالمک یسانی وظیفه شرعدن خارجدر اهله نک کیفیندن سؤال ایدنلره ❀ قل هی
 مواقیت للناس ❀ آیت کریمه سبله جواب ویرلسی دخی بوکا دلیل جلیدر

❀ فن الازیاج ❀

فن زیج هر کوکب حرکت مخصوصه سنه ووضعه سرعت و بطور واستقامت ورجوع
 وسائر احوالندن اوله رق براهین علم هیئتک افاده ایتمش اولدینی نتایج منحصله سنه دائر
 برطاقم قوانین اوزرینه مبنی اولار برصناعت حسابیه درکه انکله کواکبک کتب هیئندن
 مستخرج اولان قوانین اوزره حرکاتی حسابیجه هر قننی وقت مفروضده اولورسه
 اولسون افلاکنده اولان مواضعی یلنور

بوصنا عتک شهور وایام وتواریج ماضیه بی بیلک خصوصنده کندینک مقدمات
 واصول موضوعه سی مشابه سنده اوله رق برطاقم قوانینی وواج وخضیضی ومیلاری
 وانواع حرکاتی بیلک وبعضیسی بعضیسنندن استخراج ایتمک کبی برطاقم اصول
 مقررہ سی واردرکه متعلیبه موجب سهولت اولق ایچون انلری جداول مرتبه یه وضع
 ایدرلر صناعت مذکورہ یه فن ازیاج نسیمه اولنور وبوفن ایله بروقت مفروضده
 کواکبک مواضعی استخراج ایتمک تعدیل وتقوم دینلور بوفنده کرک متقدمینک

طولاشور نجوم توابع مقدملری معلوم اولیوب قری دخی سیاراتدن عداید رر ایدی
 مؤخر اهبت جدیده ظهورنده رصد دورینسارلیله مشترینک درت و ذخلک یدی
 و سیارات جدیده دن اورانوس دینیلان کوبکک الی هدد نجوم توابعی اولدیغی و فردخی
 ارضک نجم تابعی ایدوکی اثبات اولندی

قسم رابع نجوم ذوات الاذنابدر بونلر دخی شمسک اطرافنده سیر ایدوب مدارلری
 اگرچه ارضک مدارسنویسی کبی بیضی الشکل ایسه ده ارضک مدارلری برمنوال سابق
 دائرة حقیقه یه قریب اولوب بونلرک مدارلری یعنی شمسک اطرافنده رسم ابتدکلری
 قطوع ناقصه غایت مستطیل اولدیغندن خط مستقیم اوزره حرکت ایدر کبی کورینورلر
 بوجهنله برفتنه بسی ارضه یاخود قره چارمسون دیوبعضیلر خوفه دوشر لکن مجرد
 بر احتمال وهمیدر اشنه نجوم ذوات الاذناب و توابعله برابر جمیع سیارات شمسک
 اطرافنده دور ایدوب مجموعی بر عالم عد اولنور سائر نجوم ثوابت دخی بر شمس اوله رق
 انلرک دخی سیارات و توابعی اولوب هر بری کنددی سیارات و توابعله طاقم طاقم بر عالم
 اولغله بوعالم دنیا نیمه یوزیک عوالمی شامل برفضای لاینهای اولمش اولور و شمس
 کنددی مرکزنده اوله رق بکرمی بش کون اون الی ساعت فرق سکر دقیقه ده بدور
 ابتدکی مثبت اولوب انجیق کنددی سیارات و توابعله برابر بر برده طور و رمی
 بوخسه بر طرفه کیدرمی و یاخود جله شمس لرک یعنی کافه نجوم ثوابتک مرکزی
 اوله رق بر شمس اعظم موجود اولوبده کرک بوشمس و کرک سائر ثوابت کنددی طاقم لریله
 برابر انک اطرافنده دهر ایدر لر می بورازی یلنه مش و بو معما شمندی به قدر حل اولنه مامش
 و بوندنصکره دخی حل اولنه مبه جنی واضحاتدن بولنشدن فقط بونکلکه انسانک نصل عاجز
 بر مخلوق اولدیغی متین اولور و حکم خفیه الهیه شویله طورسون مشهوداته دائر اولان

معلوماتی مجهولاته نسبتله لاشی مثابه سند ایدوکی ثبوت بولور سبحان العلیم الحکیم
 هیئت جدیده اصحابنک خلاصه مقاللری بووجهله اولوب تفصیلی کتب هیئنده در
 هیئت قدیمه تک ابطالی ایچون دخی ادله عدیده سرد ایتشدر انجیق بو مقامک
 اول تفصیلانه و ادله مذکورده تک منع و معارضه دن سالم اولوب اولدیغنه دائر مباحثاته
 تحمیلی اولدیغندن یالکر برهم اجالی اولقی ایچون اجالا بعض دلیللرینه بروجه آتی
 اشارت ایدلم متاخرین اهل هیئت دیرلر که شمس ساکن و ارض متحرکدر لکن
 سرعت ایله سیر ایدن برسفینه یاخود عربه ایچنده بولنسان کسه به طالع و طالع حرکت
 ایدور کوروندیکی کبی بر یوزنده اولنره دخی شمس حرکت ایدور کبی کورینور زیر شمس
 کره ارضه نسبتله بر ملیون بو قدر یوزیک کره کبیر و کره ارض بو اجرام علویه تک
 ایچنده بر جرم صغیر اولغله انک مرکز اولسی و اطرافنده شمس ایله برابر بوجه کواکب
 دور ایتسی عقلدن بعیددر و برده شمسک ارضدن بعدی اونوز بو قدر ملیون فرسخ
 اولغله بالفرض بر ثابته ده پدی بوز الی زراع مسافه قطع ایدن طوب کله سی شمردن
 چیقسه تقریباً اون ایکی سنه ده کره ارضه واصل اوله ییلوب اشمو مسافه شمس ارضک

بر وجه سابق مرکز عالم و فردخی بروجه آتی نجوم توابعند زبرا بواجرام
علویه دزت قسمدر

قسم اول نجوم ثوابندر که ذاتا ضیادار اولوب نظر اولندفده کویا اجلوب قبانور کبی
کورینور بونلرک برطاقی کوردیکمز نیجه بیک کواکب نامعدوده در که قرب و بعد
حسیله بعضیسی یوک و بعضیسی کوچک کورینور و برطاقی دخی زیاده بعید
اولدقلرندن کوزله کوریه میوب رصد دور بینرله کوریلور و برطاقی دخی پک زیاده
بعید اولدقلرندن موجود اولان دور بینرله دخی کوریه میوب بوندن صکره دها اعلی
دور بینر باییلورسه کورلمری امید اولنور و بونست اوزره بروقتده کوریه مبه چک
برطاق کواکب ثابته موجود اولمی لازم کلور اشته شمس دخی بوکواکب
ثابته دن بریسیدر

قسم ثانی نجوم سیاره در که ذاتا ضیادار اولیه رق شمس دن استفاده انوار ایدن
نجوم اولوب نظر اولندفده آچلوب قبانور کبی پارلامیوب بلکه بردوزی به منور کورینور
بونلرک اولسان نجسه متحیره ایله مؤخر اکشف اولتان بعض کواکبدر کره ارض دخی
بونلر دن بریسی اولوب بعض سیاراته نسبتله یوک و بعضیسنه نسبتله کوچکدر
یکرمی درت ساعتده برکه کندی مرکزنده و سیارات سازه کبی سنهده برکه دخی بروج
اتی عشرده بندن دیکرینه نقل ایدرک شمسک اطرافنده دور ایدر انجق مدار سنویسی
یعنی شمسک اطرافنده دور ایله برسنهده قطع ایتدیکی دایره که قد مانک منطقه البروج دیو
رسم ایتدیگری دایره دن عبارتدر دایره حقیقه یعنی نام الاستاره دکلدر و شمس دخی
اول دایره نک مرکز حقیقه سنده بولنجوب بلکه نقطه احتراقنده در بوجهنله
ارض شمس گاه تقرب و گاه تباعد ایدر الک زیاده تقرب ایتمی کانون ثانی آینه در که
اول وقت ارضک شمس دن بعد مسافه سی (۵۱۲ ۹۲۵ ۴۳) فرسخ اولور و الک زیاده
اوزاقلنی تموز آینه در که اول وقت ارضک شمس دن بعد مسافه سی (۴۳۲ ۸۵ ۳۵)
فرسخ اولور کره ارضی هر طرفدن هوای نسیم احاطه ایدوب انکله برابر دور ایدر
اشبوطبقه نسیم کره ارضدن یوقار و طوغری بعدی اون بش فرسخ اولوب اونه طرفی
اشردر یعنی هوای نسیم دن پک زیاده ادق و الطف بر هوا اولوب مواد حیاتبه دن
کاریدر

وسائر سیاراتک اطرافنده دخی بویه بر طبقه نسیم اولدیغندن کره ارض کبی انلردخی
ذی حیات برطاق مخلوقات ایله متلی و قرده ماده حیات اولان نسیم بولندیقندن حیواناتدن
خالی اولسنی زعم و تخیل ایدرر و العلم عند الله اما سیاراتده نسیم اولوبده قرده
اولماسنی خسوفانده ضیانک سیاراتده منطف و منعکس اولوبده قرده اولماسیله
اثبات ایدرر

قسم ثالث نجوم توابعدر که سیاراتک اطرافنده دور ایدن نجومدر فردخی بونلر دن
بری اولوب آیده برکه ارضک اطرافنده دور ایدر و ارض ایله برابر دخی شمسک اطرافنی

یوز اوتوز سنه سنه مذکور کتاب مجسطی بی تألیف ایتشدر کتاب مذکور اون اوج
 مقاله بی شامل بر اثر بیهمتا اولوب اندن اول بوفنده بویله بر کتاب لطیف کشیده رشنه
 تألیف اولماشدر اندن صکره کلن اهل هیئت دخی همان کتاب مذکور شی شرح
 وایضاحه یاخود تلخیص و اختصاره صرف همت ایشلردر بعض محققین دیشدر که
 هیچ برفنده جیع مسائل فنی جمع ایش بر کتاب یوقدر الابوصورنده اوج کتاب تألیف
 اولمشدر اولکیبسی علم منطقده کتاب ارسطو ایکنجیبسی علم هیئنده کتاب مجسطی
 اوجنجیبسی علم نخوده کتاب سبویه در * تم کلام المترجم *
 کتاب مجسطی بی حکمای اسلامیه دن نیجه ائمه اختصار ایشلردر ننه کم ابن سینا
 انی اختصار ایله تعالیم شفایه درج ایتشدر و حکمای اندلسدن ابن رشد ایله ابن سیم
 و ابن الصلت دخی كذلك کتاب مذکور تلخیص ایشلدر ابن فرغانینک دخی هیئت
 ملخصه سی واردر که انده براهین هندسیه بی طی ایله فنی اختصار ایشلدر
 * للمترجم * مؤخر بوفنک بتون بتون اساسی دکشمش و هیئت جدیده هیئت قدیمه به
 نسبتله فن آخر کی اولمشدر ایکبسنک دخی تفصیلی محلازنده مبسوط اولوب انجیق
 حقیقت حال فی الجملة معلوم اولوق ایچون ایکبسنه دخی اجالا اشارت ایدلم معلوم اوله که
 طلوع وغروب حسبیه مشهود من اولان حرکت بومیه شمسیک و سایر اجرام علویه تک
 حول ارضده دورانیله می اوله یور یوخسه ارضک کنندی مرکزنده دورانیله می اوله یور
 بوراسی بین الحکما منازع فیه بر مسئله اولوب قد مادان فیضاغورث کی شق ثانی به
 ذاهب اولنلر وارایسه ده جهور حکمای متقدمین شق اولی ترجیح ایدوب دیدیلر که
 مرکز عالم کره ارض اولوب جیع کواکب انک اطرافنده دورایدن و سبعة سیاره که
 قرعطار دزهره شمس مرخی مشتری زحلدر و شمس ایله قره نیرین و باقبسنه خسته
 متحیره تسمیه اولنور بونلردن هر بری بر فلکده و جله ثوابت فلک ثامنده مرکزدر
 و جله سنی فلک اطلس محیط و محدود اوله رق انک اونه سنده برشی اولوب لاخلا و لاملادر
 چونکه حکمتجه بوشلق محال اولوب سلسله موجوداتک الی غیر النهایه کتمی دخی
 بعض برهانلرایله ابطال اولنمش اولدیغندن فلک اطلسدن اونه سی عدم صرف اولوق
 لازم کلشدر و هر فلکک کندویه مخصوص بر حرکت ذاتیه سی اولوب مثلا فلک شمس
 ذاتا غربدن شرقه حرکت ایدرسده فلک اطلس بکرمی درت ساعته بر کره شرقدن
 غربه دور ایندیکنندن و فلکک بر برینه متصل و مماس اولدیغندن انک شدت دورانیله
 افلاک سازه دخی کواکبلریله برابر کره ارضک اطرافنده دورایدنر اشته هیئت قدیمه تک
 اساسی بودر مؤلفک یسانی دخی بواساس اوزره مبیدر لکن مؤخر هیئت جدیده
 ظهوریله اشبو هیئت قدیمه متروک و مهجور اولمشدر شویله که حکمای متأخرین
 شمسی مرکز اعتبار ایدوب و ابعادک تهاپسنه دائر قد مانک بر منوال سابق سرد ایش
 اولدقلمی برهانلری منع و جرح ایلوب دیدیلر که بو عالم حصر و حساب کزن نیجه یک
 اجرامی حاوی برفضای غیر متناهدر و شمس ایله قریب سارادن اولوب بلکه شمس

وسکره لری دخی ملت اسلامیه ده رصد تنظیمه رغبت و مبادرت اولمش ایسه ده توالی
 فن و حوادث ایله ثبات واستقرار بوله میوب کان لم یکن حکمنه کیرمشدر فقط هیئت
 وزیح فلری ملت اسلامیه ده خیلی ایبر و لیوب مقدم ومؤخر بوفنلره داترک چوق کابلر
 تألیف اولمشدر و بوفنلره زیاده کسب شهرت ایدنلردن بری دخی جعفر بن محمد
 ابن عمر ابو معشر البخلی اولوب هیئت وزیچدن تصانیف مقبوله سی واردر واحکام
 نجومده مهارت تامه ایله معروف اولوب حتی بر ماده بی قبل وقوعه خبر ویرد یکچون
 خلیفه مستعین کندوبی بر خلیفه قامچی ایله ضرب ایتدیکندن اصبت ففوقبت دیرایش
 دیو مرویدر والعهده علی الزاوی ونصیر طوسی ایله مؤخر علی قوشچی دخی رصد
 کواکب ایله مشغول اولمشرایدی سلطان مراد ثالث عصرنده در سعادتده دخی رصد
 تنظیمه مبادرت اولمش ایسه ده وقت وحالک عدم مساعده سیله مهجور اولمشدر

تم کلام المترجم *

فن هیئت برصناعت شریفه در انجق پک چوق کپسه لک ظن و ذهابلری کبی صورت
 سماواتی و ترتیب افلاک و کواکبی نفس الامرده اولدیغی وجهله مثبت و مفید دیمک اولیوب
 بلکه شوحرکاتدن افلاکک بوسورت وهیئتلری لازم کلدیکنی افاده ایدر برشبثک ایسه
 لوازم مختلفه سی اوله بیلور واکر بوحرکات لازمدر دیرایسک لازم ایله وجود ملزوم اوزرینه
 استدلال قیلندن اولوب بروجهله حقیقت حالی مفید و مثبت اوله مز

للمترجم * یعنی حرکات مشهوده سماویه دن افلاکک شو صورت وهیئتی لازم کلدیکنی
 فن هیئته معلوم و متین اولور لکن افلاکک اول هیئته منحصر اولسنی اقتضا ایتمز
 وافلاکک کاهی حقهانه هیئته اولدیغی فن هیئته یلنه مز اما اگر حرکات مذ کوره
 هیئت مذ کوره دن لازم کلمشدر دینله جک اولورسه حقیقت حال بروجهله ثبوت بولمز
 زیرا لازمک وجودی ملزومک وجودنی موجب اولمز مثلا آتسه حرارت لازم اولدیغی حالده
 حرارتک وجودی آتسک وجودنی اقتضا ایتمز زیرا حرکته یاخود شمس ایله دخی حاصل
 اولق احتمالی واردر * تم کلام المترجم *

بونکله یله فن مذ کور بر علم جلیل اولدیغی مستغنی اتیان دلیل اولوب ارکان
 تعالیمدن بریدر بوفنده تألیف اولمش اولان کابلرک اک اعلامی بطلیوسک مجسطی
 نام کایدن بطلیوس مذ کور اسملری بطلیوس اولان ملوک یوناندن دکلدر نسه کم
 کاب مذ کورک شرحلرنده تحقیق اولمشدر

للمترجم * اسکندردن صکره یونان دولتی متعدد قسملره منقسم اولوب بونلردن
 بری دخی اسکندریه حکومتی ایدی واسکندریه ده حکومت ایدن ملوک یونانیسه یه
 بطلیوس دینیلوردی لکن کاب مجسطینک مؤلفی اولان بطلیوس بونلردن اولیوب
 بلکه علوم ریاضیه ده امام اولان بطلیوس فلوزیدر که علم حرکات نجومیه واسرار فلکیه
 انده نهایت بولمش وبوعلمه دائر ابادی یونانیونده متفرق ومنتشلت اولان اوراق و آثار انک
 عندنده مجتمع اولمشدر ومسقط رأسی مصر الکاسی اولوب تاریخ میلاد حضرت هبساک

بوفلرايله اشتغالدن كبر و طور محبوب مشهور زيج صاحبي ابن الاعلم و عبد الرحمن بن
 عمر بن محمد بن سهل الصوفي و جعفر بن المكتفي بالله ابو الفضل و ويچين بن و ستم
 ابو سهل الكوهي و ابراهيم بن هلال بن ابراهيم بن زهرون ابو اسحق الصابي و اصطرلاب
 صاحبي احمد بن محمد ابو حامد الصاغاني كبي بو علمرده ماهر و متبحر كيمسدر بغدادده
 اكسك اولماشدر ملك عضد الدوله بن بويه دخي بغدادده و رودنده اصحاب علم
 و حكمته زياده اكرام و احترام ايدوب حتى كثيراما سالف الذكر جعفر بن المكتفي بي
 مجلسنه جلب و خلوت ايله مصاحبتن خالي اولماز ايمش و ابن الاعلم ايله عبد الرحمن
 الصوفي بي كندوسنه نديم و استاذ ايدوب حتى علم و معلمين ايله افتخار اولنديغي حالده
 بنم علم نحوده استاذم ابو علي الفارسي و حل زبيده استاذم شريف ابن الاعلم و كواكب
 ثابته نك سير و اما كنده استاذم صوفيدر دير ايمش و حساب و هندسه ده تأليفات
 مشهوره صاحبي هلي بن احمد ابو القاسم المجتبي الانطاكي بي دخي اكثر يا حضورينه
 جلب ايله اكرام و احترام ايدرمش هلال بن حسنك تحريري اوزره سالف الذكر
 عبد الرحمن صوفي (۲۷۱) سنه سي محرمنك اون دردنجي كيجه سي ري شهرنده تولد
 و (۳۷۶) سنه سي محرمنك اون اوچنجي كوني بغدادده وفات ايمش و جعفر بن المكتفي
 دخي (۲۷۴) سنه سنده وفات ايمشدر ابو القاسم انطاكينك وفات دخي بغدادده
 (۳۷۶) سنه سنده در ابن الاعلم دخي عضد الدوله نك وفاتنده برينه پكن اوغلي
 صمصام الدوله زنده نظر اعتبار و اقبالدن ساقط اوله رق حج شريفه كيدوب عودتنده
 (۳۷۵) سنه سي محرمنده عسيله نام محلده وفات ايمشدر و ملك شرف الدوله بن
 عضد الدوله بغدادده كلمرك برادري صمصام الدوله بي ملك عراقدن اخراج ايتدكده
 علوم حكيمه نك ترويجنه رغبت ايتديكي ائشاده مأمونك وقتنده اولديغي كبي آلات
 رسديه تنظيمي اراده و بوبابده سالف الذكر ابو سهل كوهي به اعتماد ايتكله اودخي
 شرف الدوله نك بغدادده كي سرايي بائجه سنك نه ايتنده برصد خانه بنا و آلات رسديه بي
 اعمال و انشا ايدوب (۳۷۸) سنه سي صفرنده واقع حزينانك التجي جمع ايرتسي كوني
 قضات و كبار دولت و علمي فن اول رصده خانه ده بالاجتماع و آلات رسديه بي بالمعاينه
 وضع رصده وضع فلكه مطابقتنه و آلاتك غايت اهتمام ايله ياپلش ايدوكنه و يوم
 مذكورك كيجه سنده شمسك رأس سرطانه داخل اولد بغنه دائر بر محضر ياپمشرايدي
 بعدده سنه مرقومه جامدي الاخره سنك اوچنجي صالي كوني بنه ذوات مرقومه رصده
 خانه ده بالاجتماع يوم مرقومه طلوعدن درت ساعت مورونده شمسك رأس ميرانه
 دخولي رصده اولنوب بونك ايجون دخي برقطعه محضر ياپمشارددر و بو محضر لري
 امضا ايدنلر قاضي ابو بكر بن صبر و قاضي ابو الحسين الخوزي و ابو اسحق ابراهيم بن هلال
 و ابوسعده الفضل بن بولس النصراني الشيرازي و رصده صاحبي ابو سهل و ويچين بن و ستم
 و ابو الوفا محمد بن محمد الحاسب و ابو حامد احمد بن محمد الصاغاني الاصطرلابي و ابو الحسن
 محمد السامري و ابو الحسن المغربي نام ذوات فضائل سمات ايددي

اوزرینه وضع و دیگرکرتک اشاعی او جلری افقه شبهه بر دیگر کرسی اوزرینه اقامه اولنور
ووقت رصدده اشبوزات الخلق الته بش نفر رصد کوروب رصدکوا که اشتغال
ابدلر بونک صورت استعمالی مجسطیده وسائر کتب هیئتده مبسوطدر مؤخر
فرنگستانده بیوک دورینلر ودرلو آتلا ایجاد اولنغله الحاله هذه رصد خانه لر کثرت آلات
وادوات ایله مملو و معهور و فنک طلبه واستادلری متکثر و موفوردر ❁ تم کلام المترجم ❁
اما ملت اسلامیه ده رصدده پک اوقدر اهتمام واقع اولوب یالکز مأمون وقتنده بوکا
براز هوس اولنمش حتی ذات الخلق تسمیه اولنسان آلت دخی یا پلش ایدی انجق ناتمام
قالوب مأمون وفات ایتد کدن صکره دخی رسم و اثری بیله زائل وناس دخی اندن غافل
اولدی صکره کلنلر ارساد قدیمه به اعتماد ایلدیلر لکن مغنی و کافی دکلدر زیرامرور
زمان ایله حرکات دخی مختلف و متفاوت اولدی و برده رصدده حرکت آلتک حرکت
افلاک و کوا که مطابقتی تقریبی اولنغله تحقیقی اوله رق افاده مرام ایتدیکندن زمار
اوزادجه بو تصرف تقریبیک تفاوتی ظاهر اولور

❁ للمترجم ❁ مأمون خلیفه رصدکوا که میل ورهبت ایتد که زیح صاحبی مشهور
عباس بن سعید الجوهری وسند بن علی و خالد بن عبد الملك الزودی و یحیی بن ابی
منصور نام ذوات فضائل سماته آلات رصدیه نک تنظیمی امر ایتکلله انلردخی بغدادده
شماسیه ده رصد قوروب (۲۱۵) سنه هجریه سنده ارساد کوا که مباشرت ایتشلر ایدی
اشته ملت اسلامیه ده ابتدا رصدده اشتغال ایدن بونلدر و اول وقت دمشقده جبل قاسوند
یه بو ذاتلرک معرفتله آلات رصدیه تنظیم اولنوب اوراده دخی رصد افلاک اشتغال
ولنوردی اوچ سنه قدر بو خصوصه صرف همت اولنوب بعده مأمونک وفاتی حسبیه
رصد اموری دخی متروک و معطل قالمشدر

بعده بتانی دیو معروف اولان مشهور زیح صاحبی محمد بن جابر بن سنان ابو عبد الله
الحرانی دخی (۲۶۰) تاریخ هجری بسنده رصدکوا که مباشرت ایدوب (۳۰۶) سنه سنه قدر
بونکله مشغول اولمشیدی و بعده زقه اهاپسندن بنی زیات ایله یله بغدادده کلوب
عودتده (۳۱۷) سنه سی خلاننده اثنای راهده فوت اولمشدر فی الاصل حران صایلرندر
اولوب کوا کیک تصحیح ارسادی و امتحان حرکاتی خصوصنده ائک کعبه ملت اسلامیه ده
کسنه واره مدی دیو بعض علمای فن تصریح ایتمشدر

وانساب جیر حقیقه مؤلف اولان کاب اکلیک مؤلفی و تألیفات سائر صاحبی مشهور
حسن بن احمد بن یعقوب ابواجده همدانی دخی اول عصرده بر کوزل زیح ترتیب و تألیف
ایتمشدر که اهل بمن اکا اعتبار ایتشلدر و بعض مورخین دیمشدر که فاضل مشارالیه
یمنده ظهور ایدن علمائک افضلدر (۳۴۴) تاریخنده صنعاده محبوس اولدیغی حالده
وفات ایتمشدر اول عصرده ممالک اسلامیه نک سائر طرفلرند دخی بو علملر شایع
و منشسرایدی

و برمنوال سابق مأمونک وفاتیه رصد اموری معطل قالمش ایسه ده هیئت وزیح اصحابی

و کذا اهل اسلام دن دخی بوفندن کتاب تألیف ایدن اولوب ال مشهوری ابن هتندر
 وسائر حکمای اسلامیه نک دخی کوزل تألیف لری واردر
 ❁ للمترجم ❁ فن مذکور شمعی پک زیاده ایلروله مش اولان رساملفک موقوف علیهی
 اولدیغندن بو عصرده دخی پک زیاده نظر و اعتبارده در

❁ علم هیئت ❁

فن مذکورده کواکب ثابتہ و متحرکه و متحرکه و متحرکه نک حرکات دن بحث اولنوب
 اول حرکات ایله دخی طریق هند سه سه جه اشبو حرکات محسوسه بی موجب و مقتضی
 اولان اشکال و اوضاع فلکیه اوزرینه استدلال اولنور شه کم حرکت اقبال و ادبارک
 وجودیله مرکز ارضک مرکز فلک شمسه مابین اولسی اوزرینه و کواکبک رجوع
 و استقامتیه کواکبک فلک اعظمی داخلنده متحرک اوله رق کواکبی حامل اولان
 افلاک صغیره نک وجودی اوزرینه استدلال قلندیغی و کواکب ثابتہ نک حرکتیه
 فلک ثامنک وجودینه و میلرک تعددی سببیه کواکب واحدک متعدد فلک لری اولدیغنه
 حکم اولندیغی کبی و حرکات دن کیفیات و اجناس دن موجود اولن لری ادر اکر انجق
 رصد ایله در زیر حرکت اقبال و ادباری و کذا افلاکک ترتیب و طبقاتی و کواکبک
 رجوع و استقامتی وسائر امثالنی بز انجق رصد ایله ییلورز و یونانیون رسده زیاده اعتنا
 و اهتمام ایدوب بونک ایچون کواکب معینک حرکتی رصد ایتککه وضع اولنش اولوب
 ذات الخلق تسمیه اولنان آلتی انخا ایدر لرایدی آلت مذکورہ نک صناعت عملی
 و حرکتک حرکت کواکبه مطابق اولسنک دلائلی ابادی ناسده منقولدر
 ❁ للمترجم ❁ یونانک مشهور راصدری مطون و اوکلیپون نام کیسه ز اولوب میلاد
 حضرت عیسان در تیوز بوقدر سنه مقدم آتته ده رصد ایله مشغول بولنش لرایدی
 وانلردن تخمینا ایک یوز بوقدر سنه صکره ایبرخس نام فیلسوف دخی ردوس جزیره سنده
 کواکبی رصد ایدرک خبلی شیلر بولنشدر و اشبو ایبرخسک تولدی بروسه طرفلرنده
 اولوب حکمای کلدانیون دن اخذ و تحصیل ایلشدر اسرار النجوم نام کتابی عربی به
 دخی ترجمه اولنشدر کتاب مرقوم کندوسنک بوفنده درجه کالی مثبت اولور بطلمیوس
 دخی کتاب مجسطیده ایبرخسک ارسادینه اعتماد ایتشدر چونکه بطلمیوس کواکب
 متحرکه نک اوضاع و حرکاتنه دائر سائر توالیف یونانیه ده ارساد موثوقه بوله مدیغندن
 بو یابده کلدانیلره اعتماد ایتککه مجبور اولشدر رصد کواکب ایچون متعدد آلتلر
 اختراع اولنش اولوب بولنردن بریسی دخی ذات الخلق دیدکلری آلتدر که بربری ایچنده
 التی حلقه سی اولوب اولکبسی حلقه نصف النهاردر که سائر حلقه لرنک ایچنده در
 ایکنجبسی حلقه طول خارجه و اوچنجبسی منطقه در دردننجبسی حلقه ماره
 بالا قطب الاربعه در که منطقه حلقه سبله زوایای قائمه اوزرینه تقاطع ایتدیربلرک
 اکا لجنوب یا بشدیریلور بشنجبسی حلقه طول داخله و النجبسی حلقه عرضدر
 بو حلقه ل اصحاب فن بیننده افق تسمیه اولنان برکریسی اوزرینه نصب و جلله سی التی دبرک

تخصیصی ایچون بلاد رومه کیتشدر و بویولده طوغریسی پک زیاده صرف مقدرت
ایتمشدرر الکیوکری ابو جعفر محمد اولوب هندسه و نجوم و عددده دیکرلرینک فوقنده
و برادری احمد علومده انک دوننده ایدی الاحیل هندسیه ده اکا دخی فائق ایدی
زیرا بوقنده قدماتک کشف ایده مدیکی نیجه مشکلاتی حل ایتشدر اوچی برادرلی
حسن دخی هندسه ده متفرد ایدی و کندوسنه علم هندسه فطری و موهبه الهیه ایدی
زیرا کتب هندسه دن بالکن اصول اقلیدسک الی مقاله سنی او قومشکن علوم هندسیه ده
استعداد مادرزادی حسبله سائرلرینک واره مدیغی حد و درجه لره وارمش و مجرد
قوه فکریه سیله برز او یه نک اقسام ثلثه و مساویه یه اقسامی و برنسبت اوزره متوالی
اولان ایکی خط ییننده ایکی خط طرحی کی اوائلک استخراج ایده مدیکی نیجه مسئله لر
استخراج ایتشدر اشته فن مخروطیه ده دائر مؤلفک ذکر ایتدی کی کتاب بونلره منسوب
اولوب انلرک ماخذنی ابولنیوس نجارک کلیدر واشبو ابولنیوس عصر اقلیدس دن مقدم
بر مشهور مهندس اولوب فن مخروطیه ده دائر تألیف ایتش اولدیغی کابی بوقنده اصل
و اساس اولشدر

❖ علم مساحه ❖

فروع هندسه دن بری دخی علم مساحه درکه مساحه اراضیده محتاج الیه اولان برفن
اولوب ارشون یا قارش و یاسار بر اولچی اعتباریله و یا خود یکدیگره مقایسه اولندقدنه
بریرک دیکر بریره نسبتیله ارض معلومک مقدارینی استخراج ایتکدن عبارتدر مزراع
و بساتین اوزرینه عشر و خراج تعییننده و عرصه و اراضینک شرکا و ورثه ییننده
تقسیننده و بونلره مسائل خصوصلرده فن مذکوره محتاج اولنور والله الموفق للصواب
بمنه و کرمه تعالی
❖ المیزجم ❖ صنایع و آلاتک تکتری سبیله بوفن دخی شمعی پک زیاده ایبر اولشدر

❖ علم مناظر ❖

فروع هندسه دن بری دخی علم مناظر در فن مذکور بر علمدرکه انکله ادراک
بصریده وقوعه کلان اسباب غلط معلوم و متبیین اولور چونکله ادراک بصری
بر مخروط شعاعی ایله حصوله کلور که رأسی نقطه بصر و قاعده سی مرئی اولان شی
اولوب قریب کبر و بعیدی صغیر کور مکده و کذا صوالثنده و اجسام شفافه ارقه سننده
اشباح صغیره نک بیوک کور سننده و مطرک نقطه نازله سی یعنی بر قطره سی خط
مستقیم و شعله جواله نک دائره کور سننده و بونلرک امثالی خصوصلرده چوق کره غلط
واقع اوله کلدیکندن بو غلطک اسباب و کیفیاتی بوقنده براهین هندسیه ایله بیان اولنور
و کذا عرضلرک اختلافیه قرده اختلاف منظر دخی فن مذکوره مبین اولور که رؤیت
هلال و حصول کسوف ماده لری و بونلر کی دها نیجه مسائل خصوص مذکوره
مبئی اولور حکمای یونانیون دن نیجه لری بوفنه دائر مستقل کتابلر تألیف ایتشدر

مهندس اولیان بزم خانه مزه کیرسون دیو یازمش ایدی دیرلر و بزم شیوخ و اسانده مرزخی عقل و فکره کوره علم هندسه ایله عمارسه جامه په صابون کیدرکه کیر و پاسدن تطهیره وسیله مستقله در دیرلر ایدی

کریات و مخروطیات *

علم هندسه نك فروغندن بری دخی اشكال كریه ایله مخروطیاته مخصوص اولان هندسه در اشكال کریه حقیقده یونانندن مأخوذ ایکی کتاب وارد بری ناذوسیبوسک و دیگر بری منالوسکدر که کریاتک سطوح و قطوعندن بحث ایدرلر لکن ترتیب تعلیمده ناذوسیبوسک کتابی منالوسک کتابندن مقدمدر زیرا منالوسک اکثر براهینی اکتا توقف ایدر

* للمترجم * منالوس مشاهیر حکمای ریاضیه دن اولوب بطلمیوس دخی مجسطی نام کتابنده انی ذکر ایشدر کتابلری ابتدا سریانی په ترجمه وانوب بعده سریانیدن دخی عربی په نقل اولمشدر ناذوسیبوس دخی حکمای ریاضیه دن و مشاهیر مهندسیندن اولوب علوم ریاضیه دن تصانیف مقبوله سی وارد از جمله بری دخی مؤلفک ذکر ایلدیکي کتاب مشهور ایدر که کتاب اقلیدیس ایله کتاب مجسطی اره سنده اوقونه جتی کتابلرک اثمقبول واعلاسی اولدیغی علمای ریاضیه بیننده تسلیم واعتراف اولمشدر * تم کلام المترجم *

علم هیت اوقومق استیله کوره اولابوفنی نعلم ایتک لازمدر زیرا هیئتده بحث زبرده بیان اولنه جتی وجهله انجق کرات سهاویه دن و حرکات سببیه انلره عارض اولان قطوع و دواژدن اولمغله اشكال کریه نك سطوح و قطوعنی بیلکه متوقف اولور

اما مخروطیات فنی بودخی فروع هندسه دن بره لدر که اجسام مخروطه ده واقع اولان اشكال و قطوعندن بحث ایدوب عوارض ذاتیه لرینی براهین هندسیه ایله بیان ایلر فائده سی دخی دولکرلک و دیوار جلیق کچی ماده سی اجسامدن اولان صنایع عملیه ده و تمایل غریبه و تصاویر نادره نصل یا پیلور و جراثقال و نقل هایکله حیل هندسیه ایله نصل چاره بولنور و دهها بونلرکی مواده ظاهر اولور مستغلا بوفنه دائر ابادی ناسده متداول برکتاب وارد که صناعات غریبه و غایت عجیب حیل عملیه هندسیه یی مشتمل برکتابلر لکن مسائل مندرجه سنی اثبات ایچون مسوق اولان براهین هندسیه سنی اکلامق اییهه صعب و دشواردر کتاب مذکور بری بنی شاکره نسبت ایدرلر

* للمترجم * بنی موسی بن شاکره که محمد واجد و حسن نام اوج قرنداشلر اولوب هندسه و هیئت فنارنده و علم حیل هندسیه ده و موسقیده فائق الاقران ایدیلر و حیل هندسیه په دائر پک کوزل تألیفلری وارد که حیل بنی موسی دیو بین الناس معروف و متداولدر بونلر بنی موسی دیمکله معروف اولوب شا ککرانلرک جدیدر بنساء علیه مؤلفک کلامنده بنی شاکر دیو واقع اولسی قلم ناسخیندن سهوا اولمق کرکدر موسی الیهکم پدر لری موسی اهل علم اولوب بلکه اوائل حالنده قطاع طریقتدن ایکن کندولری علوم حکمیه

و مسهل و یرمک کبی شیرله چیقشماق شرطیله دیدکده شیخ مومی الیه بو بنم اسکئی عادتدر و شمدی به قدر سکنجبین ایله کل صویندن بشقه دوا قولندیغم یوقدر دیوب سنان دخی ناچار ضحک ضروری به ابتدار ایتکله مجلس امتحانه ختام و یرلشدر سنانک دخی علوم حکمیبه به دارلسان عربی اوزره پک چوق تألیفاتی واردر

✽ تم کلام المترجم ✽

کتاب اقلیدیس اون بش مقاله بی شامل اولوب دردی سطوح حقیقه و یری مقادیر متاسبه حقیقه و یری سطوحک بر یرینه نسبتلری بیاننده و اوچی عدد حقیقه و او تبحی مقاله منطقات ایله جذرلر بیاننده و بشی دخی مجسمات بیاننده در کتاب مذکور ی ناس تلخیص و اختصار ایدرک تألیفات عدیده بایدیلر ته کیم ابن سینا بو وجهله اختصار ایدرک شغاک ریاضیات مباحثندن برجزه قیلدی و کذا ابن صلت دخی کتاب مذکور ی اختصار ایدرک کتاب اقتصاری تألیف ایلدی نیچرلر دخی کتاب اقلیدیس ی شرح ایتدیله اشته کافه علوم هندسیه نک اصل و اساسی بو کابدر

✽ للمترجم ✽ اقلیدیس یونان ملتندن و صور بلده سی اهاالبسنندن اولوب ولاد تی میلاد حضرت عیساندن اوچیوز سنه اولدر شامده ساکن صاحب جومطر یا دیمکله معروف و قدمای حکم اادن وزماننده مشهور بر فیلسوف اولوب اندن اول یونانیونک بویله کافه اصول هندسیه بی جامع بر کابلری یوق ایدی اندن صکره کلندر دخی انک کابخی گاه شرح و توضیح و گاه تلخیص و تنقیح و ادیلرنده طولاشدیله و شمدی اور و پاده اگر چه طرق براهین هندسیه متعدد و تفراعاتی متوسع و متعدد اولمش و جبرک هندسیه به تطبیق بیه قدما نک کشف ایده مدیکی نیجه شیر بولنمش ایسه ده هندسه اصلیه ینه اصول اقلیدیس اوزره اولمغله حالامکات بر ریاضیه هر قومک وضع ایتدی یکی اساس اوزره در سبحان العلیم القدیر ✽ اقلیدیسدن صکره فنون هندسیه ده کسب شهرت ایتمش اولان ارشمید که ارکید و ارخید دخی یازیلور میلاد حضرت عیساندن (۲۵۰) سنه اول سجلیا اطه سنده تولد ایلشدر صیت و شهرتی افاتی طولدرمش بر حکیم ریاضیدر زوزننک روایتنه کوره حکمای مصریه دن بر خیلی فنون هندسیه اخذ و تعلم ایدوب اکثر قرای مصرک سدلیخی بنا و قریه دن قریه کچیلان جسور و قناطر ی تأسیس ایدن دخی اودر چونکه اندن اول نیک فیضانی وقتنده اهالی قرای مصر فارشولرنده کی طاغره چیقوب نیل تناقصه باشلدر قده طاقم طاقم یرلینه عودت و زراعتنه مباشرت ایده کلشلا یکن ارشمید اراضی قرای مصری مساحه ایدرک موقع بموقع بایدیغی سدرا اوزرینه قریه لری بنا و قریه لر مبانه لرنده جسور و قناطر انشا ایلشدر ✽ تم کلام الفقیر ✽

معلوم اوله که علم هندسه صاحبک عقلنه ضیا و فکرینه استقامت کتورر زیرا براهین هندسیه یینه الانتظام و جلیمه التیب اولمغله ترتیب و انتظام اقبسه سنه غلط قارشمق احتمالی اولدیغندن فن مذکورده ممارسه ایله صاحبک فکری خطادن بعید اولور و عقلنه انجلا و استقامت کلور حتی حکمان منقولدر که افلاطونک قیوسی اوزرنده

جنس مزه اضرار ایتکدن منع ایلر زیرا حکمت یالکز ناسک نفعی ایچون موضوعدر
 فالدیکه دواء قاتل استعمال ایتمه مک ایچون اطبایه ایمان غلیظه ویریه کلمشدر
 خلیفه حکیم مرقومک بوصورتله صدق و ثباتی تحسین ایله خلعت امر ایشدر
 واندن صکره مرقوم سایه خلیفه ده شان و شهرت کسب ایدرک بروجه مشروح
 پک چوق کبابر تألیف ایدوب ایکوز التمش سنه هجریه سی صفر نده کانون اولک
 ابتدای کونی طی دفتر زندگانی ایشدر ثابت بن قره بن مروان بن کرایا بن ابراهیم
 ابن مارینوس بن سلامانوس ابوالحسن الحرانی الصابی بودخی عصر نده مشهور
 فلاسفه دن اولوب خلیفه معتضد وقتنده بغداده کله رک توطن ایشیدی فی الاصل
 حرانده صراف ایکن محمد بن موسی بن شاگرد تحصیل علوم حکیمیه ایچون بلاد رومه
 کیدوب عودت نده مرقومی دخی برابر بغداده کتورمشدر سریانی و عربی اوزره
 پک چوق تألیفاتی واردر خلیفه عباسی معتضد کندوسنه پک زیاده متوجه اولوب
 هر وقت باننده اقعاد و بی محابا مصاحبت و او زون او زادی به مکالمه ایلردی ایکوز
 سکسان سکر سنه هجریه سنده طی طومار حیات ایشدر اندن صکره اوغلی سنان
 علم طبده مشهور عالم اوله رق مقتدر خلیفه به طیب اولمشدر و صکره قاهرک دخی
 خدمت طبابتی ایشیدی انحق قاهر کندونک اسلامه کلمسنی مراد ایتدکده زیاده امتناع
 ایتکله قاهر کندوبی زیاده تحویف و تهدید ایتدیکندن ناچار شرف اسلام ایله مشرف
 اولمش ایسده بینه قاهر دن لایق بیه مطمئن القلب اوله مدیغندن جانب خراسانه فرار
 ایش و صکره بینه بغداده عودت ایدوب او چیوز او توز برسنه هجریه سنده مسلم
 اولدیغی حالده وفات ایشدر اشبوسنان بن ثابت دخی زمانده کسب اشتهار ایش
 اولان حکمدان اولوب انحق زیاده قدر و اعتباری مقتدر ایا منده ایدی حتی انک وقتنده
 رئیس اطبا نصب اولمشیدی منقولدر که او چیوز اون طقوز نار ایچنده اطبادن بری غلط
 ایدر برینک هلا کته سبب اولدیغی مقتدره عرض اولندقد خلیفه مشار ایله دخی
 سنان امتحان ایتدیکی اطبانک صنعت طبابتدن منع اولمشنی امر ایتکله خدمت
 خلیفه ده بولسان اطبای خاصه دن و شهرت لری حسبیه امتحانندن مستغنی اولان
 مشاهیر اطبادن بشقه بغدادده سنانک امتحان ایدوبده اجرای صنعت طبابتده رخصت
 و یرمش اولدیغی سکر یوز التمش طیب چیمشیدی حتی نقل اولنور که بو امتحان عمومی
 اثناسنده امتحان ایچون سنانک یانته غایت مکلف و مشکل بر شیخ فیلسوف نماکتور دکلرنده
 سنان دخی منظره سنه باقوب زیاده حرمت و رعایت ایدرک عادة امتحان ایتکدن حجاب
 ایتکله حکیم سنان ظریفانه شیخ مومی البهه ذات عالی لکر زدن بعض شیر او کر نوبده
 حفظ ایتک استرم دیدکده در حال شیخ دخی جینندن بر کاغذ ایچنده بر مقدار زر خالص
 چیقاروب سنانک اوکنه قویمش و بوندن ماعدا حفظه شایان بر شبنم یوقدر زیرا
 او قویوب یازمق بیلیم فقط عیالمی بو بولده بسلیه کلدی کمدن بو معاشمی قطع ایتام کزی
 سزدن رجا ایدرم دیمش سنان دخی پک اعلا اما بیلدی کک علته علاج ایتک و قان الدر مق

بد طولانی و ار ایدی لسان یونانیده فصیح و ماهر و لسان عربیده منشی و شاعر ایدی
 علوم عربیه بی تحصیل ایچون بصره به کیدوب امام خلیل بن احمد بن نجه سنه ل
 اخذ و تعلم ایله لسان عربیده کسب مهارت ایتمش و بلاد رومه رحلت و سیاحت ایدوب
 لسان یونانی اتمام و تکمیل و حکمتدن نجه معلومات نفیسه تحصیل ایش ایدی خلیفه
 متوکل علی الله وقتنده علوم حکیمیه بی لسان یونانیدن سریانی و عربی به ترجمه ایتکه
 مأمور اولمشیدی شویله که خلیفه مشارالیه حکیم مرقومک معینتہ تعیین ایتمش اولدیغی
 استفان بن باسیل و موسی بن خالد و یحیی بن عدی کبی تألیف و ترجمه به مقتدر بر جوق
 کسه لر ییدر بی ترجمه ایتدکلمی مسوداتی مرقوم همان تکحیح و اصلاح ایدرک نجه
 کتب نفیسه وجوده کتور مشدر و بقراط ایله جالینوسک کتابریغی دخی تلخیص و اصلاح
 و کشف و ایضاح ایدن اودر ترجمه لردن ماهد اکندینک دخی پک چوق تألیفاتی وارد
 و خلیفه مشارالیهک خدمت طبابتی دخی ایدردی انجق خلیفه مشارالیه اول امرده شاید که
 ملک رومک مجلوبی اولوبده کندی حقهده برکونه سوء قصدی اولیه دیو حکیم مرقوم
 حقهده اشتباه ایش اولدیغندن مرقومی تجر به و امتحان غرضیله برکون حضورینه
 جلب ایدوب خلعت امر ایدرک و پک چوق شیر و عهد ایلیسه رک حکیم مرقومه بردشمنی
 قتل ایتک استرم انجق اظهاری جائز اولدیغندن انی کسه طوبیبه رق نسیم ایچون
 بکا بردوا قاتل تعریف ایله دیدکده حکیم مرقوم بن ادویه نافعده دن بشقه شی اوکر ندیم
 و امیر المؤمنین بو ادویه دن بشقه سنی بدن استیه جکنی بیلر دم که حتی تحصیلنه سعی ایدیم
 اکر امر ایدر سه تکرار بلاد رومه کیدوب آنلری دخی تعلم و تحصیل ایلیهیم دیمش خلیفه دخی
 بو اوزون ماده در و اولر شیدر هله سن بوک شمعدی بر چاره سنی بول دیه رک پک زیاده
 نهیدید و تخویف ایتش ایسهده کار کر اولوب نهایت مرقومی حبس ایلدی حبس
 هنکامنده مرقوم همان تألیفات ایله اشتغال ایدردی بر سنه صکره خلیفه مرقومی
 حبسدن چیقاروب حضورینه کتور تدکده بر طرفه انی ترغیب ایچون بر جوق مال
 و بر طرفه دخی تخویف و ترهیب ایچون بر سیف ایله الات شکنجه حاضر ایدوب بومص لحت
 اوزادی حالبوکه اتمک حصوله کلسی بنجه ضروریات اموردن اولغله اکر بونی بیار ایسه
 شوماله نائل اولور سون و اکر امتناع ایدر ایسهک انواع حقوقا ته کرفتار اولدقدن صکره
 قتل اولنور سین دیدکده حکیم مرقوم دخی شی نافعدن بشقه سنه مقتدر اولدیغی
 امیر المؤمنینه مقدمات عرض و افاده ایتشیدیم به دیو اظهار ثبات ایدنجه خلیفه تبسم ایدوب
 یا حنین مستریح اول و ضیری بکا اعتماد ایت بو حرکات مز سنی تجر به و امتحان ایچون ایدی
 زیرا کید ملوکدن خوف ایتدی کمن حسبیه اطمینان قلب حاصل ایدوبه سکا و ثوق
 و اعتماد ایله سنک عملکدن انتفاع ایتک خصوصتی مراد ایلدم دیمکله حنین بر او پوب
 عرض تشکر ایتدکده خلیفه یا حنین بو امریمه امثال ایتکه سکا نه مانع اولدی دیو
 سؤال ایتدکده حنین دخی دیدیکه ایکی شی مانع اولدی بوی دین دیگری فسدر
 زیرا دین بزه اعدا حقهده ییله اکلک ایتکی امر ایدر اما فن حکمت اول دخی انسانی

خوفینک مختصری و ابن منور و جعدی و صودی ایله ساترل ینک تألیف ایتدیر لکن خوفینک
کتابی جمله سنه مقدم و فائقدر کتاب مذکور کی کار علمای فاسدن ابو عبد الله محمد بن سلیمان
الشطی شرح ابدوب مسائل فنی ایضاح واحصا ایتشدیر بوقنده امام حر مینک دخی
مذهب شافعی اوزره تصانیف حدیده سی واردر که کندوسنک کمال ملکه و مهاریته
شهادت ایلر و کذا خنقیه ایله حنا بله نک دخی بوقنده بک کوزل تصنیف لری واردر علومده
مقامات و مراتب ناس بویله مختلف و متفاوت اوله کلمشدر و الله یهدی من یشاء
منه و کرمه و لارب سواه

✽ علوم هندسیه ✽

بو علم مقادیردن بحث ایدر کرک مقادیر متصله اولسون خط سطح جسم تعلیمی کی
و کرک مقادیر منفصله اولسون عدد کی و مقادیرک عوارض ذاتیه سندن بحث ایدر
نته کم هر مثلثک زوایای ثلثه سی ایکی قائمه یه مساویدر و هر خطین متوازیین الی غیرالنهایه
اخراج اولنسه لر جهته متلاقی اولزلر و هر خطین متلاقیینک زاویتیین متقابلینی
بربرته مساوی اولورلر و مقادیر اربعه متناسبه دن اولک ثالثه ضربی ثانیینک رابعه
ضربیه مساویدر و دهها بونلرک امثالی مسائل هندسیه کی

✽ للمترجم ✽ بین الحکما مشهور اولان علم هندسه نک موضوعی خط و سطح و جسم
تعلیمی اولوب بوکا کوره فن مذکور بالکرم مقادیر متصله دن بحث ایدر و اگرچه بعض
مسائل هندسیه ده مقادیر متصله یه عدد عارض اولورسه ده اصل مبحث عنه معروض
اولان مقادیر متصله در مثلا مثلث و خطین عدد ک معروضی اولدقلری حالده مقادیر
متصله دندرلر و کتب هندسه نک بعض مقالاتده دخی عدد بختلری و ارایسه ده
غرض عددک احوالی بیان اولوب بلکه مقادیر متصله یی مقادیر منفصله یه تطبیق ایله
مسائل هندسیه یی ایضا حذر لکن مصنف بو رایه مخالف اولغله موضوع هندسه یی
متصل و منفصلدن تعمیم ایتشدیر نته کم علوم حکمیه نک تقسیمی بختنده مرور ایلدی
✽ تم کلام المترجم ✽

بوقنده یونانیوندن مأخوذ و مترجم اولان کتاب اقلیدیسک کایدیر که کتاب الاصول
والارکان تسمیه اولنور کتاب مذکور بوقنده یا بلیش اولان کابلرک الک مفصل و مبسوط ایدر
و ملت اسلامییه ده لسان یونانیین ال ابتدا ترجمه اولنسان کایدیر که خلیفه ابو جعفر
منصور عصرنده ترجمه اولنشدیر انجق مترجمینک اختلافیه کتاب مذکورک نسخه لری
مختلفدر ذکر اولنسان ترجمه لردن بری حجاج بن یوسفک و دیگر کی حنین بن اسحاقک
و دیگر کی ثابت بن قره نکدر

✽ للمترجم ✽ حجاج مذکور حجاج بن یوسف بن مطر الکوفیدر که کتاب اقلیدسی
ایکی دفعه ترجمه ایدوب اولکیسنه هارونی و ایکنجیسنه مأمونی دینلور لکن موثوق
و معتد اولان ایکنجیسیدر حنین بن اسحق دخی طبیب نصرانی اولوب یوحنا بن
ماسویه نام فیلسوفک شاگردی ایدی و کماللقده مهارت تامه سی و انواع علوم حکمیه ده

واستقراده خلیجہ ایلرولیه رک اور وبالورک مؤخر ابولدقلری اصول جبری بوللری
قوة قرینه یہ کلمش و بواساسہ وارملرینہ برقدمہ قالمش ایکن ممالک اسلامیه تک اختلالی
حسیله علوم و معارف انقراض بولمش و بوداعیه لبرطرف اولمش اولدیغندن جو اساسی
مؤخر اور وبالورک کشف ایله نیجه کابلر تألیف ایلمشدر در عصر مزده بوعلموم جدیدہ یہ
دائرک چوق کابلر ترکیه یہ ترجمہ اولمش و برطرفدن دخی ترجمہ اولمقده بولمشدر

✽ فن معاملات ✽

علم عدد فر و عنندن بری دخی فن معاملات در کہ بیوع و مساحاتہ دائر اولان معاملات
مدنیہ دہ و عددک عارض اولدیغی سائر معاملاتہ فن حسابی تصرف و اعمال
ایتمکدن عبارتدر شویله کہ برطاقم مسئلہ لفر فرض اولتوب امور مذکورہ دہ کرک
صحیح اولسون و کرک کسر اولسون انواع عملیات حسابیہ و اعمال جذریہ اجرا اولنور
بووجهلہ برطاقم مسائل مفروضہ بی تکثیر ایتمکدن غرض دخی عملک تکراریله
محاسبینہ ملکہ و مہارت حاصل اولسیدر اهل اندلس محاسبیرینک بوفندہ تصانیف
متعددہ سی اولوب الک مشهور لری مسئلہ المجریطی شاکر دانندن اولان ابومسلم
ابن خلدون ایله ابن سمنح و زہراوینک معاملاتیدر

✽ فن فرائض ✽

علم عدد فر و عنندن بری دخی فرائضدر فن مذکور سهام ورثہ تک تصحیحی حقندہ
برصناعت حسابیہ در شویله کہ میراثی قبل التقسیم ورثہ تک بریسی وفات ایدوبدہ حصہ سی
کندی ورثہ سنہ انتقال ایتمک یا خود بر وارثی ورثہ دن بری اقرار و دیگری انکار ایتمک کبی
صورتلر ظهورندہ مسئلہ فاجدن صحیح اولوب ورثہ تک صحیحاً حصہ لری نیدوی بیلتمک
ایچون اعمال حسابیہ یہ حاجت مس ایتمکدن فن مذکورہ علم حسابک اعمال صحیحہ
و کسر یہ و جذریہ سنک بریوک پارچہ سی داخل اولور و فن مذکور فرائض فقہیہ ابوانک
ترتیبی اوزرہ مرتب اولدیغندن علم فقہک دخی بر پارچہ سنی حاوی و مشتمل اولور کہ احکام
وراثتہ هول و اقرار و انکار و وصایا و تدبیر و سائر مباحث فقہیہ در

✽ للمترجم ✽ فن فرائض علوم شرعیہ دن اولدیغی درکار اولوب انجمن برمنوال
مشر و ح عملیات حسابیہ ایله مشغول اولدیغندن مؤلف ابن خلدون بوفنی ہم علوم
شرعیہ و ہمدہ علوم عقیدہ بختلرنده ذکر ایلمدی ✽ تم کلام المترجم ✽

فن مذکور اجل علومدن اولدیغندہ اشتباہ اولوب انجمن اصحابی بوفنک فضل و رجحاتی
اثبات معروضندہ (الفرائض ثلث العلم وانها اول ما یرفع من العلوم) کبی بعض احادیث نبویہ
ایراد ایدر لکن علم فقہ فصلندہ بیان اولدیغی و جہلہ بنم ہندمدہ بوحدیثلر دہ فرائضدن
مراد فرائض وراثت اولیوب بلکہ فرائض عینیہ در زیرا فرائض وراثت مجموع علم
شریعتہ نسبتلہ ثلث اولہ من بوفندہ مقدم و مؤخریک چوق کابلر تألیف اولمش اولوب
مذہب مالکی اوزرہ تألیف اولسانلرک الک احسنی کتاب ابن ثابت ایله قاضی ابوالقاسم

دیگر ایکی یئنده یا خوددها زباده لری یئنده معادله واقع اولمز بوجهته مسائل جبریہ
 التی بی کچمز دیرلر و حتی علوم حکیمه دن هر بری تلاحق افکار ایله متراید اولور
 الا علم جبرک مسائل التیدن زیاده اولماز دیوادها ایدرلر ایدی حالبوکه صکره لری اهل
 مشرقدن بعض ریاضیون مؤلفک استماعنه کوره یکر میدن زیاده به و صکره لری ده ازباده به
 ابلاغ ایلشدردر زیرا متقدمینک بوله ییلدکلری صور ثلثه مرکبه ثلاثی اولوب مافوقه
 کچمز دیرلر ایدی متأخرین ایسه مرکباتک رباعیه و خماسیه لری دخی بولمشدردر انجق جانب
 مشرقده علومک رواجی اندن صکره چوق سور میوب اورالده بولسان دول اسلامیه تک
 انقراضی حسبیه علوم سازه کبی از وقت ظرفنده بومعلومات دخی بتون بتون زائل اولشدر
 در سعادتده هندسه خانه بجز به خواجه سی اولان مشهور کلنبوی اسماعیل افندی
 اعمال حسایه و جبریہ به دائرلسان ترکی اوزره مفصل و مشروح اوله رق یک ایکوز
 سنه سنه بدایله یک ایکوز اوج سنه سنه اکمال ایلش اولدیغی کابنده دیرکه مسائل
 مذکوره تک اولو و بعد الارجاع فروعی هر جنسین متوالین و هر اجناس ثلثه متوالیه
 یئلرنده اولان معادلاته مخصوصدر اما اولو و یا خود بعد الارجاع مسائل ست فروعندن
 اولیان یئلرنده بر مرتبه دن زیاده واسطه اولان هر جنسین مفردین یئنده اولان معادلات
 مفرده و هر اجناس اربعه متوالیه و خمسة متوالیه و هکذا الی غیرالهایه مترایده اولان
 اجناس متوالیه عیدیه یئلرنده اولان معادلات مقترنه حقلرنده حکماء متأخریندن
 جشید غیث الدین کتب متقدمینده بونلرک احکامنه تعرض اولمديغین مفتاحنده
 نصریح ایدوب بعده کندینک استخراجنه موفق اولدیغی مسائلدن جمیع معادلات
 مفرده حقلده اولان قاعده کلبه بی سهولته بناء مقنا حنده تخریر و سائر اجناس
 اربعه متوالیه و خمسة متوالیه و سائر صور یئلرنده اولان معادلات مقترنه حقلرنده اولان
 طقسان مسئله دن زیاده مسائلی هسرتنه بناء مقنا حنده ترک ایلوب کاب آخرده
 تخریرایده جکن بیان ایلشدر لکن اول کابه ظفر بولمديق دیدکدن صکره کلنبوی اول
 معادلات مفرده حقلده جشید غیث الدینک مقنا حنده تخریر ایلدیکی مسئله
 کلبه بی خلاصه و جهله ذکرا و نسان کابنده تخریر ایلش اولقله استینلر اوریاه مراجعت
 ایتسونلر ❁ اما آور و پادبارنده فصل سابقده بیان اولمديغی و جهله علوم حکیمه ایلر و ملک
 حسبیه علم جبر دخی بتون بتون تجدد ایتش کبی ایلروله مشدر شویله که جبرک
 اساسی اسنباط ایله هر قنغی درجه ده اولورسه اولسون حل مسئله ایده جک دستورلر بولدیلر
 بوجهته مسائل جبریہ دخی علوم سازه کبی دائرة عد و احصادن چیقدی و مؤخر
 حساب تفاضلی و تمامی بولنه رق علم جبرک حل ایده مدیکی نیجه مسائل عمیقہ تک
 استخراجنه مدار اولدی و قدیمی متداول اولان علوم حسایه شمیدیکنه نسبتله
 بر فهرست کبی قالدی فقط سؤالی بدستوره تطبیق ایتک ایچون هر حالده ذهن صائب
 و فکر ثاقب استر ریاضیون اسلامیه بوفنه پک زیاده بذل وجود ایدوب بروجه سابق
 قدما تک تحدید ایتش اولدقلری صورسته دائرة سنی تجاوز ایدرک و طلفات تغلیش

منتهی اولهجه دك كه حكما عندنده مدار جبر بو اوچدن عبارتدر كه عدد وشى ومالدر
بوصورنده معادله اكر اجناس مذكوره دن بريله ديكر بريسى بيننده اولور سه مجهول
متعين اولور شوبله كه مال ايله جذرك ابهامى عددك معادله سبله زائل اولوب تعين ايدر
واكر مال جذره معادل اولوش اولور سه انك عدتيله تعين ايدر

❖ للمترجم ❖ مؤلف بو كلاميله مفردات دينيلان اوچ مسئله نك صورت حلنه اشارت ايتدى
شوبله كه مؤلفك زبرده بيان ايدجكي وجهله مسائل جبريه التى به منحصردر زيرا معادله
باعدد ايله شى يعنى جذر بيننده اولور يا خود عدد ايله مال بيننده اولور و يا خود شى ايله مال
بيننده اولور بو اوچ مسئله به مفردات دينلور يا خود عدد ايله شى و مال بيننده اولور يا خود اشيا ايله
عدد و مال بيننده اولور يا خود مال ايله عدد و شى بيننده اولور بو اوچ مسئله به دخى مركبات
دينلور صورت اولاده عدد اشيا نك عددى اوزرينه و ثابته ده اموالك عددى اوزرينه
تقسيم ايله ازاله ابهام اولنهرق حل مسئله اولنور و صورت ثالثه ده اشيا نك يعنى
جذرك عددى اموالك عددى اوزرينه تقسيم ايله حل مسئله اولنور اشته مسائل
ثله نك حللى وجه مشروح اوزره اولوب مسائل مركبه نك كيفيت حلنى دخى
مؤلف بروجه آتى بيان ايدر ❖ تم كلام المترجم ❖

واكر معادله برى سبله ايكنسى بيننده اولور سه بوصورتلى تفصيل ضرب طريقه
عمل هندسى حل واستخراج ايدر اما ايكي ايله ديكر ايكي بيننده معادله ممكن اولمز
وحكما عندنده معادله التى مسئله به منتهى اولور زيرا معادله مفرد و مركب اوله رق
عدد و جذر و مال بيننده اولديغندن التى صورت حاصل اولور ❖ بوفنده ابتدا تحريك
حامة تأليف ايدن ابو عبدالله الخوارزمي در و اندن صكره ابو كامل شجاع بن اسلمدر كه
صكره كلنر بوفنده انك اثرينه اقتفا ايتلشدر و مسائل ست حفته اولان كتابى
بوفنده كشيده رشته تأليف اولان كتابك الك اعلاسي در كتاب مذكورى اندلس
اهاليسندن چوق كسهل مشرح ايدوب كوزل شرحلر بامشدر و مشروح مذكوره نك
الك اعلاسى كتاب قرشيدر

❖ للمترجم ❖ كتاب مذكور شرقده دخى مشهور و مقبول اولمشيدى حتى فنون
رياضيه ده شهرت شايعه سى اولوب (۳۴۴) تاريخنده وفات ايدن على بن احمد العمرانى
الموصلى نام فاضل نخرير دخى كتاب مذكورى شرح ايتلشدر ❖ تم كلام المترجم ❖
وشمديلر ده بزه بالغ و واصل اولدى كه اهل مشرقدن بعض رياضيون معاملاتى ذكر
اولنان التيدن زياده به چقار مشلر حتى بكر مبدن زياده به ابلاغ ايدوب هر بريسى
ايچون براهين هندسيه ايله نيجه اعمال وثيقه و صورانيقه استخراج ايتلشدر والله يزيد
فى الخلق ما يشاء سبحانه و تعالى

❖ للمترجم ❖ متقدمينه كوره مدار جبر بروجه مشروح امور ثله اوله رق معادله يا بريله
ديكر برى بيننده اولوب صور ثله مفرد حاصل اولور يا خود بريله ديكر ايكنسى بيننده اولوب
صور ثله مركبه حاصل اولور اما سائر مراتب متصاعده معادله ده واقع اولماغله ايكنيله

صدق و صوابی غالب اولور زیرا حسابه مبانی و مباحثك صحیحله نفسك مناقشه
 و محصوریتی اولدیغندن بو کیفیت اهلنه طبیعت مشابه سنده اوله رق صدق و صواب
 کندویه عادت اولور دیار مغربده شمسی بوفنده اولان تصانیف مبسوطه نك
 احسنی کتاب قصار صغیردر و ابن بناء مراکشینك دخی بوفنده کتاب تلخیصی واردر که
 قوانین حسابه بی ضابط و جامع و مفید و نافع برکابدر صکره کتاب مذکور ی کندوسی
 شرح ایدوب اکا دخی رفع الحجاب تسمیه ایلدی شرح مذکور اگرچه مباحث دقیقه
 و ادله وثیقه بی متضمن اولدیغندن مبتدیلره صکره مغلق و عسیر الفهمدر انجق
 جلیل القدر برکابدر که بنشدیکر مشایخ و اسانده بی اکا تعظیم و اعتبار ایدر لر کوردک
 و فی الواقع تعظیم و تحسین لایق برکابدر اما مغلق اولسی ادله و براهین طریقتندر
 انجق علوم تعالیمک یعنی فنون ریاضیه نك کافه سی بویله در زیرا تعالیمک کافه مسائل
 و اعمالی واضحدر اما شرح و بیانی قصد اولندیغنی حالده اول اعمالک علل و اسبابی بیان
 ایتک لازم کلوب بونده دخی بهر حال مسائل و عملیاتنده اولیان عسرت فهم واردر
 فتأمله ❖ والله یهدی بنوره من یشاء ❖

❖ علم جبر ❖

علم عدد فر و عهدن بری دخی علم جبر و مقابله در بودخی برصناعت علیه در که
 انکله معلوم مفروضدن عدد مجهول استخراج اولنور انجق مجهول ایله مفروض
 بیننده بونی اقتضا ایده جک بر نسبت بولمق لازمدر بناء علیه ضرب طریقیله
 مجهولات ایچون بر طاقم مرتبه لز وضع ایتک اوزره اصطلاح ایلدیله مراتب
 مذکوره نك اولکبسی عدددر که مطلوب مجهول انکله متعین اولغین اکا نسبتله
 استخراج اولنور

ایکنجبسی شیدر که هر مجهول مبهم اولدیغنی جهتله شی و مرتبه ثانیه ده تضعیفی لازم
 کلکله جذر دینلور

او چنجبسی مالدر که مبهمک مر بی یعنی مجهولک نفسنه ضربنک حاصلیدر
 بوندن صکره سی مضروبینده اولان اس نسبتی اوزره در

* للمترجم ❖ مجهولک نفسنه ضربنک حاصلی مال تسمیه اولندیغنی کی ماله ضربنک
 حاصلی دخی کعب و کعبه ضربنک حاصلی مال المسال و مال المساله ضربنک حاصلی
 مال الکعب و مال الکعبه ضربنک حاصلی کعب الکعب تسمیه اولنور و هکذا بونسبت
 اوزره الی غیر النهایه کیدر بوانواعدن هر برینک اسی واردر که مرتبه سنک عددیدر مثلا
 شبتک اسی واحد و مالک اسی اثین و کعبک اسی ثلثه اولوب بونسبت اوزره کیدر تحقیق
 و تفصیلی کتب جبریه ده در ❖ تم کلام المترجم ❖

صکره عمل مفروض مسئله ده واقع اولوب اجناس مذکوره دن امر بن مختلفین بیننده
 یاخود دها زیاده لری بیننده معادله به چقد قدده بعضیسنی بعضیسنه مقابله و کسری دخی
 تصحیح ایچون جبر و کمال ایدر لر و ممکن ایسه مراتبی اسلرک اقلنه تنزیل ایدر لر تا که اوچه

بولنور وانلرك جمعده وبعضبنك بعضبسی اوزره قسمنده طولاً و عرضاً برطاقم
خواص غریبه حادث اولور که تتبع و تحقیق اولنه رق مسائل و مباحثی کتب ارتقا طبقاً
بر تفصیل مبسوط و مقرر در و کذا خواص عددیه دن بعضیلری دخی زوج و فرد
زوج الزوج ایله زوج الفرده و زوج الزوج و الفرده عارض اولان احوالدر که بولنرك
هر برینه مخصوص اولان برطاقم خواص اولوب شرح و بیانی بوفن متضمن و متکفل
اوله رق فنون سائر ده بولنماز

و بوفن اجزای تعالیک اولکبسی واک زیاده راسخ و ثباتیلی اولوب براهین حسابیه
داخل اولور و حکمای متقدمین و متأخرینک بوفنده تصانیف کثیره سی وارد لکن
اکثر حکما بونی تعالییه درج ایدوب مستقلاً کشیده سلاک تألیف اینترت ته کم این سینا
شفاذه و نجاتده و بعض متقدمین دخی تألیفانده بومسلکه سلوک ایشلدر اما متأخرین
عندنده بوفن مهجوردر چونکه فن مذکور ذاتاً غیر متداول اولوب و منفعتی دخی
حسابیه اولیوب بلکه بالکنز براهینده اولدیغندن متأخرین حکما براهین حسابیه ده
لازم اولان مسائلی خلاصه و جهله الدقندن صکره فن مذکور ی ترک ایلدیله ته کم
ابن بناء رفع الحجاب نام کاتبده بویله یا پیشدر و الله سبحانه و تعالی اعلم

❁ علم حساب ❁

علم عدد فروغندن بری صنعت حسابدر که ضم و تفریق ایله اعدادک حسابی حقیقه
برصناعت عملیه در اعدادده ضم یا علی الانفراد اولور که جمعدر یا خود تضعیف ایله
اولور یعنی بر عدد دیگر بر عددک آحاد بجه تضعیف اولنور که ضربدر تفریق دخی
کذلک یا اعداد ده علی الانفراد اولور که باقی بی بطلک ایچون بر عدد دن عدد آخر ازاله
و افزاز اولنور بودخی طرحدر و یا خود بر عددی اجزاء منساویه به تفصیل طریقیله
اولور که عدتی معلوم و تحصیل اولور بودخی تقسیمدر و بوضم و تفریق عدد صحیحده
اولدیغنی کبی کسرده دخی اولور کسرك معناسی بر عددک عدد آخره نسبتندن عبارتدر
و کذا ضم و تفریق جذرله دخی اولور جذر اول عدددر که نفسنه ضرب ایله حاصلی
اول عددک مربعی اولور اشته بو جذرله دخی ضم و تفریق داخل اولور زیرا عددک
جذری اگر مصرح اولور سه منطق تسمیه اولنور که بونده اعمال حسابیه ایله تکلفه
محتاج اولنماز مثلاً طقوزک جذری اوچدر که مربعی یعنی نفسنه ضرببنك
حاصلی طقوزدر و اگر مصرح اولماز ایسه اصم تسمیه اولنور که انده زیاده اعمال
حسابیه به محتاج اولنور

فن مذکور معاملاتده محتاج الیه برصناعت اولغله بوکاد اربک چوق کتابلر تألیف
اولنمشدر که هر برده ولدان و صبیانه تعلیم و تدریس ایله تداول اولنور و حکما عندنده
تعلیمک الک کوزل طریقی بوفن ایله ابتدا ایشلدر زیرا مسائلی واضح و براهینی منتظم
اولدیغندن اتی تعلمدن اکثر یا طالبک عقل و فکری ضیادار اولوب صدق و صواب
ملکه سی حاصل اولور بناء علیه دیرلر که تعلیم حساب ایله مشغول اولان کیمسه تک

من حيث التأليف خواصنی بیلکدن عبارتدر نته کم اعداد بر عددله متفاضل اوله رق متوالی اولدقده طرفینک جمعی طرفیندن بعدلری منساوی اولان هر ایکی عددک جمعنه واکر اعداد مذکوره تک هدی فرد ایسه واسطه تک دخی ضعفنه مساوی اولور اعداد متوالیه وافراده متوالیه وازواج متوالیه کبی

* للمترجم * یعنی خواص عدددن بری بودر که عددلر بر وجه مشروح متوالی اولدقده اکر اعداد مذکوره تک هدی زوج ایسه طرفینک جمعی بالکتر طرفیندن بعدلری منساوی اولان ایکی عددک جمعنه مساوی اولور بر ایله اون کبی که ایکبسنک جمعی بش ایله التینک وکذا ایکی ایله طقوزک جمعنه مساویدر واکر فرد ایسه طرفینک جمعی واسطه تک ضعفنه دخی مساوی اولور بر ایله طقوز کبی که ایکبسنک جمعی درت ایله التینک جمعنه مساوی اولدیغی کبی واسطه اولان بشک ضعفنه دخی مساویدر افراد متوالیه وازواج متوالیه دخی بوقیاس اوزره در مثلا بر ایله یدینک جمعی اوج ایله بشک جمعنه مساویدر وکذا ایکی ایله اونک جمعی درت ایله سکرک جمعنه وواسطه اولان التینک ضعفنه مساویدر * تم کلام المترجم *

ونته کم اعداد نسبت واحده اوزره مثلا اولکبسی ایکبجیسنک نصفی وایکبجیسی اوجبیسنک نصفی وهکذا الی آخره نصفیتله یاخود اولکبسی ایکبجیسنک ثلثی وایکبجیسی اوجبیسنک ثلثی وهکذا ثلثیتله متوالی اولدقلرنده طرفینک بر برینه ضربینک حاصلی طرفیندن بعدلری منساوی اولان ایکی عددک بر برینه ضربینک حاصلنه واکر عددت اعداد فرد ایسه واسطه تک دخی هر بعنه مساوی اولور ایکیدن درت سکرک اون التی یه قدر زوج اولان اعداد متوالیه کبی

* للمترجم * یعنی خواص عددیه دن بری دخی بودر که عددلر بر نسبت مخصوصه اوزره متوالی اولدقلرنده طرفینک حاصل ضربی طرفیندن بعدلری منساوی اولان ایکی عددک حاصلی ضربلرینه و عددت اعداد فرد ایسه واسطه تک دخی هر بعنه مساوی اولور مثلا ایکی ایله اون التینک حاصل ضربی درت ایله سکرک حاصل ضربینه مساویدر وکذا ایکی ایله اوتوز ایکینک حاصل ضربی درت ایله اون التینک حاصل ضربینه وکذا واسطه اولان سکرک هر بعنه مساوی اولور * تم کلام المترجم *

ونته کم مثلثات عددیه تک وکذا مربعات وخمسات ومسدسات و وضعنده برطاقم خواص عددیه پیدا اولور شویله که بر دن عدد اخیره قدر جمع اولنه رق سطورنده علی التوالی وضع اولندقلرنده مثلث اولور و بوجمله زیر اضلاعه کی سطرده مثلثات متوالی اولوب کیدر صکره هر مثلثک اوزرینه ماقبلنده کی ضلع زیاده اولندقده مربع اولور وکذا هر مربعک اوزرینه ماقبلنده کی ضلع زیاده قیاسنده قده خمیس اولور وهکذا الی غیر النهایه کیدوب توالی اوضاعه کوره اشکال دخی متوالی اولوب کیدر وطول وعرض صاحبی بر جدول حادث اولور که عرضنده اعداد علی التوالی صکره مثلثات علی التوالی صکره مربعات صکره خمسات الی آخرها وطولنده دخی بالغاً ماباغ هر عدد ایله اشکالی

بولنور وانلرك جمعده وبعضبنك بعضبسی اوزره قسمتده طولا و عرضا برطاقم
خواص غریبه حادث اولور که تتبع و تحقیق اولنه رفی مسائل و مباحثی کتب ارتقا طیفاده
بر تفصیل مبسوط و مقرر در و کذا خواص عدیده دن بعضیلری دخی زوج و فرده
و زوج الزوج ایله زوج الفرده و زوج الزوج و الفرده عارض اولان احوالدر که بولنور
هر برینه مخصوص اولان برطاقم خواص اولوب شرح و بیانی بوفن منضمین و متکفل
اوله رفی فنون سازه ده بولنماز

و بوفن اجزای تعالیمک اولکبسی واک زیاده راسخ و ثباتلیسی اولوب براهین حسابیه به
داخل اولور و حکمای متقدمین و متأخرینک بوفنده تصانیف کثیره سی واردر لکن
اکثر حکما بونی تعالیمه درج ایدوب مستقلا کشیده سلاک تألیف ایتزلر نته کم ابن سینا
شفاده و بجائده و بعض متقدمین دخی تألیفلرنده بومسلکه سلوک ایتشلردر امام تأخرین
عندنده بوفن مهجوردر چونکه فن مذکور ذاتا غیر متداول اولوب و منفعتی دخی
حسابیه اولیوب بلکه بالکمز براهینده اولدیغندن متأخرین حکما براهین حسابیه ده
لازم اولان مسائلی خلاصه و جهله الدقندن صکره فن مذکور ی ترک ایلدیله نته کم
ابن بناء رفع الحجاب نام کتابنده بویله یامشدر و الله سبحانه و تعالی اعلم

❁ علم حساب ❁

علم عدد فروعدندن بری صنعت حسابدر که ضم و تفریق ایله اعدادک حسابی حقیقه
برصناعت عملیه در اعدادده ضم یا علی الانفراد اولور که جمعدر یا خود تضعیف ایله
اولور یعنی بر عدد دیگر بر عددک آحاد بجه تضعیف اولنور که ضربدر تفریق دخی
کذلک یا اعدادده علی الانفراد اولور که باقی بی بیلک ایچون بر عدد دن عدد آخر ازاله
و افزاز اولنور بودخی طرحدر و یا خود بر عددی اجزاء منسا و به یه تفصیل طریقیله
اولور که عدتی معلوم و تحصیل اولور بودخی تقسیمدر و بوضم و تفریق عدد صحیحده
اولدیغنی کبی کسرده دخی اولور کسزک معناسی بر عددک عدد آخره نسبتندن عبارتدر
و کذا ضم و تفریق جذر زده دخی اولور جذر اول عدددر که نفسنه ضرب ایله حاصلی
اول عددک مربعی اولور اشته بو جذر زده دخی ضم و تفریق داخل اولور زیرا عددک
جذری اگر مصرح اولور سه منطق تسمیه اولنور که بونده اعمال حسابیه ایله تکلفه
محتاج اولنماز مثلا طقوزک جذری اوچدر صکه مربعی یعنی نفسنه ضرببنک
حاصلی طقوزدر و اگر مصرح اولسا زاپسه اصم تسمیه اولنور که انده زیاده اعمال
حسابیه به محتاج اولنور

فن مذکور معاملاتده محتاج الیه برصناعت اولغله بوکاد اتریک چوق کتابلر تألیف
اولمشدر که هر برده ولدان و صبیانه تعلیم و تدریس ایله تداول اولنور و حکما عندنده
تعلیمک الک کوزل طریقی بوفن ایله ابتدا ایتکدر زیرا مسائللی واضح و براهینی منتظم
اولدیغندن اتی تعلیمدن اکثر یا طالبک عقل و فکری ضیادار اولوب صدق و صواب
ملکه سی حاصل اولور بناء علیه دیرلر که تعلیم حساب ایله مشغول اولان کیمسه تک

من حیث التألیف خواصنی بیلکدن عبارتدر نته کم اعداد بر عددله متفاضل اوله رق متوالی اولدوقده طرفینک جعی طرفیندن بعدری منساوی اولان هر ایکی عددک جعنه واکر اعداد مذکوره تک هدتی فرد ایسه واسطه تک دخی ضعفنه مساوی اولور اعداد متوالیه وافراده متوالیه وازواج متوالیه کبی

❖ للمترجم ❖ یعنی خواص عدددن بری بودرکه عددلر بر وجه مشروح متوالی اولدوقده اکر اعداد مذکوره تک هدتی زوج ایسه طرفینک جعی بالکنز طرفیندن بعدری منساوی اولان ایکی عددک جعنه مساوی اولور بر ایله اون کبی که ایکبسنک جعی بش ایله التینک وکذا ایکی ایله طقوزک جعنه مساویدر واکر فرد ایسه طرفینک جعی واسطه تک ضعفنه دخی مساوی اولور بر ایله طقوز کبی که ایکبسنک جعی درت ایله التینک جعنه مساوی اولدینی کبی واسطه اولان بشک ضعفنه دخی مساویدر افراد متوالیه وازواج متوالیه دخی بوقیاس اوزره در مثلا بر ایله یدینک جعی اوج ایله بشک جعنه مساویدر وکذا ایکی ایله اونک جعی درت ایله سکرک جعنه وواسطه اولان التینک ضعفنه مساویدر ❖ تم کلام المترجم ❖

ونتیه کم اعداد نسبت واحده اوزره مثلا اولکبسی ایکبجیسنک نصفی وایکبجیسی اوجبیسنک نصفی وهکذا الی آخره نصفیتله یاخود اولکبسی ایکبجیسنک ثلثی وایکبجیسی اوجبیسنک ثلثی وهکذا ثلثتله متوالی اولدقلرنده طرفینک بر برینه ضربتک حاصلی طرفیندن بعدری منساوی اولان ایکی عددک بر برینه ضربلرینک حاصلنه واکر عددت اعداد فرد ایسه واسطه تک دخی هر بعنه مساوی اولور ایکیدن درت سکرک اون التی یه قدر زوج اولان اعداد متوالیه کبی

❖ للمترجم ❖ یعنی خواص عددیه دن بری دخی بودرکه عددلر بر نسبت مخصوصه اوزره متوالی اولدقلرنده طرفینک حاصل ضربی طرفیندن بعدری منساوی اولان ایکی عددک حاصلی ضربلرینه و عددت اعداد فرد ایسه واسطه تک دخی هر بعنه مساوی اولور مثلا ایکی ایله اون التینک حاصل ضربی درت ایله سکرک حاصل ضربینه مساویدر وکذا ایکی ایله اوتوز ایکینک حاصل ضربی درت ایله اون التینک حاصل ضربینه وکذا تک واسطه اولان سکرک هر بعنه مساوی اولور ❖ تم کلام المترجم ❖

ونتیه کم مثلثات عددیه تک وکذا هر بیعات و مخمسات و مسدسات و وضعنده برطاقم خواص عددیه پیدا اولور شویله که بر دن عدد اخیره قدر جمع اولنه رق سظورنده علی التوالی وضع اولندقلرنده مثلث اولور و بوجمله زیر اضلاعه کی سطرده مثلثات متوالی اولوب کیدر صکره هر مثلثک اوزرینه ماقبلنده کی ضلع زیاده اولندقده مربع اولور وکذا هر مربعک اوزرینه ماقبلنده کی ضلع زیاده قبلند قده مخمس اولور وهکذا الی غیر النهایه کیدوب توالی اوضاعه کوره اشکال دخی متوالی اولوب کیدر وطول و عرض صاحبی بر جدول حادث اولور که عرضنده اعداد علی التوالی صکره مثلثات علی التوالی صکره هر بیعات صکره مخمسات الی آخرها و طولنده دخی بالغاً ماباغ هر عدد ایله اشکالی

برابر حکمای اسلامیه نك نتایج مساعی بلوغه ری دخی بالجمله فرنکستانه منتقل اولدقدن بشقه اول دیارده دخی کیند کجه انواع علوم حکمیه و خصوصیه علوم طبیعیه و ریاضیه حد کاله ایرمش و یکیدن یکی به نیجه فنون غریبه و آ نارینه حالاکال تعجب الیه احاله انظار ایتکده اولدیغمز صنایع عجیبه ظهور یله هیولای عمران عالم بر بشقه صورته کیرمشدر از جمله زینت دستکاه ظهور و ایجاد اولان صنعت نافع و جلیله طباعت عالمک توالیف و آ ناریله لبالب اولسنه سبب اولمغین دول و مملکت تمدن و ترقیایه کال و انقراض و تقلبایه زوال بوله کلان علوم و معارفک بوندن بویله الی ماشاء الله تعالی بقاسنه خلی امید ویرمشدر و شمعی اصول تعلیم و تعلم دخی اولکی یولده دکلدن ز یرا (تزاید العلوم بتلاحق الافکار) قاعده سنجیه مسائل علوم حکمیه کثرت و وسعت بوله رق و طبیعیات و ریاضیاتک هر فصلی بر رفق مستقل اوله رق شمعی جیع فنون حکمیه ده کسب ملکه و مهارت ایتکه عمر انسانی غیر محمدر بوسیدن علوم و فنون اصحابی طاقم طاقم آ برله رق هر ذات کسب ملکه ایتمش اولدیغنی طرفده تکثیر معلومات و توفیر مخترعات ایتکه چالیشوب بوجهته شمعی بالفرض ابن سینا کی هر فنده ماهر بذات یوق ایسه ده آ بری آ بری اوله رق هر فنده اندن ده ماهر ذوات چوقدر

منظور دیده انباه و اعتبار اولان تقلبات روز گاه تدقیق انظار اولسنه تمدن دنیلان شی علوم و صنایع و معارف و بونجه تجملات و تکلفات و لطائف ایله برابر ماند مرد جهان نیچا قطعات ارضیه سیر و سفر ایله کلدیکی چشم حقایق یننه روشنا و آشکار اولور که عروس مدینت مانوس حکمت علم تاریخک خبر و یردیکی عصر زدن مقدم هندوستانه تنق بند حرمت و اختصاص و محرم خلوتسرای خواص اولوب بابل و مصره و رودنده دخی یننه ستره پوش عز و ناز و ناسدن بر صنف ممتازه همراز ایکن بعده یونانستانه کشف نقاب و سلب ایجاب حجاب ایله آچیلوب صاحبیه رق عامه انامه عرض دیدار و کوچه و بازارده کشت و گذار و نهایت الامر خطه یونانستان اسباب متوجه دن طولایی بر کارخانه ویرانه دوندیکی اشناده خواهرام دنیا مثابه سنده اولان اسکندریه به نقل بارگاه استقرار و شهر ایدوب انجق اسکین آفته اولدیغنی قبط قومنه چندان روی دل کوسرتمبه رک تدارک ایتمش اولدیغنی نو آشنایان یونان ایله بر مدت دیار مصرده ترتیب بزم کرما کرم الفت ایتدکدن صکره انلردن دخی دامن کش استغنا و خطه عراقده رونما اولدقده بابل یرنده بغدادی بولوب بر مدت دخی البسه حضرای اسلامیه ایله اقطار شرقیه ده طولاشه رق مصر و غرب بولبله یننه اور و پا قطعه سنه چکیلوب اوراده پایند استقرار و دستکشای انتشار اولمشدر بوند نصکره قنغنی طرفه کیده جکی ونه رنگره کیره جکی و نصل جامه رکیه جکی محاط علم محیط الهیهدر

❖ علوم عددیه ❖

علوم عددیه نك اولکسی آرتما طبیعیدر که توالی اوزره یا خود تضعیف ایله اعدادک

تحقیقاتی کند و سنک علوم حکمه ده و فنون سازده دخی علو کچی و اطلاع تامی
 اولدیغنه دلالت ایله * والله یؤید بنصره من یشاء *
 * للمترجم * سید شریف جرجانی دخی اول عصرک رجاندن اوله رق سعد الدینه
 رفیب وصیت و شهرته مشارک اولوب انجق سعد الدینک اواخری انک او ائلی اولدیغندن
 انک تألیفاتنه مؤلف مرحوم مطلع اوله مامشدر * تم کلام المترجم *
 كذلك بو عصرده ایشید یورز که بلاد افرنجدن ارض روماده واکا قریب اولان ممالک
 شمالیه ده بو علوم فلسفیه ایلو ولوب زیاده منتشر اولمش واورارده بو علومک رسومی
 منجهد و مجالس تعلیمی متعدد و کتابلری جامع و متوفر و اصحاب و طلبه سی متکثر ایمش
 والله تعالی اعلم بحقیقه الحال وهو یخلق ما یشاء ویختار
 * للمترجم * عصر مؤلفدن صکره بر مدت دهها علوم و معارف جانب شرقده
 لامع الانوار و رواج داده اشتهار اولوب صکره توالی فتن و فسادات و تنالی انواع حادثات ایله
 عراق عجم و ماوراء النهر طرفلرنده دخی آثار عمران زیاده سیله نقصان بولمش و آفتاب علم
 و کمال رسیده درجه زوال اوله رق اقطار شرقیه دخی دیار غریبه ایله همحال اولمشدر
 فقط مؤلفک زمانی کوب کوبه دولتعلیه نک مشرق شان و شوکتدن بدایت طلوع
 و لغای اولوب اندن صکره کیندیکجه مترقی منازل عز و اقبال و جمیع اقطار و آفاق عالمه
 ناشراوار سطوت و اجلال اوله رق ملت اسلامیه نک اندلسده کی ضایعاتی دیار روم
 فتوحاتیله اکیال ایتش و اسلاف سلاطین عدل آیین عثمانیه استانبولی دار خلافت ایدوب
 کالای کرانهای علومه زیاده رغبت ایده رک علمایه درجه علیه لینه کوره رتبه لر اعطا ایله
 طریق علمیه بی طرز مستحسن و مرغوب اوزره ترتیب و تنظیم بیورملر یله شرق و غربدن
 قوافل علوم و معارف بو طرفه متوجه و منعطف اوله رق دیار روم جمع معارف
 و علوم اولوب هر فنده ماهر نیجه افاضل کزیده ما ترکلوب کینمشدر انجق صکره لری
 یک جوق غایله لظهور ایدرک علوم و معارفک ترویجیله تقید اولنه مدیغندن و نظامات ملکیه
 و عسکریه نک اختلال و انخلالی صره سنده طریق علمیه نک نظاماتی دخی مختل اولدیغندن
 علوم و معارف بالطبع تنزل و انقراضه یوز طوندی و شمعی یکیدن علوم و معارفه
 هوس اولمش ایشه ده دولتعلیه عرب و عجمک علومنه وارث و مالک و ترویج و توسیعنه
 یک زیاده راغب و تمهیک اولمش اولوب شویله که اکر اول حیر کسلماش اولیدی
 معارف و صنایع هر یردن زیاده درسها دنده ایروله مش اوله جغنی درکار ایکن اسکی حیر
 کسبله رک ترقی شویله طورسون رفته رفته علوم و معارفه عظیم تنزل و تدنی
 عارض اولدیغندن شمعی آخر دیاردن جلب معلوماته مجبوریت کور ندیکنه
 نأسف اولنور

و مؤلفک عصری اور و پاده شیوع و انتشار علوم حکمیه نک بدایتی اولوب اندن صکره
 حکمای افرنج بو عملری فوق مای تصور ایلو و لشمشدر شویله که بر طرفدن کتب یونانیه بی
 و بر طرفدن کتب عربیه بی لاتین لساننه و بعده السنه ساره په ترجمه ایتلر یله علوم یونانیه ایله

فوق العاده زکاوت فطریہ صاحبی بذات جلیل الصفات اولوب هنگام جوانیده
جمع علوم وفونی تکمیل ابتدا کند نصکره نیجه کتب نفیسه تألیف ایلشدر که اندن صکره
کتب سالغه تک اکثری ترک اولندرق هر یرده آنک کابیری متداول و مقبول اولشدر

ابوبکر بن الصنائع که ابن باجه دیومعر وفدر علوم حکمیه وادیبه فائق الاقران اولوب
خصوصیله علوم حکمیه ده اسلافنه تفوق ایدنلرک بریدر سلطان ابوبکر محیی بن تشفین
حکیم مشارالیهی کندوسنه وزیر ایشیدی انجیق اطبا صنعت طبابتده کندورینه مشارکتی
چکه میوب نسیم ایتلریله (۵۳۳) سنه سنده مسوما وفات ایشدر ابن رشد قرطبه
شهریده (۵۲۰) سنه هجریه سنده تولد و (۵۹۵) سنه سنده مراکشدہ وفات ایشدر
علوم عقلیه و نقلیه ده ماهر و متبحر بذات اولوب فقه مالکییدن و هم کلامدن و طب و سایر
فنون حکمتدن یمش بوقدر قطعه تألیفاتی واردر علم فقهده مهارت تامه سی اولوب
پدر وجدی کبی قرطبه ده قاضی اولشدر و علوم حکمیه ده شهرتی هر طرفه منتشر
وشایع اولوب خصوصیه مغرب و اندلس طرفلرنده ارسطو موقت امته کچمشیدی و تألیفاتی
اوروپاده پک زیاده منتشر اولوب حتی اهالی خرسنیانک عقایدینی تغییر ایدہ چکی
خوفدن ناشی پانک امریله نیجه کابیری اوروپاده احراق اولمشیدی محیی الدین بن عربی ایله
هم عصر اولوب حتی ابن عربیدن کندوسنی علم اسرارہ واقف ایتمنی استعدا ایتدکده
ابن عربی کندوسنه امنیت و اعتماد ایتوب عالم معناده تعلیم و افاده به مأذون اولدیغنی
ایراد و اعتذار ایش دیومر ویدر * تم کلام المترجم *

و علمادن پک چوغنی تعالیم ایله ملحقاتی اولان علوم نجامت و سحر و طلسماته قصر ایدوب
بو یولده دخی شهرت اندلس اهل بسندن مسلمة بن احمد المجریطیده و آنک تلامیذنده
قرار قیلشدر و بوضوئله علوم مذکوره ملت اسلامیہ ایچنه کیروب برچوق کیمسه لر
هوای نفسلرینه اتباع بولنده آنلره پیرو اولشدر در انجیق و زر و و بالی ارتکاب ایدنلرکدر
* ولو شاء الله ما فعلوه *

* المترجم * مسلمہ اندلسده ریاضونک امامی اولوب بوقلره دائر پک چوق تألیفاتی واردر
وفاتی (۳۹۸) سنه سنده در * تم کلام المترجم *

صکره وقتا که مغرب و اندلسده نسیم عمران و مدینت را کد اولوب قاهره علوم و صنایع
منقرض و مدارس تعلیم و تعلم مندرس و مضعل اولدیسہ اشبو علوم حکمیه دخی اورالردن
زائل اولوب فقط شونده بونده رسوم و آثاری قالمشدر اما مشرق اهل بسنک عندنده
ایشدی بکیزه کوره بو علوم کالده ایش خصوصاً عراق عجم ایله ماوراء النهرده که انلرک
عراقی متوفر و مدینت لری مستحکم اولدیغندن کرک علوم عقلیه و کرک علوم نقلیه اورالرده
برکالدر هله بلاد خراسان دن هرات نام بلده تک عظما سندن اولوب سعد الدین تفتازانی
دیغکله معروف بذاتک مصرده تألیفات متعدده سنه واقف اولدم که بعضیسی علم کلامدن
و بعضیسی اصول فقهدن و بعضیسی علم بیاندن اولوب تألیفات مذکوره مشار الیهک
بوقلرده مهارت کامله و ملکه راسخه سی اولدیغنه شهادت و اثباتی مسائل و مباحثده اولان

ابن جلیل دیمشدر که کندی شریف الاصل بزادند ابتدا بصره به کلوب اندان بغداده
 بالوزود انده تحصیل علوم ایتشدر مشارالیه کندیکنک شاگردانند احمد بن محمد
 ابن مروان بن الطیب السرخسی دخی مشاهیر حکمای اسلامیه دن اولوب انک دخی حکمتدن
 تصانیف مقبوله سی واردر و معتضد خلیفه نک استاذی و محرم اسراری اولوب
 امور دولتمنده انکله استشاره ایدردی انجق بعض اسرارینی فاش ایتمکله معتضد دخی
 انی قتل ایتشدر

و سالف الذکر یعقوب کندیکنک معاصر لزند اولوب صبت و شهرتده مرتبه قصوابه
 واصل اولنلردن بری دخی قوسطابن لوقادر که لسان یونانیده ماهر و علم طب و فون
 ریاضیه ده متبحر اولوب بوفلره دایر کوزل کتابلر تألیف ایلشدر فی الاصل بعلک
 نصرانیلریندن اولوب بلاد رومه کیده رک پک چوق کتب یونانیه به واقف اولدقندن صکره
 شامه عودت و اندن دخی یونان کتابلرینی عربی به ترجمه ایتک اوزره بغداده عزیمت ایتش
 و نیجه کتب نفیسه وجوده کتورمشدر و فائنده مورخ اسحق بن محمد الندیکنک
 نحر بر ایتدیکی وجهله کندوسنه اگر اما قبری اوزرینه مقابر ملوک کبی قبه یاپیشیدی
 و بینه مورخ جرقوم دیمشدر که اگر طوغریسنی سوبیلم تألیفاتنک محتوی اولدیغی
 علوم و فضائل و اختصار الفاظ و جمع معانی حسبیله جمع مؤلفینک افضلیدر
 دیمک لازم کلور

و بینه عصر مذکورده ترجمه حاللری زیرده تسطیر اولنسه جق حنین بن اسحق و ثابت
 ابن قره کبی حکمتده متبحر وهم لسان یونانیده و همدله لسان عربیده ماهر نیجه کیمتدلر
 ظهور ایتشیدی و مائنه رابعه و خامسه ده دخی شرق جانبده اشعه علوم حکمیه متلامع
 و قرنا بعد قرن پک چوق فحول حکمای اسلامیه متوالی و متتابع اوله کلشدر و ابتداری
 اکثریسی نصاری یا خودیهود و یا صابئیندن اولوب رفته رفته ملت اسلامیه دن ظهور ایدن
 حکما ملل سائره بی باصدرمشدر اشته جانب مشرقده مائنه ثانیه دن مائنه خامسه به قدر
 کلوب کیدن بونجه حکما ایچنده فارابی ایله ابن سینا کسب تفرد ایتشدر

و برمنوال سابق جانب عراقده حکمتک شیوع و انتشاری عقینده غرب طرفنده دخی
 منشور اوله رق اول جانبده دخی قرون متعددده خلاننده نیجه مشاهیر حکمای اسلامیه
 ظهور ایدوب انلرک ایچنده دخی ابن صائغ ایله ابن رشد تفرد ایلشدر ابو نصر فارابی
 اکبر فلاسفه اسلامیه اولوب انواع علوم حکمیه به دائر التمش قدر کتب و رسائل
 تألیف ایله مؤلفات سالفه نک شهرتی باصدرمش و کندوسنه معلم ثانی دیدرمشدر
 علوم حکمیه بی خلیفه عباسی مقتدر ایامنده یوحنا بن جیلاد دن اوقومشیدی و مشهور
 بویشرمقی بی یونس نام حکیم ایله معاصر اولوب انجق سنا اندن اصغر اولدیغی خالد
 هلماندن اکبر ایدی و فاتی (۳۰۹) سنه هجریه سی خلاننده در

ابوعلی بن سینا شیخ و رئیس حکمای اسلامیه اولوب اکادخی معلم ثالث دینلشدر
 فی الاصل ماوراء النهر دن ظهور ایدوب (۴۲۸) سنه سنده همدانده وفات ایلشدر

اولوب انلزدخی نصرانیی اخذ و قبول ایندیلر ایسه ملل وشرایعک مقتضاسی
اولدینی وجهله بوهلومی ترک ایتلریله علوم مذکوره همان کتب و صحفده
مسطور اوله رق خزینه زنده باقی قالدی بعده شاهه مالک اولدقلرنده دخی بو کتا بلر
یانلرنده موجود ایدی

صکره جناب حق ملت بیضای اسلامیہ بی اظہار ایله عالمی غریب انوار ایدوب
اهل اسلامه ایسه بر ملت قارشو طوره مدیغندن ملل سارہ کپی رومه دخی غلبه ایتدیلر
وملت اسلامیه پادی امرده ساده لکله باشلوب صنایعدن غافل ایدیلر تا که دولت
وسلطنت اسلامیہ درجه کماله کلوبده اهل اسلام حضارت ومدیتندن ام سارہ تک
واصل اوله مدقلری درجه یه نائل اولدقلرنده بعض اساقفه ورها یینندن ایشتمکله
وعلوم و صنایعه انسان بالطبع میل وهوس ایتتمکله بوهلوم حکمیہ یه کسب وقوف
واطلاع ایتتمکله اشنیاقی ایتدکلرنده خلیفه ابو جعفر منصور کتب تعالیمی مترجم اوله رق
کوندرمک اوزره ملک رومه خبر کوندرمکین ملک روم دخی کتاب اقلیدیس ایله بعض
کتب طیبیاتی کوندردکده اهل اسلام انلزی اوفویوب مندرج اولان علومه
مظلم اولدیلر ویا قبسنه ظفر یاب اولمغه دخی حرص وهوس ایلدیلر صکره
مأمون خلیفه کلوب کنسدوسی دخی اهل علم اولوق حسیده صله زیاده رغبت واعتباری
اولد یغندن بوهلوم حکمیہ یه زیاده حریص اوله رق علوم یونانیہ بی استخراج وخط عربی ایله
استنساخ ضمنده ملوک رومه ارسال رسل ورسائل خصوصتی توفیر و تکثیر و بونک ایچون
پک چوق مترجم ارسال ونسییر ایدرک علوم مذکوره بی کاملا جلب ایتدی ونظار اهل اسلام
دخی اوزرینه دوشوب علوم مذکوره ده کسب ملکه ومهارت ایلدیلر و بوباید
نظر و دقتلری درجه غایته ایر شد بر دیلر ومعلم اولک انظار وارسندن پک چوغنه
مخالفت ایتدیلر و بوهلومده شهرت تامه انده قرار قیلمش ومیدان حکمت یونانیہ
انده قالمش اولد یغندن رد وقبول خصوصنده انی نشانگاه اختصاص قلدیلر و بوهلومه
دائر پک چوق کتا بلر تألیف ایدوب متقدمینه مسابقت ایتدیلر اشته بو حکمای اسلامیہ تک
اکبری مشرقده ابونصر فارابی ایله ابوعلی سینا واندلسده قاضی ابوالولید ابن رشد ایله
وزیر ابوبکر بن صائغ ایدی که حکمای اسلامیہ ایچنده صبت وشهرت ایله کسب اختصاص
ومزیت ایلشلردر

● للمترجم ● ملت اسلامیہ ده حکمتک ظهوری مائه ثانیہ خلانده اولوب
انجق زیاده شهرت ورواجی مأمون وقتنده اوله رق اندن صکره دخی ترقیده بولمغله
مائه ثانیہ خلانده بغداد وحوالیسی علوم حکمیہ ایله ملو وپک چوق مشاهیر حکما
ییدا اولمشیدی اول عصرک فحول حکما سندن بری یعقوب بن اسحق بن صباح
ابویوسف الکندیبر که فی الاصل کنده ملکزاده لزند اولدینی حالده بصره وبغدادده
تحصیل علوم ایدرک عصرنده حکمت یونانیہ وفارسیه وهندیده زیاده تبحر ومهارتله مشهور
ومعروف اولوب انواع فنون حکمته دائر ایکوز بوقدر کتب ورسائل ترجمه وتالیف ایلشدر

شویله طورسون علوم موجوده بی اکلا یوبده تعلیم و تدریس ایده جک کپسه ل ازالغه باشلامشیدی انجیق اسکندرک وفاتنده دولتی متعدد حکومتله منقسم اولهرق پیدا اولان ملوک جدیده یونانستانک آثارینی جعله مکتبلر کشادینه سعی ایدوب خصوصیه مصرده حکومت ایدن بطلمیوس خاندانی بویابده زیاده سیله صرف همت و یونانستانده بولنان حکمایی اسکندر یه جلب ایله حقلرنده فوق العاده حرمت ایشلر پک چوق کتابلر جعله اسکندر یه ده ایکی کتبخانه بایمشلر وهم انجمن دانش وهمده دارالفنون اولق اوزره برجسیم بنایاپوب مؤسیون تسمیه ایشلر ایدی که جمع علوم ومعارف دیمک اولوب جمع تحف و تفریق معناسنه مؤزه لفظی اندن مأخوذدر اشته بومؤسیون مکتبندن پک چوق فلاسفه ظهور ایدوب کتاب مجسطی صاحبی بطلمیوس دخی انلردندر بوضورتله اسکندر یه مرکز علوم اولهرق اول عصرده برالشام وسائر طرفله دخی اورادن علوم حکمیه منشر اولمشیدی و فی الاصل یونانستانه علوم حکمیه جانب مصردن کجش اولدیغنه نظراسیاره حکمت کویا که اوروپا قطعه سنه بر سفر و سیاحت ایدوب البسه جدیده یونانیه ایله وطن اصلی جانبده رجعت ایش اولدی ومد کور موسیون مکتبته عربلر و اق الحکمه تعبیر ایتلریله مؤلفک اصحاب رواقدن مرادی اشبواسکندر یه حکمائی اولق اکر چه محتملدر انجیق حکمای یونانیه دن رواقیون دیومعرف اولان برفرقه دخی وارددر که مسکلری مشائیون مسلکنسه قریب اولوب تاریخ میلاد دن اوچبوز سنه مقدم آتته شهرنده ظهور ایشلردر بونلرک رئیسری میلاد حضرت عبادن (۳۴۰) سنه اقدام قبریس جزیره سنده تولد ایدن زینون نام فیلسوفدر که فی الاصل اغنهای تجاردن ایکن مصالحنه سکنه کله رک کلی ضرر و زیانه دوچار اولدقد نصکره تجارقی ترک ایله آتته ده اقامت و اول امرده حکمای کلیبده دن و بعده حکمای افلاطونیه دن تعلم و تحصیل حکمت ایدرک بر مذهب مخصوص احداث و اختیار ایله پک چوق تلامیذ و توابع پیدا ایشیدی و رواق معناسنه اولان (ستوا) نام مشهور محله درس و یردیکندن تلامیذینه رواقیون تعبیر اولمشدر زینونک اعتقادنجه سعادت و حریت و ثروت و سلطنت بایمله صلاح حالدن عبارت اولهرق انک فوقنده خوش ولذیذ و مقبول و نافع و ذی قیمت برشی یوقدر و صلاح و استقامتدن بشقه برنسنه خیرعد اولماز و فساد و ضلالتدن بشقه شربیلنمز و مقصد اصیلی تهذیب اخلاق اولوب منطق و حکمتک لزوم تعلم و تحصیل مجرد دقایق علم اخلاقی تفهم ایچون اولسبله کافه فنون حکمیه علم اخلاق مقدمه سیدر و کافه حظوظات نفسانیه روحک امراض و عیبیدر دیوب و جزئی صلاحه مخالف حرکت ایدنلر حقلرنده پک بیوک جزا رک اجراسنی لازمه دن عدا ایدوب فوق العاده شدت و صلابت اوزره بر مذهب تأسبس ایشیدی بومذهبدن کرک یونانیلرده و کرک رومالورده پک بیوک فیلسوفلر ظهور ایشلدر انجیق رومارواقیونی بومذهبک بعض مرتبه شدتی تعدیل ایله طبایع ناسه توفیق ایشلردر * تم کلام المترجم *

شویله که قبرینک بر طرفنده (ههنا موضوع رجل وهو استو قلبس الهی وقد تقدم
الناس وعلاهم بالعفة واخلاق العدل فن كان يمدح الحكمة أكثر من سائر جميع الاشياء
فانه يمدح هذا جدا لان فيه اكثر الحكمة) وديكر طرفنده (اما الارض فانها تغطي جسد
افلاطون هذا واما نفسه فانها في مرتبة من لا يموت) ديويلازمشيدى فقرة اولانك
معناسى * بورايه بر ذات فونلشدر واول ذات افلاطون الهيدر كه عفت واخلاق
عدل ايله يعنى اخلاق حيمه ايله جمله ناسه تقدم وتفوق ايتشيدى هر كيمكه هر شيدن زياده
حكمتى مدح ايله مطلقا بوذاتى مدح ونا ايتش اولور زيرا حكمتك اكثرى انده در *
وفقرة ثانيهك معناسى * يرافلاطونك شو جسدنى اور تمشدر اما روحى مرتبه لايزالده در *
ديك اولور افلاطون بحث و مناظره به غايت زاغب و منهك و كتاب جعنه آشورى حر يص
ومتالك اولوب حتى فيثاغورثك اوج كتابنى يوزالتونه اشترا ايلش اولدينى مرويدر
وكندوسنك انواع فنون حكمته دائريك چوق تاليفاتى اولوب نيجه سنى حنين بن اسحق
واسحق بن حنين وابوز كريايجى بن عدى وابو بشر متى و ابراهيم بن هبدا لله وشملى
وابوعثمان الدمشقى نام متر جملسان عربى به ترجمه ايتشدر و افلاطون آقا ديموس
نام كچمه تك بجمه سنده بر مكتب كشاد ايدوب مكتب مذكوره آقا ديميا ديتلمشيدى
والحاله هذه اور وبالور بيننده انجمن دانش معناسه اوله رق تداول ايدن آقادمى
تعبرى ايدن قالمشدر مكتب مذكوردن يك چوق فيلسوفلر ظهور ايدوب الك مشهورلى
ارسطودر * ارسطو كه ارسططاليس دى ديتلور ولادنى ميلاد عيسادن (۳۸۴)
سنه مقدم اولوب پدى مكدونيا ملكى اولان آميناسك طبيى اولمغه علوم طبيعه يى
پدرندن تحصيل ايتدك دى نسكره يكرمى سنه دى افلاطوندن اخذ و تعلم ايدوب بعده اسكندره
استاد اولمشدر و ميلاد عيسادن (۳۳۴) سنه مقدم ارسطو دى بر بجمه بر مكتب كشاد
ايدوب آنده اياق اوسننده كز نور كن تدريس و تعاليم ايله كلديكندن مكتب مذكوره
پربساتى ديتلمشدر كه لسان يوناننده يورر معناسه اولمغه مكتب مشى و حرکت
ديك اوله رق آنده ظهور ايدن فلاسفه به دى مشايون تسميه اولمشدر
اسكندرا فر و ديسى ملك يونان اولان اسكندردن صكره ظهور ايدن ملوك طوائف
زماننده اولوب جالينوس طبيسه يتشمش و ييتلرنده يك چوق محاوره لر وقوعه كلش
هصرينك مشهور فيلسوفى ايدى و ارسطونك يك چوق كابلر ينى شرح ايتشدر
تاليفاتى كرك ايام روميه ده و كرك ايام اسلاميه ده مرغوب و مقبول اولوب يك چوغنى
حنين واسحق و هبدا المسيح بن ناعمه و ابو بشر بن متى و يحيى بن عدى و ابوروح الصابى
وابن الصلت و ابو عثمان الدمشقى نام حكما لسان يونانندن لسان عربى به ترجمه ايتشدر
تاسنيوس كذلك مشاهير فلاسفه دن اولوب اودنى ارسطونك نيجه كابلر ينى
شرح ايتشدر
وا كچه تاريخ ميلاددن اوچيوز سنه مقدملى يونانستاك احوالى مختل و مشوش اوله رق
علوم و فنون دى انقراض و اندراسه يوز طوب صحيفا حكما ديتله جن ذوات

وهرکس خصمی تغلیط و الزام ایچون مغالطه ایلیک طریق مسلوک اوله رقی فیلسوف
 کچینلر بر ماده تک کرک لهسنه و کرک علیهنه اقامه ادله ایدر لرایدی و یونانیلر بیئنده
 بر نوع صنعت عمومیه حکمنده بولسان فن منطق سفسطه و مغالطه مسلکینه منقلب
 اولمشیدی بو حال ایسه اخلاق ملتیه غایت مضر بر ذهاب اولغله یونانلور
 حکمت نظریه و عملیه ایله بونجه سنه لر پرورده اولمشیکن بوضورتله اخلاق و مذهب لری
 اخلال ایدرک تربیه سزلک حالته رجعت یولنی توتمشلرایدی اشته اولوقت سقراط
 ظهور ایدرک بو یا کلش ذهابک اوکئی کسدر مشدر شویله که قوه نطقیه و زکاوت
 فطریه سی حسبیله بالجمله اصحاب سفسطه یه غلبه ایدرک برهان یقینی ایله طوغری بی
 تحقیق و نفس الامری تحری و ناسی تربیه و حسن اخلاقه سوق و تشویق یولنده تدریس
 علوم حکمیه ایتش و درسندن افلاطون کی نیجه بیوک فیلسوف لر ظهور ایلمشدر
 لکن انک شاگردانی دخی یکدیگره مخالف بر مذهبیه ذهاب ایله هر بری بر فرقه یه
 رئیس اولمشدر بولردن بر فرقه سی که فلاسفه کلیون دیومعرف اولمشدر بولر عالمده
 فضیلت و مزیت حد اولنه جق برشی اولماق اعتقادنده بولنه رقی کافه تجملات
 ولذا نذنیویه دن تجرد ایدرلردی اشته عمری برکوب ایچنده کچن دیوژن نام فیلسوف
 خنشین دخی اشبو کلیون فرقه سننددر و دیگر بر فرقه دخی بالعکس لذا نذنیویه دن بشقه
 برشی قبول و اقرار ایتیه رک کلیونک ضد تاحی اولق اوزره بشقه جه بر مذهب ناصویه
 ذهاب اولمشلرایدی انجق سقراطدن صکره ریاست حکمنه افلاطون تصدر ایتمکله
 سقراطک اصولندن ظهوره کلان مسالک و مناسی متفرقه بی جمع و تربیه عامه بی موجب
 اوله جق صورتده بر مسلک مخصوص اتخا ذایلشدر و فقط معقولانده فیثاغورث
 مذهبیه ذهاب اولمشدر و قدمای فلاسفه علم و اعتقاد لری ن شعر ایله و یا خود شوکا بوکا
 شفاها تقریر ایله نشر ایدوب ابتدا مذهب لری ن تألیقات ایله نشر اید نلمیلاد هبسادن
 (۶۱۰) سنه اول کلان انکسپاندریس و فریبسیدس نام حکمیلردر اشته سقراط دخی
 قدمای حکما کی تألیقاته التفات ایتیب انک معلوماتی و اصحاب سفسطه ایله ایتدیکی
 مباحثاتی افلاطون کندی تألیقاتنده بسط و بیان ایتشدر و افلاطونک تقریری سلپس
 و تحریری نفیس اولوب تألیف و تدوین کتب یولنده سائر مؤلفین یونانه تفوق ایتشدر
 بعده ارسطو دخی افلاطونک بو تألیقاتنده مندرج اولان معلومات و مباحثاتدن انتراع
 ایتدیکی قواعد کلیه بی جمع ایله علم منطقی تدوین ایدوب کندوسنه معل اول دینلمشدر
 افلاطون میلاد هبسادن (۴۳۰) سنه مقدم آتته شهرنده تولد ایدوب سکسان سنه
 معر اولمشدر و اصل اسمی ارسطو قبلس اولوب اوموز لری کنش اولدیغندن لسان یونانیده
 واسع المنکین معناسنه اولان پلاطون لفظی کندویه لقب اولمشدر و لسان عربیده
 باحرفی اولدیغندن عربلر پانی فایه قلب ایله فلاطون و الف زیاده سیله افلاطون دیمشدر
 بک چوق سیاحت ایدرک مصر حکما سندن اخذ معلومات و کرازا ایتالیا یه کیدرک فیثاغورث
 فلاسفه سیله ملاقات و مدت مدیده سقراطدن اخذ و تعلم ایدوب بعده وفاتنه قدر تدریس
 علوم حکمیه ایتشدر و فواتنده قبرینک ایکی طرفنه لسان یونان نیجه یازلمش اولار
 کابه لر وقتیه لسان عربی یه ترجمه اولمش ایدو کندن بر صورتی ز یرده تحریرا اولور

با خود خاله زاده سی اولان باعورامک اوغلیدر و بعضی سرازر اولادندن ایدی
 ویک سنه معمر اولوب داود علیه السلامه یتشدی وانک بعثندن مقدم فتوی و پردی
 داود علیه السلام مبعوث اولیحقی افتادن منقطع اولدی و بعضی لر دخی بی اسرائیل ایچنده
 فاضی ایدی دیدیلر و لقمانک نبوتنده علما اختلاف ایتدیلر انجق اکثر اقواله کوره بی اولوبوب
 حکیم ایدی هر نه حال ایسه نام لقمان حکیمیا تده مثل اولوب قائلی بیلمیان فقرات
 حکیمیه اکا اسناد اولندیغی مثلوا استاذی معلوم اولمیان نیجه ذواتک دخی سند
 تعلیمی اولق اوزره مذکوردر اشته بوقیلدن اولق اوزره بعضی لر انبذوقلبسک
 و بعضی لر سقراطک علوم حکیمیه بی لقماندن اخذ ایتمش اولسنه قائل اولشلردر یوخسه
 بو بایده فن تاریخچه بر روایت موثوقه یوقدر

وسقراط تاریخ میلاد حضرت عیسان (۴۷۰) سنه مقدم آتته ده تولد ایدوب هیچ
 بر طرفه سیاحت ایتدیکی و استاذ مخصوصی اولدیغی حالده فلاسفه عصره تفوق ایدرک
 ریاست حکیمته تصدیر ایلشدر شویله که مقدمری علوم حکیمیه عامه اهالی یونان
 پینده منشر اولوب هر کونه مرافعات و محاورانده قانون منطق اوزره اداره کلام ایلک
 ینلرنده بر صنعت عمومیه حکیمه کیرمشیدی و علوم حکیمیه ید طولاسی اولان فیلسوفلر
 طرف طرف وعظ و نصیحت ایدر صورتده علوم حکیمیه بی تقریر ایدوب خلق دخی
 باشلرینه اجتماع و استماع ایدرک هر کس درجه استعداد و قابلیتیه کوره اخذ و استفاده
 علوم ایدردی بو جهته آتته ک هر کوشه سی بر مکتب فنون مشابه سنده ایدی
 وسقراطک پدری مر مردن تصور یا بمق صنعتیه مشغول اولوب کندوسی دخی او توز
 باشنه قدر پدریه برابر بویله طاشحجاق ایله مشغول اولدیغی حالده منوال مشروح اوزره
 علوم حکیمیه بی اخذ و تحصیل ایدرک بعده همان تدریس علومه مبادرت ایتمش و فوق العاده
 زکات و فطریه سی حسبیه عصرینک جج فلاسفه سنه تفوق ایلشدر و فیثاغورثک
 استاذی اولان سالف الذکر تالس که میلاد حضرت عیسان (۶۴۰) سنه مقدم
 سپسام جزیره سی قارشوسنده اناتولی ساحلنده واقع میله نام شهرده تولد و مصر
 حکما سندن تحصیل علوم ایدوب علم هندسه ماهر و قدمای حکما پینده پک زیاده مشهر
 بر حکمیدر وابتدا کهر بانک دلک اولنه رق اجسام خفیفه بی جذب ایتدیکنی او کشف
 ایتشیدی اشته الکتریق لفظی دخی بوندن مأخوذدر و یونانده ابتدا خسوف و کسوفک
 سبیلر بی بیان و خلقت عالم مسئله سنی در میان ایدن اودر باشلوجه نصایحندن بری
 عارف بالنفس اول نصیحت نافه سیدی و رطوبت یعنی صواشایه مبدأ و روح اساس
 حرکت اولق اعتقادنده ایدی اندن صکره خلقت عالم مسئله سنده فلاسفه در لو
 اختلافانه دوشوب مناسبات فصلنده اشعار ایتدی کمز و جهله ینلرنده غریب مسلکار
 و یکدیگره ضد و مخالف مذهب لر ظهور ایتشیدی و بردن بره بویله مذاهب متخالفه نک
 ظهوری خلقک اخلاق و تربیه سنی بوزرق مغالطه و سفسطه اصولی ظهور ایتشدر که
 بر شبتک نفس الامرده نه وجهله اولدیغی براهین یقینیه ایله تحری و اثبات داعیه سی متروک

حامل اولوب صبت وشهرتده مرتبه قصوايه واصل اولديلر وايچلرندن مشايون كه اصحاب رواق دخی انلردندرامر تعلیمده برمسلك مستحسن ايله ممتاز اولوب كندولرینی شمس وپرددن محافظه ایده جك رواق التنده او قورل ایدی و كندوز علمری اوزره سلسله سند تعلیمی لقمان حكیمدن سقراطه واندن افلاطونه واندن تاپیدی ارسطویه واندن دخی شاگردانی اسکندر افرودیسی ايله تامسنیوسه و سائرزه واصل اولمشدر و ارسطو ملك یونان اولوب فرسه غلبه ایدرك مملکتلرینی اللردن نزع ایدن اسکندر ك استاذی ایدی و بو علملرده حكمای یونان ایچنده اك زیاده ماهر وصبت وشهرتی جمله سندن زیاده منشیر اولوب كندوسنه معلم اول دینمشدر بوجهتله هر یرده مشهور وهر ملت لساننده مذکور اولدی

● المترجم ● اساطین حکمت و اساطین حکما دیومعرف اولان فلاسفه خسه در كه فیثاغورث و انبذو قلیس و سقراط و افلاطون و ارسطو اولوب بوبشك علوم حکمیةده علوکعب ودرجه لری جمله ارباب حکمت عندنده مسلم و متفق علیهمدر فیثاغورث مشهور نالس و آنکسینس نام حکیملردن اخذ و تعلم و مصرده و علی ر وایة هندده و سائر محلهلرده پك چوق سیاحت ایلوب نیجه علوم تحصیل ایتد کدنصکره ایتالیا و واقع قروتون نام محله مدت مدیده نشر علوم حکمیة ایلمشدر قدما ی فلاسفه عندنده فوق العاده مشهور بذات اولوب اصول هندسه بی و خواص عددی وضع ایدن اودر و شمس مرکز عالم اولق اوزره انك اطرافنده سیاراتك وقورقلی بیلدزك سیر وحرکتلریله اوضاعنی تعلیم و تدریس ایلردی مسقط رأسی سبسام جزیره سی اولوب تاریخ میلاد حضرت عیسان (۵۸۴) سنه مقدم تولد و تمام بشیوز سنه مقدم وفات ایلمشدر انبذو قلیس بودخی پك بیوک بر فیلسوف اولوب اناغزا غورس نام حکیمك تلامیذندندر و بعضی تألیقاتی لسان عربی یه ترجمه اولمشدر عناصر رابعه بی بولوب انجق انلری بسبط اعتقاد ایتمز ایدی و اساس حیات حرارت اولدیغنی اعتقاد ایدوب میلاد حضرت عیسان تخمیناً (۴۴۴) سنه مقدم سیجلیاده واقع و لقانك اغزینه قدر صعود ایله بطن زمیندن فوران ایدن آتشی تماشای ایدرکن ایچنه دوشمش و یاخود كندوسنی اتمش اولمسبله هلاک اولمشدر عرب مورخانندن بعضیلری بونی فیثاغورثدن مقدم اعتبار ایتشلردر ننه كم زوزنی تاریخنده انبذو قلیس اساطین حکما و حکمت دیومعرف اولان حکمای خسه نك اولی و زمانا جمله سنك اقدمیدر دیومحرردر لکن بالاده ذکر ایتدیگمز وجهه فیثاغورثك وفاتی انبذو قلیسك و لقاناه دوشمشندن خلیجه مقدم اولغله فیثاغورث زمانا ده مقدم اولق لازم کلدیکی مثللو صبت وشهرتیجه دخی عصرنده بولنان بالجه فلاسفه یه تقدم ایلدیکی ارباب فن بیننده مسلمانندر وینه زوزنی تاریخنده دیر که اشبو انبذو قلیس علمای تاریخک یی انلرینه كوره داود علیه السلام زماننده ایدی و بعضیلر دخی حکمتی شامده لقمان حکیمدن اخذ و تعلم ایلدی دیدیلر مترجم فقیر دیر که بعضی مفسرینك روایتنه کوره لقمان ایوب علیه السلام دخترزاده سی

عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه الوهاب حضرت تیرینه یازمشیدی جوابنده حضرت عمر رضی الله تعالی عنه دخی انلری صویه آتکز زیرا انلرده اولان علوم اگر هدایت ایسه انلره احتیاجز یوقدر زیرا جناب حق بزہ انلردن اوضح واهدی اولان شریعت یضایله رشد وهدایت احسان بیورمشدر واکر کراهی وضلالت ایسه بزہ الله تعالی بس ونوفیق صمدانیسی هر حالده رهبرومدد رسدر دیو فرمان بیورمش اولمسبله کتب مذکورہ بی صویه یاخود آتسه اتمشدر بوضورنله علوم فرس بالکلیه زائل اولوب بزہ منتقل اولدی

✽ المترجم ✽ انواع کتب حکمت یونانیہ اسکندریه کتابخانه لرنده مجتمع اولوب عمرو بن عاص دیار مصری فتح ایتدکده اول کتابلراچون حضرت عمر دن لدی الاستعلام احراق اولمشنی امر ایتمکله مدت مدیده اسکندر به جاملری کتب مذکورہ ایله ایصیدلمش دیو افواه ناسده دوران ایدن حکایه اشبوس سعد بن وقاص وقعه سندن غلط اوله رق شیوع وانتشار بولمش برروایت ضعیفه اولمق کرکدر زیرا اسکندریه ده کی مشهور یوک کتبخانه فتحندن مقدم حریق وقوعبله محترق اولمشیدی واول وقت کتاب دیدکلری برجنس مسائلدن عبارت اولمق اوزره دری اوزره یازلمش برطومار دیمک اولوب بویله معمول طومارزله اومقوله اذهان ضعیفه اصحابک باشلرینه توئسی ویریله ییلور یوخسه جام دکل برچوک قران ییله ایصیدلماز وعر بیلرک کتب فرسی غرق یا حرق ایتدکلری برمنوال سابق مروی اولوب اما کتب یونانی یاقد قلیرنه دائر برروایت موثوقه یوقدر فی الواقع ارشمیدک پک چوق کتابلری احراق اولمشدر لکن یونلری احراق ایدن رومالور ایدی ومصر ویا بلده کی علومک انقراض بولسنه وعلوم یونانیه تک پایدار اولسنه بادی اصلی بودرکه مصر ویا بلده وبلکه هندده علوم حکیمه پاپاس طائفه سی کبی اها لیدن برصنقه مخصوص اوله رق عوام ناس درکه جهل وناداننده طوتلد یغندن دیار مر قومده کی دولتلرک انقراضیله علوم موجوده لری دخی منقرض اولمشدر اما یونانلور علوم حکیمه بی اسواق وپازارده نشر ایلدکلرندن دولتلرینک انقراضیله عمللری منقرض اولوب الی یومنا هذا مستر وهر طرفده مشهور ومنتشر اولمشدر یونکله برابر علوم فرسک دخی بعض بقایای حکمای اسلامیه به کچمش وهنددن دخی بعض معلومات منتقل اولمشدر نته کم هیئت وزیح بحثنده ذکر ایده جگمز وجهله فراری اصول هندیه اوزره ومحمد بن موسی اصول هندیه ایله بعض اصول فرسیه دن مخلوط اوله رق زیچلر ترتیب ایتلردر و حکمای هنددن کتکه نام حکیمک بعض تألیغاتی وتهذیب اخلاقه دائر هندده تألیف اولمش کتاب کلیله ودمنه و علم موسیقیقیدن لسان هندوجه ثمار الحکمه معناسنه اولان یافراسمبله معمی ومعروف اولان کتاب و علم حسابدن بعض شیلر لسان عربی به نقل وترجه اولمشدر ✽ تم کلام المترجم ✽

اما رومده ابتدا دولت وسلطنت یونانلرک اولوب انلرک عنندنه بوهلومک زیاده رواج واعتباری وار ایدی وایچلرنده اساطین حکمت وسائر لری کی نیجه کیسه ل بوفنونی

مملکت کلی فائده بخش اوله جتی عملیات هندسیه اجرا ایدردم دیر ایش اولوقت ملک
مصر بولنان حاکم دخی ابن هیتک صیت وشهرتی ونیل حفته بویه دیدیکی بالاستماع
کلی اچیه ارسالیه مصره دعوت ایتدیکندن ابن هیتم دخی مصره عازم اولوب وصولنده
حاکم کندیوسفک استقبالنه چیقوب اکرام واجترامنده مبالغه ونیل حفته موعود
ومتصور ری اولان صنایعک اجراسنی مطالبه ایتدیکن ابن هیتم عملیات هندسیه ده
استعانه اچون برچوق معماران واصحاب معارف وصنایعی استصحاب ایدرک اقلیم مصرک
بوینه کیدوب اتم سالغه تک یتبشله میه جک واذهانه حیرت ویره جک مرتبه متانت ومهارت
وجودت هندسه وصنعت ایله یاپمش اولدقلری آثار قدیمه بی کور یچک انکشت بدندان
حیرت اوله رق کندوسفک نیاتی تصورات بیهوده قبیلندن اولدیغنی جزم ویتقن برله
همته فنور کله رک خایا مصره عود تنده اظهار جنوندن بشقه بو محجوبیتی سترایده جک
رتدیر بویه مدیغندن تا حاکمک وفاقی تحق ایدنجیه دله مجذوب شکلنده کرمش واندن صکره
کندوسنی طوبلا یوب وفاتنه قدر مصرده تألیفات ایله مشغول اولمشدر سحره فرعون
حکایه سی معروف ومشهور وهاروت ایله ماروت حکایه سی دخی کتب تفاسیرده مفصلا
مسطور در برابی حالا صعبه مصرده رسوم وآثاری باقی اولان ابنیه قدیمه درکه سحره
فرعون معرفتیه یاپمش واوزر زینه پک چوق طلسمات قونلش اولوب بونلردن غرض
تحویل مجری ایتسون دیونهر نیلی تعدیل ایش دیرلر لکن برابی واهراملرکی آثار قدیمه
مصریه علم تاریخک یتبشه بیه جکی زمانلردن خبلی مقدم اولغله بونلرک نه وقت
ونه سببه بناء یابلدقلرینه دارکتب توار یخده منسوط اولان روایات وثوق واعتماده شایان
وموجب الطمینان دکلدن * تم کلام المترجم *

انافرس عنندنه ذکر اولنسان علوم عقلیه تک قدر ورواجی زیاده اولوب دولت وسلطنتلری
دخی عظیم ومدت مدیده حکومتلری متصلا باقی ومستدیم اولدیغندن اچلرنده علوم
مذکوره پک زیاده ایلروله مشیدنی حتی دیرلرکه یونانه دخی علوم حکمیه انلردن منتقل
وواصل اولمشدرکه اسکندر دارابی قتل وممالکینی استیلا ایتدکده اهل فرسک
حسابه کلز کابلرینی در دست ایدرک علوم وفنون کثیره لینه مالک اولمشدر

* للمترجم * اسکندر دارابی قتل ایتیوب بلکه دارا جنکده مغلوب اولیجق کندوقرناسی
مایوس اوله رق کندوسنی قتل ایش واسکندر قاتلری اخذ وقصاص ایش اولدیغنی
توارنج یونانیه ده محرردر واسکندر بابلی ققم ایتدکده کلدانلرک ابکی یک سنه لک زیج
جدوللرینی بولوب بعض حکمای کلدانیه دخی موجود ایش اچق عصر اسکندر کرک بابل
وکرک مصر دولت ومدینلرینک زمان انقراض واضمحلالی ایدی یونانده حکمتک
شیوع ورواجی اسکندر دن خلیجه مقدم اولوب عصر اسکندر حکمت یونانک
صوک دوری کیدر * تم کلام المترجم *

صکره ارض فارس ققم اولنوبده اهل اسلام انده برچوق کابلر بولدقلرنده انلرده اولان
علومک مسلمینه نقل ونشری خصوصنی استیذان ضمنده سعد بن وقاص رضی الله تعالی عنه

هرزه وقت استنیلور ایسه مواضع کواکب بیلتمک ایچون حرکات کواکب حسابات
 و تعدیلاته متعلق اولان قوانیدن عبارتند و علم احکام نجومیه دخی بحث نجوم فر و هندندر
 بوجه آتی علوم مذکور ه نك هر برینه دأربشقه بشقه بسط کلام ایلرز
 * المترجم * علوم نجوم اشکال کوبیه ایله حادثات کونیه اوزرینه استدلاله متعلق
 قوانیدن عبارت اولغله بوجه مشروح هیئتک متفراتندن اولوق لازم کلوب مؤلف کبی
 بعض علما بوکا ذهاب اولمشدر لکن بعضیفرن مذکور ایله اجرام علویه نك اجسام
 سفیه اوزرینه اولان تأثیراتی بیلندیکندن فروع طبیعیا تندر دیدیلر * و لکل وجهه
 هو مولها * تم کلام المترجم *

معلوم اوله که اخبارینه وقوف و اطلاعر اولان امم سالغه ایچنده بوفنونه انک زیاده
 رغبت و اعتنا ایتمش اولان ملتر قبل الاسلام ایکی ملت عظیمه اولوب بری فارس
 و دیگر رومدر که انلرک ایچنده بو علوم پک زیاده ایلروله مشیدی زیرا ظهور اسلامدن
 اولجه دولت و سلطنت انلرک اولوب عمران و تمدنلری متوسع و متوفر اولدیغندن انلرک
 آفاق و امصارنده بحر علوم و معارف دخی زاخر ایدی وکلدا نیونک وانلردن اول اولان
 سر یانین ایله معاصرلری اولان قبطک فن سحر و نجامة و اناره تابع اولان طلسمانه
 زیاده اعتنالی و ار ایدی که بوفنلری فارس و روم ملتلری دخی انلردن اخذ ایتمش ایدی
 وانلرک ایچنده بوفنلر پک زیاده منتشر اولمشیدی ننه کم قرآن کوریده واقع اولان
 هاروت و ماروت فقره سیله سحره فرعون حکایه سی و سعید مصرده کائن برابی
 حقنده اهل عملک نقل اییدیکی شیلر بوکا شهادت ایلر صکره کلان ملل متسابعه ده
 بوفنلر حرام و ممنوع قلمغله کیتدیکه مندرس و منقرض اوله رق کآن لم یکن حکمنه کیرمشدر
 ال ابو صنایعه سلوک ایدنلر ایچنده بعض بقایا متداول و متناقل اولوب قالمشدر انلرک دخی
 صحتی الله تعالی ییلور مع هذا که سیف شریعت بوفنلرک اشکسه سنده قائم و ظهورلرینه
 مانع مزاجدر

* المترجم * فرس ملتی قدمای اهل بابلک اخلاقی اولغله انلرک علومنه وارث اولوب
 یونا یلردخی نبط وکلدا نیلردن بعض معلومات المشرا یسه ده بعد مسافه حسبیه بابل
 طرفه ذهاب و ایا بلری نادر و مصره جواریت مناسبیه ترددلری متکثر اولدیغندن
 اکثر علوم حکمیه پی قبطدن اخذ ایتمش ایدی بوجهته اخبارینه کسب و قوف
 اونان امم و طوائفدن علوم حکمیه به رغبت ایدنلرک اقدمی قدمای اهالی
 بابل و مصر اولوب بو یایده قنغیسنک دهها مقدم اولدیغنی ککر کی کبی مثبت
 و مبرهن دکل ایسه ده بابلک اقدم اولسی ظن غالبدر و بعضیلرک ظن و تخمینسه کوره
 انلره دخی بو علملر هندن منتقل اولمشدر و مصر و بابلک آثار قدیمه سنه امعان نظر
 اولدوقده قدمای مصریون و بابلینک انواع علوم حکمیه ده پک زیاده مهارت کسب ایتمش
 اولدقلری آشکار اولور در تیوز او توز تاریخنده مصرده وفات ایدن مشاهیر مهند سبندن
 تألیفات مشهوره مساجی ابن هیتیم ابو علی البصری اگر مصرده اولسم نیل حقنده

* للمترجم * تعالیم اصطلاحات قدیمه دن اولوب مؤخر فنون اربعه مذکوره
 علوم ریاضیه دیومعروف اولشدر * تم کلام المترجم *
 فنون اربعه مذکوره نك اولکبسی علم هندسه درکه علی الاطلاق مقادیردن بحث ایدر
 یعنی فن مذکوره با معدودیت جهتیله مقادیر منفصله دن بحث اولنور و یاخود
 مقادیر متصله دن بحث اولنوب انلردخی با ذوبعد واحد اولور که خطدر یاخود
 ذوالبعدين اولور که سطحدر و با ذوالابعاد نك اولور که جسم تعلیمدر اشته هندسه ده
 بومقادیردن وانلره کرک ذاتلری و کرک برینه نسبتلری جهتیله عارض اولان احوال دن
 بحث اولنور ایکنجهبسی آرتما طبعیدر که عدد دن عبارت اولان کم منفصلک خواصنی
 و عوارض لاحقہ سنی ییلدیر

* للمترجم * کم اصطلاحات حکیمه دن مقدار یعنی ذاتا انقسامی قبول ایدن بر عرض دیمک
 اولوب ایکی قسمه منقسمدر قسم اول کم منفصلدر که عدددر قسم ثانی کم متصل اولوب
 بودخی ایکی قسمه منقسمدر اولکبسی قارالذاتدر که خط و سطح و جسم تعلیمدر خط
 بالکمز طولاً منقسم اولور سطح طولاً و عرضاً منقسم اولور جسم تعلیمی که جسم طبیعی نك
 طول و عرض و عمق دن عبارتدر طولاً و عرضاً و عمقاً منقسم اولور ایکنجهبسی کم متصل غیر
 قارالذاتدر زمان کبی کم منفصل آرتما طبعینک موضوعی اولدیغنی کبی کم متصل قارالذات یعنی
 خط و سطح و جسم تعلیمدن عبارت اولان مقدار دخی هندسه نك موضوعیدر نته کم کتب
 حکیمه معرحدروا کر چه بعضا بومقداره عدد عارض اولوب بعض مسائل هندسیده
 اول وجهله دخی بحث واقع ایسه ده نفس عدد دن بحث دیمک اولوب حقیقت حالده
 موضوع بحث عددک معروضیدر و بومعروض دخی بنه کم متصل اولدیغندن هندسه نك
 موضوعنی متصل و منفصل دن تعمیمه حاجت یوقدر لکن مؤلف بوراسنه نظر ایتیه نك
 هندسه نك موضوعنی کم متصل و معدودیت جهتیله کم منفصل دن اعم اعتبار ایتمله
 هندسه علی الاطلاق مقادیردن بحث ایدر دیدی بنه علیه زبرده فن مساحه اراضی بی
 فروع هندسه دن عدد ایلشدر حالبو که اکثر محققین فن مساحه بی حساب دن
 عدد ایلشدر و لکن قوم ان یصطلح * تم کلام المترجم *

اوچنجبسی علم موسیقیدر که اصوات و نغمات نك بر برینه اولان نسبتنی ییلوب انلری عدد ایله
 تعیین و تقدیر ایتکدر نمره سی دخی الحان تغنی به و اصول ترنمه کسب معرفتدر درنجبسی
 علم هیئتدر که افلاک و کواکبک اشکال و اوضاعنی تعیین ایتک و بو خصوصی سیاراتک
 حرکات مشهوده سی و رجوع و استقامتی و اقبالی و ادباری ایله بیلکمه قیام و ابتدار
 ایلکدر اشته علوم فلسفه نك اصولی بونلدر که بر وجه مشروح یدی فندن عبارت اولوب
 اولکبسی منطقدر که جمله سندن مقدمدر اندن صکره تعالیدر که اولاً آرتما طبعی
 صکره هندسه صکره هیئت صکره موسیقیدر و بعده طبیعیات و بعده الهیاتدر
 و بونلرک هر برینک فروغاتی اولوب علم طب فروع طبیعیاتدندر و علم حساب ایله
 فرائض و معاملات علم عدد فروع دندر و فن ازیاچ دخی فروع هیئتدن اولوب

شیرله تعبیری مختلط اولوب اصول و قانونی فاسد اولور بوندن صکره معلوم اوله که علم
تعبیر برطنام قوانین کلیه به متعلق اولان همدگر که معبر کندوسنه عرض اولسان رؤیانک
تا ویلنی اول قوانین کلیه به بنسایدن ته کم بحر سلطانیه دلالت ایدر دیرلر بشقه موضعلرده
دخی غیض و غضبه دلالت ایدر دیرلر و دیگر موضعلرده دخی هم و غمه و بر امر قاطع و مانعه
دلالت ایدر دیرلر و کذا حیه دشمنه دلالت ایدر دیوب بعض موضعلرده دخی کاتم سردر
دیرلر و بریده دخی حیاته دلالت ایدر دیرلر معبر بو مثللو قوانین کلیه بی حفظ ایدو بده
هر ریده اول قوانیندن رؤیایه مناسب اولانی تعیین ایدن قرانک مقتضا سیله تعبیر ایدر
بو قرانک بعضیسی حال یقظه ده و بعضیسی حال نومه اولور و بعضیسی دخی معبرده
فطری اولان بر خاصیت ایله معبرک قلبه طوغار بو علم قدیمدن بر و بین السلف تداول
اولنه کلوب محمد بن سیرین بو علمده الک مشهور اولان علمادن اوله رق بوفندن تألیف
ایتمش اولدیغی کتابی الحاله هذه متداولدر اندن صکره صکرمانی و صکره متأخرین
دخی بوفندن چوق کتابلر تألیف ایتدیلر شمیدی اهل مغرب عندنده متداول اولان
علمای فیرواندن ابی طالب قبر و انبیک تمتع نام کلیله سائر تألیفاتیدر و بوفنده سالمینک
کتاب اشارتی الک مختصر و مفید اولان کتابلردندر و کذا تونسنده اولان مشایخ و اساتذہ
مزدن ابن راشدک فرقه علیاسی دخی پک کوزل بر اثر در و بو علم لمعه پاش نور نبوت
اولان بر علم جلیدر والله علام الغیوب
بوزاده علوم شرهیه مباحثی ختام بولوب بوندن صکره انشاء الله تعالی علوم حکمیه به
دائر اولان فصولک ترجمه سنه ابتدار اولنور

❖ علوم عقلیه نک احوال واقسامی ❖

انسانه صاحب فکر اولسی حیثیله طبیعی اولان علوم عقلیه بر ملته مخصوص اولیوب
بلکه جمیع ملنلرده بولنور و کافه ملل انک مسائل و مبادیسنده سیان اولور و بوفنلر
عالمک کسب معیوریت و مدنیت ایتدیکی وقتدنبه و نوع انسانده موجود در فنون
مذکوریه به علوم فلسفه و علوم حکمت دخی دینلوب باشلوجه درت علمی مشتملدر
اولکبسی منطقدر که معلومات حاصله دن مطالب مجهوله بی اکتسابده ذهنی خطادن
حفظ ایدن برفن اولوب فائده سی فکر و نظرده خطایی صوابدن تمیزدر بوندن صکره
بحث و نظریا محسوساته متعلق اولور که اجسام عنصریه و عناصرک ترکبندن حاصل
اولان معادن و نباتات و حیوانات ایله اجسام فلکیه و حرکات فلکیه و مبدأ حرکه
اولان نفسدن هبارت اولوب بونلردن بحث ایدن فنسه علم طبیعی تسمیه اولنور که
ذکر اولسان علوم اربعه نک ایکجیسدر و یا خود بحث و نظر و رای طبیعیاتده اولان
اموره یعنی روحانیاته متعلق اولوب بو کادخی علم الهی تسمیه ایدرلر که علوم اربعه
مذکوریه نک او چنجیسدر و علوم مذکوریه نک در دنجیسی اجسامدن مجرد اوله رق
مقادیردن بحث ایدوب درت فنی مشتمل اولور که تعالیم تسمیه اولنور

قرأت اولند قدّه ابتدا استماع ایدوبده صکره قرأت ایله صکره انک تفسیر ویسائی دخی
 یزم اوزریمزه در دیوب آیت مذکور ایله وحی الهی هرکونه غبارشک وشبهه دن عاری
 اوله رقی نقیض آینه ایقان حضرت رسالتناهی اولوب فالدیفته اشارت یوریشدر
 واطوارثله مذکورہ دائما امر تعلیمه مضمر اولوب هرمتعلیه کوره اولاستماع ثابنا قرأت
 ثالثا تفهیمه مبادرت کرکدر دیدکری دخی اشبوآیت کریمه دن ماخوذ ومقبسدر

✽ ثم کلام المترجم ✽

ورؤیاده خواص نبوتدن اولان علامتلتک بولنسی استبعاد اولنمز زیرارسول اکرم
 صلی الله علیه وسلم حضرتلری حدیث صحیحده رؤیا نبوتک قرقی الی جز شدن
 بجز دردیو بیورمش اولوب رؤیاک نبوت ووحیه بو وجهله نسبی اولجه خواص
 رؤیاک دخی خواص نبوتیه بومنوال اوزره نسبی اوله ییلور اما تعبیرک معناسی بودر که
 روح عقلی کنسدی هالندن برشی ادراک ایدوبده آنی متخیله به القا ایتدکده متخیله
 آنی اول مضایبه مناسب برصورت ایله تصویر ایدر تته کم سلطان اعظم معناسی
 ادراک ایتدکده خیال آنی بحر صورتده تصویر ایلر وعداوقی ادراک ایتدکده آنی دخی
 قوه خیالیله حبه صورتیه تصویر ایدر بنشاء علیه انسان او یا ندکده انجق بحر یاخود
 حبه کورمش اولدیغنی ییلوب غیر برشی تخطر ایتدکنسدن معبر دخی بحر برصورت
 محسوسه اوله رقی روحک ادراک ایتدیکی اندن بشقه بر معنی اولدیغنی تیغنی ایدوب
 اول معناسی تعیین ایدر حک برطاقم قرینه لایله استدلال ایتدکن صکره تشبیه وتظہیر
 قوتیه دخی نظر ایدوبده دیرکه مثلا اول معنی سلطاندر زیر بحر مخلوق عظیم
 اولدیغندن اکا سلطانک تشبیه اولنسی مناسب اولور وکذا حبه نک دخی ضرری یوک
 اولدیغندن دشمنک دخی اکا تشبیه اولنسی مناسب اولور وکذا نسا دخی اوعیه قیلندن
 اولدیغندن آوانی به تشبیهی مناسب اولور سائر امثالی دخی بونلره قیاس اولنه وبعض
 رؤیا دخی صریح اولوب واضح و آشکار اولدیغندن یاخود مدرک اولان معنی ایله
 کوریلن صورت خیالیله بیننده قرب مشابہت بولدیغندن تعبیر محتاج اولمز آنکچون
 حدیث صحیحده وارد اولمشدرکه رؤیا اوچدر بری الله تعالی حضرتلرندن بری ملکدن
 بری دخی شیطاندر الله تعالی حضرتلرندن اولان تاویلہ محتاج اولیان رؤیای
 صحیحه در ملکدن اولان تاویلہ محتاج اولان رؤیای صحیحه در شیطاندن اولان اضغاث
 احلامدر بودخی معلوم اوله که نفس ناطقه ادراک ایتدیکی معناسی متخیله به القا ایتدکده
 متخیله آنی انجق حسک معناد اولدیغنی قوالیده تصویر ایدر اما حسک اصلا معناد
 اولدیغنی فالبلرده برشی تصویر ایدر من بنشاء علیه انان طوعجه اعمی اولان کسه به
 سلطان بحر ایله دشمن حبه ایله ونسا آوانی ایله تصویر اولنه مز زیرا اعمای مرقوم
 بو صورتلرک بر بنی حس و ادراک ایتدکده مشدر که حتی خیالی آنلر ایله تصویر معنی ایله
 بلکه بو مثلوه معنار اکا کنسدی محسوسانندن اولان مسموعات و مشموعات کبی شیره
 تصویر اولنور معبر اولان کسه بو مثلوشیره دقت ایتک لازمدر زیرا جوق کره بویه

الفاولان بونوع ادراك و معرفت بر آغوش اولديقتدن هر نه قدر او يقويه طالمش
 ايسه ده اول حالدن روحك غوائل جسمانيه و عوارض بدنيه به منفس و مستغرق
 اوله جفني حالت حسه فرار ايتك اوزره اويانوبده حسنه رجعت ايتك چاره ساز اولور
 علامات مذكوره دن بري دخي اول ادراك كك ثبوت و دوام بيدر شويله كه كوريلن رؤيا
 بنفسا صلبها محفوظ اولوب قاهره ذهندن چيغيز و رؤياي مذكوره بي احضار
 و در خاطر ايتك فكر و تأمله محتاج اوليوب بلكه اويانلدقده كالنقش في الحجر دهند
 منصور اوله رق قلوب تقاصيل و تفرعاتدن برشي خارج قلنز زيرا ادراكات نفسانيه
 و واردات روحانيه زمانياتدن اولماغله انلر ترتيب اوزره ادراك اولغيوب بلكه آن واحده
 دفعه قلبه سئوح ايدرلر اما اضغاث احلام بروجه مشروح متخيله نك حبالدن حس
 مشتركه چيقاروب كوسترديكی صور دماغيه اولغله افعال انسانيه دن اولوب افعال
 انسانيه نك كافه سي ايسه زماني اولديقتدن اضغاث احلام امور زمانيه دن اولغين انلره
 زيب لاحق اولوب مقدم و مؤخر اوله رق صيره سيله ادراك اولنورلر و قواي دماغيه به
 سهو و نسيان دخي عارض اولغله اضغاث احلام كاه تخطر اولنور و كاه اونودولور
 بر طاقم قارمه قاريشق خيالات و اوهام ديمك اولور اما نفس ناطقه نك ادراكاتي بويله زماني
 و زيب اوزره اوليوب بلكه طرفه العين و لمحة البصر دن دهاسريع اوله رق منعكس
 و منطبع اولور و مرآت متخيله ده ثابت و راسخ اولوب قاور بوجهتله ادراك اول قوي
 اولدقده رؤيا بعد الانبساط نجه سنه لر حافظه ده محفوظ و حاضر اولوب قالدغيني وارد
 و اكر رؤيا بعد الانبساط انجق اعمال فكر و تأمل ايله تخطر اولنور و تخطر و تذكر
 اولنجيه دكين دخي تقاصيلندن بروجي اونودولور ايسه رؤياي صادقه اوليوب اضغاث
 احلام اولديغيني تبين ايدر اشبور رؤياي صحبده اولان علامتله و حيك خواصندندر
 ته كم جناب حق نبي اكرم صلى الله عليه وسلم حضرت نبي نه خطا بايوردركه * لا تحرك به
 لسانك لتجلب به ان علينا جمعه و قرأنه فاذا قرأناه فاتبع قرأنه ثم ان علينا بيانه *
 * للمترجم * مؤلفك اوائل كتابه بيان ابتدكي و جهله حين و حيده انبياي عظام
 عليهم السلام حضرت انه بر حال عارض اولوب اول ائشاده حضرت جبريلدن اخذ و تلقى
 وحي ايدرلر و حال صحوه تنزل لرنده اكسزبن او يقودن اويانور سكبي بيدار اولورلر
 و حين و حيده كندولر ينه الفاولان احكام الهيه دن برشي خارج و منسى اوليه رق لفظا
 و معنا تمامها مضبوط حافظه سمادتري اولوب حال صحوه تنزل لرنده بي كم و كاست امتلر ينه
 ايفاي تبليغات ايدرلر بناء عليه آيت مذكوره ده جناب حق رسول اكرم صلى الله
 عليه وسلم انقديمزي حضرت جبريل قرآن كريمي او قور كن برابر او قومغه مجمله ايتكدن
 منع ايدوب بيوردركه يا محمد قرآن كريمي جبريلدن حين اخذ و تلقيه تمامي تمامه ضبط
 و جمع ايدوبده هيچ برشي خارج قالمسون مطا الهيله استعمال ايدرك نحر يك لسان ايتنه
 و جمع و انضباطي خصوصنده تلاش ايله سنك صدر كده قرآنك جمع اولغيسي ولسانكده
 قرآنك تماميله اجراسي بزم اوزر يمزه در بناء عليه قرآن كريم سكا جبريل واسطه سيله

قوة تخيله آره برده واسطه اولور و كذلك روح كندی عالمندن برشی ادراك ابتدكده
انی تخيله به القابدر اودخی انی بر صورت مناسبه ایله تصویرایدوب حس مشترک
دفع اتمکله ناتم اولان کسه انی محسوس کی کوره رک مد رک انک روح عقلمدن مرتبه حسه
تنزلده دخی قوة تخيله واسطه اولور اشته رؤیا تک حقیقی بودر و بوتقر یرمزدن
رؤیای صالحه ایله اضغاث احلام کاذه بینده فرقی ظاهر اولور شویله که جله سی
حالت نومده برطاقم صور خیالی بدهن عبارتدر لکن صور مذ کوره روح عقلمدن
متزل ایسه رؤیادر واکر حالت یقظه ده تخيله تک خیال و حافظه به بر اقیس اولدیغی
صوردن مأخوذ ایسه اضغاث احلامدر

* المترجم * مؤلفک بوت تحقیقاتیله روحجه اولان بعض مشکلات دخی مهمل اولور
شویله که ناس اونه دنبرو امور معنویه و احوال روحانیه بی قلبه اسناد ایده کلشارد
حالبوکه فن تشریحجه قلبک بسط و قبضدن بشقه برحالی اولدیغنه وانسانده کی
حس و ادراک قوتی اعصاب ایله قائم اولوب بوا عصابک مرکز ایسه دماغ اولدیغنه
نظرا جله معارف و معنیاتک مرکز دماغ اولوق لازم کلور بوسبیدن اصحاب طب
و تشریح و سایر طبیعیونک اکثری دماغی مرکز اصیلی اتخاذا ادراک قلب لاقردیسی
اصطلاح عوام و درجه تحقیقندن ساقط برکلامدر دیوز عم ایدرر واقع حال ایسه بویله
اولوب بلیکه انظر ظاهر یانه الدانه رق کلام عوام دید کلری واقع حال و کندی زعم لری
بر رأی بی مال اولدیغی تحقیقات سابقه دن معلوم اولور زیر احس و ادراکی حامل اولان
اعصابک مرکز دماغ اولدیغنه نظرا ظاهر حالده دماغک مرکز تعقل اولسی لازم کلور
نیجق خرده بین دقت و امعان ایله باقلد قدده بوا عصابده کی حس و ادراک روح عاقلک
مطیبه سی اولان روح قلبینک اثری اولوب انک دخی مرکز قلب اولدیغندن مرکز حقیقی
قلب اولدیغی مستبان اولور خصوص مذکور اکابکز که بر دولتک حل و عقد
اصحابی ارکان و وکلاسی اولوب ظاهر حالده اجراءات فعلیه انتره اسناد اولنور اما حقیقت
حاله نظر اولند قدده اصل قوة اجرائیه طرف سلطانیدن مأخوذ و منبعث اولوب انتر
آلات و وسائظ اجرا و اداره اولدیغی اکلا شیلور اشته قوای دماغیه دخی بعینه
و کلای دولت مشابه سنده اولوب بدنده کی حس و حرکت آنلرک آثاری اولدیغی درکار
ایسده ظاهر حاله قصر نظر ایدوبده بو نور ادراک و احساس مطلع اشعه روحانیه اولان
قلبدن اقتباس اولدیغنی ادراک ایتمیانلر سایه سنده مظله نشین امن و امان اولدیغی دولتده
انوار امر و فرمان نره دن لمعان ایتدیکنی بتلیبویه (من مات ولم یعرف امام زمانه فقد مات
میتة جاهلیة) مفادینته مظهر اولنلر ایله هم محال و همسر اولمش اولورلر والله الموفق
والملمهم * انتهى کلام المترجم *

معلوم اوله که رؤیای صادقه تک صدقه دلالت و صحته شهادت ایدن علامتدر
واردر که کورن کسه رؤیایله طرف الهیدن بشارت اسن شعار ایدر علامت
مذ کوره تک بری رأینک رؤیای ادراک ایتدیکنده سرعت انبها هیدر کویا که کندوسنه

اسلامدن اول اولان ملوک و امده دخی وار ایدی نجیق اهل اسلام معبر لری نیک کلام لری یله اکتفا اولمغله اقدمینک علم تعیر لری بزه و اصل اولما مشدر بوخسه رو یا علی الاطلاق صنف بشرده موجود اولوب البته تعیرد لازمدر و حضرت یوسف علیه السلام دخی رو یا تعیر ایدردی نه کم قرآن کریمده مصر حدر و کذلک خبر صحیحده رسول اکرم صلی الله علیه و سلم افندیمز حضرت نلرندن و کذا ابو بکر رضی الله عنه حضرت نلرندن دخی تفسیر رو یا مرویدر و رو یا علوم غیبیه دندر نه کم رسول کبری علیه افضل التحایا حضرت نلری بیوردیلرکه رو یا صالحة نبونک فرق الی جز شدن بر جزدر و ینسه بیوردیلرکه مبشر اتدن برشی قالمدی فقط رو یا صالحة قالمشدر که آنی رجل صالح کورر یا خود رجل صالح حفته کور بیلور و فخر عالم صلی الله علیه و سلم افندیمز حضرت نلرنده و حبک ابتداسی رو یا ایله اولوب هر قنغی رو یا بی کورسه بهر حال عینی ظهور ایدردی و صباح نمازندن فراغت ایتد کد نصره اصحاب کرامه بو کیجه ایچکرده بر رو یا کورن واری دیوب ظهور و اعزاز دین مبینه دائر استبشار اولنه حق بر رو یا سوال یورردی امار رو یا نیک علوم غیبیه دن اولسنک سر و حکمتی بودر که روح قلبی نجویف قلب لجمدن منبعث بر بخار لطیفدر که شریا ناده دم ایله یله بد نک سائر برینه منشرا اولور و قوای حیوانیه نیک افعال و احساسی آنکله کمال بولور انجیق حواس خمس ایله احساسده و قوای ظاهریه بی تصرف و اعمالده کثرت تصرفله اکا کلال و قنور کلوبده کیجه نیک سرینلکی دخی سطح بدنی استیعاب ایتد کده بور روح قلبی استراحتسه واروب سائر افطار بدنن مرکز قلبی به چکله کله حواس ظاهره نیک کلبسی معطل اولور اشته نومک معناسی بودر نند کم اول کلبه تفصیلی تقدم ایلدی بور روح قلبی انسانه مخصوص اولان روح عاقلک مطبیه سی اولوب روح عاقلک ذات و حقیقتی ایسنه عین ادراک اولد یغندن عالم امرده اولان جمیع حقایق مدر کدر انجیق بدن و قوای بدنیه ایله اشتغال ایتسی کندینه بو علوم غیبیه بی تعقل ایتکسه مانع و حجاب اولغین اکر بو حجابدر خالی و مجرد اولسه عین ادراکدن عبارت اولان حقیقتنه رجعت ایدرک هر شیئی مدرک اولسی ایجاب ایدر بو صورتده مشغولیت بدنیه حجابندن بر پارچه تجرد ایتد کده شو اغلی خفت بولوب تجرد ایتدیکی قدر کندی عالمندن برینده طوبعی لازم کلور اشته حالت نومده روح عاقله شاغل اعظم و مانع اقوی اولان حواس ظاهره عوائق خفت بولغین اول حالده کندی عالنه لایق اولان علوم غیبیه بی قبوله مستعد اوله رق بو علومدن برشی ادراک ایتد کده بدنه رجعت ایلر زیر ابدنه اولدجه کندوسی جسمانی اولغله تصرفی انجیق قوای جسمانیه ایله اوله بیلور قوای جسمانیه ایسه برطاقم امور دماغیه اولوب ایچیلرند و متصرف اولان قوه تخیلده در زیر قوه تخیلده صور محسوسه دن صور خیالیه انتراع ایدوب انلری نظر و استدلال ایچون احتیاج مس ایتد کده احضار ایتک اوزره خیال و حافظه به ترک ایدر و نفس ناطقه دخی انلردن برطاقم صور عقلیه تجرید ایلر و بو صورتله امر تجرید محسوسدن معقوله ترقی ایدر و بو خصوصده

ولغات دخی مراد لرینی ادا ایدہ مز زیرالغات انجیق معانی متعارفہ بہ موضوع اولوب
 بومعاینک اکثری دخی محسوساتند بر بوجہتہ لایق اولان انلرک بو بیدہ اولان کلاملرینہ
 تعرض اولنمبوب منشا بہات کچی آنلری دخی حالی اوزرہ ترک ایتلیز واکر ظاہر شرعہ
 موافق اولہ رق بو کلاملرندن برشی استفادہ ایدہ ییلورسہ ک نہ کوزل والاسکون
 ایتک اولادر اما انلر شطحات تعبیر ایدو بیدہ اهل شرعک انلری مؤاخذہ ایتکدہ اولدیغی
 الفاظ موہمہ حقندہ طریق انصاف بودر کہ بوقوم کندی حس وارادہ لرندن کچوب
 واردات ربانیہ آنلری جذب و ضبط ایتکلہ قصد ایتدکلری سوزلری سویلبور لر
 بویلہ حالنوبدہ کندینی غیب ایدن کسہ ایسہ مخاطب و مکلف اولما مغفلہ مجبور
 و مجبور اولان دخی معذور در بناء ہلبہ بو طائفہ دن فضلی و شرع شریفہ کمال اقتدا
 و اتباعی معلوم اولان برذاتدن بویلہ برسوز صادر اولدقدہ قصد جیلہ جل اولنور
 و بیخزہ زبازد اولان الفاظک وجدانیاتہ وضعی اولدیغندن ہبارہ ایلہ حقیقت مرادینی
 تعبیر ایدہ میوردینلور نتہ کم بایزید بسطامی قدس سرہ السامی حضرت لر یلہ ایتک
 امثال کبار صوفیہدہ وقوع بولشدر اما فضلی معلوم و مشہور اولمیان بری اولورسہ
 بو مثلہ کلاملر ایلہ مؤاخذہ اولنور زیرا ایتک کلامنی تاویل ایتکدہ بزجہ برسبب بولنمز
 اما عالم حسدہ اولوبدہ کندوسنہ جذبہ و حال کلین کسہ دخی کذلک مؤاخذہ اولنور
 بو تک ایچون فقہا واکر بر متصوفہ حلاجک قتلہ فتوی و پردیلر زیرا کندینہ وجد
 و حال کلینہ رک کندی حسندہ حاضر ایکن تکلم ایتشیدی واللہ اعلم اما رسالہ قشیریدہ
 مرتب صف سطور اولان سلف متصوفہ فصل سابقہ اشارت ایتدیگمز اعلام
 و عظمای امت اولوب انلرک بویلہ کشف حجاب ایلہ بونوع ادرا کہ حرصلری اولیہ رق
 ہمتلری انجیق قادر اولدقلری مرتبہ اتباع و اقتدادن عبارت ایدی و کند ولرینہ
 بویلہ بر حال عارض اولدقدہ اندن اعراض ایدوب آنی کند ولرینہ عوایق دن و برنوع
 ابتلا قبیلنہ نعداید لر دی و بو کونہ خاطرہ نفسک ادرا کانتدن اولہ رق مخلوق
 و حادث اولان برادرک اولوب موجودات ایسہ مدارک انسانہ دہ منحصر اولہ مز دیرلر
 واللہ تعالی حضرت لرینک علی اوسع و خلقی اکبر و شریعتی اقتدا و اتباعہ امس
 و ہدایتہ اسلکدر دیو بویلہ مدر کاتلرندن برشی سویلبوب سارین دخی سویلدن
 و بویلہ کشف حجابہ دائر بحث ایلدن منع ایدر لر و قبل الکشف عالم حسدہ اولدقلری
 کچی اقتدا و اتباعیجہ اولان طریقت مسلوک لرینی التزام ایلر لر و کند و اصحاب لرینہ
 دخی بو صورتلہ التزام ایتلری خصوصندہ نصیحت و پرر لرایدی اشته مریدک حالی
 بویلہ اولیق کر کدر واللہ الموفق للصواب

علم تعبیر رؤیا

بودخی علوم شرعیہ دن اولوب علوم و فنون صنایع صیرہ سنہ کیر و بیدہ ہر فنہ دائر
 کتابلر تألیف اولنمغہ باشلا دقدہ بو علم دخی اولوقت ملت اسلامیہ دہ حادث اولدی
 اما رؤیا ایلہ تعبیر رؤیا خلفدہ اولدیغی کچی سلفدہ دخی موجود ایدی بلکہ ظہور

❖ المترجم ❖ شیخ ابومهدینک بو تحقیقاتیله مقالات صوفیه ده اولان یک چوق مشکلات
محل اولور از جمله طائفه مزبوره بو عالمده رأی العین جناب حتی مشاهده ایدرز دیو
اندا ایدرر حالبوکه مقام نبوت مقام ولایتک فوقنده اولدیغی خالد حضرت موسایه
❖ لوز ترائی ❖ جوانی وارد اولیجق سائر عارفینک دیده دنیا ایله مشاهده سی جای اشکال
اولور ایجق تفصیلات سابقه اوزره حضرت موسایه اولان ❖ لوز ترائی ❖ خطابی
بوسنک وینک باقی اولدیغی بی کوره مزسن دیمکدر دیو دفع اشکال اولنور والله اعلم
بحقیقه الحال

❖ فصل ❖

❖ صوفیه بی رد و قبول بیاندند در ❖

فنها واهل فتوائک اکثری فصل سابقده مذکور اولان مقالاتده طائفه متصوفه بی رده
ابتدایه و طریقتلریجه سائر کونه واقع اولان حاللرینی انکار و تعجبجه تشمیر ساق ایتدیلر
ایجق حق اولان آنلرایله بحث و کلامده تفصیل واردر زیرا انلرک کلاملری درت
موقعده در بری تقدم ایتدیکی وجهه مجاهدات ایله مریده مقام و مرقات ترقی اولان
ذوق و حاللره دائر کلامدر ایکنجهسی کشف ایله صفات الهیه و عرش و کرس و ملائکه
و وحی و نبوت و روح و سائر علوم غیبیه به و موجوداتک موجوددن صدوری حقیقه ترتیه
دائر کلاملریدر اوچجهسی انواع کرامات ایله عوالم واکوانده تصرفلریدر دردیجیسی
بو قومک آنه سندن ظاهر شرعه مخالف اوله رق صادر اولوب کندی اصطلاحلریجه
شطحیات تسمیه ایتدیکلری سوزلردر مجاهدات ایله نتیجه و ثمره لری اولان
ذوق و وجدلرنده واسبابده تقصیر اوزره نفسلرینی محاسبه لرنده آنلره برشی دینله میوب
بلکه بو حاللره ظفریاب اولقی هین سعادتدر اما بو قومک کراماتی و غیبیدن خبر و یرملری
و عالم کاشانده تصرفلری انکار اولغز برامر صحیحدر واکرچه بعضی علما بونلرک انکارینه
مائل اولدیلر ایسه ده حق و صواب دکلدر وائمه اشعریه دن استاذ ابو اسحق الاسفرائینی
دخی کرامات ثابت اولدیغی تقدیرجه معجزه به التباس و اشتباه لازم کلور دیو کراماتی
انکار اوزره استدلال ایتدی ایسه ده بودخی مندفعدر زیرا محققین معجزه ایله کرامت
بینی تحدی ایله فرق ایتدیلر تحدی معجزه تک بروفق مطلوب و قوهنی دعوی اولوب
کرامتده بولغز اما کاذبک دعوا سنه موافق اوله رق معجزه تک وقوعی محال و غیر
مقدوردر زیرا معجزه تک صفت ذاتیه سی تصدیق اولدیغندن صدقه دلالتی عقلمدر
بوسورنده اکرید کاذبده ظاهر اولسه صفت ذاتیه سی تبدل ایتک لازم کلور بواسه
محالدر مع هذا که بونجه کراماتک وقوعی مشهود اولغله بونی انکار برنوع مکابره
اوله جفندن آرتق انکاره بحال یوقدر و بویله کراماتک صحابه واکا بر سلفدن
وقوعی دخی معلوم و مشهوردر اما کشف ایله حقایق علویاتک تحقیقی و صدور کاشانک
رتبئی خصوصلرنده اکثر کلاملری منشاهات قبیلندندر زیرا بونلر انلرک عندنده وجدانی
اولغله بو خصوصده ذوق و وجدانی اولمانلر بونلری ادرا کدن مهجورلدر و الفاظ

بشقه هرشی عدم محضدر اشته (كان الله ولم يكن معه شيء) كلامك معناسی بودر که جناب حق وارابدی وآنکله یله هیچ برشی بوغیبدی دیمک اولوب آنلرک عندنده واجب تعالی حضرتلری شمعی دخی علی ما کان علیهدر ولبدک * الاکل شیء ما خلا الله باطل قولنک معناسی بودر که آنی رسول اکرم صلی الله علیه وسلم افندیمز دخی تصدیق ایتشدر بو صورتده توحید وتوصیف ایدن برموحد محدث اثبات ایتش اولور که کندیدر وپرده توحید محدث اثبات ایتش اولور که کنسیدی فعلیدر وپرده موحد قدیم اثبات ایتش اولور که مبودیدر حالبوکه بیان سابق اوزره توحیدک معناسی عین حدودک انتقاسی ایدی بو صورتده ایسه عین حدوث ثابت وبلکه متعدد وتوحید عین جحد وانکار ودعوی کاذب اولمش اولدی نسه کم برآوده ایکی کشی بولنوبده بری آخره بوآوده سندن بشقه کسه بو قدر دیسه دیکری اکالسان حال ایله دبرکه سن معدوم اولدخچه بو کلام صحیح دکلدر وبمض محققین دخی (خلق الله الزمان) قوللرنده دیدی که بونلر تاقضی موجب لفظلردر زیرا خلق زمان دخی بر فعل اولوب بر زمانده وقوعی امر ضروری اولدیغندن اندن اقدم دخی زمان اولق لازم کلور انجق حقایق اشایی کاهو حقه تأدیه دن الفساذ ولفات عاجز وقاصر اولدیغندن بونلر ضیق عباره قیلینددر بو صورتده موحد موحدک عینی اولدیغنی تحقق ایدوب کافی ماسوا معدوم اولدقده حقیقت توحید صحیح اولور اشته (لا یعرف الله الا الله) کلاملرینک معناسی دخی بودر که اللهم الیهدن بشقه کسه بیلزدیمک اولور امار سوم واثار باقی اولدیغنی حالده حق توحید ایدن کسه حقه برشی دینیه مبوب بلکه بو توحیدی تقید وعبودیت وشغفینک لواز سندن اولمله (حسنات الابرار سیات المقربین) قیلینددر لکن مقام جمعه بولنان کسه حقهده مرتبه سنی یلیدیکی حالده نقص اولور وبوزعمده اصناف متصوفه تک الکیزاده اصیل ومتشددلری وحدت مطلقه یه قائل اوللرددر وهر اعتباره کوره مدار معرفت واحد حقیقی یه انتها اوزرینه مبدیدر وناظمک بو ینتلی دخی انجق شفقت وتعدد بتون بتون مرتفع اولوبده خطاب وعباره جه اولیهرق بلکه عینا توحید مطلق حاصل اوله جق مقام اعلا یه توصل وتقطن ایتک اوزره اهل سلوک تنبیه ونحو یضدر بوراسنی تسلیم ایدن مستریج اولور واشتباه ونزاعه دوشن (کنت سمعه وبصره) حدیث قدسیله انس ونسلیت بولور اشته حقیقت حال بومنوال اوزره اولوب معانی بی یلیدیکک وقتده الفساذه منازعه ومناسقه یو قدر بو تفصیلاتک خلاصه سی بو طورک فوقنده نطق وخبر اولیان بر امرک تحقیق وثبوتیدر وبوقدر اشارت بو یایده کافی اولوب بوندن زیاده بو بحثاره طالع عین بحجاب اوله رق خلقی بر طاقم اوزون اوزادی مقاله ایه ایقاع ایدن بو کیفیتدر شیخ ابومهدینک کلامی بوراده نهایت بولدی بونی وزیرین خطیبک محبت حقهده تألیف ایدوب التعریف بالحب الشریف تسمیه ایتدیکی کاتبندن نقل ایتدم واکرچه بو کلامی شیخمر ابومهدیدن بالدفعات ایشتمش ایسه مده آره سی اوزا بوب کتاب مذکورک عباره سنی دخی دهامفید کوردیکم حبیبله بعینها نقل ایلدم

مخصوصه سی یوغیدی بلکه حضرت ابوبکر رضی الله عنه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت نزلدن مکره ناسک اذهد واتقاسی اولوب عبا دنجه جله به فائق ایدی واحجاب کرامدن هیچ بریسی برخصوصه دیکر نزلدن مخصص و منفرد اولوب کربک دینجه و کربک زهد و مجاهده جه بر حال و برسیاق اوزره اولد قلرینه سیر و اخبار لری شهادت ایدر و اگر چه شیعه بعض منقولان لریله حضرت هلیک سائر احجاب کرامدن فضائل ایله اختصاص و امتیاز بی تخییل ایدر ایسه کندی لریک معروف اولان عفا بد تشعلری اقتضا سند ندر و ظاهر اولان اسماعیلیه ظهور ایدوبده امامته دائر اولان عفا بد معروفه لری میدانه چیقد فقه عراقده بولسان متصوفه دخی آنلرک کلامندن ظاهر و باطن بیننده بر موازنه اقتباس ایتدی لر و شرع شریفده تقرر ایشدی کی وجهله بین الامه اختلاف مر تفع اوله رق عامه خلقک شرعه انقیادنی خصوصنده سیاست خلقی ایچون ظاهرده بر امام اولوب بر موازنه اوزره معرفه الهی تعلیم ایچون باطننده دخی بر مرکز دائره معرفت ایسات ایدرک قطب نصیحه ایلدی لر و تشبیهده مبالغه ایدرک ابدالی دخی تقیاسا به سنده صایدی لر متصوفه نک شوکلام لریله کتا بلری بی مشخون ایتلری جای تا ملدر که اسلاف متصوفه دن بونلره دائر لاونم دینلریوب انجیق شیعه و رافضه کلام لریدن اخذ و اقتباس اولنمش بر طاقم ترتیبات نامعقوله در ❀ والله یهدی الی الحق ❀

❀ تزییل ❀

اندلسده بکار اولیسا اللهدن شیخ من ابومهدی هبسی بن زیات حضرت لریسک کلام لریندن بوه قمامده بر بحث ایراد ایتمکی مناسب کوردم مشارالیه اکثر اوقانده هر وینک مقاماننده وحدت مطلقه بی ایهام و بلکه تصریح ایدر بیتلریله مشغول اولوردی ایسات مذکورده بونلردر ❀ ماوحد الواحد من واحد ❀ اذکل من وحده جاحد ❀ توحید من یطق من نعت ❀ تنبیه ابطالها الواحد ❀ توحیده ایاه توحیده ❀ ونعت من ینتفه لاحد ❀ ایسات مذکورده نک خلاصه مآلی واجب الوجود تعالی حضرت لری بی هیچ کسه توحید ایتامشدر زیرا آنی هر کیم که توحید ایدر سه جاحد و منکر در و آنی توصیف ایتک تعدد و اثنیته قائل اولمقدر بوایه بر قول باطل و منکر در کندی بی ینه کندی توحید ایدوب دیکری آنی توحید ایدبه مز و آنی نعت و توصیف ایدن ملحد اولور دیکدر ابومهدی مشارالیه ایسات مذکورده بی توحیه سیاقنده دیر ایدی که واحدی توحید ایدبه بخود نعت و توصیف ایدنه الحاد لفظنک اطلاقنی ناس اسنشکال ایله ایسات مذکورده بی رد و تقبیح ایتدی لر طائفة صوفیه نک رأی اوزره بز دیرز که آنلرک عندنده توحیدک معناسی عین قدمک نبوتیه عین حدودک انتفا سندن عبارت اولوب وجودک کلوسی حقیقت واحده و ایتیت واحده در و بوقومک بکارندن ابوسعید جزاز دینی که جناب حق ظاهر و باطنک هیندر و آنلرک رأی اوزره بو حقیقتده وقوع تعدد و وجود اثنیته صور ظلال و مر ایا منزله سنده حضرات حس اعتباریله بروهم اولوب عین قدمدن

انجق رأی مذکور درجه صحت و قبولیدن ساقط و نازل در زیر کبر و چیمش اولدیغیمز
 و کیده جگمز بلده نك یقینا وجودی کوزیمزدن غائب ایکن جزم ایدرز و کذا صما
 و کوا کبک و سائر کورمدیکمز شیلرک وجودی قطعیا ییلورز و انسان بونی قطع ایدوب
 بویله یقینباتده کندی کندینه مکابره ایده من حالبوکه حجاب حسی کشف ایله عالم
 روحانی به مطلع اولوبده اوهام و خیالاتدن سالم اولان کسه مستغرق بحر معرفت
 اوله رق ادراکی بوکونه تخیلاتدن خالص و خالی برادرک سازج بسبط عمومی اولسق
 لازم کلوب بو صورتده ایسه تفصیل و تقریق ایله حقایق موجوداتی نصل تعین
 ایده ییلور و سوبلدیکی سوزلر عوارض و همیه دن بشقه نه اوله ییلور بناه علیه
 بوکونه کشف صاحبی کنندی منم ایدوبده هباتنه اقبال ایتمک اوزره مراجعت ایلدیر
 تا که جناب حق آتی واصل مرتبه حقیقت ایله قالدی که متأخرین صوفیه نك
 محققین دیرلر که کشف حالنده مریده چوق کره بو وحدت توهمی عارض اولور دیرلر
 و بوکا مقام جمع تعبیر ایدرلر صکره اول مقامدن موجودات یعنی تمیز مرتبه سنه
 ترقی ایدر و بو مرتبه به مقام فرق دیرلر که عارف محقق مقابدر و مریدک بو جمع
 عقبه سنه اوغرامسی امر ضروری اولوب برکوج و مشکل عقبه درز یا مریدک آندن
 خلاص اوله میوب دوچار ورطه حیرت اولمسندن خوف اولنور اما مومی الهم
 متأخرین صوفیه بوکونه کشفوفاته توغل ایدرک یک چونغی بروجه مشروح حلول
 و وحدته ذاهب اولوب کتب و صحیفی بونکله طولدردیلر نه کم هر وی کتاب مقاماتده
 و سائر دخی تألیفاتلرنده بووجهله تکثیر سواد ایلدیلر و ابن عربی ایله ابن سبعین
 و ابن هفیف و ابن فارض و نجم اسراییلی دخی قصا نئنده آنلره تابع اولدیلر و آنلرک سلفلری
 روافضدن اسماعیلیه نك متأخرینی ایله اختلاط ایتشلر ایدی که آنلردخی سلفلرندن
 منقول و معروف اولدیلر ان حلول و اکلهیت ائمه مذهبه ذاهب ایلدیلر بو صورتله
 فریقیندن هر بری آخرک مذهبی اشراب ایدرک کلاملری مختلط و عقایدلری متشابه
 اولدی و متصوفه نك ایچنده دخی قطب لغیر دیسی ظهور ایتدی که معناسی رئیس
 العارفین اولوب برحیات اولدقچه معرفته هیچ کسه اکا مساوی اوله من اما جناب حق
 روحنی قبض ایتدکده اهل عرفانن بر دیگر ی برینه کچر دیوز عم ایدرلر اشته کتاب
 اشارتک تصوف بچشنده ابن سینا بوکا اشارت ایدوب جناب حقک درگاه احدیتی هر وارد
 و متردده منہج و شاهراه اولمقدن متعالی و بری اولوب اکا بردن بشقه شوو بو محرم
 و مطلع اوله مز دیدی بوکا ایسه عقلی و شرعی برجت و دلیل اولوب خطایات
 قیلندن برسوزدر و رافضه نك توارث ائمه حقنده سوبلدیکر نك عقیدر اشته
 باق که بو قومک طبیعتلری بورأبی رافضه دن نصل سرقت ایتشددر و صکره شیعه نك
 نقبا ترقیبی کی قطیدن صکره ابدال ترینه دخی قائل اولدیلر حتی بو مسلک و طریقلرینه
 اساس قلمق اوزره خرقة تصوفی دخی حضرت هلی رضی الله عنہ اسناد ایتدیلر
 و الاحضرت علی نك کرک لباسجه و کرک حالجه سائر اصحاب کرامدن آرو بر طریقت

آنرا یله اولور و عناصرك وجودی دخی كندوده اولان قوتلرایله در و كذا ماده وهیولای
 عناصرك كندیسنده دخی قوتلر واردر كه ماده مذكوره نك وجودی آنرا یله در صكره
 مرکباتده دخی بوقوتلر موجود اولوب انجق مابه التركیب اولان قوتك ضمننده بولنور لر
 مثلا قوه معدنیده قوای عناصر موجود اولوب فضله اوله رق كندوده دخی بقوت واردر
 صكره قوای حیوانیه قوای معدنیه بی متضمن اولوب كندیسنده دخی دكر قوت زائده
 واردر قوای حیوانیه به نسبتله قوای انسانیه دخی بویله در صكره فلك دخی كذلك
 قوای انسانیه یله برفقه زائده بی متضمن اولور ذوات روحانیه نك حالی دخی بومنوال اوزره در
 وكافه سنی من غیر تفصیل جامع اولان قوت انجق قوه الهیه در كه کلی و جزئی جمیع
 موجوداتده منبث ومنبسط اولمش و جمله سنی جمع ایدوب بالكر ظهور یا خفا و یا خود
 صورت یاماده جهندن اوله برق بلکه من كل الوجوه جمله سنی احاطه ایتمش اولدیغندن
 كافه می واحددر و اول واحد ذات الهیه نك كندیدر وفي الحقیقه ذات الهیه واحد
 بسیطدر و آتی مفصل اولان انجق بر اعتباردر حیوانیتله انسانیت کبی كه حیوان آنده
 مندرج وانك وجود یله موجوددر انكچون بعضا بویله جنس مع النوع ایله و بعضا دخی
 كل مع الجزء ایله تمثیل ایدر لر انجق بونلری مثال اوله رق ایراد ایدوب بو خصوصده
 من كل الوجوه تركيب و كثر تندن فرار و خذر ایدر لر وانلرك عندنده تركيب و كثر تی
 موجب اولان انجق وهم و خیالدر بومذهبك تقریرنده ابن دهقانك كلامندن ظاهر اولان
 بودر كه انلرك وحدت حقیقه اولان كلاملری نك حقیقی حكما نك الوان حقیقه
 دیدكلرینه شهبهدر شویله كه حكما الوانك وجودی ضیا ایله مشروط اولدیغندن
 ضیا معدوم اولدقده الوان بر وجهله موجود اوله مزید لر انلرك عندنده دخی موجودات
 محسوسه نك كلبسی مدرك حسبك وجود یله مشروط و بلکه موجودات معقوله دخی
 مدرك عقلیك وجود یله مشروط اولدیغندن بوضورتده كلبسی مفصل اولان وجود
 مدرك بشری ایله مشروط اولمغین مدرك بشرینك بتون بتون عدمی فرض ایتدیكمزده
 وجودك تفصیلی اولوب موجود اولان انجق بسیط واحد اولمش اولور بوضورتده
 حرارت و برودت و صلابت و ملاینت و ارض و ما و نهسار و سما و كواكبك وجودی انجق
 انلری مدرك اولان حواسك وجودندن ناشی اوله رق وجود نفس الامری بولمغدیغندن
 آنلری مفصل اولان مدرك مفقود اولدقده هیچ تفصیل بولتمیوب موجود اولان انجق ادراك
 واحد اولور كه اناندر عبارت اولوب بشقه برشی بولمغز و بونی نائملك حالیه تمثیل ایدر لر كه
 حال نومه حس ظاهری مفقود اولدقده اكا كوره جمیع محسوسات مفقود اولوب
 قوه خیالیه سنك تفصیل ایتدیكی رؤیادن بشقه برشی فالز اشته او یائق كسسه نك
 حالی دخی بویله در دیر لر كه اودخی بواد را سكات عدیده بی برنوع مدرك بشری سیله
 تفصیل ایدوب مدرکی مفقود اولدقده تفصیل دخی مفقود اولور اشته صوفیه نك كلامنده
 وهمك معنای بودر بوخسه ادراك انسانیك بر قسمی اولان وهم دیمك دكلدر اشته
 ابن دهقانك كلامندن اكلا شلدیفنه كوره مذهب مذکور انجق نك خلاصه رأیبری بودر

وحسنا وعقلا مظاهر مدر که تک درکا را اولان غیرتی خصوصندہ بو غیریت اوہام
 وخیالاتین عبارتدر کہ مدارک یشریہ دن نشئت ایدر بر کیفیتردیو مغالطہ وسفسطہ
 ایتدیلر و بونلروہم ایله علم وطن وشکہ مقابیل اولان وہم مراد ایتوب بلکہ کافہ
 مظاهر فی الحقیقہ عدم صرف اولہرق ظاہرا وباطنا کرک حقیقندہ وکرک ادراک بشریدہ
 قدیمدن بشقہ بر شئت وجودی بوقدر دیمکی ارادہ ایدرلر نہ کم ممکن مرتبہ بروجہ آتی
 تقریر و بیان ایلرز بورالرینی تصور و تعقلدہ نظر واستدلالہ ابتدار واستناد مفید دکدر
 زیر بونلر عالم روحانیدن مقننس و مأخوذ اولان علوم اولوب بوایسہ انبیای عظماء
 فطریدر وانلردن صکرہ اولیای کرامہ ہدایت انبیا ایله حاصل اولہ بیلور و طریقت علمایہ ایله
 بونلری تحصیلہ ابتدار ایتک ضلالتدر وجوق کرہ بعض مصنفین اسرار وجودک
 کشفی وحقایقنک ترتیبی خصوصندہ مذهب صوفیہ تک بیساتی قصد ایتدی انجیق نظر
 واصطلاحات وعلوم اصحابنہ کورہ دہا مشکل واکلا شلمدن مبرا برطاقم کلمات ابراد ایتکلہ
 بیانی میندن دہا خفی اولدی نہ کم ابن فارضنک قصیدہ سنی شرح ایدن فرغانی شرحنک
 ابتداستندہ یازدیغی دیباچہ سندہ بوکا تصدی ایدوب وجودک فاعلدن صدوری ورتیبی
 حقیقندہ دیدی کہ وجودک کلہسی مظهر احدیت اولان وحدانیت صفتدن صادر در
 و بونلرک ایکہسی دخی عین وحدت اولان ذات کریمہ دن صادر در و بوسدوری
 تجلی ایله تسمیہ ایدرلر وانلرک عندندہ تجلیاتک اولی ذاتک کندینہ تجلیسی اولوب بونجلی
 بیلرندہ دائرومتناقل اولان (کنت کتزا مخفیا فاحیت ان اهر فخلق الخلق
 لیرفونی) حدیث قدسینہ بناء ایجاد وظهوری افاضہ ایتکلہ کالی متضمن اولور
 و بوکال وجودہ و تفصیل حقایقہ منزل اولان ایجاددہ اولوب انلرک عندندہ عالم معانی
 وحضرت عنایہ و حقیقت محمدیہ در کہ صفات ولوح وقلک حقایق وجمع انبیا و مرسلینک
 وامت محمدیہ دن کلینک حقایق بو عالمدہ در و بو حقایقک جملہ سی حقیقت محمدیہ تک
 تفصیلدر و مرتبہ مثال اولان حضرت ثانیہ دہ بو حقایقندن دخی حقایق اخری
 وانلردن دخی عرش صکرہ کرسی صکرہ افلاک صکرہ عالم عناصر صکرہ عالم ترکیب
 صادر اولور بونلرک کافہ سی عالم رنق واتصالدہ اولوب تجلی ایدنجہ عالم فتنق وافتراقدر
 فرغانینک کلامی بورادہ نہایت بولدی بوکا مذهب تجلی و مذهب مظاهر و مذهب
 حضرات تسمیہ اولنوب فلاسفہ تک عقول عشرہ ترتیبی کی بررای غریب اولہرق
 برطاقم تجلیات و اوہام ایله مخلوط اولان مشاہدہ و وجدانن بشقہ بودعوارینی اثبات
 ایدہ جک بردلیل و برهانلری بوقدر وغایت غموضت وانفلاقندن واصحاب مشاہدہ
 و وجدان ایله اهل دلیل بینندہ بعدیت اولد یضدن ناشی اهل نظرک اکلہ میہ جنی
 برکلامدر بو ترتیب مظاهر شرع ایله دخی رداوندی زرا شرع شریفندہ بوکا مدار صحت
 اولہحق برشی بولندہ من و متاخرین متصوفہ تک بفرقہ سی دخی وحدت مطلقہ بہ
 قائل اولدیلر بو مذهب تعقل و تفرعاتندہ اولنکیدن دہا غریب بر ایدر بو مذهب اصحابی
 زعم ایدرلر کہ وجودک تفاصیلندہ برطاقم قوتلر واردر کہ موجوداتک حقایق و صور و موادی

ابتدا صحت اتصاف ایله مشروطدر اما اتصاف ممتنع اولدیغی حالده بهر حال ایکیبستندن
 بریله اتصاف لازم کلر. نته کم جواد حقنده عالمده دکلدرد جاھلده دکلدرد قادرده دکلدرد
 عاجزده دکلدرد کاتبده دکلدرد امیدده دکلدرد دینلدیکی کی اشته بومعناجه مبیانته
 اتصاف دخی محنده مقرر ومبین اولدیغی وجهله برجهتده حصول ایله مشروطدر
 باری تعالی حضرتلری ایسه جهندن میزه اولدیغندن هیچ بریله متصف اولمز امام
 حرمینک لمع نام کاتبک شرحنده تلمسانی بو وجهله ذکر ایتدی و دیدیکه شان باریده نه عالمه
 مبیاندر دینله ییلور ونه ده عالمه متصلدر دینله ییلور و کذا نه عالمده داخلدر دینله ییلور
 ونه ده عالمدن خارجدر دینله ییلور فلاسفه نک واجب تعالی حضرتلری عالمک داخلنده ده
 دکلدرد خارجنده ده دکلدرد دید کلرینک معناسی دخی بودر انجق فلاسفه نک بو قوللری
 جواهر مجرده نک وجودینه مبنی اولوب اما متکلمین جواهر مجرده نک وجودینی انکار ایتدیلر
 زیرا بویله حیزدن مجرد جواهر موجود اولدیغی تقدیرجه اخص اوصافده واجب الوجوده
 مساوی اوللری لازم کلور دیدیلر بو راستک تفصیلی علم کلامده در اما مبیانته
 ذکر معناسی مطلقا مغایرت ومخالفت اولوب بومعناجه باری تعالی حضرتلری ذاتده
 وهوبت وصفاتده مخلوقاتنه مبیاندر دینیلور وبوصورتده اکاتحاد وامتراج واختلاط
 مقابل اولور و اشته بومبیانته مذهب اهل حقدر که انلر جمهور سلف و علمای شرایع
 ومتکلمین و رساله قشیریده منتظم صف سطور بیان اولان کبار صوفیه ایله انلرک اثرینه
 کیدن متصوفه در امامدارک وجدانیه لرینی مسائل علمیه نظریه صره سنه قویان
 متأخرین متصوفه دن برجماعت باری تعالی حضرتلری هوبت ووجودنده وصفاتده
 مخلوقاتیه متحد اولسنه ذاهب اولدیلر وارسطودن اول اولان افلاطون وسقراط کی
 قدمای فلاسفه نک دخی مذهبی بودر دیوزعم ایتدیلر اشته متکلمینک علم کلامده
 صوفیه دن نقل ایله ردینه ابتدار ایتدکلری اتحاددن متکلمینک مقصودی بودر بوخسه
 ایکی ذات اولوبده بری متنی یاخود جزئک کلمه اندراجی طرف یقبیله آخرده مندرج اولسی
 دیمک دکلدرد زیرابونده صراحة مغایرت وارد در ذکر اولسان جماعت متصوفه ایسه
 مغایرته قائل اولملر بلکه بومعناجه اتحاد نصارانک عیسی علی نبینا وعلیه السلام
 حضرتلرینک حقنده ادعا ایتدکلری حلولدر بو اتحاددها غریبدر زیرا قدیمک
 حادثه حلولی یاخود قدیمک حادثه ایله اتحادیدر و کذا بو اتحاد شیعهدن امامیه نک
 ائمہ حقنده قائل اولدکلری اتحادک عینیدر اما صوفیه نک کلامنده بو اتحادک تقریری
 ایکی طریق اوزره در طریق اول ذات قدیمک محدثات محسوسه ومعقوله ده کامن ومستتر
 وحسا وعقلا انلرایله متحد واکر قدیم اولماش اولسه محدثات دخی عدم اولور معنا سجد
 کافه محدثات انک مظهری ووجهله سنک اوزرینه قائم یعنی جمله سنک وجودینی
 مقوم اولسیدر بو طریق اهل حلولک رأیدر طریق ثانی وحدت مطلقه اصحابنک
 طریقیدر که ظننه انلر اهل حلولک تقریرندن تصور اتحاده منافی اولان غیر بی اسنشعار
 ایتدکلرینن قدیم ایله مخلوقات بیننده ذات ووجودده وصفاتده غیر بی کلیانی ایتدیلر

کشف ایتمش و جیع حقایقنی سر تا پا تصور ایلش لر در دیوز عم ایدر لر امام غزالی
 احیاء علومده انلرک صورت ریاضت لرینی ذکر ایتد کد نصرکه بو وجهله تفصیل ویان ایلدی
 متأخرین صوفیه تک بو وجهله زعمری تحکمت فلاسفه یه قریب بر تحکم صرف و دعوا
 بلا دلیلدر بلکه فلاسفه تک دهورای بزجه عقله دها قریبدر زیرا انلردن دلیل استئلد کده
 الفاظی معلوم و معانیسی معقول برهانلر ابراز ایتلریله رد و قبول خصوصنده انلرایله مناظره
 و مباحثه اولنه بیلور اما بونلردن دلیل استئلد کده بزبونی ذوق و وجدان ایله بیلدک
 و دیده قلب ایله عیانا کوردک سنده بزم مقامزه کلدده مشاهده ایتد برلر صکره
 ظاهر شریعت مخالف برطاقم سوزلر سویلرلر و دینه وثوق و اعتماد اولنمز برطاقم کسفره
 اسناد ایدر لر بونده اهل مناظره یه مجال مناظره اوله من بو کشف ایسه استقامتدن نشئت
 ایتد بکنه صحیح و کامل اوله من زیرا صحره و نصارا و سائر مر تاضیندن اصحاب جوع
 و خلوتنه استقامت اولدیغینی حالده دخی بعضا کشف حاصل اولدیغینی وارددر بزم
 مراد مزایسه انجیق استقامتدن ناشی اولان کشفدر مثال بودر که مثلا بر مرآت مصیقه
 محذب یا خود مقرر اولد قده آنده مرئی کندی صورتشک غیری اوله رق کچ و معوج
 شکل ایدر اما مرآت مستوی اولد قده مرئی صحیح و مستقیم اوله رق شکل ایدر اشته
 نفسده استقامت دخی مرآته اولان مستوی بک کیدر وقتا که متأخرین صوفیه بو نوع
 کشفه اعتنا ایتدیلر ایسه موجودات هلویه و سفلیه تک و ملک و روح و عرش و کرس
 و بونلرک امثال شیلرک حقایقنده تکلم ایلدیلر و انلرهم طریق اولیسانلر انلرک ذوق
 و وجد و حاللرین اکلایه میوب اهل فتوی آنلری رد و قبول و جرح و تسلیم بیننده
 خالدی و آنلرک حاللری وجدان نسات و ذوقیات قبیلندن اولغین بو خصوصده دلیل
 و برهان فائده ویرمز

❖ ❖ ❖ تمه ❖ ❖ ❖

علمای حدیث و فقهدهن اولان اهل عقاید الله تعالی حضرت لرینی مخلوقاتنه مبیاندر دیرلر
 متکلمین دخی نه مبیاندر نه متصلدر دیرلر فلاسفه دخی عالمک داخلنده ده دکل خارجنده ده
 دکلدردیرلر متأخرین صوفیه دخی جناب حق مخلوقانه حلول معناسیجه یا خود مخلوقا تک
 عینی اوله رق کرک اجمال و کرک تفصیل جهتیله آندن بشقه بر موجود اولماق معناسیجه
 مخلوقات ایله متصلدر دیرلر امدی حقیقت حالی ایضاح ایچون بو مذاهی تفصیل ایتک اوزره
 دیرز که مبیانیت ایکی معنایه اطلاق اولنور بر بسی چیز وجهته مغایرتدر که اتصاله مقابل
 اولور بو تقدیرجه بو مقابله باصراحت مکانی اشعار ایدر بو ایسه تجسمدر یا خود زوما مکانی
 اشعار ایدر بو دخی تشبیهدر حالبو که حق باریده بو مبیانیتک تصریحی بعض سلفدن
 منقول اولغین بوندن بشقه بر معنایه جل اولنق لازم کلور اشته بو سبیدن متکلمین بو مبیانیتی
 انکار ایتدیلر و شان باریده مخلوقانه مبیانده دکلدردر متصلده دکلدردر دیدیلر زیرا اتصال
 و مبیانیت معیارات و ممکناته مخصوصدر اما برشی بر معنی ایله یا خود تقیضیه اتصافدن
 خالی اوله من دینیلور سه شویله جواب و یریلور که هر حال ایکبسنندن بریله اتصاف

کتابی بومنوال اوزره یازمشدر و امام غزالی احیاء علومده ایکی امری جمع ایدوب
 انه احکام ورع واقصدایی و صکره اداب و اصول طریقتی بیان وینلرند. دوران ایدن
 اصول و اصطلاحاتی شرح و هیان ایتشد. و طریقت صوفیه مقدماتی محض عبادت
 اولوب احکامی انجق صدور رجا لدن اخذ و تلقی اولنه کلمشکن تفسیر و حدیث و فقه
 و اصول و علوم سائر کشیده سطور تدوین اولدیغی کی علم تصوف دخی ملت اسلامیه
 ایچنده بر علم مدون اولدی بوندن صکره معلوم اوله که بوجماهد. و ذکر کردن اکثریا
 کشف حجاب حس ایله عوالم امر الهیدن اولان نیجه عوالم غیبیه به اطلاع حاصل
 اولور که اصحاب حس انلردن هیچ برشی ادراک ایده مزاشته روح دخی بو طالم لرند
 و بو کشف سببی بودر که روح انسانی حس ظاهریدن رجعت ایتد که حسک احوالی
 ضعیف اولور و روحک احوالی قوی و سطوت و سلطنتی غالب و نشو و نماسی مجدد اولور
 و ذکر دخی اکا اعانه ایدر زیرا ذکر روحک نشو و نماسه غذا کیدر و بو صورتله دائمی
 نشو و نماده اوله رق و بو حال زیاده لشه رک علم مرتبه سندن شهود مرتبه سنه ترقی ایدر
 و حجاب حس منکشف اولوب نفسک وجود ذاتیسی تمام اولور که عین ادراکدر و بو حالده
 برطاق مواهب ربانیه و علوم لدنیه به و نیجه اسرار غیبیه و انوار فتوحات الهیه به مظهر
 اوله رق ذات و حقیقتی افق اعلائی ملائکه ده پرتوانداز اولور و بو مثللو کشف اهل
 مجماهدیه اکثریا عارض اوله رق حقایق وجوددن سائرینک ادراک ایتدیگی
 نیجه اسراری و جوق کره دخی قبل الوقوع احوال آتیه بی ادراک ایدر
 و هم قلبیه و قوای نفسیه لرله موجودات سفلیه ده تصرف ایدوب موجودات
 سفلیه آنلرک زیر طوع اراده لرند اولور فقط بو قومک عظماسی بو کونه
 کشفاته اعتبار بویله تصرفاته ابتدار ایتزلر و مأمور اولدقلری ششک حقیقتدن
 خبر و یرمز و بلکه کندیلرینه واقع اولان کشفی بر نوع ابتلا عد ایدوب بو مثللو کشف
 کندولرینه مهاجمه ایتد که اندن استعاده ایدرلر اشته اصحاب کرام رضی الله عنهم
 بو مثللو مجماهد اوزره اولوب هر کسندن زیاده اثر بو مثللو کراماتدن بهره یاب ایدیلر انجق
 بویله کرامات و کشفاته اعتنا و اعتبار لری یوغیدی و ابوبکر و عمر و عثمان و علی
 رضی الله تعالی عنهم حضراتنک فضائلی حقیقه بویله کرامات پک چوقدر و رساله
 قشیرینک شامل اولدیغی عظمای طریقت ایله انلردن صکره انلرک اثرینه کیدن اهل
 طریقت دخی بو خصوصده اصحاب کرامه تبصیرت و تقلید ایتدیلر صکره متأخرین صوفیه دن
 برطاقی کشف حجاب ایله حسک فوقنده اولان برطاق مدرکانه و عالم روحانیاته مطلع اولغه
 صرف همت و اعتنا ایدرک بو خصوصی سلوکلرندن همت فائیه و غرض اصیلی انخاذا
 ایدیلر و نفسک نشو و نماسی تمام اوله رق ادراک ذاتیسی حصوله کتورمک اوزره قوای
 حسیه بی اماته و روح عاقلی تغذیه خصوصنده اصول تعلیم لرینک اختلافی حسیله
 عند لرند. طرق ریاضت دخی مختلف اولدی و ذکر اولان کشف حالتی حاصل ایتد کلرنده
 کویا جمع اسرار وجود انلرک مدارکنده. مضمرا و امش و کندیلری ذوات وجودی

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت نوری ﴿من مات يشهد ان لا اله الا الله دخل الجنة﴾
 بیور مشلردر اشته مریده کوره بو طور زده ترقی ایتک لابد اولور و بو اطوارک اصل
 و اساسی دخی ایمانه مقارن اولان عبادت و اخلاص اولوب اطوار مذکورہ دن دخی انلرک
 ثمرہ سی و نتیجہ سی اولان برطاقم احوال و صفات نشئت ایدر و انلردن دخی ذکر احوال
 و صفات نشئت ایدرک تا توحید و عرفان مرتبه سنه قدر بویله کیدر و اگر نتیجہ ده برتقصیر
 و خلل واقع اولور سه بو قصور اندن اولکی طور و حالده واقع اولمش اولان برقصوردن
 نشئت ایتمش اولدیغی معلوم اولور اشته خواطر نفسانیه و واردات قلبیه ده دخی
 حال بویله در بونک ایچون مرید محاسبه نفسه محتاج اولور زیرا اعمالدن نتایجک
 حصولی ضروری اولوب نتایجک قصوری اسبابی اولان احوال متقدمه سنده در
 و مرید بونی کندی ذوقیه بولوب اسباب متقدمه سنده نفسی محاسبه ایلر انجیق بو یولده
 اهل سلوکه ناسک پک آزی رفیق و مشارک اولور و بومزله پک نادر کسه ل واره ییلور
 زیرا بو حاللردن غفلت کو باهر کسه شامل و عمومی کی بر کیفیت در و بومسلکه سالک
 اولیان اهل عباداتک نهایت راده سی علم فقہیہ عبادات و طاعاتی اخلاص ایله ادا
 ایتکدن عبارتدر اهل سلوک ایسه ایتدک لری عباداتک قصور دن خالص و خالی اولوب
 اولدیغنه مطلع اولتی ایچون ذوق و وجد ایله عباداتک نتایجندن بحث ایدرلر اشته
 بو تحقیقا تمز دن ظاهر اولدی که اصحاب تصوفک اصل و اساس طریقتلری فعل و ترک
 اوزره محاسبه نفسه قیام ایله مجاهداتدن حاصل اوله رق مریده مقام و معرفت ترقی اولان
 اشد ذوق و وجد درده کلامدن عبارتدر بوندن صکره معلوم اوله که انلرک بونک ایله ییله
 کندیلرینه مخصوص برطاقم آداب و اصوللریله بینلرنده دوران ایدن اوضاع
 و اصطلاحات معینلری واردر زیرا اوضاع لغویہ انجیق معانی متعارفه ایچون اولمغله
 متعارف اولیان بر معنی ظهور ایتدکده اندن قولایلقله کلاشیله جق بر تعبیر ایله اصطلاح
 ایتک عادات انسانیه دندر اشته بو صورتله اصحاب تصوف سار اهل شرعک بتلیدیکی
 بویله بر نوع علم ایله ممتاز اولدیلر و بوجهتله علم شریعت ایکی صنف اولدی بر صنفی
 فقہا و اهل فتوایه مخصوصدر که عبادات و عادات و معاملاتده اولان احکام عامه در
 و صنف دیگر لری اصحاب تصوفه مخصوصدر که بوجاهده یه و محاسبه نفسه قیام ایله طریق
 مجاهده لرنده عارض اولان ذوق و وجد درده و بر ذوق دن ذوق آخره ترقیتک کیفینده
 و بونلره دائر بینلرنده دوران ایدن اصطلاحاتک شرحنده کلامدن عبارت اوله رق
 وقتا که علوم و فنون صدوردن سطوره نقل ایله فقہ و اصول فقہ و علم کلام و تفسیر
 و علوم سارہ تألیف و تدوین اولندیسه بو طریقتک رجالی دخی کندی طریقتلری
 کشیده سبط تألیف ایتدیلر و بعضیلری ورع و تقوایه و اخذ و ترکده اقتدا اوزرینه
 محاسبه نفسه دائر کتابلر تألیف ایتدی نته کم محاسبی کتاب رعایتنده بو اصوله رعایت
 ایتشددر و بعضیلری دخی آداب طریقت ایله اهل طریقتک ذوق و وجد و حاللرینه دائر
 کتابلر یازدی نته کم امام قشیری رساله سنی و سهروردی دخی عوارف المعارف نام

جناب حقہ تضرع و نیاز بتخلیر کہ کرک کلام قدیمدن و کرک کلمات رسول کریمدن
سبب نجاتمزا اولان علم یقینی استحصالی خصوصندہ بزه هدایت و توفیق صمدائیسن
رہبر و رفیق ایلہ ❖ واللہ یهدی من یشاء ❖

❖ علم تصوف ❖

بو علم ملت اسلامیہ دہ حادث اولان علوم شرعیہ دندر واصلی بودر کہ اهل تصوفک
طریق حق اوتہ دنبر و صحابہ و تابعیندن اولان اسلاف امت و کبار ملت عنندہ . طریق حق
و هدایت ایدی و طریقت مذکورہ تک اساسی زینت و زخارف دنیادن اعراض و عامہ
ناسک میل و اقبال ایدہ کلدکاری مال و منصب و سائر لذائذ دنیویہ دن زهد و اتقا ایلہ
خلقدن عزت و طرف حقہ توجه و انابتلہ عبادات و طاعاته مواظبتدن عبارت اولوب
بو حال صحابہ و سلفدہ عمومی بر کیفیت اینکن وقتا کہ قرن ثانیده ودها صکره لری حب دنیا
شایع وناس دخی کالہ بدر تک دنیا به مائل اولدی ایسه عبادتہ اقبال ایدنلر صوفیہ و متصوفہ
اسمیلہ ممتاز اولدیلر امام قشیری حضرتلری دیدی کہ بو اسمک عربیہ و قیاس و قاعده چه
کیفیت اشتقاقی معلوم اولوبوب ظاهر اولان بو قومک تعبیدر و صفادن یا خود
صفتدن مشتقدر دینلرک قولی قیاس لغویچه بعیدر و کذلک صوفدن مشتق اولسی
دخی بعیدر زیرا انلر صوف کچمکه مخصوص و منحصر دکلرایدی دیدی بن دیرمکه
اشتقاقنه قائل اولندیغی صورتده ظاهر اولان صوفدن مشتق اولسیدر زیرا انلر
البسۃ فاخره بی ترک ایلہ صوف کیه رک عامه به مخالفت اوزره اولشلردی هر نه ایسه
وقتا کہ بونلر مذهب زهد و عزت و عبادات و طاعتہ مواظبتلہ ممتاز اولدیلر ایسه
کنیدیلرینه مخصوص برطاقم وجد و حاللر ایلہ دخی سرافراز اولدیلر بونک سر و حکمتی
دخی بودر کہ انسانک اولدیغی حیثیتلہ حیوانات سارهدن تمیزی انجق ادراک ایلہ
اولوب ادراک انسانی دخی ایکی نوهدر نوع اول علوم و معارفی ادراکدر کہ یقین وطن
و شک و وهمدن عبارتدر نوع ثانی فرح و حزن و بسط و قبض و رضا و غضب و شکر
و صبر کی کندوسیلہ قائم اولان احوالی ادراکدر بو صورتده انسانده کی معنای تعقل
و ادراک ایلہ پدندہ تصرف حالی برطاقم ادراکات ایلہ ارادات و احوال دن نشئت ایدر کہ
بونلر انسانک خاصه میزه سی اولان برطاقم کیفیات اولوب انلرک دخی بعضیسی
بعضیستدن نشئت ایدر نته کم ادله دن علم و تلاذ ذ اولنه جق شیلہ تألم اولنه جق شبہی
ادراکدن فرح ایلہ حزن و راحت ایدوب دکلمکدن نشاط و یورغونلقدن فتور
و کلال نشئت ایتدیکی کی اشته مریدک حالی دخی مجاهده و عبادتندہ بو وجهله اولوب
هر مجاهده سندن کندوسنه اول مجاهده تک نتیجه سی اولان برحال کلمک امر ضروریدر
و بو حال یا برنوع عبادت اولغله ثابت و راسخ اوله رق مریدہ بر مرتبه و مقام اولور
یا خود عبادت قبیلندن اولبه رق انجق فرح یا سرور یا خود نشاط یا کسل کی نفسہ
حاصل اولان صفتلر قبیلندن بر مقام اولور و مرید دانما بو وجهله بر مقامدن مقام آخره
ترقی ایدرک نهایت غایت مطلوبه اولان توحید و معرفت مرتبه سنه واصل اولور نته کم

خیال به نك حس مشترک منزلتدن عبارت اولمش اولیدی بوابکی حال ییننده فرق اولماق لازم کلوردی اما طور رابع که طور اموات اولوب انسا نك عالم برزخده اولان حالیدر که اولکی منزلت قبردر وناس بو حالده بدنلرندن مجرد در ابدی میت قبرده منکر ونکیر دینلن ایکی ملک کورر که اکا بعضی سؤالر ایدرلر وکذا باش کوزر یله جنتده یا خود جهنمده کی یرینی کورر وکذا جنازه سنه حاضر اولنلری کورر وانلرک سوزینی وعودنلریده باو جلی نیک سستی ایشیدر وکذا ابتد کبری توحید وتلقینی وسائر شیری دخی ایشیدر نه کم حدیث صحیحده وارد اولمشدر که فخر عالم صلی الله تعالی علیه وسلم افندیمن حضرت تری بدرده قتلا ی مشرکینک اولد قبری قیو اوزرنده طور وبده آدلوا در نجه انلره ندا ایتد کده حضرت عمر رضی الله عنه یار رسول الله بولاشه ره می سوبیلورسن دییجه علیه السلام افندیمن دخی پیور مشرک و الله سن بنم دیدیکمی انلردن دهاز یاده ایشتر سکر یعنی بنم دیدیکمی انلردن دخی سزک کی ایشیدرلر صکره بوم قیامته ناس حال حیاتلرنده معاینه ایتد کبری کی قولاق لریله وکوزر یله درجه لرینه کوره نعمت جنتی یا خود در که لرینه کوره نعمت دوزخی ادراک ومعاینه ایدرلر وملکبری کوررلر ور بلرینی مشاهده ایدرلر نه کم حدیث صحیحده وارد اولمشدر که علیه السلام افندیمن سز لیلله بدرده قری کورر دیککز کی بوم قیامته دخی ربکزی عیان وجلی وشک وشهه دن عاری اوله رق کوره جکسز دیو پیور مشرک واکر چه انسانده بو ادراکات حال حیاتنده ایکن بوق ایسه ده ادراکات مذ کوره دخی حال حیاتنده کی ادراکات کی امر حسی اولوب اعضا لرنده جناب حقت خلق ایتدیکی علم ضروری ایله حاصل اولور بونک سر و حکمتی بودر که نفس انسانیه بدنه ومدارک بدنیه ایله برابر نشئت ایدوب نوم ایله یا موت ایله یا خود نبینک حال وحیده حواس بشریه دن تجرد ایتدیسه بدنن مفارقت ایتد کده جسده ایکن اولان ادراکندن ده ااعلا اوله رق دیدیکمی صور تله ادرا که قادر اولور نه کم امام غزالی علیه رجه الباری حضرت تری بو وجهله بیان ایتدی بوکابر ماده دهاز یاده وعلاوه ایلدی شویله که نفس انسانیه بدنن مفارقتله کوز و قولاق وسائر اعضایی ترک ایتد کده ائده بو اعضا نك صور وامثالی باقی قالور دیدی بنده دیرمه صور وامثال مذ کوره ایله مشارالیه حضرت تری بو اعضا وجوارحی بنده ایکن اعمال وتصرفدن نفسک کنندی ادراکی اوزره زائد اوله رق حاصل اولان ملکاته اشارت ایدر بو تقریرات وتفصیلاته متغطن وعارف اولدینک حالده ادراکات مذ کوره اطوار اربعه ده موجود اولوب انحق حیات دنیویه ده اولدیغی کی اولیه رق بلکه عوارض واحوال اقتضا سنجه قوت وضعف ایله مختلف اولد قلیرنه دخی مطلق وواقف اولور سین ومتکلمین دخی بوجه مشروح جناب حق انسانده بر علم ضروری خلق ایدر دیملریله اجالا بزم بودید کلریمزه اشارت ایدرلر بو تفصیلاتمزدخی برینده در که انکله منشا بهاتک کشف وایضا حنه ایما و اشارت ایتدک یوخسه اگر بو خصوصده کلامی توسیع وتطویل ایدر جک اولسه قی ذهنلر فہم وادراکدن عاجز وقاصر اولور همان

مدارکی جنبه حس ظاهریده اولان مدارکبدر لکن حال یقظه ده اولدیغی کبی
 اعضا و جوارحه دکلددر انجق رانی اولان کسه عادت اوزره اعضا و جوارحنی
 استعمالدن خالی اولمسیله بیه حال نومده هر برادرک ایتدیکی شئی شک وشبه دن
 عاری اوله رق تیغز ایدر بوحالک حقیقتنده ناس ایکی فرقه در فرقه اولی حکما اولوب
 آنلر زعم ایدرلر که قوه خیالیه حرکت فکر ایله صور خیالیه بی حس ظاهر ایله حس باطن
 بینده فصل مشترک اولان حس مشترک دفع ایتکله حواس ظاهره ایله محسوس کبی
 تصور اولتور آنلره بواشکال وارد اولور که جناب حقندن یاخود ملائکه دن اولان
 رؤیای صادقانه ادراکی رؤیای خیالیه شیطانیه دن دهاز یاده راسخ و ثابتدر فرقه ثانیه
 متکلمیندر آنلر بو خصوصده کلامی اجمال ایدوب دیدیلر که رؤیا جناب حقک
 حاسه انسانیه ده خلق ایتدیکی برادرک اولغله حال یقظه ده واقع اولدیغی کبی واقع اولور
 متکلمینک بوتعرفلرینک حقیقت و کیفیت ادراک و تصور ایله مزایسه کده یسه البق
 و انسب اولان انلرک دیدیکیدر اشته بو ادراک تومی اندن صکره کی طورلرده واقع اولان
 مدارک حسیه اوزره ک زیاده واضح بر دلیل وشاهددر اما طور ثالث که طور انبیا در
 آنده اولان مدارک حسیه نیک بزجه کیفیت مجهول وانلره کوره یقیندن دها واضح و آشکار اولان
 وحدانی برحالت اولغله بو طورده نبی علیه السلام الهی و ملائکه بی مشاهده ایدر
 و کلام الهی بی جناب حقندن یاخود ملائکه دن ایشیدر و جنت و جهنمی و عرش
 و کرسی بی کورر و معراجده سموات سبعی خرق ایدوب بحر و سمواتده براقه ییز و سائر
 انبیایه ملاقی اولوب آنلر ایله بیه نماز قیلر و طور جسمانی و نومیده ادراک ایتدیکی کبی
 نوع بشرک جوارح و اعضاسنی استعمال ایله واقع اوله کلان ادراک مادسیله
 اولیه رق بلکه جناب حقک کندوسنده خلق ایتدیکی علم ضروری ایله انواع
 مدرکات حسیه بی دخی ادراک ایدر و این سببانک بو بایده اولان قولنه التفات
 اولناملیدر که وحی کبیتخی خیالک صور خیالیه بی حس مشترک دفع ایتسندن
 عبارتدر دیره رک امر نبوتی امر نوم منزله سنه تنزیل ایدر انجق بو قولی قرین صحت
 دکلددر زبر صور خیالیه نیک حس مشترک تنزیلی طبیعت واحده اوزره اولدیغندن
 انک قولنه کوره وحی ایله رؤیای نینک تعین و حقیقتی متحد اولق اقتضا ایدر واقع حال ایسه
 بویله دکلددر زبر رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلرینک نبوتدن التی آی
 مقدم رؤیا کوردیکی ورؤیاسی و حیک بدأ و مقدم مدسی اولدیغی معلوم اولوب اشته
 بو خصوص رؤیا و حیک مادونی اولدیغنه دلالت ایدر و بو کاذانا و حیک حالی دخی
 شهادت ایلر که اوائل کلبده سبقت ایتدیکی وجهله وحی حالی علیه السلام افندیمره
 صعب و دشوار اولوب اول حالده شدت و تعب چکرز ایدی شه کم حدیث صحیحده
 بو وجهله وارد اولمشدر حتی قرآن کریم کندویه آیات مقطعه اوله رق نازل اولوردی
 صکره لری اول حال ایله انس و لغت ایتدکلرینه بناء غزوه تبوکده دوه سی اوزرند
 کیدرکن برآه سوره سم بردن نازل اولدی بناء علیه اگر و حیک حقیقتی صور

حقیقت حالی کشف و ایضاح ایتمک لازم کلمکین تفصیل کیفیتہ ابتدار اولنور شو یله کہ عالم بشری عوالم موجوداتک اشرفیدر واکر چه حقیقت انسانیه ذاتا متهد ایسهده انساکن اطوار عدیده سی واردر کہ هر برینک احوال مخصوصه سی اولق حسبیله بر برینه مخالف اوله رق کویا کہ حقایق مختلف اوله یورکی کورینور طور اول عالم جسمانیدر کہ حس ظاهری و فکر معاش ایله ساتر تصرفات بدنیہ دن عبارتدر طور ثانی عالم نومدر کہ تصرفات خیالیہ دن عبارت اولوب بو عالمده انسان حواس ظاهره سیله ازمنه وامکنه دن وساتر احوال جسمانیہ دن مجرد اوله رق برطاقم شیلر ادراک ایدر و آناری بولندیغی بر مکانده مشاهده ایلر و بعضیسی دخی ر قیای صالحه اوله رق ترقب اولنسان مسرات دنیویہ و اخرویہ بی مبشر اولور بویکی طور جمع اشخاص بشره عام و شامل اولدیغی حالده مدرکری مختلفدر طور ثالث طور نبوت اولوب صنف بشرک اشرافه مخصوصدر کہ جناب حق معرفت و توحیدی و ملائکه واسطه سیله وحی ارسالی ونوع بشرک اصلاحی خصوصنده تکلیفات الهیه سی ایله آنره اختصاص و مزیت و بر مشدر بو حالبرینک کافه سی ایسه احوال ظاهره بشریه یه مختلفدر طور رابع موت طور بدر کہ اشخاص بشر آنده حیات ظاهره لرندن قبل القیامه برزخ تسبیح اولنسان بر وجوده نقل ایدوب آنده عملری اقتضاسی اوزره متمم و معذب اولور لر و صکره قیامت کبرایه چبقار لر کہ دار جزاء اکبر اولوب اهل جنت اولان متمم و اهل جهنم اولان معذب اولور ایکی اولکی طور لرک هلیل و شاهدی وجداندر و طور ثالث شاهدی معجزه ایله انبیایه مخصوص اولان احوال سائرہ در و طور رابع شاهدی امر معاد و احوال برزخ و قیامت حقیقه انبیای عظام علیهم السلامه نازل اولان وحی الهیدر مع هذا کہ عقل دخی بونی اقتضا ایدر ننه کیم جناب حق بعث آیتلرینک پک چونغنده بزه بونی بیان و تنبیه بیور مشدر واک زیاده واضح اولان دلیلی بودر کہ اگر افراد انسانیه تک بومشاهد اولان وجودندن بشقه لایق و مسخفتی بوله جتی بر وجودی اولماش اولسه اولکی خلق و ایجادی عبث اولق لازم کلوردی زیرا موت عدم محض اولدیغی صورته انساکن مال و مرجعی عدم اوله رق وجود اولنک بر حکمتی اولماق لازم کلوب جناب حکیم تعالی حضرتلرینه کوره عبث ایش ایسه امر محالدر بو اطوار اربعه تقر رایتدی ایسه انساکن حواس و مدارکنک بونلرده فصل مختلف اولدیغنک بیانه شروع ایدلم تا کہ مشابها تک کنه و حقیقتی مکشوف و متبیین اوله اما انساکن طور اولده اولان مدارکی واضح و جلیدر ننه کیم حق جل و علا حضرتلری * اخر حکم من بطون امهاتکم لا تعلمون شیبئا و جعل لکم السمع و الابصاره و الاقئده * بیور مشدر کہ جناب خلاق لایزال مسزی هیچ برشی بتلدیکنک حالده بطون امهاتکزدن اخراج ایتدی و سزه قولاق و کوز و قلب احسان ایلدی دیمک اولوب اشته انسان بو حواس و مدارک ایله ملکات معارفی اکنساب ایدرک ولو کہ نجات ابدیه یه مفضی و مؤدی اولان عبادت حقیقه اولسون حقیقت انسانیه سنی استکمال ایدر اما طور ثانی کہ طور نومدر انساکن آنده اولان

بمعنی یوقدر دیو جهور اهل سنته اعتراض ایندیلر انجیق مؤلفک یوقار و لوده بیان
 ایندیکی اوزره کلام ایله سمع و بصیرک لسان عرییده جسمانی اولیه رق دیگر مضاری
 اولدیغندن جناب حقه نبوتلری اول معنایه اولغله ایهام قالمز اما صفات مذکورده تک
 مضاری لغت عرییده اجسامه مخصوص اولغله ایهام مدن قور تولمز دیو
 جواب و بریلور * تم کلام المترجم *

هریه حال ایسه حنبلیلرک متأخرینی بو اعتقادده ذاهب اوله کلدیلر و اهل سنتدن متکلمین
 اشعریه و حنغیه ایسه آنلری رد و جرح ایله بو اعتقادلرینی مرفوض و مهجور قیلدیلر
 و بوندن طولابی بخاراده متکلمین حنغیه ایله امام محمد بن اسماعیل بخاری بیننده منازعه
 معروفه واقع اولدی * مجسمه دخی جسمیت اثباتنده متأخرین حنابله تک مسلکینی
 طونوب جناب حق جسمدر لکن سائر جسملرک کبی دکلدردیدیلر و منقولات
 شرعیه ده ایسه جسم واقع و ثابت اولوب انجیق آنلرک وجه و بدین وسائر ظواهر
 مذکورده بی اثبات اینلری بونلری جسمیت اثباتنه دخی جرأت ایندردی شویله که حنبلیلرکی
 ظواهر مذکورده بی اثبات ایندکدن سکره بوکا دخی قصر و قناعت اینجوب بو خصوصده
 توغل ایدرک جسمیت دخی اثبات ایندیلر و بونلر دخی متأخرین حنابله کبی بوزعم
 فاسدلیک عینی اورتک ایچون الله جسم لا کالاجسام قول متناقض و نامعقول لرلیله
 جناب حق تغزیه ایدرلر حالبوکه جسم لغتده انجیق عمق و حدودی اولان شیدن عبارتدر
 اما بالذات قائم اولان یاخود جواهر دن مرکب اولان شی دیکلدردکی و بریلن مضار
 متکلمینک اصطلاحاتندن اولوب مدلول لغوی دکلدرد اشته بو تک ایچون جسمیت اثباتی
 بدعتده ده اداخل و صریحدر و بلکه کفره مؤدیدر زیرا جناب حقه کرک کندی
 کلام قدیمده و کرک کلام نپسینده وارد اولدیغنی حالده نقص ایهام ایدن صفت اثبات
 اینکدر اشته بو تقریر اتمزدن سکا سلف امت و متکلمین اهل سنت ایله متأخرینک
 و اهل بدعت اولان معتزله ایله مجسمه تک مذهبلیر بیننده فرق ظاهر و متین اولدی
 و متأخرین مجسمه تک برطاق غلاتی وارددر که انلر تشبیهی تصریح ایندکلرندن مشبهه
 تسمیه اولنورلر حتی انلرک بعضبسندن حکایه اولنور دیمشکه بنی لحیه و فرجدن هقو
 ایدیکز و سائرندن سؤال ایدیکز یعنی لحیه و فرجدن ماعدا جناب حقک جیع اعضا
 و اوصافی بیان ایده یلورم دیمک اولوب بو کلام مکرکه ذکر اولنسان ظواهر موهمه تک
 حصرتی مراد اینشدر دیوتأویل اولنه بوخسه هیاذاب الله کفر صریحدر بو هقاید
 فاسدک ادله صحیحه ایله رد و جرحلری علم کلامده مبسوط اولوب بو استدلالات ایله کتب
 اهل سنت مشخوندردر و بز انجیق مقالات و مذاهب متمیز اولسون دیو اجمالاً انلره ایما ایلدک
 ❖ الحمد لله الذی هدانا لهذا وما كنا لنهتدی لولا ان هدانا الله ❖ اما وحی و ملائکه
 و روح و جن و برزخ و احوال قیامت و دجال و قتن و اشراط ساعت کبی دلالتی خفی اولان
 ظواهر و سائر فهمی متعذر و یاخود عاداته مغایر اولان شیلر اکر بونلری تفاسیلنده اشعریه تک
 ذاهب اولدیغنی معانی به حل ایدرسک تشابه قالمز و اکر بونلرده تشابه قائل اولورسه ق

قولیه دخی استدلال ایدرلر اما مشارالیه حضرتلرینک قول مذکور ایله مرادی ایسه استوانک جناب حقه ثبوتی معلومدر دیمک دکلدرد و مشارالیه بواعقاددن بریدر زیرا استوانه دیمک اولدیغنی ییلور بلکه قول مذکور ایله مشارالیه حضرتلرینک مرادی انجیق بودر که استوانک لغتده نه دیمک اولدیغنی معلومدر که جسمانی برشیدر و حقایق صفاتک کلبسی کیفیات قیبلندن اولغله کیفیتندن مرادی حقیقت دیمک اوله رق حقیقت استوانک جناب حقه ثبوتی مجهولدر دیمک اولور و کذا جناب حقه مکان اثباتی اوزره دخی سودا حدیثیه استدلال ایدرلر شویله که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم افندیمن حضرتلری جاریه مر قومه به الله زده در دیوب مر قومه دخی ک و کده دیو جواب و پرد کده علیه السلام افندیمن بوجاریه بی ازاد ایت زیرا یومؤندر دیو بیور مشلر

❁ للمترجم ❁ حدیث مذکور بوجاهله مر ویدر که معاویه بن الحکم السلمی رضی الله عنه حضرت پیغمبره یار رسول الله اول جازیه بی ازاد ایتجه بمی دیو سؤال ایدوب علیه السلام حضرتلری دخی اتی بورایه چاغردیو امر ایتکلله معاویه بن الحکم دخی اتی حضور حضرت رسالتنهایه به کتورد کده علیه السلام افندیمن مر قومه به الله زده در دیو سؤال بیورمش مر قومه دخی کو کده دیو جواب ویرمش صکره بن کیم دیو سؤال بیورد کده مر قومه دخی اللهمک رسولین دیمش انک اوزرینه علیه السلام افندیمن دخی یا معاویه بونی ازاد ایت که بوجاریه مؤمنه در بیور مشلر ❁ انتهى کلام المترجم ❁

حالبو که فخر عالم صلی الله علیه وسلم افندیمنک مر قومه به ایمان اثبات ایتسی انک جناب حقه مکان اثبات ایتسنه مبنی اولوبوب بلکه ظاهری اللهمک کو کده اولسنی ایهام ایدن آیتلره ایمان ایتسیله منسبهااته معنارینی استکشاف ایتکسزین ایمان ایدن راسخین زمره سنه داخل اولسنه مبتیدر اما جناب حقه مکاندن منزله اولدیغنه علم و جزم شان یاریده احتیاجی نی ایدن دلیل عقلمدن و ❁ لبس کتله شیء ❁ آیت کریمه سیله سائر تزیهیی ایجاب و اعلان ایدن ادله سلویدن حاصلدر و کذا ❁ وهو الله فی السموات والارض ❁ آیت کریمه سیله دخی ثابت اولور زیرا کو کلدرد و یرده اولان الله دیمک اولوب بر موجود ایسه ایکی مکانه اولوق احتمالی اولدیغندن آیت مذکورده اولان فی لفظی مکان ایچون اولدیغنی قطعیا معلوم و ثابت اولور صکره بواختراع و ابداع ایتدکلری محمل مز یغلمرینی وجه و عینین و بدین و زول و صوت و حرف ایله کلام ماده زنده دخی اجر ایتدیلمر شویله که بونلرک مدلولاتی جسمانیندن اعم قلوب مدلول جسمانیندن جناب حقی تنزیه ایدرلر و مثلاً جناب بارینک وجه و عینینی واردر انجیق جسمانی دکلدرد و کیفیتینی بیلیز دیرلر بوایسه لغت عربیه ده معروف و مسموع بر معنی دکلدرد

❁ للمترجم ❁ مؤلف بو کلامیه طائفه مر قومه نک جمهور اهل سنه اولان بر اعتراضلرینک جوابنه اشارت ایلدی شویله که طائفه مر قومه اگر بوصفتلرک جناب حقه ثبوتده نقص ایهامی واردر دینیلور ایسه کلام ایله سمع و بصرده دخی بوایهام اولدیغندن صفات مذکورده بوایهامدن احتراز ایدوبده کلام ایله سمع و بصرده اتی قبول ایتکلده

اولی لازم کلور فقط بوقبیت تمثیل و تکلیفی قبول ایدر برکیفیت اولیوب بلکه جهت
 فوقه اشارت اولدوقده بواشارت فلك اطلسك سطح محدبند نهایت بولوب جسمانی
 اولیه رق ذات الوهیتنه شایان اوله جق و جهله و عقل و وهمك ادراك ایده مبه جکی
 بر صورتله جناب حقه اشارت اولمش اولور بوندن صکره نزول و مجئی و بد و قدم
 و صفات سازه دخی بووجهله جناب حقه ثابتدر بوضورتله هم مجحه نك دیدکری کبی
 تشبیه اقتضا ایتر و همده اسلافك ذاهب اولدقاری کبی تعطیل اسملازم کلمز دیدیلر
 حالبوکه تقریر سابقاری و جهله اکر درگاه الهی قابل اشارت حسب اولمش اولسه
 تشبیه لازم کله جکی بدیهی اولوب لفظ و تعبیرك مساعده سی اولیه جق و جهله اشارت
 اولدیغی قدرجه دخی نقص ایهامندن خلاص اولنه مبه جفی امر جلیدر بنشاء علیه
 حکما واجب تعالی حضرتلردن بشقه عقول مجردة حقیقه یله قابل اشارت حسب
 دکلردر دیرلر و بودعوایی ادله حکمیه ایله اثبات ایدرلر واقعا مرکز ارضدن هر نه طرفه
 توجه اولنسه جهت فوق اولدیغی فن حکمتده مثبتدر انجق بوکیفیت اجسامه مخصوص
 اولوب کرك واجب تعالی حضرتلری و کرك عقول مجردة جهتی و اشارت حسب بی
 قابل اولدقاری دخی فن حکمتده میرهندر بوجهته مذهب مذکور قواعده حکمت
 بروجهله قبول ایده میوب انجق طائفة مرقومه مذهبلمرینی تأیید ایچون حکمتده
 مراجعته بالکتر حکمتك مقتضاسی اولان شکل عالمی مدار استناد ایدرک حقیقت حالدن
 و ثمره حکمتدن بی بهره قالدیلر و جناب حقی تنزیه باندده حکما قدر اوله مدیلر و حکمانك
 عقول عشره یه و یردکری کمال و خصوصیت قدر جناب حقه برخصوصیت و مقدسیت
 و یره مدیلر و اکر چه بومذهب محدثندن نجه کسه ل ذاهب اولمش ایسه ده بروجه
 مشروح عقلا و نقلا مجروح و مزین اولدیغندن جمهور اهل سنت یبندده مرفوض
 و متروک اولدی * تم کلام المترجم *

حالبوکه بوکا قائل اولدقاری حالده بطیورلر که احتراز و فرار ایتد کلری تشبیه قائل
 اولمش اوله یورلر زیرا جناب حقه استوایی اثبات ایده یورلر اهل لغت عنندده استوائك
 معنای موضوع لهی ایسه استقرار و تمکندن عبارت اولوب بودخی امر جسمانی اولغله
 بر حال تشبیه لازم کلور اما حذر ایتد کلری تعطیل کیفیت لفظك تعطیلندن عبارتدر
 بونده ایسه بر محذور اولیوب بلکه محذور انجق الوهیتك تعطیلنده در و کذلک امور
 تکلیفه ده واقع اولان منشا بهاند بووجهله لفظك مدلولی اثبات و اقرار اولنماش
 اولسه تکلیف مالایطاق لازم کلور دید کلری دخی برنوع مغالطه در زیرا تکالیفده
 تشابه واقع اولماشدر که حتی بواعتراضلری وارد اوله صکره ذهاب مذکور مذهب
 سلفدر دیواد عا دخی ایدرلر سلف ایسه حاشا که بواعتقاده ذاهب اوله ل بلکه
 مذهب سلف بزم تقریر ایتد بکمز و جهله در که منشا بهاندن مراد نه اولدیغی جناب حقه
 تفویض ایدوب فهمنه تعرض ایتمزلر و ذکر اولنسان متأخرین خنابله جناب حقه
 استوائیات ایچک اوزره امام مالک حضرتلرینک استوامعلومدر اما کیفیت مجهولدر

* للترجم * بومذهبه ذاهب اولساردن بعضيلر جناب حقه علو و فوقيت واستوانك
 ثبوتى بو وجهله بيان ابتدى كه بو عالم مكونات بوغيكن جناب حق واريدى وازليت
 و قدمنده متوحد و متفرد اولوب فوق و تحت بوغيه زيرا بونلر طامسك ايكي جهتي
 اولوب عالم ازليته ايسه مكان و عرش و خلا و ملا اولديغندن جهت تصورى بوغيدي
 و بو عالم ازله جناب حق لوازم حد و ثدن مزه و مبرادر صكره وقتسا كه بو محدود
 و ذوالجهات اولان عالم كائيناتك خلقنه اراده مقدسه سي تعلق ايتدى ايسه ذات اجل
 اعلاسي صفات حد و ثدن مزه اولديغى حالده بو عالمى براندى و اكا علو و سفلى جهتلرى
 خلق ايتدى و بو عالم مخلوق و مر بوب اولديغى حكمة الهيه و عظمت ربانيه سي
 بو عالمك جهت تحتده و كندوسنك بو عالمك فوقنده اولسنى اقتضا ايلدى لكن بو فوقيت
 ذات الهيه سنك فردانيق اعتباريله دكلدر زيرا فردانيت وازليت الهيهده فوق
 و تحت بوقدر و جناب حق شمدى دخى عالم ازليت و فردانيتده اولديغى كپى اولوب
 بو عالمك خلق اولغىيله كرك ذاتنده و كرك صفاتنده قدم وازليته اوليان برشى حادث
 اولامشدر فقط چونكه بويله جهات و حدود و خلا و ملا و فوقيت و تحتيت صاحبي مخلوق
 و مر بوب اولان عالم كائيناتى براندى ايسه قدم وازليتي اعتباريله اوليه رق بلكه بالكن
 حدوث كائينات اعتباريله كندوسى بو عالم ملكك فوقنده و عالم ملكك تحتده اولق
 عظمت ربويقنى اقتضاسندن اولدى بو جهته جناب رب العباد تعالى شانه عن الانداد
 حضر تارينه اشارت اولنه حق اولديغى حالده جهت فوقدن بشقه جهتن اشارت
 لايق دكلدر و بلكه سائر جهتلردن اكا اشارت مستحيل اولور اشته استواء على العرش
 كيفيتى دخى بويله در انجق كرك علو و فوقيت و كرك استواء اجسامده معروف و مألوف
 اولان وجهله اوليوب بلكه بو صفتلر كندويه عظمت الوهيتنه لايق و شايان اولديغى
 وجهله ثابتدر و جناب حقه اولان اشارت سائر اشارات جسمانيه كپى كيفيت معقوله
 وجهله دكلدر زيرا اول اشارت لرا اجسامدن برجمه اشارتدر اما بو اثبات وجود بارى به
 اشارتدر و بو صفتلر قديم اولوب انجق حكملرى عرشك و سموات و ارضك خلقنده نصكره
 ظاهر اولمشدر ننه كم حساب جناب حقا صفات قديمه سندن اولوب انجق حكمتى
 يوم هر صانده ظاهر اولور * طائفه مر قومتهك خلاصه معتقداتى بو وجهله اولوب
 رد و جرحلرى كيفيتى بوجه آتى مؤلفك بيانندن مستبان اولور انجق طائفه مر قومته
 مذهبلى بو وجهله بيان ايتدكن صكره حكمته تطبيق ايله دخى تأييد ايتديلر شويله كه
 كتب حكيمده مثبت و مبرهن اولديغى وجهله ارض و سموات بربرى ايچنده بر طامق
 كره لردن هبارت اوله رق بو عالمده ايكي جهت حقيقه وارددر كه جهت فوق ايله
 جهت تحتدر و جهت حقيقه انجق بو ايكي اولوب سائر جهتلر اعتبار يدر و جهت
 تحت كره ارضك مركزى و جهت فوق لسان شرعده عرش دينلن فلك اطلسك
 سطح محديدر و چونكه جناب حق بو عالمى براندى ايسه بو عالمه حلول ايتديكى وكذا
 اكا محل اولديغى معلوم و مجزوم اولديغى حالده ذات اجل اعلاسي بو عالمك فوقنده

ایهام نقص قالدی و بوکلام نفسی بی سارصفات الهیه کبی قدیم اوله رق اثبات ایلدیلر
 وقرآن کریم اشبو قدیم اولان کلام نفسی ایله مقر و مسموع اولان کلام محدث ییننده
 لفظ مشترک اولدی بئله علیه قدیمدر دینلده کده مراد معنای اولدر و مقر و مسموعدر
 دیلمسی قرائت و کتابتک اکا دلالت ایتمسه میندر اما امام احمد بن حنبل حضرت لرینک
 قرآن کریمه حادث دیمکدن تورع واجتناب ایتمسی اندن اول سلفندن بواطلاق
 ایستدیکندن ناشیدر یوخسه مشارالیه حضرت لریمصاحف مکتوبه تک والسنه
 اوزره جاری اولان قرآنک حادث اولدقلرینی مشاهده ایتدیکی حالده انلرک قدیم اوللرینه
 قائل اولدی دیمک دکلدز زیرا انلرک حدوئی مشهود اولدیغندن بونی انکار ایتمک
 بدیهیاتی انکار دیمک اولوب خاشا که امام مشارالیه حضرت لریمصاحف مکتوبه بدیهیاتی
 انکار ایلمه فقط کمال ورع و اتقاسی حادث لفظنک اطلاقه مانع اولدی اما سمع و بصر
 هر نقدر عضو جسمانیکنک ادرا کنی ایهام ایدر لر سه ده بونلر دخی لغجه مسموع و مبصری
 ادراک ایتمک معنایرینه دلالت ایتدکلرندن بومعنازده حقیقت لغویله اولملریله ایهام
 نقص قالمز اما استواء و محیی و نزول و وجه و عینین و امثالی لفظلرده تشبیه ایله نقص
 ایهامی اولدیغندن اصول هر ییه اوزره انلرک معانی حقیقیه لرندن معانی مجازیله لرینه
 عدول ایتدیلر که الفاظک حقایق لغوییه سی متعذر اولان برلر ده عربک طریق و اصول
 بوبله مجازه مراجعت ایتمکدر * بریدان بنقص * نص جلیلی ایله امثال سائره سی کبی
 * للمترجم * آیت مذکورده حضرت موسی حضرت خضر ایله سیاحت ایدوب
 انطاقیه ده خراب و سقوطه مشرف ردیوار بولدقلرینه دأر اولوب بریدان بنقص
 اول دیوارک وصفی اوله رق دیوار دوشوب بیقلمق مراد ایده یوردیمک اولور حالبوکه
 اراده ذی روحه مخصوص اولغله دیوارده اراده بولمندیغندن مجازه کیدلمک لازم کلور
 قرآن کریمده بوبله مجازات واقع و شایع اولدیغندن متأخرین منشا بهاتی دخی بوبله
 مجازه حل ایله تاویل ایتدیلر * تم کلام المترجم *

وبونک امثالی مجازات بین العرب معروف و مسلوک برجاهه اولوب منکر و مبتدع برماده دکلدز
 واکرچه متکلمین متأخرینک منشا بهاتی بو وجهله تاویل ایدوبده علم الهی به تقوی بض
 ایتمه ملری مذهب سلفه مخالف ایسمده چونکه سلفه تابع اوللردن برجاهت که حنبلیلرک
 متأخریندر آنلر منشا بهاتده کریوه کرد خلاف اوله رق برمسلاک غریب اتخاذا
 ایتدکلرندن متأخرین متکلمینی بوبله تاویل مجبور ایتدیلر شویله که متأخرین حنا بله
 منشا بهاتدن اولان صفات مذکورده بی کیفیتی مجهول اوله رق ذات واجب الوجوده
 ثابت اولان صفات اوزره حل ایتدیلر بوجهتله مثلا * علی العرش استوا * ده
 لفظنک مدلولی معطل اولسون دیبولفظنک مدلولی اولدیغنی وجهله جناب حقه
 استوائ ایتددر فقط * لبس کثله شیء * کبی سلب آیتلرینک ننی ایتمس اولدیغنی
 تشبیهدن احتراز ایچون کیفیت استوائه قائل اوله میردیر * سبحان الله عما یصفون
 و تعالی الله عما یقول الظالمون

* المترجم * فلاسفه ایچنده فی صفات مذهبی ابتدا احداث ایدن انبذ و قلبس اولدینی بعض توار یخده محرردر چونکه مشهور تالس نام حکمیدن صکره حکمای یونان ایچنده مذاهب و عقاید تشعب و تعدد ایدرک فیثاغورث طاقی بر مسلک مخصوصه اختیار و کافه اجرامی حرارت مرکزیه ایله یعنی شمسک اطرافنده سیر و حرکت ایدر برهیت منتظمه اعتبار و بعضیلر وحدت وجوده ذاهب و بعضیلر اجزای لاتجزی مذهبیه قائل اولوب بعضیلردخی حقایق اشیایی انکار ایتشیر ایدی اناغزاغورس نام حکیم دخی بر خالق عالمک وجودنی اثبات ایدوب انجق علوم طبیعیه یه منهنک اولدینغندر الهیات ایله چندان مشغول اولماشیدی اشته مشارالیه انبذ و قلبس بونک شاگردانندن اولوب صفات معانی بی جمله بر حقیقته ارجاع ایتشدر بو مذهب فلاسفه بیننده مشهور اوله رق کتب فلسفیه لسان عربی یه ترجمه اولندقدنه ابو الهزیل دخی بوکا ذاهب اولشدر ❁ تم کلام المترجم ❁

صکره ابراهیم نظام کلوب قدره قائل اولدی وطائفه معتزله ا کا تابع اولدیلر و کتب فلاسفه بی مطالعه ایدوب صفات الهیه بی انکار خصوصنی تشدید و قواعد اعترالی تفریر و تمهید ایلدی صکره طائفه مرقومه نیک رؤسا سندن جا حظ و کعبی و جیبائی کلدی وطائفه معتزله نیک مسلک و طریقتلرینه اول وقت علم کلام تسبیحه اولنوردی بو وجهله تسبیحه اولنسی دخی یا طریقتلرنده کلامدن عبارت اولان جدال و استدلال چوق اولدینغه و یا خود صفت کلامی ننی و انکار ایتدک لرینه منبدر انکیچون امام شافعی حضرتلری بو طائفه نیک حتی خرما دکنکیله دو کولو بده مملکت ایچنده طولاشدیر بقدر دیو یوردی اشته مذهب اعتزالی ذکر اولسان ذوات تفریر و تمهید ایدوب انجق جمله سی دخی بررأی اوزره ثبات ایتدیرک بعض مسئله لری اثبات و بعض مسئله لری انکار ایدرک تاشیخ ابوالحسن اشعری حضرتلرینک ظهورینه قدر بویله رد و اثبات بیننده معتزدد اولدیلر مشارالیه امام اشعری حضرتلری کلوب بعض ائمه معتزله ایله مناظره و مباحثه ایتدکده انلرک مذهبی مرفوض و متروک ایلدی و کندوسی سلف صالحینک ابا عهددن اولان عبد الله بن سعید بن کلاب و ابوالعباس القلانسی و حرث بن اسد المحاسبی حضرتانک رأی و اعتقادی اوزره ایدی و ادله کلامیه ایله انلرک مقالاتنی تأیید ایتدو و ذات الهیه ایله قائم اوله رق علم و قدرت و ارادت صفتلرینی اثبات ایلدی که وحدانیت الهیه بی اثبات ایدن دلیل تمنعک تمامیتی و معجزات انبیا نیک صحتی بو صفتلرک ثبوت موقوفدر و کلام و سمع و بصر صفتلرینی اثبات ایتک دخی مشارالیه حضرتانک مذهبلی اقتضاسندن ایدی زیرا بو صفتلرک ظاهری ا کرچه جسمانی اولان صوت و حرف اقتضا ایتکله ایهام نقص ایدر سه ده بونلر بهر حال صوت و حرفه متوقف اولوب بلسکه عند العرب کلامک صوت و حرفدن مجرد اوله رق بردکر معناسی دخی واردر که قبلده دوران ایدن سوزدیمک اولوب کلام لفظنک معنای حقیقیسی بودر یوخسه قدر صادر اولان مس دیمک دکلددر اشته جناب حقه بو معنای حقه کلام نفسی اثبات ایتلر ایله

مذکوره مک بعضی الوهیتک مدار صحتدر علم و قدرت و ارادت کبی و کذا حیات
 کبی که جمله سنک موقوف علیهبدر و بعضی دخی صفت کالدر سمع و بصر
 و کلام کبی و بعضی دخی نقص ایهام ایدر استوا و نزول و مجی کبی و کذا صفات
 محدثان اولان وجه و یدین و هین کبی صکره حدیث صحیحده وارد اولدیغی و جهله
 صاحب شریعت علیه اکمل التحیه افندیمر حضرتلری لیسله بدرده قری عبا نا
 کوردیککز کبی یوم قیامتده ر بکز تعالی و تقدس حضرتلری دخی کوره جکسکر دیو
 خبروردی بولک اوزرینه سلف صحابه و تابعین جناب حقه الوهیت و کمال صفتلری
 اثبات ایدوب نقص ایهام ایدن صفتلرک معاینسندن سکوت ایله علم الهی به تفویض
 ایتیلر انلردن صکره ناس اختلافه دوشدی و معتزله ظهور ایدرک بالجمله صفات الهیه بی
 مجرد احکام ذهنیه اوله رق اثبات ایدوب نفس الامرده ذات الهی ایله قائم اولور
 صفت اثبات ایتیلر و بونی توحید تسمیه ایتیلر و قول فعلنک خالق اولوب افعال
 انسانیه قدرت الهیه تعلق ایتمز خصوصاً شرور و معاصی به که انلری ایشله مک حکیم
 اولان الله کوره معتذر دیتیلر و عباد حقنده اصلحه مرعات ایتک اللهم اوزرینه
 واجبر دیو اهتقاد ایدوب بونی دخی عدل تسمیه ایلدیلر حالبوکه اولقدری انکار
 ایدوده هر شی علم حادث و قدرت حادثه و اراده حادثه ایله جلوه کر مجلای تکوین
 و ظهور اولور دیرلرایدی و عبد الله بن عمر رضی الله عنه حضرتلری ایسه بوکا قائل
 اولان معبد جهنی ایله اصحابندن تبری ایتشیدی

المترجم * معتزله قدری انکار ایتدکلرندن قدریه تسمیه اولمشلردر حدیث
 صحیحده دخی (القدریه مجوس هذه الامه) دیو وارد اولمشدرکه قدریه بوامتک مجوسیدر
 دیمک اولور واکر چه معتزله حدیث شریفده اولان قدریه دن مراد بز دکلز بلکه
 سز قدری اثبات ایتدیککز ایچون قدریه دینلکه سزدها شایا نسکر دیواهل سنته
 سنک انداز اعتراض اولمشلرایسه ده چونکه کندولری قدری انکار ایله قول فعلنک
 خالقیدر ده رک خالقک تعددینه قائل اولملریله مجوسه مشابهلری واضح و عیان
 اولدیفندن حدیث شریفده اولان قدریه ایله مراد انلر اولدیغی وارسته کلفت بیاند
 واولده کندولرینه قدریه دینلوب واصل بن عطاء دن صکره معتزله تسمیه اولندقلری
 فصل سابقده بیان ایتشیدک * انتهى کلام المترجم *

وقدری انکار ایتک عبد الملك بن مروان عصرنده حسن بصری حضرتلرینک
 شا کرداندن اولان واصل بن عطاءیه و صکره معمر سلمی به منتهی اولدی و طائفه مر قومه
 برالقی قدری انکار ایتکدن دخی رجعت ایتدیلرایدی و معتزله دن بری دخی ابوالهزیل
 العلافدرکه معتزله مک ائمّه و مشایخندن اولوب طریقت اعتراضی واصلک شا کرداندن
 اولان عثمان بن خالد الطویلدن اخذ ایتشیدی و بودخی قدری انکار ایدنلردن
 ایدی و اول وقت مذاهب فلاسفه دخی ظاهر اولمش اولدیفندن صفات وجودیه بی
 نی و انکارده فلاسفه به تابع اولمشیدی

ایدیکز زیرا جناب حقت اهل زیغ ایله مرادی آنلردر اشته آیات منشا بهانه اسلاف کرامک
 مذهبی بودر واحادیت نبویه ده دخی بویه منشا به اوله رق بعض الفاظ وارد اولمش
 اولوب انلرک محلی دخی آیات منشا بهانک محلی کیدر زیرا اصل ومنبع بردر اشته منشا بهانک
 انواعی بوجهله مقرر ومبین اولدقده ارتق ناسک انلرده واقع اولان اختلافی بیسانه
 هودت ایده لم معلوم اوله که ذکر ایندکلی وجهله منشا بهاندن حد اولوب ساعت
 واشراط ساعت و اوقات انذارانه دائر اولنلر و بونلرک اعثالی الله اعلم منشا به دکلدرد زیرا
 بونلرده بلفظ مجمل ومبهم اولوب بونلر انجیق جناب حقت کاب کریمنده ولسان نبیسی اوزره
 نص ایله علمنی ذات اجل اعلاسنه تخصیص یورمش اولدیغنی حاد ناسک ازمنه و اوقاتیدر
 و بونلری منشا بهاندن حد ایدنلره تعجب اولنور اما اوائل سورده اولان حروف
 مقطعه تک حقیقی حروف هجا اولوب مراد الهی دخی بوجهله اوله رق قرآن کریمک
 اعجازینه اشارت اوللری بعید دکلدرد نته کم امام زنجشیری حروف مذ کوره حقه
 دیمشدر که حروف مذ کوره قرآن کریمک نهایت بلاغت و طبقه اعجازده بعدغاینه اشارتدر
 زیرا قرآن منزل حروف مذ کوره دن مؤلف و مرکب اولوب انلرده بشر دخی مساویدر
 وتفاوت انجیق بعد التالیف جلووه کر مجلای بلاغت اولان کیفیت دلالتده در
 * للمترجم * بوسورتده حروف مذ کوره ده تشابه فالیوب بلکه ا کر قرآن کریم
 معجز اولیوبده کلام بشر اولیدی تنظیری مقدور بشر اولوردی اشته اجزاسی بو حرفلردر
 ا کر مقتدر ایسه کز انلری نظم ایله مثلنی ایان ایدیکز دیمک اولور * تم کلام المترجم *
 واکر بویه معنای حقیقی به دلالتی متضمن اولان وجهدن عدول اولنه جتی اولور سه بوانجیق
 نقل صحیح ایله اوله بیلور نته کیم طهده طاهر وهادی به ندادر دیدکلی کبی انجیق بو مثالبو
 توجیهلرده نقل صحیح متعذر اولدیغندن بوجهله منشا به اولمش اولور اما وحی وملائکه
 و جن بونلرک منشا به اوللری بو الفاظک دلالت حقیقه سنده خفا اولدیغندندر زیرا بونلر غیر
 متعارف اولدقلرندن منشا به اولوب دیگر وجهله بونلرده تشابه بوقدر بعضیلر انلرک معنا سنده
 اولان احوال قیامت و جنت وجهنم و دجال و قنن واشراط ساعت و سایر عادات مألوفه به
 مخالف اوللری دخی انلره الحاق ایتدی و بووجه دخی بعید دکلدرد انجیق جههور علما کا
 موافقت ایتمز خصوصاً متکلمین که کتب کلامیه ده کوردیکک وجهله هر برینه محمل صحیح
 تعیین ایتشلردر و منشا به اوله رق انجیق الله تعالی حضرتلری کاب کریمنده ولسان نبیسی ایله
 ذات الوهیتی وصف اتمش اولدیغنی صفتلردن ظاهری نقص یا عجز ایهام ایدن صفتلر قالدی که
 انلرده مذهب سلف بروجه مشروح توقف اولوب انجیق بعد السلف انلرده ناس اختلاف
 و نزاع ایتدی و عقاید اسلامیه به نجه بدعتلر عارض و متطرق اولدی اشته اول مذهبلری
 شرح و بیان ایله صحیحنی فاسدندن تمیز و عیان ایده لم * و ماتوفیقی الایله * معلوم
 اوله که الله سبحانه و تعالی حضرتلری قرآن کریمده کندینی عالم قادر مرید حی سمیع
 بصیر متکلم جلیل کریم جواد منعم عزیز عظیم ایله وصف ایتدی و کذا کندینه بدین
 وهینین ووجه و قدم ولسان و بونلردن بشقه بعض صفتلردن اثبات ایتدی صفات

حضرت نازدن و علمده راسخ اولسردن بشقه کسه بیلز دیمک اولور شه کم مؤلفک پروجه
 آتی یانندن معلوم و متضح اولور * تم کلام المترجم *
 و سلف صحابه و تابعیندن اولان علما محکماتی معناسی بین و واضح و احکامی ثابت اولان
 آیات ایله تفسیر ایتدیلر انکیچون فقها دیدیلرکه اصطلاح سلفده محکم منضح المعنی دیمکدر
 نامنشاها تده قوللری مختلف اولوب بعضیلردن منقولدرکه منشاها ت آیت اخیری ایله
 یاخود عقل ایله متعارض اولدیغندن معناسی تصحیح ایده جک نظر و تفسیره محتاج اولغله
 لانی خنی و مشته اولان آیتلردیمکدر اشته بوکا بناء ابن عباس حضرت تلی یور مشلردرکه
 منشاها ایمان اولوب انجق آنکله عمل اولمز و مجاهد ایله عکره دیدیلرکه احکام
 و قصص آیتلردن ما هداسی منشاها در قاضی ابو بکر ایله امام الحرمین دخی بوکا ذاهب
 اولدیلر و ثوری ایله شعبی و سلفدن بر جاعت دیدیلرکه منشاها اشراط ساعت و اوقات
 انذارات و اوائل سورده اولان حروف هجا کبی بیلمسنه بزجه بر یول اولسان آیتلردر
 و آیت مذکورده هن ام الکتابدن مراد الهی محکمات قرآن کریمک غالب و اکثریدر
 و منشاها اقلی اولوب محکماته رد و ارجاع اولنور دیمکدر صکره واجب تعالی حضرت تلی
 تاویل ایله یاخود مخاطب اولدیغمن لسان عربجه مفهوم و مستفاد اولبان معناره حل ایله
 منشاها ت اتباع ایدنلری ذم ایتدی و آنلری اهل زیغ تسمیه ایلدی که کفار و زنادقه تک
 وجهله مبتدعه تک طریق حق و صوابدن میل و انحراف ایدنلری دیمکدر و انلرک بو وجهله
 جاده استقامتدن انحرافلری شریک یاخود مؤمنینه اقباع شبهه دن عبارت اولان فتنه
 قصدی و یاخود کندی بدعتلرنده اقتدا و استاد ایتک اوزره کندی مشتهیا تلیله
 تاویل قصدی ایچون اولدیغنی دخی بیان یوردی صکره حق سبحانه و تعالی
 حضرت تلی منشاها تک تاویلی علم محیط الهیسنه مخصوص قیلش اولوب ائدن بشقه
 آتی کسه بیلدیکنی خبر و یروب * و ما یعلم تاویله الا الله * یوردی صکره * و الراضون
 فی العلم یقولون آمنابه * دیوب منشاها تہ بالکرا ایمان ایتلری حسبیله علماء را سنجینی
 ثنا ایتدی اشته بو تک ایچون سلف و الراضون تک استیناف و ابتدای کلام اولسنی لفظه
 جلاله یه عطف اوزرینه ترجیح ایتدیلر زیرا غیبه ایمان ایتک مدح و ثناده ابلغدر
 عطف صورتده ایسه علماء را سنجون منشاها تک تاویلی بیلمش اوله جعفری جهته
 غیبه ایمان اولوب هندلرنده معلوم و مشهود اولان شیهه ایمان اولمش اولور و بو وجهی
 * کل من عند ربنا * قولی شربنی دخی تأیید ایلر و منشاها تک تاویلی نوع بشرک
 معلومی اولماسنه بودخی دلالت ایدرکه الفاظ لغویه دن انجق عربک وضع اتمش اولدیغنی
 معانی فهم و استفاد اولنه بیلوب بو خصوصده نقل متعذر اوله رق بزجه وضع کیفیتی
 مجهول اولدیغنی حالده مدلول کلام مجهولز اولور و اگر طرف الهیدن کلش برشی ایسه
 الیک علی جناب حقه تفویض ایدوبده معناسی ارامقله اوغرا شمیر بوجهته منشاها تک
 تاویلی بلکه بزجه بر یول یوقدر بناء علیه حضرت عایشه رضی الله عنهادخی
 یور مشلردرکه قرآن کریمده مجادله ایدن کسه لری کور دیککر: و قد انزلن حذر

ابتدکری وقتده ایدی اما شمدی اول غائله بر طرف اولشدر جنید بغدادی قدس سره الهادی حضرتلری اهل کلامدن بر قوم بحث ایدرکن تصادف ایدوب بونلر کیملردر دیو سوال ایتدکده بونلر ادله ایله جناب حق صفات حدوئدن و سمات نقصدن تنزیه ایدر بر قومدر دینیلجه عیب محال اولان یرده عیبی نفی ایتک عیبدر یورمشلر لکن شمدیکی حالده دخی فن مذ کورک آحاد ناسه و طلبه عمله فائده معتبره سی واردر زبر اهل سفت اولان کیمسه به کوره عفا یدینک ادله نظر به سنی بیتله مک لایق دکلدر والله ولی التوفیق

❖ فصل ❖

❖ آیات واحادیثک منشاهاستندن کشف حجاب شبهات ایله بوندن طو لایق ظهور ❖
❖ ایتمش اولان طوائف سنیه و مبتدعه یاننده در ❖

معلوم اوله که حق سبحانه و تعالی حضرتلری بزی طریق فوز و نجاته دعوت ایتک اوزره بزه حیب ا کریمی محمد المصطفی علیه ازکی النجایا افندیمن حضرتلری ارسال یوردی واکا لسان بلاغت عنوان عربی اوزره قرآن کریمی ازال ایتدی که آنده طریق سعادت فبق مذ کوره مفضی و مؤدی اولان تکالیف شرعیه بی بزه یسان ایلدی و بویسان شناسنده حسب الضروره بزه کندی ذات صمدانسنی ییلدرمک ایچون صفات و اسماء الهیه سنک و بزه متعلق اولان روحک و ذات اجل اعلا سیله رسل گرامی ییننده واسطه اولان ملائکه تک و وحیک ذ کری دخی واقع اولدی و بزه یوم بعث ایله انداراتی ذکر ایدوب انجق هیچ برینک وقتی تعیین ایتدی و قرآن کریمه بعض سوره لک اوائلنده حروف مقطعه واقع اولدی بو جمله دن مراد الهی نه اولد یغنی بزر بر وجهه ا کلایه میر قرآن کریمک بونوع ایتلری منشاهاست تسمیه اولنوب انلره اتباعی جناب حق ذم سیاقنده قرآن کریمده یوردیلر که ❖ هو الذی انزل علیک الکتاب منه آیات محکمات هن ام الکتاب و اخر منشاهاست فاما الذین فی قلوبهم زیغ فیتبعون ما تشابه منه ابتغاء الفتنة و ابتغاء تأویلہ و ما یعلم تأویلہ الا الله و الرا سخون فی العلم یقولون آمانا به کل من عند ربنا و ما یدکر الا اولوالباب ❖

❖ للمترجم ❖ آیه مذ کوره حیب کبریا علیه اکل النهایا حضرتلرینه خطاب اولوب خلاصه مضمون شریفی بودر که الله اول ذات اجل اعلا در که سکا کتاب کریمی ازال ایتدی انک بر طاقی آیات محکماتدر که انلرام کابدر و ساری منشاهاستدر اما قلبنده زیغ اولنلر فتنه غرضی و تأویل طلبی ایله قرآن کریمک منشاهاست اتباع ایدر منشاهاست تأویلی اینه الله تعالی حضرتلردن بشقه کیمسه بیلز و عملده رامخ اولنلر انجق اکا ایمان ایتدک هر بریمی ربمذ تعالی حضرتلرینک عندندندر دیرلر بومعنی مؤلفک بر وجه آتی یسانه کوره مذهب سلف اوزره و الرا سخون لفظنک ابتدای کلام اولسنه مبنیدر امامت آخرین متکلمین منشاهاست تأویل ایتدکلردن و الرا سخون بی لفظه جلاله اوزره عطف ایدرلر آنلره کوره مال آیت کریمه منشاهاست تأویلی الله تعالی

مدلولك بطلاقی اعتقاد ابتدا بیلر بوسورته بو طریقت طریق قدما به مابین برصلاک
 اولوب طریقت متأخرین تسمیه اولندی وچوق کره عقاید دینیه به مخالف اولدقلری
 رزده فلاسفه بی رد بچشلیخی دخی بو طریقت اوزره فن کلامه ادخال ایلدی
 وفلاسفه ایله مبتدعه نك اکثر یا مذهبری بر برینه مناسب ومشابه اولدیغندن فلاسفه بی
 دخی خصم ای عقاید اتخاذا ابتدا بیلر بواصول اوزره الك ابتدا علم کلامدن تألیف کتاب
 ایدن امام غزالی حضرتلری اولوب امام فخر رازی دخی ا کا تابع اولدی و صکره
 بر جاعت آنلرک اثرینه کیتدیله صکره لری متأخرین کتب فلسفه به زیاده توصل ایدرک
 حتی علم کلام ایله علوم فلسفه نك موضوعی کندیلرینه مشتبه اولوب ایکسنگ موضوعی
 بدرطن ایلدیله واقع حال ایسه بویله اولوب بر وجه آتی بیان اولور شویله که
 متکلمین اکثر یا کائنات ایله وکائنات احوالی ایله باری تعالی حضرتلرینک وجود
 وصفاتی اوزره استدلال ایدرلر فلاسفه دخی طبیعياته جسم طبعیدن بحث ایدرلر که
 کائناتک بر جزئیدر لکن انلرک جسمه نظر لری نظر متکلمینه مخالفدر زیرا انلر جسم
 طبیعی به ساکن و متحرک اولسی حیثیله نظر ایدرلر متکلم ایسه فاعل وخالقه دلالت
 اتمی حیثیله نظر ایدر وکذا الهیاته دخی فلاسفه وجود مطلقه وعوارض ذاتیه سنه
 نظر ایلر اما متکلمین موجوده دلالت اتمی حسبیه وجوده نظر ایلر والحاصل هند المتکلمین
 علم کلامک موضوعی شرع شریفدن اخذ ایله صحیح فرض واهتبار اولدقدن صکره
 مبتدعه نك بدعتلری مرتفع وزائل وشکوک وشبهات بالکلیه مندفع ومضحیل اولق
 ایچون ادله عقلیه ایله اوزرینه استدلال ممکن اولسی حیثیله عقاید دینیه در وعلم کلامک
 کیفیت حدوئی وعصر بعد عصر ناسک کلامی آنده فصل مندرج اولوب کلد یکنی
 وهر بری عقایدی صحیح فرض ایندکد نصکره ادله عقلیه ایله استظهار ایندیکنی تأمل ایندیکنک
 وقتده بوفنک موضوعی حفته بزم تقریر یریزک صحنی یقینا بیلور سن حالبو که طریق کلام ایله
 طریق حکمت متأخرین عنسدنده مختلط اولوب ایکی فن بر بردن آریله میه جق مرتبه
 مسائل کلام ایله مسائل حکمت بر برینه ملتبس ومشبه اولدی نته کم بیضاوی طوالعه
 واندن صکره کلان علمای عجم دخی تألیفاتنده بومسلکه سالک اولشلردر لکن بومسلکه
 طلبه نك سلوکی مذاهبه اطلاع وطریق استدلالده زیاده تعمق واغراق ایچوندر
 اما طریقت اسلاف کرامک مسائل علم کلامه محاذات وموافقتی انجیق متکلمینک طریقت
 قدیمه سنده در که اصل وماخذی کتاب ارشاد ایله او بولده یا پلش اولان کابلردر وفلاسفه بی
 رد اتمکی دخی عقاید ادخال والحق ایتمک اسئیلر غزالی ایله فخر رازینک کتابلرینی
 مطالعه اینسونلر زیرا انلرده دخی اگر چه اصطلاح قدیمه مخالف وارا یسه ده
 انلردن صکره کلان متأخرینک مسلکرنده اولدیغی کبی مسائله اختلاط وموضوع فنده
 التباس واشتباه بوقدر معلوم اوله که اشوعلم کلام بوعصرده طلبه به ضروری التحصیل
 بر فن دکلددر زیرا ملاحظه ومبتدعه منقرض اولدی وائمه اهل سنتک تألیفات وتحریراتی
 ایسه بزه کاقیدر وادله عقلیه به انلرک احتیاجلری ملاحظه ومبتدعه ایله مدافعه ومباحثه

دخی جناب حق هر شئی خالق اولمق اقتضایدر بوکاشو وجهله جواب ویریلور که
 هر شئی خالق جناب حق قدر لکن اراده جزئیه شی دکلدن زیراشی امر موجود
 معناسنه اولوب اراده جزئیه ایسه زمانی اولیه رق وبلکه آن واحده دفعی اوله رق
 انساندن منبع بر حال اولدیغندن امور اعتباریه قیلندن اولوب امر موجود دکلدن
 تا که خالق محتاج اولسون وخلق فعلی ا کا تعلق ایلسون واکر بونجه افعال اختیاریه تک
 منشی وسعدت دارینک مداری اولان اراده جزئیه امر اعتباریه تک درجه قبول
 و اعتباردن بعیددر دینلورسه جواب ویریلور که امور اعتباریه تک ایکی معناسی وارد
 بری نفس الامرده موجود اولیه رق صرف او هام دیکدر دیکری نفس الامرده موجود
 اولوب انجق خارجده بر زمانده وجود ایله متصف دکل دیکدر اشته اراده جزئیه
 امر اعتباریه دیدیکمز بومعنا جه در بوخسه معنای اولجه دکلدن بوندن صکره معلوم اوله که
 خنقیلر ماتریدی و شافعیلر اشعریلر یعنی امام ماتریدینک اصول اعتقادیاتی امام اعظم
 واتباعنک رأینه موافق و امام اشعرینک اصول اعتقاد یاتی امام شافعی واتباعنک رأینه
 موافق دوشمش اولدیغندن عملده خنقی اولنلر اعتقادده ماتریدی و عملده شافعی اولنلر
 اعتقادده اشعری در و کذا ماتریدی الاعتقاد اولنلر عملده خنقی و اشعری الاعتقاد اولنلر
 عملده شافعی در دیک اولوب یو خسه امام اعظم حضرتلری امام ماتریدی به
 و امام شافعی حضرتلری امام اشعری به تابع دیک دکلدن زیرا امام اشعری ایله
 امام ماتریدی ائمه اربعه دن چوق صکره کلوب عقاید اسلاف کرامی تحقیق ایله میدانه
 چیقارمشلردر و ائمه اربعه بیننده اولان اختلافلر عملیاته داترا اولوب عقاید طوقمیز
 حتی معتزله دخی اکثر احکام فقهیه ده خنقی المذهبدر مالکی وحنبلیلر دخی
 اشاعره دندر فقط متأخرین حنبلیه منسایه تده برمسلك غریب اتخاذ ایلدیلر نته کم
 فصل آتیده مؤلف بیان ایده جکدر بوندن صکره معلوم اوله که مؤلف دخی اشعری
 اولدیغندن یا خود امام ماتریدی بخاری جانبنده اولوب مغربک اورایه بعدتی حسیبه
 انک آثارینه لایق وجهله مطلع اولدیغندن بالکر امام اشعری بی وانک اتباعنی ذکر ایله
 اکتفا ایدوب امام ماتریدی قولنه تعرض ائمه مشدر یو خسه ایکبسی دخی اهل سنت
 و جاعتک منهاج هدایت وسها دتیدر ❖ تم کلام المترجم ❖

صکره ملت اسلامیه ایچنده علم منطق منشرا اولوب ناس آنی تعلیم و تعلم ایلدی و علم منطق
 بر معیار و میزان اولوب انکله علوم فلسفیه وزن و امتحان اولدیغنی کبی علوم سا ره دخی
 میزان اولور دیو آنکله علوم فلسفیه یئنی فرق و تمیز ایتدیلر صکره متقدمینک علم کلامده
 بسط و تمهید ایش اولدقلری مقدما نه نظاره منطقله احاله نظر دقت ایدوب ظفر یاب
 اولدقلری براهین ایله مقدمات مذکوره تک پک چوغنه مخالفت ایتدیلر و براهین مذکوره تک
 اکثری دخی فلاسغه تک طبیعیات والهیا تده اولان کلاملردن اخذ و اقتباس اولنمشدر
 هر نه حال ایسه وقتا که ادله علم کلامی میزان منطقله وزن و امتحان ایتدیلر ایسه چوق
 محلنده قدمایی رد ایتدیلر و قاضی ابو بکر الباقلا نینک ذاهب اولدیغنی کبی دلیلک بطلاندن

اقدیمز حضرتلری بنم اتم یتش اوج فرقه به متفرق اوله جقدر برفرقه سی اهل جنت
 اولوب باقبسی اهل ناردردوبیورمشلر اشبو اهل جنت اولان فرقه ناجیه اهل سنت
 وجاهتدر انجیق انردخی ابکی طاقم اولوب برطاقی امام ابوالحسن الاشعری حضرتلرینک
 اباعبدر که اشاعره دینلور اشاعره اشعرینک جعبدر برطاقی دخی امام ابومنصور ماتریدی
 حضرتلرینک اباعبدر که ماتریده دینلور ماترید سمرقند قراسندن برقریه در
 ابوالحسن الاشعرینک وفاتی اوجوز بیکرمیدن صکره اولوب امام ماتریدینک وفاتی دخی
 اوجوز اوتوز اوج تاریخنده در بو ابکی امام همام اهل سنت وجماعتک عینک عینین
 هدایتی اولوب اگرچه بعضی جزئیات مسائل کلامیه ده اختلافی وار ایسه ده اصول
 اعتقادیاتده متفق اولدقلرندن و اختلاف ابتدکلی مسائلک اکثرنده ینلرینی توفیق قابل
 اولدبغندن بربرندن آبریله جق ویکدیگری بدعت وضلالتنه نسبت ایده جک قدر
 ینلرنده اختلاف یوقدر بنشاء علیه اشاعره ماتریده مقابلی اوله رق ذکر اولندقدده امام
 اشعرینک اباعی مراد اولور بعضا دخی اهل بدعت مقابلی اوله رق مذکور اولوب عموما
 اهل سنت دیمک اولور بوضورته اشاعره ماتریده به دخی شامل اولور باشلوجه
 اختلافلرندن برسی اراده جزئی به بحدیدر شویله که معتزله قول قعلنک خالق اوله رق
 بو چرا که عالمده مطلق الضان اولوب کیف مایشاء حرکت ایدردیوب بوضورته ایسه
 خالفک تعددی لازم کلور جبریه دخی بونلرک ضد نامی اوله رق قولدن بتون بتون اراده
 و اختیار ی سلب ایدوب انسان کافه حرکات وسکنا تنده مجبور و مضطر در درلر
 بونلره کوره دخی تکالیف الهیه عبث اولق لازم کلور و برده انسانک بالاختیار یوقار و
 طوعی چیقشبله دوشوبده بالاضطرار اشاعره طوعی اینشده فرق بدیعی اولغله
 انسانده اصلا اراده و اختیار یوقدر دیمک بداهته فارشودر اشته بونک ابکی اوجی افراط
 و تفریط اولدبغندن اهل سنت بین الامرین توسط ایدوب هر شئی خلق ایدن
 واجب الوجود تعالی حضرتلریدر لکن افعال اختیار ییده انسانک اراده جزئی به سی وارد
 دیدیلر اراده جزئی به ابکی طرفدن یعنی فعل و ترکدن برینی ترجمه دیمک اولوب انجیق مخلوقیدر
 کلیدر دیو اشاعره ایله ماتریده بیننده اختلاف واقع اوله رق اشاعره مخلوقدر و ماتریده
 مخلوق دکلدردیدیلر بوجهته اشاعره عندنده هر شئی جناب حق بیلدیکی ایچون اولور
 اما ماتریده عندنده علم معلومه تابع اوله رق جناب حق هر آتی بی اوله جغندن ایچون بیلور
 احق و اصوب اولان ماتریده مسلکیدر زیرا اراده جزئی به مخلوق اولدیغی حالده انسان
 کندی قدرتی صرفده مجبور اولغله بودخی جبره واروب ینه تکالیف الهیه عبث اولق
 لازم کلور فقط اشعریه تک اراده جزئی به مخلوقدر دیملی اسبابی اولان شوق و آرزولر
 مخلوق ومن طرف الله وارد دیمکدر دیرک ینلری توفیق اولنه بیلور اگر اشعریه طرفندن
 اعتراض اوله رق دینلور ایسه که اراده جزئی به مخلوق الهی اولوب بده قولک صنعیه ایسه
 قول آتی خالق اولق لازم کلوب مذهب اهتزاله وارر و اگر قول دخی خالق دکلدرد
 دینلور ایسه خالقسن مخلوق بولمق لازم کلور و هر حالده معتزله کی ماتریده به کوره

فن مذکور اول وقت مهجور و متروک ایدی قاضی ابو بکر الباقلا نیدن صکره ائمه اشعریه دن امام الحرمین ابوالمعالی کلوب منزه اشعری اوزره کتاب شاملی تألیف و آنده کلامی توسیع ایلدی صکره کتاب مذکورلی تلخیص ایدرک کتاب ارشادی تصنیف ایدوب ناس آنی عقایدینه مأخذ و مرجع اتخاذ ایلدی

المترجم * بعض محققینک بیان ابتدییکی وجهله نفس فاطمة انسانیه په کوره دولت ایدیه وسعادت سرمدیه خالقنک ذاتی وصفات کالیه ونعوت جلالیه سنی بقدر الطاقه البشریه بتمک والخاصل انسان مبدأه وقوف و معرفت تحصیل ایتکدن عبارت اولوب بومعرفتی تحصیله ابکی طریق وارد بری اهل نظر واستدلال طریقیدر که فکر واستدلال ایله مطلوبو بلرینه نائل اولورلی دیگرلی اصحاب ریاضت و مجاهده طریقیدر که ریاضت بدن و مجاهده نفس ایله مقصودرینه واصل اولورلی طریق اوله سلوک ایدنلر ایکی فرقه اولوب فرقه اولی برشریعتیه اتباع ایدنلر در آنلره متکلمین دینور فرقه ثانیه برشریعتیه اتباع ایتیمه رک مجرد عقلرینه او یوب کیدنلر در آنلره حکمای مشایون دینلور طریق ثانی په سلوک ایدنلر دخی كذلك ایکی فرقه اولوب فرقه اولی ریاضت و مجاهده لرنده شرحه موافقت ایدنلر در آنلره صوفیه دینور فرقه ثانیه برشریعتیه اتباع ایتیمه رک مجرد کنندی ریاضت و مجاهده لری ثمره سی اولان کشف و اشراق ایله اکتفا ایدنلر در آنلره حکماء اشراقیون دینور افلاطون دخی انلر دندر متکلمینک دخی فرق عدیده سی وارد شویله که اگر متکلمین باب اعتقادده اصحاب رسول اللهک ظاهر حال و طریققلری اوزره جاری و آنلره متبع ایسملر اهل حق و اهل سنت و جماعت تسمیه اولنورلی و بونک خلافتده اولوبده ظاهر طریق اصحابی منکر ایسملر طائفة مخالفین و اهل بدعت و ضلالت تسمیه اولنورلی و اشبو طائفة مخالفین دخی اولا التي قسمه منقسم اولمشلر در که قدریه و جبریه و رافضیه و خارجییه و مشبهه و مرجئه در قدریه معتزله طائفة سیدر که قدری انکار ایدوب قول فعلنک خالقیدر دیرلر و اهل حقه اک اول مخالفین ایدن بوفرقه اولوب قدریه تسمیه اولنورلیدی صکره بکارر و سالرندن اولان واصل بن عطا بکارتی ارتسکاب ایدن نه مؤمندر نه کافر در دیوب منزله بین المنزلتین اثبات ایدرک حتی ترک ایله باطله مائل اولسی حسبیه حسن بصری حضرتلرینک درسندن فالقد قدده حسن بصری حضرتلری اعتزل عنا واصل بیورمش اولد یغندن طائفة مرجئه مر قومه په معتزله تسمیه اولندی جبریه دخی اراده جزئییه بی انکار ایدرک قول جمیع افعال و حرکاتنده مجبوردر دیرلر رافضیه دخی خلافت حضرت علینسک ایکن حضرت ابو بکر ایله حضرت عمر غصبا الیدلر دیرلر و اصحاب رسول اللهک چوغنی حفسده سوء ظن ایدرلر خارجییه دخی حضرت علینک خلافتنی انکار ایدرلر مشبهه جناب حتی جسمانیتدن وصفات تقصدن تنزیه ایتجوب مخلوقاتنه تشبیه ایدرلر مرجئه عملی کبر و براغوب مؤمنه کناه ضرر و برمز دیرلر و اشبو التي فرقه دخی فرق عدیده په متفرق اوله رق اهل بدعت و ضلالت دینیلن گروه تمس ایکی فرقه اولوب جمله سی اهل ناردن نه کیم رسول اکرم صلی الله علیه و سلم

ایده مدبلیر بوجهتله قرآن مخلوق قدر دیو حکم ایدوب بویله بر بدعت احداث ایتدیله که
 سلف انک خلافتی تصریح ایتدیرایدی. و معتزله نکه بو بدعتنک ضرری چوغالدی
 و بعض خلفادخی بو بدعتی تلقی ایدوب نامی اول اعتقاد فاسده سوق ایلدی و حتی ائمه دین
 کندوسنه مخالف ایتدکلری ایچون دملرینی مباح و هدر قیلدی اشته بو بدعتنک
 ضررینی دفع ایتک داعیه سی اهل سنتک ادله عقلیه ایله عقاید اثباتنه قالمشیرینه
 سبب اولدی و بو خصوصه شیخ ابوالحسن اشعری حضرتلری ایتدار ایدرک
 بین الطرق توسط ایدوب تشیحی نفی و صفات معنویه بی اثبات ایتدی و تزیهیی سلفنک
 قصر ایتدیکی شبنه قصر ایلدی و تزیهیک عمومی تخصیص ایدن اده انک مسلکنه
 شهادت ایتدی بوجهتله صفات اربع معنویه بی وسمع ایله بصری و کلام نفسی بی
 نقل و عقل ایله اثبات ایتدی و بونلرک جمله سنده مبتدعه بی رد ایلدی و صلاح و اصلح ایله
 قائل اولق و حسن و قبح عقلمدر دیمک کبی بدعتلرینه اساس انخاذا ایتمش اولدقلری
 مقدمات و قواعدده انلرایله مباحثه ایتدی و بعثت و احوال جنت و نار و ثواب و عقاب
 حقه عقایدی تکمیل ایلدی و اول وقت امامیه نکه بدعتی دخی ظهور ایدوب
 انلردخی امامت عقاید ایما نیه دندر و امامت هر کیمک حتی ایسه انی تعیین ایله عهدده سندن
 جهمتی علیه السلام اقدیمزه و کذلک امتنه و اجیمدر دیمش اولدقلرندن امام اشعری
 حضرتلری امامت بحثی دخی بورایه الحاق ایتدی و امامت امری قضیه اجسامیه
 و مصطحت عامه اولوب عقاید ایمانیه دن دکلدردیدی اشته امامت بحثی بو صورتله
 بونک مسائله ملحق اولدی و بونک مجموعه علم کلام تسمیه ایتلری یابوفنده اصحاب
 بدع ایله مناظره اولوب بوایسسه عمله راجع اولیه رق صرف کلام اولدیغی ایچوندر
 و یاخود بونک سبب وضعی کلام نفسی بی اثباتده واقع اولان نزاع اولدیغی ایچوندر
 و شیخ ابوالحسن اشعرینک اتباعی چوغالدی و صکره ابن مجاهد وانک امشالی تلامبذی
 دخی مشار الیهک اثرینه اقتفا ایتدی و انلردن دخی قاضی ابوبکر الباقلائی اخذ ایدرک
 انلرک طریقتنده امامته تصدیر ایدوب مذهب اشعری بی تهذیب و اده سنک موقوف علیهی
 اولان مقدمات عقلیه بی وضع و ترتیب ایلدی مثلا جوهر فرد ایله خلا اثباتی و عرضنک
 عرض ایله قائم اولمامسی و عرضنک ایکی زمانده باقی قالمامسی و سائر ادله اشعریه نکه
 موقوف علیهی اولان برطاقم قواعدکی و ادله اشعریه قواعد مذکوره یه موقوف اولوب
 دلیلک بطلانی ایسه مدلولک بطلانی مستلزمدره یو امام باقلانی و جوب اعتقادده قواعد
 مذکوره بی عقاید ایمانیه یه تابع قیلدی یعنی عقاید ایمانیه کبی قواعد مذکوره بی دخی
 تصدیق ایتک و اجبدر دیو حکم ایلدی و بو طریقت کمال بولوب فنون نظریه و علوم
 دینییه نکه اعلا لردن اولدی لکن بونده صوراده بعضا وجه صنایعیه مخالف
 اوله رق کلور زیر اول وقت متکلمینک ساده لکی و ارایدی و معیار اده اولان فن منطق
 هنوز ملت اسلامیه ایچنده ظاهر اولمامشیدی و اگرچه براز اوچ کوسترمش ایدیسسه ده
 علوم شرعییه یه بالکلکه مابین اولان علوم فلسفیه دندر دیو متکلمین آنی اخذ ایتدکلرندن

لا كالأجسام دیدیلر آنجق بوتأ ویل ایله دخی تخیلص کریبان ایده مدیلر زیرایکی برده دخی
 جمدن بزم بیلدیگمز جسمیت معناسنی اراده ایدر لر سه بوقوللری متناقض ونفی واثبات ایله
 متعارض اولور واکر بینلریخی فرق ایدرک جسمک معناسنی متعارفدن بشقه بر معنی مراد
 ایدر لر سه بزله موافقت ایتش اولور و بحث دکشهرک اصل مسئله ده اختلاف قالمیوب
 بلکه جسم لفظنی اسماء الهیه دن براسمدر دیمش اولور لر بوايسه اسماء الله توقیبه
 اولدیغدن اذن شرعه متوقفدر مبتدعه تک برفرقه سی دخی جناب حقه جهت واستوا
 ونزول و مجئی وصوت و حرف و بونلرک امثالی شیلر اثبات ایدرک صفات ده تشبیه
 ذاهب اولوب آنلرک قوللری دخی تجسیمه واردیغدن آنلر دخی صوت لا کالاصوات
 وجهه لا کالجها ت ونزول لا کنزول الاجسام کی تاویلله مجبور اولدیلر وانلر دخی
 اولکیلر کی رد اولدیلر

❦ للمترجم ❦ فرقه مذکوره تک جناب حقه بویه نقص ایهام ایدن صفتلر اثبات ایتلری
 ❦ الرحمن علی العرش استوی ❦ وجاء ربك والملك صفا صفا ❦ کی آیات کریمه ایله
 (ينزل الرب فی کل لیله الی السماء الدنيا فیقول هل من مستغفر فاغفر له) کی
 احادیث نبویه تک ظواهر یله عمل ایللرینه منی اولوب بونلر ایسه منشا بها تدر اوللریله
 انلر ده مذهب متقدمین توقفدر و متأخرینه کوره وجوه صحیحه ایله تاویل وتوجیه اولنور
 نه کیم فصل آتیده تفصیلی کله جکدر ❦ تم کلام المترجم ❦

ومذهب سلف اوزره آیات منشا بها نه کلدیکی کی ایمان ایتکدن بشقه بر یول قالمدی
 تا که قرآن کریمدن اولدقلری ثابت وصحیح ایکن معنارینی انکار بتون بتون آیات مذکوره بی
 انکاره مؤدی اولیه اشته ابن ابی زیدک رساله سنده وکاب مختصر نده وحافظ بن عبدالبرک
 وسائر ربک کابلر نده اولان تحقیقلرینک مرجع وخلاصه سی بودر زیرا انلرک
 پرکار خامه لری دخی بومضانک اطرافنده داژدر فقط انلرک افاداننده بومعنا یه دال اولان
 قرائندن صفتلر اولنما مق کرکدر

صکره وقتا که علوم و صنایع چوغالدی وناس انواع فنونه داژ بحث وتدوینه حریرص
 اولدی و متکلمین دخی تنزیه حقیقه کابلر تألیف ایتدی ایسه بدعت ممتزله حادث اولدی
 شویله که تنزیهی تعمیم ایدرک زعملرنجه تعدد قدیم لازم کلور دیو علم وقدرت واراده وحیاتدن
 هبارت اولان صفات معاینک نفیله حکم ایتدیلر تعدد قدیم لازم کلور کلاملری ایسه
 صفات ذاتک عینیده دکلدن غیریده دکلدن دیمکله مردود و مندفع اولور واراده صفتنی
 نفی ایتدکلرندن انلره قدری نفی ایتک دخی لازم کلدی زیرا قدرک معناسی کائات حقیقه
 سبق اراده دن هبارتدر وسمع ایله بصری دخی عوارض اجسام ندر دیوننی ایله
 حکم ایتدیلر بولفظلرک مداولنده ایسه جسم و بنیه شرط اولیوب بلکه بونلرک معناسی
 فصل آتیده تفصیل اولنه جنی وجهله مسموعی و مبصری ادراک دیمک اولدیغدن
 بولکلاملری دخی مردود در وسمع ایله بصرده اولدیغنی کی کلامی دخی کذلک
 عوارض اجسام ندر دیوننی ایتدیلر ونفس ایله قائم اولان صفت کلامی تعقل وتصور

الهیہ سنی تکمیل ایچون بعد الموت بزنی بعث و اعاده ایدہ جکنی اعتقاد ایلہ امر ایتدی
 زیرا اگر انسانک عاقبتی قناء صرف اولسه خلق و ایجادی عبث اولمق لازم کله جکی
 جهنله بعد الموت بقای سرمدی ایچون اولسی ثابت اولور و صکره شقاوت و سعادتله
 امر معادک احوالی مختلف اولوب بوراسنی ایسه بزادراک و تمیز ایدہ مذیکمزدن بو آخرت
 شقاوتندن نجات ایچون ایکی بول نیدوکنی و جنت لطف و نعمت ایچون و جنهم عذاب
 و قمت ایچون اولدیغنی بیان ایلہ حقمرزده لطف الہیبسی اتمام ایتک اوزره ارسال رسل
 ایش اولدیغنی اعتقاد ایتکی تکلیف ایلدی

اشته امهات عقاید ایمانیہ بونلر اولوب ادله عقلیه و نقلیه ایلہ مثبت و مبرہندر و سلف صالحین
 دخی عقاید مذکورہ بی ادله مذکورہ دن اخذ ایتمش و ائمہ دخی اولوجهله تحقیق ایلشدیر
 لکن صکره لری بو عقایدک تفاصیلندہ برطاقم اختلاف فرماض اولدی کہ اکثرینک منشی
 آیات منشاہہ در اشته بو خصوص ادله نقلیه دن بشقہ برطاقم ادله عقلیه ایلہ دخی
 استدلال و مناظرہ و مخاصمہ لک ظهورینہ سبب اولہرق بوسیلہ علم کلام ظهور ایتدی
 اجال بحث اشته بو وجهله اولوب شمدی بو محملک تفصیلی بیان ایدہ لم شوبله کہ
 قرآن کریمہ واجب الوجود تعالی و تبارک حضرت تبارک تنزیہ مطلق ایلہ وصفی اکثر آیات
 کریمہ ده ظاهر الدلالہ و تأویلسز اولدیغنی حالده وارد اولوب بو آیات کریمہ سلب
 و نفی اوزره مدلول و مفادندہ صریح اولہرق وارد اولدیغندن آنلر ایمان ایتک واجب اولدی
 و کرک شارح علیہ السلام افندیمرک کلامندہ و کرک صحابہ و تابعین رضوان اللہ علیہم
 اجمعین حضرت ایتک کلاملرندہ دخی آیات مذکورہ نک تفسیری ظاهر لری اوزره بولندی
 و کہ ذاته و کہ صفاتہ تشبیہی ایہام ایدر آیات قلبیہ دخی قرآن کریمہ وارد اولمش اولوب
 الحق ادله تنزیہن کثرتہ و وضوح دلالتہ بنساء سلف صالحین ادله تنزیہی تغلیب
 و ترجیح ایتدیلمر و تشبیہک مجال اولدیغنی ییلوب آیات مذکورہ نک کلام اللمدن اولدیغنه
 حکم و ایمان ایدرک بحث و تأویل ایلہ معنارینہ تعرض ایتدیلمر اشته اکثر اسلاف کرامک
 بو ابتلری کلدیکی کی او قویکیز قوللرینک معناسی بودر کہ آیات مذکورہ طرف الہیدن
 منزل اولدیغنه ایمان ایدوب تأویلنہ تعرض ایتیکزدیمک اولور زیرا جائز کہ آیات مذکورہ
 بزره برامتحان و ابتلائی الہی اولہ بونکچون آیات مذکورہ یہ همان ایمان ایدوبدہ
 بوقف ایتک واجب اولور سلف صالحینک اعتقادی اشته بونک اوزرینہ اولوب
 الحق آنلرک عصرندہ برطاقم اهل بدعت ظهور ایدرک اشبو آیات منشاہاتہ اتباع
 و تشبیہہ توخل ایلدیلمر شوبله کہ آنلردن بفرقہ ذات الہیدہ تشبیہی ایہام ایدن منشاہاتک
 ظاہریلہ عمل ایدرک رب العباد تعالی شانہ هن الانداد حضرت تبارینہ بد و قدم و وجہ اثبات
 ایدوب ذاته تشبیہ ایتد کلرندن آیات تنزیہہ مخالفتہ تجسیم صریح و رطلہ سنہ دوشدیلمر
 حالبو کہ جسم تصوری شان الہیدہ نقض و احتیاجی اقتضا ایدر بو منشاہاتک ظواهریلہ
 عمل ایتکدن ایسه اکثر و واضح اولان آیات تنزیہی ترجیح ایتک اولی و اظہر اولدیغندہ
 شبہہ بو قدر صکره فرقه مزبورہ بو تشبیہک شناختندن فرار ایدوب اللہ جسم

اولشدر مثلا ایمان قول و عملدن عبارتدر و ایمان زائد و ناقص اولور و صلوة و صیام
ایماندندر و صوم رمضان ایماندندر و حیا ایماندندر کچی که بونلرک جمله سندن مراد بزم
اشارت ایتدی که بزم ایمان کاملدر که ملکه دن عبارت اولان ایمان فعلیدر اما ایمانک بریحی
مرتبده سی اولان تصدیقه تفاوت یوقدر بوسیدن ایمانک اول اسماسنی اعتبار ایدوبده
تصدیقه حل ایدنلر ایمانده تفاوت یوقدر یعنی زیاده و نقصانی قبول ایتمز دیدیلر نه کم
آنچه متکلمین بو وجهله قائل اولشدردر و آخر اسمایی یعنی ایمانک مرتبه اخیره سنی
اعتبار ایدوبده انی ایمان کاملدن عبارت اولان ملکه به حل ایدنلر ایمانده تفاوتک وجودینه قائل
اولدیله اینه ده تصدیقدن عبارت اولان حقیقت اولاسنک اتحاد و بساطتنه مانع دکلدر
زیرا تصدیق ایمانک جمیع مراتبده موجوددر زیرا تصدیق کند و سنا اقلی ایمان اسمی اطلاق
اولسان شیدر و انسانی عهدده کفردن قورناران و کافر ایله مسلمیننی فرق و فصل ایدن
انجیق بو تصدیقدر و اندن اشاغبسی کفایت ایتمز و برایشه برامز و بو تصدیق کندنی نفسنده
حقیقت واحده اولوب آنده تفاوت بولنمز و انجیق تفاوت بزم دیدیکمز کچی اعمالدن
حاصل اولان ایمان کاملده در

و معلوم اوله که شارع بزه رتبه اولاده بولنوب تصدیقدن عبارت اولان اشبو ایمانی وصف ایتدی
و بر طاقم امور مخصوصه تعیین ایدوب آنلری قلمیزله تصدیق و لسانه اقرار ایتمکی امر
و تکلیف ایلدی بو امور مخصوصه دبترده مقرر و مثبت اولان عقاید در نه کیم رسول اکرم
صلی الله علیه و سلم افندیمزه ایماندن سؤال اولسده قده (ان تؤمن بالله و ملائکته و کتبه
و رسله و البوم الآخر و تؤمن بالقدر خیره و شره) یوردیلر و بونلر علم کلامده مقرر اولان
عقاید اولوب انلره اجالا اشارت ایده لم تا که بوفنک حقیقتی و کیفیت حدوثنی تبیین ایله
ایمندی معلوم اوله که شرع بزه اول مسبب جمیع اسباب اولان خالق بی اربیا به ایمان ایتمکی
امر ایدوب خاتمه عمر مرزده نجایتمز بو ایمانده اولدیغنی بیان ایلدی لکن اول خالق معبودک
کنه حقیقتی بزه یلسدیرمدی زیرا بو راستی ادراک ایده ببتلک طور بشریتک فوقنده
رکبیت اولدیغندن بزه متعذردر بنه علیه اولادنا مخلوقاتنه مشابهندن وصفات
نقصدن منزله اولدیغنی اعتقاد ایتمکی بزه تکلیف ایتدی و الامشابهتی تقدیرنده خالق ایله
مخلوق بیننده فرق بولنجه جنی جهتنه امک مخلوقاتی خالق اولسی صحیح اولماق
لازم کلور و اگر کندوده صفات نقصدن برشی بولنه جن اولسه مخلوقینه مشابهتی
لازم کلور و صکره الوهیده توحیدنی امر ایلدی والا لوکان فهیما الهة الا الله
لفسدنا مؤداسنجه دلیل تمنا نعله خلق و تکوین امری تمام اولماق اقتضا ایدر
صکره عالم وقادر و مرید و مقدر اولدیغنی اعتقاد ایتمکی امر ایتدی زیرا بو کاملده
مشهودمز اولان بونجه افعالک تکوینی انجیق علم و قدرت صغیرله تمام اولور و خلق و ایجاد
امر ی انجیق بونلر ایله کمال بولور و اگر مرید اولسه مخلوقاتدن برشی تخصص
ایدوبده ساحه وجوده چیه مریدی و جمیع کائنات موجوداتی مقدر اولسه صفت اراده
حادث اولتی لازم کلوردی صکره خلق اول ایله جلوه کر مجلای شهود اولان عنایت

شريك جله سنده كمال انجق بو وجهه ملكه حصولنده در شويله كه اعتقاد اولمنسي
 امر ابتدايكي شیده كمال اتصافدن حاصل اولان علم نائیده در عباداتدن عمل اولمنسي
 امر ابتدايكي شیده كمال اول شيله اتصافده و آني كندينه حال ايد نمكده در بو عمره
 شريفه بي حاصل ايدن انجق عباداته مداومتدر نته كم رسول اكرم صلى الله عليه وسلم
 افنديز حضرتلری رأس عبادات اولان صلات حقتده (جعلت قره عني في الصلوة)
 بيور مشلدر كه نماز ذات حضرت رسالتنا هيلرينه صفت راسخه و حال اولديغندن
 منهای لذيق واقصای فرح و مسرتی آنده بوله بيور زمش لكن بو مرتبه عاليه زده سائر
 ناسك صلاتی زده در وسايرینی بودرجه به كيم ابرشدره بيلور همان جناب رب معين
 جله بي ﴿ فويل للمصلين الذين هم عن صلواتهم ساهون ﴾ در كه سنه دوشور محبوب
 طريق هدايت رفیق نبوی به اهتدا ايله مترقي مدارج يقين ايله آمين
 بو تفرير اتمزدن سكا معلوم و متبين اولدی كه جميع تكاليفده مطلوب اصلي عين
 نوحيد اولان علم اضطراري بي حاصل ايدن ملكه راسخه نك نفسده حصوليدر
 واصل عقیده ايمانيه بودر و سعادت حالی حاصل ايدن شی دخی بو نندن عبادتدر
 و جمع تكاليف قلبيه و بدنيه ده حال بو منوال اوزره در بو نندن اكلا شيلور كه ايمان
 جميع تكاليفك اصل و منبعی اوله رق مراتب متفاوته سی واردر ادناسی لسانه
 موافق اولان تصديق قلبيدر و اعلا سی بو اعتقاد قلبی ايله اكا تابع اولان اعمال
 و عباداتدن بر كيفيت راسخه نك حصوليدر كه اول كيفيت قلبه مستولی اولوب جميع
 اعضا و جوارح اكا تابع اولور و جميع تصرفات و افعال انسانيه بو تصديق ايمانينك
 زير طاعتنده بولنور و بو مرتبه عليه مراتب ايمانك الك ارفع و اعلا سيدر و ايمان كامل دخی
 بودر كه انكه مؤمن اولان كيسه صغائر و كباردن بر كاهه باقلا شمرنيز املكه نك حصول
 و رسوخی هر ان آنك مناهج و مسالكندن انحرافه مانعدر رسول اكرم عليه السلام
 افنديز بيور مشلدر كه (لا يزني زان حين يزني وهو مؤمن) يعني زانی مؤمن اولديغی
 حالده زنا ايتز بلكه حين زناده ايمانی بو قدر ديمك اولغله مراد ايمان كامل اولمش اولور
 بو خسه زنا ايدن مطلقا كافر اولور ديمك دكلدر و هر قل حد بشند دخی مرويدر كه هر قل
 رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتلرينك احوالندن اوسفياننه سؤال ايدوب آنك
 اصحابی اينجنده دينه داخل اولدقندن مسكره قير و بده مرتد اولان وارميدر ديد كده
 اوسفيان خير بو قدر ديججه هر قل ديمسكه اشته ايمان بويله متمكن و مستقر اولدقده
 اكا مخالفت ايمك نفسه كوچ كلور نته كم سائر ملكات دخی مستقر اولدقده حال بويله در كه
 جبلت و فطرت مثابه سنده اولور اشته ايمانك مرتبه عاليه سی بودر و بو مرتبه عصمتك
 بكنجي راده سيدر زيرا عصمت انبيای عظام عليهم السلام حقارنده و جوب سابق ايله
 واجيدر و بو مرتبه مؤمنين حقتده اعمال صالحه زينه و تصديقلريند تبعاً حاصلدر
 اشته بو ملكه نك ثبوت و رسوخيله ايمانده تفاوت بولنور نته كم اسلافدن بو تفاوت
 محقق مسموعدر و بخارينك ايمان باینده اولان عنوانلرنده بو كادار يك چوق شيلور واقع

فهمی واضح لال رأبی درك و تفتن ایله که حق و صواب سکا ظاهر و متبیین اولدی
 بوجهته حددن زیاده اسباب ایله اوغراشمغه قالقبشیلورسه مدارج اسباب ترقی ایدرک
 و بزم اکلیمه جهمز درجه بی کچهرک ا کلاشلیدن خارج اولوبده عقل انسانینک بوادی
 اوهامده کراه و منحیر و منقطع اولسندن خوف اولنور بوضورته توحید انجق اسبابی
 و اسبابک کیفیتات تأثیراتی ادرا کدن عاجز اولوبده بونی خالق اسباب اولان و علمی
 جمیع اسبابی احاطه ایدن واجب الوجود تعالی حضرت تکرینه تقویض ایتمکدن عبارتدر
 زیرا اذن بشقه فاعل و مؤثر بوقدر و جله اسباب اکامرتقی و مسند و انک قدرتنه
 راجع اولور و بزم جناب حق اولان علم و اطلا عجز انجق اذن صادر اولدیغیز حیثیتدندر
 اشته بعض ضد یقیندن (العجز عن الادراک ادراک) دیونقل اولنان کلامک معناسی
 بودر که ادرا کدن عاجز قالمق عین ادرا کدر دیمک اولور

بوندن صکره معلوم اوله که امر توحیدده معتبر و مقبول اولان یالکرت تصدیق حکمیدن
 عبارت اولان ایمان دکلددر زیرا ایمانک بومرتبه سی علم مجرد قبیلندن اوله رق نفسده
 برحالت حادثه و عارضه اولوب توحیدده کمال ایسه نفسک متکیف و متصف اوله جغی
 بر کیفیت ثابت و صفت راسخه نک حصولیدر که بوضورته ایمان انسانک احوال ثابت سندن
 اولمش اولور نتمک اعمال و عباد اذن مقصود دخی طاعت و انقیاد ملکه سنک حاصل
 اولسی و قلبک شواعل ما سواء اللهدن خالی قالمسیدر تا که سالک راه توحید اولان
 مرید مؤمن ربانی و واصل سر منزل حقایق دانی اوله و علم ایله حال بیننده اولان فرق
 قول ایله انصاف بیننده سی فرق عینیدر بونک شرح و تفصیلی بووجهله در که ناسک
 جوغی ایسام و بیچاره کانه مرحت ایتمک ثواب اولدیغنی بیلوب اعتراف ایلمر و شرع
 شریفده برینی دخی سویلمر حالبو که فقرا اولادندن برینی یاخود بر بیچاره بی کورسه
 ا کا احسان ایتمک و اثر شفقت و سماحت کوسترمک شویله طورسون اذن فرارایدر
 و کالتفات ایتمکدن استنکاف ایلمر اشته بومثلوره حاصل اولان قول و علم مرتبه سیدر که
 یالکرتیم و بیچاره مرحت ایتمک ثواب اولدیغنی اعترافدن عبارتدر بعض ناسه دخی
 بو اعتراف مرتبه سندن صکره برده ملکه رحمتله انصاف مرتبه سی حاصل اولور که
 هر نه وقت برینی یاخود بر فقیر بیچاره بی کورسه اظهار نوازش و التفات ایدر و بالفرض
 منع اولنسه صبرایده مبوب اکابراز اثر شفقتله مثاب و مأجور اولمق امیدینه دوشر و یاننده
 ما حاضر هر نه ایسه اکا تصدق ایلمر اشته علم بالتوحید ایله انصاف بالتوحید دخی بویله
 اولوب انصاف بالتوحید بولندیغنی حالده بالضروره علم دخی حاصل اولمش اولور و بو علم
 قبل الاتصاف حاصل اولان علمدن دهاموثوق و معتبردر و کرارا و مرارا عملک تکرریله
 ملکه ثابت و راسخ اولدیغجه مجرد عملک بولنسیله انصاف بولنمق لازم کلز اما بووجهله تکرر
 وقوعنده ملکه ثابت و آخرتده نافع اولان علم ثانی حاصل اولور و انصافدن مجرد اولان عملک
 نفعی قلیلدر و اکثر اهل نظر و استدلالک علمی بو علم مجرددر مقصود اصیلی ایسه عبادتدن
 نشئت ایدرک انسانه حال و ملکه قبیلندن اولان علمدر و شارعک هندنده تکلیف ایتمدیکی

الله يرد الله هر كسك حوايجده مقصودی و ملجا و مرجعی اولان ذات اجل اعلادر
 طوغور مامش و طوغور مامشدر و بر كيمسه اكا كفو اولماشدر ضمير لدن مجرد ذات مراد
 اولنه كلدبكي فن بلاغته مبین اوله رقی هو ضمیری مبتدا واسم ذات اولان لفظه جلاله
 دخی آتک خبری قبلند یغنه نظرا اسبابدن مع قطع النظر مجرد ذات واجب الوجود
 مراد اولدیغی ذائقه وجدان صحیح ایله ادراك اولنور تم کلام المترجم
 واکر سنک کندی فکر بکه فالورسه موجوداتی و اسبابی احاطه به و وجودک تفاسیل
 انجا و احوالی ادرا که مقتدرم دیوزعم ایدر لکن آتک دیوزعم فاسدینه اعتماد اینه
 و بو بایده آتک رأیی تسفییه و تزییف ایله و درک و تقطن ایت که بادی نظردیه هر مدرکک
 عندنده وجود کندی حواس و مدار کنده منحصر اولوب ماعدایه تجاوز ایتمز کورینور
 اولانی اشته بو قدردر و اونه یانی یوقدر ظن اولنور واقع حال ایسه بویه اولیوب
 حق و صواب بونک خلافتدر صاغر اولان کسه بی کورمز مبینکه وجود آتک عندنده
 نصل محسوسات اربعه ایله معقولانده منحصر اولوب صنف مسموعات آتک عندنده
 وجوددن ساقط اولور و کذلک اعمالک عندنده دخی صنف مریات ساقط اولور
 واکر ابا و اجداد ایتیه و عامه معاصرینه تقلید مجبور اولسه لر صاغر مسموعاتی و اعمی
 مریاتی اقرار ایتمز دی واکر بهایمه سؤال اولنوبنده سوبلسه لر انلری دخی معقولاتی منکر
 و معقولاتی انلرک عندنده بالکلیه ساقط بولور دخی بوضورتده احتمالکه بزم ادرا کاتمز دن
 بشقه طوعید یغیز بر نوع ادراک اوله زیرا بزم ادرا کاتمز مخلوق و محدثدر خلق الهمی
 ایسه بوندن بک چوق بیوکدر و حصر کیفیتی مجهول اولوب وجودک طور و نطاقی ایسه
 اندن دها و اسع و علم الهمی جله بی محیطدر و الحاصل بو عالم بالکمز بزم اکلد یغیز قدر
 اولدیغندن کندی مدرکاتکده حصر ادعاسی خاطر بکه کلورسه بو بحثده کندی
 ادراکی متهم ایلیوبده اعتقاد و عملده شارحک امر ایتدیگی شبهه اتباع ایت که اوسنک
 سعادت حالکی سندن دها زیاده استر و سکا فائده لو اولان شئی دها اعلا ییلور زیرا
 اوسنک فهم و ادرا ککک فوقنده اولان بر طورده در و آتک نطاق علمی سنک نطاق عقلکدن
 دها و اسعدر و بو کیفیت عقله و عقلک ادرا کاتنه تقیصه ابراث ایتمز و عقل بونکله
 مذموم و مدخول اولمز بلکه عقل بر میزان صحیحدر که احکامنده کذب اولیوب یقیندر
 لکن سن انکله امور توحید و آخرتی و حقیقت نبوتی و حقایق صفات الهمیه بی و آتک
 و رای مدرکاتنده اولان احوال سائره بی وزن ایتکه طمع اینه زیرا بو محالی طمع ایتکدر
 و بونک مثالی التون ترازوسنی کوروبده آنکله طاغیری طارتمغه طمع ایدن کیمسه در که
 طاغیری وزن ایده مدی دیو میزان مذکورک احکامنده عدم صدق و استقامتی لازم کلز
 عقل دخی بویه بر میزان صحیحدر لکن آتک بر حدی وارد که اوراده طوروب ایلروسنه
 تجاوز ایده مز که حتی ذات واجب الوجودی و صفاتی احاطه ایده یلسون زیرا عقل
 ذات آلهیدن حاصل اولان ذرات وجوددن بر ذره در اشته بوکا امعان نظر ایدوبده
 بو مثللو قضیه لر ده عقلی نقله تقدیم و ترجیح ایدن کیمسه نک غلط و خطاستی و قصور

وانك طور ومرتبه سنك تحتنده واقعدر اما تصورات طور نفسك فوقنده اولان
 عقولك حالي اولديغندن انلك نطق واداره سي نفسدن دها وسعتيدر بو جهتمله
 نفس انلري احاطه شويله طورسون اكثريني ادراكدن بيله عاجزدر اشته بورازي
 تأمل ايله اسبابه نظر ايتكندن واسباب ايله اوغراشوب طور مقندن بزي نمي ايتسند شارعك
 حكمتني اكله زيرابور واديدر كه فكر انساني آنده مخير قاهر ق بر فائده يه نائل اوله ميوب
 و بر شبتك حقيقتنه ظفر بوله ميوب ﴿ قل الله ثم درهم في خوضهم يلعبون ﴾ مفادي
 و فقجه بر مدت شناسي بحر حيرت ايدر ك يهوده نجرع تعب و مشقت ايتش اولور
 و چوق كره ده اسبابي دوشوركن انسان مافوقنه ترقيدن كسيلوب اياغي قيار و معاذ الله
 تعالى مسبب اسبابي بوله ميوب مر لقه هلاك و ضلالتنه دوشر وطن ايتيه سنكه بو وقوف
 و رجوع سنك قدرت و اختيار كره در بلکه اول كيفيت فكر اسبابده تعمقندن نفس
 انسانيده تقرر ايدن بر نك و حالتدر كه نسبت و حقيقتني بزييله مير زير ايتش اولسه ق
 اختراز ايدر دك بوسيدن اول امرده بالكلية اسبابدن قطع نظر ايله اختراز ايتليدر
 و برده اسبابك مسبباده وجه تاثيري بزجه مجهولدر زير اسبابه وجه عادي و ظاهري اوزره
 اطلاع اولنوب تاثيرك حقيقت و كيفيتي ييلنه من اشته انكچون اسبابدن بالكلية قطع
 نظر ايدر ك اسبابك مسبب و فاعل و موجودي اولان واجب الوجود تعالى حضرت تيرينه
 توجه ايله مأمور اولدق تا كه شارعك تعليم ايتديكي وجهله صفت توحيد نفسم زده ثابت
 و راسخ اوله زير اشارع و راي حسده اولان اسمراره مطلع اولديغندن بزم مصالح دينزي
 و مسالك سعادت حالمزي بزدن دها اعلا ييلور صاحب شريعت صلي الله تعالى عليه و سلم
 ايتديمن بيور مشردر كه (من مات يشهد ان لا اله الا الله دخل الجنة) يعني لا اله الا الله
 ديوشهادت ايدر ك وفات ايدن كيمسه داخل جنت اولور ديمكدر و الحاصل اسبابدن
 قطع نظرله مسبب اسبابه توجه ايتليدر كه انسان اكر اسباب ايتچنه طالب قالورسه
 مسببه وصولدن منقطع و محروم اولوب معاذ الله تعالى كراب كفر و ضلالتنه دوشر
 و اكر اسبابدن و اسبابك اسبابندن و تاثير اتندن برر بر بحث ايدر ك بحر فكر و نظرده
 شناورلك ايدر سه ساحل حصوله بر شي چيقاره ميوب خائب و خاسر هودت ايله جكنه
 بن متعهد و كنفيل انكچون شارع بزي اسبابه نظر دن نمي ايدوب توحيد مطلق ايله
 امر ايتشدر ﴿ قل هو الله احد الله الصمد لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفوا احد ﴾
 سوره سنده اولان قل هو الله احد كلامنده مبتدا ضمير ينك ابراز اولنديغنه احاله تأمل و نظر
 ايت كه اكر ذوق بلاغندن بر شي ادراك ايتش ايسه ك انده بونهيك رايحه سني حس ايدر سن
 ﴿ للترجم ﴾ بعض مفسرين عندنده هو ضميري شان اولوب لفظه جلاله مبتدا
 واحد خبريدر اما بعضيلر هو مسؤل عننه راجع اوله رق مبتدا و لفظه جلاله
 خبردر ديديلر مؤلفك كلامي دنجي اشبو وجه ثاني يه مبنيدر شويله كه رسول اكرم
 صلي الله تعالى عليه و سلم حضرت تيرينه يا محمد بزه ربكي وصف ايت ديتلده كه بسوره
 نازل اولمش اولديغندن ديمك اولور كه يا محمد انلره دي كه اول سنك سؤال ايتد نككز

جدلیه یقیناً بدن اولوق لازم کلیوب بلکه خصمک عنسدنده مسلماندن اولسی کفایت ایدر
 ودلیل جدلی ظنی اولوب یقین افاده ایتمز و بونده پک چوق مغالطه واردر انجیق برهان
 شکلنده اولوق ایچون زیاده اعتنا اولنور. اشته مناظره ایله جدلی یئینده ایکی معنجه دخی
 فرق ظاهر و متین اولدی واکر چه علم مناظره ایله علم جدلیک مسائلی بر برینه قریب و مشابه
 ایسه ده ایکسندن دخی عرض بشقه اولدیغندن ایکسی بر رفن مستقل اعتبار اولنمشدر
 و فن جدلی مؤلفک بیان ابتدییکی وجهله فن خلافیات کی ممالک شرفیده دخی مهجور
 و متروکدر اما فن مناظره کرک اول وقتلو و کرک صکره لری شرفیده متداول اولوب
 روم و عجم علماسی اکادار پک چوق کتابلر تألیف ایتمشدر و حال دیار رومده متداولدر
 فقط برمدندن بروملکه و مهسارت کسب ایدوبده اجرا آنته مقتدر اولنلر پک آزمیش
 و آزالقده بولمش ایسه ده یته نادرا اربابی بولنور

علم کلام

علم کلام بر علمدر که عقاید ایمانیه بی ادله عقلیه ایله اثبات و عقایدده اسلاف امت و اهل
 سنت و جماعت مذهبی اولان مسالک مستقیمدن منحرف اولان اهل بدعتی رد خصوص لری
 مضمن اولور بو عقاید ایمانیه دن مقصود انجیق توحید باری اولغله بو مقامده بزه
 اقرب طرق واسهل مسالک اوزره حقیقت توحیدی کشف و بیان ایده جک بر برهان
 عقلی تقدیم ایده لم صکره بو علمک تحقیقنه و ملت اسلامه ده نه سببه حادث اولدیغی و شمعی
 بودا هیه قالدیغی یانته عودت ایلیم ایمدی دیرز که کرک ذوات اولسون و کرک افعال
 بشریه یا خود افعال حیوانیه اولسون بو عالم کائناتده اولان حوادثک البته اسباب مقدمه سی
 واردر که حوادث مذکورده عادت جاریه اوزره اول سببلرله وقوع بولور و حوادثک
 نکون و وحدوثی انلرله تمام اولور و اسباب مذکورده نک هر بریسی دخی حادث اولغله انلر ایچون
 دخی دیگر اسباب لازم کلور و هکذا اسباب مذکورده مسبب و خالق و موجود اسباب اولان
 واجب الوجود تعالی حضرت لرینه وارنجه مترقی اولوب کیدر (سبحانه لا اله الا هو)
 و اسباب مذکورده حال تر قیده طولاً و عرضاً متوسع و متضاعف اولور و عقل انسانی
 انلری ادراک و تعداد ده و اله و حیران قالور. بو صورتده اول اسبابی علم محیط الهیدن بشقه
 برشی حصر و احصا ایده فن خصوصاً افعال بشریه و حیوانیه که ظاهرده جمله
 اسبابندن بری قصد و اراده در زیرا آنلرک نکون و وجودی انجیق اراده و قصد ایله تمام
 اولور قصود و ارادات ایسه اکثریا بر برینی ولی ایدن تصورات سابقه دن نشئت ایدن
 امور نفسانیه اولوب قصد فعلک اسبابی اول تصوراتدر و بعضاً اول تصوراتک اسبابی
 دخی تصورات آخری اولور نفس انسانیده واقع هر بر تصورک سببی ایسه مجهولدر
 زیرا امور نفسانیه نک مبادی و ترتیبه کسنه مطلع اوله میوب انلر حساب حقک فکر
 انسانی یه القا ابتدییکی شیلدر که بر برینه تابع اولور و انسان آنلرک مبادی و غایاتی بیلکدن
 عاجز قالور و اکثریا انجیق طبیعی و ظاهر اولوب نظام و ترتیب اوزره کندی حواس
 و مدارکنده واقع اولان اسبابی ادراک و احاطه ایده بیلور زیرا طبیعت نفسه محصور

مقام بحث و مناظره ده حدود انحصار اولو بوده رد و قبوله هر یکی مناظر اول حدوده
 طورسون و ابلیروسنه نیماوز ایتمسون و مستدل و محییك حالی نصلدر و زده مستدل
 اولسی جائز اولور و زده استدلالدن قالور و اعتراض و معارضه محلی نزه سیدر و زده سکوت
 ایتمسی لازم کلونیده سوز خصمه دوشردیو ائمه بر طاقم آداب و احکام وضعنه محتاج اولدیله
 بونکچون دینلشدر که فن جدل مقام استدلالده فقهدن یا خود علوم سائر دن بر آیک
 حفظنه یا هدمنه واسطه توصل اوله جق حدود و آدابدن عبارت اولان قواعدی بیلکدر
 و بونده ایکی طریق اولوب بری پردوی طریقیدر که ادله شرعییه مخصوصدر دیگر ی عیدی
 طریقیدر که هر قننی علمدن اولور سه اولسون کند و سیله استدلال اولنان جیع ادله به عام
 و شاملدر و بونک اکثری استدلالدن عبارت اوله رق مناحی حسنه و مناهج مسخسه دندر
 و نفس الامر جه ارا نیلور سه بونده مغالطه لرحوقدر و منطقچه نظر اولند قده اکثریا
 مغالطه و سفسطه قیاسلرینه بکزر فقط بونده ادله و اقبسه تک صورتلری محفوظ
 و مرعی اولوب کاینی طرق استدلال تحری و تحقیق اولنور ابتدا بویولده تحریک خامه
 تألیف ایدن مشار الیه همیدی اولوب طریقت مذکوره اکانسبت اولمشدر و ارشاد اسمیله
 مسمی اولان کتاب تصنیف ایشدر اندن صکره متأخریندن نسبی و سائر ی انک اثرینه
 اقتفا وانک مسلکینه سلوک ایتلریله بویولده تألیفات چوغالمشیدی لکن بلاد اسلامیه ده
 شمعی علم و تعلیمه نقص و تدنی کلک حسبله و فن مذکور ایسه علوم ضرور یه دن اولوب
 بلکه علوم کالیه دن بولنسیله شمعی متروک و مهمجور اولمشدر و الله غالب علی امره

❖ ❖ ❖ * ❖ ❖ ❖ * ❖ ❖ ❖
 مصنف مرحوم مناظره ایله جدلی بر مقامده استعمال ایدبور حالبوکه
 ینلرنده فرق عظیم واردر شویله که مناظره ایکی معنایه اطلاق اولنور اولکیسی اظهار
 صواب ایچون مباحثه ایتکدر ایکنجیسی علم مناظره در که اظهار صواب ایچون اولان
 مباحثاتک حال و کیفیتنی ییلدیرن فن مخصوصه در که بوکا علم آداب بحث دخی دیرل
 بوفنده سائل ایله مجیب یننده جاری اولان ادله اقبسه منطقیه صورتده ایراد اولند بگندن
 اصول منطقیه اوزره مؤسس بر فن اوله رق علوم عقلیه دن معدود در اصولیون دخی
 قیاس بابنه بوفندن بر بنده درج ایشلرایسه ده انلرک دلیللری مفرد اولوب ادله منطقیه کبی
 صغری ایله کبرادن یا خود مقدم ایله تالیدن مرکب دکدر مثلا العالم حادث وکل حادث لابده
 من صانع کلامی صغری ایله کبرادن مرکب بر قیاس اولوب منطقیهون عندنده اثبات صانع
 دلیل بو کلامک مجموعیدر اما اصولیون عندنده اثبات صانع دلیل عالم اولمغه ادله اصولیه
 صور منطقیه اوزره مرتب کلام اولوب بلکه مفرد اوله رق دلیل منطق ایله دلیل اصولی
 یننده فرق اولدیغی کبی اصولیونک قیاس بحثنه درج ایش اولدقاری اصول مباحثه
 و مدافعه ایله اشبو فن مناظره یننده دخی فرق واردر جدل دخی بو وجهله ایکی معنایه
 اطلاق اولنور اولکیسی الزام خصم ایچون مباحثه ایتکدر ایکنجیسی الزام خصم ایچون
 اولان مباحثاتک حال و کیفیتنی ییلدیرن بر فندر بوندن غرض نفس الامر ده بر شبتک صدق
 و صحتنی اثبات اولوب بلکه بر مذهبی حفظ یا هدم ایچون خصمک الزامی اولمغه مقدمات

علمای اعلام بیننده جاری اوله رق آنلرک اختلافی مجتهدینک فصوص شرعیه
 و اصول فقهیه ده اختلافی برینه بکدی و هر طائفه تقلید و تمسک ابتدیی مذهبک
 صحته استدلال ایتمک اوزره کنندی امامنک اصول و مسلکی صحیح و مستقیم اولدیغنی
 اثباته تصدی ایتمکله بینلرنده پک چوق مباحثه و مناظره ل جاری اولدی و بومباحثه ل
 جمع مسائل شرعیه ده و علم فقهک هر یابنده اجرا اولندی و اختلاف بعضاشافی ایله
 مالک بیننده اوله رق ابوحنیفه برینه موافق اولور و بعضا مالک ایله ابوحنیفه
 بیننده اولوب شافی برینه موافق اولور و بعضاشافی ایله ابوحنیفه بیننده اولوب
 مالک برینه موافق اولور بوجهتله مذاهب اربعه به مقلد و متمسک اولان علما بیننده
 کونا کون مباحثه و مناظره ل وقوع بولدی و بومباحثات صره سنده ائمه اربعه تک
 ماخذری و منشأ اختلافی و موقع اجتهادری یسان اولنوردی و علمک بو صغنه
 خلافت دینلوردی و اصولیون که فقها و مجتهدیندر انرا سنیط احکامه وسیله اولان
 قواعد علم اصول فقهی بیلکه محتاج اولدقاری کی فن خلافت اصحابی دخی کذلک اول
 قواعدی بیلکه محتاج اولورل فقط بوقواعد مجتهدک احتیاجی استنباط احکام ایچوندر
 اما بوفن اصحابک احتیاجی مستنبط و موجود اولان مسائلی مخالفینک هدم ایتمسندن
 محافظه ایچوندر فن مذکور ائمه تک ادله و ماخذری بیلک و بحث و استدلال یولنده
 فن و مهارت کسب ایتمک خصوصاً لرنده طوغریسی پک فائده لور علم جلیدر بوفنده
 حنفیه و شافیه تک تألیقاتی مالکیه دن دهاز یاده در زیراهم فقه بختنده معلوم اولدیغنی و جهله
 حنفیه عندنده اکثر مسائل فرعیه تک اصل و مبناسی قیاس اولدیغندن آنلر بحث و نظر
 اربایددر اما مالکیه تک اکثر سننداقی حدیث و اثر اولوب آنرا هل بحث و نظر دکلردر
 و برده مالکیه تک اکثری اهل مغرب اولوب آنرا یسه اهل یادیه اولدقارندن امور صنایه دن
 اکثر یا غافلدر بوفنده غزالی تک کاب مأخذی وارد و مالکیه دن ابوبکر بن عربنک
 کاب تلخیصی وارد که مشرقه کیتدیکننده فن مذکور ی تحصیل ایدوب هودتنده
 بوهدیه ی مغربه کتور مشدر و ابوزید دوسبنک کاب تعلیقه سی و شیوخ مالکیه دن
 ابن قسارک عبون ادله نام کابی وارد و ابن سعاتی هر مسئله ده خلافتیه دا ترا اولان
 مباحثی درج ایدرک اصول فقهدن تألیف ایتمش اولدیغنی مختصرنده جمع مسائل
 خلافتی جمع ایتمکله پک کوزل بر اثر اولمشدر و ایشتدیکنزه کوره حال اهل مشرق
 بیننده متداول ایتمش

* للمترجم * اول وقتلر اقطار شرقیه ده جمع فنون متلامع الاتوار اولدیغندن فی الواقع
 بونک کی آثار و تألیفات درجه اشهارده ایتمش اما شمعی بونک اسمی یله اونودیلوب
 کتابری دخی نادر بولنور سبحان الملک الباقی * تم کلام المترجم *
 (فن جدل) کرک مذاهب فقهیه و کرک مذاهب ساره بیننده جریان ایدن مناظره
 آدابی بیلکدر زیارد و قبولده باب مناظره مفتوح و منسج و میدان بختنده مناظرینک
 هر بری مطلق العنان اولوب بونک ایسه بعضی صواب و بعضی خطا اولدیغندن

فن جدل

شاگردانندن سراج الدین ارموی اختصار ایدرک کتاب تحصیل و تاج الدین ارموی دخی
 بو صورتله کتاب حاصلی تألیف ایتدی و سراج الدین قرافی دخی بونلردن بعض مقدمات
 وقواعد اخذ واقظاف ایدرک برکوچوک کتاب تصنیف ایدوب تعقیبات تسمیه ایلدی
 و بیضاوی دخی بو صورتله کتاب منهجی بیلدی و میتدیلر بوایکسنه رغبت ایتدی
 و ایکسنی دخی یک چوق کسه لر شرح ایلدی اما آمدینک کتاب احکامی که انده تحقیق
 مسائل دهاز یاده در آن ابو عمرو بن الحاجب تلخیص ایدرک مختصر کیم دینکله مشهور اولان
 کتابی تألیف ایدوب منتهی الوصول والامل فی علمی الاصول والجدل اسمیه تسمیه ایتدی
 صکره آنی دخی اختصار ایدوب مختصر منتهایی تصنیف ایلدی که طلبه علوم یئنده
 متداول اولوب مشرق و مغرب علماسی مطالعه سنه رغبت و علامه شیرازی کبی
 نیجه علمای اعلام دخی شرحه همت ایلدیلر اشته بو کتب مختصره ده مسلك متکلمینک
 زیده و خلاصه سی مندرج اولدی و اما حنفیه تک اصول و مسلکری اوزره دخی
 یک چوق کابریازلدی و کتب متقدمین ایچنده اک اعلامی اوزرید دبو سنک تألیفاتیدر
 و تألیفات متأخرینک احسنی ائمه حنفیه دن شیخ الاسلام بزدوینک کایدیر که فی احاطه
 و استیعاب ایشدر و فقهای حنفیه دن ابن ساعاتی کلوب کتاب احکام ایلدیزدوی بی
 جمع ایدرک ایکی مسلك اوزره تألیف ایتدیکی کابی بدیع تسمیه ایتدی و فی الواقع
 آثار حسنه و تألیفات بدیعه دن بر اثر معتبر اولدی که حالا علمای اعلام یئنده مرغوب
 و متداولدر و عجم علماسندن یک چوق کیمسه لر دخی آنی شرحه ایشدار ایشلردر
 و بو عصرده حال بوموال اوزره جاریدر

* للترجم * اندن صکره دخی نیجه افانم هلم بو فنده تحریک خامه تألیف ایشلردر
 دیار رومه کتب اصولدن اک ز یاده مشهور و متداول اولان صدر الشریعه تک توضیحی
 اوزرینه سعد الدینک تلویح نام شرحی ایلدیزدوی ملاحسروک مرآتیدر سعد الدینک علوکعب
 و درجه کالنی اثبات ایدن اک معتبر کابریندن بری دخی اشته بوتلو یحدر ملاحسرو
 دخی فاتح استانبول سلطان محمد خان نانی حضر ترینک عصرنده شیخ الاسلام
 و سردفتر مشاهیر علمای اعلام اولوب خامه اصولین دینکله سز ابرذات فضائل آرادر
 * تم کلام المترجم *

کله لم فن خلافتاه (معلوم اوله که فن فقه فصلنده بر تفصیل بیان ایتدی کیمز وجهنله
 مسائل اجتهادیه ده ضروری الوقوع اولان اختلافلر عصر سلفده توسع و تکثر ایدرک
 هر مقلد دیلدیکی مجتهده تقلید و تبعیت ایتکده ایکن امر اجتهاد علما و مجتهدین ایچندن
 ائمه اربعه به منتهی اولدوقده عامه ناس انلره حصر تبعیت ایتدیلر و اندن صکره
 اصول شرعیه ده بحث و اختلاف قیوسی قیایوب مذاهاب اربعه دن بشقه سنه تقلید
 و تبعیت منع ایلدیلر اشته بو جهته مذاهاب اربعه ارکان شریعت مقامنده بو ائمه اربعه تک
 اصولی ادله شرعیه مثابه سنده طویلغله ارتق اصول و ادله شرعیه ده مباحثه و مناظره به
 مجال قالیوب اندن صکره بحث و اختلاف بو مذاهاب اربعه به تقلید و تمسک ایش اولان

بو فنده اک ز یاده مقبول و مسلک
 فحول اولان کابریدن بریدخی
 شمس الدین فنارینک
 فصول البدایع نام کتاب
 جلیل القدریدر

فن خلافت

و بونله تابع و لاحق اولان نیچه مسئله اول بحثه مبسوط و مذکور اولوب بونلرک
 جمله سی ایسه بوفنک قواعد ندر
 معلوم اوله که اشبواصول فقه فنی ملت اسلامیده محدث اولان فنوندر و سلف اندن
 مستغنی ایدیلر زیرا الفاظدن معانی بی استفاده خصوصنده آنلرده اولان ملکه لسانیه دن
 زیاده برشیه حاجت یوقدر و خاصه احکام شرعیه بی استفاده خصوصنده محتاج اولنان
 قوانین سابقه نک اکثری ایسه انلردن مأخوذ اولدیغندن قوانین مذکور به دخی عدم
 احتیاجلری درکاردر و عصر نبوت قریب اولدیغندن و آنلر وائلک احوالی لایقیه
 یلدرکلرندن اسانید سنت مجتهدیه دخی محتاج اولمز لردی صکره وقتا که سلف منقرض اولدی
 و صدر اول کتدی و بوندن اقدم بیان ایتدی کمز و جهله جیع علوم صنایع قیلندن اولدی ایسه
 فقها و مجتهدین ادله دن احکامی استفاده ایچون ذکر اولنان قوانینه محتاج اولدکلرندن
 انلری کتب ایله فن مستقل قیلوب اصول فقه تسمیه ایتدیله و بوفنده الکتب انحریک
 ضامه تالیف ایدن امام شافعی حضرتلری ایدی که رساله مشهوره سنی بازوب انده اوامری
 و نواهی به واجمال و بیانه و خبر و نسخه و قیاسدن علت منصوصه تک حکمنه دائر بحکملر
 ایراد ایلدی صکره فقهای خنقیه بوفندن کابلر تالیف ایدوب قواعدی تحقیق و بوقواعد
 متعلق مقالاتی توسیع ایتدیله و کذا متکلمین دخی بوفنده دائر کابلر یاز دیلر لکن فقهانک
 یازد کلرنده امثله و شواهد فقهیه کثیر اولدیغندن و مسائل دخی نکت فقهیه اوزره
 بنا اولدیغندن آنلرک یازد کلری فقهه امس و اوفق و فروع انسب و الیقدر اما متکلمون
 بومسائلک صورتلری فقهه سن تجرید ایله ممکن مرتبه استدلال عقلی طرفه
 میل ایدرلر زیرا آنلرک اکثریا اصول فنلری و مقتضای مسلک لری بودر
 و پروجه مشروح فقهای خنقیه نکت فقهیه به طالوب ممکن مرتبه بوقواعدی
 مسائل فقهه دن اخذ و التقاط ایتدیله آنلرک بوفنده بد طولاری و ارایدی و آنلرک اما ملرندن
 ابوزید دبو سی کلوب قیاس بهیثنی جمله سندن دهسا و سعتلی یازدیغندن و قیاسده
 محتاج ایله اولان شروطی اتمام و اکیال ایلدیکنندن بحث مذکورک کمال بولمسیله اصول فقه
 فنی دخی کمال بولدی و مسائلی مذهب و قواعدی مبسوط و مذهب اولدی و ناس بوفنده
 متکلمین مسلکینه رغبت ایتدی و متکلمینک بوفنده یازمش اولد کلری کابلرک الکتوز لری
 اشعریه دن امام حرمینک کتب برهانی ایله امام غزالی نک مستصفی نام کابی و معتزله دن
 عبدالجبارک کتب عمده سیله ابوالحسنین البصرینک معتمد نامنده اولان عمده شرحی ایدی
 و اشبوکتب اربعه بوفنک قواعد و ارکان اولشیدی صکره مذکور کتب اربعه بی متکلمین
 متأخریندن ابی امام همام تلخیص ایدوب برر کتب مستطاب یازدیله آنلرک بریسی
 امام فخرالدین رازیدر که کتب محصولی تصنیف و دیگری سیف الدین آمدیدر که
 کتب احکامی تالیف ایتددر و بوفنده ایکسنک مسلک لری تحقیق و استدلال جهتیه
 مختلف اولوب امام رازی ادله و احتجاجی اکثره دهها مائل و آمدی تحقیق مذاهب
 و تفریع مسائل طرفه حریص و راغبدر اما کتب محصول آنی امام رازینک

بوله من ايسه ك نيله حكم ايدرسن بيور مشلر معاذ دخی سنت رسول الله ايله حكم ايدرم ديدكده
 ياسنتده دخی بوله من ايسه كه نه ييارسن بيور مشلر او اوقت معاذ دخی رأيله اجتهاد ايدرم
 ديدكده عليه السلام افنديز حضرتلری بيور مشلر كه (الحمد لله الذی وفق رسول رسوله
 بما یرضی به رسوله) یعنی شکر اللهم كه رسولنك رسولنی رسولنك راضی اوله جفی شیئه
 موفق بیوردی * انتهى كلام المترجم *

بوندنصره خبرك صدق وصحته ظنی محصل اولان حالت كه خبر ايله وجوب عملك مناط
 ومبانی اودر اول حالتی تمیز وتعیین ایچون طرق نقله وعدهالت ناقینه نظر ايله احادیث
 نبویه ده تصحیح خبره محتاج اولنوب اشتهه بوبحث دخی بوفنك قواعدندندر وایکی خبر
 بیننده تعارض وتناقض بولندقدده قنغیبسی اقدم ایدیکی بلمنك ایچون ناسخ ومنسوخنی بلمنك
 لازم كلكله بوبحث دخی بحث سابقه ملحق اوله رق بوفنك فصول وابوابندندر
 بوندنصره دلالت الفاظ بحتی لازم كلور كه علی الاطلاق تراکیب كلامدن علی الاطلاق
 معانی بی استفاده ایتك كرك مفرداتك وكرك مرکباتك دلالات وضعیه سنی بیلکه توقف ایدوب
 بونلره دار اولان قواعد لسانیه نحو وصرف و بیان فنلر بدر ولسان عربی وقبيله اهله ملکه
 وطبیعت ثانیه ایکن بونلر علوم مرتبه وقوانین موضوعه دکل ایدی واول وقت فقها دخی
 انلره محتاج اولزدی زیرا کندیلرینه ملکه وحالت جبلیه قیلندن ایدی وقتا كه لسان
 عربده بوملکه فاسد اولدیسه جهابذة علما بو بولده تشبیر ساق ایدوب نقل صحیح ومقائیس
 مسننطه صحیحه ايله قید و ضبط ایتدکلری قواعد کلیه بویله برطاق فنون مرتبه اولدی كه
 احکام الهیه بی بلمنك ایچون فقها دخی انلره محتاج اولور وبوندنصره تراکیب كلامدن دکر
 بر استفاده مخصوصه دخی واردر كه تراکیب كلام ایچندن بالکزن تکالیفه دار اولان ادله
 خاصه دن بالکزن احکام شرعیه بی استفاده ایتکدر وبودخی فقهدر كه آنده علی الاطلاق
 دلالات وضعیه بی بلمنك کفایت ایتوب بیلکه بودلالت خاصه نك مناسبی واستفاده احکام
 شرعیه نك اساسی اولان برطاق قواعد اخرا بی فقها ومجتهدینك تأسیس ایدوب
 بو استفاده مخصوصه حقیقه دستور العمل قیلدقلمری وجهله بلمنك اقتضا ایدر مثلا
 قیاس ايله لغت ثابت اولمز ولفظ مشترک ایکی معناسی بردن اراده اولمز وواو ترتیبی اقتضا
 ایتمز وطاق بعضی افرادی اخراج اولندقدده افراد باقیه ده حجت اولورمی وامر وجوب
 یاخو دندب ایچون وفور یاخو تراخی ایچوندندر ونهی فسادی یاخو د صحتی اقتضا ایدر
 ومطلق مقیده محمول اولورمی وعلتک تصریح اولنسی تعدیده کافیمدر کی مسئله لکچی كه
 جمله سی بوفنك قواعدندندر وصره قیاس بحتی دخی بوفنك الك بیوك مبا حشندندر
 زیرا احکام شرعیه ده بری آخرینه قیاس وتنظیر اولنسان یرده اصل وفرعك یعنی مقیاس
 علیه ايله مقبلسك تحقیقی واصل طرفنده اولان اوصاف ساثره ایچندن حکم شرعیك مناط
 ومبانی اولدیفنه ظن غالب حاصل اولان وصف مشترکک تمیز وتعیینی وفرع اوزره
 اول حکمک ترتبینه مانع اوله جفی بر سبب بولنقسمنین اول و صنفك فرعه ده وجودی

شرعیه دن اولدی شویله که اصحاب کرام رضی الله عنهم حضراتی کندیله ینه مخالفت
ایدنلری رد وانکار ایتک خصوصنده اتفاق ایدرلردی آنلرک بوجهله اتفاقلری ایسه
البته شرعا ثابت اولان بر دلیلدن ناشیدر زیرا اولیله ارکان بنیان ملت اولان ذاتلراستناد
ایده جک بر دلیل وسندا اولدیقه اتفاق ایتزلر قالدی که (لا تجتمع امتی علی الضلالة) کبی
بعض احادیث شریفه دخی اجماع امت خطا و ضلالتدن مصون اولدیغنه شهادت ایدر
بوجهله اجماع دخی کاب ایله سنت مثابه سنده طویلوب ادله شرعیه دن اولدی صکره
صحابه و سلفک کاب و سنت ایله استدلاللرینک طریق و مسلکله ینه باقدق کوردک که
بعضی بعضیسنک رأیی قبول و تسلیم ایدرک اشباهی اشباهه مقایسه و امثالی امثال ایله
تنظیر ایدوب علی العموم بویله مقایسه و تنظیر ایله استنباط احکام ایدورلر زیرا سید انام
علیه السلام حضرتلردن صکره ظهور ایدن واقعاتک پک چوغی نصوص ثابتده
مندرج اولدیغندن بالمقایسه آنلری نص ایله ثابت اولنله الحاق ایتدیلر انجق شیهین
ومثلین بیننده مساوات بولنوبده ایکسینده دخی حکم الهی بر اولدیغنه ظن غالب
حاصل اولوق ایچون بوالحاقده بر طاقم شرطلر اعتبار ایلدیله و جمیله سی بویله تنظیر
والحاق ایله استدلال ایده کلدکلردن آنلرک اجماع و اتفاقیه بودخی مستقل بر دلیل شرعی
اولدی که ادله شرعیه نک در نجیسی اولان قیاسدر و اصول ادله بودردن عبارت
اولدیغنده جهور فقها اتفاق ایتدیلر و اگرچه بعضیلر اجماع ایله قیاسده مخالفت
ایتدیلر ایسه ده جهور مجتهدینک رأیی صحیحنه مخالف اولدیغندن قوللری درجه اعتباردن
ساقطدر و بعضیلر دخی بوالدله ار بعه یه بعض دلیلر دهاضم و علاوه ایتدیلر انجق
آنلرک اثباتده ضعف اولدیغندن و اثبات ایدنلردخی شاذ و نادر ایدوکتندن آنلری بومقامده
بسط و بیان ایتکه حاجت یوقدر اشته بوالدله ار بعه نک ادله معتبره اولدیغنی اثبات ایتک
یوقنک ابتدا کی بچیلرنددر اما قرآن کریم طبقات بلاغتنک طبقه علیاسنده بولنه رق
نظمی معجز اولدیغندن و قرنا بعد قرن بالنوا تر نقل اولنه کلدیکندن آنده بوجهله احتمال
وشکه مجال قالدی اما سنتک دلیل شرعی اولسی اجماع صحابه ایله ثابتدر که بالاده بیان
ایتدیکنز و جهله احادیث شریفه دن مقرون صحت اولنلر ایله عمل ایتک واجب ایدیکنه
اصحاب کرام اجماع و اتفاق ایتشلردر و برده رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینک
زمان حیسانلرندهر امر ونهی ضمننده بعض نواحی یه مکتوب و ما مور کوندریله رک
اول وقت دخی سنت سنیه ایله عمل اولنوردی اما اجماعک ادله شرعیه دن اولسی بوجه
مشروح صحابه کرامک اتفاق و جماعت محمدیه نک عصمتنه ادله نک شهادتی ایله ثابتدر
اما قیاس بودخی بر منوال سابق صحابه کرامک اجماعی و معاذ رضی الله عنه حضرتلرینک
جواز اجتهاده دلالت ایدن حدیثی ایله ثابت اولور

* للمترجم * حدیث مذکور بوجهله مرویدر که فخر کائنات علیه اکل الصلوات
افندیمز حضرتلری حضرت معاذی ینه ارسال بیوردقلرنده یا معاذنه ایله حکم ایده جکسن
دیوسؤال بیور مشلر حضرت معاذ دخی کاب الله ایله حکم ایدرم دیدکده یا کاب اللهده

دخی لزوم وفائده سی بوق ایسه ده متداول اولان صورتلری تصحیح ایتمه اکل وجوه الله
ملکه ومهارت کتورر
علم فرائض اصحابک اکثری بوفک فضل ورجحانی اوزرینه ابوهریره رضی الله عنه
حضر تکریدن منقول اولان حدیث شریفله احتجاج واستدلال ایدر لر حدیث مذکور
بودر (تعلموا الفرائض فانها ثلث العلم واول ما یبسی) وقی روایة نصف العلم یعنی
فرائضی تعلم ایدیکز زبرا علمک ثلثیدر و بین الناس اک ابتدا اونود یله حتی علم اودر
و بر روایتده علمک نصفیدر دیمک اولور بو حدیث شریفی ابونعیم حافظ شریح ایتدی
وفن فرائض اصحابی دخی انکله بوفک فضل ورجحاتی اثبات ایددی فرائضی بومعنا به
حل ایللری ایسه بعید اولوب بلکه ظاهر اولان فرائضدن کرمک هباده وکرمک
مواریده وکرمک سائر خصوصانده اولان فرائض تکلیفیه مراد اولمقدر بومعنا به
فرائضده ثلثت یاخود نصفیت صحیح اولور اما بالکنز فروض وراثت مجموع علم شریعت
نسبتله پک آزدر و بزم قولزی بودخی اثبات و تأیید ایدر که فرائض لفظنی اشبو قن
مخصوصه حل ایتک یاخود فروض وراثت تخصیص ایلک فقها اصطلاحیدر که قن
واصطلاحات احداث اولندقدنه وضع اولنمش بر اصطلاحدر و صدر اسلامده بومعنا به
استعمال اولنمیب بلکه لسان عربیده تقدیر یاخود قطع معناسنه اولان فرزندن مشتق
وماخوذ اوله رق عمومی اوزره استعمال اولنور و عند الاطلاق بزم دیدیکمز کی جیب
تکالیف شرعیه مراد و مستفاد اولور ایدی و عرف شرعده معنای حقیقیسی انجیق بودر
و عصر سلفده حل اولنه کلن معنادن بشقه بومعنا به حل اولنقی ایسه لایق دکلدر بوضو رتده
حدیث شریفدن عموم فرائض الهیه مراد اولنقی مراد سلفه احری والبقدر
والله اهل بالصواب

✽ اصول فقه ایله اکا متعلق اولان خلافیات وجدل فنلری ✽

معلوم اوله که اصول فقه علوم شرعییه ایچنده پک زیاده قدری بیوک وفائده سی چوق
برفن جلیل اولوب احکام شرعییه و تکالیف الهیه یه مأخذ اولنقی حیثیثله ادله شرعییه دن
بخت ایدر ادله شرعییه تک اصولی کتب یعنی قرآن کریم ایله آنی مین اولان سنت سنیه
یعنی احادیث نبویه درکه عصر سعادتده فخر کائنات علیه اکل التحیات اقتدیمز
حضر تکرینه قرآن کریم نازل اولوب کندوسی دخی قول یاخود فعلا آنی ایضاح و بیان
پور ایدی بوجهته احکام شرعییه اولوقت مشکات نبوتدن شفاها اخذ و اقتباس اولنوب
نقل و روایت و نظر و قیاسه محتاج اولنمزدی اما اقتدیمز علیه السلامدن صکره خطاب
شفاهی متذرا اولدی و قرآن کریم دخی بالتواتر حفظ و ضبط اولندی اما احادیث
شریفه کرمک قولی و کرمک فعلی اولسون صدق و صحتده ظن غالب اولان نقل صحیح ایله
انلردن بزه واصل اولنلر ایله عمل ایتک و جوی اوزرینه صحابه کزین رضوان الله علیهم
اجمعین حضراتی اجماع و اتفاق ایتدیلر و بواختار ایله دلیل شرعی کتب ایله سنتدن
عبارت ایدی صکره بو ایکسندن دخی اجماع ایله قیاس تفرع ایدوب انلردخی ادله

و اشبو کتابك نسخه سنی دخی اوراده ایدتمش اولغله مغربه كتوردیكنده ابتدا بجایه قطنرند
 لك تلامبذی ایچنده منشر اولوب انلردن دخی سائر بلاد مغربه نشر اولندی و مشار الیهك
 رغیب و تشویقنه بناء مغریده طلبه فقه شمعی كتاب مذكوری تدریس و تدریس ایله
 تداول ایتمكده در و شیوخ و علماسندن ابن عبد السلام و ابن رشد و ابن هارون کی
 برطاقم ذالک کتاب مذكوری شرح ایبدیلر مشار الیهك جمله سی تونس علماسندن
 اولوب بو یولده ایچلرنده حازر قصب السبق تفوق و رجحان اولان ابن عبد السلامدر
 بونلكه برابر اهالی مر قومه درس لرند تهذیب برادعی بی دخی السدن برافزولر
 و اقه الهادی

❁ علم فرائض ❁

حقوق ارثیه بی بلك و سهام فریضه بی كرك حقوق اصلیه و كرك مناسبه اعتبار ایله
 هر قاجدن صحیح اولور سه صحیح اتمك یعنی ورثه ك سهم و حصه لرینی تقسیمده مسئله
 قاجدن اوله جفتی تعیین ایلكدر و اشبو مناسبه صورتی تركه بی تقسیمدن اقدم
 ورثه دن بری وفات ایدوبده حصه سی كندی و ورثه سنه انتقال ایتدكده اولور كه بوتقدیرجه
 ابتدا اولکی مسئله بی صحیح ایده جك عملیات حسابیه به محتاج اولور تا كه پارجه لمقسزین
 ایکی مسئله ده دخی ورثه حقوقنه نائل اوله لر و بعضا بومناسخات تكثرتعدد ایدر
 و تقدیر چوق تعدد ایدر سه اوقدر زیاده حساب به محتاج اولور و كذا صورت مسئله
 ایکی جهتی اولدقده دخی بویه حساب به محتاج اولور شه كم ورثه دن بعضی بر وارثی
 اقرار و بعضی انكار اتمسی کی كه بوتقدیر چه مسئله ایکی و جهله صحیح اولوبده
 مبلغ سهامه نظر قیلنور صكره تركه اصل مسئله دن ورثه ك حصه لرینه كوره
 تقسیم اولور بونلك جمله سی حساب به محتاج اوله رق علم فرائضك اكثر مسائلی عملیات
 حسابیه به دائر اولدیغندن انی علم فقهدن بالا فراز فن مستقل قیلدیلر بوفنه دائر نیچه
 تألیفات مشهوره واردر مالكه عندنده اك مشهور لری علمای اندلسك متأخریندن
 ابن تابتك كآبی و ابوالقاسم حوفینك مختصری صكره جعدینك تألیفی و آفریقیه علماسی
 متأخریندن ابن المتمر طرابلسك و بونلك امشالی فقهاك آثار ایدر اما شافعیه و حنفیه
 و حنبلیه ك و خصوصا ابوالعالی ایله مذاهب مذكوره اصحابندن انك امشالی علمای اعلامك
 بوفنده بك چوق تألیفات و پك یوك عملیات واردر كه كرك فقهده و كرك حسابیه
 طول بدلرینه و كمال مهارت لرینه شهادت ایدر فن مذكور منقول و معقولی جمع ایتدیكندن
 و ورثه ك سهم و حصه لری مجهول اولوبده تقسیمی مشكل اولدقده وجوه صحیحه یقینیه ایله
 حقوق ارثیه بی صحیح و تعیین ایلدیكندن برفن شریفدر و هر بلده ده علمایك بوفنه اعتبار
 و اعتناری واردر و مصنفیندن بعضیلر دخی بوفنده حسابیه زیاده طالب برطاقم مسئله لر
 فرض و تقدیر ایدر لركه حل و استخراجی جبر و مقابله کی بعض فنون حسابیه به و تصرفات
 جزریه کی عملیات دقیقه به محتاج اولور و اگر چه بودرجه سنك وقوعی نادر اولدیغندن
 بین الناس متداول دكل و تقسیم مواردیه متداول اولان مسئله لك صحیح و نصو برنده

زیرا مائتة رابعه اوخرنده فقهای مالکیه دن قاضی عبدالوهاب تحصیل مدار معاش
 داعیه سبیل بغداددن مصره نقل ورحلت ایتدکده عبیدین دولتی بوامام همام حقیقه
 خلقای عباسیه تک تقصر بنی ناسه اظهار وکندیله ینک اهل علم وکماله رغبتلری اشعار
 فرضیله فاضل مشار الیه زیاده اکرام واحترام ایتدیله و مشار الیهک قدومی سبیله
 مذهب مالکی دیار مصرده فی الجمله رواج بولوب اصحابی یننده مناظره ومباحثه اولنور
 اولدی اشته بوجهته مصرک مالکیلری عراقینه تابع اولمشدر واکرچه حرث
 ابن مسکین وابن مبسر وابن اللهبی وابن رشیق زما نلردن برو مصرده مذهب مالکی
 موجود ایسه ده مذهب رفض ظهوری سبیله زیر پرده خفاده ایدی واهل قیروان
 وانلس بعدیت حسبیله عراقینک اصولی و مأخذلری لایقبله بیلدکلردن وادله وصورت
 استدلاللری کورمدکلردن انلرک عندنده عراقین طریق مهجور ومردود ایدی انک ایچون
 قیروان وانلس اهالیسی امام مالک حضرتلردن یاخود اصحابی بدن برقل وروایت
 بولمقلری پرلده عراقین قولنی اخذ وقبول ایتلردی صکره لری بو طریقی ثلثه برلشوب
 ممتزج اولدی شوبله که مائتة سادسه ابو بکر طرشوشی اندلسدن هجرت و بیت المقدسه
 اقامت ایتدکده مصر واسکندریه اهالیسی اندن اخذ وتعلم ایدوب اندلس طریقله
 مصر طریقنی مزج ایتدیله وفقیه سند صاحب الطراز ایله اصحابی مومی الیه ابو بکرک
 اجله اصحاب بدن اولوب انلردن دخی برطانیفه اخذ وتعلم ایتشیدی که بنوعوف ایله
 اصحابلری اول طائفه دن ایدیلر بونلردن دخی ابو عمر وابن الحاجب وبعده شهاب الدین القرانی
 اخذ وتعلم ایلدی و بووجهله خلف سلفدن اخذ ایدرک اول مصرزده سلسله
 سندلری تمتد و متصل اولوب کلدی و صکره شرماسخی وقتنده مالکیه دن مغاربه طریقله
 مصریه طریقنی دخی ممتزج اولدی که مشار الیه اسکندریه ده مغریه و مصریه طریقلری
 اوزره نشر علوم ایدور ایدی اول اثناده مستنصر عباسی بغداد ده بر مدرسسه
 بنا ایدوب اولوقت مصر قاهره ده بولسان دولت عبیدیه دن فاضل مشار الیهی استدکده
 دولت مشار الیه دخی مشار الیهک بغداده کیتسنه اذن ویرمکله بغداده کیتدیکنده
 مستنصریه مدرسسه سنه مدرس اولوب تایدی یوزالی التي تاریخنده هلا کوبغدادی استیلا
 ایدنجیه دک آنده اقامت واول بلیه دن دخی تخلص کریان ایدرک هلا کونک اوغلی احد
 ابغایک عصرنده مدینه بغداد ده ختم رساله حیات ایلدی ومغریه ایله مصریه طریقلری
 ابو عمرو ابن حاجبک مذکور کابنده دخی خلاصه اولمشدر که مشار الیه کاب مذکورده
 مذهب مالکینک اصول و مساکلری هر بابده خلاصه وجهله بیان وهر مسئله ده فقهای
 مالکیه تک اقوالنی ایسان ایتکله کاب مذکور مذهب مالکی به بر فهرست کبی اولمشدر
 مائتة سابعه اوخرنده وقتا که کاب مذکور مغریه ظاهر اولدیه مغرب طلبه سندن
 چوق کچسه لرا کارغبت وقرأت وعلتنه مواظبت ایتدیله خصوصاً بحایه اهالیسی
 یک زیاده اوزرینه دوشدیله زیرا کاب مذکور مغریه انلرک اعلم علماسی اولان ابو علی
 ناصر الدین زواوی کتورمش ایدی که مشار الیه مصرده ابن حاجبک اصحاب بدن اوقومش

رحلت ایدوب ابن قاسم بن واثق طبعه سنه اولان علمای اعلامدن اخذ وتعلم ایتدی
 ومذهب مالکی بی اندلسده نشر ایلدی وکتاب واضحه بی تألیف ایتدی وصرکه انک
 نلامیندن هتبی دخی کتاب عتبه بی تصنیف ایلدی وافریقیه دن اسد بن الفرات دخی
 دیار شرقه رحلت ایدوب اولابو حنیفه حضرت تریک اصحابندن اخذ وتعلم ایتدکن صکره
 مذهب مالکی به انتقال ایدوب ابن قاسم بن قفه مالکی بی تحصیل ایتدیکی وجهله
 بکتاب تألیف ایتدی وکتابی قیروانه کتوروب کندی اسمنه نسبتله اسدیبه تسمیه ایلدی
 وکتاب مذکور سی سخنون اسد دن او قود قدن صکره مشرقه کیدوب ابن قاسم ملاقی
 اولدی وآن دن دخی اخذ وتعلم ایلدی ومسائل اسدیبه ده اکامعارضه ایتکله
 اکثر دن رجوع ایدوب مسائل مذکور بی کتب وتدوین ایلدی وانکله بیله ابن قاسم دخی
 انک رجوع ایتش اولدیغی مسائلی اسدیبه دن محو ایدوبده سخنونک کتابیله عمل ایتسی
 ایچون اسد بن الفراته یازمش ایسه ده امتناع واستنکاف ایتدیکنندن ناس دخی انک
 کتابی ترک ایله سخنونک تدوین ایتش اولدیغی کتابه اعتبار واتباع ایدوب مدونه تسمیه
 ایتدیله وکتاب مذکورده مسائل اسدیبه ایله مسائل سخنونیه مختلط اولدیغندن
 مختلطه دخی دیلوردی واهل قیروان بومدونه به واهل اندلس واضحه ایله عتبه به
 اعتبار وملازمت ایلدیله صکره ابن ابی زید مختصرنده مدونه بی اختصار ایتدی وآن دخی
 فقهای قیروانیه دن ابوسعید البرادعی تلخیص ایدوب تهذیب اسمیله تسمیه ایتدکه
 افریقیه علماسی اکا اعتبار واعتماد ایله انی اخذ ایدوب سائرینی ترک ایتدیله وکذلک
 اهل اندلس دخی کتاب عتبه به اعتبار ایدوب واضحه بی وسائرینی ترک ایتدیله وعلما
 مالکیه اونه دن برو بوامهات مکتوبه بی شرح وایضاح ایله جمع وتالیفدن خالی اولوب
 اهل افریقیه دن ابن یونس وحمی وابن محرز وتونسی وابن بشر وانلرک امثالی علمای اعلام
 تهذیب ایله مدونه اوزرینه نیجه شرحلر یابدیلر واهل اندلسدن ابن رشد وامثالی دخی
 عتبه اوزرینه یازه بیلدکلری قدر یازدیله واین ابی زید دخی بوامهاتده موجود اولان
 جمع مسائل واقوال واختلافاتی نوا در نام کابنده جمع ایتکله امهات مذکورده تک
 جله سی ومذهب مالکیده اولان اقوالک کافه سی کتاب مذکورده مندرج اولدی
 وکتاب مذکورک اکثر مباحثی ابن یونس مدونه اوزره یازدیغی شرحنده نقل ایلدی
 ودوات قرطبه وقیروانک اقراضنده مک مذهب مالکی بودیارده پک زیاده شان وشهرت
 بولشیدی وصرکه لری دخی اهل مغرب بوکتا بلره تمسک ایدوب تا ابو عمر وابن حاجبک
 کتابی دیار غربه کلنجه بوکتابلر متداول اولدی

ومذهب مالکیده مقدا اوج مسلک ومذهب پیدا اولشیدی اولکبسی قیروانلر
 طریق اولوب رئیساری سخنوندرکه ابن قاسم دن اخذ ایتشدنر ایکنجبسی قرطبلر
 طریق اولوب رئیساری ابن حبیبدرکه امام مالک حضرت تریک اصحابندن اولان مذکور
 ابن قاسم ومطرف وابن ماجشون واصبغدن اخذ ایتشدنر اوچنجبسی عراقیلر طریق
 اولوب رئیساری قاضی اسماعیل ایله آنک اصحابیدر ومصرین طریق دخی عراقینه تابعدر

✽ المترجم ✽ شمیدلرده دخی مصرک اکثر اهل البسی شافعی المذهب اولوب اندن بشقه
 ممالک عربستانک دخی اکثری و کردستان اهل البسنک کافه سی شافعی اولمغه مذهب شافعی
 بو عصر زده دخی خیلی اشتهارده در ✽ تم کلام المترجم ✽
 اما امام مالک حضرت نرینه مغرب و اندلس اهل البسی حصر تبعیت ایدوب مذهب منیقلری
 اگر چه سائر زده دخی جاری ایسه ده بو ایکی دیار اهل البسی عامه کاتقلید و اقتدا ایتملر در
 زیرا اهالی هر قومه تک اکثر یا رحلت و سیاحتلری جانب حجازه اولوب منتهای سیروسفرلری
 اقطار حجازیه ایدی و صدر اسلامده مدینه منوره دارالعلم اولوب حتی بلاد عراقه
 دخی علوم دینییه اورادن منشر اولمشیدی و علمای عراق اگر چه تحقیق و تدقیق ایله
 مشغول و مشتهر ایسه زده ممالک عراق مغرب و اندلس اهل البسنک ممر و گذرگاهی دکلدی
 بو جهته مدینه منوره علماسندن اخذ و استفاده به اقتصار ایتدیلر اول و قتلر علمای مدینه تک
 شیخ و رئیسلری امام مالک حضرت نلری و اندن اول انک شیوخ و اساتیدنی و اندن صکره
 انک اصحاب و تلامیدی اولدیغندن مغرب و اندلس اهل البسی امام مالکده مرا جعت
 و انک مذهبیه تقلید و تبعیت ایدوب سائر اصول و مسلک لری نه مطلع اولدقلری مجتهدره
 اتباع ایتدیلر و برده مغرب و اندلس اهل البسنک مزاج لرنده بدویت غالب اولوب اهل عراقه
 مخصوص اولان اصول مدینتله ما لوف اولدقلرندن بدایت مناسبتیه اهل حجازه
 ده از یاده ماثل ایدیلر بونک ایچون مغربی و اندلس لری بیننده مذهب مالکی علی الدوام
 اولدیغی کبی قالوب بروقت اسکی اصول و مسلک لری دکشدر مدیلر و مذاهب
 سائر ده واقع اولدیغی کبی بر طاقم تنقیحات مدینه و تهذیبات حضریه به دو شمیدیلر
 و چونکه بو وجهله هر امامک مذهبی اصحاب و اتباعی بیننده بر علم مخصوص اولوب
 انلر ایچون ارتق راسا اجتهاد و قیاسه بر طریق فالمدیسه و قایع مجده دن بر واقع
 حقیقه ترتب ایده جک حکم شرعیده اشتباه اولدیغی حالده اول مسئله بی قطع ایچون
 علمای اعلام تابع اولدقلری امامک عندنده مقرر اولان اصوله استناد ایتدکن صکره
 مسائلنی نظیره محتاج اولدیلر و بو خصوصیه اجرا ایده بتلری دخی بو وجهله تابع اولدقلری
 امامک اصول و مسلکندن چیقیمه رق نظیر و تفریق مسأله اقتدار کتوره جک
 بملکه راسخه تحصیلنه محتاج اولدی اشته بو عصرده علم فقه انجق بوملکه دن
 عبارتدر

معلوم اوله که امام مالک حضرت نرینک تلامیدی دیار مصر و عراقه طاغلمش لرایدی
 اما عراقده اولنلر قاضی اسمعیل ایله انک طبقه سنده بولسان ابن خوزمنداد و ابن منتاب
 و قاضی ابوبکر الابهری و قاضی ابوالحسین ابن القصار و قاضی عبدالوهاب و امشالی
 و اندردن صکره کلان علما ایدی اما مصرده اولنلر ابن قاسم و اشهب و ابن عبدالحکم
 و حرث بن مسکین و آنلرک طبقه سنده بولسان فقها ایدی و اندلسدن یحیی بن یحیی اللشی
 مدینه منوره به کیدوب امام مالک حضرت نرینه ملاقی اولدقده آندن کتاب موطنی اوقوبوب
 اجله اصحابندن اولمشیدی و اندن صکره عبد الملك بن حبيب دخی کذلک اندلسدن

حالا کاتب و مقلد در و بوجهتله ائمه حنفیه تک تألیف و تصنیفاری و ائمه شافعیه ایله
مناظره لری کثیر اولدی و فن خلافتبانه اصول و مسلک لری کوزل اولوب انظار غریبه
ابداع و بویله بر فن غریب اختراع ایتدیلر که حالا ایادی ناسده مشهور و متداولدر
و دیار غریبه دخی بوفن خلافتبندن بر نینده وارد رسکه قاضی ابوبکر بن العربی ایله
ابوالولید الباجی دیار شرقیه رحلت ایدوب عود نلرنده بو تحفه نادره بی مغربه
کتور مثلر ایدی

✽ للمترجم ✽ ممالک دولت علیه عثمانیه تک اکثری حنفی و خلافت اسلامیه دخی انک اوزینه
جاری اولدیغندن شمذیکی حالده دخی مذهب حنفی ساثرلرینه غالبدر ✽ تم کلام المترجم ✽

اما امام شافعی حضرت تلمینک مقلد لری مصرده ساثر بیدن زیاده در و مذهب شریفاری
وقتیله عراق و خراسان و ماوراءالنهر طرفلرنده دخی شایع و منتشر اولوب جیع بلادده
ندریس و فتوایی حنفیه ایله مقاسمه ایتمشلر ایدی و حنفیه ایله بیلرنده عظیم مساحتله
اولوب انواع استدللالر ایله کتب خلافتبانت مشخون اولمشیدی و صکره دیار شرقک
اختلال و اندراسیله بونلرک جمله سی منقرض و مندرس اولدی و امام شافعی حضرت تلمی
دیار مصره تشریف ایدوب آنده بنی عبدالحمکی شرف نزلر ایله مشرف ایتد کلرنده
انلردن بر طائفه مشارالیه دن اخذ و تلذ ایتمشلر ایدی و مصرده بو بطنی ایله مزنی و انلرک
امثالی مشاهیر فقها مشارالیه تک تلامیذندن ایدی و بو صورته مذهب شافعی مصرده
شایع اولمشیدی و او ائنده مالکیه دن دخی دیار مصرده نجه کبار فقها و ارایدی که
آنلر بنی عبدالحمک و اشهب و ابن قاسم و ابن مواز و انلرک امثالی علمای اعلام و صکره
حرث بن مسکین ایله اوغزلری و صکره قاضی ابواسحق بن شعبان و اصحابیدر لکن صکره
مصرده دولت رافضیه ظهور ایله فقه اهل سنت و جماعت جمله مر فوض و منقرض
اولدیغندن تا سلطان صلاح الدین ابن ایوب زمانسه کلنجه مصرده زیدیه فقهی
مداول اولدی و صکره وقتا که مشارالیه سلطان صلاح الدین ظهور ایتدیسه
شعبه دن اولان دولت عبیدییه منقرض و مضحل و مصردن زیدیه مذهبی زائل اولوب
مذهب اهل سنت یته عودت و جانب عراق دن فقهی شافعیه جانب مصر و شامه
رحلت ایتدی و فقهای شافعیه تک مشاهیرندن فقیه خراسان رافعی تک کابی دخی
عراق دن اورا ره جلب اولندی و اول طرفلرده مذهب شافعی تک حسن و رونقی
اولکیدن زیاده اولدی و علمای شافعیه کوندن کونه کثرت بولدی و ایچلرندن شامده
سایه دولت ابویبده پرورده اولان محبی الدین النووی ایله عزالدین بن عبدالسلام و صکره
مصرده ابن الرفعه و تقی الدین بن دقیق و آنلردن صکره تقی الدین بن السبکی بین الانام
کسب اشهار تام ایلدیلر و تا که مصرده بو عصرده شیخ الاسلام بولنان ذاته کلنجه علمای
شافعیه دن بک چوق ذاتلر مشهور و آنلر لری آفاق و اقطار عالمه منتشر اولدی شیخ الاسلام
مشارالیه بو عصرده فقهای شافعیه تک و مصرده عامه علمای تک افضل و اکبر بدر

ایدی وکړک کنديسی وکړک اصحابی علم حدیثه کثیر البضاهه اولدقاری حالدہ
آنر دخی اصحاب ابوحنیفه دن اخذ و تلمذ ایدوب بر مذهب آخر اتخاذا ابتدیلر
* للمترجم * امام شافعی امام مالکک اصحابا بدن اولدیغی کبی امام احمد بن حنبل دخی
امام شافعیکنک خواص اصحاب بدن ایدی حتی امام شافعی بغداد دن مصره هجرت ایتدکرنده
بیور مشرکه بغدادده بریمه احمد بن حنبل دن علم واتتی کسنه بر اقدم * تم کلام المترجم *
بوائمہ اربعه حسن ظن انا مه محل اوله رق حقلرنده قبول عامه بولندیغندن وسائر مجتهدلرک
اتباع ومقلدینی دخی منقرض اولدیغندن عامه انا م بودردینه حصر تبعیت ایتمکله هر پرده
تقلید وتبعیت مذاهب اربعه به منحصر اولدی و صکره لری دخی امر اجتهاد ذاتا
صعوتلی اولدقدن بشقه اساس ومبانی اولان علوم وفنونده مقالات واصطلاحات
تشعب وتکثر ایدرک رتبه اجتهاده وار یله مز اولدیغندن واجتهادی نا اهله ورأی ودینی
موثوق ومعتقد اولیان رجاله اسناد دن خوف اولندیغندن ارتق ناس باب اجتهادی
بندوسد وعلم دخی اجتهاده عجز لری تصریح ایله ناسی بومذاهب اربعه دن برینه تقلید
ایتمکسه سوق ورد ابتدیلر و خلط مذاهب بر نوع تلاعب دیمک اوله جغندن بومذاهب
اربعه بی بر برینه فارشدر مقندن دخی خلقی منع ایلدیلر وانمک اجتهاد ایتمش اولدقاری
اصولی روایات صحیحہ متصله ایله ضبط وتصحیح ایتدکدن صکره انلرک مذاهبنی نقل
ور روایت وهر مقلد تقلید ایتمش اولدیغی امامک مذهبله عمل واصکا حصر تبعیت
ایتمکدن بشقه بر یول قالمدی والیوم فقهک بوندن بشقه بر معناسی یوقدر و بو عصرده
دعوای اجتهاد ایدن مردود وتقلیدی مهجور ومتر وکدر بو جهته عامه اهل اسلام
شمعی اشبواساطین بنیان ملت اولان ائمہ اربعه به حصر تقلید ایتمشلردر

اما امام احمد بن حنبل حضرتلرینک مذهبی طریق اجتهاد دن بعد اولوب اصل اساسی
روایات واحادیثک بر برینی تقویه ونأید ایتسنه مبنی اولدیغندن اتباعی سائر لری نه
نسبتله قلیلدر واکثری بلاد شام و دیار عراق طرفلرنده در وحنبلیلر حفظ سنت
ور روایت حدیثده سائر دن زیاده درلر لکن طریق قیاس ایله اسنباط احکامه میلاری آزدر
اوائله بونلرک بغدادده کثرتلری ومزید صولتلی وار ایدی حتی طائفه شیععه ایله
معارضه لری محاربه به مؤدی اوله رق بغدادده عظیم فتنه وعربده لظهور ایتمشیدی
صکره هلاک و وقعہ سننده اسنیلای تا تار ایله حنبلیلرک صولتی بالکلبه منقطع اولوب
بردخی اسکی حالنه عودت ایده مدیلر شمعی اولدجه کثرتلری دیار شامده در

* للمترجم * حنبلیلر اول وقتدنبر و کیتدکجه ازاله رق شمعی مذهب حنبلی بیاغی انقراض
بوله مرتبه سنه قریب اولمشدر * تم کلام المترجم *

اما ابوحنیفه حضرتلرینک مذهب منبغلی دارا خلافت عباسیان اولان عراقده
شیوع وانتشار بولدیغندن وتلامیدی خلفای عباسیه تک اصحاب وقرناسی اولدیغندن
اهل عراق ایله هند وچینک اهل اسلامی وماوراء نهر ایله بلاد عجم اهل البسی كافة

مذهبی رد و انکار و کابری ترک و تقبیح ابتدای حقی اسواق و بازارده تألیفات النوب
صائیدن منع اولنور اولدی و بعضا احراق اوندیغی دخی وارد در بوصوله ظاهریه
مذهبی دخی مندرس و منقرض اوله رق بالکنز عراقده اهل رأی مذهبی و جازده
اهل حدیث مذهبی قالدی

اما اهل عراقک امامی بروجه سابق امام اعظم ابوحنیفه نعمان بن ثابت حضرت تبری
اولوب فقیده انک مقامی یتشبهه مندرجه ده اولدیغنه اهل بلده سی و خصوصاً امام مالک ایله
امام شافعی حضرت تبری شهادت یتشهردر

اما اهل حجازک متبوع و رئیس مدینه منوره امامی اولان سالف الذکر مالک
ابن انس الاصبجی حضرت تبری اولوب استنباط احکام شرعیه ده اهل مدینه منوره نک
علمی ادله شرعیه دن عد ایدرک بین الائمة معتبر اولان ادله شرعیه یه بر دلیل ده از یاده
المشدر زیرا امام مالک حضرت تبری کوردیکه مدینه منوره اهل بسی امور دینی یه دائر
رایشی ایشلیکی یا خود ایشلمه کی التزام ایتد کلرنده سلفلرینه تقلید و تبعیت ایدور لر
و بوصوله تا فسد یز علیه الصلوة والسلام حضرت تریک فعلی بالمشاهده اکا اقتدا
واتباع یتمش اولان اصحاب کرامه وارنجه البه خلف سلفه تقلید و تبعیت ایده کلشدر
دیو مدینه منوره اهل بسنک بر عملده اتفاقرینی ادله شرعیه دن عد ایلدی و بک چوق
کیمسر بونی اجاع امت مسائندن ظن ایدرک دلیل اجاع بالکنز اهل مدینه تک اتفاقیله
اوله میوب بلکه عامه امتک اتفاقه متوقفدر دیرک امام مالک حضرت ترینه اعتراض ایتدیلر
حالبوکه اجاع شرعی ائمه مجتهدینک عصر واحدده بر امر دینی اوزرینه علی وجه الاجتهاد
اتفاقرندن عبارت اولوب امام مالک حضرت تری ایسه عمل اهل مدینه بی بومعناجه
اعتبار ایلیمه رک بلکه بروجه سابق تار سول اکرم علیه السلام حضرت ترینه وارنجه
اخلاقک اسلافه اتباعیله حاصل اولمش بر اتفاقدن دیواهل مدینه تک بر عملده اتفاقی
مستقلا بر دلیل شرعی اعتبار ایتشدر بوصوله اتفاقی اهل مدینه اسلافدن کوره رک
حاصل اولمش بر کیفیت واجاع شرعی ایسه مجتهدینک علی وجه الاجتهاد اتفاقدن
عبارت اوله رق بو وجهله یتلرنده فرق ظاهر اولوب انجق مطلقاً اتفاقدن مناسبت
و موافقتلری اولدیغندن کتب اصول مالکیه ده بومسئله اجاع باینده ذکر اولمشدر
واکریب اجاعده ذکر اولنمیویده فعل نبوی و تقریر نبوی باینده و یا خود شریعت من قبلنا
و مذهب صحابی و استصحاب کی بین الائمة مختلف فی اولان ادله شرعیه بختلرنده
ذکر اولمش اولیدی فی الواقع ده مناسبت اولوردی

امام مالک حضرت تریندن صکره امام محمد بن ادریس المظلی الشافعی حضرت تری
بلاد عراقه رحلت و امام ابوحنیفه حضرت تریک اصحابه ملاقات ایدوب انلردن
اخذ و تعلم ایلدی و طریق اهل حجاز ایله طریق اهل عراق جمع و مزج ایدرک بر مذهب
مخصوص اختیار ایدوب چوق یرزده امام مالکک مخالفت ایتدی
لندن صکره امام احمد بن حنبل حضرت تری ظهور ایتدی که مشارالیه کبار محدثیندن

و علم فقه بین الفقهاء ایکی به منقسم اولدی اولکسی اهل رأی و قیاس طریقیدر که آنرا اهل عراقدر ایکنجیسی اهل حدیث طریقیدر که آنرا اهل حجازدر و علوم حدیث فصلنده بیان ایندی که من وجهله اهل عراقده حدیث قلیل اولدیغندن قیاس طریقه زباده اعتنا ایتلریله او یولده ماهر اولدیله انکیچون آنرا اهل رأی دینلدی انلرک رئیس و مقتداری امام اعظم ابوحنیفه حضرتلریدر که بو یولده سر مذهبک آند و وانک اصحابنده قرار قلمشدر و اهل حجازک امامی امام مالک بن انس حضرتلری و اندنصکره امام شافعی حضرتلریدر صکره علمادن بفرقه قیاسی و انکله عمل ایتمکی انکار ایتدی بونلر ظاهر به مذهبک اصحابندر که ادله شرعیه بی نصوص ایله اجاع اتمه حصر ایتدیله و بر حکمک علتی تصریح جمیع محله اول حکمی تصریح دیمکدر دیه رک علت منصوصه ایله قیاس جلی بی نصه ارجاع ایتدیله بونلرک امام و مقتداری داود بن علی ایله اوغلی و انلرک اصحابندر و امت اسلامیه ایچنده مشهور اولان مذاهب جمهور بو اوج مذهب ایدی که اهل رأی و اهل حدیث و ظاهر به مذهبلی اولوب عامه اهل اسلام بو اوج مذهب تقلید ایتلر ایدی فقط شیعه دن زیدیه طائفه سی بشقه بزمذهب احداث ایدرک جمهور دن آیرلدیله و بو مذهب سخیفلرینک مقتضاسی اوزره بعض صحابه کرام حقیقه ایتدکلری سوء ظنلرینه و ائمه زینبی فعلا و قولاً معصوم اعتقاد ایللرینه بنا ایدرک آیری برفقده اختراع ایلدیله بونلرک جمله سی ایسه اصول و اهیه و ادله ضعیفه در خوارج طائفه سی دخی بو صورتله اصول و فروعده بر آیری مذهب اختراع ایدرک جمهور دن آیرلدیله لکن جمهور اهل اسلام بو ایکی فرقه تک مذهبلرینه اعتبار ایتوب آنلر حقیقه دائره رد و انکار ایتدکلرندن مذهبلی بین الانام شهرت و اعتبار بولدی و کابلی ابادی ناسده متداول اولدی و کندی و وطنلرندن بشقه برده بر اثر لری اولیوب کتب شیعه انجیق کندی بلده لرند و مغرب و مشرق و یمنده دولت و حکومتلری اولان برلده در خوارجک حالی دخی بویله در حالبو که هر برینک کابلی و کندیلرینه مخصوص تألیفلری و فقهده اصول غریبه لری وارد صکره لری ائمه اهل ظاهر منقرض اولدیغندن و جمهور علما و مذهب تقلید و تبعیت ایتمکی رد و انکار ایتدکلرندن شمعی مذهب ظاهر به دخی مندرس اولوب انجیق کتب مجله ده قالمشدر و بعضا بر نیجه بطالین انلرک مذهبنه سلوک و ذهاب سوداسیله ظاهر به کابلیله اوغراشوب انلرک فقه و مذهبنی کابلرندن او کرتمک استر لکن بر فائده کور میوب بیهوده جمهوره مخالفت و کند و حقلرند جمهورک رد و انکارینی دعوت ایتش اولورل و بلکه (خذوا العلم من افواه الرجال) قاعده سنه روایت ایتدک مقتضای علوم اولان تعلیم اسانده اولقسزین کندی کندیلرینه علمی کلبدن نقل و روایت ایتدکلری ایچون اهل بدعت دخی هدا و انورلر اشته علمای اندلسدن ابن حزم علم حدیثه علوکمی و ارایکن بو کار ناهمواره مباشرتله اهل ظاهر مذهبنه سلوک ایدوب زعمجه انلرک اقوالنده اجتهاد ایله مذهب ظاهر به ده مهارت کسب ایلدی و بعض مسائله امام اهل ظاهر اولان داوده دخی مخالفت ایتدی و ائمه مسلمانلرک چوغنه دخل و تعرض ایلدی انکیچون ناس دخی ا کا بغض و عداوت ایدوب

و ابو محمد بن حزم و قاضی عیاض و محیی الدین النووی و ابن عطسار ایله ائمه مغاربه
 و مشارقه دن چوق کسه لر بومسلکه سالک اولمشلردر و اگر چه بونلرمتون حدیثک
 فقه و لغت و اعرابنه دخی تعرض ایتمشلر ایسه ده بو وجهله تعرضلری نادر اولوب
 اکثر بختلری فن اصول حدیثجه طرق و اسانیده داتردر

علم فقه ایله ا کا تابع اولان علم فرائض

علم فقه افعال مکلفینه متعلق اولان احکام الهیه بی بیلکدر بوا احکام الهیه و جوب
 و حرمت و ندب و کراهت و اباحه در که جمله سی نص قرآن و حدیثدن و احکام مذکورہ بی
 بیلک ایچون شارعک نصب و تعیین ایتمش اولدیغی ادله شرعیه دن مأخوذ در اشته
 ذکر اولنان احکام شرعیه بودیللردن استنباط و استخراج اولدوقده اکافقه دینلدی
 علمای اسلاف احکام مذکورہ بی یینلرنده اختلاف ایدرک بودیللردن استخراج
 ایدرلردی و یینلرنده بوا اختلافک و قوعی امر ضروریدر زیرا ادله شرعیه تک اکثری
 نص قرآن و حدیثدر و انلردخی لسان عرب اوزره اولوب الفاظ عربیه تک ایسه اکثر معانی
 مفصوده بی افاده و اقتضاسی خصوصنده یینلرنده اختلاف و قوعی معروفدر برده احادیثک
 مشکات نبوتدن صدور و بوتک طریقاری مختلفدر و چونک احکامی بحسب الظاهر
 بریرینه معارض و مغایر اولمغله برطرفی ترجیحه محتاج اولور بودخی اختلافه سبب
 و یره جک بر ماده در اشته بوسیلردن طولانی منصوص و مصرح اولیان دلیلدرده
 اونه دن برو اختلاف اولنه کلشدر و برده بویجه و قایع مجعده تک جمله سنه منصوص
 قطعیه ده نص و صراحت بولنه مدیغندن بو وجهله منصوص و مصرح اولیان
 احکام ایله حکم منصوص ییننده در کار اولان مناسبت و مشابهته بناء قیاس طریقیه حکم
 غیر منصوص حکم منصوصه حل اولنور بوا مورک جمله سی ایسه ضروری الوقوع
 اولدقلری حالده بالطبع اختلاف و نزاعه منشأ و سبب اولان ماده لر در اشته بوتک ایچون
 سادات اسلاف و ائمه اخلاف ییننده اختلاف واقع اوله کلشدر
 بوندنصکره معلوم اوله که اصحاب کرامک جمله سی اهل فقه و فتوی دکل ایلی و احکام
 دینیه علی السویه کافه سندن اخذ اولنمزدی بلکه بو کیفیت ایچلرندن وجوه قرآنیه
 و احکام ربانیه بی بالذات مشکات نبوتدن اقتباس ایتمش یا خود بو وجهله اقتباس ایدن
 عظمای اصحابدن اخذ و تلقی ایلمش اولوبده قرآن کریمی قاری و حامل و نامسخ و منسوخنی
 و محکم و منشأ بهنی و سائر و جوهرنی عارف اولان کبار اصحاب کرامه مخصوص اولوب احکام
 شرعیه انجق آنلردن اخذ اولنمشدر و آنلره اولوقت قرادینلوردی زیرا طائفه عرب
 و قتیله امت امیه اولدقلرندن قراسمنک اولوقت ندرت و غرابنه بناء ایچلرندن قاری قرآن
 اولان کبار صحابه آنکله تسبیحه اولنمش و صدر اسلامده حال بومسوال اوزره جاری
 اولمش ایلی اما صکره بلاد اسلامیه چونغالوب عربدن امیلک زائل اولدی و امر اجتهاد
 تمکن و استقرار بولوب علم فقه حد کماله و اصل اوله رق فن مستقل و صنعت مخصوصه
 اولدی اولوقت احکام شرعیه بی ییلن کبار ائمه قرایرینه فقها و علما اطلاق اولندی

صحیحہ دن اخذ وتلقی ایدرک ملکہ اجتهاد حاصل ایلمہ اما بعضیہرینک قلت روایتی
 انجق طریق اصناد و روایتہ فی اصول حدیثہ میں و مشروح اولان برطاقم
 علل ضعف ایلمہ اسباب جرح و طعنک هر و ض و اعتراضدن ناشیدر خصوصاً کہ
 اکثر محدثین جرحی تعدیلہ تقدیم ایدرک بر راوینک حقیقہ بری مجروح و دیگرى عادلدر
 دیمش اولسہ جرحی تقدیم ایدوب مذکور راوینک حدیثی مجروحدر دیوقبول اتمزل
 و اسباب مذکورہ نک عدہ ندہ ہر بختہدک اجتهادی نہج واحد اوزرہ جاری اولیوب
 قلت و کثرہ مختلف اولغسلہ بعضیہر احادیثک قبولندہ زیادہ شروط و اسباب اعتبار
 ابتدیکندن کنندی اجتهادی دیگر بختہدک اخذ و قبول اتمش اولدیغی حدیثک رد و ترکندہ
 مؤدی اولور و بواسباب و شروطی تکثیر ایلمہ نک روایتی قلیل و تقلیل ایلمہ نک روایتی
 کثیر اولور قالدی کہ مدینہ منورہ دار ہجرت و ماوای صحابہ اولوب اگر چہ جانب
 ہراقہ دخی بک چوق اصحاب کرام رحلت اتمش ایسہ دہ آنلرک اکثریا اشتغالری جہاد
 وغز ایلمہ اولدیغندن اهل حجازک روایتی علمای ہراقدن اکثردر و امام اعظم حضرت تری
 شروط روایتی تکثیر و تشدید ابتدیکندن و دلیل عقلی بر حدیثہ معارض اولدقدہ
 انک اجتهادنجہ اول حدیثہ ضعف کلدیکندن نقل و روایتی استصعاب اتمکین
 حسب الاجتهاد از حدیث روایت ابتدی یو خسہ ہمد او قصدا روایت حدیثی ترک اتمش
 اولسی بر وجہلہ متصور اولیوب شان عالیرنده بوزعم فاسددن تحاشی اولتمق لازمدر
 مشار الہک علم حدیثہ کمال و مہارتہ بودلیل کافیدر کہ بین العلماء مذهب شریقرینہ
 اعتماد اولنوب رد و قبولی جملہ عندندہ مسلمدر اما سائر محدثین شروط اسناد دہ توسیع
 دائرہ ابتدیکرندن حدیثی کثیر اولدی و ہر بری کنندی اجتهادنجہ روایت حدیثہ
 بذل جہد و اہتمام ابتدیلر و امام اعظم حضرت نرندن صکرہ کنندی اصحابی دخی شروط
 روایتی توسیع ابتدیکرندن روایتی کثیر اولدی حتی ائمہ حنفیہ دن امام طحاوی روایت
 حدیثہ اکثر ایدوب مسند مشہورینی تصنیف ایلدی کتاب مذکور احادیث جلیلہ بی
 جامع بر کتاب جلیل القدردر لکن صحیح بخاری و مسلمہ معادل اولہمز زیرا بخاری
 و مسلمک اعتبار ابتدیکری شرطلر بین المحدثین منفق علیہا اولوب طحاوینک شروطی
 منفق علیہا دکلدلر مثلاً حال و شانی مجهول اولان راوینک روایتی کبی کہ آنی امام
 طحاوی قبول ایدوب اکثر محدثین رد ایدر بوسیدن ناشی صحیحین مسند طحاوی اوزرہ
 ترجیح اولمشدر بلکہ شروط طحاوی کتب سنن ثلثہ نک شروطندن دخی رتبہ متأخر
 اولدیغندن سنن مذکورہ دخی مسند طحاوی بہ تقدیم اولنور بومقدمات معلوم اولنجہ
 ائمہ اجتهاد حقیقہ ارتق ریب و شبہ دن اجتناب اولتمق کرکدر زیرا انلر ہر کسدن
 زیادہ حسن ظنہ احری واحقندر

علوم حدیثدن بریدہ مسانید مکتوبہ دہ مندرج و مرتب اولان احادیثک شرح
 و تفسیرندہ علم اصول حدیث قواعدینی یکان یکان اعمال واجرا ایلمہ فروعات سائرہ بی
 اصول امد کورہ اوزرہ بنا اتمکدر نہ کیم کبار محدثین حافظ ابو عمر و بن عبدالبر

بجه مسائل نافعہ بی جامع برکاب اولوب لکن اتمامه موفق اولمندی صکره قاضی عیاض
آنی اتمام واکال ایدوب اکیال معن سجه ایلدی بعده محیی الدین نووی کلوب صحیح مسلمہ
بر شرح بلدی که معن واکالده اولان قوا ندی جمع واستیعفا ایتدکن صکره فواید اخیری
دخی ضم وعلاوه ایتکله کافی وواقی بر کوزل شرح اولدی اما کتب ستن ثلثه که
ستن ابوداود و ستن ترمذی و ستن نسائدر وفقهائک مأخذ ومرجع اولان حدیثک
یک چونی آنلرده در آنلرده اولان احادیثک شرح وتفصیلی کتب فقهیه ده اولوب
شرح بالکنز علم حدیثجه ایجاب ایدن مباحثاتی ومعمول به اولان احادیثک سنداتی
بسط وایضاح ایتدیلر

معلوم اوله که احادیث نبویه تک مرآت بی بو عصرده متمیز ومنعین اولوب صحیح وحسن
وضعیف ومعلول وسائر اقسام وانواعنی جهابذہ اهل حدیث استیعاب واحاطه وجهله
تفصیل و بیان ایتشلردر وعهد سابقده تصحیح اولنمیان احادیثک شمعی تصحیح بر یول
فالماشدر عهد سابقده ائمه حدیث احادیثک طرق واسانیدینی اولیه ضبط واحاطه ایتشلر
ایدی که احادیثک سنداتی تبدیل وتضیر اولنسه ترتیب ووضعی مقلوب اولدیغنه در حال تظن
وانتقال ایدر لیدی نته کیم بو کیفیت امام بخاری به واقع اولمشدر که بغداده کلده
علمای بغداد امتحان قصدیلر بر چوق حدیثک سندلرینی قلب ایدوب امام بخاریدن اول
حدیثک صحتنی سؤال ایتدیلر مشار الیه دخی مقام جوایده دیدی که نقل ایتدیکنر احادیثی
یلم لکن حدیث اولی بکا فلان بن فلان بن فلان تحدیث ایتدی وحدیث ثانی بی
فلان بن فلان نقل ایتدی و رابع وخامسی فلانن ایشتم دیوب وهکذا احادیث
مسروده تک جله سنی وضع صحیح اوزره نقل ایدوب هر حدیثی کندی سندینه رد وارجاع
ایتدکه علمای بغداد بخارینک علم حدیثده امام اولدیغنی اقرار ایتدیلر

بودخی معلوم اوله که ائمه مجتهدین نقل وروایت حدیثده متفاوت اولوب بعضیلری
روایت حدیثی ثقیل وبعضیلری تکثیر ایلدی امام ابو حنیفه حقه منقولدر که
نقل وروایتی علی قول اون یدی وعلی قول الی حدیثه بالغ اولمشدر امام مالک
عندنده قرین صحت اولان حدیثلردخی کاب موطأده مندرج اولان حدیثلردر که
اوجیوز مقدار ی حدیثدر واحد بن حنبل حضرتلرینک مسندنده اوتوز بیک حدیث
مندرجدر مجتهدینک روایت حدیثده بو وجهله تفواتلری بویله اجتهاد جه
اختلافلرندن نشئت ایتشدر اما جاده صدق واستقامندن دور اولان بعض اصحاب
تعسد وتمر د مجتهدینک بعضیلری فن حدیثده کم مایه وطریق اسناد وروایتده
قلیل البضاعه اولدیغندن نقل وروایتلری قلیل اولمشدر دیوزعم ایدر کبار ائمه حقه
بواعتقاد ایسه جائز و صحیح دکلدر زیرا دین وشریعت انجق قرآن کریم ایله احادیث
نبویه دن مأخوذ اولمغله مسلك اجتهاده سالک اولان ائمه تک فن حدیثه کمال جهد
واقدام وطریق طلب احادیثده تشمیر ساق اهتمام ایتلری لازم کلور تا که احکام
شرعیه بی جانب حقدن تبلیغ ایدن صاحب شریعتدن اخذ ایله دین وشریعتی اصول

کتابی کرک امام بخاری کندی شروطی ایجابجه صحیح اولدیغی حالده کاتبه درج
ایتدیگی حدیثلردن و کرک کتاب بخاریده بابلرک عنوانلرنده اولان کیفیترک اکثرندن
تجرید و تنقیح ایشدر

* للمترجم * قرآن کریمدن صکره اصح کتب صحیح بخاری ایله صحیح مسلم اولدیغنده
علما اتفاق ایتدکدن صکره بر برینه ترجیح و تقدیمده اختلاف ایدوب جهور علما کتاب
بخارینک فضل و رجحانته ذاهب اولدیلهر و امام بخاری کرک عصرنده بولسان و کرک
آندن صکره کلان محدثنک جمله سنه فاشدر دیدیلر حتی کوفه یه تشریفلرنده
هر کس خبردار اولویده استفاده ایتسون ایچون امام بخاری کلدی دیواسواقده
دلایلرندا ایتدرمشلردی و هر قنغی دیاره تشریف یورسه لر بووجهله نهمه بیك
علمای حدیث باشنه جمع اولوب اخذ و استفاده ایدرلردی و اصطلاح اهل حدیثده
علم حدیثک اکثرینی ییلنه محدث و حفظ ایدنه حافظ دینلور و بعضیلر حافظ یوز بیك
حدیثی احاطه ایدندر و اگر اوچ یوز بیك حدیثی احاطه ایدرسه حجت دینور
و جمع احادیث مرویه بی جمع سنداتی و احوال اسانیدی و تاریخلری ایله ضبط
و احاطه ایدن کیمسه یه حاکم دینلور دیوب بعض محدثین دخی بو معناه حاکم انجق
بخاری اوله ییلور زیرا بخارینک تیلدیگی حدیث دکلدردیدیلر و بعضیلرکتاب مسلمک
رجحانته قائل اولشلرایسه ده صحیجه اولوب بلکه حسن وضع و جودت ترتیب
جهتله در یوخسه کتاب مسلمده اولان اسباب صحت مع زیاده کتاب بخاریده
موجود در دیو ایچلردن بعضیلری تصریح ایتدیلهر و الحاصل کتاب بخارینک جهات
عدیله ایله فضل و رجحانی در کار اولوب از جمله انک طبقه اسنادی مسلمدن بدرجه
عالیدر اسناد عالی ایسه اسناد نازله ترجیح اولنور و امام مسلم دخی کتاب بخاریدن استفاده
ایدوب علم حدیثده آنک کبی برکتاب اولدیغی تصدیق ایدردی بو جهتله (الفضل
للمتقدم) قاعده سی جاری اولور اما ابواب و ایحانک ترتیبنه نظر اولنورسه فی الواقع
کتاب مسلمک وضع و ترتیبی دها کوزلدرد لکن بو جهتله نظر اولدیغی حالده سنن اربعه
ایکسنه دخی ترجیح اولنق لازم کلور زیرا آنلرک وضع و ترتیبی ایکسنندن دخی دها
کوزل و منقحدر اما کتاب بخاریده کندی شروطی اوزره صحیح اولیان بعض حدیثلر
وارد دیو ایراد اولسان اعتراضک اجوبه لازمه سی مطولانده مبسوط و میندر
اما بابلرک عنوانلرنده اولان کیفیترک هر بریسی برنکته دقیقه و فائده ایتقه یه مبنی
اولدیغی بوندن اقدم ذکر اولندی اشبو مقدمات مبسوطه ابو عمرو بن الصلاحک
سرد ایتدیگی ترجیح سببلرینه جواب اولوب یالکنز کتاب مسلمک مکرراتدن مجرد و منقح
اولسی کیفیتی قالور اکادخی بوقطعه جواب اوله ییلور * قالوا لمسلم فضل * قلت البخاری
اعلی * قالوا المکرر فیه * قلت المکرر احلی * تم کلام المترجم *
انه حدیثدن و فقهای مالکیه دن امام مازری صحیح مسلمی شرح ایدوب العلم بقوائد
المسلم اسمیله تسمیه ایلدی که علم حدیثدن یک چوق مواد مهمه بی و علم فقهدن

* للمترجم * بومثلوا موقعا لده بووجهله توجیه ایتک ابوذر هر ویدن مأخوذ ومنقول اولوب
 کتاب بخارینک حلی مشکل اولان موقعا لده التجایه برقاعده اولمش ایسه ده جامع صحیح
 امام بخارینک حضورنده قرأت اولندیغی روایت صحیحه ایله ثابت اولوب کندی حضورنده
 اوقونسی ایسه البته ترتیب ونسب اولندقدنصکره اولشدر دیو ابوذر هر وینک کلامی رد
 اولندی و امام بخاری علیه رحمة الباری حضرت نوری جامع صحیحی مدینه منوره ده فخر انام
 علیه السلام افند یمزک قبر شریفلیله منبر نورلی یئینده تیبض ایدوب هر یائی
 یازدیجه ایکبشر رکعت نماز قیلدی دیو وارد اولان روایت صحیحه دخی توجیه مذکوری
 جرح ایدر و کتاب بخاریده عنوان باب ایله مابعدینک ارتباط و مناسبتی هر برده برنکته
 خفیه یه منی اولوب امام بخارینک بومقاصد دقیقه سنه مطلع اوله میا نلر کتاب بخاری
 مسوده ده قائمشده زعم ایدر دیو بعض جهابذه اهل حدیثدن مرویدر اشته بودخی
 توجیه مذکوری رد ایدر * تم کلام المترجم *

وقایع اندلسدن یدی یوز قرق برتار یخنده واقع وقعه طریفده شهیدا فوت اولان
 غزاطه قاضیسی ابن بکار که بخاری شریفه مداومت ایلر دی ائک اصحابندن ایشتدم که
 قاضی مشارالیه آیت مذکوره ایله عنوان بابک ارتباط و مناسبتی بو وجهله توجیه
 ایدر مش که امام بخاری علیه رحمة الباری حضرت نوری بیت شریفک ناسه مأمن اولسی
 جانب حقدن مشروعدر بوخسه حکم و تقدیر از لیبسی بوکا تعلق ایتشدر دیمک دکلدر
 دیو عنوان مذکور ایله آیتک تفسیری مراد ایتشدر زیرا اشکال و شبهه انجق جعلنا بی
 قدرنا ایله تفسیر ایتکدن نشئت ایدر که جناب حق بیت شریفی ناس ایچون مأمن و مأب
 تقدیر ایتدیکی صورته الی یوم القیام حرم کعبه مقام امن و امان اوله رق هدم و تخریبی
 ممکن اوله من اما جعلنا شرعنا معنا سنه اولد قده ذوالسویقتین اولان شخص
 حبشبنک آخر زمانده بیی تخرینه منافی اولز زیرا بیت شریفک مأمن و مأب اولسنک
 مشروعی الی قیام الساعة ناسک آنده امن و قرارینی اقتضا ایتز بو توجیهی شیخمن
 ابوالبرکات بلفیقیدن ایشتدم که قاضی مشارالیهک اجله تلامیذن یدی

* للمترجم * اشته ابحات مذکوره بعض نسخه لده بویله جه واقع اولشدر انجق صحیح
 بخارینک کوره بیلدیکنر نسخ صحیحه سنده کتاب قنن ده بویله بر باب یوقدر
 بلکه امام بخاری کتاب جمعه ایکی بابده ابوهریره رضی الله عنه حضرت نلرندن روایتله
 (یخرب الکعبه ذوالسویقتین من الحبسة) حدیث شریفی تخریج ایتشدر
 و حدیث مذکوری کتاب قنن ده امام مسلم درج ایلشدر بنساء علیه یانه نسخه مذکوره
 صحیح اولماق یاخود صحیح بخارینک بزم کور مدیکنر نسخه لنده بویله بر باب اولق لازم
 کلور و العلم عند الله * تم کلام المترجم *

اما صحیح مسلم اکا علمای مغربک رغبت و عنایتلری زیاده اولوب فهم و ضبطنه اقدام
 و صحیح بخاری اوزره تفضیل و ترجیحه اجماع ایتدیئر ابو عمرو بن الصلاح دیدی که
 کتاب مسلمک کتاب بخاری اوزره فضل و رجحانی انجق بوک ایچوندر که امام مسلم

اما صحیح بخاری انک رتبه سی جمله دن اعلادر انجق ناس انک شرحی استصعاب ایدوب
 کاهو حقه شرح و ایضاح اولنه مبه رق مخدرات نکت و مزایای تنق بندخفا اولوب
 قالدی زیرا آنده مسطور اولان احادیث صحیحه طرق عدیده و اساسا ند مختلفه ایله وارد
 اولوب رجال حجاز و عراق و شامک احوالی و ناسک آنلر حفسده اولان اختلافاتی احاطه
 وجهله بیلک لازم کلور و کذلک بوندن اقدم ذکر اولندیغی وجهله بخاری جامع صحیحی
 ابواب فقه اوزره ترتیب ایتمکله بر حدیثی بر بایده ذکر ایدوب بعده دیگر بحثه متعلق اولان
 بایده دخی بینه اول حدیثی ایراد ایدر و بر حدیث بوضورتله متضمن اولدیغی معانی مختلفه
 فقهیه حسبیه ابواب هدیده ده مکرر اولوب کیدر بوضورتله هر حدیثک ذکر
 اولندیغی بایه مناسبتی و اول حدیث ایله اول بایده اولان حکم شرعی نیک کیفیت شوتی
 بیلک اقتضا ایدوب بودخی مسائل فقهیه ده تدقیق انظار و تعمیق افکار ایتمکله
 توقف ایدر فعلی هذا اول کسه که صحیح بخاری بی شرح و تخریصه به تصدی ایدوب ده
 بورالری احاطه و استیعاب ایتمه حقیله کتاب بخاری بی شرح ایتمش اوله منته کم ابن بطال
 و ابن مهلب و ابن تین و انلرک امثالی شارحلر بو وجهله شرحه تصدی ایتمش اریسه ده
 لایق وجهله شرح ایده ممشلردر شیوخ و اساسا تده من اولان یک چوق علمای اعلامدن
 ایشتدم کسه کتاب بخاری نیک شرحی حالا بوا تمک اوزرنده بورج قالمشدر دیوب
 علمای امتدن بر کسه بخاری نیک مرادی اوزره کتبی شرح ایده ممش اولدیغنه
 اشارت ایدر لردی

اشارت ایدر لردی
 * للمترجم * اکثر نسخه لده کلام بوقدر اولوب بحث بوراده نهایت بولمشدر انجق
 بعض نسخه لده دخی مسائل فقهیه ده تدقیق انظار و تعمیق افکار ایتمکله توقف ایدر
 دینلر کدنصکره اری برده برطاقم بحثلر واقع اولمشدر که عینیه بر وجه آتی ترجمه سی
 ایراد اولنور * تم کلام المترجم *

چوق کره ایسه عنوان باب ایله بایک متضمن اولدیغی حدیثلر بییننده مناسبت خفی اولغله
 شرح و بیاننده ناسک کلامی متمد و مضطرب اولدی نته کم کتاب قتن ده درج ایتمدیکی ابوابدن
 * باب یخرب الکعبه ذوالسویقین من الحبشه * عنوانیه ذکر ایتمدیکی بایده واقع اولان
 مناسبت خفیه کی که باب مذ کوری آخر زمانده طائفه حبشیدن ایکی ساقلری اینجه کسه نیک
 بیت شریفی تخریب ایتمی ایچون عقد و ایراد ایتمکدن صکره * واذ جعلنا الیت
 مثابه للناس وامننا * آیت کریمه سنی ذکر ایلوب اندن غیر برشی زیاده ایتمدیکی
 جهندن عنوان باب ایله آیت کریمه میاننده مناسبتک وجهی ناسه خفی اولوب توجیهی
 استصعاب ایتمدیلمر و بعضیلر دیدیلر که مصنف هر بابی عنوان مخصوص ایله صحائف
 تسویه درج و نحریر ایتد کدنصکره هر بایده ظفریاب اوله ییلدیکی احادیث
 صحیحه بی کتب و تسطیر ایدوب اتمام و استیفا ایتمدن مقدم وفات ایتمکله کتاب
 بخاری مسوده ده مسطور اولدیغی اوزره روایت اولغنین بعض مواضعده خلل
 قالمشدر

للمترجم * اشبو کتب خسه علمای مشرق و مغرب پسنده مشهور و معتد اولوب احکام شرعیه احتجاج و استدلاله صالح اولان اشبو کتب خسه در دیو بعض علمای حدیثدن منقولدر انجق مشهور اولان سنن ابن ماجه دخی سنن ثلثه یه ملحق اولوب امهات کتب حدیث کتب سته در که صحیح بخاری و صحیح مسلم ایله سنن ابوداؤد و سنن ترمذی و سنن نسائی و سنن ابن ماجه در بومقامده نسخه ر مختلف اولوب اکثرنده بوجه سابق امهات کتب حدیث کتب خسه در دیو واقع اولمشدر و بعض نسخه زده دخی مشهور و متعارف موافق اوله رق کتب خسه یرنده کتب سته واقع اولمشدر و العلم عند الله * تم کلام المترجم *

اشبو کتب خسه یه مسند ابو داؤد طیالهی و مسند یزاز و مسند عبدالرحمن بن حید و مسند دارمی و مسند ابی یعلی الموصلی و مسند امام احمد بن حنبل ایله انلرک امشالی مسانید آخری علاوه اولمشدر انجق آنلرده مجرد اصحاب کرامدن منقول اولان احادیث مسنده نک ذکر ی قصد اولنوب احکام شرعیه ده آنلرله استدلال مطلوب دکلدر دیو ابو عمرو بن الصلاح دن نقل اولندی لکن امام احمدک اصحابندن مر ویدر که امام احمد کاب مسندی بزه قرائت ایدوب بوکابی یدبوز الی بیک حدیثدن تنقیح و انتخاب ایندم اول حدیث که مسلمین آنده اختلاف ایدوبده کابده بولنیه احتجاج و استدلاله صالح دکلدر دیدی دیو نقل ایندی بولر بو کلام امام احمدک مسندنده مندرج اولان جمع احادیث ایله استدلالک صحنه دلالت ایدوب ابو عمرو بن الصلاح ک قولنه مخالفدر نته کیم امام احمدک مناقبی حفته ابن جوزینک تالیف ایندیکی کابده مذکوردر

معلوم اوله که بو عصرده حدیث تخریج ایتک طریق منقطع اولوب ائمه متقدمینک ضبط و تحریر ایندیکی احادیثدن فضله اوله رق بر حدیث بولوب چیقارمغه بول قالمشدر زیرا عادت ایدر که بونجه ائمه متقدمین و اسلاف محدثینک عصر لر ی متلاحق و کند بیری ضبط احادیث و آنارده درجه کفایه ده اولد قنبری حالده کمال جهد لر ی متحقق ایکن سنن و آناردن بر شبنی قصدا یا سهوا ترک و یا خود غفلت ایدوبده متأخرین کاظفر بوله رق نقل و تخریج ایدو بیملری عقلا بعید و طاده محالدر بلکه شمعی سلسله سندات مبدادن منتهایه وار بجه ضبط و احکام و جهله متصل اولمق ایچون رجال عصرک همت و عنایتلری امهات مکتوبه بی تصحیح و مؤلف لر دن نقل و روایت ایله ضبط ایتکه و مؤلف لر ی نه ایصال و اسناد لر ی کیفیتنی فن اصول حدیثده مبین اولان قواعد و اصوله تطبیق ایله جهت اسناد لر ی نه دقت و اهتمام ایلمکه محصر در و بوبابده امهات سنن اولان کتب خسه مذکور ه نک ضبط و تصحیحنه خصر همت اولنوب سائر کتب احادیثه تعرضلری نادر در

للمترجم * سابقا بیان ایتدی کمز و جهله سنن ابن ماجه دخی سنن ثلثه عداننده اوله رق علمای حدیث آنک دخی تصحیح و روایتنه عنایت و اهتمام ایدوب سنن ثلثه کچی آنک اوزرینه دخی شرح لر یاز مشلدر * تم کلام المترجم *

صدر اول و مبادی اسلامه نقل صرف اولوب رأی و قیاسه هنوز تعمق اولنماش اولدیغندن اسلافی محدثین مورد وحی و رسالتدن فیضان ایدن رشحات احادیث و آثاری ضبط ایله صحیحینی تحری ایدرک ا کمال ادله دین ایلدیلر و امام مالک حضرتلری طریق بحجاز اوزره کاب موطنی تألیف ایدوب معاصرین و اصحابک توطو و اتفاق ایش اولدقلری احادیث صحیحیه دن احکام شرهیه په دائر اولنلری آنده درج ایله ابواب فقه اوزره ترتیب ایلدی امام مالکدن صکره حفاظ حدیث اهل بحجاز و عراق ایله سائر محدثین میاننده مضبوط اولان طرق و اسانید مختلفه تک ضبط و معرفتسه عزم و اهتمام ایدوب بعض احادیثه طرق مذکوره مجتمع و متحد اولور سه ده چوق کره دخی بر حدیثک اسنادی طرق مختلفه و ذوات متعدده دن کلور و بعضا دخی حدیث واحد احکام شرهیه دن بر قاج حکمه دلالت ایدوب مشتمل اولدیغنی معانی فقهیه تک اختلافی حسبیه متن واحد ابواب فقهیه متکرر اولور اولوق تکرر نقل و روایت حدیث کیفیتی اشته بو وجهله جاری اوله کلوب قرون ثلثه منقضی اولدقدن صکره عصر نده امام محدثین اولان محمدین اسماعیل بخاری حضرتلری ظهور ایتدکده دائره روایتی توسیع ایدوب طریقت بحازیه و عراقیه و شامیه بی جمع ایدرک احادیثی جامع صحیحینده بوجه مشروح ابواب فقه اوزره ترتیب ایلدی و اهل بحجاز و عراق و شامک اتفاق ایتدکلری احادیثه اعتماد ایدوب اختلاف ایتدکلری ترک ایلدی و اشارت ایتدیکمز وجه اوزره احادیث بخاری تک بعضیهی مشتمل اولدیغنی معانی فقهیه تک اختلافی حسبیه ابواب حدیده ده مکرره کر اولمشدر حتی کاب بخاری طقوز بیک ایکوز حدیثی مشتمل اولوب انردن اوج بیکی مکرر در دیرل و طرق اسانیدی نفریق ایدوب مکرر اولان حدیثلری هر بایده بر طریق مخصوص ایله ذکر ایتشدر بعده امام مسلم بن حجاج القشیری ظهور ایدوب مسند صحیحینی جمع و تألیف ایتدکده اودخی کابی ابواب فقه اوزره ترتیب ایتدی و صحیحی متفق علیها اولان احادیثی جمع و انتخاب ایتدکده امام بخاری په اتباع ایلدی لیکن مکرراتی حذف ایتدی و طرق و اسانیدی جمع ایلدی مع ذلک امام بخاری ایله امام مسلمک کابلری احادیث صحیحیه تک جمله سنی احاطه و استیعاب ایتوب آلدرده اولیان احادیث صحیحیه بی دخی صکره بعض اعلام محدثین ضبط ایتدیلر صکره ابوداود سجستانی و ابو عبسای ترمذی و عبدالرحمن نسائی کلوب احکام فقهیه په مأخذ اولوق اوزره کندیلرینه منسوب اولان کتب ثلثه مشهوره بی تألیف ایدرک شخینک طریقلردن دهها وسعتلی بر طریق آچدیلر که شروط بخاری و مساله قصر ایتوب شروط لازمه سنده اکثریت بولنسان احادیثک ضبطنی قصد ایدرک کرک رتبه عالیه ده بولنسان احادیث صحیحیه بی و کرک بورتبه دن دون اولان احادیث حسنه و سائر بی ذکر ایتدیلر اشته ملت اسلامده مشهور اولان مسندلر صحیحین مذکورین ایله اشبوسنن ثلثه در و بو کتب خسه امهات کتب احادیثدر و سائر کتب احادیث بولنک تختنده مندرج و بولره راجعدر

یا خود کتب احادیث بن برینی نقل و روایت ایتمکه اذن و اجازت و یرمی ایله اولوب بو صورتلر
دخی بر برینه نسبتله رتبه جه متفاوت اوله رق رد و قبوللرنده اهل حدیث بحث و اختلاف
ایتملر در بوندنصرکه متون حدیثده واقع اولان لفظ غریب یا مشکل و یا خود تصحیف
یا مفترق و مختلف کبی الفاظه دار اولان مباحثی دخی اسانید و القاب بختنه ضم
و تزییل ایتدیلر

اشته اهل حدیثک اکثر مباحثی بو اصول و اصطلاحاته دار اولوب جمله سی فن اصول
حدیثده میندر و چوق کرده نامح و منسوخ بحثی بالا فرافز فن مستقل قیلنور
و کذا حدیث غریب دخی بعضا بو وجهله فن مستقل اعتبار اولنور که مخصوصا کا
دار دخی پک چوق کتب مشهوره وارد
صکره مؤتلف و مختلف دخی بویله افراز اولنش اولوب آنره دار دخی تألیفات
مستقله وارد

و علی العموم علم اصول حدیثه دار پک چوق کتابلر تألیف اولنش اولوب کبار ائمه سندن
بری ابو عبد الله حاکم نینسا بوریدر که علم حدیثده تألیفاتی مشهوره و ابتداء علم اصول
حدیثی تهذیب و ابواب و فصول اوزره ترتیب ایدن اودر اندنصرکه محدثین متاخرین
دخی بوفنده کتب نافعہ تألیف ایدوب انلرون کز زیاده مشهور اولان اوائل مائه سابعه
رجالندن ابو عمر و بن الصلاح کتایدن بعده کبار محدثینندن شارح صحیح مسلم امام
محی الدین النووی بو بولده ابو عمرو و یرو اولوب تصانیف مفیده تألیف ایتملدر
فن مذکور صاحب شریعتدن منقول اولان سنن و آثارک حفظ و ضبطنه وسیله اولان
قوانینی جامع اولوب احادیث نبویه تک قبول و ردینه محک و معیار اولغین شریف الغایه
ولطیف القائده برفندر

معلوم اوله که حدیث و سنت فخر عالم صلی الله علیه و سلم افندیمین حضرتلرینک قولی یا فعلی
و یا خود تقریری یعنی بر سوز سوبلنور یا خود برایش ایشلنور کن کوروب و طوبیو بد
برشی دیمه سی شغلرندن عبارت اوله رق قرآن کریمی مبین و شریعت مطهره بی مکمل
اولغله سنن و احادیثک ضبطی واجب اولدیغندن ائمه دین بالاتفاق بو بولده تشمیر ساق
ایتدیلر و عصر سلفده که زمان صحابه و تابعیندر حدیث شریف روایت ایدنلر کندی
بلده لرنده معلوم و معروف ذاتلر اولوب بعضیلری حجازده و بعضیلری بلاد عراقدن
بصره و کوفهده و بعضیلری شام و مصرده ایدیلر و جمله سی عصر لرنده محدثلرکله
معروف و مشهور ایدیلر و ایچلرندن اهل حجاز راویلرک عدالت و ضبطلرینه دار اولان
شروط نقلده زیاده دقت و اهتمام ایتدکلرندن و حاللری مجهول اولان راویلرک
روایتلرینی قبولدن اجتناب ایلدکلرندن انلرک طریق سائرلرندن اعلی و اقوادر
و بعد السلف طریقت حجازیه تک سند و معتمدی مدینه منوره امامی اولان امام مالک
حضرتلری و آندنصرکه الک اصحابیدر که امام شافعی حضرتلری و انک امثالی اولوب
اندنصرکه دخی امام احمد بن حنبل حضرتلری ایله انک امثالی ائمه حدیثدر و علم شریعت

* المترجم * آیات قرآنیہ بہ مخصوص اولیٰ اوزرہ ناسخ و منسوخ فتنہ دائر
 متعدد کتابر تالیف اولمشدر از جملہ شیخ ابوالقاسم بن ہبہ اللہ بن سلامہ
 ابن نصر بن علی المفسر نام ذاتک بوفندن بر صکوزل کتابی وارد کہ کتاب مرقومی
 کندوسندن شیخ ابو محمد رزق اللہ بن عبد الوہاب بن عبد العزیز بن الحرث التیمی واندن
 امام شیخ الاسلام ابوالکرم المبارک بن الحسین بن احمد الشہرزوری واندن دخی
 بشیوز الشمس اوج سنہ سی رمضانک برندہ شیخ الاسلام رضی اللہ عنہ ابوطاہر ابراہیم
 ابن محمد بن ابراہیم بن مہران رحمۃ اللہ علیہ قرائت وروایت ابیشدر لکن مؤلف ابن
 خلدون بو کتابرہ مطلع اولدیغندن آیات کریمہ نک ناسخ و منسوخی ایچون بر فن مستقل
 تدوین اولندی دیشدر * تم کلام المترجم *

علوم حدیثدن بریدہ سلسلہ اسانیدی وروایتک طبقاتی و سائر احوالی بتمک ایچون ائمہ
 حدیثک وضع ایتدکری اصول و قوانیندر کہ انسکلہ احادیث شریفندن شریطنی مستجمع
 و مستکمل اولوبدہ واجب العمل اولتری ییلنور زیر حدیث شریفہ عملک و حو بی ایجق
 اول حدیثک رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلمدن صادر اولمش اولدیغنه ظن غالب حاصل
 اولغہ موقوف اولدیغندن بو ظن غالبی حاصل ایدہ جک شی ہرنہ ایسہ انی تحصیل ایتک
 مجتہدک اوزرینہ واجب اولور بو ایسہ راویلرک صلاح وعدالتلرینسہ وسہو و غفلتدن
 بر ایشلرینہ اعلام دین اولان عدول امت و عظامی ملت شہادت ایدوبدہ نقل وروایتلرینہ
 وثوق و اعتماد کلککلہ اولہ ییلور و بو بادیہ روات و محدثینک بر برینہ نسبتلہ مرتبہ لری
 متفاوت اولوب انلری تعیین و بر برندن تمیز و ترتیب ایتک لازم کلور و کذلک احادیثک
 اسانیدندہ دخی تفاوت بولنور شویلہ کہ بعضا سندات مبدأ دن منتهایہ قدر متصل اولور
 و بعضا دخی راویلرک بعضیسی طی اولنہ رق ار ایدہ سلسلہ اسناد منقطع اولور و بعض
 سندات مورث ضعف اولان سبیلردن سالم اولوب بعضیسنندہ دخی سبب ضعف بولنور
 اشته ائمہ حدیث بو مراتب معینہ و انواع مرتبہ دن ہر برینی براسمہ تسمیہ ایدرک صحیح
 و حسن و ضعیف و متصل و منقطع و مرسل و معضل و شاذ و غریب و موقوف کبی
 برطاقم القاب و اصطلاحات وضع ایدوب ہر برینی باب بابتبیر و تفصیل ایلدیلر و ائمہ
 حدیث عندندہ حدیث مقبولک اعلای مراتبی صحیح و بعدہ حسن اولوب اشاغی درجہدہ
 بولنان حدیث ضعیفدر کہ اول دخی مرسل و منقطع و معضل و مشکل و معطل و شاذ
 و غریب و منکرہ شامل اولور و ائمہ حدیث بعض احادیثک رد و قبولندہ اختلاف
 ایتدکری مثلہو بعض احادیث صحیحہ نک حدیث صحیح اولسندہ دخی اختلاف ایدرلر
 مثلا بر حدیثک قبولندہ اتفاق ایتدکد نصکرہ اول حدیث بعضیلرینک عندندہ صحیح
 و بعضیلرینک عندندہ حسن اولور و بوندن صکرہ طریق اخذ و تلقیدن بحث اولنور
 شویلہ کہ محدثینک بر برندن نقل وروایتلری راویتک شیخندن استماع ایتیمی یا وقومسی
 یا خود باز مسی یا خود شیخی کندنی نسخہ سنی یا خود کندنی نسخہ سیلہ مقابلہ اولمش
 بر نسخہ صحیحہ بی راوی بہ و پروبدہ اشته بوندہ اولان احادیثی بندن روایت ایتدیمی

عرب ایچنده بولسان اهل تورات دخی عرب کبی بدوی اوله رق برشی بیلوب انجق اهل کابک عوامنک بیلدیکنی بیلورلایدی و آنلرک اکثری حیرقیبله سندن یهود دینله متدین اولنلرایدی صکره وقتا که اسلام ایله مشرف اولدیلا ایسه لازم الاحتیاط اولان احکام شرعیه ده شرع شریف محمدی په اسناده منحصر اولوب انجق ابتدای خلقت عالمه داترا اولان خبرلرده و ملاحم و غزواته متعلق حکایاتده و بونلرک امثالی واجب الاحتیاط اولیان مواده اسکمی بیلد کلری اوزره قالدیلر و بونلرکعب الاحبار و وهب بن منبه و عبدالله بن سلام و آنلرک امثالی اصحاب کرامدر که بویله احکام شرعیه دن خارج اولان ماده لرده آنلردن منقول اولان روایات و حکایات بالذات یا خود بالواسطه روایت صحیحه ایله افتدین علیه السلامه اسناد و ایصال اولمیه رق یالکن آنلردن منقول اولان اخبار موقوفه قبیلندن اولدیغی حالده بونمنقولات ایله تفسیرل طولدی و بو اخبار منقوله احکام شرعیه په طوقنور و صحیح اولدیغی تقدیرجه موجب عمل اولور و اولدیغی صورتده برعملک ترکم ایجاب ایدر مواد شرعیه دن اولماق حسببله ابتداری بونلرک صحت و عدم صحتی تشبیه و تحری اولمندی مفسرین دخی بویله اخبار موقوفه په دقت ایتمه رک مسامحه ایدوب آنلرله کتب تفسیری طولدر دیلر بونلرک اصلی ایسه بروجه مشروح بادیده ساکن اولوب داعیه تحقیق و تدقیق ایله مشغول اولیان و نقل ایتدکلری اخبارک حقیقتی بیلین اهل تورا تندر لکن شرف اسلام ایله تشر فلرندن صکره دین و منبجه درکار اولان علوم مقام و رتبه لرندن طولای صیت و شهرت لری و ناس ایچنده قدر و حیثیت لری اولدیغندن احکام شرعیه په متعلق اولیان مواده دخی آنلردن منقول اولان اخبار اول وقت همان اوله جه قبول اولنویومش صکره وقتا که ناس داعیه تحقیق و تدقیقه رجوع ایتدیسه مغربده متأخریندن ابو محمد بن عطیه کلوب بوتفا سیرک کلپسی تلخیص و تنفیج ایتدی و صخته اقرب اولان روایاتی تحری و انتخاب ایدرک مغرب و اندلس اهل البسی پینده مشهور و متداول اولان تفسیر شریف و کتاب لطیفی تألیف ایتدی بویولده امام قرطبی دخی الکر اثرینه کیدرک وجه مزبور و اسلوب مسطور اوزره برتفسیر تصنیف ایتدی که مشرقده مشهوردر

تفسیرک صنف ثانیسی فن لغتی و مقتضای حاله کوره تأدیبه معناده کیفیت بلاغتی متضمن اوله رق علوم لسانیه په راجع اولور لکن بو صنف تفسیرلر دخی بتون بتون صنف اولدن خالی اوله رق یازلیوب بلکه صنف اول ایله مزج اولنوب ایکی صنفی دخی جامع اوله رق یازیلور زیرا مقصود بالذات اولان صنف اول اولوب صنف ثانی علوم عربیه کتب و تدوین اولندقدن صکره ظهور ایتددر فی الواقع بعض تفسیرلرده صنف ثانی په تعرض دهسا غالب اولور لکن بتون بتون صنف اولدن خالی اولمز بویولده یعنی صنف ثانی اوزره یازیلان تفسیرلرک احسنی خوارزم عراق اهل البسندن زمخشرینک کتاب کشافیدر

* المترجم * خوارزم عراق عباره سی غلطات ناسخیندن اولمق کرکدر زیرا عراق

بیور بلنجہ ذوق بلاغچہ آلت طرفندہ بونعمت جلیله به تشکرا اعلای کلمه الله ایچون شوبله ایتک و بویله غزایه کیتک کرکسین یوللو امر الهی صدوری وهله اولاده وارد خاطر اولدیغی حالده ﴿ فسیح بحمد ربک واستغفره ﴾ دیوجانب حقسه انا به وتوجه ایله فرمان الهی صادر اولنجہ مائده تبلیغاتک صوکی اولوب صدرنشین دیوان خاتمت علیه اکل التحیه افندیمز حضرتلرینک شهدا به بقای بی نوش ایده جک زمانی وبساط نبوتک بومحفل فنادن دوشیریلوب قالدیر یله جق آواتی تقرب ایتمش اولدیغی ذائقه بلاغته حس واستفاده اولنه ییلور ﴿ تم کلام المترجم ﴾

بونک امثالی مقتضای حاله اصحاب کرام واقف اولورلردی و بو کیفیت اصحاب کرامدن نقل و روایت اولنه رق تابعین بیننده دخی متداول اولدی و آنلردن دخی تبع تابعین اخذ وتلق ایدوب متصل ومسلسل اوله رق صدر اول ایله سلف صالحین بیننده نقل و روایت اولنه کلدی ومعانی قرآنیه قرنا بعد قرن افواه رجالدن اخذ وتعلم اولمندن خالی اولدی صکره علوم و معارف صدوردن سطورده نقل و اخراج اولنه رق تدوین کتبه مباشرت اولندقدہ بونلرک دخی چوغنی صحائف تألیفاتہ درج اولندی واصحاب کرام ایله تابعیندن وارد اولان اثرلر بو تألیفاتده تسطیر قلنددی وسلسله اسناد امام طبری وامام واقدی ایله انلرک امثالی مفسرین عظامه منتهی اولوب آنلردخی بو آثار وروایاتدن یازه بیلد کلری قدر یاز دیلر صکره علوم لسان عربی دخی صنایع قبیلدن اوله رق مفردات الفضاظک وضعنی بیلک ایچون لغت واحکام اعرابی بله مک ایچون نحو و ترکیبده بلاغتی اکلامق ایچون بیان فنلری ترتیب اوانوب بوفنلره دائر نیجه کابلر تدوین اولندی مقدملری ایسه بوهلر عربیه ملکه لسانیه اوله رق آنلری بیلک ایچون نقله و کتبه مراجعت ایتکه محتاج اولمزلر ایدی لکن صکره بوملکه منسی و ضایع اولدیغندن کتب لسانیه دن اوکر نیلور اولدی وقران کریم دخی عربک لسانی وانلرک اصول بلاغتی اوزره اولدیغندن تفسیرلرده دخی بوفنلره محتاج اولندی

بو جهته تفسیر ایکی صنف اولدی صنف اولی سلفدن منقول اولان آثاره مستند اولان تفسیر تقلیدرکه ناسخ ومنسوخ و آیاتک اسباب نزولیه معانی مقصوده سنی بیلکدن عبارت اولوب بونلرک کلپسی صحابه و تابعیندن نقل وروایته متوقفدر بو باده طبری وواقدی و ثعالبی وانلرک امثالی ائمه متقدمین جیع آناری جمع واحاطه وجهله فن تفسیردن کابلر تدوین ایتدیلر لکن انلرک تألیقاتی و تألیفاتنده اولان منقولاتی قوی وضعیف ومقبول ومردودی مشتملدر بونک سببی اولدرکه طائفه عرب ابتدای حاللرنده اهل علم وکتاب اولوب بدویت وامیلکلری غالب ایدی انسان ایسه اسباب مکوناتی وابتدای خلقت عالمی واسرار موجوداتی بیلکسه بالطبع میال اوله رق عربلر دخی بونلردن برینی بیلک استدلکرنده کندوردن اول اهل کتاب اولان ملتله سؤال ایدوب آنلردن اوکر نورلر ایدی آنلردخی طائفه یهود ایله آنلره تابع ملت نصارادن اولان اهل تورات ایدی اول وقت

وامثال سائرہ سی کپی و بونلرک بوصورتہ یازلمش اولمترینک سر و سبیری صنعت
خط بچندہ مرور ایلدی و چونکہ مصاحف شریفہ نیک بعض اشکال حرفیہ سی
بویله فن خط قواعدینہ مغایر و مخالف کلدیسہ انلری حصر و ضبط ایتمکہ محتاج
اولمغله ناس علوم سائرہ بی تألیف و تدوین ایتدکری ائساده فن رسم قرآنہ دائردخی
کابلر یازدیلمر تا کہ جانب غربدہ نوبت ریاست قرا ابو عمر ودانی یه کلنجہ مومی الیه بوفندہ
خیلی کابلر تألیف ایتدی الک مشهوری کتاب مقنعدر کہ ناس آنی اخذ و قبول ایدوب تعلیم
و تعلمنہ رغبت ایتدیلمر و ابو القاسم شاطبی دخی راقافیہ سندہ اولان قصیدہ سندہ آنی
نظم ایتدی صکرہ بشقہ کلمات و حر و فک شکل و رسمندہ دخی اختلافلر
چوغالہرق آنلری دخی مجاهدک کولہلزدن و ابو عمر و داینسک شاگرداندن اولوب
ابو عمر وک معلوماتی حامل و آثار و تألیفاتنی ناقلا اولمغله مشہور و معروف اولان
ابوداود سلیمان بن نجیح کندی تألیفاتندہ ذکر ایتدی اندن صکرہ دہا بشقہ
اختلافلر دخی نقل اولمغله دیار مغربدہ علمای متأخریندن خراز نام مؤلف بحر رجزدن
پردیکر قصیدہ نظم ایدوب اندہ کتاب مقنعدہ اولیمان نجیح مخالفت ذکر ایتدی و ہر برنی
راویلرینہ اسنادیلہ اثبات ایتدی و بوقصیدہ دیار مغربدہ اشہار بولوب ناس الک
اوزرینہ اقتصار ایتمکہ اشبو فن رسمدہ ابوداود ایلہ ابو عمر وک و شاطینک کابلرینی
ترک ایتدیلمر

✽ علوم قرآنیہ دن علم تفسیر ✽

معلوم اولہ کہ قرآن کریم طائفہ عربک لغتی وانلرک اسالیب بلاغتی اوزرہ نازل اولمش
اولدیغندن قوم عربک ہر بریسی آنی اکر و الفاظ مفردہ و تراکیب بلیغہ سنک
معانی لطیفہ سنی ییلور ایدی و قرآن کریم دخی ایجاب و موقعنہ کورہ توحید باری بی
وفرائض دینہ بی بیان ایچون جملہ جملہ و آیت آیت نازل اولوردی و آیات قرآنیہ نیک
بعضیسی عقاید دینہ یه متعلق اولدیغنی کپی بعضیسی دخی اعمال مکلفینہ دائر اولوب
بعضیسی مقدم و بعضیسی مؤخر نازل اولہرق بعضیا مؤخر نازل اولان مقدم
نازل اولانی ناسخ اولور ✽ و تبیین للناس ما نزل الیہم ✽ آیت کریمہ سی مفادنجہ
رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم حضرتلری دخی آنی بیان ییلور ایدی شویله کہ
خیر الانام علیہ السلام افندیمن مجمل اولان آیات کریمہ بی شرح و بیان و ناسخی منسوخدن
تمیز ایدوب اول وجهلہ اصحابنہ ییلدیلمر آنلردخی بللرلر آیات کریمہ نیک اسباب نزولنی
و مقتضیات احوالی دخی فی سعادتدن منقول اولدیغنی و جملہ ییلور ایدی نتہ کیم
✽ اذا جاء نصر اللہ و الفتح ✽ سورہ سی نازل اولنجہ رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم
حضرتلرینک ملاء اعلائی علیہنہ ارتحال بیورہ جقلرینہ اشارت اولدیغنی ییلمش ایدی
لمترجم ✽ آیت مد کورہ بی ابن عباس رضی اللہ عنہ حضرتلری کوش ایدنجہ
بوآیت کریمہ فخر عالم افندیمنک ارتحال دار بقایورہ جقلرینہ اشارتدر دیو بیورہ شلر
وفی الواقع ✽ اذا جاء نصر اللہ و الفتح و رأیت الناس یدخلون فی دین اللہ افواجا ✽

بومخالفتری طرق روایتده اولغسله ذات قرآنك متواتر اولسنه طوقور برشی دکلدیر
 واکثر ناس بومذهبی ردایله طرق مذکورده نك متواتر اولسنه ذاهب اولدیلر اما سائر
 علما مد و تسهیل کبی ادای حروفك غیری اولان طرفك متواتر اولسنه قائل اولوب سمع ایله
 کیفیت ادا معلوم و مضبوط اوله مبه جفتدن طرق ادا متواتر دکلدیر دیدیلر صحیح
 اولان مذهب دخی بودر و قرا و حفاظ بوقرآت و روایاتی قرنا بعد قرن و خلفا عن سلف
 نقل ایله نداولدن خالی اولدیلر تا اول وقتدك که علوم صدوردن سطورده نقل ایله
 هر فندن کابلر تدوین اولئدقدده علم قرآت دخی فن مستقل و تعلیمی دخی برصناعت طلبه
 مستقله اولدی و بوفنی ناس کرک مشرقده و کرک اندلسده قرنا بعد قرن و خلفا عن سلف
 بکدیکره نقل ایله کلدیلر تا اول زمانه دك که اندلسك جانب شرق سنده عامر بین کوله لرندن
 مجاهد ظهور ایتدی مومی ایله افندیسی اولان منصور بن ابی عامر فن قرآت تحصیل
 ایچون زیاده اقدام ایتدردیکندن و امر تعلیمی و کندی حضورنده ائمه قرآنه عرض ایله
 احتیاتی خصوصنده بذل جهد ایتدیکندن او دخی بوفنه زیاده اعتنا ایدردی
 بوسیدن بوفنده انک حظ و نصیبی و افر اولدی اندن صکره مجاهد دایله جزائر شرقیه
 امیری اولنجده کندوسی علم قرآنده امام اولد قدن بشقه هلی العموم جیسع علومه
 و علی الخصوص بوفنه زیاده دقت و اهتمامی اولوق ملاسه سیله قلمر و ایالتنده فن قرآت
 زیاده شهرت و رواج بولدی حتی عهد امارتنده امام ابو عمرو دانی ظهور ایدوب فن
 قرآنده درجه قصوابه بالغ اولدی و بوفنده سائرینه فائق اوله رق سند و ماخذ اتخاذا
 اولندی و بوفنه دائرک چوق کابلر تالیف ایتدی و ناس دخی آنلری او قومغه دوشدی
 و انلرک ایچندن دخی کاب تنسیره زیاده اعتماد و اعتنا ایتدیله اندن صکره چوق یکمک مزین
 شاطبه اهال بسندن ابوالقاسم بن فیره ظهور ایدوب ابو عمروك تالیف ایتیش اولدیغی
 کابلری تنقیح و تلخیص ایتکله جله سنی حالا بین القرا حرز الامانی اسمیله موسوم
 و معروف اولان قصیده سننده نظم ایتدی که منظوم اولسی حسبیه حفظی قولای
 اولسون و قصد ایتیش اولدیغی طریق اختصار دخی قولایلقه حصوله کلسون دیو
 قصیده مذکورده اسماء قرابی ابجد حروفیه رمز و ایما صورتنده طرز عجیب و اسلوب
 غریب اوزره ترتیب ایلدی و بوجهته جیسع قواعد فنی کوزل احاطه و استیعاب
 ایتدی و ناس دخی آنی حفظ ایتکله و اولادینه او قودرمغه مباشرت و اهتمام ایتدی و کرک
 مغرب و کرک اندلس ممالککننده حال بومنوال اوزره جاری اولدی و برارالق فن قرآنه
 فن رسم دخی علاوه اولندی (فن رسم) مصحف شریفده اولان حروف قرآنیه نك
 رسوم و اشکال خطیه سنی ییلدیرن برفندر زیرا مصحف شریفده ک چوق حرفلر فن
 خط قاعده سنه مفا بر رسم و کتب اولمشدر نته کم بایدلفظنده بریا زیاده سیله باید ولائجه ایله
 ولا وضعوا لفظلری الف ایله لاد بجه ولا اوضعوها و جزا و الظالمین نظم جلیسنده
 و او علاوه سیله یازدیغی و بریده الف اسقاط اولنوب دیگر یرده اثبات اولندیغی وها
 شکلنده یازیله کلان تاء کردرک بعض محمله تاء طویل صورتنده رسم و کتب قلند یغی

فن رسم

اهل الكتب ولا تكذبوهم وقولوا امنا بالذي انزل الينا وانزل اليكم والهنا واليهكم واحد
 يعني اهل كتابي تصديقده ايمتك تكذيبه ايمتك و بزرگ بزه و كرك سزه منزل اولانه
 ايناندي و بزم الهمز و سرك الهكز بر در ديكر و افنديمز عليه السلام حضرت نوري حضرت
 عمر رضي الله عنهمك النسخه توراندن پرورفي كورد كده غضب ايتديلر حتى آثار غضب
 جبين انور زنده ظاهر و نمايان اولدي صكره بيورديلر كه (الم آتكم بها يا ضياء نقيه والله
 لو كان موسى حيا ما وسعه الاتباعي) يعني تورانك برينه بن سزه شك و شبهه دن عاري شرع
 ميبن كتورمدمي والله اكرم موسى عليه السلام بر حيات اولدي بكا اتباعدن بشقه
 چاره سي اولزدي

بوندن صكره معلوم اوله كه بو علوم نقليه وقتيله پك زياده ايلر و ليوب اسلاف اول درجه به
 بالغ اولديلر كه غيري انك ايلر و سنه وارلر و علوم مذ كوره فن فن ترتيب و اصطلاحاتي
 تهذيب اولتوب پك كوزل كتابلر تاليف اولمشدر و هر فنك صورت تعليمي افاده و بيان
 ايده جك اصول و اصطلاحات مخصوصه سي اولوب مشرق و مغربده تعليم و تعلم اولتوردن
 اما شمدن ديار مغربك معمر بتي متناقص اولوب معمر بتيك اختلال ايسه فصل
 سابقده بيان ايتديكمز و جهله اساتذه نك و سلسله تعليمك انقراض و انقطاع عني
 مستلزم اولديغندن ديار غربده شمدن علومك رواجي قالميوب منقرض اولمشدر
 اما ديار شرقه جناب حقك تجلبيسي نصلدر بيلم لكن اوراسنك معوريت و مدنيتي زياده
 اولديغندن و وظائف اوقاف ايله طلبه علومك مدار تعبيرلري توسيع اولديغندن
 ظنمه اوراده كرك تعليم علومده و كرك سار صنايع ضروريه و كالميه ده ماهر و اهل
 وار باب استاذلر بولنه رقي آفتاب علم اول آفاقده زوال بوليوب متلا مع الانوار
 اولقي كركدر

علوم قرآنيه دن علم قرائت

قرآن كريم رسول اكرم صلى الله عليه وسلم افنديمز حضرت نرينه منزل اولوب مصحف
 شريفك ابكي جلدن ااره سنده مکتوب اولان كلام اللهدر كه اهل اسلام ايجنده فخر عالم
 عليه السلام افنديمزدن برو قرنا بعد قرن تواتر نقل اولنه كلشدر لكن اصحاب كرام
 رضي الله عنهم اجمعين حضراتي آني بعض الفاظنده و حروفنك كيفيت ادا سنده طرق
 مختلفه اوزره روايت ايدوب صكره لري دخی اولوجهله نقل و روايت اولنه رقي مشتهر
 و بو طرق مختلفه دن نهايت طرق سبعة متمكن و مستقر اولدي كه بو طرق سبعة نك نقلي كيفيت
 ادا سيله بيله حد تواتر بالغ اوله رقي انلري نقل و روايتله كسب شهرت ايتش اولان ائمه
 سبعة به نسبت اولنديلر و بو طرق سبعة قرآنك اصولي قيلندي و اكر چه ده با بعض قرآنلر
 زياده و طرق سبعة به علاوه قيلند يسه ده ائمه قرأت عندنده نقل و روايتجه انلرك قوتي
 سبعة درجه سننده دكلدر و بو قرائت سبع كسب قرائنده ميبندر و بعض ناس انلرك
 متواتر اولينده مخالفت ايدرك طرق مذ كوره كيفيت ادای حر و فدن عبارت اولوب
 كيفيت ادا ايسه ضبط اولنور مواددن اولديغندن متواتر اوله من ديديلر انجوة

واستخراجہ مدار اولان علوم شرعیہ اولوب انجق اشبو علوم شرعیہ دخی ابتدا علوم
عربہ تک یعنی علوم لسان هر ینک تحصیلنی اقتضا ایدر که لسان مذکور بوملت لسانیدر
و قرآن کریم انک اوزرینه نازل اولمشر

و بوعلم نقلیه تک انواعی چوقدر زرا هر عاقل و مکلفه کرک کند و سنک و کرک انبای
جنس تک اوزرینه فرض اولان احکام الهیه بی بیلک واجبدر بوا حکام ایسه نص یا خود
اجماع و یا خود قیاس طریقه کتاب و سندن مأخوذ اولدیغندن اولا کتابک الفاضلندن
بخت لازم کلوب بودخی یا معانی لطیفه سنه و نکات و مزایا سنه دلالتی اعتباریله اولور
و یا خود کتابی امته تبلیغ ایدن بی ذبشاندن نقل و روایت طریقی اولنجی به اسناد
و کتاب کریمک و جوه قرآنده واقع روایتلرده قرائک اختلافاتی بیان ایله اولور اولکبسی
علم تفسیر ایکنجیبسی علم قرآندر و ثانیاً سنتی صاحبنه اسناد و نقل ایدن راولر حقیقه
بخت ایتمک و مقتضای سبیله عمل واجب اوله جق صورتده روایتلرینه وثوق و اعتماد
حاصل اولقی ایچون صدق و هدایتلرینی و سایر حاللری بی بیلک لازم کلور بودخی
علوم حدیثدر

و صکره بوا حکام شرعیه بی اصول دینه و ادله سمعیه دن اخذ و استنباط ایتمک کیفیتنی
بیلدیره جک قواعد مخصوصه لازم کلوب بوندن بخت ایدن فن دخی اصول فقهدر
و بوندن صکره بواستنباطک ثمره سی حاصل اولور که افعال مکلفینه علم و وقوفدن عبارتدر
اکادخی علم فقه دینور

و بونلر اعمال بدینه به متعلق اولان تکالیف شرعیه اولوب برده قلبه متعلق اولان تکالیف
الهییه وارددر که ایمان و ضرورات دینه بی تصدیق ایتمک متعلق اولان احکامدر
انلر دخی ذات و صفات الهیه ده و حشر و جنت و جهنم حقیقه لازم اولان عقاید
ایمانیه بی بیلک و ادله و براهین ایله عقاید مذکور به بی اثبات ایتمکدن عبارتدر
بودخی علم کلامدر

و بوسورتله قرآن و حدیثدن بخت ایتمک دخی علوم لسانیه به موقوف اولدیغندن مذکور
علوم شرعیه دن اول بوعلم لسانیه تک بیلتمسی لازم کلور و بونلرک دخی اصناف
عدیده سی وارددر که اشاعیده بیان و تفصیل اولنه جنی و جهله علم لغت و علم نحو
و علم بیان و علم ادبدر

بوعلم نقلیه تک کلیسی ملت اسلامیه به مخصوصدر و اگرچه هر ملتده بهر حال بونلره
بکزر علوم نقلیه وار ایسه ده انلر علی الاطلاق طرف الهیدن برنجی به نازل اولان شریعتنه
متعلق علوم اولدقلری حیثیتله بونلره مشابه و مجازس اولورلر بوخسه خصوصیتله
ملاحظه اولند یعنی حاده بونلر آنلره مباحین و جهله سنی ناسخدر و بوزم علوم
نقلیه مزدن اقدم اولان جمیع علوم نقلیه متروک و مهجور و انلره نظر ایتمک دخی منهی
و محظوردر بنا علیه قرآن کریمدن غیری کتب منزله به نظر ایتمکدن شرع شریف
نهی ایتدی حتی افندیز علیه الصلوة والسلام حضرتلری بیورمشرلردر که ﴿ لا تصدقوا

منصرف و منتقل اولدی بزشمدی علم و تعلیمک کانی مصر قاهره ده بوله بورز زیر
 برقاچ بیک سنه دنبر و اوراده معهوریت و مدنیت تمتد و محکم اولدیغندن صنایع دخی مشید
 و مستحکم اولدی جله صنایع دن بریسی دخی تعلیم علوم اولغله اودخی برکال
 اولتی لازم کلدی و اوراده صنعت تعلیمک بومر تدر ده ایلروله مسنه امامه سیحه
 سلاطین مصریه اولان یوسف صلاح الدین بن ایوب عصر ندنبر و ایکی بوز سنه قدر
 بعض وقوعات دخی یاردم ایتدی شوبله که امرای ترک سلاطین مصریه تک عبیدی
 یاخود عتقاسی بولند فلرندن مختلف سانی سلطان الور یاخود برارالق اموالی مصادره اولنورده
 اخلاف و اعقابنه برشی قالمز دیو خوف و خشیت اوزره بولند فلری جهته پک چوق
 مدرسه لر و زاویه لر بنا ایدوب انلرک وظائف و معیناته وافی اولتی اوزره برچوق املاک
 و عقار وقف ایدرک نظارت و تولیتی یاخود فضله تماسنی اولاد و اعقابنه شرط ایلدیلر
 مع هذا امرای ترک ذاتا دخی خیری سور و خیرات و حسنه ناه رغبت ایدر ذاتر ایدی
 بوسیدن مصرده اوقاف چوغالدی و دائرة وظائف توسع ایتدی و بوضورتله مدرسه لرک
 وظائف و معیناتی تکثر ایدنجبه هنر و معرفت رواج و قیمت بولدی و ریاض مدارس
 مصریه ده انهار علوم و معارف فائز و جاری اوله رق لبالب علمای متبحر بن ایله
 طولدی بوجهته طلب علم ایچون عراق دن بیله طلبه علوم اورایه سفر و رحلت
 ایدر اولدی

﴿ فصل ﴾

﴿ بوعصرده بلاد تمدنه و واقع اولان علومک انواعی بیاننده در ﴾

معلوم اوله که ناسک تعلیم و تعلم ایده کلدیکی علوم ایکی صنفدر اولکبسی انسانه کوره
 امر طبیعی اولان علوم عقلیه در که انسان کندی فکر یله انلرک تحصیلنه بول بولور
 ایکنجبسی علوم نقلیه وضعیه در که واضعندن اخذ و تعلم ایتمکه متوقف اولور
 صنف اول علوم حکمیه فلسفیه اولوب بولر برطاقم فنون عقلیه در که انسان مجرد فکر یله
 انلره واقف اوله بیلور زیرا انسان یالکنز صاحب فکر اولسی حیثیله صواب و خطایی
 تمیزه مقتدر اوله رق مجرد قوای حسیه سنی اعمال ایله فنون مذکوره تک موضوعات
 و مسائلنی و برهین و ادله سنی و صور تعلیمیه سنی بولوب چیقماره بیلور صنف ثانی
 اصطلاحات وضعیه یه مبنی اولان علوم نقلیه در بوعلموک تحصیلی واضعندن نقلیه
 منوطدر و انلرده عقلک حکم و تصرفنه مجال یوقدر فقط مسائل فرعیه بی اصوله الحاق
 ایده بیلور زیرا بوعالمده پیدر بی ظهور ایتمکده اولان وقوعات جزئیه مجرد واضعک
 وضعیه نقلی کلی تحتده مندرج اوله میوب قیاس طریقله جزئیاتی کلیاته الحاق ایتمکه
 محتاج اولور لکن بوقیاس دخی اول حکمک اصلده ثبوتی ناطق اولان خبردن مأخوذ
 و متفرع اولوب بوخبر ایسه نقل دیمک اولدیغندن قیاس دخی نقلدن متفرع اولسیله
 نقله راجع اولمش اولور
 بوعلموک نقلیه تک اصلی کتاب ایله سنتدن بحث ایدن و احکام شرعیه بی انلردن اخذ

جو دت ملکه و مهارتدن ناشیدر فقط اهالی متمدنه صنایعه کسب ابتدکاری حسن ملکه
 یله متعلی اولدوقده بومعلومات و ملکاتدن خالی اولنر بوحالی انلرک آفرینشده کمال عقلرینه
 و یروب بدویلرک نفس ناطقه لری یارا دیلشده ناقص و قاصر در ظن ایدر لر بو ایسه
 قاعده حکمته منافی و نفس الامرک خلا فیدر زیار بدویلر ایچینده دخی بعض کیمسلر
 بوله یورز که فطری و خلقی اوله رق عقل و فهمک ال اعلی درجه سنده بولنه یورلر
 اما اهل مدینتک ناصیه حائده مشاهده اولسان انوار مزیت و کمال برمنسوال سابق
 رونق صنایع و تعلیم ایله نفس ناطقه لرنده حاصل اولان پرتوزکا و فطانت آثار یدر
 اشته اهل مشرقک تعلیم علوم و صنایعه کعب و قدملری عالی و ملکه و مهارتلی
 راسخ و متین اولوب اهل مغرب ایسه فصل سابقده بیان ابتدیکمز وجهله بدویته دهایقین
 اولدیغندن حقیقت خالندن غافل اولنر اول امرده بونقاسوت کسی بی بر امر فطری ظن
 ایدیلر بو ایسه مقارن صحت اولدیغی مشین اولدی

فصل

علوم و معارفک کثرتی عمران و تمدنی چوق اولان دیارده اولدیغی بیاننده در

بونک سبی بودر که تعایم علوم بروجه مشروح صنایع قبیلندندر بوندن اقدام دخی
 بیان ایتشیدک که بر بلده ده صنایعک کثرتی اول بلده ده اولان معموریتک کثرته کوره اولور
 و معموریت و مدینتک متفرعاتندن اولان ترفه و تنعم خصوصی دخی امر معاش اوزرینه
 زائد بر کیفیت اولدیغندن حصوله کلیسی و ایلروله مسی صنایع و معارفک کمال بولسنه
 متوقف اولوب هر زده توطن و تمدن ایلرولر و داعیه تنعم و تجمل ظهور ایلرسه آکا کوره
 صنایع دخی تکثر ایدر بناء علیه هر نه وقت که برملتک اعمال و اشغالی امر اداره
 و تعبش لرندن فضله قالمورسه امر معاشدن فضله خصائص انسانیه دن اولان علوم و صنایع
 و معارفه اول وقت مائل و منصرف اولورلر و حسب الفطرة قری یا خود بلاد غیر متمدنه
 اها بسندن هر کیم تحصیل علمه راغب و طالب اولورسه چونکه بوندن اقدام بیان ابتدیکمز
 وجهله اهل بدایت ایچینده صنایع بولمندیغندن صنعت تعلیمی کندلی وطن و ملککننده
 بوله میوب صنایع سائر سو داسنده بولنسانلر محله کیدوب اربابندن تحصیل ایدر کلدکاری
 مثللو بودخی علما و فضلائله مملو اولان بلاد جسمه متمدنه یه رحلت ایتکه مجبور اولور
 بو یابده بغداد و قرطبه و قیروان و بصره و کوفه تک حالتندن عبرت آل که صدر اسلامده
 وقتا که بونلرک معموریتی متکثر و مدنی متوفر اولد یسه بلاد مذ کوره ده بحر علوم
 نصل متلاطم اوله رق برچوق علمای متبحرین ظهور ایدوب اصطلاحات تعلیمده و انواع
 علومده تفنن ایلدیلر و مسائل عمیق و فنون دقیقه استنباط و استخراج ایتده ایلرولدیلر
 حتی متقدمینی تکدیلر و متأخرینه تفوق و تقدم ایدیلر صکره وقتا که بلاد مذ کوره تک
 آثار و علایم عمرانی اسکسلدی و ساکن و اها لبسنه قلت کله رک ازدحام و جمعیت انام
 اورالردن چکلدی ایسه بو بساط تمدن انبساط دخی جمیع مشتملات و متفرعات یله
 دوشیریلوب قالدیرلدی و اورالردن علم و تعلیم دخی زائل اولوب سائر بلاد اسلامیه یه

ذاتا اهالی مغرب بدن اعقل وانلرك نفوس ناطقه لری یاره دیلشده مغرب یلردن اكلدر
ظن ایدرلر وکندیله شرق اهالیسی بیننده حقیقت انسانیده تفاوت وارد
اعتقاد ایلرلر بوایسه عوام ناس کلامی اولوب حکیمه مطابق ونفس الامرہ موافق دکلد
ومنطقہ مشرق ایله قطر مغرب بیننده عرضجه حقیقت واحده انسانیده موجب تفاوت
اوله جق درجه اختلاف و تفاوت یوقدر فی الواقع اقلیم اول ایله اقلیم سبع کپی
اقالیم منصرفه ده امزجه ناس دخی منحرف اولدیغندن بونسبت اوزره اهالیسنک نفس
ناطقه لرنده دخی نقصان وانحراف بولنوب انلرله بلاد سائرہ اهالیسی بیننده حقیقت
انسانیده بعض مرتبه تفاوت و اختلاف بولنه ییلور اما اهل مشرق اهل مغربه
فضل و تفوقنک سبب صحیحی انجق مراسم مدنیتدن انسانک عقلنه جلا کلمسی
ونفس ناطقه سننده انوارز کا حاصل اولمسیدر نته کیم صنایع بحثنده بیان ایتدک
وشمدی دخی تفصیل و تحقیق ایدرز شویله که امر معاش وسکنی واموردین وندیاده واعمال
ومعاملات وسائر احوال وعادته اهالی متمدنه نک برطاق آداب واصولی واردر که
کافه خصوصاً نده انلر رعایت ایدرک دستور العمل طوتارلر وجمع حرکات وسکنانده
بونلری اونه طرفنه کچلمز حدود وسنور کپی اعتبار ایدرک ایلروسنه تجاوز ومرور
ایتمزلر مع هذا بوآداب ورسوم قرنا بعد قرن سلفدن خلفه کلان وصیره سیله اوکرنیلان
صنایع قیلندندر جمع صنایع مرتبه ایسه تشخیص ذهن ایتکله نفس ناطقه ده بر اثر
براغور که اول اثر نفس ناطقه به برتعقل جدید وز کای شدید کسب ایتدیره رک انکله
نفس ناطقه بر دیگر صنعتی سهولتله اخذ وقبول ایتکله وعقل دخی علم ومعارفی سرعته
ادراک ایتکله قابل ومستعد اولور ایشندیکمز کوره مصر اهالیسی تعلیم صنایعده طوغریسی
وارلنر ویشلمز درجه ایلرولوبو مثل امر کبلره و بهائندن بعض حیوانات وحشیه به
وقوشلره بعض کله لر و حیوانجه فوق العاده کورونن بعض شیرلر تعلیم ایدرلر مش که
کورلمش شیرلر اولدیغندن تعجب واستغراب اولنور ومغرب اهالیسی بونلری تعلیم ایله
کسب ملکه ایتک شویله طورسون فهم وادراکدن عاجز اولورلر اشته تعلیم علوم
وصنایعده وسائر رسوم مادیده حاصل اولان حسن ملکه ومهارت انسانک عقلنه بویله
شدت زکا وفکرینه ضیا وجلا ابراث ایدر زبرا یوقاروده بیان ایتشدیک که نفس ناطقه
انسانیده ادراکات وتکرار ادراکدن حاصل اولان ملکات ایله نشوونما بولور بوسورتده
آثار علمیه وصور مرتبه فکریه دن نفس ناطقه به کمال کچکله انسانک عقل وز کاوتی دخی
زیاده اولتی لازم کلوب عوام ناس بونی کورنجه حقیقت واحده انسانیده تفاوتدن ناشی
فطری وخلق برشی ظن ایدرلر واقع حال ایسه بویله دکلدرد بدوی ایله بلدی بی
کورمبور مبسین که بلدی نصل حلیه زکا ایله تمحلی وفکر و فطانتله متملی اولوب بدوی
آنی کورنجه امر فطری صانه رق کا نسبتله کندینک عقل وانسانیتنده بارادیلشجه
تقصان وار ظن ایدر حالبوکه بویله اولوب بلکه بلدیده بومزید عقل وزکا بدوینک
بیلدیکی برطاق احوال ورسوم مدنیتک آداب واصولنده وصنایع سائرده حاصل ایتدیکی

ایجابندن زیاده اوله رق مدت مدیده درسه مداومتله برچوق عمرز تلف ایتدکری حالده
 ینه مجلس مباحثه ده نطقه قادر اوله مبورلر و ایچلردن تکمیل تحصیل ایتیش کورینلردخی
 بحث و مکالمه به کلمجه تحصیل ایتیش اولدقلری علمده ملکه لری قاصر اولدیغی اکلشیلور
 آنلره بوقصور یالکز سند تعلیم منقطع اولوب کامل و مکمل استاد بولنماق سببیه
 عارض اولان سوء تعلیمدن کلمشدر یوخسه او قودقلربی حفظ ایتیک بختنده آنلرک اقدام
 واهتمامری سائرندن زیاده در زیر او بیچاره لملکه علیه دن مقصود کلبه اولان
 مسائلی از برله مکدن عبارتدر ظن ایدرلر واقع حال ایسه بویله اولوب بلکه زاویه
 تحصیلده مربع نشین مکث واقامت اولمقدن مقصود اصیلی بر وجه مشروح تکثیر
 مباحثه و تکریر منظره ایله صحیفه نهنده بر کیفیت راسخه تشکیلدر بومدعامری
 اثبات ایدن بردیلیده بودرکه مغربده طلبه نک مدرسه زده مدت اقامتی اون التی ییل اولوب
 بومدت معینه توندسه بش بیلدر یعنی طلبه نک تحصیل ملکه علیه ایدرک مقصودینه
 نائلیتی یاخود تحصیل ایده میه جکئی اکلایوبده مأیوسیتی مغربده اقلی اون التی سنه
 وتوندسه بش سنه ظرفنده حاصل اوله بیلور بومدت عرفیه نک مغربده اوزامسی یالکز
 معلیمک سوء تعلیمندن ناشی اولوب بشقه سبیدن ظهور رایتیه برشی دکدر اما آندلسده
 برقاچ یوز سنه دن برودر طلبه علوم اکلیمکده اولدیغندن علم انقراض بولدی و بین الاهالی
 رسم تعلیم و تعلم زائل اولدی و تحصیل علومه رغبتلری قالمیوب یالکز عربیات و ادبیات
 هوسلری اولق حربه بونلرک سند تعلیمی بینلرنده محفوظ و مضبوط اولدیغندن ایچلرنده
 مراسم علیه دن یالکز بونلرک تعلیم و تعلمی باقیدر اما علم فقهک حقیقتی انلردن زائل
 اولوب یالکز رسم و صورتی قالدی اما عقلیا نک اثری بیله قالمیوب بتون بتون اونودلدی
 بونک سببی انجق بودرکه استیلای اعدا سببیه کوندن کونه اندلسده بلاد اسلامیه نک رفاه
 و معموریتی تناقص بوله رق یالکز سواحل مجرد برازیرلر قالدی انلرک اهالیسی دخی
 امر اداره و تعیشلریله مشغول اولدقلرندن چوقلق بشقه شی دوشونه مز اولدیلر
 اما مشرقده علم منقرض اولیوب بلکه معموریت و مدنیت اوراده دک چوق زمانلر متصللا
 تمتداوله رق آردی آره سی کلمدیکندن و مراسم تعلیم و تعلم فاعله سز سلفدن خلفه
 نقل ایده کلمدیکندن مدرسه لری عالی متبحرین ایله طولو واسواق مدارسلری کالای
 کرانه های علوم ایله مملودر واکرچه اوراده دخی بغداد و بصره و کوفه کبی معادن
 علوم اولان بلاد عظیمه خراب اولدیسه ده جناب حق انلرک یرینه دها بیوک و معمور
 بلده لرا احسان ایتمکله علم دخی عراق عربدن عراق عجمه و بلاد خراسانه و ماوراء النهره
 و سکره مصر ایله مصره قریب اولان بلاد مغربیه منتقل اولدی و جانب مشرقده معموریت
 خیلی وقت بویله علی التوالی امتداد بولدی و سلسله سند تعلیم دخی محفوظ و مضبوط
 قالدی و الحاصل اهل مشرق تعلیم علومده بلکه جیع صنایعده دها ماهر و کامللردر
 حتی طلب علم ارزوسیه مشرقه رحلت و سیاحت ایدن بعض اهل مغرب اهالی مشرقک
 تحصیل علوم و صنایعده اولان فرط زک و فطانتلربی کورنجه مشرق اهالیسی علی العموم

اولدیسسه اولوقندزبرو مغربدن اصول تعلیم علوم دخی منقطع اولدی واکرچه دولت
 موحدین عصرنده انوار علم و معرفت برارالق مراکشده ظهور و لمعان ابتدیسسه ده
 چوق زمان سورمدی زیراموحدین دولتی بادی حاللرند. بدوی الطور اولوب صکره لری
 مدنیت و معموریت کسب ایتدیلر ایسه ده دولترینک وقت زوالی زمان طلوع آفتاب
 اقباللرینه یقین اولدیغندن مراکشده مدنیت برخیلی زمان متمد اولوبده مستحکم و متین
 اوله مدی دولت مذکورہ نک مراکشده اضمحلالندن صکره مائۀ سابعه اواسطنسده
 قاضی ابوالقاسم ابن زیتون تحصیل علوم ارزوسیلہ افریقیہ دن جانب شرقہ کیدوب
 امام فخر رازینک شاگردانته یتشدی وانلردن اوقویوب انلرک اصول تعلیمیہ سنی اخذ ایله
 عقلیاتده مهارت کسب ایلدی ویک چوق معلومات ویک کوزل اصول تعلیمات ایله تونسہ
 عودت ایتدی وانک ارقہ سی صرہ ابو عبد اللہ بن شعیب الدکالی دخی جانب مشرقدن
 کلدی که اودخی مقصد ما مغربدن رحلت ایتمش اولوب مصر علماسندن اخذ و تعلم
 ایتد کدنصکره تونسہ عودت واوراده اقامت ایلدی وانک تعلیمی دخی نافع و مفید
 اولغله اهل تونس بوایکبسنندن اخذ و تعلم ایتدیلر و سلسلہ سند تعلیمی قرنا بعد قرن
 شاگردان و اخلاف لری ییند. مر بوط و متصل اوله رق تا ابن حاجبک تلمیذی و تالیفاتنک
 شارحی اولان قاضی محمد بن عبد السلامه و محمد بن عبد السلامک طریق علمده
 رفیق و یازار تعلیمه شریکی اولان ابن الامامه منتهی و واصل اولدی شمعی ابن
 عبد السلامک تلامیذی تونسده و ابن امامک تلامیذی تلمسانده تعلیم علوم ایتکده درل
 لکن قلت عدد لری اول درجه یه واصل اولمشدر که بتون بتون سند تعلیم لری منقطع
 وزائل اولمسندن خوف اولنور صکره مائۀ سابعه و اخرنده ابو علی ناصر الدین المشدالی
 دخی زواوه دن دیار شرقه رحلت ایدوب ابن حاجبک تلامیذینه یتشدی وانلردن اخذ
 و تعلم ایله انلرک اصول تعلیمی اوک کردند و شهاب الدین قرافی ایله بدر رسده بولندی
 و علوم عقلیه و نقلیه ده مهارت کسب ایدوب اودخی معلومات وافیہ و مفید و نافع
 اصول تعلیمیہ ایله مغربه عودت و بجایه شهرنده اقامت ایلدی وانکده سند تعلیمی
 شهر مذکور طلبه سی ایچنده مسلسل و متصل اولدی و شاگردانندن عمران
 مشدالی دخی تلمسانه نقل و رحلت و آند. اقامت ایدوب استاذینک اصول و طریق تعلیمی
 اوراده نشر ایلدی بوجهتله شمعی کرک بجایه ده و کرک تلمسانده تلامیذی وار ایسه ده
 یک ازدر و قرطبیه ایله قیروانده اصول تعلیم انقراض بوله ایدنبرو دیار فاس ایله سائر
 دیار مغرب حسن تعلیمدن خالی اولدی و بردخی بین الطلبة امر تعلیم و تعلم برحسن
 صورت بولدی بوسبب بدن علومده ملکه و مهارت کسب ایتک آثاره متعسر اولدی
 بوملکه تحصیلنک الذ قولای طریق ایسه مباحث علیه ده فتی لسان ایله سوبلشمک
 و مباحثه ایتکدر بوجهتله طریق تحصیلده طالبی منزل مقصوده واصل ایدن کیفیت
 (العلم بئر و المذاکره دلو) مألجهه انجق رفقاسیله تعمیق مناظره و تکثیر مباحثه دن
 عبارتدر اما دیار مغرب طلبه سنک اوقویوب از برله مک بحثسده اولان همت و غیرت لری

تکمیل ایله نسخه اصلیه سی سواد تسویددن صباح الخیر تبیضه چیمشیکن جانب شرقه هجرت ایتد کد نصکره مصرده دخی محو و اثبات ایله کبابک اوزرینه بر جوق کارلر چیقده ررق خبلی امک و یرمش و بوجهته کبابک هیولاسی بر بشقه صورته کیرمش اولدیغندن و بویاکی نسخه ددن دخی اسنساخ اولنه ررق بر برینه قارشیدرلدیغندن شمعی ابادی ناسده تد اول ایدن نسخه لر بر برینه اویماز و اکثری زیاده و نقصان دن خالی اولماز

فصل

تعلیم علوم صنایع قیلندن اولدیغی بیاننده در

بو مسئله نك اثباتی بو وجهله در که هر علمده مهارت و تفتن اول علمک جیع مبادی و مسائلنه کرکی کبی کسب و قوف ایله ایصولندن فرو عنی استخر اجده کسب ملکه ایتکه محتاج اولوب بو ملکه حاصل اولدیجه اول علمده مهارت حاصل اولن و ملکه فهم و حفظدن بشقه بر کیفیتدر ز بر ارفندن یا لکن بر مسئله بی اکتیوب بلله مکده اول فنده ماهر اولان عالم متبحر ایله میندی و جاهل مساوی اولور حالبوکه اول فنده ملکه عالم مذکوره مخصوص اولوب بر یکلرده بولندیغندن ملکه فهم و حفظدن بشقه بر کیفیت اولدیغی ثابت اولور ملکات ایسه کرک عملیات بدینه ده ادمان ایله وجوده کلسون و کرک دماغده حواسی استعمال ایله حاصل اولسون جمله سی جسمانی در جیع امور جسمانیه دخی محسوس اولدیغندن استادک تعلیم و افاده سنه محتاجدر بونک ایچون هر علم و صنعتک تعلمنده استناد و اعتماد اولنه جق سند اول فن و صنعتده مسل و معتبر اولمش و اطراف و اکافده شهرت بولمش ماهر و معتمد استادله منتهی و مسند اولقی لازم کلور و علوم و فنون عینله صنایع سازه کبی تعلیم اولنور تعلیم علم بر نوع صنعت اولدیغنه اصطلاحات علومک اختلافی دخی دلالت ایدر شویله که صنایع سازه کبی اصول تعلیمده دخی مشاهیر ائمه دن هر برینک کندینه مخصوص بر اصطلاح و اصولی اولوب مثلا علم کلامده اصطلاح متقدمین ایله اصطلاح متأخرین مختلف و کذا اصول فقہک و علوم عربیه نك و فنون سازه نك اصول تعلمنده دخی اصطلاحات ائمه بر برینه مخالف اولدیغندن معلینک اصطلاحاتی حقیقت علمدن خارج اولقی اقتضایدر ز بر اا کرد داخل اولوبده علمک بررکن اصلیبسی اولیدی جمله سنک اصطلاحی بر اولقی لازم کلوردی اشته بوسبیدن علم حد ذاتنده برشی اولوب اصطلاحات ائمه بر نوع صنعت اولسی لازم کلور خصوصات مشروحه متقرر و متبیین اولدیسه بودخی معلومک اوله که مغرب زمینده دول اسلامی نك اختلافندن و معموریت سابقه سنک اضمحلالندن ناشی علی العموم صنایعه نقصان و زوال کلدیکندن علوم و فنونک سند تعلیمی دخی شمعی اهل مغربدن منقطع اوله مرتبه سنه یا قلاشوب اسلافک اصول افاده و تعلیمی اوزره طلبه به تعلیم علوم ایده جک اسا نده پک از قالدی بونک سر و حکمتی بودر که مغربده قبروان و اندلسده قرطبه بلده لری و قتیله دار الملک دولت و مجمع علم و صنعت فایت معمور ایکی شهر بنام اولوب اول وقت تعلیم علوم ایده جک مسلم و مشهور یک جوق علای اعلام و ارایدی وقتا که تقلبات دهر به ایله بویاکی بلده معموره خراب

وفکر ایله اکنساب ایله یکی علم ایله صورتی بالاستکمال ذات وحیقت انسانیه سی
 واصل رتبه کمال اولور شه کم مبدی عالم تعالی شانہ عن شوائب النقص واحتمال العدم
 حضرتلری مبدأ وحیده یعنی ابتدا نازل اولان وحی الهیسنده نبی مکرمی خواجه کائنات
 علیه افضل الصلوات حضرتلرینه ❁ اقرأ باسم ربک الذی خلق خلق الانسان
 من علق اقرأ وربک الاکرم الذی علم بالقلم علم الانسان ما لم یعلم ❁ یوروب انسان
 خلقه ومضغه اولدقد نصکره یبلدیکنی جناب حق اکا کسب ایتدیردی دیمک اولمسيله انسانک
 جهل ذاتی و علم کسبیدن عبارت اولان حال وحقیقتنی کشف و بیان یورمش اولوب بوکا
 انسانک حالات فطریه و کسبیه سندن عبارت اولان مراتب وجودیه سنک ابتداسنه امتناعی
 متضمن اولان آیت کریمه مبدأ وحی وتنزله اشارت الیشدر ❁ وکان الله علیما حکیما ❁

❁ فصل ❁

❁ علم و تعلیمک عمران بشریده امرطبیعی اولدیغنی بیاننده در ❁

بومسئله تک اثبات و بیانی بووجهله درکه حس و حرکتده واکل و شربده جمیع حیوانات
 انسانه مشارک اولوب انسانی انلردن تمیز ایدن انجق امر معاشنی تحصیل و ایثای جنسیله
 تعاون و یونک ایچون لازم اولان اجتماع بشری یه و انبیای عظام علیهم السلامک
 جانب حقندن تبلیغ ایتدکلی امور ی قبول و مقتضار یله عمل ایدرک احوال آخرتی
 اصلاحه مدار اولان فکر اولغسله بوخصوصه صلده انسان دایما متفکر اولوب برلظه فکر
 و ملاحظه دن خالی قالمز اشته علوم و فنون ایله کتب اولک فصل خامسنده سرد و ابراد
 ایلدیکمز صنایع بو فکرندن نشئت ایدر زیرا انسان دایما بو یله امر معاش و معادینی
 فکر و ملاحظه ایله مشغول و بالکرتنوع انسان دکل بلکه جنس حیوان امل و آرزوی
 طبیعی هر نه ایسه آنی تحصیله مجبور اولدیغندن فکر انسانی بالطبع کندوده اولیان
 معلوما تک تدارک و تحصیلنه راغب اوله ذق ایدن اول تحصیل علم ایش و یا معرفتجه
 کندوسنه فائق بولمش اولان و یا خود انبیای عظامدن اخذ ایش یا انلردن اخذ ایدن
 اسلاف کرامدن اوکرتمش بولنان کیمسه ره مراجعت ایله انلردن اخذ و استفاده یه حرص
 و طالب اولور مسکره فکر و نظری برخصوصه منوجه و مخصص اولوب برمدت اکا
 حصر افکار و بالدفعات تک احوال و عوارضنه صرف انظار ایدرک اول خصوصده
 کسب ممارسه و تفنن ایتکله اکا دائر هر فغنی مسئله اولسه کندوده فهم و استخراج
 ملکه سی حاصل اولور و خصوص مذکور ی بووجهله بتلسی برفن مستقل و علم
 مخصوص اوله رق اول عصرده بولنانلر دخی بونی تحصیل ایچون بالطبع اکا مراجعت
 ایتلریله اشته بوندن تعلیم و تدریس خصوصی میدانه کلور و بو صورتده جمعیت بشریه
 ایچنده علم و تعلیمک امر طبیعی اولدیغنی متیین اولور

للترجم ❁ بعضی نسخه ندرده بو فصل بو قدر بعضی ندرده دخی بو فصل برنجی فصل اولوب
 فصول سنه سابقه بو قدر چونکه روایت اولند یغنه کوره مؤلف مر حوم کتابی دیار غربده

اوزره بشریتدن انسالخ ایله ملکیته منقلب اولوق و بو عالم ملکیتدن نیجه علوم
ومعارف اخذ واستفاضه ایندکدنصکره ینه بشریتنه رجوع ایتمک استعدادی اولوب
کافه انبیایا بو حال اوزره مفسوردر و بو حال انسالخده خصوصاً مبادی و حیده
شدت و تعب چکرلر یعنی حین و حیده انبیای عظام علیهم السلامه نوم و غشی کبی رحال
استغراق عارض اولوب انسانی نومده نآئیدن ایشیدیلان خوش اوزلر کبی غریب صدالر
استماع اولدنی کتب سیر و توار یخده مسطوردر اشته تزیل و وحیک و محساطبه
امین الوحیک معناسی بودر انبیای عظام علیهم السلام بو وجهله عالم ملکیته اتصالریده
حاصل اولان علم و عرفانلری علم شهادت و عیان اوله رق بر وجهله خطا و زلل لاحق
و غلط و وهم واقع اولوق احتمالی اولیوب چونکه حجاب غیب زائل و شهادت واضحه
حاصل اولدیغندن بو علملری بالذات واقعه مطابقدر و بو عالم اعلائی ملکیتدن بشریتنه
تنزل و رجعتلرنده دخی بو علم هیاتی کندورندن زائل اولیوب چونکه جوهر فطر نلرنده
اولان صفت روحانیسه عوارض بشریه به غالب و ذکا و یکاستلری متین و شدید
اولدیغندن مرآت نفوس صغیره نده مرئسم و منتقش اولان صور علمیه ثابت و راسخ
فالور و حکمت بعثت اولان هدایت امت مصلحتی تمام اولتیجه دک بو حال کندور ینه متوارد
اولور نه کم حق جل و علا حضرتلری قرآن کریمده ❁ قل انما انا بشر مثکم بوحی
الی انما الهکم اله واحد فاستقموا الیه و استغفروه ❁ بیور مشدر بو بحثی فهم و اتقان
و عنوان کابده غیبی مدرک اولان منفکرک بیانی سیاقنده سرد ایلدیکنز ابجانه مراجعت ایت
حقیقت حال سکا منضخ اولور که اوراده شک و شبهاتی ازاله ایدر چه سنه
بسط مقال ایتمشدک والله الموفق

❁ فصل ❁

❁ انسالک بالذات جاهل و بالکسب عالم اولدیغی بیاننده در ❁

بالاده بیان ایندیکنز وجهله نوع انسان حیوان جنسندن اولوب انجق جناب خالق
بی انباز اتی شول فکر ایله ممتاز ایتمشدر که برمنوال سابق انکله انسان کندی افعالن انتظام
اوزره ایقاع ایدوب فکرک بوراده سی عقل تمیزدر یاخود انبای جنسیله واقع معاملاته
دائر اولان مصالح و مفاسدی اوکرنوب بودخی عقل تجر به در و یاخود غائب و مشهود
اشباتک حقایقنه نفس الامرده اولدیغی کبی علم و اطلاع حاصل ایدوب بودخی عقل
نظر یدر انسانده بو فکر قوای جسمانیه و صفات حیوانیه سی کاله کله کدنصکره
حاصل اولور و ابتدا عقل تمیز مرتبه سی حصوله کلوب قبل التمیز بالجمله علم
و ادراکدن خالی و حیوانتدن معدود و مبدأ تکوین و فطری اولان نطقه و هلقه و مضغه به
ملحقدر و بعد التمیز حاصل ایلدیکی علوم انجق جناب حق کندیوه احسان ایلدیکی
حس و فکر ایله در نه کم جناب خالق منان قوللرنه امتنان مقاننده ❁ و جعل لکم
السمع و الابصار و الاقدة ❁ بیور مشدر بناء علی ذلک انسان مرتبه تمیزه کلزندن
مقدم جمیع علوم و معارفدن خالی اولغله بره بولای محض اولوب صکره دن الت حس

محلله بر اثر بولنه مدیضدن بو حال انده جسمانی برشی اولدیغنی ثابت اولغله انسانده
 جسم و جسمانی بدن بشقه بر جوهر روحانی اولق و بو مثللو جسمانی اولیان حالرا کا
 اسناد اولمق لازم کلور و برده لسان افرنجیده صومنا بول دینلین سیر انوم علته مبتلا
 اولترا و بقوده ایکن ینا قدن قالعوب طامارده و او یانق ایکن کزه مبه جکی صبارپ
 برزده کزر و گاه اولور که قرانلقده برشی بولوب پروایچر و فرداسی سورلسه جله سندن
 پیخبردر حتی بو علته مبتلا اولان بعض اصنافک کیمه دکانه کیدوب و بعض ایشلری
 تمویه ایدوب فرداسی دکانی کیم فارشدرمش دیو خیرتده قالدیغنی روایت اولنور اشته
 حواس بشریه معطل اولدیغنی حالده انسانک بویله حرکت ایتمسی و بو علته مبتلا
 اولاردخی تشریح اولند قلمرند . زیاده واکسک هیچ بریزنده بر اثر بولنماسی برحالت
 روحانیه اولسنی اقتضا ایتمکله بونکله دخی روح انساننک وجودی ثابت اولور
 و الحاصل روح انکار ینه بحال اولوب انجق تفصیل احوالی بزجه مجهول و کنه
 حقیقتی تعقلدن عقلز محروم و معزول اولغله کرک عالم ارواحک و کرک داره فسانک
 تفصیلاتی ادله شرعییه حواله ایتمک طریق نجات و سلامت و بو بختده عقل و حکمت
 بولنه کیمتک متیج خسران و ندامتدر

❁ فصل ❁

❁ علوم انبیا علیهم السلام بیاننده در ❁

نوع بشرک بو صنفده یعنی انبیای عظامه احوال بشریه دن خارج برحالت آیهه
 و کیفیت وجدانیه عارض اوله رق و وجهه ربانیه لری عواض بشریه و احوال بدنیه
 اوزرینه غالب کلکین انلری حوایج ضروریه دن بشقه احوال بشریه دن مجتنب
 و منزله و مقتضای علم و عرفانلری اوزره عبادت و ذکر الله کبی احوال ربانیه به مقبل
 و متوجه بولوبوروز و بو حالده جانب حقندن هدایت امنه متعلق وحی اولسان اموری
 جله سی بر صورتده خبر و یروب بو حالت کندولزنده بر امر فطری و جبللی مشابه سنده
 اوله رق برنده تخلف و تبدل ایتمامشدر و عنوان کلبده علم غیب بختنده بیان ایلدی بکمز
 و جهله بو عالم برطرز عجیب و طور غریب اوزره مرتب برسلسله منتظمه اولوب بسائط
 و مرکباتک هر برافق و طبقه سی آخرنده کی ذوات و اهلیان اوست طرفنده کی مجاورینه
 منقلب اولغله بالطبع مستعد در نه کم عناصر بسیطه ده هر طبقه تک کندی مجاورینه
 وافق نیساتک آخرندن خرما و اوزمک افق حیواندن حلزون و صدغه و فراست و ادراکی
 مستجمع اولان میوتک دخی صاحب فکر و رویت اولان انسانه انقلابه مستعد اولدق لری کبی
 اشته عوالمک بکدی بکزه اتصالنک معناسی هر افقک الت و اوست طرفلرنده کی شواستعداد دن
 عبارتدر و عالم بشرینک فوقنده بر عالم روحانی وارد که قوای ادراکیه و ارادیه کبی
 برزله اعطا ایلدی بکی آثار اول عالمک وجودینه شهادت ایتمکین اول عالمده کی ذوات
 قدسیه ادراک صرف و تعقل محض اولوب اشته اول عالم ملائکه در بو مقدماتدن
 معلوم اولدی بکه نفس ناطقه انسانیه ده دخی برارالق بالفعل ملائکه جنسنه ملحق اولق

نسبتہ تعلق ایدن فعلردن عبارتدر بونک ایچون افعال قلوب ایکی مفعوله متعدی اولور
 علم زید عمرافاضلا کی بناء علیه رویت ماده سی علم معناسنه استعمال اولندقدده افعال قلوبدن
 اولوب کوزایله کورمک معناسنه اولدقدده افعال قلوبدن اوله مز حالبوکه کور یلن
 شبئی البته قلب دخی ادراک ایدر لکن کوزایله دخی حس اولند یغندن قلبه مخصوص
 اولماغله بوصورنده افعال قلوبدن محدود اولمز کلهلم معرفت ماده سنه علمای ادیه
 علم کلیاته و معرفت جزئیانه تعلق ایدردیوینلرینی تفریق ایتدیلهر جزئیاتک ادراکی ایسه
 قلبه مخصوص اولدیغندن معرفت افعال قلوبدن اولمز بوسیدن بر مفعوله منطقی
 اولوب علم کی ایکی مفعوله تعدی ایتمز بوکا نظرا علم دخی بر مفعوله متعدی اوله رق
 قوللانندیغی حالده بعینه معرفت معناسنه اولوب افعال قلوبدن اوله مز زبرابوصورنده
 نسبتی ادراک معناسنه اولوب بلکه مفردی ادراک معناسنه اولور معنای مفردی ادراک
 ایسه قلبه مخصوص دکلدر اما نسبت امور وجدانیه دن اولغله انک ادراکی قلبه
 مخصوص اولور بوصورنده زید کندینی ییلدی دینله جک برده زید عرف نفسه دینک
 اقتضا ایتمکله ذکر اولسان قاعده نحویه محققین مشار الیهمک کلامنی جرح ایتموب
 بلکه تأیید ایدر بوجوابی فاضل مشار الیه دخی تحسین واستصواب ایتمکله بحث
 و مناظره تمام اولوب باب محاوره قیاندی و بو حکایه بو بحثک ایضا حنه مدار اولدیغندن
 واقع اولدیغی کی بو مقامده بسط و ایراد اولندی اما فلاسفه طبعیونک بعضیلری انسانی
 حیواندن فضل برشی اولماسنه ذاهب اولوب حیوانات سائر کی انسانی دخی بوجه
 مشروح حرارت طبعیه ایله حاصل اولان بخار لطیفدن بشقه بر روح بوقدر فقط انسانک
 عناصری حیوانات سائر به نسبتله دها امتزاجلی اولدیغندن حسی دخی زیاده اولوب
 اشته بو حسک زیاده لکی عقلدر دیدیلر و بوصورنده بعد الموت انسانی باقی قاله جن
 برشی اولدیغندن بتون بتون معدوم اولوب کیدردیوزعم ایتدیلهر بو فرقه کربک اجال
 و کربک تفصیل جهتیله خطا ایدرک درک ضلالتده قالدیلر واکر چه فرقه اول دخی
 بو بحثک تفصیلاتنده خطا ایدرک طریق ضلالتنه کتدیلهر ایسه ده اجالنده حق و صوابه
 اصابت ایدوب هیچ اولمزسه بر حیات اولدقلری مدیجه کندیلرینه اکلنجه اوله جن
 بر حشر روحانی اثبات ایتدیلهر اما فرقه ثانیه ❁ خسر الدنیا والاخره ❁ مصداقجه
 بتون بتون کرداب حیوانینه طالدیلر انسان ایسه تعمیق فکر ایدرک کندوسنده سائر حیواندن
 فضل بر جوهر روحانی اولدیغی کندی عقلیه بوله ییلور بوجهته روح انسانی بوقدر
 دیمک قصور نظر دن نشئت ایدر بر قول باطل و بوقدر رز و یارک جمله سی تصادفدر
 دیمک ایسه محضاً عناد و مکابره دن بشقه برشی دکلدر قالدی که بعضی امراض
 سببیه انسانک حفظنه و یاخود فکرینه خلل کلدیکی واقع اولوب بو مثلور تشریح
 اولند قدده دماغک مختل اولان یری خیال یاخود حافظه و یا مفکره محلی اولدیغی ثابت
 اوله یور بعضی خستلر ایسه غائبدن خبر ویرر و یاخود کندی یتاقده ایکن صواقدن
 بکن کیم اولدیغی ییلور حالبوکه بو مثلور تشریح اولندقدده کربک دماغنده و کربک سائر

اولوب شمعی ایسه حکمای متأخرین رسدایله برچوق سیارات دها کشف ایتدکرندن حکمای قدماک زعم ایتدکری عقول اوندن زیاده اولیق لازم کلمکله حکمت جدیده دخی بوکلامرخی تکذیب ایتددر فرقه سالفه وجود باری بی دخی ادله عقلیه ایله اثبات ایدرک حقه اصابت ایتدیلر ایسه ده صفات آلهیه تک تفصیلنی دخی بویله عقل ایله اثباته قالعشوب بو بولده دخی چاه ضلالتنه دوشدیلر زیرا عقلک یاپه ییله جکی انجق واجب الوجودک وعالم ارواحک وملائکه کرامک اجالا وجودنی ادراکدن عبارت اولوب تفصیلنی مدرک اوله من اما انسان هر شئی ییلورم ادعا سنده بر حیوان اولدیغندن اکثریا بویله دائره اقتدارندن خارج خولساره طاهررق کرداب خبط وخطایه دوشوب ساحل صدق واستقامتی بوله من بعض منکلمین ایله عامه صوفیه دخی روحک بووجهله مجردا تندن اولسنه ذاهب اولوب اولوب صفات الهیه تک جمله کائسانه تعلقی فصلسه روح انسانیک دخی بدنه تعلق ونسبتی او یله اولوب شه کم کنه باری بی ادراک عقلیتشمرسه روحک حقیقتنی ادراک دخی اولوجهله فکریمز ایرشمن انسان ایسه بوروحدن عبارت اولغله انسان کندی بی ییله من اشته من عرف نفسه فقد عرف ربه حدیث شریفی دخی بونکتته به رمز و اشارتدر دیدیلر که کندی بی ییلن خالقنی ییلوردیمک اولور اما بعض محدثین بو حدیثی من عرف نفسه بالذلل والحقارة فقد عرف ربه بالعظمة والكبریا دیو تفسیر ایدوب وعظ ونصیحت مقاننده اولیق اوزره ایراد ایتدیلر که بو صورتده نفسک ذل وحقارتی ییلن جناب واجب الوجود تعالی حضرتلرینک عظمت وجبروتی دخی ادراک ایدردیمک اولوب اگر چه نفس کله سی اصل لسان عربیده کندی دیمک ایسه ده صنعت تجرید طریقله کویا نفس بریشقه شی کی تصور اولمش اولور ونفس کله سی چوق برده بووجهله استعمال اولنوب امور خیره عقله اسناد اولندیغی کی امور خبیسه دخی نفسه اسناد اولنور اوائل تحصیل فقیرانه مده برفاضل متجربک مجلسنده بولندم روح بخشه بو حدیث شریفک تفسیرینه دارسون آجلد قده دیدیکه بعض محدثینک من عرف نفسه بالذلل والحقارة فقد عرف ربه بالعظمة والكبریا دیو تفسیر ایتلری ظننه شوندن ناشی اولمایدر که فن نحوده بیان اولندیغی اوزره فاعل ایله مفعول متحد اولدقده نفس یاخود ذات کلمه لری توسط اولنه رق مثلا زید کندی ضرب ایتدی دینیه جک اولدیغی حالده زید ضرب نفسه یاخود ذاته دینلور فقط افعال قلوبیده بویله برشی توسطنه حاجت اولیه رق مثلا زید کندی بی فاضل ییلدی دینیه جک اولسه زید علمه فاضلا دینور بو صورتده حدیث شریفده کندی بی ییلن معناسی مراد اولمش اولسه نفس لفظنه حاجت اولیه رق عرفه دینلوردی مطالعه سبله بعض محدثین بویله تقیید و تأویله محتاج اولدیلر اما اکثر محققین کندی بی ییلن معناسنه جل ایله بو تأویله کیمدیلر انلر بو قاعده نحویه دن غفلتی ایتدیلر دیو استفسار ایتدکه عاجزانه بووجهله جوابه ایدار ایتدیمکه افعال قلوب مطلقا قلب ایله ادراک اولنه ییله جک فعللر دیمک اولوب بلکه قلبه مخصوص اولان فعللر ده اصطلاح اولشدر که ایکی شی یینده کی

واحتراز در که باشی همه می سومدر او چنجیبی قلبا و قلبا جانب حقّه تو جهدر
 والله علم الانسان ما لم يعلم
 المترجم * روح بحثی من القديم حکما بینده مختلف فیہ پر مسئله اولوب اگر چه
 اشجار و نباتات نشو و نما ایله اجار و جادا بدن و حیوانات دخی حس و حرکتله اشجار
 و نباتاتدن ممتاز اولدیغی کبی انسان دخی حیوانات جنسندن اولدیغی حالده عقل و فکر ایله
 سائرلندن ممتاز اولدیغی اتفاق ایتدیله ایسه ده نباتاتده اولان قوای نباتیه دن فضله
 اولهرق حیوانده برده روح حیوانی اولدیغی کبی انسانده دخی بوروح حیوانیدن فضله
 اولهرق حیوانده بولمیان بر جوهر روحانی اولوب اولدیغی اختلاف ایتدیله و قدامی
 حکما تک اکثری انسانده سائر حیواندن فضله بر روح اولدیغی قائل اولوب دیدیلر که
 بوروح انسانی ماده و مکاندن مجرد بر جوهر روحانی اولهرق جسم و جمعمانی دکلدر
 و تهکم واجب الوجود تعالی حضرتلری جهات و مکاندن منزّه اولهرق بو عالم کاشانده
 فاعل و مؤثر ایسه اتمک سراسر تکوینی اولان روح انسانی دخی بدنک ایچنده و یابر
 اوچنده و یا خود طبشنده و بر طرفنده اولدیغی حالده بدنده متصرف و مدبردر
 و بر جوهر روحانی ایله جسم انسانی بیننده مابینت کلیه اولوب روح حیوانی ایسه جولان
 دمدن نشئت ایدن حرارت غریزه ایله حاصل بر اینجه بخسار اولهرق روح ایله جسم
 کثیف بیننده بر جسم لطیف اولدیغی بدن روح انسانی ابتدا کاتعلق ایدوب
 اتمک واسطه سبله بدنده تصرف ایدر و چونکه بوروح مجردا بدن اولغله ماده و مکاندن
 مجرد بر عالم و اول عالمده جهات و مکاندن مجرد اون عقل اثبات ایدوب عقول عشره
 تعبیر ایتدیله و انسانک وفاتی روح انسانینک بدنه اولان تعلقنک انتقاعندن عبارت
 اولسبله قوای دماغیه ده اولان علوم جزئییه بدنه بیله قانی اولوب اگر تهذیب اخلاق
 و تحصیل علوم ایله کرک حکمت عملیه جه و کرک حکمت نظریه جه کسب معلومات کلیه
 اتمش ایسه بو معلومات کلیه روحه قلوب بو جهته عقول عشره به اتصال و مناسبت
 کسب ایدر و بو معلومات بیله مؤبداتلذذ اولوب کیدر و اگر بو بیله معلومات نافع تحصیل
 ایده میویده عمرتی شهوات نفسانیه و حسیات جسمانیه سنه حصر اتمش ایسه روح
 بدنن مغارقت ایتدکه خضیض جهالتده قلوب ارواح علینیه اتصالدن محروم
 اولهرق ظلمات جهل و نادانیده عذاب روحانی جکر دیرلر حکما تک بو فرقه سی ادله
 عقلیه ایله روح انسانینک و عالم روحانینک و اولان ملائکه علینک وجودینی اثبات
 ایدرک بو مسئله تک اجاننده صوابه اصابت ایتدیله ایسه ده تفصیلاتده خطا ایدرک
 ره ناصوابه کتدیله و بو تفصیلاتده اولان معتقدات باطله لرینی شرع شریف انکار
 و تزییف ایتدکدن بشقه چونکه ملائکه بی اون عدده حصر ایدرک عقول عشره
 نسیمه ایتلری سبعة سیاره ایچون افلاک سبعة و جمله ثوابت ایچون فلک ثامن و جمله سنی
 محیط و محدود اولتی اوزره فلک اطلس اثبات ایدرک بو افلاک تسعه ده مدبر اولتی اوزره
 طغوز جوهر روحانی و جمله سنه مبدا و مؤثر اولتی اوزره بر عقل کل اعتقاد ایتلریه منی

اولدیفی علم عیانی ایدوکی ثابت اولور و بونکله دخی عالم روحانینک واندۀ اولان ذوات
 مدرکه تک وجودی لازم کلور اما اضغاث احلام قوه منجمله تک صور خیالیده
 تصرفدن حاصل اولان اصلی فصلی یوق برطاقم خیالات و اوهام اولوب عالم اعلادن
 الشمس علوم دکلد ر یوعالم روحانینک وجودینه رؤیای صادقۀ دن دها واضح بر دلیل
 بولنه مد یغندن انکله بو عالمی اجالا یلوب تفصیلی ادراک ایدۀ میر اما بو عالمده کی ذواتی
 عقول تسمیه سبله تفصیل و ترتیدۀ حکمای آلهه تک زعلری علم یقینی افادۀ ایدۀ مز ز برا
 برهان نظری تک شرطی مختلدر نتۀ کیم فن منطقدۀ کندی کلاملرندۀ مقرر درکۀ برهانک
 شروطند نبری اجزاسی اولان قضیه لر یقینیات اولۀ دن و موضوع و محمول لرینک
 حدود ذاتیه سی معلوم اولان مواد دن اولقدر بو ذوات روحانیه تک ایسه ذاتیات
 مجهول اولد یغندن انلردۀ برهان نظری اقامه سنه بر طریق و مخبر صادقی
 تصدیق ایله جلوه کر مجلای تحقیق اولان ادله شرعیه دن بشقه الیزده بونلرک تفصیل
 احواله علم یقین افادۀ ایدۀ جک دلیل بو قدر و بو هوالم ثلثه دن بزم اذها غمزده اک زیادۀ
 ثابت و نسخ اولان عالم بشر درکۀ قوای جسمانیه و روحانیه مزده وجدان ایله مشهود
 و معلوم اولوب چونکۀ نوع بشر بر منوال سابق جسم کثیف ظلمانی ایله بر جوهر لطیف
 نورانیدن مرکب اولد یغندن عالم حسده حیوانات ایله مشترک اولد یغنی کچی عالم عقل
 وار و واحده دخی ذاتلری روحزه مجانس اولان ملائکه کرام ایله مشترکدر و اول ذوات
 عالیه جسمانی تندن و ماده دن مجرد اوله رق عقل صرف درلرکۀ عقل و عاقل و معقول ذاتا
 متحد اولوب کویا ذات و حقیقتلری عین عقل و ادراک اولغله حقایق اشیا یه علملری دائماً
 خلل قبول ایتمز و جهله بالطبع واقعه مطابقدر اما طائفة بشرکۀ علی ذاتلرنده بالندریج
 صور معلوما تک حصولدن عبارت اولسبله جمله سی کسبیدرکۀ اول صور معلوما تۀ
 مرآت و محل اولان نفس ناطقه ابتدای فطر تنده صور علیه بی قابل و بالفعل خالی
 بر جوهر هیولانی اولوب نامستکمل و موت ایله ذات و صورتی متعین اولنجبه دک بالندریج
 کندوسنده حاصل اولان صور معلوما تۀ متحلی و بوضو رتله جامعۀ وجودی لابس
 و مکنسی اولغله مطلوبی اولان احکام و قضایا دائماً ننی ایله اثبات ییننده متردد اولوب
 طرفین میاننده کی رابطه ایله ننی و اثباتدن برینی طلب ایدر حاصل و معلوم اولدقده دخی
 صدق و کذبۀ محتمل اولد یغندن واقعه مطابقی بیانه محتاج اولور و کثیر اما برهان صنایع
 یعنی دلیل منطقی ایله ایضاح و اثبات اولنور لکن و رای بحسابدن رونما اولد یغندن
 (ولیس الخیر کالعیان) و فقیجه علوم ملائکه ده اولان معاینه کچی دکلد ر و بعضا بوجاب
 مشکف اولغله علم عیانی به منقلب اولور بو تقرر رمزله تبیین ایتدیکه نوع بشر علمندۀ
 متردد اولسبله بالطبع جاهل اولوب ترتیب مقدمات منطقیه ایدرک مطلبو بی تحصیل ایدۀ
 کلکله بالکسب عالمدر اما اشارت ایتدیکمز کشف حجاب ایله علم عیانی حصولی اوج
 شبنه موقوف اولوب بری اذکاره مداومتله حاصل اولان تصفیه و ریاضتدرکۀ افضل
 فحشا و منکر دن ناهی اولان نمازدر ایکنجیسی لذاتۀ جسمانیه یه انهما کدن تتره

و حقیقتی تفتیش ایده کلدیکندن اجسام مرکبه تک اجزاء اصلیه سی اولان عناصردن واحوال ساره سندن بحث ایله اینجه دن اینجه دوشونه رک ودرلودرلو تجربیه لر ایدرک برطاقم علوم کلبه تحصیل ایدر و بونکله دخی قناعت ایتمه رک سماواته و مبدأ و معاد ایله مبدع کائناته علم و معرفت تحصیل ایتک سوداسنه دوشر اشته فنون حکمت نظریه بورادن نشئت ایدر و فکرک بومرنبه سی غایت دقیق و عمیق بر فکر اولغله بومرنبه ده هرکس استعداد و قابلیت قدرآت اویناده یلور و انسانک اصل شرف و شانی و عقل و زکا و نجه بر برینه نسبتله اولان فضل و رجحانی بونکله میدانه کلور

❁ فصل ❁

❁ علوم بشریه ایله علوم ملائکه بیاننده در ❁

ذهنزی شوائب شبهات و اوها مدن تجرید ایله نفس مزه مراجعت ابتدا بیکمزده وجدان صحیح ایله اوج عالمک وجودینه جزم و یقین حاصل ایدرز اولکبسی عالم حص و شهود در که اتی حیوانه مشارک اولدیغمز حواس ایله اعتبار و تعیین ایلرز صکره نوع بشره مخصوص اولان فکری اعتبار ابتدا بیکمزده محسوساتک فوقنده اوله رق صحیفه قلبیزده منقوش اولان صور علمیه سیله نفس انسانیه تک وجودینه علم ضروری حاصل ایدرز یعنی فکر ایله ایدی حواسک پیشه میه جکی نیچه معلومات کلبه کسب اولوب بومور کلبه عالم حسک فوقنده بر کیفیت اوله رق حواس ایله قائم اولیه جغندن انساننده بو کلیاته محل اولتی اوزره حیوانات ساره ده بولنمیان بر جوهر روحانی موجود اولدیغی ثابت اولور اشته بو جوهر روحانی روح انسانیدر که اصطلاح حکماده نفس ناطقه و نفس انسانیه دینیلور و بو عالم فکر انسانیه مخصوص بر عالم اوله رق انکله انسان حیوانات ساره دن ممتاز اولدیغی متین اولور بناء علی ذلک بونی عالم حسک فوقنده بر عالم دیگر کوررز بعده حرکات فعلیه طرفنه توجه و اراده لر مزکی قلبی مزه القا اولنان آثار یخی کندیمزده مشاهده ایله فوقزده بر عالم ثالث وجودینه استدلال ایلرز که بو صورتده بر فاعل اولوب آثار مذکور بی بزم عالمزک فوقنده اولان بر عالم دن القا ایلدیکنی یلورز یعنی انسانده موجود اولان توجهات قلبیه و آثار باطنیه تک بر فاعلی اولتی لازم کلوب بوجهته بزم عالمزک فوقنده بر عالم اعلاتک وجودی ثابت اولور اشته بو عالم ثالث عالم ارواح و ملائکه اولوب انده برطاقم ذوات مدرکه واردر که بیتمزده مغایرت و مبیانت و ارایکن بزرده اناری موجوددر و بو عالم اعلای روحانیتک و انده کی ذوات عالیه تک وجودینه رؤیای صادقه ایله دخی استدلال اولنور که بیدار ایکن غافل و بی خبر اولدیغمز امور عالم منامده بزره القا اولوب واقعه مطابقی اولیغی عالم اعلادن فائض اولان صور علمیه اولدیغی یلورز یعنی رؤیاده مشاهده اولنان صور علمیه صادق و واقعه مطابق کلیجک نفس ناطقه بدنده تصرفدن انسالخ و فراغت ایله اختلاس وقت ایدرک کندی عالیه رجعت و ملائکه کرامه مواصلت ایدوب او عالم دن اخذ و تلقی ایتش

انسانیتی تعلمه مجبور ایلر دیمک اولور اشته عقل تجربی بودر که مبدأ افعال اولان عقل تمیزیدن صکره حصوله کلور

للمترجم ❖ فکرك اشبو مرتبه ثانیه سی بروجہ مشروح جمعیت بشریه به منعلق اولان آداب و اصولی ادراکدن عبارت اولغله بو باده بیوکلره تقلید و تبعیت و عادات عمومیه به توفیق حرکت لازمه دن ایکن بعض خود رأی لر عادات و تعاملمده خلقه اتباع ایتوب زعمرنجه خلقی کندولرینه اویدر مق استرل زمان ایسه هیچ بر وقته انسانه اویموب بهر حال انسان زمانه اتباع ایتکه مجبور اوله کلدیکی جهنسله دست زمانه دن برخیلی سله لریوب وانسانی رفاه ایله کچنیرن کیفیت همان خلق ایله خوش کچنمکدن عبارت اولدیغنی اکلابوب نهایت خلقه تقلید و تبعیت مجبور اوله رق حال سابقنک ندامتی چکرلر اما هر کارنده عقلا سوزینه حواله سمع اعتبار ایدن و آداب و اطوارنده بیوکلرک اثرینه کیدن کیسه طریق معیشت و معاشرته فیض آلور و نظر انامده مقبول اوله رق بو بولده حال و حیثیتی ترقی بولور و چونکه حکمت عملیه بر منوال مشروح تجارب صحیحه ایله کسب اولنور مواددن اولغین هر کسک تجربه سنه کوره بو باده بدرلو معلومات مخصوصه سی اوله بیله چکندن هر حالده پند و نصیحتی و عقلا ایله اولنان مشورتی بنیت بیلک لازم کلور بوسیدن حکما انسانی درت قسمه تقسیم ایدرلر قسم اول عاقل مشاور و قسم ثانی عاقل غیر مشاور و قسم ثالث غافل مشاور و قسم رابع غافل غیر مشاور اولوب قسم اول انسان کامل و قسم ثانی ایله قسم ثالث انسان ناقص و قسم رابع هیچ مقوله سی عد اولنور دیرلر ❖ و شاورهم فی الامر ❖ نص جلیبنده دخی بونکنته به اشارت واردر سبحان العلیم الخبیر الحاصل ارباب عقل و تجربه ایله استشاره ایتک وانلرک اخطارات و نصایحی سمع قبول ایله استماع ایتک خلق حید و شعار عقل سدید در فقط وقتی خوش بکوره یم و هر کسی کندمدن خوشود ایدیم دیو نیک و بد و خیر و شر هر نه دینلور ایسه اکا موافقت قیدنده بولنقی دخی الک مضر اولان خصائل ذمیه دن اولغله انسان کامله صلابت و ثباتک افراطی اولان هناددن اجتناب نصل لازم ایسه مماشات و تمایلی درجه تقریضه کتورمکدن اقتصادخی اول مرتبه مهم و مقتضیدر ❖ تم کلام المترجم

بو ایکی مرتبه دن صکره عقل نظری مرتبه سی واردر که بو مرتبه نک تفسیر و تعریفنه اهل علوم متکفل اولدیغندن بوراده تفسیر و بیاننه حاجت کورلر ❖ والله جعل لکم السمع والابصار والافتدة قليلا ما تشكرون ❖

للمترجم ❖ فکرك بو مرتبه سی معلومات تصویری ایله معلومات تصدیقه شرط مخصوصه سی اوزرینه ترتیب اولنورق معلومات تصویری دن مجهول تصویری و معلومات تصدیقه دن مجهول تصدیقی اکنساندن عبارت اوله رق تفصیلاتی کتب منطقه مبدسوطدر و غایبی حقایق اشیا به معرفت تحصیل ایله مراتب انسانیتی تکمیل ایتمکدر چونکه بر منوال سابق انسان محسوساتدن علوم کلیه اخذ و تدارک ایتدیککی کبی هر شبک اصل

مؤدی اولور طائفة انسانه مخصوص اولان معاملات ایسه بهام پیشده حسب ماتفق جاری اولان حالات کبی مهممل و بی نظام اولوب بلکه نوع انسانک قوه مفکره سی اقتضاسیه افعال و اعمالی منتظم اولدیغندن محتاج اولدقلری امر تعاونی محافظه خصوصنده دخی قانون حکمت اوزره تنظیم اولنان اصول سیاسیه ایله تدبیر امور و ترتیب مصالح جمهور ایتملی لازم کلکین بهام کبی اولدم اولاسی به کتمیوب بلکه تجارب صحیحه و عادات معروفه ایله هر خصوصک حسن و فحیحی فرق و تمیز ایدرک عواقب اموره واقف و جزئیات امورنده نه صورتله حرکت ایتک مناسب اوله جفنی مارق اولوب تحصیل ایتدیکی آداب و قواعدی کندینه دستور العمل اتخا ایدر و قیاح و مفاسد دن احتراز واجتباب و مصالح و محاسنی تحری و اکنساب ایدرک ابنای جنسیله معاشرت یولنده اشو اصول حکیمانله اوزره کیدر و انتظام افعال و صلاح احوال ایله حیوانات سائر دن ممتاز اوله رق خاصه انسانیه اولان فکرک ثمره و نتیجه سنی کورمش اولور و یونک اصولنه مدار و منشأ اولان معانی و مبادی حس انسانیدن بکده بعید اولدیغندن تدبیر منزل و سیاست مدینه امرنده رشد و بصیرت و کسب ملکه و مهارت انظار دقیقه و مطالعات عمیقّه به محتاج اولماز زیرا معلومات مذکوره محسوسانه متعلق اولان برطاقم معانی جزیه اولوب صحت و عدم صحتی از وقت ظرفنده واقعه تطبیق ایله معلوم اوله جفندن تجر به ایله تحصیل اولنور مواد دندر شویله که ابنای جنسیله اولان معاملاتنده ظهوره کلان وقایعی تجر به ایدرک فعل و ترکی واجب یا خود لایق اولان شیرلی بیلک ایچون هر کس کندی حالجه تحصیل معلومات ایلر فقط معاملات بشریه ده جریان ایدن احوالی آزر آزر و برر بر تجر به و تکرر مشاهده به محتاج اولدیغندن خیلی وقته توقف ایدر بعضیلر دخی معاملات و مدافعاتده پند و نصیحت قبول ایدرک و اطوار و مشاوره آبا و اجدادی و اسلاف اجدادی اثرینه کیدرک بالذات تجر به به اقدام ایله کندینی آتساب ایتکسزین از وقت ظرفنده امر معاشرک لوازم و آدابنی تحصیل و اکنسابه موفق اولور اما بعضیلر پیر و اوله جق بر مقتدای صادق و سوزنی طوته جق بر ناصح جاذق بوله بدیغندن و یا خود خود بیلک بلاسیله بویولده تقلید و تبعیته تنزل ایتدیگندن تجر به وادیه سنده اسب اقتدارینی آتساب ایله زعمجه امر معاشرک آداب و اصول صحیحه سنی بالذات تجر به ایله اکنساب سودا سنه دوشه رک بر حقیقتمز یوله سلوک ایدوب عادات اسلافه مغایر آداب نامألوفه ایله موصوف اولور و بو اوضاع خود پسندانه سی انظار انامده مدخول و مذموم اولور انسان ایسه بوجه مشروح بالطبع ابنای جنسیله اختلاط و معاشرته محتاج اولدیغندن نهایت خلقه تبعیت و تقلیده مجبور اولور و بو بولده چکدیکی زحمتلر یانته قالور (من لم یؤدبه الا یوان ادبه الزمان) قول مشهور ینک معناسی دخی بودر که ابو ینک تأدیب ایتدیکنی زمان تأدیب ایدر یعنی آداب تعاملی ابو ینسندن یا خود ابوینی مقامده اولان شیوخ و اسلافندن اخذ و تعلم ایتیان کیمسه بی زمان تأدیب ایدر یعنی وقت و حال اقتضاسیه ظهور ایدن حوادث و وقایع اتی آداب

و بعضی بس الی و بعضی دها زیاده به مقدر اولور تنه کم شطرنج بازرك بعضی
 ترتیب و نظامی وضعی اولان حرکات لبدن اینکی اوج مرتبه سنی و بعضی دها زیاده سنی
 تخیل ایدر عالمک حالی دخی بعینه شطرنج اویونی کبی اولوب فصل بو اویونی زیاده
 میانرز یاده بیلش اولور ایسه اسباب و مسیبات مرتبه بی زیاده تفکر ایدن دخی مرتبه
 انساننده کامل و فائق اولورلر و اگر چه لعب شطرنج ملاعب موضوعه و ملاحظی
 مصنوعه ددن اولسبله انک ترتیب و نظامی وضعی واکا و قوف دخی مشق و ملکه ایله
 حاصل اولان علم صنایع اولوب بو عالم اسبابده اولان ترتیب و نظام ایسه امر طبیعی
 واکا و قوف دخی نظری اولدیغندن مثال مثل لهه مطابق دکل ایسه ده حقیقت حالی
 فهم و ادعاه مقیاس و مدار اولدیغندن طبیعی بی وضعی ایله نظیر قبیلندن اولتی اوزره
 ایراد اولمش بر مثالدر والله خلق الانسان و فضله علی کثیر من خلق تفضیلا
 لترجم ❁ صنع صمدانی بو منظومه اکوانی برطرز عجیب و انتظام غریب اوزره
 ایجاد و انشاد ایشدر که انسان ظاهری و معنوی اشیا یئنده واقع روابط
 و انتظام کهنه بر وجهه مطلع اوله ماز و بو عالمک ذوائب روابط و مناسباتی
 قدر شانه شعور و نظره ارایوب طراسه ینه اوجنی اورته سنی بوله ماز فقط
 هر کس فکریله درجه قابلیت مقداری بو نظم طبیعی به وقوفدن حصه دار اولدیغندن
 کندی اعمال و افعالده دخی اولوجهله ترتیب و نظامه ربایت ایدر و حوایج اصلیه سنی
 تحصیلده بالطبع بو ترتیه ربایت ایلدیکی مثل او فضائل ذاتیه سنی تکمیلده دخی اولوجهله
 حرکت ایدوب حتی سنی درجه انحطاطه کله رک اعضا و اعصابه کلال و قصور
 کلسه ییله ینه فکریته فتور کتور میوب نامسلوب الشعور اولنجبه دک ساز و سوزده
 و هر یوزده بوداعیه انتظام اوزره کیدر سبحان العلم القدير

❁ فصل ❁

❁ عقل تجربی بیانده در ❁

کتب حکماده البته مسموع و منظورک اولشدر که اثبات نبوت و سلطنت بختلرند
 انسان مدنی الطبعدر دیرلر مدنی مدینه به منسوب دیمک اولوب انجق مدینه ایله
 بیتمزده معروف اولان شهر و قصبه مراد ایتیموب بلکه مطلقا جمعیت بشریه اراده ایدرلر
 یعنی نوع انسان سار حیوانات کبی علی الانفراد یا شایه میوب بالطبع جمعیت ایتکه محتاج
 اولورلر زیر طائفه بشردن هیچ بریسی خود بخود حوایج ضروریه سنی استحصال
 ایده میوب من المهدالی الحد جمله حاجات و خصوصاً صائنده بر برینه محتاج اولورلر
 بویله جمعیت اوزره یکدیگرینه معاونت ایسه اولاحسن موافقت و ملائمت اوزره
 مرافقت و بعده ثمرات و منافعه بر بریله مشارکت ایتکه منوط اولوب چوق کره
 دخی بر مطلوبده بر طاقم ناسک اغراضی مفید و مزاحم اوله کلدیکندن هر طرف اول
 دستمایه املی کندی البته کچورمک استیوب الفت نفرته و صداقت عداوته مبدل اوله رق
 یئترنده منازعه و مشاجره ظهور ینه بادی و ائم و قبائل یئنده محاربه و مصالحه و وقوعه

المترجم * مؤلف مرحوم بوراده فذكر اقسام ثلثه سنی اجالا تعريف و بیان ایدوب اولکی قسمی بوجه آتی بشقه بشقه بر فصلده تفصیل برله قسم ثالث تفصیلاتی کتب سارمه احاله ایده جکدر

* فصل *

* عالم حوادث فعلیه تک انجیق فکر ایله تمام اولدیغی بیاننده در *

معلوم اوله که عالم کائنات مجرد قدرت الهیه تک تعلیق حاصل اولان خناسرار بعه و بونرک آتاری و معدن و نبات و حیواندن عبارت اولان موالید ثلثه کبی نیجه ذوات محضه و اعیان صرفه یه شامل اولدیغی کبی حیوانان دن قصد و اراده و جناب حقی انلرده خلق ایلدیگی قدرت و استطاعه لری ایله صادر اولان افعالی دخی مشتمل اولوب بو افعالک بعضی مرتب و منتظم اولور که افعال بشریه در و بعضی مرتب و منتظم دکدر که سار حیوانانک افعالدر چونکه انسان بو کارخانه عالمده کی ترتیب و نظامه واقف و مطلع اولدیغدن برشی یا جق اولدیغی حالده حوادث ییننده ترتیب اولغله اولانک اسباب و مبادیسنی در خاطر ایتمک لازم کلور و اسباب و مبادی دخی بکدیگره توقف ایدرک سبب مقدمی تأخیر و سبب مؤخری تقدیم ممکن اولدیغدن انلرده دخی بویله صره سیله کیدلمک اقتضا ایدر و سلسله اسباب و مبادی هر قاچه بالغ اولور ایسه سبب اخیردن ایشه مباشرت ایدرک تا ابتدا تصور اولان سببه قدر کلوب انکله اول ایش بتر مثلا التنده اوتور لقی ایچون برسقف یا بلیقی تصور اولانسه اول دیوارل و نایب اتمل تفکر اولوب ترتیب فکر ییده دیوار سبب مقدم و تمل سبب مؤخر اولور اما عملده ابتدا تمل ایلوب بعده دیوارل بیلور اشته بین العلم فطریک ابتداسی فکرک اتماسیدر و فکرک اتماسی فطریک ابتدا سیدر دیو مشهور اولان کلامک معناسی بودر بو وجهله انسان اسباب و مسببات ییننده اولان ترتیب و نظامه واقف اولدیغدن افعالی حلیه انتظام ایله تملی اولور و بو ترتیب و نظامه واقف اولقی اشیا ییننده اولان روابط و علاقهبی ادرا که آلت اولان فکره متوقف اولوب سار حیوانانده ایسه فکر اولما مغله انلرک ادراکی ربطسز و ترتیبسز برطاقم جزئیات متفرقه بی ادرا که آلت اولان حواسه منحصر اولدیغدن ترتیب و نظامی ادراک ایده میدرک انلرک اعمال و افعالی زیور ارتباط و انتظامدن خالیدر بو کارخانه کائناتده ایسه سزای اعتبار و التفات اولان انجیق افعال منتظمه اولغله افعال غیر منتظمه بالطبع افعال منتظمه یه تابع و بو جهته افعال حیوانیه افعال انسانیه تحتنده واقع اولورق جیع حیوانات نوع بشره فرمانبر و معهوره ربع مسکون انسانک حکمنه مسخر اولمشدر * اتی جاعل فی الارض خلیفه * نص جلینده اولان استخلافک معناسی دخی بودر اشته انسانی حیوانات سارده دن تمیز ایدن خاصه بشریه بو فکردر و انسانک درجه انسانیقی فکر ایله اسباب و مسببات مرتبه یه اولان وقوفی قدر اولغله مرتب ناس متفاوت اولور زیرا بعضی بر شبتک انجیق ایکی یا اوچ مرتبه اسباب و مبادیسنی تفکر ایده بیلور

ایدوب سلب و اثبات ایله ترتیب مقدمات ایدرک پک چوق مجهولانه دسترس اولور مثلا
 افراد انسانیه دن کوردیکی صور جزئیسه تک تشخصاتی تجرید ایدرک ذهنده مطلقا
 انسان تصور و کذلک فرس و سایر حیوانات انواعنده دخی بوجهله تصرف ایدوب
 انسان کلی و فرس کلی و اسد کلی کبی برطاقم معلومات کلیه تحصیل و تدارک ایدر و تکرار
 بونلرده دخی تصرف ایدرک جمله سندن اعم اولان حیوان مفهومی تصور ایدوب
 جمله سنی انک تحتده درج ایلر و کذلک اشجار و اجمارده دخی بویله تصرف ایدرک
 طاقم طاقم معلومات کلیه تحصیل ایدوب اشجار و سایر نباتاتی جسم نامی و اجمار و معدنیاتی
 جسم غیر نامی تحتده درج ایدر و صکره بو کلیاتک جمله سنی دخی مطلقا جسم تحتده
 مندرج قیلر و بو کلیاتک هر برینه برطاقم احوال کلیه اثبات ایدوب مثلا حیوانانده
 علی العموم حرکت ارادیه اولدیغنی یلوب بو علم عمومی ایله کرک افراد انسا نه دن و کرک
 سایر حیوانا بدن برینی کورسه انده حرکت ارادیه اولدیغنه استدلال ایدر اشته بو تصرفات
 ذهنیه په فکر دینلور و بوجهته قوه متصرفه په دخی مفکره دینور اما سایر حیوانانده
 فکر اولدیغندن کلیاتی ادراک ایله مبوب مدرکات حیوانیه برطاقم جزئیات متفرقه په
 منحصر در حتی انسانک و اهمه سی دخی کلیاتی ادراک ایله مدیکندن بعضاعقله معارض
 اولور مثلا میت جاد اولوب جاد ایدن ایسه هیچ بوجهله ضرر تک احتمالی اولدیغندن
 مطلقا میتدن خوف اولمز دیو عقل قطعا حکم ایدر کن قوه و اهمه بو حکم کلی بی درک
 ایله مدیکندن بو خصوصده عقله معارضه ایدرک میتک صورت مخصوصه سندن اور کر
 و قوای ساره په دخی غلبه ایدر بناء علیه قوه و اهمه به سلطان القوی دینلور ❁ تم کلام المترجم
 فکرک اوچ مرتبه سی وار در اولکسی خارجه ترتیب طبیعی یا خود ترتیب وضعی ایله
 مرتب اولان اموری تعقلدر که انسان کنندی قدرتیله خارجا حصوله کتوره جک اولدیغنی
 اموری اول امرده ذهناتصور و ملا حظله ایدر بومرتبه تک اکثری تصورات قیلندن
 اولوب جلب منفعت و دفع مضرت مدار اولان عقل تمیزی بودر فکرک ایکنجی مرتبه سی
 شول فکردر که انسانک ابنای جنسبه واقع معاملاتنه و امر اداره و سیاسترینه متعلق اولان
 اداب و اصولی افاده ایدر بومرتبه تک اکثری تصدیقات قیلندن اولهرق آزر آزر
 تجر به ایله حصوله کلوب فائده تامه و مصلحت عامه حصوله وسیله اولور اشته عقل تجریدی
 دیدکری بودر فکرک اوچجی مرتبه سی و رای حسده کندویه عمل تعلق ایتمین بر مطلوب
 حقتنه علم یا خود ظن افاده ایدن فکر در بومرتبه په عقل نظری تسمیه اولنور که کرک
 تصورات و کرک تصدیقات ذهنده شروط مخصوصه سی اوزره انتظام خاص ایله منتظم
 اولدقلرنده هر ری کنندی جنسندن اولهرق بر علم دیگر افاده ایدر صکره اول تصور یا خود
 تصدیق دیگر یله ترکیب و ترتیب اولند قده دیگر علمرا افاده ایلر بومرتبه تک غایتی حقایق
 اشیایی اجناس و فصولی و علل و اسبابی ایله نفس الامرده اولدیغنی کبی تصور دن عبارت
 اولغله بومرتبه ده قوه فکریه کمال بولوب عقل محض و نفس مدرکه اولور که حقیقت
 انسانیه تک معنای دخی بودر

جولان ایتمکدن عبارتدر ❁ وجعل لکم السمع والابصار والافتدة ❁ آنت کریمه سننده
 افتده نک معناسی دخی بودر که افتده فوآدک جعی اولوب فوآد بوراده فکر دیمکدر
 للترجم ❁ فکر انسانی جناب حقتک نوع بشره مخصوص بر لطف واحساسا بیدر که صنع
 بدیع صمدانی مطلقا حس و حرکت ارادیه ایله جنس حیوانی اجناس سازه دن ممتاز ونوع
 انسانی دخی فکر ایله حیوانات سازه ایچنده سرافراز ایتشد زرا صرحیا تک خصائصندن
 اولان مطلقا حس و ادرا کده حیوانات سازه انسانه مشارک اولوب انلر دخی قوه سامعه ایله
 اصواتی قوه باصره ایله مبصراتی قوه شامه ایله رواجی قوه ذائقه ایله طعموی قوه
 لامسه ایله حرارت و برودت و ملاینت و غلظت کبی اوصافی حس ایدر لر اشبو حواس
 خسته ظاهره ایله بو عالم شهوده موجود اولان امور محسوسه حس اولنور و بونلردن بشقه
 دماغه بش قوت دها واردر که حس مشترک و خیال و قوه متصرفه و قوه واهمه و قوه
 حافظه دینلور ذکرا اولن حواس خسته ظاهره ایله خارجدن النان محسوساتی حس مشترک
 اخذ و ادراک ایدوب خیال حفظ ایلمر و بو محسوساتده منصور اولان امور معنویه جزئییه بی
 واهمه ادراک ایدوب حافظه حفظ ایدر مثلا قویون قوردی کورد کده قوردک صورتی
 قویونک دریجه چشمندن آینه حس مشترک عکس ایدوب خیالنده آتی حفظ ایدر
 شویله که بر کره دخی کورسه اولکی کوردیکی صورت اولدیغنی نخجل ایلمر واهمه سی دخی
 اول صورتده برهداوت مخصوصه حس ایدوب بو معنای حافظه سننده صاقلر و بعضا
 اولور که انسان مقدما کورمش اولدیغنی بر شبنی تکرار کورد کده مقدمکی صورتی هر تقدیر
 خیالنده محفوظ ایسه ده بونجه صور محفوظه ایچنده آتی بولوبده تطبیق ایده من فقط
 دوشونه رکینه تخطرایده ییلور اشته بوکا سهو دینلور واکر بتون بتون ذهنندن چیقوب
 کیتش ایسه اولوقت نسیان دینلور اما قوه متصرفه قوای مذکوره ییننده بر آلت
 متوسطه اولوب انکله کرک خیالده اولان صور محسوسه ده و کرک حافظه ده اولان
 معنویات جزئییه ده تصرف اولنور مثلا قوه واهمه انکله بر طر فی اسکک یا باشی کسک
 بر انسان و یا خود انسان کبی ایکی ایا قلی و ارسلان کبی سیوری طرفی غایت قورقونج
 بر صورت تصور ایدر بونلره اوهام و خیالات دینلور و بوجهته قوه متصرفه به دخی
 منخبله نامی ویریلور اشته اضغاث احلام دنیلان بر طاقم قار یشق رو یاز دخی بوندن
 نشئت ایدر که قوه واهمه قوه منخبله واسطه سیله خیالده اولان صور محسوسه بی بر بر یله
 ترکیب و یا خود بر بوندن تفریق ایتعی و بر طاقم معانی جزئییه بی تصور ایلمسی حسنیله
 عالم منامده بر طاقم قار یشق شیلر کور ییلور کرک سالف الذکر حواس خسته ظاهره
 و کرک اشبو قوای حس باطنه انسانده اولدیغنی کبی حیوانده دخی واردر انجق جناب
 حق انسانه بونلردن بشقه برده عقل احسان ایتشد که انکله انسان خیال و حافظه ده
 مضبوط اولان معلومات جزئییه ده قوه متصرفه سنی اعمال ایدرک نیجه معلومات کلبه
 تحصیل ایدر شویله که قوای حسیه ایله تحصیل و تدارک ایتش اولدیغنی امور جزئییه دن
 بر طاقم امور کلبه و معلومات عمومیه انتزاع ایدرک انلری کندینه قانون وقاعده اتخاذ

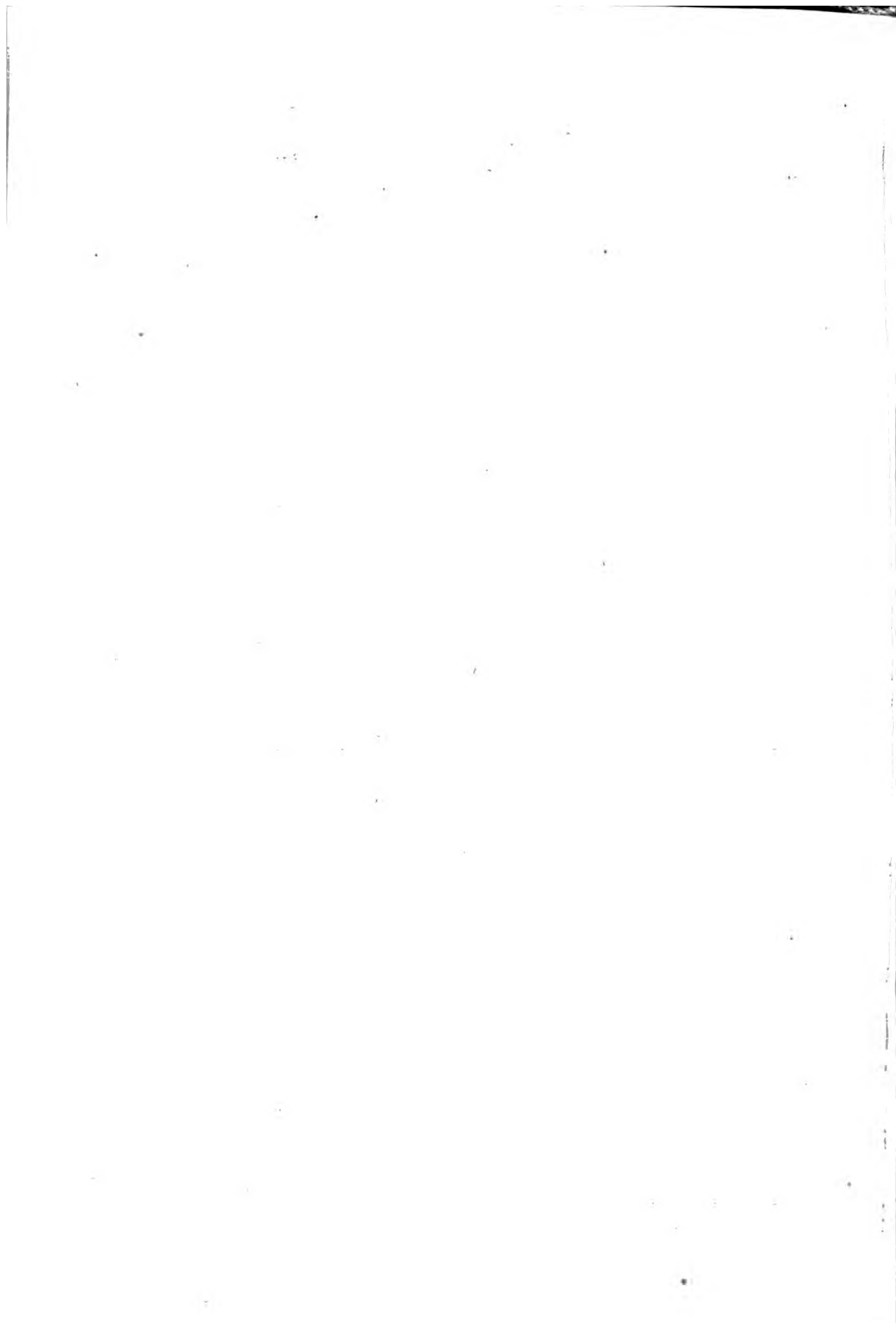
انواع علوم ابله طرق تعلیم و بونتره عارض اولان احوال یساننده اوله رق مقدمه
 ولواحق عدیده بی حاوی اولوب مقدمه شول فکر انسانی یساننده درکه انکله نوع
 بشر سائر حیواناتدن متمیز و معاشنی تحصیله و بو خصوصده ابنای جنسیله تعاونه
 و معبودینی و رسل کرام علیهم السلامک طرف باریدن تبلیغ ایندیکی اموری تصدیق
 و ادعانه مهتدی و موفق اولسیله کافه حیوانات انسانه مطیع و مسخر اولوب جناب حق
 نوع بشری بوجهتله پک جوق مخلوقاتی اوزرینه تفضیل ایتشد

فصل

فکر انسانی یساننده در

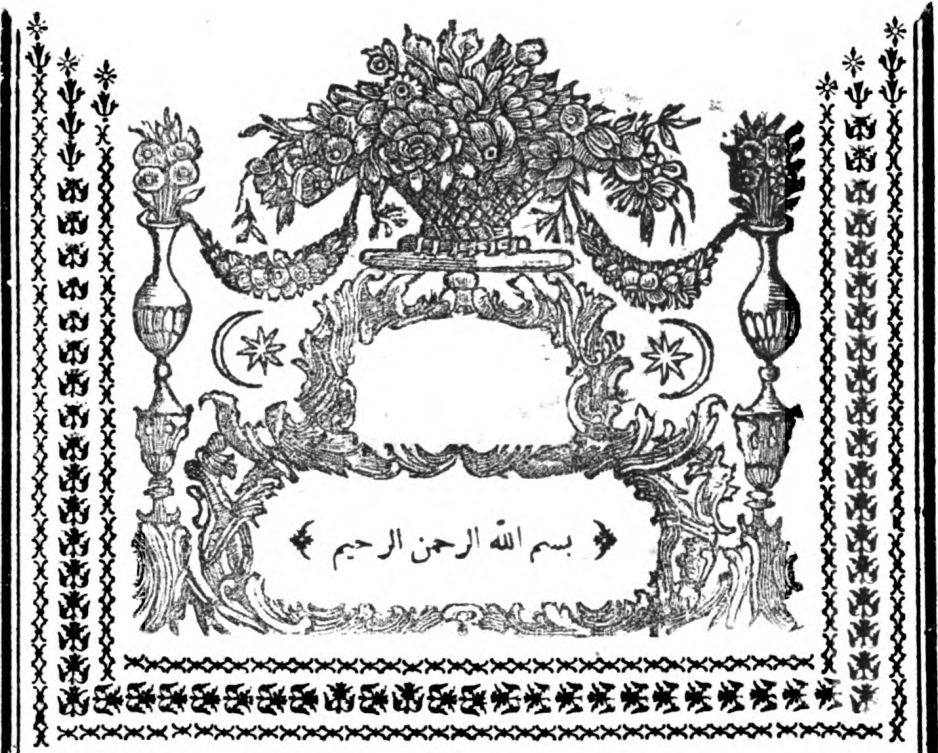
معلوم اوله که حق سبحانه و تعالی حضرتنری نوع بشرک کالنه مبدأ و علت و کاشات
 اوزرینه فضل و رحمانه غایت و نهایت ایش اولدینی فکر ابله بونوعی سائر
 حیواناتدن ممتاز ایتشد در تفصیل حال بومنوال اوزره درکه مطلقا ادراک مدرکک ذاتندن
 خارج اولان اشیا به بالذات شعور و اطلاعندن عیسارت اوله رق سائر کائنات و موجودات
 میانندن یا لکن حیوانه مخصوص اولوب بوضورته حیوانات کندولرینه جناب حق
 احسان بیورمش اولدینی سمع و بصر و شمع و ذوق و لمسندن عیسارت اولان جواس
 ظاهره ابله ذاتلرندن خارج اولان اشیا بی درک و حس ایدرلر و انسانده بوندن بشقه
 برخاصه دخی وارددرکه ذاتندن خارج اولان اشیا بی و رای حسده اولان فکر ابله ادراک ایدر
 شویله که بطون دماغنده مر کوز اولان قوی ابله صور محسوساتی انتزاع و ذهنی صور
 مذکورده احاله و اعمال ایدرک انلردن دیگر صوتلر تجرید و اختراع ایدر اشته فکر
 دیدیکمز و رای حسده اوله رق اول صور تکرده تصرف و ذهن انلرده انتزاع و ترکیب ابله

معارف شناسان عصرده بین و باهر اولوب برمنوال محرر علم فقه بحثنه قدر موجود اولار
 برقطعه ترجمه نك تار و بود نسج و افاده سی دخی یوقارو سنك كاله زرتار سبك و مزج عباره سنه
 یاقیشق المدیغندن بشقه بعض محملری حشو و نقصاندن خالی اولدیغنه و بویله برباشلوجه
 فصلك حاوی اولدیغنی مخدرات متناسب الادای فصول و فنون ایسه معرض ترجمه ده یك رنك
 و یکنسق برقبای حسن ادا ایله جلوه نمون اولسی انسب اوله جغنه بنسب ابتدای فصلدن
 ترجمه سنه بدأ اولوب برمدتنبه و صوارف زمانه دن اختلاس اولنه ییلان زمانه
 بوشغل مهمه صرف ایله بعنایه الحکیم العلام رسیده حد ختام اوله رق (لمنشته) زهی
 پادشاه عدالت قرین ❖ جهانبان وظل جهان آفرین ❖ زمین آب عدلیله شاداب ذوق ❖
 زمان تاب لطفیله برتاب شوق ❖ کرم پیشه شاه معارف اثر ❖ که عصرنده بولدی
 رواجن هنر ❖ بوتقریبیله اولدی انهای روم ❖ محط رحال فنون و علوم ❖ نه کورمش
 نه کوش ایلیش برزمان ❖ نظیرین جهان تا اوله لی جهان ❖ بودعوایه بی رب و بی اشنباه ❖
 زمان محاسن نشانی کواه (نثر) ستایشی سموماً خلافت و علو بارگاه فلك اشنباه سلطنت
 جهانداران لینه شایان اوصاف جلیله نك ییکده برنجی مفید و همت مؤید الشوکه
 ملوکانه لری موجود طرز جدید اولان (السلطان ابن السلطان ابن السلطان الغازی
 عبدالمجیدخان) افندمز حضرتلر نك پیشگاه حقایق اکتناه ظل الیهیلرینه سزاوار عرض
 و تقدیم اولوق اوزره سرنامه سی صدر اعظم و وکیل مطلق افخم معدل اداره مهم امور
 ومدار اصلاح مصالح جهور وزیر آصف نظیر و مشیر فلاتون تدبیر (لمنشته) حسان
 سخن نسج و حریری انشا ❖ نقاد کالات و مکارم بخشا ❖ عالی هم و اهل دل و عالی جاه ❖
 صدرالوکلا حضرت عالی پاشا (نثر) یسراه تعالی ما پشاه حضرتلر یله مورخ مشهور
 خواجه سعدالدین افندی احفادندن اولوب جدا مجدینک سرینه وارث و تجدد افکار
 خیریه سنه باعث اولان دقیقه دان اصول فقه و فتوی و خبا یا شناس فروع فنون شقی
 مجمع البهرین باطن و ظاهر دره نادره بحر راییق مظاهر (لمنشته) معارف پیشه سعد الدین
 افندی کرم پیرا ❖ که اولدر وارث نام و مقام جد اهلاسی ❖ اولوب ابر فضائل خاندان
 خواجه سعد الدین ❖ بودراول ابر نینسان کالک در یکناسی (نثر) حلال مشکلات انام
 شیخ الاسلام سامی مقام سعد الدین افندی حضرتلر نك نامی اثر یله تزین قلندی
 ❖ کرك ترجمه ده و کرك للترجم عنوانیله ضم و علاوه اولنان فوائد جهه ده حسب البشریه
 ضروری الصدور اولان زلل و قصور عاجزی قرین عفو و عنایت باری اولوق
 مقدمه دعا یله سبله مقصده شروع اولندی و بالله التوفیق و هو نعم الرفیق

اهتمام و میدان فضل و باقائه ابقای نیک نام ابلربنه تقلیداً بو بولده راجل و غایت
مقاصد هر زمانه تاربخدن غافل نیجه کچمدل انلرک اثرینه اقتفا و هراشتدکلمر بنی نحریر
واملا و کتب توارنجی برطاقم خرافات و ترهات ایله تشمین و املا ایلدکلرندن روایاتک
صحیحی فاسدندن و رایجی کاسدندن تمیزده ارباب مطالعه هاتم و حاتم و بونک فسادی
بادی لظرده بدیهی و باهر اولوب هر تقدیر نحریری احوال روات و بو وجهه تصحیح اسانید
روایات قاعده سی وقایع شناسان روزگار و حقایق سنجان اخبار عندلنده مرعی و معتبر
ایسده بو یایده اصل میزان صحیح نقل اولنان بر ماده تک امکان واسمهاله سنی تمیز و تصحیح
دیلم اولوب بودخی نوع بشرک اجتماعی ملا بسه سبیله عارض اولان احوالی ضبط
و معرفدن عبارت اوله جفته همدالرحن بن خلدون نام علامه ذوقنون کسب اطلاع
و بو احوالی الی اصله ارجاع ایله بر فن مستقل اختراع ایلشد که منضم اولدیغی اصول سنه
حسبیله الی فصلی شامل و هر فصلی فصول عدیده بی مشتمل اوله رق مؤلف مشار الیهک
اوج کابه مقسم اولان عنوان العبر و دیوان المبدأ و الخبر نام تاریخ معتبرینک کتاب اولی
اولوب بر منوال مشروح کند و مختصراتندن بر فن جدید جلیل الآثار و علم تاریخه بر محک
صحیح العبار اولسبله بین الناس مقدمه ابن خلدون دیوم معروف و هر کس مطالعه سنه
راغب و مشحوف اولدیغندن نفعی عام اولوق ایچون شیخ الاسلام اسبق مرحوم پیری زاده
محمد صاحب افندی کتاب مذکورک فصول خمسسه سنی لسان عذب الی بیان ترکی به ترجمه
خصوصنده نحریرک قلم بلاغت پیوست و فصل سادسه کلنجسه مراعات مثل کاغذ درید
وقلم شکست اتمکله اشبوکتاب اولک ثلثی مقداری اولوب علوم و فنونه داتر اولسبله ترجمه
خصوصنده کتابک ال کوج بری و کثیر الفوائد و فقیر العوائد بر فصل معتبری اولان فصل
سادس قبابی عبارته ترکیسه ایله مزین و متلیس اوله مبوب اگر چه بو فصلک دخی علم فقه
یخته قدر میدانده بر قطعه ترجمه سی موجود اوله رق صاحب افندی فصل سادسه قدر
ترجمه سنی نحریر و تنظیم و یک یوز قرق اوج تاریخنده جالس سر بر سلطنت اولان
سلطان محمود اول حضرتلرینه تقدیم ایتدکد نصرکه فصل سادسک ترجمه سنه دخی ابتدار
ایدوبده اتمامه موفق اوله مدیغندن بر جزء مقداری مسوداته مقراض محو و اثبات اورلندر
وسوزن تصحیح و تبیض ایله اوزرینه شیرازه تهذیب اورلندن پسمانده پیشخته تشنت
اولسی محفل اولسبله سالف الذکر بر قطعه ترجمه اشته شو مسوداتندن هبارندر دینبله ییلور
ایسه ده مقیاس سیاق و قیاس ایله تقدیر و تخمین اولندیغنه کوره بر بشقه سنک قاشی
اولدیغی اکلا شیلوب صاحب افندیک حالاموجود اولان مسوداتی ایچینده بولنماسی
دخی بونی تا کید و اکثر روایاته کوره قطعه مذکور خلد اشیان سلطان محمود خان ثانی
حضرتلرینک دوری رجانلندن مشهور اسماعیل فرخ افندیک اثر خامه سی اولوب
اتک خط دستبله اولان نسخدرک ذیلنده محرر بولنه رق اندن منتشر اولسی دخی بوروایتی
تأید ایدر هر نه حال ایسه ترجمه مذکورک بویله ناقص قالمسی مختصر تصور معنای
(کم ترک الاول للاخر) و اشبو فصل سادسک لزوم ترجمه سی ایسه مرأت تصدیق

فنون اخلاص نمون نشا و سباس و محامد مترادفة الموارد بی قیاس اول مبدی مبادئ
بود و نبود و مبدع سلسله غیب و شهود اولان واجب الوجود جل جلاله و عم نواله
حضرت تریک درگاه احدیته احق و احرا در که حکمت بالغه صمدانیه سیله مبانی اجناس
و فصول و معانی فروع و اصول عالمی یکدیگر دن ممتاز و ادراک معقول و منقول و منطق
بدیع البیان طبیعی الحصول الیه نوع نبی آدمی سرافراز ابلدی صلوات زاکیات و تسلیحات
مستلزم البرکات خواجه کائنات و نتیجه مقدمات مکونات اولان رسول مجتبی
محمد المصطفی افندمن حضرت تریک روح بر فتوح خانمیت ما بلرینه تقدیم و اهدایه
البیق و سزادر که هر پر کلام کامل الانسجام بلاغت اتسامی شبان تجدید نعمت ایتاه
جوامع الکلم و فصل الخطاب و سنت سنیه لازم الاتباعی حلال شبهات منشاها و کشاف
بجمل محکمت هن ام الکتاب در تحف رضیه عالیات و طرف تعظیمات متوالیات
عالم علم تلقین و ارشاد ده رافع رایات هدایت آیات و امر اعلائی لوای دین و شریعتده
متفق الکلم و متحد الحركات اولان آل و اصحاب معالی فصا به نثار و ایثاره جدی و وادریه
اجماعی امت اجابته حجت قاطعه و اختلافی رحمت و اوسعیه اولغله هر بری
سالكان مسلك شریعتیه نجم اقتدا و طالبان مناهج معرفته مدار اهتدا اولشدر
بعد ذاقم پریشان رقم احدی جودت الواح صحایف تبیانده بو وجهله تفسیر ما فی الضمیره
مبادرت ایدر که علم تاریخ خواصه اخص مطالب و عوام ناس مطالعه سنه راغب بر فن
جلیل المناسقب اولدیغندن فصول مورخین بو وادیده سمت صواب و تحقیقه سوق سمند

صفحه	
۲۵۹	فصل اهل بیان اصطلاحیجه ذوق تفسیری و مبناسنک تحقیق و اکثریا عجمدن
...	مستعرب اولنلرده حاصل اولدیغی بیاننده در
۲۶۱	فصل علی الاطلاق اهل امصار و مدائن اشبو تعلیم ایله مستفاد اولان ملکه
...	لسانیه تک تحصیلنده قاصر اولدقلری و لسان عربدن ابعدا اولنلره بوملکه تک
...	حصولی اصعب اولدیغی بیاننده در
۲۶۳	فصل کلامک نظم و نثر فنلرینه انقسامی حقنده در
۲۶۴	فصل هم منظوم وهم منثور فنلرنده اجاده یعنی بر شخصک ایکبسنده دخی کمال
...	وجودت ملکه می نادرا تصادق ایلدیگی بیاننده در
۲۶۵	فصل فن و صناعت شعر بیاننده و وجوه تعلیمی حقنده در
۲۷۵	فصل صنعت نظم و نثر الفاظده اولوب معاینده اولدیغی بیاننده در
۲۷۶	فصل بوملکه تک حصولی کثرت حفظ ایله وجودتی جودت محفوظ ایله
...	اولدیغی بیاننده در
۲۷۸	فصل کلامک مطبوع و مصنوعی و مصنوعک جودت و قصوری بیاننده در
۲۸۱	فصل اهل مراتبک شعره تنزل ایتدقلری بیاننده در
۲۸۳	فصل بوعصرده کی بدوی و حضریلرک اشعاری بیاننده در
۲۹۶	اندلسک موشحات و ازجال
۳۱۰	امصار غرب و شرقده احداث اولسان بعض فنون شعریه

صفحه	
٢٠٨	فصل فن نجومك ابطالی وادله سنك ضعیفی و غایتك فسادی بیاننده در
٢١٤	فصل کیمیاك ثمره سی اولدیغی وو جودی محال ابدوی واکاسلوکک مفاسدی
...	بیاننده در
٢٢٢	فصل تألیفاته رعایت و اعتبار اولنه جنی مقاصد بیاننده در
٢٢٥	فصل علومده تألیفاته کثرتی مانع تحصیل اولدیغی بیاننده در
٢٢٦	فصل علومده کثرت اختصارات مؤلفه نك تعلیمه محفل اولدیغی بیاننده در
٢٢٧	فصل تعلیم علوم و طریق افاده ده وجه صواب بیاننده در
٢٢٨	فصل
٢٣٠	فصل علوم عالیده توسیع انظار و تفریع مسائل اولتفاسی بیاننده در
٢٣١	فصل چوجقارک طرق تعلیمی و بلاد اسلامیه نك بوخصوصده اختلاف
...	اصولی بیاننده در
٢٣٣	فصل متعلیمه شدت ایتک موجب مضرت اولدیغی بیاننده در
٢٣٤	فصل طلب علم طریقیه رحلت و سیاحت و کبار علمایله ملاقات مزید کمال
...	اولدیغی بیاننده در
٢٣٤	فصل صنوف بشر ایچنده هلمانک امر سیاستدن ابعدا ولدقلمری بیاننده در
٢٣٧	فصل ملت اسلامیه ده جمله هلمک اکثری عجم اولدیغی بیاننده در
٢٣٩	فصل لسانده عجمه سبقت ایتدیگی حالده صاحبک اهل لسان عربدن اخذ
...	و تحصیل علومده قاصر اولدیغی بیاننده در
٢٤٢	فصل علوم لسان عربی بیاننده در
٢٤٣	علم نحو
٢٤٤	علم لغت
٢٤٧	فصل
٢٤٧	علم البیان
٢٥١	علم الادب
٢٥٢	فصل لغتک ملکه صناعیه اولدیغی بیاننده در
٢٥٣	فصل بوهمصرده کی هرب لغتی لغت مضر و حیره مفایر بر لغت مستغله اولدیغی
...	بیاننده در
٢٥٦	فصل لغت حضر و امصارک لغت مضره مخالف بر لغت مستغله اولدیغی
...	بیاننده در
٢٥٧	فصل تعلیم لسان مضر ی بیاننده در
٢٥٧	فصل بولسانک ملکه سی صناعت عربیه دن بشقه و تعلیمده اندن مستغنی اولدیغی
...	بیاننده در

حکیمه	
علوم عددیه	۱۱۵
علم حساب	۱۱۷
علم جبر	۱۱۸
فن معاملات	۱۲۱
فن فرائض	۱۲۱
علوم هند سیه	۱۲۲
کریات و مخروطیات	۱۲۶
علم مساحه	۱۲۷
علم مناظر	۱۲۷
علم هیئت	۱۲۸
فن الازیاج	۱۳۵
علم منطق	۱۳۶
فصل علم منطق رد و قبولی بیاننده در	۱۴۰
طبیعیات	۱۴۱
علم طب	۱۴۳
تکمله	۱۴۴
فن فلاح	۱۴۶
الهیات	۱۴۶
علم سحر و طلسمات	۱۴۸
لاحقه اصابت هین بیاننده در	۱۵۹
علم اسرار الحروف	۱۶۰
تحقیق و نکته	۱۶۵
زایر چه سنی	۱۶۶
زایر چه نک اطرافنده کی قصیده	۱۶۷
زایر چه عالمدن اجوبه سائلی استخراج بیاننده در	۱۷۳
فصل ارتباطات حرفیه جهندن اسرار خفیه به اطلاع بیاننده در	۱۸۶
طریق دیگر	۱۸۹
فصل قوانین حرفیه ایله ضمائر خفیه ده مکنون اولان سرار اوزرینه استدلال	۱۹۱
بیاننده در	...
فذلکه	۱۹۴
علم کیمیا	۱۹۴
فصل فلسفه نک ابطالی و سالکنک فسادی حقه در	۲۰۲

* فهرست *

* كتاب اولك فصل سادسى *

صفحه	
۰۶	فصل فکرا انسانى بيانده در
۰۹	فصل عالم حوادث فعلیه نك انجنى فکرا ايله تمام اولديغى بيانده در
۱۰	فصل عقل تجربرى بيانده در
۱۳	فصل علوم بشریه ايله علوم ملائکه بيانده در
۱۸	فصل علوم انبىا عليهم السلام بيانده در
۱۹	فصل انسانك بالذات جاهل وبالكسب عالم اولديغى بيانده در
۲۰	فصل علم وتعلیمك عمران بشریده امر طبعى اولديغى بيانده در
۲۱	فصل تعليم علوم صنایع قییلندن اولديغى بيانده در
۲۵	فصل علوم ومعارفك كزنى عمران وتمدى چوق اولان دیارده اولديغى بيانده در
۲۶	فصل بوعصرده بلاد متمدنه ده واقع اولان علومك انواعى بيانده در
۲۸	علوم قرأ نيه دن علم قرائت
۲۹	فن رسم
۳۰	علوم قرأ نيه دن علم تفسير
۳۳	علوم حدیث
۴۳	علم فقه
۵۱	علم فرائض
۵۲	اصول فقه
۵۶	فن خلاقیات
۵۷	فن جدل
۵۹	علم كلام
۷۲	فصل آیات واحادیثك منشا بها تمدن كشف حجاب شبهات ايله بوندن طولایى
۰۰	ظهور رایش اولان طوائف سنیه ومبتدعه بيانده در
۸۵	علم تصوف
۸۸	تمه
۹۳	تزییل
۹۵	فصل صوفیه بی رد وقبول بيانده در
۹۶	علم تعبیر رؤیا
۱۰۱	علوم عقلیه نك احوال واقسامى

Pirî-zâde Mehmed Sâhib

and

Ahmed Cevdet Paşa.

Mukaddime-i İbn Haldûn tercemesi

Vol 3

3 vols. & supplement. £ 13.15.0

K 152 / 3

IBN KHALDÛN ('Abd al-Rahmân b. Muḥ.)
Tercüme-i Mukaddime-i İbn Haldun. 3 vols
1859-60.

Turk.d.1126/3

Turk. d. 1126/3

